

Tijdschrift voor geschiedenis, oudheden en statistiek van Utrecht 1842

<https://hdl.handle.net/1874/9795>

268 oct 1292

DE GILDEN, TE UTRECHT.

1455 en 1456.

Met de Afbeelding hunner zegelen.

Van de » Ambochts-Corporatien » of Gilden binnen deze stad is van vroegere tijden, door het verloren gaan van vele oude bescheiden, weinig bekend. Het eerst, dat met zekerheid van dezelve gewaagd wordt, is bij den inval der Kennemers in het Sticht in 1268 (*). Toen reeds bestonden dezelve; doch sedert dien tijd werd hare magt zeer uitgebreid, en hare invloed op de verkiezing van de regering zoo groot, dat deze te voren uit vermogende Edellieden bestaande, in eene volksregering overging, welke niettegenstaande het herstel van de vorige orde van zaken, door den Ridder Nicolaus van Catz in 1270 of daaromtrent, dezelfde gebleven is tot het jaar 1528, wanneer Keizer Karel V, als heer van het Sticht, in weerwil zijner belofte, de benoeming der regering aan zich zelve behouden, en daardoor de magt der Gilden ten eenenmale gefnuikt heeft.

De Gilden verkeerden niet altijd in overeenstemming met de regering der stad: meermalen werd deze met geweld afgezet en soms verbannen; doch ook op hare beurt bedwong zij weder de Gilden, zoo door het verkorten hunner regten, als door het opheffen van sommigen derzelve. Vele voorbeelden zou men hiervan kunnen bijbrengen; het zal echter voldoende zijn alleen te vermelden, het afschaffen van het vleeschhouters-gild

(*) Zie dit Tijdschrift 1837, bl. 41. seq.

Fig. 1.

Fig. 2.

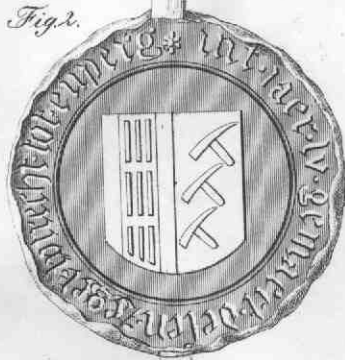

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

ten jare 1432, doordien hetzelfde bij de inkomst van Bisschop Sweder van Kuilenburg in 1426, zich zeer oproerig had gedragen, door onder anderen den Burge-meester Berent Proeijs te vermoorden. Het brouwers-gild werd in deszelfs plaats gesteld, en het vleeschhuis, achter den huize Hasenberg of het Schepenenhuis gelegen, bevolen, ten gronde toe te slechten. In 1455, bij de oneenigheid tusschen de Geestelijkheid en Bisschop Rudolf van Diepholt, aan welken laatsten de stad zich aansloot, werd in een oploop der gemeente, welke de partij der geestelijkheid ondersteunde, de Raad der stad gedwongen onderscheidene veranderingen naar den zin van het volk in het bestuur te maken, alsmede om het stads geheim zegel in hunne tegenwoordigheid te verbreken. Onder deze afgeperste wetsbepalingen was ook het besluit, dat de oudermannen in het vervolg geen zitting in den Raad zouden hebben, doch vergaderen met de gemeene Gilden, en bij gemeene morgenspraken hunne besluiten nemen, welke voor wetten moesten doorgaan. » De gemeente dus, » zegt Burman (*), » meester geworden zijnde, heeft alle de magt van de regering aan de Gilden gebracht, en Donderdaghs voor Maria Lichtmisse eenen nieuwen gildenbrief gemaakt, volgens welke in het vervolg de bestellinge van de regering en der gemeene zaken zoude verricht worden (+). »

Bij dezen brief werden de 14 hoofdgilden, welke in het jaar 1402, 21 bedroegen, op 12 verminderd. Wij vonden onder de papieren van A. van Buchel, het afschrift van een charter van dien tijd, hetwelk uit ge-

(*) Jaarboeken II. 249.

(+) Zie dezen brief Utr. Placaatb. III. 78. Burman, t. a. pl.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 10.

Fig. 11.

Fig. 12.

brek van het stadszegel, door de 12 Gilden bezegeld is. Dit, om deze reden zeldzame stuk, zoo ver ons bekend is, nog niet zijnde uitgegeven, hebben wij belangrijk genoeg geacht, om in deszelfs geheel hier te doen volgen, en van de afbeelding der zegels te doen verzeld gaan:

» Wy Borgermeistren Scepen, Rade Overst Oudermans gemene gilden der stadt van Utrecht doen kond allen luden dat wy voir ons ende voir onse nacomelinge met goeden voirsien ende welberaden van wege der stat ende gilden van Utrecht eendrachtelic vercoft hebben Herman van Zanthen Gerritsoen om een zeker somme van gelde, die hy ons vol ende all wel betaelt heeft den letsten penninc mitten eersten, ende wy voirt in onser stadt ende gilde noetlicken oirbair gekeert hebben den vryen eygendomme van een block tyenden grof ende small uten lande hier na bescreven, dat die stat van Utrecht by consente van ons gilde in voirleden tyden van der statwegen vercoft heeft dair sy die tyende op die tyt of an hem hielden, welke tyende geheten is, dat derde block ander Scepen syde, ende gaet in met drie viertellen lants Ghysbert Louwerenssoen toebehoerende, voert nederwert streckende totter stenen bruge, voert totten hoeck wt, ende hebben hierom geloeft ende geloven voir ons ende voir onse nacomelingen van de stat ende gemene gilden wegen voirsz. Herman en sinnen erfnamen ende nacomelingen dat bloc tiende voirsz. ende eenen vryen eygendom dair off ewelick ende erflic vry the waren rustelic ende vredelic te gebruiken ende alle voircommen off te doen also dat sy voert vercopen ende erven mogen als een vry eygen goet ende off hier gebrec in viell oeck van wien dattet toequame dat geloven wy

van onser stadt ende gildenwege den voorsz. Herman en syne erfnaemen ende nacomelingen off te doen ende te vryen buten hoeren cost ofte schaden ende mede so hebben wy belieft ende overgegeven alse wanneer ende tot wat tyde dat Harman voorsz. ofte zynnen erfnaemen off nacomelingen de voorsz. tyende alhier ofte een deel dair of vercopen, overgeven, verzetten, verzellen ofte enige comer dair op maecken woude, dat zel altyts geschien mogen, ende van weerden wesen voor den Weygrave ende Heemraden van der weyden voorsz. die dan in der tyd zyn, alle ding zonder argelist.

Ende want wy allen dese loften ende puncten in desen brieve begrepen onverbreeckelicke gehouden willen hebben tot ewigen dagen, zoe hebben wy gemeene ghilden van Utrecht dese brieven vuyt hangende bezegelt mit onser gilden zegelen over ons zelve ende mede over de stadt van Utrecht om gebrec deser tyt hoirs zegels secreet.

Twelck wy Borgermeesteren Scepen, Rade, Overste Oudermans ende gemene Oudermans voorsz. bekenen de gemeene onser stadt geheden te hebben ende gebruycken der Gilden zegelen in deser tyt om gebreecs wil van onser stadtzegel secreet daer men deser gelycken meede te bezegelen plach, dat voor nutscap onser stadt ontwee geslegen is. Ende loven voor ons ende onse nacomelingen van stadt wege, dese zegelinge van weerde te houden in allen thoen off der stadt segel secreet mitten gildenzegelen hiermede aen wthangen. Ende want dese brieff twaelf zegelen heeft, die qualick al te bewaren zyn geheel zoe hebben wy Gilden voorsz. geloofd ende geloven elcs voor ons zelve oft verongevalde tot eeniger tyt dat een zegel ofte meer bracken off vielen

van desen brieve, dat wy dan elcx ons gilde zegel daer dan gebreec in waer weder ane desen brieve hangen zellen ende des niet te weygeren, soo alst meerste deel van ons gilden zegelen an desen brief hangen zellen.

Gegeven indt jaer o. h. Duzent vier hondert zes ende vyftich opter heylige crws (kruis) avont exaltatio.”

Ende hangen, zegt Buchel, an dubbelde pergamene sterten xii segelen in groenen wassche, bycans in forme ende grote als hier vuytgemaect syn.

UITLEGGING DER ZEGELS.

- Nº. 1. Cordewaniers, of schoenmakersgild.
- 2. Coerncopers of koornkoopersgild.
- 3. Riemsniders of gordel- en zadelmakersgild.
- 4. Graeuwerkers of Bontwerkersgild.
- 5. Smedengild.
- 6. Botterludengild of kooplieden in kaas en boter.
- 7. Bakkersgild.
- 8. Viscopersgild.
- 9. Louwer- of Looijersgild.
- 10. Mars- of koopliedengild.
- 11. Wantsnidersgild.
- 12. Bylhouters- of timmerliedengild.

In aanmerking genomen de volgorde, waarin de gilden in 1486 bij Burman, Jaarb. II. 301 voorkomen, en de rangschikking der Zegels, onder het diploma van A. van Buchel, moet het Korenkoopersgild met Nº. 2 gezegeld hebben, niet-tegenstaande het randschrift ons het Kuipersgild doet kennen, hetwelk geen hoofdgild uitmaakte. Welligt geschiedde dit bij een oogenblikkelijk gebrek aan een eigen zegel.

De Hofbeer.

» **A**en Schout, Burgemeesters en Raiden der Stad Utrecht.
Edele, Wyse, Voorsienige, seer discrete Heeren en goede Vrienden.

Op den xxj deser maendt voornoen is alhier op 't Hof geleverd den beer, die Uwe E. naer ouder gewoonte en de contracten onderlinge gemaect, gewoon en schuldig syn op dien dag hier te leveren, dan nadien denselven beer by den Rentmeester der Espargne was doen slagten, is denzelven gortig en vuyl bevonden, als uyt de ingesloten acte te sien is, en want allen reden vereyst, dat sulken erkennisse in goet en oprecht goed werden gesonden, hebben wy niet konnen nalaten U. E. daer af te verwittigen, ten eynde met den eersten een anderen beer gesonden mag werden, die goet en gansch (1) is, en voor 't toekomende sulken toesigt gedaen, dat geen ongaeve beer meer gesonden werden. Hiermede, *Edele etc.*, willen wy Godt Almagtig bidden, Uwer E. in lange voorspoet te willen spaeren. In den Hage desen 22 November 1604.

U. E. goede Vrienden en nabuyren de Raiden over Holland, Zeeland en Vriesland, en die van de Rekeninge (2) van deselve Landen."

(1) *Gansch*, d. i. gezond. Zie *Weiland*, Taalkundig woordenboek, op *gansch* en *ongans*.

(2) De Rekenkamer van de Graaflijkheids domeinen in Holland was eenen tijd lang zoo naauw met het Hof in den Haag vereenigd, dat er geene zaken, die betrekking hadden tot 's Graven domeinen en geregtigheden, ten Hove verhandeld werden, ten ware die van de Rekeninge daarover geroepen waren. Ook staan zij, om die reden, somtijds met den titel van Raden, onder de Raden van den Hove in de oude Memoriaalboeken vermeld. Zie *Tegenw. Staat der Vereen. Nederl.* IV. 195—198.

Vreemd klinkt gewis den nakomeling deze ernstige taal, door het Hof van Holland jegens den Magistraat van Utrecht in eene zaak van klein belang gebezigd. Niet minder zonderling is in onze oogen het overoude gebruik, waarop zij betrekking heeft. Volgens hetzelfde was de stad Utrecht verplicht, aan de Staten van Holland jaarlijks op S. Maarten eenen vetten beer of mannetjes varken op het Hof in 's Gravenhage te leveren. Nadat dit dier eenigen tijd, soms, naar men leest, eenige dagen, aan eenen paal op het Binnenhof ten toon had gelegen, werd het geslagt en onder de zeer aanzienlijke regt hebbenden naar vaste voorschriften verdeeld. Omtrent die verdeling vindt men, uit hetzelfde jaar 1604, de volgende aanwijzing:

» Zijne Excellentie mijn Heere Grave Maurits van Nassau, als Stadhouder van Holland, 't heeft.

Raden [in het Hof van Holland, Zeeland en Vriesland].

Mr. Frederik Verhorst, [als President?] 2 stukken.

Mr. Francois de Koninck,

Mr. Nicolaas Cromholt,

Mr. Adriaan de Jong,

Mr. Pieter Couwenburg van Belois,

Mr. Henrick Rosa,

Mr. Aemilius Rodendaal,

Mr. Johan Buys,

Mr. Floris Schoterbos,

Mr. Willem van Zeventer,

elk 1 stuk.

De Weduwe van den Raadsheer Mr. Leonard Casenbroot,

Den Griffier Antonis Duyck,

Den Procureur-Generael,
 Den Advocaet van Oldenbarnevelt,
 De ses Secretarissen van den Hove,
 Den Rentm^r. van de Espargne,

elk 1 stuk."

De oudheidkundige de Riemer, uit wiens Beschrijving van 's Gravenhage (1) het bovenstaande is ontleend, hield het zenden van dezen beer voor eene *homagie* en een teeken van onderdanigheid, en is in deze, met het algemeene volksgeloof overeenkomende, beschouwing door anderen gevolgd. De oorsprong der zaak was hem evenwel ten eenemaal duister, en hij had bij geenen schrijver en in geen onzer jaarboeken daarvan eenige aantekening gevonden. Sommigen hielden het voor eene straf, door Keizer Karel V aan de Utrechtenaren opgelegd, wegens het deel dat zij hadden genomen in de vermaarde plundering van 's Gravenhage door de Gelderschen onder Maarten van Rossum, in Maart 1528; een gevoelen, 't welk de Riemer opgeeft, zonder er eenigzins zijne goedkeuring aan te hechten, waarschijnlijk omdat hij voor hetzelfde niet het geringste historische bewijs had kunnen vinden.

Het is aan de onvermoeide pogingen van den Heer van der Monde wel niet gelukt, den juisten tijd, waarop dit zonderlinge gebruik is ontstaan, op te sporen. Maar echter is het daardoor, onzes inziens, reeds tot eenen zeer hoogen graad van waarschijnlijkheid gebragt, zoo niet voldoende gebleken, dat de meergemelde levering geen *homagie* was noch teeken van onderdanigheid, en even min eene soort van zegeteeken of een gevolg van, door Karel V opgelegde, straf; dat integendeel deze verplichting veel ouder is dan het jaar 1528, en dat zij in naauw verband staat met de handelsvoorregten, die de stad Utrecht zich reeds vroegtijdig in Holland heeft weten te verwerven. Wij meenden derhalve den Heer van der Monde te mogen aansporen, de vruchten van zijn onderzoek niet langer aan de lezers van dit Tijdschrift

(1) I. 163 volg.

te onthouden, en namen, op zijn verlangen, gaarne de geringe moeite op ons, uit de door hem bijeengebragte bouwstoffen een zoo veel mogelijk volledig geheel zamen te stellen.

De ware reden van het gebruik was niet onbekend aan Arnoldus Buchelius (1). » Op den dag voor S. Maarten, » zegt hij, » brengen de boeren om strijd zware varkens ter markt. Hij, die het zwaarste heeft aangebragt, ontvangt eene belooning; voorts wordt het varken van hem gekocht en naar den Haag gezonden met 200 Davidsguldens (2), voor den vrijdom van tollén door Holland en Zeeland. De menigte evenwel gelooft hieromtrent iets anders.»

Buchelius kende dus reeds omtrent den oorsprong dezer gewoonte een ander volksverhaal, waarschijnlijk hetzelfde, dat wij zoo even hebben vermeld, en van welks bestaan men in de straks volgende stukken hier en daar ook sporen zal aantreffen. Hij sloeg er echter, naar het schijnt, zoo weinig geloof aan, dat hij het der mededeeling niet waardig keurde.

De oudste melding omtrent den Hof- of Stads-beer wordt gevonden in de Kameraars-rekening van het jaar 1441—1442. Die rekeningen ontbreken voor de jaren 1440 en 1441; maar die van 1438—1459 en vroegere maken van den beer geen gewag.

» Extract uyt de Rekeninge van Tyman
Nypyser, Cameraer der Stadt Utrecht,
van Vrouw Lichtmisse 1441 tot Licht-
misse 1442.

Item op Sinte Meertens avont gegeven om enen beer wart den Regent inden Hage gesent xxij aernhemsche guldens maken xlvij L. i sch. viij gr.

(1) Zie zijne Descriptio Urbis Rheno-Trajectinae, p. 57.

(2) In de Kameraars-rekeningen wordt steeds van 400 ponden gewag gemaakt. Een pond stond gelijk met een' gulden. Bij het Placaat op den cours van den gelde gegeven bij zijne Excellentie in den Haeghe den 1111 Augustj Anno 1586, is de Davidsgulden op twee guldens gesteld.

Item gegeven Henric Jans zoen van desen beer in den Hage te brengen an schiphuer, teringe ende syn loen te samen xj aernhemsche guldens ende x cromstaert maect xxv L."

De levering, die toen op S. Maarten aan » den Regent in den Hage" geschiedde, werd later gedaan aan de Staten, en vervolgens, naar men meende, aan het Hof van Holland, onder welks leden het dier grootendeels werd verdeeld; maar ook toen bleef het, zoo als het Hof zich in 1614 uitdrukte, eene zaak » rakende het regt van den Souverain."

Op het volgende jaar spreekt de Kameraars-rekening van eenen steur, die naar 's Hage aan » den Regent van Hollant" werd gezonden; het blijkt evenwel, dat deze steur de plaats van den beer niet verving, dewijl in het gemelde jaar 1441—1442 en later meermalen ook een dergelijke visch den Regent als geschenk is aangeboden.

» Extract uit de Rekg. van Johan over de Vechte, Camer. der Stadt Utrecht van den jare 1442 tot 1443.

Item gecoft tegen Peter Callen ende Ghysbert Lichtenap enen steur die den Regent van Hollant gesent wairt om xv gouden ryngulden, maect Lxvii L. x sch.

Item gesent Henric Jans zoen mitten selven steur inden Hage, coste die reyse an wagenhuer, teringe ende Henrics loen te samen xiiij L. vij sch. ij gr.

Geextr. uit C. Booths geauthentiseerde Copy door J. van Nypoort."

In de volgende rekeningen vindt men jaarlijks den beer vermeld; slechts op enkele jaren b. v. 1462, 1463, 1464, 1465 bewaren zij daaromtrent het stilzwijgen, doch in die van 1466 vindt men hem weder terug.

Van het jaar 1527 zijn eenige merkwaardige stukken overgebleven, die over de bedoelde gewoonte veel licht verspreiden, en het gevoelen van Buchelius volkomen bevestigen. In dat jaar was de stad Utrecht in hevige onecnigheid geraakt met den Bisschop, dien men, met zijne ruiters, in Augustus buiten de poort hield, en vervolgens Geldersche bezetting

binnen nam. Toen nu de Bisschop het door den Magistraat voor den Stadsbeer en de helft der *Pensie*, die te gelijk met dezen naar 's Hage moest worden gezonden, verzochte vrijgeleide had geweigerd, was men « in ancxte ende vreesen » dat een en ander onder weg door zijne knechten zou worden prijs gemaakt (1). Men schreef dus naar 's Hage, met verzoek, dat of de beer en de pensie van wege Holland zou worden afgebaald, of dat er uitstel zou worden verleend tot dat de verzending veilig kon plaats hebben. In dezen van Zaterdag voor S. Maartens avond, 9 November, gedagteekenden brief, schrijft de Magistraat van Utrecht, volgens *oude* verdragen ter bewaring van der burgeren tolregten *verplicht* te zijn, zekere jaarlijksche pensie aan de Graaflijkheid van Holland te *betalen*, en tevens *gewoon* te wezen, ten einde de belangen der burgers ten opzichte der tollén te beter te bevorderen, op S. Maartens-avond of dag eenen beer in 's Gravenhage ten Hove te *schenken*, en daarmede tegelijk de eene helft der *Pensie* over te zenden.

» Brief van den Raad der Stad Utrecht
wegens het achterblijven van den stads
beer, 1527.

Edele wel geboren ende vermogende weerdige wyse ende voorsichtige Lieve Heeren, ende besundere goede vrunden, wy gebieden ons dienstlycken ende vruntlycken tot Uwe E. M^e. ende L. ende alsoo wy overmits ouden tractaten tot conservatie onsen Borger tolrechten verobligeert zyn, een zeeckere jaerlycxé pensie der Greeflicheyte van Hollandt te betaelen, zyn oock gewoentlickén om onsen Borgeren te bat (2) op ten tollén te gerieven ende te vorderen, eenen beer op Sinte Meertyns avont ofte dach indes Grevenhaghe opte Hove te schencken ende daer mede die een helft vande pensien te seynden, Soo ist dat wy nu onse penningen tot betaelin-

(1) Vergelijk Wagenaar, IV. 468 en volgg.

(2) d. i. beter.

ge der voorsz. pensien all gereet gemaect, ende oock den beer voorsz. op huyden gecost hebben, oock om geleyde aen onsen genadigen heere van Utrecht geschreven, ende want ons dan t selve geleyde is geweygert, ende oock gewaerschout syn, dattet den onsen tusschen wegen genomen soude worden, soo en hebben wy sulcx van anext ende vreesen nyet derven avontueren, dat ons van herten leet is, Begeeren zeer guetlicken dat Uwe E. M^o. ende L. om die voorsz. pensie ende Beer op onsen cost schicken, off soo lange mit ons lyden ende vertueven willen, tot dat wyse veylich aldaer naeder gewoonten schicken ende betaelen mogen, waer aen alsdan en God will, om alle goede vruntschap ende naebuerschap te onderhouden geen gebreck vallen en zall, Ende hoewel wy ons hiertoe ganschgelyck verhoopen, Begeeren nochtans daer aff wes gebeuren sall, een guetlicke weder beschreven antwoorde, van denselven uwen E. M. en L. die God tot langen tyden zalich, frolich ende gesont behueden ende bewaeren moet, Geschreven des saterdages voor St. Martyns avont inden winter den ix Novemb. A^o. xv^o xxvij.

Onder stont geschreven: die stadt van Utrecht; lager stond: Gecollationeert jegens syne principaele, ende accordeert, by my, ende was ondert.: C. vander Goes.

In de copij, berustende in de verzameling van C. Booth, stond in margine Coll. d. mr. J. van Meyrop 45.

Naar C. Booth Mss."

Op dit verzoek werd uit 's Hage geantwoord, dat men ten opzichte van den beer met de gemaakte verontschuldiging tevreden was, mits het volgende jaar dubbele portie werd gezonden. De pensie daarentegen konden die van Utrecht wel door een' hunner vele, in Holland woonachtige, vrienden doen verschieten, en aan den Rentmeester van Noordholland, die daarvan de ontvangst had, betalen.

»Copy van antwoorde op den voorgaende
Brieff geschreven.

Eersame, wyse, voorsienige goede vrunden. Uwer Eer. brieven in date den ix^o deser maent, beroerende excusatie,

dat die selve die helft vander pensien, ende oock den Beer naer ouder gewoonte nyet gesonden en hebben, hebben wy ontfanen, ende voor antw. laeten Uwe Eer. weten dat die voorsz. pensie aengaende Uwe Eer. vrunden genouch hebben in desen landen omme de voorsz. pensie te verschie-ten sullen Uwe Eer. daeromme wel doen yemant van Uwe vrunden te requireren die penningen van voorsz. pensie te betaelen in handen vanden Rentmr. van Noort Hollandt, die den ontfanck daer van heeft, ende aengaende den Beer syn wy voor destyds te vreedden met Uwe voorsz. excusatie, wel verstaende dat Uwe Eer. in toecomende jaer dubbelde portie sullen schicken, waervan wy Uwe Eer. adverteren, Biddende Godt de selve te willen gesparen in gesonde etc.

Actum xx^o m. Novemb. xxvij.

Naar C. Booth Mss."

De beer is dan ook in 1527 niet gezonden, blijkens de Kameraars-rekening van 1528.

» Extract uit de Kameraars Rekening der
Stad Utrecht Willem Wolff, A°. 1528. Bl. 45.

Item. Alsoe men int jaer van xxvij der stadt Beer in den Hage nae ouder gewoenten nyet en brocht overmits den oorloghe Ende soe Gerbrant vander Duyst deurwaarder den dienst daer om gelt gecoft hadde en daer off wel ses Ph. gl. te profyteren pleecht, soe ist dat die raedt hem daer voer belieft heeft vier Ph. Gl. facit vj gl. v st."

In het volgende jaar kocht men derhalve twee beeren om naar 's Hage te zenden. Daar intusschen in Augustus van dat jaar het wereldlijk gebied over het Nedersticht aan Keizer Karel V was opgedragen, moesten die beeren, voor hun vertrek, worden » gepresenteerd » aan den Graaf van Hoogstraten, Stadhouder van Holland, en toen ook van Utrecht (1).

(1) Wagenaar, IV. 495. Dit Tijdschrift, Jaargang 1838, blz. 76.

Deze deed slechts eenen naar 's Hage brengen, en hield den anderen voor zich.

Goesen van Scawyck, de eerste die als kameraar van wege » die Keys. Mat. » was aangesteld, berigt hieromtrent het volgende:

» Item soe hebben ons oversten gecoft op Sinte Meertens avont twee beeren deen van xviii guld. current, dander voer xviii $\frac{1}{2}$ postulaetsguld. elck postul. gulden xv st. facit xiii gl. iii $\frac{1}{2}$ st. elck, vant besien vier st. van elcks, tot een goeds-penning i st. ende zyn gepresenteert den heere van Hoichstraten ende deen heeft hy late brengen in den Hage ende dander behielt hy zelfs soe als int jaer voerleden van xxvii in den Hage geen gesonden en was.

It. van sceepbrengen iiii st. fac. xxxi guld. xvi $\frac{1}{2}$ st. Den scipper Gysbert Cornelis mit de dieners voor het overbrengen van den beer naer den Hage vj gl. v st. Item zoe heeft Gerbrant Verduust overste diene van der stadt wegen, gereyst in den Hage nae ouder gewoenten om den beer daer te presenteren int hoff van Hollant was uyt vi dagen, sd. viij st. ende verteert mit die scippers en diene xi gl. iiii st. Item Frerick Beerntz stad diene is mede geweest mit den beer en was wt vj d. sdags iiii st. i gl. iiii st.»

De vermelde pensie bedroeg 800 guldens jaarlijks, en moest in twee termijnen worden betaald, op S. Victor (10 Oct.) en met Paschen; van lieverlede evenwel was het gebruik geworden, om die twee tijdpunten wel als verschijn-dagen aan te merken, maar de betaling te doen op S. Maarten in den winter en met Pinksteren. Ten einde nu hierin met S. Maarten 1627 niet nalatig te blijven, verzocht de Magistraat zekeren Gijsbert de Rijck, ingezeten en burger van Utrecht, die eenig geld in Holland, bij Bernardt Cornelisse te Schoonhoven, had staan, hun daarvan zoo veel, als ter betaling van het verschuldigde noodig was, te willen leenen. Deze voldeed gaarne aan dit verlangen, en op zijnen last betaalde Cornelisse aan den Ontvanger van Noordholland in 's Hage voor de stad

Utrecht, tegen behoorlijke quitantie, 405 guldens. Maar eenigen tijd hierna, waarschijnlijk in 1530, had de Rijk hier van nog slechts 150 guldens terug ontvangen, en de verdere afbetaling werd door den Magistraat » gerefuseerd en gediffereerd.” Hij wendde zich daarom bij request tot den Luitenant-Stadhouder van Utrecht, den Heer van Burgnival (1); met welken uitslag, is ons niet bekend geworden.

» *Aen myn heer Johan vander Monde
van Bourgival Stadthouder der Key.
M. stadt steden ende landen van
Utrecht.*

Thoent ende geeft in alder oitmoet te kennen uwe goedwillige dienre Gysbert de Ryck ingeseten borger deser stede van Utr., hoe dat de voirsz. stadt van Utrecht alle jare schuldich is der Graeffelicheyt van Hollandt acht hondert gulden ende een vetten beer te betalen d'een helveht [helft] van den pensie tot Pinxteren ende dander helft mitten beer Martinij in den winter ter cause van heuren tolrechten. Nu es waer dat in den jair xxvij leetleden den termyn van Martinij verschenen is geweest ende want de oversten der voorsz. stede van Utrecht nyet en wisten hoe sy dese penningen vande voorsz. pensie inden Hage bestellen zouden, overmits d'oirloge ende onveylicheyt vanden tyde doen ter tyt wезende, hebben zy den suppl. gebeden dat hy der stadt van Utrecht zoude leenen vyer hondert gulden van zek^e penningen die hy suppl. doen ter tyt in Hollandt staende hadde aen Bernardt Cornelisse schoutet tot Schoenhoven om dairmede te betalen de pensie voirsz. twelck de suppl. gheerne tot beurder begeerten gedaen heeft scrivende tot dyen eynde aen den voirsz. Corneliss dat hy van des suppl. wegen betalen soude in den Hage in handen van Dierick Goertsschalcx ontfanger van Noort Hollandt vyer hondert ende vyf gulden voer de voirsz. stadt van Utrecht twelck de voirsz. Ber-

(1) Zie over dezen dit Tijdschrift, jaargang 1838, blz. 75, 76.

wardt alsoe gedaen heeft gelyck blyckt hyde quitantie hier aengehecht van welcke penningen de suppl. wederomme ontfangen heeft anderhalff hondert gulden zoe dat hem suppl. noch resteren derdaiff hondert gulden ende vyff. Ende want dan vuyt reden boven verhaelt ende oyck dat de suppl. zoe lange zyn penningen ontbooren heeft ende dairmede groot profyt hadde moegen doen de voirsz. overste der stadt van Utrecht schuldich hadden geweest ende behoirden den suppl. de voirsz. reste te restitueren desen nochtans nyet tegenstaende refuseren ende differeren de overste der voirsz. stadt van Utrecht daertoe nochtans van wegen des voirsz. suppl. diverse stonden gerequireert ende versocht zynde tselve te doen. Alles tot desselfs suppl. grooten achterdeele prejuditie ende verdriete ende noch meer zyn zoude en worde hem suppl. by uwen Ecx. hierop nyet versien.

Bidt daeromme oitmoedelick om appointement opte marge van dese vuyt crachte van den welcken den oversten der voirsz. stede van Utrecht bevolen worde den voirsz. suppl. zonder eenich voirder delay off vertreck de voirsz. reste te betalen, Ende in gevalle van oppositien weygeringe off vertreck sich den opponenten voer uwen Ecx. om die reden van hueren oppositien te verantwoerden. Twelck doende etc."

» Ick Pieter Willemsz. clerck van Willem Goudt ontfanger generael van den beeden over Hollant ende Vrieslant ende by den selven gecommitteert de rekeningen te houden vanden Rentmeesterschappe van Noertholland certificere mits desen enen yegelicken bysonder mynen heren ende Regierders vander stadt van Utrecht hoe dat enen Bernt Cornelysz. van Scoenhoven in Januario A°. xxvij nae t scryven vanden hove (1) van Hollant int comptoir van wylen Dirck Goidt-scalcxz. in zynen leven Rentmeester generael van Noertholland, betaalt heeft gehad van wegen Ghysbrecht de

(1) Dit was Januarij 1528 naar den gewonen stijl. Volgens den stijl van den Hove begon het jaar met Paschen of Goeden Vrijdag. Zie Tegenw. St. d. Vereen. Nederl. IV. 215.

Ryck de zomme van vierhondert vyff ponden van xl groten vlaems t pont ende dat over een halff jaer pencie ofte renten vande tolrechten van de voersz. stadt van Utrecht verschenen Sont Victoris daige A°. xxvij daer te voren, ende bevinde by desselfs wylen Rentmeesters Registre tselve sulcx betaelt ende den voern. Bernt daer van volle quytantie gegeven te zyn tot outlastinge vande voirsz. stadt. Des toerconde myn hantgrift hier onder gestelt opten xxvij^{en} dach van Januario Anno xv^o negen en twintich stilo curie holl. Aldus ondertey- kent Wilhem.

(Onder stond) Concordat cum originali teste me

(Was get.) Wilh. Major enz.

Naar de Copij van C. Booth Mss."

De Kameraars-rekening van 1552 maakt op nieuw gewag van den beer, die met de, op S. Victor verschenene, helft der pensie op S. Maarten naar 's Hage werd gezonden.

» Op Sinte Mertens Avont soe heeft die Camer. voirsz. gecoft in presentie van den Oversten eenen beer, om te seynden in den Haeghe ende heeft gecost Elff ponden van xl grooten tpont. Ende noch gegeven van voirsz. beer te besien vier scell. van twee grooten. Ende van de beer te scheep brengen vier scell. ten pryze voirsz." » Jacob Aertssz. Cameraer ende Augustyn Stadt diene betaelt die somme van seven ponden ende achten scell. van xl grooten tpondt uit saicke zy te samen geweest in den Haghe op Sinte Meertens avont alsoo zy van den Oversten gesciet waeren ende soe heeft die cameraer voirsz. die pensy van Hollant betaelt die victoris A°. xv^o xxxii verschenen was ende soe hebben zy noch den beer in de voirsz. Haeghe geleverd te samen gehadt hebben aen cost schuythuer blykens by belieffnisse van den Rayde vii L. xviii scell."

Uit het medegedeelde meen ik te mogen opmaken :

1°. Dat de stad Utrecht in oude tijden een verdrag met Holland had gesloten, waarbij, tegen betaling van eene jaarlijksche opbrengst of pensie, aan hare burgers aanzienlijke

voordeelen ten opzichte der tolregten in dat land werden toegestaan. Op dit verdrag hoopt men bij eene andere gelegenheid in dit Tijdschrift terug te komen, en zoo wel naar den tijd, waarop het werd gesloten, als naar den omvang der daarbij aan Utrecht bewilligde voorregten onderzoek te doen.

2°. Dat de magistraat, ten einde zich des te beter van eene welwillende behandeling der burgers ten dezen opzichte te verzekeren, de betaling dier pensie dikwijls, ja doorgaans deed verzeld gaan van een, ter verdeling onder velen geschikt, vrijwillig geschenk. Dat daartoe, wijl de eene helft dier pensie in den slagttijd werd betaald, gewoonlijk een bijzonder vet en zwaar varken werd uitgekozen, met welke dieren men oudtijds, als geschenk, veel schijnt op te hebben gehad. Dat eindelijk, bij het bestendig in acht nemen van dit gebruik, waarbij de handeldrijvende burgers zich zeer wel bevonden, daaruit eene soort van gewoonte-regt is ontstaan, en dat men zich, in dien zin, te Utrecht tot het zenden van dit geschenk gehouden achtte, schoon het ook bij het sluiten der overeenkomst over de tolvrijheid niet was bedongen.

Deze meening ontvangt niet weinig steun door het schrijven van den Magistraat van Utrecht in 1527, waarin zoo uitdrukkelijk onderscheid gemaakt wordt tusschen de *verplichting* tot het *betalen* der pensie, en de *gewoonte* van eenen beer te *schenken*, en tevens geheel onbewimpeld het doel dier gewoonte wordt bloot gelegd. Vooral wordt zij bevestigd door het antwoord uit 's Hage, waarin, hoewel niet zonder, zoo als men zegt, eenen slag om den arm te houden (1), gesproken wordt van het *zenden* van den beer *naer* *ouder gewoonte*.

(1) Even zoo schijnt ook in den brief uit 's Hage van 1604 opzettelijk de uitdrukking gebezigd: »den beer, die Uwe E. naer onder gewoonte en de contracten onderlinge gemaect, gewoon en schuldig syn hier te leveren.» Men zou van dien kant het gewoonte-regt wel niet zoo bij herhaling hebben vermeld, indien men eenen beteren grond voor de, aan Utrecht toen zoo hoogst onaangename, verplichting had geweten.

Hier tegen zou met eenigen schijn kunnen worden aangevoerd, dat de Utrechtsche burger de Rijk niet lang daarna in zijn request schreef, dat de stad jaarlijks aan de Graaflijkheid van Holland *schuldig* was, 800 *gulden en eenen vetten beer te betalen*. Bij nader indenken evenwel kan het niet bevreemden, dat in dit request, waarbij het slechts om terugbetaling der verschotene gelden, welke de Magistraat uitstelde of weigerde, te doen was, het onderscheid tusschen gewoonte en verplichting zoo naauw niet wordt genomen. Wij meenen derhalve, dat uit deze uitdrukking zich niets laat afleiden ter bestrijding van dat onderscheid, in het schrijven van den Magistraat van Utrecht zoo uitdrukkelijk gemaakt, en in het antwoord uit 's Hage erkend.

Op soortgelijke wijze denk ik, dat de zoogenoemde toepacht meestal in gebruik is gekomen. De huurder zocht de welwillendheid van den landheer of landeigenaar te winnen, door hem bij de betaling der huur eenig geschenk van vee, gevogelte, boter of kaas enz. aan te bieden. Deze gewoonte kwam door den tijd tot vastheid, en werd vervolgens of als eene stilzwijgende voorwaarde beschouwd en in acht genomen, of ook wel bij het sluiten van het huur-contract uitdrukkelijk bedongen.

In de Middeleeuwen was het geven van geschenken, vooral van dieren, zeer gebruikelijk. De aantekeningen van den oudheidkundigen Burgemeester C. Booth, die verscheidene stukken omtrent den Hofbeer had verzameld, leveren ons hiervan meer dan een voorbeeld. In 1306 vereerden die van Amsterdam eene koe aan Bisschop Guido van Utrecht als Heer van Amstelland. — In 1496 beschonken die van Amersfoort Frederik van Baden » 't syner aencomste' met zes vette ossen. — Een dergelijk geschenk ontving de Vorst-Bisschop van Luik in 1468 van die van Maaseik en Hasselt. — Omtrent 1439 schonk Francesco Sforza, Hertog van Milaan, den Paus drie vette ossen, welke hij met bijzondere zorg had doen mesten en schoon houden. De Paus gaf daarvan eenen aan Sigismund, Hertog van Oostenrijk, den tweeden ver-

geelde hij onder de gezanten der Vorsten (oratores principum), den derden hield hij voor zich en de Kardinalen. Allen vonden het vleesch zoo smakelijk, dat zij verklaarden nimmer lekkerder te hebben gegeten. — In 1520 besloot men (te Utrecht?), een' of twee hengsten te schenken aan den Graaf van Nassau, Stadhouder van Holland, die in dat jaar door Keizer Karel V tot Kapitein-Generaal is aangesteld (1).

Levende have werd in de middeleeuwen, bij gebrek of schaarschte van geld, in betaling gegeven. Van daar vindt men ook overeenkomsten, waarbij dergelijke leveringen werden bedongen. Op deze wijze waren, volgens de aantekening van Booth, de burgers van Aquileja aan die van Venetië 12 buffels schuldig. — Het klooster van Oudwijk bij Utrecht moest eenen tijd lang jaarlijks eenen beer leveren op het huis van Schonauwen, van welke verplichting men het echter in de 15de eeuw vindt ontheven. (2)

Ic Alfaert van Scoenaeuwen Ic ken ende tughe van dat Heer Jan van Scoenaeuden daer Got die ziel af hebben moet, daer Willem van Nyenvelt den cloester van Aedwich voer toe spreect, ruerende van eenen beer die men jaerlicht Scoenhouden opten huus leueren soud, daer hem Willem voersz. of vermet dat hem dat cloester sculdich is wt te reyken, dat dat niet es, want doe heer Jan voersz. sterf, doe was dat cloester van Aedwich quyt ende vri van alle verband ende loefte, die sculder waeren den houe Scoenhaeuden ende om dat my Alfaert van Scoenhaeuden soen heren Jan versz. kennelic is ende dit waer weet of men hierof meer kenninghe of ghetuch of hebben woud, so bin ic Alfert voersz. altoes bercet daer by te comen mit minen eed ende dit te getughen voer een claeer waerheid. In kennisse der waerheyt so hebic Alfert minen zeghel hierop ghe-

(1) Zie hieromtrent Wagenaar IV. 424. Al de bovenstaande voorbeelden zijn ontleend uit de aantekeningen van C. Booth.

(2) Het hieromtrent volgende stuk bevindt zich in het Archief Jazer Provincie.

druct. In den jaer ons heren dusent cccc ende xxxviiij den xvij dach in October."

Van hetzelfde gebruik vindt men een overblijfsel in de volgende stukken :

»Extract uit de reeckeninge van Cornelis Both als onder procuratoir van den heyligen geesthuyse t. Utrecht vanden jaere beginnende victoris A°. xv° lxxxij ende eyndende victoris A°. xv° drie en tachtich.

Betaelt myn Heeren den Domdeeken Duvenvoorde Joncker Jan van Abeoude van Meerthen ende Peter Feyt, Burgemr. van den jaere naest voorgaende dit jaer deser reeck°. op Sint Martyns avont A°. 1582 elcx ses Wilhelmus schilt tot eenen Beer te coopen makende te samen achtien Wilhelmus schilt, elcken schilt gerekent op xxxviiij st. Beloopt te sn. xxxiiij gl. iiij st.

Extract uyt de reeck°. Cornelis Boths xv° lxxxvj en eyndende victor xv° lxxxvij. (als boven).

Myn Heeren den Domdeken Joncker Johan van Duvenvoirden Joncker Lubbert van Parys van Zuydoort ende Peter Ruysch Burgemr. van den jaere naest voorgaende deser reeck° betaelt op St. Martyns avont A°. 1586 elcx ses Wilhelmus schilden tot eenen Beer te copen makende te samen achtien Wilhelmus schilden ende elcken schilt gerekent op xxxviiij stuvers beloopt te samen ter somme van xxxiiij gl. iiij st.

(Onder stond) Naer collatie t accorderen bevonden

In kennisse van my

(Was get.)

G. de Ridder.

Naar G. Booth Mss.

Extract uyt de reeck° Hermans van Velthuysen de Anno geexpireert Victoris 1642.

Den Heere Domdeeken mitsgaders de Heeren Borgemeeste-

ren deser stadt inder tyd als superintendentes van desen huysse betaelt op Martini avont 1641 elcx ses Wilhelmus schilden tot copinge van een Beer van outs daer toe staende yder schilt gerekent tot xxxvij st. Somma te samen xxxiiij guld. iij st. (Onder stond) Naer collatie t'accorderen bevonden In kennisse van my G. de Ridder.

Naar C. Booth Mss." Van hier, dat erfpachten dikwijls op deze wijze voldaan werden. Zoo nam Reinald, Graaf van Gelre, 23 April 1327 het hoog en laag gerigt te Lienden voor eenen bepaalden tijd van den Abt van S. Paulus te Utrecht in erfpacht, » om twee beeren die vetten ende guet zyn, » en jaarlijks op S. Martens avond moesten geleverd worden. Hetzelfde gerigt, benevens dat van Driel, werd den 23 April 1367 door Eduard, Hertog van Gelre, van denzelfden Abt in erfpacht genomen, voor drie vette varkens, of voor ieder varken vier pond kleine penningen, jaarlijks op S. Martens avond te betalen (1). Nog onlangs vond ik, op de lijst der domeingoederen, in Nov. 1841 te Assen geveild, onder een aantal erfpachten *in natura*, als in rogge, haver, boter en gevogelte, te voldoen, er eene bestaande in twee jonge hanen, en eene andere, bestaande in eene halve wale hen, sedert jaren betaald, de eerste met f 0,40, de tweede met f 0,10.

Uit gelijke oorzaak was het op gezette tijden leveren van een of ander bepaald dier dikwijls ook een teeken van onderdanigheid of leenhulde, waarop men, niet zoo zeer om de waarde van het geleverde, als wel om de zaak, die er door beteekend werd, grooten prijs stelde. Zoo werd nog tot in 1787 jaarlijks eene aanzienlijke geldsom en een wit paard van wege den Koning van Napels plegtig aan den Paus als leenhulde aangeboden. Maar in 1738 deed Koning Ferdinand IV verklaren, dat hij wel de gewone geldsom, als een vrijwillig offer aan S. Petrus en S. Paulus, wilde doen betalen,

(1) Nijhoff, Gedenkwaardigheden uit de Gesch. van Gelderland I, 213, II. 215.

maar dat het paard niet meer zou worden gezonden. Vruchteloos protesteerde de Paus tegen dit eigendunkelijk ophellen eener sedert eeuwen bestaande verplichting.

Ook in de overzending van den Utrechtschen beer op eenen gezetten dag meende men, toen de ware oorsprong bij de menigte in vergetelheid was geraakt, een blijk van minderheid of onderdanigheid te vinden. Bij gebrek van historischen grond beschouwden sommigen dit geschenk als eene *homagie*, anderen als een zegeteeken; nog anderen hielden het voor de betaling eener boete, waarvan zij de oorzaak zochten in de deelneming aan den reeds vermelden plundertogt onder Maarten van Rossum. Het daaromtrent aangenomene volksgeloof vleide den trots der Hollanders, zoodat men zich niet behoeft te verwonderen, dat het reeds in 1612 een van de Vaderen overgenomen en kracht van wet hebbend gebruik was, het dier eenigen tijd in het openbaar op de Hofplaats ten toon te leggen. Niet onwaarschijnlijk mag men welligt gissen, dat dit, in de oogen der menigte voor Utrecht vernederend, ten toon stellen in 1528 voor het eerst heeft plaats gehad. De deelneming van Utrechtenaren in de plundering van 's Gravenhage had aldaar, niettegenstaande de betuiging van den Raad, dat de regering in dezen togt geenszins had bewilligd (1), natuurlijk groote verbittering tegen die stad te weeg gebracht. Zich hierover ook op de gemelde of soortgelijke wijze te wreken, was lang niet vreemd van den geest der middeleeuwen. En toen het eenmaal in zwang was geraakt, Utrecht door het ten toon leggen van deszelfs stadsbeer te honen, en het graauw zich daarbij even min van de mishandeling van het dier als van beleedigende uitdrukkingen tegen de stad onthield, toen bleef de aangenomene gewoonte bestaan, ook nadat de menigte de reden reeds had vergeten; en de meer onderrigten verwarden het begin van het openbaar ten toon leggen met het veel verder verwijderde tijd-

(1) Wagenaar, IV. 484.

perk, waarop het zenden van den beer een' aanvang had genomen (1).

Doch, hoe men ook over deze gissing denke, dit is zeker, dat in de eerste jaren der 17de eeuw de tegenwoordigheid van den Hofbeer eene menigte graauw, zoo jongens als volwassenen, naar het Binnenhof lokte. Het dier werd met steenen en vuilnis geworpen, onder het uitslooten van lage en beleedigende woorden tegen de stad Utrecht, zoodat de Utrechtsche gecommitteerden tot de vergadering der Staten-Generaal genoodzaakt waren, bij deze gelegenheid dien omtrek te mijden. Hierom, en wijl het leggen aan den paal in de openbare meening met het leggen aan de kaak werd gelijk gesteld, beklagde de Magistraat van Utrecht zich meermalen te vergeefs. Onder anderen schreef hij in 1612 aan Johan van Oldenbarneveld, Advokaat der Staten van Holland, met vriendelijk verzoek, dat hierin mogt worden voorzien. Doch hun werd geantwoord, dat zij moesten weten, dat de beer volgens oude gewoonte (*more majorum*) aan eenen paal op 't Hof moest liggen; maar van dien paal zou men in 't vervolg den ring en het ijzer afslaan, opdat hij niet naar eene kaak mogt gelijken. Vruchteloos verzochten die van Utrecht in 1614, bij monde van eenen hunner Burgemeesteren » zeer ernstelyck, » dat de beer, zonder aan den paal ten toon te liggen, terstond uit de schuit naar den slagter mogt worden gebracht. Het Hof toch antwoordde, » na gehoudene deliberatie, » den 20 November 1614 aan den Rentmeester-Generaal van Noordholland, Pieter Christaensz. Bor, die wegens den Magistraat dat voerstel had gedaan, dat de beschikking hieromtrent niet stond aan het Hof, » als rakende het regt van den Souverain; » maar dat men wel mogt lijden, dat de beer slechts voor eenen korten tijd, al was 't maar van een half uur, aan den paal werd gelegd. Eindelijk wendde de Raad zich, in 1615, door eene opzettelijk hiertoe benoemde,

(1) Bij voorbeeld Cornelis Cornelisz, Chronijkje van Utrecht, Mss.

en van de Staten van Utrecht met aanbevelings-brieven voorziene Commissie tot de Staten van Holland en Westvriesland, met verzoek om het zenden van den beer met f 5000 tot f 6000 gulden te mogen afkopen. Verscheidene verlichte mannen gevoelden, van hoe veel belang het was, door onbekrompene welwillendheid de Utrechtsche bondgenooten aan zich te verplichten. Onder dezen worden vooral genoemd Johannes Wtenbogaerd, Hugo Grotius, Steven van der Does Heer tot Noortwyck, de oude Heer Justus van Rijsenborch en Johan van Oldenbarneveld. Zoo gelukte het der Commissie, thans boven verwachting te slagen. De Staten toch besloten, na » rijp beraad" van omtrent 1½ uur, gedurende hetwelk de tegenspraak van sommige leden door Huig de Groot met de hem eigene gevatheid werd tot zwijgen gebracht, met die van Utrecht over den gemelden beer niet te marchanderen of in eenige afkoopig te treden, maar dit » servituyt liberalyck ende absolutelyck" aan hunne goede naburen kwijt te schelden, en te gelasten, dat voortaan door niemand daartoe eenige vordering gedaan of regt beweerd mogt worden. Zij verleenden hieromtrent eene behoorlijke acte, welke, voor den Raad van Utrecht gelezen, op diens bevel werd geregistreerd en zorgvuldig bewaard, terwijl men tevens besloot, de Staten van Holland, als ook den Heer Advokaat Barneveld bij beleefde missive, met aanbieding van alle goede correspondentie en vriendschap te bedanken.

Een van de leden dezer Commissie, Jhr. Diderijck van der Does, schreef vele jaren later op verzoek van zijnen vriend, den meergemelden Burgemeester C. Booth, een verhaal van hetgeen hij zich toen omtrent de wijze, waarop deze zaak haar beslag had gekregen, nog kon herinneren. Dit stuk is zoo naïf gesteld, en draagt zoo geheel en al de kleur van dien tijd, dat wij niet twijfelen, of het zal den lezers van dit Tijdschrift aangenaam zijn, het in zijn geheel met de acte van kwijtschelding en het daaromtrent genomene raadsbesluit hier te zien medegedeeld.

» Verhaal van Jh^r. Dideryck van der Does en van Noortwyck wegens de bemoeijng van de Commissie uit den Raad der Stad Utrecht te 's Hage, ter bewerking van het afschaffen van het leveren van een Stadsbeer, door ZEd. eigenhandig geschreven en geteekend; in de verzameling van den Burgem^r. C. Booth aanwezig, waarnaar dit gecopieerd is.

Edele, Hoochgeleerde, Wyse, Voorsienige Heere, achtervolgende UEd. begeerte ende vrundelyck versoeck hebbe ick int cort geconcipieert ende byeengevoecht tgeene my als medegecommitteerde in het geluckich wtvoeren van seeckere commissie over die redemptie van den Beer die jaerlycx aen die Staten van Holland als een erfcanon wierde betaelt eenichsints heeft connen heugen ofte gedencken.

Alsoo die Heeren Regierders deeser Stadt Utrecht deur er-vaerentheyf tot kennisse was gecommen dat den voorsz. Beere in den Hage aencommende nae thinnenhoff geleydt werdende ende aldaer gebonden leggende, veele ende verscheyden personen soo jongens als andren van meerder jaeren van vile conditie synde haer onderstonden sich daer by te voegen ende den selven beer mith steenen, mith verrotte Appelen ende mith andre vuyle materialen te werpen, mith byvoeginge van veele iniurieuse ende vilaine scheldwoorden, in dier voegen dat die Heeren Gecommitteerdens ter vergaderinge van die Staten Generael die straeten daer deur den voorsz. beere wierde geleyt ende t voorsz. binnenhoff daer die aen die paele gebonden leggende was, genootsaecht waeren te myden. Soo wierde eyntel. geresolveert datter eenige Heeren wuter schepenenbancq souden werden gecommiteert omme die voorsz. Redemptie ter somme toe van 5 a 6 duysent guldens te ver-

soecken, wiend volgende daertoe gecommitteert syn geweest den Heere Schepen Borre, den Advocaet Sarcerius ende ick *qualitate qua*. Inden Hage gecommen synde adresseerden wy ons eerst aen den Heere Johan van Oldenberneveldt Advocaet van die Staten van Holland, die ons seer vrundelyck was ontfangende. Daernae adresseerden wy ons aen die groote ende cleyne steden van Holland, die ons oock geene quaede genegenheyt thoonden. Den Borgemeyster ende die gecommiteerden van Enchuysen vraechden ons of wy mith den Advocaet van 't Land hadden gesproocken, daerop by ons geantwoort synde « jae », Repliceerde den Borgemeester van Enchuysen mith eenige vrolycke mynen ende grymatzen « soo sal 't wel gaen. » Waer nae wy ons hebben begeven opt Binnenhoff omtrent negen uren, omme admissie ende audientie te versoecken tot t geene ons in mandatis was gegeven, dwelcke ons toegestaan synde hebben wy aenstonts nae genomen sessie onse brieven van credentie overgelevert, die welcke geleesen synde, heeft den Advocaet Sarcerius staende mith blooten hoofde een seer goede ende cierlycke oratie gedaen volgende syne instructie neemende tot fundament dat die Staten van Utrecht waeren die allernaechst aengelande naebuyren ende Bondigenoten van de Provincie van Holland ende dat wy neffens die selve Provincie altyt getrouwelycken hadden wigestaen ende patientelyck gesupporteert alle miserien ende swarichheden van den Spaenschen oirloch ende diergelycke meer reedenen omme haer Ed. ende Mo. te beweegen soo veel 't doenlyck mochte weesen; waerop ons geordineert wierde te vertrecken, dwelck doende syn wy opt Binnenhoff gegaen, alwaer wy ons wel een ure ofte anderhalff al wandelende hadden onthouden alsoo dat wy van d'wtecompste der saecke begonsten te despereren, doch cyntelyck wierden wy wederomme binnen ontboden, ende naedien wy wederomme sessie hadden genomen, heeft ons den Advocaet van t Land die resolutie van Staten van Holland syne principalen mith

eene wineemende ende meer als gemeene facundie (1) voortgedraegen waer van die sin ende substantie was meedebringende een volmaeckte discretie, vermits syne verclaeringe wt die naeme van syne principalen die Staten van Holland ende West-Vrieslandt te weeten dat die selve syne principalen nyet van meeninge waeren mith die Staten [?] van Utrecht over den gemelden beer te merchanderen ofte eenige affcoopinge inne te treden, maer dat syluyden die selve servituyt gratis ende absolutelyck aen haere goede naebuyren quiteerden, voegende daerby noch eenige complimenten die ick nu nyet en gedencke. Des anderen daechs ontmoette my op de Cingel den heere Grotius alleen, daer aen ick sonderlinge kennisse hadde, die my seyde groote debathen te hebben moeten hooren van sommige Steden die sustinerende waeren dat den voorsz. canon van den beer een out Trophaeum was, edoch haer den wech daer mede affgesneeden te hebben dat die, schoon genomen die een Trophaeum waere, nochtans soude moeten cessereren, sulx oock by den Griecken ende Romeynen in observantie is geweest, alse hebbende altyt nae reconciliatie mith den geenen daer mede syl. in oorloge waeren geweest d'op-gerechte Trophaea gedaen wech neemen, omme alsoo die memorie van alle voorgaende vyandschap te perimeren.

Die meeste fauteurs van dit werck waeren

Johan van Oldenbarnevelt

Joannes Wtenbogard

Hugo Grotius

Steven van der Does, myn broeder, Heer tot Noortwyck.

Den ouden Heere Justus van Rysenborch.

Nae date van die voorgemelte quytsheldinge ontstonde in beyde die hoven van Holland (2) een merckelyck misnoegen,

(1) d. i. welbespraaktheid.

(2) Het Hof van Holland en de Hooge Raad moeten hier bedoeld

want den Prince van Oragnen wierde t'hoofd van den beere vereerd mits dien hy Stadtholder was, Elcke Raedsheer wierde een Ribstuck vereerd van acht ofte negen ponden; Die reeden, dat ick hier van kennisse hebbe is deese, te weten, dat myn vaeder zaliger gedachtenis als een lithmaet van den Hoogen Raed daervan meede alle jaer een Ribstuck pleech vereerd te werden, daer van ick oock dickmaels noch jonck synde hebbe gegeten.

Maer nu werde elcke Raedsheere in plaetse van een Ribstuck van den beer alle jaer [?] vereerd drie ofte vier copelen conynen.

Voor deesen hebbe ick Scriverium die een seer goet Criticus ende Antiquarius is, wel afgevraecht off hy nyet meth allen in Chronicis hadde gevonden van den Wtrechtschen beer, die my seyde daer van nyet gevonden te hebben (1).

COROLLARIUM.

Ick can nyet laeten hier by te voegen een clucht *tanquam corollarium*, van myn jonxten broeder weesende ontrent acht à negen jaeren oudt, die welcke hoorende ende siende een groot gedruys van jongens deur 't voorhout daer wy doen ter tyt woonden, vraechde aen myn vaeder verloff omme den beer te mogen sien, weeder thuyt gekeert synde ende gevraecht wat hem van 't creatuyr dochte gaff een extemporeel

worden. Zie over dezelve Tegenw. Staat d. vereen. Nederl. IV. 229 volgg. en 241 volgg.

(1) Hier volgt een 12 regelig latijnsch gedicht, door den vader van D. van der Does op het zenden van den beer gemaakt, hetwelk Scriverius aan Diderick had aangewezen. Doch ons afschrift is hier zoo gebrekkig, dat men dit gedicht, 't welk overigens niets ter opheldering van de zaak bevat, niet heeft kunnen mededeelen.

vonnisse seggende: Vaeder is dat een Beer? 'tgelyckt beeter
een Vercken.

An. 1656 op den 29 Septembr. vale.

Was get. Diderick vand Does
en van Noortwyck."

Wij laten hier volgen den brief van kwijtschelding, naar
de copij van C. Booth, en het rapport der gecommiteer-
den aan den Raad der stad Utrecht, uit het Raads-dagelijks
boek, 10 Julij 1615.

« Die Staten van Hollandt ende Westvrieslant in heure Ed.
Mo. vergaderinge gehoord hebbende t'geproponeerde van Jr.
Diederick van der Does ende doctor Cristianus Bor
Schepenen, misgaders mr. Jan Sarcerius Advocaet ende t'
samen gedeputen der stad Utrecht in crachte van credentie
brieven vande heeren Schout Burgemeesteren Raden ende Re-
gierders der selver Stadt eensamentlycken vande brieven van
recommendatie van Ed. Mo. Heeren Staten s lants van Utrecht
in faveur van t'geene de voorn. Gedeputen proponeren sou-
den, wesende in effeete dat de Stad Utrecht ontslagen mochte
wesen van jaerlycx op Martini avont te seynden alhier inden
Haghe een Beer overmits by eenige quaetwilligen t' seynden
vanden selven Beer tot calumnie ende contumelie vande Stadt
Utrecht geduydet* werde, hebben nae rype deliberatie ende om
te bethonen hoe waardich heure Ed. Mo. sy de vruntschap,
goede nabuyschap ende goede correspondentie mette Heeren
Staten s lants van Utrecht heure Ed. Mo. aengenaeme Bont-
genoten, gelyck mede vande Heeren Schout, Burgemeeste-
ren, Raden ende Regierders der Stadt Utrecht hunne goede
vrunden, ende t' mishagen datse hebben dat ter sake van t'
jaerlycx seynden vanden voorsz. Beer yetwes tot calumnie ofte
contumelie der Stadt Utrecht by ymant soude mogen werden
voorgesteld, de Stadt Utrecht den Heeren Magistraten, Regier-
ders ende lichame van dien, van het seynden vanden Beer jaerl.

alle Martini avont ontslaen ende quiteren liberalycken ende absolutelycken by desen. Ordonneren dat van nu voortaan daer thoe geen vorderinge gedaen off recht gepretendeert sal mogen worden in eeniger manieren. Gedaen inden Hage den xvi July A°. xvje ende vyftien. Onder stont: Ter ordonn. van de Staten, ende was ondert.: A. Duyck."

« De Raet op huyden vergadert synde dede den Advocaet Sarcerius rapport als gecommiteert geweest zynde neffens de Heeren Dousa ende Bor schepenen met brieven van credentie ende recommandatie in 's Gravenhage aen de E. M. heeren Staten van Holland ende Westvrieslant omme te versoecken affdoeninge van den Beer die jaerlicx op Martini avondt van deser stads wegen in 's Gravenhage voorsz. gesonden wort, als dat E. Mo. heeren Staten voorn. naer verscheiden deliberation daer op gehouden om goede naebuyschap ende vrientschap mette Regierders deser Stadt te houden het seynden van den voorsz. Beer liberalycken ende absolutelycken hadden gequiteert ende ontslagen ende heeft dienvolgende d' acte daer van verleent overgelevert die inde rade is gelezen ende bevolen die tregistrenen ende wel te bewaren ende dienvolgende by den rade voorsz. geresolveert dat men soe die E. heeren Staten voornoemt als oock den heere Advocaet Barnevelt by beleeffde missive met aanbiedinge van alle goede correspondentie ende vrientschappen sal bedancken."

Betoonden de Staten van Holland zich alzoo vrijgevig jegens » hunne goede vrunden, Schout, Burgemeesteren, Raden ende Regierders der stadt Utrecht," zij zorgden tevens met naauwgezetheid, dat hierdoor geene verkregene regten zonder schadeloosstelling werden verloren. Bij besluit van 16 en 17 Julij 1613 werd aan elk der Raadsheeren wekelijks een koppel konijnen, te vinden uit het comptoir der exploiten (1), bij

(1) In den Tegenw. Staat der Vereen. Nederl. VI. 45, 46 wordt

voorraad als schadeloosstelling toegelegd. Deze werd naderhand veranderd in het zoogenoemde *Beere-geld*, 't welk nog in 1750, en waarschijnlijk ook wel veel later, jaarlijks uit het comptoir van den Rentmeester van Noordholland werd betaald, te weten f 30,00 aan den President, en aan ieder' Raad, mitsgaders den Griffier en Procureur-Generaal f 13,00, alsmede aan iederen Secretaris eene gelijke som (1).

Ten slotte willen wij onze lezers herinneren aan de fraaije beschrijving der overgifte van den Hofbeer in den Pleegzoon van van Lennep (2), waarin overigens eenige bijsieraden met een zoogenoemd *anachronisme* de dichterlijke vrijheid handhaven.

J. H. VAN BOLHUIS.

ten onregte gezegd, dat de stad Utrecht tot de levering dezer konijnen verplicht werd.

(1) De Riemer, t. a. p. blz. 165, 166, waar hij ook vermeldt, dat reeds te voren, namentlijk in 1606, in plaats van eenen beer geld schijnt te zijn gegeven. Dit was twee jaren na het voorval met den gortigen beer, en doet mij dus denken aan eene mislukte poging van den Magistraat, om geld in plaats van een' beer te doen aannemen.

(2) II. 212 en volgg.

GESCHIEDKUNDIGE RIJZONDERHEDEN.

Stads-Doctor.

Item, mr. Henr. Sael Wtenengh, med. doctor, voor den tyt van acht jaren aengenomen, om dese stadt ende de gemeente derselve als medicus, in 't gunt men hem van doen sel hebben, te dienen, dat ook hy gestadelyken binnen dese stadt sal moeten blyven resideren, onaengesien off hy hierentusschen, syne conditie soude moghen ofte kunnen verbeteren, dat hy ook nyet en sal vermoghen, witter stadt te reysen voor langer als eene nacht daer uit te blyven, anders dan met consent van myn heren de burgermeesters inder tyt. Ende oft gebeuren mochte, dat hy langer met consent als voren wtbleef ende middelretyden syn presentie binnen dese stadt gerequireert werde, dat hy, daervan verwitticht synde, alles postponeren sal moeten, ende dadelyk overcomen. Eyn-delyk, dat hy lopende de aenneminge voor visiteren, yedermael nyet meer sal moghen eyschen, als van prelaten ende die van qualiteit, heren ende vrouwen genoemd werdende, twaelf stuver, ende van minderen staet sess stuvers. over een jaer pensie, verschenen Martini 1608, 250 L. Kameraars-rekening van 1607.

Overdeckte Schuyt.

Item, M. de Leeuw, 9 L. 2 sc., wt sake hy deser stadt geleverd heeft dertien ellen roots laken, daer men mede overdeckte de schuyt, daer Don Frederico de Toledo met te Amsterdam gevoert wordt, d'el 5 sc. — It., Ja. Splinter, wt sake hy deser stadt in huere gedaen heeft 78½ ellen root lakens, daer die schuyten mede becleet syn, daer de Exc. vanden hertoch van Alva, den heer van Barleymont, ende capt. Vitelli mede van hier op Amsterdam gevoert syn, elke el voor 2 sc., soe 't selve laken noch eens gebesicht was aende schuyten, maer niet mede uitgevaren, etc. — It., Goes vd. Voert, subst. secr., 65 L. 1 sc., wt sake hy deur bevel vd. regierders deser stadt, den 7. Aug. geleverd heeft 26 cleynne schuyten, die d'Exc. vd. hertoch van Alva, mit andere grote heren ende heuren dienaers, guarden ende hellebardiers ende diergelyke, dat an 't hof behoort, den 8. Aug. gevoert hebben van hier op Amsterdam; noch gehuert een groote schuyt voor de hellebardiers. Kameraars-rekening van 1572.

Medegedeeld door J. J. DONT VAN FLESHURG.

TAFEL

VAN

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN ,

In de maand JANUARIJ 1842 ,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOI
TE UTRECHT ,

ONDER TOEZIGT VAN DEN HOOGLEREKAAR

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des middags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren.)

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 's MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDHE. 's MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ar.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ar.	9 ur.		
1	771	771	771	771	0	0 ₄	0	-0 ₆	N.O.T.O.	Bewolkt.
2	769	768	767	766	-0 ₃	0	-0 ₇	-2	O.N.O.	idem.
3	768	768	768	768	-4 ₅	-4 ₇	-3 ₅	-3 ₈	O.	Betrokken.
4	761	761	761	765	-6	-4 ₈	-5 ₅	-5 ₆	idem.	Bewolkt.
5	763	764	763	763	-2 ₄	-1 ₂	-0 ₈	-1 ₄	idem.	idem.
6	766	767	768	764	-1	-1 ₅	-2	-3 ₆	idem.	idem.
7	774	773	775	773	-4	-2 ₂	-4 ₄	-7 ₂	idem.	idem.
8	776	776	775	774	-6 ₈	-3 ₄	-3 ₄	-3 ₆	idem.	idem weinig.
9	771	770	770	769	-7 ₂	-6 ₄	-5	-3 ₅	idem.	Bewolkt.
10	767	766	766	766	-4 ₈	-3 ₈	-3 ₉	-3 ₆	idem.	idem.
11	768	766	763	766	-3 ₈	-2 ₂	-2	-2 ₆	Z. W.	idem.
12	766	766	765	765	-2 ₆	-0 ₄	-0 ₂	-1 ₅	idem.	idem.
13	766	766	763	764	-5	-2 ₃	-4 ₂	-6 ₄	Z. O.	Helder.
14	758	757	737	737	-4	-0 ₈	0 ₂	1 ₂	O.	Bewolkt.
15	765	764	764	764	1 ₆	2 ₄	2 ₂	0 ₈	idem.	idem.
16	765	765	763	762	0 ₈	2	1 ₄	1 ₅	N. O.	idem.

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 's MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELD H. 's MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	764	764	764	766	18	32	24	22	z. w.	Bewolkt.
18	770	771	772	773	22	42	36	42	idem.	idem.
19	775	773	773	774	-1	2	12	1	N. w.	idem.
20	769	768	767	766	-06	-08	0	-08	o.	idem.
21	766	766	766	766	-23	-2	-1	-15	idem.	idem.
22	764	765	761	755	-12	-08	-08	-24	idem.	Buijg.
23	740	740	741	747	-26	13	12	-2	z. w.	Bewolkt.
24	755	757	753	760	-54	-42	-54	-122	N.	Helder.
25	754	754	754	757	-84	-56	-28	-10	N.t.O.	Bewolkt.
26	739	757	732	743	-94	-52	-36	12	o.	idem.
27	751	753	753	753	25	35	36	2	W.	Betrokken.
28	753	759	759	761	13	26	25	1	N. w.	Bewolkt.
29	763	764	763	763	06	23	24	1	w.t.N.	idem weinig.
30	763	769	769	770	-08	26	24	0	N. o.	Helder.
31	769	769	767	763	-08	14	16	1	z. o.	Bewolkt.
GEMIDDELDE WAARNEMING										
1	7683	7683	7683	7676	370	-276	-512	-459	Van den 1st. tot den 1fe.	
2	7689	766	7657	7637	086	068	046	034	— — 1ten. — — 2fe.	
3	7339	7392	7339	7393	-245	-037	010	199	— — 21st. — — 31st.	
	7643	7645	7643	7642	233	081	-085	-230		

2 's namiddags en 's avonds sneeuw.

4 's morgens sneeuw.

5 's avonds sneeuw.

6 sneeuw en buijg.

7 een weinig sneeuw 's middags.

8 winderig.

10 sneeuw.

11 's nachts sneeuw.

12 sneeuw.

14 's middags sneeuw.

17 wind en regen.

22 sneeuw.

23 sneeuw.

26 veel wind en sneeuwjagt.

27 winderig.

31 's avonds regenachtig.

Algemeen gemiddeld, Barometer 764,3, Thermometer — 1,572.

Januarij 1842.

STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN :
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.

	GEBORENEN.										HUWELIJKEN.	ECHTSCHIEDINGEN.	OVER- LEDENEN.	
	Getal.		waaronder :											
			Onchte.	Tweel.		Doodgeb.								
M.	V.	M.	V.	M.	V.			M.	V.					
UTRECHT.	77	76	10	9	1	2	3	13	n	76	71			
AMERSFOORT.	21	28	1	5	n	3	3	7	n	20	26			
RHENEN.	4	5	n	n	n	n	n	n	n	4	6			
WIJK BIJ DUURSTEDE.	5	3	2	n	n	n	n	n	n	4	3			
MONTFOORT.	1	4	n	n	n	1	n	n	n	4	1			
IJSSELSTEIN.	4	7	n	n	n	n	n	n	n	6	2			

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

		ender Nulpeil
1 Januarij 1842.	2 el 93 dm.	
15 ——— ———	3 — 54 —	
31 ——— ———	4 — 18 —	

PRINS MAURITS, TE UTRECHT.

25 Julij — 13 Augustus 1618. (*)

Een belangrijk punt in de Geschiedenis van ons Vaderland en van onze provincie levert ontegenzeggelijk het gebeurde in het jaar 1618 op.

Het was een kamp, waarin zoo wel de staatkunde als de godsdienst betrokken was, welke het nog jeugdige gemeenebest op deszelfs grondvesten deed waggelen, en zijnen val nabijbragt. De inzigten van Oldenbarneveld, d. i. van de meerderheid (+) der Hollandsche en

(*) In dit Tijdschrift, Jaarg. 1839, Bl. 113 is een kort, doch bondig verslag van deze gebeurtenis gegeven, vergezeld van de plaat, voorstellende het afdanken der waardgelders.

(+) Wij zeggen: de meerderheid der Hollandsche Staten. Immers waren er onder hen, die sedert jaren de heerschappij van 's Lands Advokaat met leede oogen zagen, en haar slechts duldden, omdat zij of overstemd werden, of niet in staat waren de uitstekende begaafdheden van Oldenbarneveld en zijne vrienden wederstand te bieden. Hiervoor zouden vele bewijzen in der Staten Resolutien te vinden zijn; men neme hier genoeg met » de vro- » lycke mynen ende grymatzen'' van den Enkhuizer Burgemeester, waarvan in dit Tijdschrift (hiervoor, blz. 27) gesproken is. De lezers zullen zich, hopen wij, de daar verhaalde zaak nog wel herinneren. De stad Utrecht namelijk moest jaarlijks een vetten beer of mannetjes varken naar den Haag zenden; deze werd door de Leden van den Hove en eenige andere hoofdamtlenaren genuttigd. Maar nu gebeurde het, dat » den voorsz. Beere in den Hage aen- » commende, nae tbinnenhoff geleydt werdende ende aldaer ge- » bonden leggende, veele ende verscheyden personen, soo jongens » als andren van meerder jaeren van vile conditie synde, haer

Utrechtsche Staten, lijnregt inloopende tegen die van Prins Maurits van Oranje en de Staten der overige gewesten, hadden verdeeldheid in de regering van het Gemeenebest doen ontstaan; de onrust sloeg over tot het volk, ieder stelde zich partij, en de uitslag der worsteling was dat 's Lands Advocaat met zijne aanhangers het onderspit delfden. De Provincie Utrecht speelde in deze zaken geen geringe rol. De hoofdstad van dat gewest

» onderstonden sich daer by te voegen ende den selven beer mith
» steenen, mith verrotte appelen, ende mith andre vuyle mate-
» rialen te werpen, mith byvooginge van veele injurieuse ende
» vilaine scheldwoorden,» en de mishandeling van dit onschuldige
beest werd niet zonder reden beschouwd als den Magistraat van
Utrecht zelven aangedaan. Dikwijls beproefde men dus van die
jaarlijksche schatting af te komen; telkens was dit mislukt. In
1604 had men een gortigen beer gezonden: men moest een ander
leveren. In 1612 schreef men over de vermelde schandelijke beje-
gening van den beer aan Oldenbarneveld: maar het was te
vergeefs; aan oude gewoonten mogt geen afbreuk gedaan worden.
Men verkreeg eene onbeduidende verandering der paal of kaak,
waar het beest aan ten toon werd gesteld. In 1614 klaagde men
bij het Hof van Holland: al weder om niet; de beer moest aan de
paal, al ware het slechts voor een half uur. In 1615 vaardigde
men eene bezending naar de Staten van Holland af, en deze wer-
den nu *op aandrang* van Oldenbarneveld, die drie jaren vroe-
ger zoo veel zwaarigheid maakte, en van zijne vrienden, eensklaps
toegevend genoeg, om de stad Utrecht, zonder de aangeboden
6000 guldens, enkel uit affectie voor die stad en de Staten der pro-
vincie, van die beleedigende verplichting te ontslaan. Dit ge-
beurde juist toen de aanneming der bij de burgerijen zoo gehate
krijgslieden, *waardgelders* genoemd, met ernst op het tapijt werd
gebragt, en zulke toevalligheden geven den geschiedvorschcr stof
voor een oogenblik nadenkens, even als de geheele zaak der
waardgelders een nader onderzoek verdient, waarbij men de Utrecht-
sche onlusten van 1610 en 1611 niet uit het oog verliezen en bij
voorkeur nog ongedrukte staatspapieren gebruiken moet.

was vroeger meer dan eens de voornaamste zetel der Hoeksch en was het ook nu van de Oldenbarneveldsgezinden. De Advocaat en zijne vrienden bragten daar maanden door, om alles voor te bereiden (*). Zij bewerkten daar, in navolging van Holland, de aanwerving van waardgelders zonder bewilliging van den Kapitein-Generaal en tegen den zin der algemeene Staten. Utrecht zou eindelijk de verzamelplaats dier waardgelders worden in geval hunne partij zegevierde. Hier was dus het brandpunt, waaruit voor de andere gewesten het ergste te vreezen was. (†)

De Staten-Generaal, van dit alles ingelicht, besloten den 23 Julij 1618, ter algemeene Staatsvergadering, in weerwil van eenige Hollandsche Steden en in afwezigheid der afgevaardigden van Utrecht, aan de oneenigheden een einde te maken.

Utrecht, als de hoofdzetel des kwaads, lag het eerst aan de beurt. De uitvoering van dit besluit werd aan eenige gecommitteerden uit hun midden, alsmede aan Prins Maurits opgedragen. De werkzaamheden door dezen verrigt, staan beschreven in het verbaal door de Commissie den 16 Augustus in de vergadering der algemeene Staten gelezen. Van dit verbaal zijn ons onderscheiden afschriften bekend, doch nog nimmer kwam het ons gedrukt in handen. Wat hiervan de reden zijn mag, moeten wij thans in het midden laten, doch vinden ons verplicht, dit merkwaardig gedenkstuk door middel van dit Tijdschrift der vergetelheid te ontrukken,

(*) Wagenaar, Vaderl.-Hist. X. 163. Bilderdijk, Gesch. des Vaderl. VIII. 36.

(†) Bilderdijk, t. a. p. Ophelderingen, bladz. 230.

en alzoo ten dienste te stellen van hen, die eenmaal opgewekt mogten worden, dit belangrijk tijdperk in deszelfs geheelen omvang te bewerken; iets dat nog altijd noodig is, en waarbij men vooral tot de bronnen, of oorspronkelijke bescheiden dient door te dringen, zonder hetwelk men nimmer in staat zal raken over deze zaak een gegrond oordeel te vellen.

Verbael ende Rapport van 't gebesoigneerde en gepasseerde by Syne Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generaal etc. binnen Utrecht van den 25 Julij tot den 13 August. 1618. Stilo novo.

— *Mercurii den 23 Julii 1618.* —

Vertrock Syne Excellentie, ende die Heeren Voocht, Manmaecker, Schot, Swartzenborg, Scheel, ende Goeckinga, des morgens tusschen vyff ende ses uren vuyt s'Gravenhage nae Utrecht om t'effectueren die Resolutie, by de Ho. Mog. Heeren Staten Generael den 23 deser genomen op't point van de Waertgelders tot Utrecht, de synode nationaal, de consente ende de betalinge van de Fransche troupen. Ende alsoe Syne Excellentie den wech nam door de Veenen, ende d'andere Heeren over Leyden, syn deselve tot Bodegrave by Syne Excellentie gecomen, ende van daer samen met Syne Excellentie gegaen naer Utrecht, ende des selven daechs tytlick aldaer gearriveert, alwaer eenighe Heeren van Utrecht Syne Excellentie ende die andere Heeren voor de poorte ontfingen, ende Syne Excellentie ende die andere Heeren conduceerden int Hoff van Syne Excellentie, van waer die andere Heeren haer afscheyt van Syne Excellentie genomen hebbende vertrocken naer haer herberge, alwaer eenige Heeren van Utrecht de Heeren quamen salueren ende verwelickomen.

By die occasie gaven de Gecommitteerden haer Ed. te kennen, dat sy eenige saecken van importantie d'Heeren Staten van Utrecht hadden voortedragen ende versochten terstont aen deselve, dat haer Ed. des anderen daechs audientie gegunt mochte werden, welke gestelt worde op elf uren des volgende daechs voor middage.

— *Jovis 26 Julii 1618.* —

Sonden de voorsz. Gecommitteerden den Clerck Pompejus van Dulmen aen de vergaderinge van myne Heeren Staten van Utrecht om te vernemen oft haer Ed. Mo. soude gelegen comen audientie te geven, alwaer hy een tyt lanck vertoeft hebbende, is hem opt lest aengeseyt, dat de Gecommitteerden mochten comen alst haer beliefte. Ende indien Syne Excellentie meede soude comen, dat haer Ed. Mog. eenige Gecommitteerden soude senden, om Syne Excellentie tot in de Vergaderinge te geleyden, vuyt die herberge gingen die Gecommitteerden nae Syne Excellentie, ende vandaer nae de Vergaderinge van de Heeren Staten van Utrecht, onderwegens quamen drie Heeren van de Heeren Staten van Utrecht, namentlick de Heeren Suylesteyn, Moersbergen ende Coninxvry by Syne Excellentie ende die Heeren Gecommitteerden van hare Ho. Mog. gelast deselve te halen ende in te leiden gelyck geschiede.

In de Vergaderinge gecompareert synde, ende sessie genomen hebbende overlangde de Heere Voocht den brief van credentz, ende na dat denselven door den Secretaris Ledenberch gelesen was, deede de voorsz. Heere Voocht de propositie, bestaende eerst in die gewoonlicke complimenten ende die nodicheyt van de besydinge overmits die importantie van de saecken die haer Ed. hadden te proponeren, ende vorders int versoeck selfs in conformite van de propositie daernae by geschrifte overgegeven hier by gaende: Syne Excellentie verhaelde daer by, dat boven 't geene geseyt was oock particulierlick geinteresseert te syn, ende dat gedaen wiert tegens de capitulation met Syne Excellentie als Gouverneur ende Capiteyn Generael gemaect, want men hadde geprocedeert tot de levees

van de Waertgelders sonder die saecke eenmael met Syne Excellentie te communiceren, off denselven daarvan eenige kennis te geven, ende men schreef tegenwoordich vuyt den naam van de Heeren Staten van Hollandt, daer van doch niet meer als drie ofte vier steden present waren geweest, dat die compagnien staende op de repartitie van Hollandt, souden achtervolgen de bevelen ende mandementen van de Gecommitteerden, d'welcke alhier op den naeme van de Heeren Staten van Hollandt waren gecompareert, t'welck was genoeghsaem den Gouverneur afgeset, ende dat uytgestroyt werde gelyck off Syne Excellentie stont nae de Souverayniteyt vant Landt, daer inne men Syne Excellentie groot ongelyck dede, want hy sulcks syn dagen niet gedacht hadde. Men nam groot ombragien van Syne Excellentie, dan Syn Excellentie hadde meerder redenen om groote ombragie te nemen, dat het om syne persoon te doen ware. Was Syne Excellentie aen de eenē syde van de stadt, men verswaerde de wacht aen de poorten. Quam hy aen d'ander syde, men dede van gelycken. Syne Excellentie seyde oock, dat volgeus t'advys van veele treffelycke vuytheemsche personen geen beter vuytcomste ware om vuyt dese swaricheyde te geraecken, dan door een Synodum Nationael nae voorgaende gehoudene Synode Provintiael.

Daer werden oock eenige motiven by de Heeren van Utrecht tegens de gedaene propositie ende dese afscheydinge voortgebracht, dan werde wel gerefuteert.

— *Eodem die 26 Julii post prandium.* —

Quaem den Advocaet Hamel, ende versocht vuyt den naeme van de Heeren Staeten s' Landts van Utrecht, dat de Heeren Gecommitteerden van hare Ho. Mog. gelieven wilden hare gedane propositie by geschrifte overtegeven, t'welck belooft wert tegens anderen daechs aen Syn Ed. te sullen seynden.

— *Veneris den 27 Julii.* —

Wert de propositie by geschrifte in't nette gestelt synde van alle des Heeren onderteyckent, ende aen den Advocaet Hamel des morgens vroeck gesonden, omme aen de Heeren Staten van Utrecht over te leveren.

Propositie van de Gecommitteerden van de
Heeren Staten Generael, gedaen ter Verga-
deringe van de Staten van Utrecht.

Edele Mogende Heeren!

De Ho. Mog. Heeren Staten Generael hebben ons gecommitteert ende gelast ons by U. Ed. Mog. te vervoegen, ende deselve aentebieden alle nabuerlycke vrientschap ende goede correspondentie, oock te versoeken van de sincere affectie ende goede intentie, die haer Ho. Mog. dragen ende hebben tot welstant, ruste ende eenicheyt van't gemeine beste. Hebben ons daer beneffens gelast U Ed. Mog. voortedragen eenige saecken, daarvan de minste van sulcken importantie, so diepen insicht, ende so considerabel is, dat den dienst van den Lande in't generael, ende van deze Provintie, Stadt ende Steden van dien int besonder van hoochsten daeraen gelegen is.

Vooreerst sullen wy U. Ed. Mog. remonstreeren, dat haer Ho. Mog. tot noch toe verhoopt hadden dat U Ed. Mog. souden gelicentieert hebben hare gelichte Waertgelders, dan speurende met leetwesen, dat deselve noch in dienst wierde gecontinueert, so hebben haer Ho. Mog. dese saecke in naerder deliberatie geleyt ende gere-sumeert t' gebesoigneerde ende t' gepasseerde desen aengaende van voorleden jaer, daarvan wy hier geen mentie sullen maecken, overmits wy niet en twyfelen of alle t' seive sal U Ed. Mog. noch wel indachtig syn, ende sullen ons daerom refereren tot de redenen ende motiven doen ter tyt geallegeert, ende voor ende al eer daerop eenige Resolutie te nemen, soo hebben hare Ho. Mog. daerop goetgevonden t' advys te verstaen van Syn Excellentie, Syn Genaede Graef Willem Lodewyck van Nassauw Stadthouder, ende de Heeren Raden van Staten, dewelcke alles wel rypelyck geexamineert hebbende is by deselve verclaert gantsch dienstich te syn en noodich, dat dese Waertgelders met de beste en gevoechlykste middelen ende manieren, metten eersten behoorden gelicentieert te worden, ende dat U. Ed. Mog. daertoe geinduceert souden mogen worden, t' sy by schryven of beseyndinge van haer Ho. Mog. soo nogthans dat dese Stadt des noot synde, voorsien soude worden met andere compagnien van't Landt, die de bequaamste souden syn tot verseeckerheyt derselven tot hanthoudinge van de Keeren van de Magistraet, ende tot defensie van de goede borgerye ende ingeseten ten tegens alle quaet ende moetwillicheyt op dit advys rypelyck gelet ende gedelibereert synde soo hebben haer hare Ho. Mog.

daarmede gesonformeert ende van de twee voorlagen expedianten geampteert, en voor 't beste gevonden de beseyndinge ende om deselve te effectueren ons daertoe gecommitteert; Versoecken daerom op de naem ende van wegens haer Ho. Mog. dat U. Ed. Mog. willen die voorsz. Waartgelders licentieren ende overwegen dat by dese gelegentheyten van tyt ende saecken, die Godt betert beswaerlyck ende droevich is, volck gelicht buyten ordre van de Generaliteyt tot ondiens van den Lande, ontrustinge van de gemoe-deren ende tot laste der Gemeynthe niet en dient onderhouden te worden om alsoo te verhoeden groote confusie, ende veele inconvenienten, die daer door gecaused syn ende worden.

By occasie van dese beseyndinge syn wy mede gelast U. Ed. Mog. seer ernstelyck te versoecken sich met d'andere Provincien te willen vervoegen, tot het houden van de Synode Nationael ingevolge van de concepten U. Ed. Mog. toegesonden, als wesende den eenigen wettigen wech ende middel om uyt dese geresene swarigheden ende kerkelyke verschillen te geraecken, ende de gewunste vrede in kercke ende politie wederom te restabileren.

Syn mede gelast op't hoochste ende seer serieuselyck U. Ed. Mog. te recommanderen hare consenten voor 't loopende jaer te willen dragen, ende metten eersten inbrengen, ende sonderlinge mede te willen consenteren in't onderhout van de Fransche troupen, die sonder werckelycke confusie niet kunnen onbetaelt blyven, ende alsoo tot onderhout ende betalinge van deselve d'andere Provincien voor de verschenen maenden solts ten comptoire van den Ontvanger Generael hare quote al bereeds hebben gefurneert, ende by U. Ed. Mog. noch niet gedaen is. So sullen U. Ed. Mog. mede gelieven de penningen daervan ten comptoire voorsz. te doen brengen.

Dese pointen syn ons bevolen U. Ed. Mog. voor te dragen, versoeckende dat U. Ed. Mog. daerop sen goede Resolutie willen nemen, op dat de Staet van't Landt buyten confusie ende in goede ordre mocht gebracht ende gehouden worden.

Overgegeven by ons ondergeschreeven ^{17/27} Julii 1618. onderstont N. de Voocht — H. van Manmaker — J. Scholte — G. Vryheer tot Swartsenberch, Weden, Scheele — S. Gockinga.

— Saturni den 28 Julii. —

Quamen ses Heeren van de Heeren Staten van Utrecht,

ende gaven over schriftelyck antwoord aen de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. op derselver gedaene propositie, waerop haer Ed. terstont versochten aen deselve Heeren Gecommitteerden van de Heeren Staten van Utrecht, dat haer Ed. te naemiddach audientie mochten hebben, omme naerder remonstratie te meugen doen. Haer Ed. gaven voor antwoord sulcks aen hare principalen te willen rapporteeren, ende antwoord laten weten.

Deductie of antwoord van de Staten van
Utrecht op de Propositie van H. H. Gecomm.
der Stat. Generael.

De Staten van den Lande van Utrecht rypelyck gelet hebbende op het gene in hare Vergaderinge op den 16 Julii by syn Princelycke Excellentie, ende by de Heeren die uyt het midden van de Gedeputeerden van de Provintien van Gelderland met Zutphen, Zeeland, Vrieslant, Overysse, Stadt Groeningen met de ommelanden ter vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael aen hun Ed. Mog. syn afgesonden, mondelingh is geproponeert, ende op huyden schriftelick overgelevert, bedancken voor eerst syne Princelycke Excellentie als oock de voorsz. Provintien voor de aanbiedinge van alle vriendschaps hulpe, ende assistentie. Versoekende dat Syne Excellentie hen vastelyck gelieve te gelooven, dat haer Ed. Mog. wel gedachtich synde de groote ende onversterffelycke diensten by Syne Excellentie bewesen, soo aen de Landen in 't gemeen als aen de Stadt van Utrecht in't particulier, nimmermeer en sullen nalaeten deselve by alle mogelycke middelen van danckbaerheyt te erkennen, ende Syne Excellentie te maintaineren by de auctoriteyt, die hem als Gouverneur van de Landen van Utrecht by commissie van haer Ed. Mog. is gedefereert, vertrouwende wederom dat Syne Excellentie in betreckinge van deselve commissie niet en sal nalaten haer Ed. Mog. als wettelycke ende opperste Regeerders van den Lande van Utrecht tot voorstant van haere Hoocheyt, autoriteyt ende gerechticheyt jegens een ider de goede hant te bieden. Insgelycks versoecken hare Ed. Mog. de Heeren Staten van de nabuyrige Provintien hare bondgenooten mede vastelyck te gelooven, dat haer Ed. Mog. oprechtelyck ende sinceerlyck sullen nacomen de ordonnancien, ende verbintenissen ende confoederatien met deselve hare Bondtgenooten by de Naerder

Unie hier tot Utrecht geslooten, ende uyt crachte van dien deselve hare Bondgenooten te hanthouden, styven ende stercken, met raedt, lyff, goet, ende bloedt in hare vryheden ende Gerechtigheden, versoeckende hare Bondtgenooten hetselve by alle occurrentien aen haer Ed. Mog. te willen bewysen.

Wat nu aengaet de ordre onlancks by haer Ed. Mog. gestelt om dese Provincie naerder te verseecken tegens alle insolentien, geweldende ende moetwillicheden, die haer Ed. Mog. souden bejegenen door eenige ongeruste personen, dewelcke misbruyckende de droevige gelegentheit van dese tyden, door de groote licentie ende impunitie, die in de nabuyrige plaatsen wordt gesien ende gespeurt, meer ende meer geexamineert souden mogen worden. De groote ende gewichtige redenen, die haer Ed. Mog. daertoe hebben gemitteert syn voor desen in 't breede gededucert, soo by submissie van haer Ed. Mog. aen de Heeren Staten Generael in den vooreleden jare geschiet, als by het antwoord omtrent denselven tyt gegeven aen de Heeren doenmaels ter selver tyt ende occasie gedeputeert uyt den Raet van Staten: Houdende haer Ed. Mog. voor vast ende seker dat de Naerder Unie geensins toe en laet, dat haer Ed. Mog. de gerechticheit om sodanige ordre te mogen stellen eenichsints soude worden gedisputeert alsoo de Provincie van Utrecht van outs geweest is een vrye Provincie, gebruyckende alle recht van Souverainiteyt sonder imant onderworpen te syn als hare eigene inlantische Regeeringe, ende als daer tegen in voortyden door diverse sinistre middelen wiert geattenteert, hebben haere Ed. Mog. door levendige Remonstrantien, constante Resolutien, eyndelyck oock door het aennemen van de wapenen, haer daer jegens gestelt hebbende, haer oock met de nabuyrige Provincien gevoecht ende verbonden, doen de voorsz. Naerder Unie niet om in't minste af te gaen van de voorsz. vryheyt ende souverainiteyt, maer om deselve te baten ende te sekerder te bewaren. Waernyt onweder-spreeckelyck volcht, dat de Provincie van Utrecht, als een vrye ende souveraine Staet haer recht heeft om te voldoen aen hare Bondtgenooten, t'gene de Unie medebrenghet, verder sulcke ordre te stellen tot haer eygen seeckerheit jegens alle factien, sedition ende dadelickheden als by de Staten van deselve Provincie nae gelegentheit van tyden noodich ofte dienstich werde bevonden. Sulcks dat haer Ed. Mog. van sulcks aen niemant hebben te verantwoorden, soo dat de nabuyrige Provincien niet in't alderminste yet daerin

nae rechtelyck ofte wettelyck mogen disponeren, maer syn ter contrarie gehouden uyt crachte van de voorsz. Naerder Unie d'een d'ander in de voorsz. gerechticheyt als het principaelste deel van de souverainiteit te styven ende te stercken. Hare Ed. Mog. hebben oock altyt verstaen ende verstaen als noch dat by geen commissie by haer Ed. Mog. gegeven de voorsz. macht ende autoriteyt soude syn overgegeven, ofte in eenige deelen vermindert maer veeleer gesocht om deselve met de beste ende gevoechlikste middelen te conserveeren, gelyck oock daerop seer sorchvuldich is gelet by instructie gegeven aen de Raet van Staten, alwaer by de leden van denselven Raet wort verboden iet te doen ofte te attenteren tot prejudicie van de privilegien, rechten ende vryheden van de respective Provincien. Ende wert daerenboven aen de Staten van de respective Provincien gereserveert het recht ende macht om by tyden van noodt self in den haren ordre tot dienst van hare Landen te mogen stellen. Doch indien Syne Excellentie ofte de Heeren Gedeputeerden eenige voorlagen souden gelieven te doen, die tot rust, vrientschap, ende eenicheyt van de Provincie met behoudenis van de voorsz. vryheyt ende gerechticheyt souden mogen strecken, wert Syne Excellentie, ende haer Ed. versocht, also de Provincie van Hollandt, ende Oostvrieslant van alle oude tyden niet alleen door de situatie, orde, vrientschap ende correspondentie, maer oock door verscheyden tractaten ende alliantien aen de Provincie van Utrecht seer particulierlyck verbonden is ende de Heeren Staten van deselve Provincie particulierlyck en specielyck door expresse beloften gehouden syn de Staten van den Lande van Utrecht in de pointen ende articulen begrepen in de commissie gegeven aen Syne Excellentie te maintineren, aengesien mede in de Provincie van Hollandt ende Westvrieslant by verscheyde goede Steden in conformiteyt van haer rechten ende gebruyck voor dezen by deselve verscheyden male gededuceert, gelycke ordre tot hare verseeckeringe is gestelt met goetvindinge van de Heeren Staten van deselve Provincie, sulcks dat soo wel de Provincie van Hollandt ende Westfrieslant als de Provincie van Utrecht in deese saecke gelyckelyck syn geintercesseert, dat oversulcks Syne Excellentie ende den Raet van Staten sodanige voorlagen gelieven te openen aen de welgemelte Heeren Staten van Hollandt ende Westfrieslant, synde de Heeren Staten van den Lande van Utrecht willich ende bereyt om jegens den tyt die daertoe bestemt sal mogen

worden hare Gedeputeerden te doen comen in den Hage, wel gelast om niet alleen de voorsz. voorstellen aantehoren, maer oock om daerop te helpen resolveren, sulcks als tot de meeste seeckerheyt, ruste ende eenicheyt van den Lande ende Steden ende Lieden van dien, met conservatie van de voorsz. vryheden ende gerechticheden, bevonden sal worden te behooren.

Belangende de dispositie over de religions saecken hebben de welgemelte Staten van Utrecht altyt verstaen, dat deselve mede als een seer merkwaardich deel van de Souverainiteyt aen de respective Provincien behoort te blyven, tot welcken eynde hare Ed. Mog. principalen oorsaecken syn geweest, dat voor deselve gerechticheyt by de Naerder Unie soude mogen worden gesorgt, synde daerom het 13 Arttyckel doen ter tyt by den Advocaet van den Lande van Utrecht ingestelt, sonder dat haer Ed. Mog. oyt hebben connen verstaen tot eenige veranderinge van dat voorsz. 13 Art. maer ter contrarie lang nadat de Gereformeerde Religie alleene publyck by de geunieerde Landen was aengenomen, hebben haer Ed. Mog. in de voorsz. commissie gegeven aen Syne Excellentie met goetvindinge van de Heeren Staten Generael wel claerlyck doen stellen, dat de opregte Christelycke Evangelische Religie in den Lande van Utrecht soude worden onderhouden, volgende de ordonnantie by haer Ed. Mog. gemaect ofte als noch te maecken met byvoeginge van een goede ende pertinente reden, als dat haer Ed. Mog. verstaen volgens het voorsz. 13 Arttyckel hemlieden de dispositie op't stuck van de Religie te competeren. Welck recht haer Ed. Mog. gebruyckende hebben in den jare 1590, ende nochmaels in den jare 1612 nae voorgaende advys van een synode van haer Provincie, een kerckelycke ordonnantie gearresteert, oock ordre gestelt over de differenten ter saecke van het verscheyden gevoelen aengaende Godis eeuwige praedestinatie met het geen daer aen cleeft, hebbende haer Ed. Mog. altyt verstaen, dat sodanich verscheyden gevoelen, verscheydenheyt maeckt van Religie, ende dat na 't exempel van veele Godsalige ende geleerde personen nae een Christelycke tolerantie ende accommodatie ende onderlinge vrede ende liefde gewrocht behoort te worden, houdende voor seer periculeus alle decisien ofte definitien, die men over sodanige poincten soude willen doen, insonderheyt door een Synode Nationael in dese groote alteratie van gemoederen, ende die geene principalyck, die deselve synode soude stellen ofte constitueren, maer vooral houden haer Ed. Mog.

voer vast ende ongetwyfelt, dat soo lange als alle de Provintien niet en consenteren geene uytchryvinge van een Synode Nationael op den naem van de Heeren Staten wettelycken can geschieden, gelyck by de Heeren Staten van Hollant ende Westfrieslant verscheyde male met clare ende onwederspreeckelycke redenen is gededuceert: Waeromme de welgemelte Heeren Staten van den Lande van Utrecht de andere Provintien versoecken in desen niet te willen doen, t' gene strydich soude syn met de Hoocheyt gereserveert aan de respectieve Provintien, ende met het voorsz. 13 Arttyckel van de Naerder Unie, maer veeleer te letten op alle middelen van accommodatie, die met de voorsz. Hoocheyt ende gerechticheyt van de Provintien best connen bestaen, waertoe also haer Ed. Mog. niet onbequaem dunckt den voorslach onlangs by de Heeren Staten van Hollandt ende Westfrieslant gedaen ter vergaderinge van de Heeren Staten Generael; Soo worden de Gedeputeerden van de andre Provintien versocht daer naerder op te willen letten.

Aengaende de consenten by Syne Hoochgemelte Excellentie ende de welgedachten Heeren Gecommitteerden gerecommandeert, myne welgemelte Heeren Staten van Utrecht sustineren sulcke recommandatie hier niet noodich te wesen, als hebbende haer Ed. Mog. haer in't stuck van de consenten ende contributien tot stuyt van den oorloge sedert date van de Unie tot desen huydigendach toe, daerinne soo promptelyck, getrouwelyck ende liberalick gequeten, als imant van de Bontgenooten soude mogen hebben gedaen, ende geresolveert daerinne te continueren; ende hare Ed. Mog. consenten voor desen ende toecomende jaren so spoedelyck ende liberalyck te dragen als den tyt ende saecken vereyschen, ende de Generaliteyt daerby gedient sal wesen. Ende voor so veel aengaet de betalinge van de Francoysen, dewyle men daerover in verhandelinge staet met Syne Coninclycke Majesteyt van Vranckrijck, ende oock certsdaechs Syne Co. Maj. Ambassadeur extraordinaris hier is verwachtende, sullen hare Ed. Mog. vernemen, wat apparentie ende hoope daer is, ende daernaer voorts met de andere Provintien adviseren ende resolveren, wat voor der Landen dienst daerin gedaen sal bestaen te worden.

Aldus gedaen tot Utrecht den 17 Julii 1618. Onderstont: ter ordonnantie myner voernoemde Heeren Staten, — ende geleykent: S. de Ledenberch.

De Heeren Gecommitteerden van haere Ho. Mog. vonden

goet, t' selve door twee uyt haeren middel Syne Excellentie te communiceren, ende Syne Excellenties advys daer op te verstaen, waertoe de Heeren Manmaker ende Gockinga gecommitteert wierden.

Des naemiddachs gingen de voorsz. Heeren nae Syne Excellentie. Daer comende wiert haer Ed. aengeseyt, dat eenige Heeren van Utrecht met Syne Excellentie noch over maeltijt waren, waerover hare Ed. so lange in den Hoff gingen wandelen, tot dat die maeltijt soude gedaen syn. Onder-tusschen lieten d' andere Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. haer Ed. weten, dat den deurwaerder van de Heeren Staten van Utrecht by haer Ed. geweest ende aangedient hadde, dat de Heeren Staten van Utrecht wel van meyninge waren geweest den Heeren Gecommitteerden van hare Ho. Mog. op vier uren nae de middach audientie te verleenen, dan alsoo alrede eenige cleyne steden vertrocken waren, dat sulcks van daghe niet conde geschieden. De Heeren Gecommitteerden voorsz. sonden aen den Secretaris Ledenberch ende lieten vragen, wanneer de Heeren Staten van Utrecht wederom souden vergaderen. Gaff voor antwoord sulcks niet te weten. Dit alles communiceerden de voorsz. Heeren met Syne Excellentie, die verclaerde gelycke antwoord ontfangen te hebben, houdende t' selve voor een lange geextendeerde recipisse, ende oordelende, dat men by de Heeren Staten van Utrecht met woorden niet veel en soude kunnen uytrechten, waervan de Heeren Manmaker en Gockinga aen H. Ed. mede Gecommitteerden deden rapport, dewelke samentelyck van gelyck gevoelen waren als Syne Excellentie. Des avonts is de Heere Boetselaer mede Gecommitteert synde oock gearriveert.

— Solis 29 Julii 1613. —

Lieten Syne Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. wederom vernemen off haer Ed. audientie by die Heeren Staten van Utrecht conde becomen, dan siende dat deselve Heeren Staten die saecken sochte te dilayeren ende in longeur te stellen, hebben nae diver-

sehe gedane instantien ende overweginge van den antwoorde by de Heeren Staten van Utrecht schriftelyck gegeven aen de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. ende daerop gevolgde proceduren, geresolveert het middel by de hant te nemen, 't welck hier na volgen sal.

— *Lunae 30 Julii 1618.* —

Was dien dach geen vergaderinge van de Heeren Staten van Utrecht, vermits het in de kermisse was ende de schut-teryc omtrock, ende waren die Heeren Gecommitteerden van haere Ho. Mog. wederomme by Syne Excellentie omme die genomene resolutie in't werck te stellen, synde goet gevonden, dat het garnisoen sich des anderen daechs s' morgens vroeck in de wapenen begeven ende te vier uren de trommel slaen soude, omme nae haere respectieve alarmplaatsen te marcheeren ende dat die Heeren Gecommitteerden te halff vier uren, des anderen daechs s' morgens by Syne Excellentie soudon comen, ende mede dat eenige compagnien van Amersfoort, Arnhem ende Vianen ontboden synde tegens morgens omtrent ses ende seven uren, voor de poorte soudon syn. Middelertyt hebben die gepretendeerde Gecommitteerden van Hollant niet naegelaten alles te doen wat in haer was om die resolutie van haere Ho. Mog. te contramineeren, met particuliere vergaderinge ende communicatien met eenige Heeren uyt die Geëligeerden ende Edelen alleene te houden, in absentie van de Heeren Staten van Utrecht, met brieven aen de Colonellen ende Capiteynen binnen Utrecht synde, op den naem van de Heeren Staten van Hollant geschreven, omme te achtervolgen die bevelen, die haer van deselve Gecommitteerden gegeven soudon worden, met vermaninge ende verclaringe aen deselve Colonellen ende Capiteynen gedaen, ende hebben eenige van die Heeren Geëligeerden ende Edelen haer daerinne geassisteert, ende daer beneffens die Capiteynen van de Waertgelders eerst met beloften ende daarna met dreygementen gesocht te bewegen, omme sich tegen Syne Excellentie, ende de Heeren Gecommitteerden van haere Ho. Mog. met force van wapenen ende soldaten te opposeren, gelyck uyt

het protest, copye van de voorsz. missiven ende rapport van die Colonellen ende Capiteynen respective gebleecken is.

— *Martis den 31 Julii 1618.* —

Gingen de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. des morgens omtrent half vier uren nae Syne Excellentie, ende vernamen dat het garnisoen alrede met stillicheydt sonder eenige trommel te slaen in wapenen by hare respectieve Compagnien was, ende dat die andere ontbodene compagnien oock niet souden faelieren op hare bestemde ure te comen.

Als die clocke vier sloech worden de trommel geslagen ende gingen Syne Excellentie ende die voorsz. Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. vuyt het Hoff van Syn Excellencie nae die Neude, ende wierde geaccompagneert ende gevolcht van veele Colonellen, Capiteynen ende Officiere, waernae voort volchde de Ritmeester Witzaert met eenige ruyteren, ende daer na eenige compagnien soldaten ende werden eenige compagnien in ordre gestelt voor 't stadhuis, eenige op die Gansemareckt, Witzaert met syne byhebbende peerden, ende oock eenige compagnien soldaten stelden sich op de Neude in ordre, alwaer oock alrede eenige compagnien in ordre stonden, ende stonden die Waertgelders van Capiteyn Hartevelt, dewelcke die nacht de wacht gehadt hadden voor de corps de garde op de Neude mede in de wapenen, dan alsoo eenige Waertgelders van deselve compagnie de wacht in de poorten hadden dede Syne Excellentie deselve mede by den anderen staende, voor de corps de garde op de Neude comen, ende die witte vrouwenpoorte met een compagnie soldaten bewaren. De Burgemeester van de Poll ende de Capiteyn van de schutterye deden die poorten op de gewoonlycken tyt open, ende bleef deselve oock bewaert van die ordinaris wacht van de schutterye.

Daerna wierden die Waertgelders van de Capiteyn Hartevelt staende voor die corps de garde belast de wapenen in de corps de garde te brengen ende aldaer aff te leggen, ende dat een yder van die Waertgelders nae syn logement soude gaen. Welckes oock terstont al gewillichlyck geffectueert

wierde. Daernaede Syne Excellentie alle d' andere compagnien Waertgelders voor die Logementen van haere respectieve Capiteynen vergaderen, ende aldaer hare wapenen afleggen, ende in die Logementen van de Hopluyden brengen, dat nochtans wat langh aenliep, omdat de Waertgelders seer traech waren in't vergaderen, belastende de Hopluyden deselve te bewaren tot naerder dispositie. Ondertusschen quamen de twee compagnien van Graeff Ernst van Nassauw, ende die compagnie van de Heer van Cloetingen intrecken, stelde sich in ordre op de Neude neffens de andere compagnien, ende die compagnie ruyteren van Syne Excellentie was voor de Witte-vrouwepoort, dewelcke Syne Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden gingen visiteren, ende dadelyck wederom dede trecken na haer guarnisoen, gelyck oock ontboden wiert aen de compagnien voetvolck, die noch onderwegen was. Terstont doe de eerste compagnie Waertgelders ontwapent was, adviseerden de Heeren Gecommitteerden voorsz. daervan aen de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, verhopende van die reste goed succes, welke brief op de Neude gedateert worde. Dit werde oock alles sonder eenige oppositie wel geffectueert; dan eenige soldaten versochten betalinge, waerop haer geseyt worde dat sy daernaede requeste mosten presenteren, ende op andre wyse versoecken. Dit gedaen synde wierden de ordinaris wachten met eenige compagnien besettet, ende vertrocken de reste wederomme nae haer Logementen.

Geduyrende dese proceduren reden eenige ruyters door alle straten van de stadt om te verhinderen dat nergens eenige vergaderinge, commotie, ofte oproer van yemants gemaekt wierde.

Aleer die compagnien aftrocken als men noch doende was om die Waertgelders te ontwapenen, quamen die Heeren Gecommitteerden van Amsterdam by Syne Excellentie, ende die Heeren Gecommitteerden van haere Ho. Mog. waren seer verblyt, ende langden Syne Excellentie ende de voorsz. Heeren Gecommitteerden over respectieve brieven van credentz van hare stadt. Dit alles worde in stillicheyte met goede ordre in't aensien van een seer groeten toeloop van de Borgerye

ende andere geëffectueert, die all te samen seer waren verblyt, Godt danckende ende gebenedydende het werck, waarvan haere Ho. Mog. toestont mede veradvertieert worden. De Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. waren altyt ontrent Syne Excellentie tot dat alles gedaen was, dewelcke oock met die Heeren Gecommitteerden van Amsterdam met Syne Excellentie gingen nae Syn Logement, ende bedanckten Syne Excellentie van syn gedaen debvoir en goet beleyt, ende verrocken voorts nae haere Logementen, wesende doen ontrent half elve, als alles verricht was.

Nae die middach quamen die Heeren van Dortrecht, Amsterdam, Schiedam ende Purmerent by de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. te voegen ende denselven te remonstreren, also die Heeren Thoornvliet, Hogerbeets, Schoonhoven ende Grotius waren tot Utrecht gecomen, om op de naem ende van wege de Heeren Staten van Hollant te bearbeyden, dat de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. hare Ed. last ende commissie opt afdancken van de Waertgelders ende den Synode niet en mochten effectueren. Daer nochtans niet meer als drie steden ende weynich Edelen present waren geweest; dewelcke den naem van de Heeren Staten van Hollant sich aengenomen, ende haer die commissie uyt den naem van de Staten van Hollant hadden gegeven, gantsch contrarie de ordre ende voet van regeeringe in wel geconstitueerde republyequen geobserveert ende tot noch toe in Hollant oock gebruyckt, ende dat deselve Gecommitteerden op haer versoeck naderhant approbatie ende ampliatioe was gegeven, als maer ses steden present ende de reste absent waren, daer van twee sich met den anderen niet en conformeerden, immers dat die van Dortrecht ende van Amsterdam niet connende verstaen, dat deselve den naem van de Staten van Hollant konden gebruycken hare commissie hadden gedisavoyeert ende geprotesteert van nulliteyt van alle t' geene de voorsz. gecommiteerden vuyt crachte van de commissie hadden gedaen ende noch voorders souden willen doen alles naer inhoud van 't selve protest, waarmede sich Schiedam, Edam,

Enckhuysen ende Furmerent oock hadden geconformeert verclaerden van weerde ende aengenacm te houden die commissie van haere Ho. Mog. op derselver Gecommitteerden gepasseert, ende dat haer Ed. van hare principalen waren gelastet om mede te helpen bevorderen het Synode Nationael, dat de Waertgelders gelicentieert, de consenten gedragen, ende de Fransche troupen gerepatrieert mochten worden, bedanckten de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. van hare genomen moeyte ende debvoir, versochten te verstaen 't gunt alrede by haer Ed. hier in gedaen was, ende mede in communicatie te comen, presenteerende haer Ed. in alles met raet ende daet te willen assisteeren, waerop de Heeren Gecommitteerden voorsz. verclaerden, dat haer Ed. comste haer lief ende aengenacm was, met cort verhael, dat nae dat Syne Excellentie ende haer Ed. voorleden Woensdach aengecomen waren, voort des Donderdach s' morgens audientie by de Heeren Staten van Utrecht hadden gehadt, ende aldaer hare last ende commissie geopent, dewelcke daerna by geschrifte was overgegeven; waerop deselve soodanich antwoord hadden becomen, dat men wel conde verstaen, dat hier met woorden niet veel soude wesen uytterechten, waerop haer Ed. naerder audientie versochten, ende diversche instantien gedaen hebben twelck alsoo men sochte de dilayeren, so was hier op gevolcht 't geen haer Ed. hier selfs conden sien; wilden nu met Syne Excellentie communicéeren omme te gaen by de Magistraet der stadt Utrecht ende denselven van't gepasseerden te informéeren. Waerop haer Ed. versochten cotype van de gedane propositie, ende van't antwoord dat de Heeren Staten van Utrecht dacrop hadden gegeven, ende mede dat haer Ed. sich by de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. mochten vervoegen, ende neffens deselve medegaen by de Heeren van Utrecht. De versochte copyen werden haer Ed. geaccordeert, ende nae genomen advys van Syne Excellentie mede goetgevonden, dat haer Ed. sich by de Gecommitteerden souden voegen; ende mede by de Heeren van Utrecht gaen, indien sulcks goetgevonden wierde, mits dat haer Ed. alsdan haren

last apart souden verclaren. De Heeren Gecommitteerden voorsz. gingen samen by Syne Excellentie, ende wiert goet gevonden, dat men by de Magistraet van Utrecht soude gaen, ende denselven volcomentlycken van 't gepasseerde informceeren, 't welck soude geschiet hebben tegens ses uren des avonts, dan omdat 't te laet viel, wierde het uytgesteld tot s'anderendaechs s' morgens ten acht uren.

Ondertusschen wierde de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. aengedient, dat eenige van de Heeren Staten van Utrecht by haer Ed. audientie versochten, die haer Ed. geaccordeert wierde, ende gingen de Heeren Gecommitteerden met de Gecommitteerden van haer Ho. Mog. nae derselver Logement, alwaer ses Heeren uyt die Staten van Utrecht by haer Ed. quamen, met namen Eck, Hardenbroeck, Ploos, Geresteyn, van de Poll ende Hamel. Dan al eer deselve hare propositie deden verclaerden die Heeren Gecommitteerden van de voorsz. steden van Hollant in effecte, 't geene deselve aen de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. hadden verclaert, hiervoren gerefereert.

Daerna deden de voorsz. ses Heeren van de Staten van Utrecht hare propositie, ende verclaerden dat de Heeren Staten van Utrecht lieff ende aengenaem was de compste van de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. ende niet hadden gemeynt dat de lichtinge van de Waertgelders, so seer was met miscontentement van de Heeren Staten Generael, ende van Syne Excellentie, ende daeromme wel hadden gewilt dat men de Gecommitteerde op hare gedane propositie in haer Ed. Mog. vergaderinge niet soo rude hadden bejegt, ende sodane antwoordt gegeven als geschiet is, dan dat men daerover soude gecomen hebben in naerder communicatie, dan waren by eenige daarinne altyt verhindert geweest: Bedanckten de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. van't gunt deselve hadden gedaen ende dat alles met soo goet beleyt ende ordre was gceffectueert, vertrouwende dat die intentie van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael was streckende tot ruste ende welstant van die Provintien in't Generael ende van Utrecht in't

particulier, ende versochten dat haer Ed. met de Gecommitteerden van haer Ed. Ho. Mog. wilden comen in communicatie, wat vorder tot haer verseeckeringe ende meesten dienste van't landt was dienende. Daerop die Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. verclaerden, dat deselve alrede in de vergaderinge van de Heeren Staten van Utrecht hadden verclaert die goede ende sincere affectie van haere Ho. Mog. ende derselver intentie nergens anders toe te tenderen dan tot ruste, vrede, eenicheyt, ende goede versekerheyt van de Magistraet ende ingesetenen van Utrecht, mitsgaders die conservatie van de geheele provincie ende Leden van dien, daerinne deselve als noch continueerden, ende dat haer Ho. Mog. al voorleden jaer de Heeren Staten van Utrecht door brieven ende beseyndingen hadden versocht de Waertgelders te licentieren, ende alsoo Syne Excellentie ende haer Ed. nu wederomme, ten selven fine hier waren gesonden, conden haere Ed. wel afnemen, dat deselve sich met een brieff niet wilden laten wederomme stuyren. Dat oock de Waertgelders met so goeden ordre ende beleyt waren afgedanckt alst in dese conjuncture van tyden mogelyck ware, ende dat men te vreden was met haer in naerder communicatie te comen, als haer Ed. daertoe tyt ende plaetse soude versoecken.

— *Mercurii 1 August. 1618.* —

Gingen die Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. ende de Heeren Gecommitteerden van Dortrecht, Amsterdam, Schiedam ende Purmerent nae Syne Excellentie, om met deselve by de Magistraet te gaen, ende denselven te informeeren van 't gepasseerde, opdat hare Ed. van alles goede kennisse mochten hebben, gelyck geschiede. Alwaer die Heere Voocht vuyt den naem van de Heeren Gecommitteerde van haer Ho. Mog. verhaelde, hoe dat omtrent een jaer geleden als die Waertgelders eerst wierden gelichtet die Heeren Staeten Generael terstont aen de Heeren Staten van Utrecht hadden geschreven van met deselve lichtinge niet voort te varen, ende voorts daeraen ten selven fine beseyndinge aen haere Ed. Mog. gedaen, dan al te vergeefs. Eyndelyck hadden haere Ho. Mog.

Syne Excellentie, ende hare Ed. herwaerts gecommittceert, om by de Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht te versoecken de afdanckinge van die Waertgelders, ende mede te willen inwilligen het houden van een Synode Nationael, ende by deselve occasie van beseyndinge insgelycken te bevorderen het dragen van de consenten ende de achterwesen van de Fransche troupen te betalen. Waerop die Heeren Staten van Utrecht hare resolutie by geschrifte hadden overgegeven, daer in haer Ed. Mog. haer Ed. niet wilden kennen als Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, ende bestonden t' selve vorder wel in vele regulen en woorden, maer was van weynich substantie ende fondaments, als men uyt de lecture van dien wel conde vernemen, langende t' selve mitsdien om gelesen te worden, gelyck geschiede door Sarcerium Advocaet van de Magistraet van Utrecht. Daerna verhaelde, hoe dat Syne Excellentie, ende die Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. daerop naerder audientie hadden versocht dewelcke met dilayen waren opgehouden geweest.

Ende alsoo Syne Excellentie ende die Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. niet van meyninge en waren sich so met een brieff wederom te laten stuyren, ende wel conden verstaen, dat men deselve Waertgelders niet gedachte te licentieren hadden Syne Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden voorsz. selfs met soo goeden beleyt ende ordre deselve gelicentieert, als soude mogen geschieden, gelyck haer Ed. selfs kennelyck was.

Syne Excellentie dede t' selve verhael als vooren, uytgeseyt dat Syne Excellentie daer by dede, dat seeckeren brieff by enige particulieren was geschreven vuyt Utrecht op de name van de Heeren Staten van Utrecht, waerby Syne Excellentie verboden worde, in de stadt niet te comen, ende liet denselven brieff lesen.

Daerna remonstreerden de Heeren van Dortrecht, Amsterdam, Schiedam ende Purmerend, dat hare Ed. van hare Principalen herwaerts gesonden waren, alsoo deselve hadden

verstaen, dat de Heeren Thoornvliet, Hogerbeets, Schoonhoven ende Grotius verleden Dynsdach acht dagen in aller yle in der nacht vuyt s' Gravenhage naar Utrecht getrocken waeren, omme de resolutien ende de commissien van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael aen Syne Excellentie ende haer Ho. Mog. Gecommitteerden gegeven, te contramitteren, gebruyckende daertoe die name van de Heeren Staten van Hollandt ende Westfrieslant, daer nochtans niet meer als drie steden present waren geweest, ende oock maer twee van de Edelen, daarvan d'eene contrarie van advys was, soo wierde de Heere van Veenhuysen President in den Hoogen Raedt van Hollandt ende Zeelant vuyt den Raet, daer by ontboden, ende door denselven den eenen overstemmet.

ACTE VAN PROTEST.

De Gedeputeerden der steden van Dordrecht ende Amsterdam ter tegenwoordige vergaderinge van de Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt ende Westfrieslant noch niet compleet synde, gesien hebbende de cotype van verscheyden Missiven uyt den name van de welgemelte Heeren Staten geschreven den 24 deser aen Johan Ogle Ridder, Collonel, Commandeur, ende andere Capiteynen, Lieutenanten ende Officieren, staende op de repartitie van de Landen van Hollandt ende Westfrieslant, guarnisoen houdende binnen Utrecht, daer by deselve aengeschreven ende bevolen wordt niet te doen nochte voortnemen, dan 't geene haer bij de Heeren Staten van Utrecht wort gelast, ofte datte de Gecommitteerden daer comende van wegen de welgemelte Heeren Staten van Hollandt ende Westfrieslant als haer betnaels Heeren deselve sullen ordonneren. Hebben tot voldoeninge van de last by haer principalen henlieden gegeven opt stuck van den Nationalen Synodum en de aengenomen Waertgelders goetgevonden te verclaren, gelyck sy doen by desen, dat sy de voorsz. brieven ende commissie, mitsgaders alle de brieven van credentie daertoe medegegeven de Heeren Vranck van Thoornvliet, Borgermeester, ende Mr. Rombout Hogerbeets, Pensionaris van Leyden, Dirck Jacobsen Schoonhoven ende Mr. Hugo de Groot, Gecommitteerde Raden desavoyereren, ende niet toestaen, oock van onwaerden houden alle t'

gene deselve uyt crachte van de voorsz. commissie binnen Utrecht vernicht hebben off noch sullen verrichten, als synde de voorsz. brieven geschreven ende commissie gegeven alleenlyck by drie uyt de Edelen, by de Gedeputeerden van Leyden, Rotterdam ende Alckmaer, mitsgaders eenige van de Gecommitteerde Raden, van welcken oock twee verclaerden, daertoe niet gelast te syn in absentie van alle de andere Leden, van dewelcke de voorsz. ende andere Gedeputeerden, welcker principalen mede betaels Heeren van de voorsz. garnisoenen syn, den 21 deser om merckelycke redenen nae huys vertreckende hebben aengedient, dat sy van onwaerde soudon houden alles wat in haer absentie by de voorsz. vergaderinge gedaen mochte worden, oock streckende alle de voorsz. Missiven ende commissien tot verminderinge van de reputatie van de Heeren Staten Generael deser Vereenichde Nederlanden, mitsgaders de wettelycke autoriteyt by commissie Syne Princelycke Excellentie eenstemmich gedefereert. Verclaeren mede de voorsz. Gedeputeerden niet te approbeeren, gelyck de Gedeputeerden van Dortrecht, mondelingh hebben aengedient ter selver vergaderinge, de antwoorde op den naem van de welgemelte Heeren Staten gegeven, aen den Heere van Moersbergen als Gedeputeerde van de Heeren Staten van Utrecht, den 25 daer aen volgende, insgelycks niet de ratificatie van der voorsz. Gedeputeerden besoigne derselver versterckinge, nochte oock de missive aen Syne Genaede Graeff Ernst, de Heere Colonel Horatio Veer, Ridder, ende de andere commandeurs ende Bevelhebbers van het crychsvolck, staende op de Repartitie van den Lande van Hollant ende Westfrieslant op huyden gedaen ende generaelyck alle t' geene wat in dier voegen op den naem van de welgemelte Heeren Staten sal worden gedaen, als strydende tegens het recht ende dese oude loffelycke Regeeringe van de Steden tot noch toe in dese vergaderinge onverbreeckelyck geobserveert, vertrouwende vastelyck, dat meer andere steden van Hollandt ende Westfrieslant, welckers Gedeputeerden noch absent syn, haer met dese verclaringe sullen conformeren. — Onder stont: Het dubbelt van desen is overgelevert om ter Registre gevoecht ende gebracht te worden, ende desen uytgegeven te worden om te dienen als nae behooren. Omronde myn signature ten dage voorsz. Geteykent: A. Duyck.

(Het vervolg hierna.)

'S RAETS

MERKWAERDIGHE SLITINGHEN

I. 1385—1401.

1385. **W**ant Herman, de coster, *dwaesliken ghe-*
wandert heeft ende enen wivekyn misdaen heeft,
daerom heeft hi ghelegghen inden toern, ende is
hier ghecomen in hemde ende in broeke ter cloc-
ken, ende sel den rade bidden verghiffenis ende
gheven der stat te beteringhe iv^{m} steens ende den
wivekyn xvi pt. (1).

— Want Joerdaen van Soest *two wive ghetruwet*
heeft, die beide leven, daerom verbiet men hem
die stat hondert jaer op syn lyf (2).

1386. Want Mechtelt, Dirc Werys dochter, *two*
mannen ghetruwet heeft, die beide leven, daer-
omme verbiet men haer die stat hondert jaer op
haer lyf (3).

— Want Jan Mout *onhoefscheliken ghespoelt en-*
de ghedobbelt heeft mit vier teerninghen wt een-
re hant, daeromme heeft hi ghelegen inden toern
ende is hier ghecomen in hemde ende in broeke
ter clocken, ende sel den rade bidden verghiffnisse
ende gheven der stat te beteringhe xxv^{m} steens (4).

1387. Want Splinter van den Ouden Ghein
eenre Joncfrouwen trouwe aenghestarct hadde,
des hi voer den raet ontboden wert, daer hi
dier woerde missac, die de raet vant, dat hi se

gheseyt hadde, daeromme is hi hier ghecomen ter clocken in hemde en in broeke nader stat recht ende wilcoer, alse der statboeken inhouden, ende sel gheven der stat L pt., ende segghen, wat hi van der Joncfrouwen gheseyt heeft, dat hy 't gheloghen heeft (5).

1388. Gheryt van den Hove is hier ghecomen in hemde ende in broeke, *ende baers beens ter clocken ende een baer sweert in syn hant*, ende kennende syn lyf verboert, ende bidden ghenade, ende die Raet sel hem ghenade doen, ende hi sel gheven der stat te beteringhe c^m steens ende men neemt hem syn borgherschap, ende die en sel hi nummermeer weder moghen winnen (6).

— Want Gheryt Kerstiaentz, Jan die Vrode, Willem van Naerden ende Jac. Coman, *daer toe gheholpen hebben, dat een mynrebroeder bi nachte ter mynrebroederen wter vanghenisse ghebroken is*, daeromme hebben si ghelegghen in den toern enen maent lanc ende hebben den mynrebroeder weder in de vanghenisse ghebracht, ende syn hier ghecomen in hemde ende in broeke ter clocken, ende sellen den rade bidden vergiffnisse, ende Jan de Vrode ende Willem van Naerden sellen elc gheven der stat te beteringhe x^m steens, ende de andere, die sellen elc gheven iii^m steens ende bidden den rade verghiffnisse.

Voort als men dat heilighe sacrement draghen sel, soe sellen si comen ter mynrebroederen ende gaen voor haer cruys in hemde ende in broeke

ten Doem, ende gaen van daer wert allomme bi
der grafte ende weder ten Doem in der kerken,
ende hebben al den tyt wt, elc ene waskeerse
insyn hant van een half pont was, ende gaen
daermede weder te mynrebroeders in der kerken
ende al in hemde ende in broeke, ende vallen
daer op hare knien ende offeren die keersen,
Gode ende Sinte Franciscus ter eeren, ende bid-
den den Oversten van den oerden, die daer dan
syn, ende den menen broederen verghiffnisse.

Ende als 't ter mynrebroederen kermis is, soe
sullen si gaen in hemde ende in broeke ter myn-
rebroederen voer den crucen, ende elc sal heb-
ben in syn hant een waskeerse van een half pont
was ende offeren daer die keerse Gode ende Sinte
Franciscus op hore knien, ende bidden den Over-
sten vanden oerden, die daer dan syn, ende den
menen broederen, verghiffnisse. Ende daertoe
sellen si op hore cost die vanghenisse weder doen
maken, van dat daer aen ghebroken was (7).

1389. Gheryt, die nu laest opte kaeck stont, ende die
ghescuppet wart, die verbiet men de stat hondert
jaer lanc op syn lyf, *omdat hy een kint ghesto-
len hadde, daer hi mede woude gaen bidden
after lande* (8).

— Want Jan Craghe onsen rade *enen vrede enen
werven, ander werven ende derde werven ghe-
weighert heeft*, ende hem den vrede voer sinen
voeten gheleit wart, ende gheboden wart te hou-
den, daer hi al nyet of en hielt, ende woude
daerenboven vechten met een ghetoghen messe,
daer aen heeft hi verboert, aen der vrede wei.

gheringhe xv pont, ende voer sine broeken heeft hi gheleghen in den toern, ende is hier ghecomen in hemde ende in broeke ter clocken, ende sel den rade bidden verghiffnisse ende gheven der stat te beteringhe voer sine broeken xxxv^m steens tot die xv pont voerscr. (9).

1396. Want Peter de Vos, voertyts int vleyshuys lach, *omdat hi een vroukyn, daer hi kynder bi hadde, sloech, boven sraets verbot*, soe wert hem daeromme, ende om andere synre pynlicheyt wille, de stat verboden twe jaer lanc ter clocken; ende hi swoer ten heylighen, daer nymant om te misdoen, ende wart daerop wter stat gheleyt ende bevolen op syn lyf nymant te misdoen, roerende van dier saken. Ende hierenboven so is hi meer dan eens binnen den twee jaren voerscr. binnen der stat ghecomen ende binnen der stat vrieden, ende nu op den Dinxdach na vastel-avont naest verleden, quam hi tot Loef Berchmakers huys, ende kloppede daeraen alse vrient, ende men lieten in, ende rechte voert so sloech hi ende wonde swaerliken ter doot toe, Loef Berchmakers meecht, dat is dat vroukyn voerscr., daer hi syne kynder bi heeft, ende sloech daertoe Loef Berchmakers wyf, ende wonde desselven Loefs knaep en Loefs huysvrouw, hier omme soe is de raet vander stat overdraghen, dat sy 't rechte voert aen hem rechten willen aen syn lyf *metten rade* (10).

1398. Want Peter Goesensz, de wachter in den Weerde, enen daertoe gebrocht heeft, die *bi nachte ghegaen hebben mit enen witten slapelaken, car-*

mende ghelyck een gheest, daeromme heeft hi ghelegghen int vleyshuys, ende is hier ghecomen in hemde ende in broeke, ende sel den rade bidden verghiffnisse, ende hi en sel nyet meer wachter wesen in den Weerde (11).

1398. Want Ymme, Gheryts wyf van der Wierze *enen goeden wive horen man te scanden ghemaet heeft ende onredeliken gheleeft heeft, soe verbiet men haer de stadt 1. jaer lanc op haer lyf ende eenre mile vander stat te wesen (12).*

1399. Deliaenkyn van Ritselt, dat Waelsch wyf, verbiet men de stat drie jare lanc, *omdat si haer leven onredeliken gheleit heeft (13).*

1401. Want Godekyn, Dirc Heren soen *etc.* bi nachte ondaften bedreven hebben ende enen *waghen ontslopet hebben, ende mitten ghestelle al lenghes der straten ende aen der lude doren ghecloppe ende gestoten hebben, daeromme hebben si ghelegghen in 't vleyshuys (14).*

— Wat Boudekyn, de goutsmit, daer bi stont, daer Lambertus Vlieg her dootghesteken wart, ende weerdet, dat men denselven Lambertus nyet bescudden en mochte, daeromme heeft hi ghelegghen in den toern (15).

— Want Jan Pul, Gheryts soen, *bi nachte ginck in vrouwen clederen, ende heeft sonder woorden ende wederwoorden ende sonder enigherhande vede enen ondadeliken dootghesteken, daeromme verbiet men hem de stat eweliken ende eenre mile vander stat op syn lyf, ende mit desen rechte so sullen alle Jan Puls maghen qwyt ende vry ende versoent wesen (16).*

1401. Want Godekyn van den Hoeve, die appel-
copster inde Viesteghe, een *Joncfrouwkyn* daertoe
ghebracht heeft ghehad, dat si ghanghen soude,
daer men se ghetrouwet soude hebben, daerom
verbiets men haer de stat L. jare lanc (17).

— Want Heyn Kesse ende Jan Coman hem
qualiken gheqwyt hebben, roerende van dat
Joncfrouwkyn, die tot Jan Rodens huys ver-
leyt was, daeromme hebben si ghelegghen inden
roden toern twe maenden lanc (18).

— Een man gaet hier opter straten, die pleecht
te segghen, *hout wat ende gheeft wat*, die
pynlicheyt pleecht te bedriven, dien sel men
besluten in eenre tonne, ende ware ymant, die
hem daerwt sloet ende los made, dat woude
de raet der stat swaeliken aen hem rechten na
horen goetduncken (19).

— Want Marten Henriksz ende Marten Bru-
ninxsz bi avont ghecomen syn in eens goets
knapen huys, daer hi mit sinen gasten over
tafel sat ende at, ende anxe daer enen goe-
den knaep, daeromme hebben si ghelegghen op
S. Katrynen poert (20).

— Want Hildegont, Gosewyns dochter, die nu
laest den steen droech, ende te wonen plach in
de Oudelle op Sint Jans Gruts steghe, goeder
lieden kinder ende megheden te sonden ende
te scanden ghebracht heeft, daeromme verbiets
men haer de stat L. jaer lanc (21).

(Het vervolg hierna).

J. J. DODT VAN FLENSBURG.

**Dit is een overdrachte, om de stat te hoeden
ende te bewaren, om des AFLAETS wille (*),
dat hier wesen sel, (1396).**

Inden eersten so sellen Jan Hombout, Volpert van Ameronghen, Hughe Lieboert ende Wernaer Bertout soen op Sinte Mertyn 'savont, dien dach wt, bider plaetsen wesen, ende dien selven toecomenden nacht waken, ende si sellen bi hem hebben half den raet, out ende nye, ende half der stat knapen, ende elc persoen van hem allen voerscr. sel een pansier aen hebben. Ende die voerscr. Overste sellen hore twaleve van den rade voersc. scicken in der kerken ten Doem, die 't daer verwaren sellen voer al onruste ofte onredelic dranc, die daer in der kerken ofte voer der kerken vallen mochte; ende si sellen vier mannen vanden rade voersc. scicken voer elke poerte vander stat, die 't daer hoeden ende verwaren sellen, ende dat daer ny-mant met harnasch in en come, te water noch te lande. Ende op Sinte Martynsdach so sellen Gheryt van Damassche, Jan Pot, Jacob van Groenenwoude ende Henric van Ghent, dien dach wt, bi der plaetsen wesen ende dien selven toecomenden nacht waken, ende si sellen bi hem hebben half den raet,

(*) Op de Cameraars-Rekening van den jare 1402 komt deze post voor:

Item, op des heil. cruysd. exalt. wert ghescenct der vrouwen van Borsel ende der vrouwen van Hollant, die heymelic hier was ten oflaet, 1111 kannen malevesien, ende 1111 kannen wyns, etc.

out ende nye, ende half der stat knapen, ende elc persoen van hem allen voerscr. sal een pansier aen hebben, ende voert doen, al dat selve, in alle manieren, alse hier boven bescreven staet.

Ende men sel waken met helen waken, alse elc ghildebroeder mit syn selfs live, ende syn harnasch aen hebben. Dat sel in ende wtgaen totter Overster goetdunken.

Voert so sellen die oudermans sitten in elken verrendeel ses after wakers, die elc mit syn selfs live waken sel, om de stat te bet te hoeden ende te bewaren, voer brant ofte enich ongeval, dat gheschien mochte.

Voert so sellen onse Overste twe mannen van den rade ordineren bi der bancloc te wesen.

Voert so sel men twe husen besetten mit scutten ende mit ghewapenden volke, die daer nutste toe syn, ende wi crighen cunnen.

Voert, dat men gheleyde ter clocken kundighe achte daghe voor S. Martyns dach ende acht daghe na S. Martyns dach, al den ghenen, die hier *ten Aflaet* comen sellen, wtghenomen die ghene, die ballinghe ofte vredeloos gheleyt syn der stat ofte des lants van Utrecht, ofte die ons Heren, des bisscops, ofte der stat viande syn, ofte van koeren ofte van broeken wter stat syn.

J. J. DODT VAN FLENSBURG.

P A A R D E N M A R K T.

Gemarkt op den 14^{den} Februarij 1842.

Kantoor	Waardpoort.	7 Stuks.
"	Wittevrouwenpoort.	38 "
"	Catharijnepoort.	125 "
"	Tolsteegpoort.	76 "
"	Roodebrug.	10 "
"	Vaartschen Rijn.	55 "
"	Ridderschapsvaart.	96 "

te zamen 585 Stuks.

STAAT DER BEVOLKING

BENAMING DER STAD EN BUITENWIJKEN , GEZAMENLIJK ÉÉNE GE- MEENTE UITMAKENDE.	Godsdienstige Gezindheden.									Bevolking in elke Gemeente afzonder- lijk.	AANMERKINGEN.
	Gereformeerde.	Roomsch- Catholijke.	Oud-Roomsche.	Luthersche.	Doopsgezinde.	Remonstranten.	Hoogduitsche Israëliën.	Portug. Israëliën.	Tot gezene der voor- melde gezindheden behoorende.		
Utrecht.....	23573	40749	594	4414	453	54	642	5	62	36720	De bevolking was op den 1 Jan. 1844: 46870 zielen, welk get. is vermeerd. door 444 geb. Van de generale bevolking hier- nevens gemeld, moet worden afgetr. 218 person., hetzij ver- trokken of gekomen. Naar elders vertrokken 238 Van „ gekomen 20248 De bevolking is dus op 1 Januarij 1842: 47473 zielen.
Abstede , of wijk I.....	740	1641	30	56	5	7	“	“	“	2479	
Tolsteeg , of wijk K.....	632	1548	“	24	40	2	1	“	“	2214	
Catharijne, of wijk L....	729	4476	“	2	“	“	“	“	“	1907	
Lauwenrecht, of wijk M.	4684	2243	349	416	47	7	45	“	“	4374	
Totaal.....	27458	17327	940	4306	463	70	658	5	62	47694	

TAFEL

VAN

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN ,

In de maand FEBRUARIJ 1842,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOL
TE UTRECHT,

ONDER TOEZICHT VAN DEN HOOGLEERAAR

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des middags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren.)

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 'S MIDD. te 12ur	WEERSGESTELD. 'S MIDD. 12UREN.
	9ur.	12u.	3 ur.	9 ur.	9ur.	12u	3ur.	9ur.		
1	764	765	766	767	34	45	57	23	N. W.	Weinig bewolkt.
2	768	768	768	769	26	38	52	3	W.t.N.	Betrokken.
3	773	774	775	777	06	18	1	-06	W.	Mistig.
4	776	777	776	776	-12	-03	0	-24	idem.	idem.
5	774	775	771	771	-2	-02	2	-2	O.t.N.	Helder.
6	768	766	765	765	-34	02	01	-4	O.	idem.
7	763	762	761	760	-36	2	3	24	idem.	Bewolkt.
8	761	761	761	762	2	38	3	4	Z.	idem.
9	762	762	762	762	3	64	42	28	idem.	idem.
10	763	763	763	766	3	48	68	42	Z. O.	Betrokken.
11	767	767	767	767	46	9	9	4	idem.	Helder.
12	769	769	769	769	82	10	9	76	N.	Bewolkt.
13	771	771	770	769	35	96	38	76	N.t.O.	Betrokken.
14	772	773	774	776	46	62	62	32	N.	Helder.
15	776	777	777	776	17	42	32	44	W.	Betrokken.
16	776	777	777	777	45	63	69	54	Z.	Mistig.

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK SMIDD. 12 UR.	WEERSGESTELD H. 'S MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	773	776	774	774	48	6	77	14	z.	Bewolkt.
18	773	773	773	774	-07	36	5	04	z. t. o.	Helder.
19	773	773	773	772	1	15	17	08	z. o.	Bewolkt.
20	767	766	763	763	-06	08	14	06	o.	idem.
21	760	760	759	757	15	4	38	58	n.	idem.
22	761	761	760	758	12	6	7	36	z.	idem.
23	754	753	752	749	4	73	8	45	idem.	idem.
24	747	746	743	744	83	10	104	7	idem.	Betrokken.
25	747	748	748	749	74	63	38	25	z. w.	idem.
26	750	750	750	751	22	62	7	16	w.	Bewolkt.
27	756	753	752	750	34	6	62	44	z. w.	Vveinig betrokken.
28	753	753	756	756	62	7	74	64	n. w.	Helder.
GEMIDDELDE WAARNEMING										
1	7672	7673	767	7675	044	263	29	097	Van den 1st. tot den 10e.	
2	7721	7724	7719	7717	306	577	609	344	— — 11en. — — 20e.	
3	7535	7535	75275	75175	4275	66	6	4475	— — 21ste. — — 28ste.	
	76426	7644	76338	76368	260	5	5	296		

- 1 's nachts en 's morgens veel wind.
 3 's namiddags sterk mistig.
 8 regenachtig.
 10 regenachtig.
 15 's avonds laat regen.
 14 's namiddags veel wind.
 13 den geheelen dag mistig.
 16 idem.
 17 's morgens mistig.
 21 's avonds windrig.
 23 's namiddags buijig.
 26 's namiddags een weinig regen.
 27 's namiddags en 's avonds regen en wind.
 28 sterke wind.

Algemeen gemiddeld, Barometer 764,055, Thermometer 5,89.

Februarij 1842.

**STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.**

	GEBORENEN.								HUWELIJKEN. ECHTSCHIEDINGEN.	OVER- LEDENEN.	
	Getal.		waaronder:								
			Onechte.		Tweel.		Doodgeb.				
M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.		
UTRECHT.....	72	71	7	7	1	7	3	22	»	65	71
AMERSFOORT.	15	18	1	1	»	2	1	4	»	11	6
RHENEN.	8	3	1	»	»	»	»	2	»	3	5
WIJK BIJ DUURSTEDEN.	3	3	5	»	»	»	»	1	»	2	3
MONTFOORT.....	2	3	»	»	»	»	»	1	»	3	4
IJSSELSTEIN.....	4	6	»	»	»	1	»	1	»	3	6

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

onder Nulpeil.

1 Februarij 1842.	3 el 94 dm.
15 —————	4 — 86 —
28 —————	4 — 33 —

PRINS MAURITS, TE UTRECHT.

25 Julij — 13 Augustus 1618.

(Vervolg van bladz. 60).

Des Woensdachs s'morgens was den Heere van Moersbergen in de vergaderinge van Holland ende Westvrieslant erschienen, verclaerende van syne principalen de Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht gesonden te syn aen die Ed. Mog. Heeren Staten van Holland ende Westfrieslant, om Gecommitteerden te versoecken, dewelcke syn Ed. principalen in dese conjuncture van saecken met raet ende daet mochten assisteeren; dan verstaende dat de Ed. Mog. Heeren Staten van Holland ende Westfrieslant alrede eenige Gecommitteerden naer Utrecht tot dien fine hadden gesonden, bedanekte Syn E. hare Ed. Mog. wacrop de Heeren van Dordrecht ende Amsterdam verclaerden, dat nu niet meer als ses steden present waren, waervan twee van contrarie advysen waren ende waren oock noch veele Edelen absent, sulcks dat die Heeren Staten van Holland ende Westfrieslant niet conden gerepresenteert worden by de vier steden ende de presente Edeluyden alleen, ende protesteerden die selvige tegen die Commissie van de voorsz. Gecommitteerden ende van nulliteyt van alle 't geene deselve nyt crachte van dien alrede gedaen hadden ende noch wyders mochten doen. Begeerende dat de Heere van Moersbergen daervan mede rapport wilde doen, vraechden ofte Syn Ed. daervan oock mede rapport hadde gedaen, worde verclaert, neen, exhibeerden mitsdien de acte van protest by de Heeren van Dordrecht ende Amsterdam geteyckent, waermede die steden van Enckhuysen, Edam, Schiedam ende Purmerende sich oock hadden geconformeert, ende conformeerden sich met deselve alhier als noch met hare Ed. presentie ende wiert deselve acte van protest oock ter selver

tyt voorgelesen, verhalende daer beneffens, datse van haer Ed. Principalen last hadden, omme mede te helpen bevorderen, dat een Synode nationael uytgeschreven, de Waertgelders affgedanckt, de consenten gedraegen ende de Fransche trouwen gerepartieert mochten worden, ende sich tot dien eynde te voegen by Syne Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. omme deselve met raet ende daet mede te assisteeren, ende te approbeeren de Commissie by haere Ho. Mog. dien aengaende op Syne Excellentie ende die voorsz. Heeren Gecommitteerden gepasseert ende van waerden te houden 't geene deselvige uyt crachte van dien alrede hadden gedaen, ende noch wyders sullen mogen doen.

Acc^d. Protest van de Steden Dortrecht,
Amsterdam etc.

Edele Erentfeste, Hoochgeleerde, Wyse, seer voorsienige
Discrete Heeren.

Alsoo seer weynige Steden ter vergaderinge van de Staten van Hollant ende Westfrieslandt int afwesen van de anderen haer onderstaen ende vervordert hebben in praeyudicie van de besendinge by de Ho. Mog. Heeren Staten-Generael goetgevonden, aen de Heeren Staten van Utrecht te doen, ten eynde de Waertgelders aldaer als den Lande onnut ende ondienstich synde afgeschafft ende gecasseert sullen mogen werden, eenige haerer Gedeputeerden naer Utrecht te senden, om 't voorsz. voorgenomen goet werck te beletten ende verhinderen, so hebben die Gedeputeerden der Stadt Dortrecht ende Amsterdam ende andre, hooch noodich gevonden daertegens, (als synde saecken van seer grooten gewichte) te protesteren, ende by geschrifte te stellen seckere Acte, dewelcke ter Vergaderinge van de Heeren ses ende dertich Raeden alhier gelesen, ende daerop rypelyck gedelibereert synde is goetgevonden ende geresolveert, dat de Heeren Jacob Gerritsen Honingh tegenwoordich Borgermeester, ende Dr. Johan ten Grootenhuis Raedt ende oudt Schepen deser Stadt hem in der haest sullen transporteeren naer Utrecht om U. Ed. te remonsireren, hoe dat by de Heeren ses en dertich Raeden verstaen is de voorsz. protestatie, daervan de Heeren Gedeputeerden U. Ed. cotype sullen leveren, wel ende behoorlyck is gedaen deselve in alles approberende.

Vorder is ons dienstelyck versoeck U Ed. gelieve de voornoemde Heeren in 'tgunt voorsz. is favorabel gehoor ende volcoomen gelooff als ons selven te verleenē, Hiermede

Edele, Erentfeste Hoochgeleerde, Wyse, seer Voorsienige, discrete Heeren blyft in schut des Alderhoochsten bevolen. Geschreven in Amsterdamme den 30 July 1618. Onder stont: U Ed. wel gunstige goede vrienden Borgermeesteren ende Regeerders der Stadt Amsterdam, ende geteyckent J. d. e. H. a. n. De opschrift was Edele, Erentfeste, Hoochgeleerde, Wyse, Voorsienige seer discrete Heeren de Gedeputeerden van de Hoochmogende Heeren Staten-Generael tot Utrecht.

T'selve aldus geremonstreert synde syn Syne Princelycke Excellentie, die Heeren Gecommitteerden van H. Ho. Mo. ende de Heeren Gecommitteerden van Dortrecht, Amsterdam, Schiedam, Enckhuysen ende Purmerende wederomme vuyt die vergaderinge van de Magistraet vertrocken, ende t'samen gegaen nae Syne Excellentie's Hoff, alwaer onderwegens noch by quamen de Gedeputeerden van Edam tenselve sine afgesonden.

Quamen dienvolgens drie Heeren vuyt de Magistraet by de voorsz. Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. s' avonts ten eten, dewelcke vuyten name ende van wegen de Magistraet van Utrecht denselven bedanecten van 't gepasseerde.

— *Jovis den 2 August. 1618.* —

Quam die Heere Burgemeester van de Poll met noch twee andere Heeren van de Magistraet van Utrecht des nanoens ontrent tusschen vyff ende ses uren by de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. ende communiceerden denselven het concept van die veranderinge van de regeeringe der Stadt Utrecht, waervan off wel die voorsz. Heeren Gecommitteerden gaerne copye souden gehadt hebben, so verclaerden haer E. daarvan voor als noch geen copye te connen geven, dat het eerste moste by de Magistraet geproponeert ende aldaer gearresteert worden.

— *Veneris den 3 August.* —

Het volgende verzoekschrift ingedient.

Aen de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten-Generael der Vereenichde Nederlanden.

Vertonen in aller ootmoet reverentelyck te kennen gevende, die gemeynthe der stadt Utrecht in merckelycken getale vergadert wesende, hoe dat sy supplianten nu eenige jaren herwaerts van tyt tot tyt by experientie gevoelt ende geremarqueert hebben die inconvenienten ende misverstandenen, dewelcke nopende de verkiesinge van de Magistraet der voorsz. Stadt ingecropen syn, door dien die twee Leden van de Ed. Mog. Heeren Staten s' lants van Utrecht aen sich getrocken hebbende, die electie van de Magistraet voorsz. sedert den jaere 1595 tot eerste Borgemeester gestelt hebben een Riddermatick persoon in't tweede Lith van de Ridderschap beschreven wordende, daerby voegende al sulcke andere personen die denselven eersten Borgemeester in syn voorstellen niet hebben derven oft connen tegenspreken: waeruyt watte droevige inconvenienten ende grove fouten oock streckende tot desunie ende separatie van de Generaliteyt ende tot groot naedeel van de vry ende gerechtigeden der Stadt Utrecht van tyt tot tyt verresen syn geweest, is U. Ed. Mog. Heeren niet als al te veel kennelyck ende indien het noot ware ende de tyt vereyschte naerder geremonstreert soude connen worden, desen aengemerckt, ende dat sy supplianten beducht syn namaels noch tot meerder swaricheden, jae tot een totale ruyne ende bederf van den Staet ende regeringe van de Provincie van Utrecht in't generael te sullen geraecken, hebben sy supplianten de voorsz. swaricheyden aen de Magistraet deser Stadt eerst mondeling, ende daerna op haer E. versoeck schriftelyck doen remonstreeren, ende versoecken dat haer E. doch gelieven willen eenmael die goede handt daer aen te houden, dat met die Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht, oock met goetvinden van U. E. Ho. Mog. Heeren, mitsgaders van syne Princelycke Excellentie als Gouverneur ende Stadthouder een vaste ende seeckre voet ende ordre beraemt ende gearresteert mocht worden, waerdoor die Stadt Utrecht een-

mael in ruste, vrede ende welstant gestelt soude mogen gebracht worden. Wacrop haer supplianten by de voorsz. Magistraat beloofd is, dat haer Ed. op aenstaende beschryvinge der Ed. Mo. Heeren Staten van Utrecht (d'welck op huyden ten 10 uren aangestempt is) op alles behoorlyck doen letten ende resolveren soude, hebbende voorts eenige soo sy supplianten verstaen, uyt den haren gecommiteert, omme met die wel gemelte Heeren Staten van Utrecht beneffens UE. Ho. Mo. Heeren en Syne Princ. Excellentie te besluyten enige punten dienende tot ruste, vrede ende welstant der voorsz. stadt Utrecht. Desen dan aangemerckt soo keeren die supplianten hun in aller demoedicheyt tot UE. Ho. Mo. Heeren versoeckende ende seer ootmoedelyck ter eere Godts biddende dat UE. Ho. Mo. Heeren soo veel gelieven te doen ende die wel gemelte Heeren Staten van Utrecht op de voorsz. beschryvinge vergadert synde der supplianten sake als streckende tot ruste, vrede ende welstant van dese Provincie ende Stadt in't particulier, ende voorts die geheele gemeene sake in't generael, sulcks te recommandeeren, dat hare E. deselve wel behartigende, eens tot ruste ende bevredinge der Gemeente mochte resolveeren. 't Welck doende etc.

— *Eodem die.* —

Syn Syne Excellentie ende die Heeren Gecommitteerden van haere Ho. Mog. by die Magistraet van Utrecht gecompareert ende hebben haer Ed. geremonstreert, dat deselve by brieven van de Ho. Mog. Heeren Staten-Generael wegen hare goede besoignen ende debvoiren waeren bedanckt ende voorst gelastet, omme voorders noch te doen wat tot meeste ruste ende welstant van de Provincie van Utrecht dienstich soude wesen, welcken volgende haer E. gaerne alles soude willen bybrengen, wat tot meeste ruste, vrede ende eenicheyt van die Provintie niet voor een cleynen tyt alleen, doch voor altyt soude mogen dienstich syn.

De brief was van dezen inhoud:

Die Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Edele, Erentfeste, Hoochgeleerde, Vrome, seer Voorsienige

Heeren ende goede Vrienden, wy hebben uyt U Ed. beiden missiven van gisteren seer geerne verstaen, nademael die Heeren Staten van Utrecht op U E. gedane propositie van onsent wegen hare aengenomene Waertgelders hadden gedifficulteert af te danken, ende te casseeren om redenen in derselver haer E. antwoord in't lange gededuceert, dat Syne Excellentie ende U E. met so goet beleydt, devoir, sorge, ordre, ende succes door Godts Genade de voorsz. afdanckinge te wege gebracht ende self geaffectueert hebben, doende Syne Excellentie ende U E. daer voren inenlyck bedancken niet twyffelende of die succes en sal niet alleenlyck strecken tot dienst, ruste ende verseeckeringe van de Provincie van Utrecht in't particulier, maer oock van de Vereenichde Provincien in't generael, derhalve wy seer ernstichlyck als noch recommanderen versoecken, ende begeeren, dat Syne Excellentie ende U. E. gelieven hier inne ende desen aengaende noch vorder te doen, wat deselve voor den dienst van den Lande ende den welstant van de Provincie van Utrecht, sullen bevinden te behooren ende nootelyck te vereyschen, gelyck wy hun dat toevertrouwen, daer op wy ons sullen verlaten, ende U. E. in de Heylige protectie van den Almogenden onderusschen bevelen.

Uyt den Hage den eersten Augusti 1618, was geparapheert J. van Goch, V., onderstant: ter ordonnantie van de Hoochgemelte Heeren Staten Generael, ende geteykent C. Aerssen. De opschrift was: Edels, Erentfeste, Hoochgeleerde, Vrome, seer voorsienige Heeren, de Gecommitteerde van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, tegenwoordich wesende binnen Utrecht, onse besondere goede vrienden.

Syne Excellentie verclaerde mede brieven van haer Ho. Mog. meest van gelycken teneur ontfangen te hebben.

De Burgermeester van de Poll verclaerde also tot noch toe alle onheylen in Utrecht waren ontstaan, doordien de ordre van regeeringe niet wel was bestelt, so hadden hare E. seecker concept gemaect waerby die stadt voortaan in beter ordre, ruste ende eenicheyt soude connen worden geregeert, ende die twisten ende oneenicheeden nu eenige jaren herwaerts in de stadt, leyder ontstaan, verhoedet ende voorgecomen konden worden, doende t'selve door den Advocaet Sarcerium

voorlesen, ende nae gedane omvrage by haerlieden gedaen worde t'selve by de geheele Magistraet unanimiter geapprobeert. Waarmede Syne Excellentie ende die Heeren Gecommit. van hare Ho. Mog. nae Syne Excellentie's Hoff vertrocken. Een weynich tyt daarna quamen de Heeren Ploos vuyt de Geeligerden, Hoevelaken vuyt de Ridderschap, ende de Borgermeester van de Poll van die Stadt van Utrecht, ende versochten vuyt den naem van de Heeren Staten van Utrecht Syne Excellentie, ende die Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mo. te willen comen in de vergaderinge van de Heeren Staten van Utrecht: Aldaer comende ende sessie genomen hebbende, wierde t'selve concept wederom voorgelesen verclaerende de Heeren van de stadt Utrecht sulcks unanimiter goet gevonden te hebben, versoeckende dat die andere Leden van Utrecht sich daarmede wilden conformeren. Waerop die Geeligerden ende die Ridderschap seyden, dat haer sodanich concept nieuwelecks voorquam, begeerden haer Ed. daer aff cotype om sich daerop naerder te delibereren, hadden selfs oock eenige gravamina hare respective Leden aengaende, dewelcke deselve gedachten opt papier te brengen, begeerende dat daerop mede naer behooren gelet mochte worden.

Dan d'andere cleyne steden verclaerden sich t'selve concept te laten gevallen, ende het goet te vinden by gevolg van d'andere Leden op het welbehagen nochtans van hare principalen: Die Heeren van de Magistraet van Utrecht verclaerden te verstaen, dat sy soo wel een vry Lidt waren als d'andere Leden van dese Provintie, ende dat het haer toequam over haer Lith ende op haere Regeeringe alleen ordre te stellen, dan die approbatie ten overvloet van die andere Leden versochten, ende dat t'selve concept by interventie van Syne Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten-Generael by die t'samentlycke Magistraet eenhellich was goetgevonden, conden daerinne geene veranderinge maecken.

Wacrover verscheide disputeren ende communicatien vielen,

ende wiert onder anderen verhaelt, dat by die Heeren Staten van Utrecht seeckere resolutie was genomen aengaende het afdancken van de Waertgelders, dewelcke de Heeren Gecommitteerden van Utrecht gelast waren in de vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren Staten-Generael te openen. Dan in 's Gravenhage comende waren by eenige van Holland daervan gediverteert, ende hadden deselve Resolutie meer als een maent achtergehouden, ende tot noch toe niet geopenbaert, te rugge schryvende, dat het noch niet nodich was deselve last ende resolutie te openbaren. Nue sach men wel hoe nodich het geweest ware ofte niet, hadden oock eenigen last gehadt van de Synode nationael, daerop oock niet was gevolcht.

De Heeren Ploos ende van de Poll excuseerden sich, dat deselve wel van meyninge geweest waren de Resolutie in de Vergaderinge van haer Ho. Mog. te openen, dan waren daerinne van hare Ed. medebroederen telckens overstemmet. Die Heere van Moesbergen seyde een concept op't houden van een Synode nationael selve ontworpen te hebben ende daerover met de Heeren van Zeelant neffens d'andre Heeren Gecommitteerden van Utrecht in communicatie geweest te syn. Dan worde gerepliceert, dat hetselve met den Heere van Oldenbarnevelt gecommuniceert, ende daernae daer by gebleven was.

Nae welcke communicatie ende disputeren aen wedersyden verclaerden de Geëligeerden t'selve concept goet te vinden, dan addeerden, dat hare Ed. oock eenige swaricheden hadden haer Lith in 't particulier rakende, wilden deselve op't papier brengen. Begeerende dat daerop oock behoorlyck gelattet mochte worden.

Die van de Ridderschap soudon eerst geern gesien hebben dat die saecke uytgesteld wierde ter tyt andere Riddermatige personen, dewelcke mede verschreven ende daarmede de Ridderschap vermeerdert conde worden, hierop mede verstaen waren. Dan alsoo deselve voor desen in de Ridderschap niet waren verschreven, en men de saecke so lange niet en wilde uytstellen, consenteerden eyndelyck voor soo veel in haer was

mede in't selve concept, doch sonder praefudicie van't recht dat de Edelen hadden. De Edelen hadden oock noch eenige poincten voor te dragen, begeerende dat daerop gelettet ende haer contentement daer op gegeven mochte werden.

De cleyne steden verclaerden wederom t'selve concept te approberen, niet twyfelende of haer principalen souden het mede goetvinden.

Ende de Magistraet van Utrecht verclaerde gelyck deselve altyt gedaen hadde.

Waarmede Syne Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. wederom nae hare logementen vertrocken.

— *Eodem die.* —

Nae den middach quamen ses Gecommitteerden van de Magistraet, ende bedanckten de Heeren Gecommitteerden van hare Ho. Mog. van wegen de gcheele Magistraet, van alle goede debvoiren tot ruste ende eenicheyt gedaen, versoecken- de daerinne te willen continueren. Waerop de voorsz. Heeren Gecommitteerden verclaerden, dat haer Ed. seer geerne hadden verstaen, dat de gedane moeyten ende debvoiren, de Heeren van de Magistraet waren lieff ende aengenaem. Souden niet naelaten daerinne vorder te continueren, ende noch moeyten noch arbeyt sparen om alles te doen, wat tot conservatie, dienst ende welstant, van dese Provintie in't generael ende die stadt in't particulier was vereyschende; welcke oock was de eenige inventie van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael.

— *Saturni den 4 Aug. 1618.* —

Wierden de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. na den noen ontrent half vier by Syne Excellentie ontboden, alwaer compareerden by Syne Excellentie, ende haere E. de Heeren Geëlligeerden, ende versochten in haeren staet ende possessie gemaintineert te worden, de accoorden ende tractaten voormaels met de Magistraet Ann. 1579, 1582 en 1610 gemaect by deser tegenwoordigen gecoren ofte noch te verkiesen Magistraet ende Vroetschap geconfirmeert, ende daarvan acte in forma opgericht te worden, ende leverden daerby haer versoeck schriftelyck over.

Anno 1618.

Sommiere deductie, Syne Princelycke Excellentie overgegeven van wegen den Staet van den Geëligeerden nopende de ordre van Augmentatie van denselve Staet aen Syne Princelycke Excellentie gesubmitteert.

In den eersten is kennelyck, dat het Lith ofte Staet van de Geëligeerden is een bysonder, onderscheyden ende onvermengelt Lith van de andere twee Leden representerende den eersten Staet van den Lande van Utrecht. Dat oock de personen van deselve Geëligeerden syn permanent ende niet revocabel, gelyck sulcks by den uytspreecke van den Landrade in den jare 1532, den 4. April. 1610 respectivelyck gedaen, blycken mach.

Waeruyt volcht, dat t'selvige Lith in't formeren ofte augmenteren van dien gelyck recht behoort te geworden, als ter respecte van d'andere twee Leden geobserveert wort.

Ende nademael t'voorsz. eerste Lith volgens de ordre by Syne Princelycke Excellentie die gecommiteerden van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael ende de Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht in't oprechte van de Vroetschap beraempt, sich in't formeren ende augmenteren van dien niet en vermacht te intromitteren.

Soo vereyscht oock die reden ende egaliteyt dat de Vroetschap, Ridderschappe, ende cleyne steden sich niet en vermogen in't nomineren ofte augmenteren van de Geëligeerde te mengen.

Sonder dat daerjgens in consideratie comende die twee uytspreecke, hier voren aengetogen, medebrengende dat die Magistraet nomineeren sal eenige personen van de vyff Ecclesiën, ende deselve presenteren de Ridderschap ende de cleyne steden, omme uyt de gepresenteerde personen eenige by die Ridderschappe ende Steden geëligeert ende by Syne Excellentie geapprobeert te worden.

Aenschouw genomen dat deselve uytspreecken syn provisioneel, ende dat als nu by de laetste Resolutie op de electie van de Vroetschap genomen, goet gevonden is de drie respective Leden der Staten alsoo te formeren, dat het eene Lith van het andere gesepareert ende onvermengelt blyve.

Sulcks terwyle de Geëligeerde als nu geen gesach en hebben in de Vroetschap, gelyck sy lieden tot noch toe in't stellen van

de Magistraet gehadt hebben, behooren sy lieden van gelycken in't nomineren van de personen tot augmentatie van haer Lith vry gestelt te worden.

Bysonder so die voornoemde Gaëligeerden overbodich syn, ende by desen presenteren te nomineren dubbelt getal, omme daeruyt by Syne Princelycke Excellentie haerlieder Lith tot de nombre van acht personen geaugmenteert te worden.

Te vreden syde dat, van gelyck getal, van Adelycke als van gequalificeerde Borgerlycke personen, professie doende van de Gereformeerde Christelycke religie in toecomende tyden respectivelyck genomineert ende geëligeert te worden.

Act. 1 August. 1618.

— Solis den 3 August. 1618. —

Nae de praedicatie geschiede de veranderingh van de Magistraet in conformiteit van 't selve concept ende wierde sulcks de Gemeente nae behoorlycke wyse conditbaer gemaect.

Dese nabeschreven personen syn by Syn Excellentie den Heere Prince van Orange, als Gouverneur van de Stadt, Sieden endo Landen van Utrecht, uyt die tachtig personen Syne Princelycke Excellentie by de Magistraet deser Stadi Utrecht gepresenteert, mitsgaders uyt de xx, by Syne Excellentie daer by gevoecht gecoren ende geordonneert omme so als Vroedschap als respective Borge-meesteren ende Schepenen te dienen ende te besoigneren achtervolgende seeckere poincten ende articulen, by de Gecommitteerden van de Gemeente die Ed. Mog. Heeren Staten s' Landts van Utrecht overgegeven, ende by haer Ed. Mog. geapprobeert, den 24. July 1618.

— VROEDSCHAPPEN. —

Cornelis van de Poll, } Burge-
 Nicolaes van Berck, } meesteren.
 Corn. van Deuverden.
 Mr. Cornelis Splinter.
 Arent van Neck.
 Willem van Drillenburch.
 Jan Franssen van Lueverden.
 Jan Gerritssen van der Lith.
 Roelandt Gerobulus.
 Cornelis van Beeck.

Peter Ploos.
 Jacob van Wyck, *Moutmaecker*.
 Mr. Jan van Werchoven.
 Cornelis van Westreenen.
 Mr. Anselmus Salmius.
 Henrick Buth.
 Jacob Heynricksen van Bommel.
 Peter Cornelissen van der Lingen.
 Daem Gelissen v. Cauwenhoven.
 Paulus Moreelse Schilder.

Ellert Byler.
 Jan Anthonissen Wittewael,
Nots.
 Jacob Lubbertssen van Cleeff.
 Do^r. Gosen van Nyendael.
 Jacob van Medenblick.
 Philips Ram.
 Do^r. Willem van Nellestein.
 Mr. Willem Schade.
 Cornelis van Weede Bartholo-
 meusz.
 Jacob Woutersen Liefthingh.

Cornelis Peterssen van Swanen-
 burch.
 Cornelis Cnyff.
 Bartholomaeus Deckers.
 Evert van Schonevelt.
 Dirck Jacobsen van Velthuysen.
 Jan Seegerman.
 Dirck Henricksen van Ratingen.
 Jacob Janssen van Bemmell.
 Dirck Janssen a Mathe.
 Jan van Steenbergem.

— SCHEPSEN. —

Cornelis van Deuverden.
 Henrick Buth.
 Jo^r. Peter van Hardenbroeck.
 Do^r. Christianus Bor.
 Mr. Thomas Heurnius.
 Peter Ploos.

Mr. Anselmus Salmius.
 Elbert van Byler.
 Jan van Weede.
 Mr. Jan Jorissen van Nyvelt.
 Do^r. Gosen van Nyendael.
 Jo^r. Jacob van der Maeth.

— CAMERACERS BY DE VROEDISCHAP GECONTINUEERT. —

Henrick van Dompelaer.

| Gerrit Janssen van der Hooek.

— Eodem die. —

Vertrock de Heere Scheel wegens syne indispositie, ende quam in desselven plaetse de Heere Slooth.

— Lunae den 6 August. 1618. —

Quam de Schout ende de Heer Borgermeester van de Poll,
 met eenige andere Heeren vuyt de Magistraet by de Heeren
 Gecommitteerden van haer Ho. Mog. ende gaven te kennen
 hoe dat de klagende Gemeynte van die ware Christelycke Ge-
 reformeerde religie, hadde versocht een kercke omme haere
 Godsdienst daer inne te mogen doen, dewelcke de Magistraet
 haer vergunt hadde, te weten de Buyrkercke, indien Syne
 Excellentie ende de Heeren Gecommitteerde daarmede te vrede
 waren. Hadde met Syne Excellentie alrede gesproocken, die
 het goet vont, waerop de Heeren Gecommitteerden verclaerden
 t'selve haer te laten gevallen.

Die Heeren van de Magistraet verclaerden wyders te willen mette clockeslach doen publiceren, dat de Gemeynthe van de ware Gereformeerde religie die kercke vergunt was, dat niemant sich daeraen soude vergrypen ende dat sy selfs sich oock in alle stillicheyte souden houden. Hetwelck oock terstont den selven voormiddach geschiede volgens de publicatie hier neffens gaende.

Men doet hyer by kennelick maken. Allen ende een yeder dat opt versoek van de bedroeffde Litmaten der waere Gereformeerde Kercke hyer binnen Utrecht dese morgen gedaen, by de Vroetschap deser Stadt es verstaen ende belieft, met oock het goetvynden ende goede wille van Syne Pr. Ex^e. als Stadthouder, ende de Heeren Gecom^{den}. vande E. Mo. Heeren Staten Generael dat sy sullen mogen openbaerlicken de ware Gereformeerde Religie exerceren binnen dese stadt, ende by provisie in de Buyrkercke alhier tot naerder Ordonnan., ende dat in aller modestie stilheyt ende obediencie volgens de resolutie dese voornoen by de Vroetschappen daer op genomen, ordonneren ende bevelen daeromme allen ende een ieder van wat staet, conditie off gesintheyt hy sy, hemluyden daerinne geen beletsel off moyenisse te doen, noch oock d'een den anderen hyer over, off ter cause van Relegions zaecken te injurieren off misseggen, veel min te misdoen, op swaere correctie ter arbitragie van de Vroetschappen voersz.

Vroedschaps notulen, 27 Julij 1618 (O. S.) f°. 8 en 10.

— *Martis den 7 August. 1618.* —

Geschiede de eerste Predicatie door Rudolphum Petri, Predicant tot Amsterdam ende waren seer veele auditores tot drie ofte vier duysent menschen, ende was Syne Excellentie, ende de Heeren Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael aldaer mede present. Nae gedane Predicatie gingen die voorsz. Heeren Gecommitteerden van hare Ho. Mog. by Syne Excellentie in Syne Excellenties Hoff, ende wierden aldaer na gehoudenene communicatie met advys van Syne Excellentie goet gevonden, dat men by de Heeren Staten van Utrecht, dewelcke desen morgen wederomme by malkanderen gecomen ende vergadert waren, naerder instantien soude doen, om te hebben resolutie op die gedane ende by ge-

schrifte overgegeven propositie uyt den naeme ende van wegen de Ho. Mog. Heeren Staten Generael.

Dienvolgens audientie versocht ende vergunt synde ging Syne Excellentie, ende de voornoemde Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. nae de vergaderinge der Heeren Staten van Utrecht, ende aldaer sessie genomen hebbende dede de Heere Voocht de propositie in't corte, daerin bestaende, dat Syne Excellentie ende de voorsz. Heeren Gecommitteerden voort des anderen dacchs nae hare aencomste alhier audientie gebadt, ende die propositie uyt den naem ende van wegen hare Ho. Mog. eerst by monde gedaen en daer naer op't versoeck van de Heeren Staten van Utrecht den voorsz. Heeren Gecommitteerden van hare Ho. Mo. door den Advocaet Hamel aangegeven by geschrifte overgelevert hadden, bestaende 1°. in't afdancken van de Waertgelders, 2°. in't houden van een Synode Nationael, 3°. in't dragen van de Consenten ende ten 4°. in de betalinge van de Fransche troupen.

Waerop de Heeren Gecommitteerden voorsz. schriftelyck antwoord hadden ontfangen, welck antwoord gelesen ende geexamineert hebbende, bevonden dat die qualiteyt van hare E. daerinne alhoewel niet directe nochtans genoegsaem, per indirectum gedisputeert worde, ende dat het wel was van veele regulen ende woorden, nochtans van weynich substantie ofte fondaments, immers niet van sulcke suffisante redenen, dat Syne Excellentie ende de voorsz. Heeren Gecommitteerden, daerinne condon nemen contentement; waerop hare E. terstont nieuwe audientie versocht hadden omme naerder instantie daer op te doen. Dan alsoo deselve te verleenen geëxecuteert ende gedelayeert wiert, ende dat wel claerlyck bleeck dat de Heeren Staten van Utrecht niet van meyninge waren, die Waertgelders te licentieren, so hadden Syne Princelycke Excellentie ende hare E. niet anders voor hebbende als volgens de goede intentie van haer Ho. Mog. de Staet van't Landt, die Godt befert seer getroubleert was wederom in goede ruste, vrede, ende eenicheyt te brengen, met sulcken goet beleyt, ordre ende circumspectie in't casseren van de Waert-

golders geprocedeert, dat alle onpartydige souden moeten oordeelen niet anders als die conservatie van de Stadt ende t'gansche Landt voor oogen gehadt te hebben.

Versochten nu wederom, dat hare Ed. Mog. hare Gecommitteerden wilden senden ter vergaderinge van haer Ho. Mog. ende mede helpen bevorderen, dat die Waertgelders op andere plaetsen, noch in dienste synde, mede gelicenticert mochten worden ende daertoe al sulcke bequame gevoechlycke ende noodige middelen gebruyckt, als het gemeene welvaert sal verelyschen, als oock dat hare Ed. Mog. mede gelieven te bewilligen, op de geprojecteerde ende voorlans overgesonden articulen in't houden van een Synode Nationael nae voorgaende gehoudene preparatoire Synode Provintiael, ende alsoo alrede meer dan een halff jaer verlopen, ende het meer dan tyt was, dat de Consenten geopent worden, dat hare Ed. Mog. wilden believen te dragen ende inbrengen de Consenten voor dit loopende jaer, ende mede bewilligen in de betalinge van de Fransche troupen.

Syne Excellentie dede daerby een vermaninge, ende onder anderen mede verhalende, dat men met leugentale ommeging, ende Syne Excellentie beswaerde, dat deselve sich sochte meester van't Landt te maecten. Syne Excellentie actien tot noch toe gedaen, ende die Syne Excellentie vorder doen soude, condon wel anders betoonen, ende waren alleene genoeg omme soodanige calumnien te refuter.

Seyde vorder dat geen ander uylcomste was om uyt dese geschillen te geraecken dan het houden van een Synode Nationael, ende dat de articulen tot dien eynde ontworpen so waren ingestelt, dat men met reden deselve niet en conde rejecteren, dat oock die betalinge van de Fransche troupen niet langer en conde gedelayeert worden, aengesien het seer qualyck staen soude, daer de Heere Boisis hier was, dat men alle andere uytheemsche compagnien soude betalen, ende de Fransche troupen alleen onbetaelt laten, ende in confusie soude laten comen. Met wat reden soude men als dan het

vorder onderhoud van de Fransche troupen by de Majesteyt van Vranckryck mogen versoecken.

Waer op de Geëligeerden ende de Edelen gedaen hebbende elck apart eene deductie, dat haer E. intentie nergens anders toe hadde gedient, als tot conservatie van't gemeene Lant, ende vertrouwende dat Syne Princel. Excellentie, ende die Ho. Mog. Heeren Staten Generael lettende soo wel op de authoriteyt van de Magistraet als op de verseeckerheyt van de ingesetene, al suleke ordre souden stellen, als tot meeste ruste ende eenicheyt best dienstich ware; Hebben geconsenteert, omme van wegen de Heeren Staten van Utrecht, haer Ed. Mog. Gecommitteerden nae s'Gravenhage ter vergaderinge van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael te seynden, ende de Heeren van Hollant te versoecken, vermanen, ende met alle gevoechlyke middelen te helpen bevorderen, dat die Waertgelders afgedanckt mogen worden, ende mede op de voorsz. artickelen in te willigen, het houden van een Synode Nationael. Aengaende de Consenten waer onder mede een point van beschryvinge was de betalinge van de Fransche troupen, dat haer E. de Heeren Staten van Utrecht souden verschryven, ende metten allereersten prompte resolutie ter vergaderinge van hare Ho. Mog. inbrengen, also diverse pointen in de propositie van den Raet waren gestelt, die punctueelyk geëxamineert mosten worden, 't welck soo in der yle niet en conde geschieden, wilden t'selve niet te min eertsdaechs by de hant nemen.

Dan also de Heeren van de Stadt Utrecht insonderheyt nu nieuwlicx in de Regeeringe gecomen synde ende oock de cleynne Steden verclaerden die articulen van't Synode Nationael noyt gesien ofte gelesen te hebben, so wierden deselve articulen opt houden van een Synode Nationael by de Ho. Mog. Heeren Staten Generael gearresteert, ende mede aen de Provincie van Utrecht overgesonden, gelesen ende geëxamineert.

Ende worde mede gelesen een deductie van eenige Predicanten aengaende de Provisionele kercken ordre tot Utrecht,

ende het houden van een Synode Nationael hier present, waerop de Heeren van de Stadt Utrecht ende cleyne Steden versochten copye van deselve articulen, omme met hare principalen te communiceren, belovende tegens morgen te drie uren na de middach hare resolutie te willen inbrengen, t'welck haer geaccordeert worde.

De Gedeputeerden des Synodi van Utrecht geven in haer kerckelycke ordre fol. prim. den Christelycken leser een reden om deselve kerckelycke ordre niet te mispryzen, onder anderen, datse niet en weygeren te volgen, t'gunt in toecomende by die Ho. Mog. Heeren Staten Generael behoorlycker wyse ende tot stichtinge in desen deele mach werden gestatueert.

De Heeren Staten selfs onder de hant van den Ed. Secretaris Ledenberch in de voorreden van alle Christ. geloovige al voor vier jaren fol. 1. verclaeren rondelyck, datse al doe ter tyt, haer consenten van de Synodus Nationael ter vergaderinge van die Ho. Mog. Heeren Staten ingebracht hebben, ende by faute van effect te sorteren genoodsaeckt geweest syn sodanige dach provisioneel ordre te stellen.

De Gedeputeerden des Gelderschen Synodi in den jare 1612 den 31 Julii op hare requeste van de Gedeputeerden des Synodi van het Sticht van Utrecht gepresenteert om het Synodus Nationael te helpen bevorderen van de Gedeputeerden des Synodi met advys van de Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht apostil becomen hebbende, hebben Taurinus oorsaecke gegeven in het 8. Capittel van syn tweede deel van onderlinge verdraechsaemheyt dese woorden te stellen: Dat sy sich oock niet vreemt en houden van de voorslach by de E. Broederen gedaen, ende dienvolgende haer niet sullen t'saecke maecken om een Synodum Nationale, t'welck die E. Synodus van Gelderland het voornaemste ja schier de eenichste middel acht van outs geweest te syn om die misverstanden in de kercke wech te nemen, soo veel in haer is te helpen bevorderen.

Den lesten gehouden Synodus Anno 1612 den 28 Augusti binnen Utrecht syn sommige Predicanten, dewelcke haer beswaert vonden, die kerckelycke ordre ende insonderheit dien 4. ende 5. artickel, cap. van der Dienarenamt fol. 10 toetstaen sonder eenige protesten van het Synodum Nationael om het selve niet

te prejudiceren. En syn sulcke acten medegedeylt uyt Uyttenbogaerts mondt gedictceert ende by den praeses Synodi Johannes Spinhovius onderteyckent. De meeninge aengaende dese twee artickelen en is niet de praedestinaatie op het naeste te definieren, ofte te determineren, ofte ymant in syn geweten te praedjudicieren. Dan alleenich is de meeninge dat dit sal wesen een provisioneel formulier van onderlinge verdraechsaemheyt, dewelcke in dese Provintie in't leeren sal onderhouden worden tot tyt dat in Nationali Synodo anders sal worden besloten. Onderstont: Johannes Spinhovius.

Waeruit dan nootsaeckelyck volcht, dat immers de Provintie van Utrecht, soo wel als eenige van d'andere Provintien den Synodum nationalem toe te stemmen gehouden syn.

Het is voorseecker, dat die Predicanten van Amersfoort, Rhenen, Wyck, ende gelyck men oock vertrouwt die van Montfoort, wesende vier respective steden van dese Provintie, waeronder twee Gedeputeerden des Synodi van Utrecht, beneffens een merckelyck getal van Predicanten ten platten Lande haer vastelyck op den Synodus Nationael verlaten denselfden geerne soecken te bevorderen, ende so veer die van dese Provintie niet ingewillicht en wort, achten datse oorsaecke sullen hebben, als in den lesten gehouden Synodus Provinciael haer als van Utrecht gecircumvenjeert te verclagen.

Daerna proponeerden de Heeren van de Magistraet van Utrecht, dat die resolutie by de Heeren Staten van Utrecht genomen aengaende die oprichtinge van een Vroedtschap binnen der Stadt Utrecht ende de electie van de Magistraet van Utrecht by den Secretaris Ledenberch niet formelyck was ingestelt, dan die discoursen die voor het arresteren van deselve Resolutie by de respective Leden waren gmoveert daer mede geïnserieert, gantsch contrarie het gebruyck tot noch toe geobserveert in't stellen van Resolutien. Versochten daeromme dat deselve clausulen ende discoursen daer uyt gelaten, ende die Resolutie simplyck geteyckent mochte worden, gelyck men gewoon is Resolutien te teyckenen, alsoo oock in deselve Apostille ende Resolutie mede was gestelt, op ernstich verzoek ende instantie van Syne Excellentie, ende de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. ende nochtans 't verzoek

niet by denselven, maer by de Magistraet van Utrecht alleene was gedaen, soo verclaerden Syne Excellentie ende hare E. dat die woorden daer geene plaetse condon hebben. Ende daerop gedelibereert wesende verclaerden die Geëligeerden te vreden te syn, dat de Resolutie voorsz. simpelyck ende absolut gestelt mocht worden, als die Heeren van de Stadt Utrecht haer gaven contentement op haer gedane versoeck van haer te willen laten blyven, ende helpen maintineren in die possessie van hare goederen, haren Staet ende Regeeringe ende tot dien eynde confirmeren de tractaten ende uytspreecken Ann. 1582 ende Ann. 1610 gemaect ende gedaen, ende daarvan acte passeren, t'welck de aenwesende Heeren van de Magistraet beloofden te willen doen. Op welke mondelinge beloften de Geëligeerden verklaerden te vreden te syn, dat die Apostille ende resolutie aengaende de oprechtinge van een Vroetschap simpliciter ende absolute sonder eenige clausula geteyckent mochte worden.

Die Ridderschap verclaerden in die oprechtinge van een Vroetschap der Stadt Utrecht geconsenteert te hebben voor hare personen, sonder nochtans daer mede te praejudiceren t'recht van de Edelen, ende dat mede op hare E. gravamina, dewelcke hare E. by geschrifte souden overgeven, souden worden gelettet, welke antwoorde alsoo by de Stadt gedebatteert ende gesustineert worde, dat de Edelen alrede in de Vroetschap ingewillicht hadden, ende de Edelen by hare verclaringe persisterende, vraechden de Heeren van de Magistraet wat gravamina off wat recht haer Ed. hadden. Daer op de Heere van Moersbergen dede eene deductie, dat de Magistraet van over oude tyden was gestelt by de Heeren Staten van Utrecht, ende dat daerna by tyden van den Prince van Orangien sal^{er} Syne Excellentie Heer Vaeder hoochloflicker memorie, was gedefereert aen denselven ende eyndelyck aen den jegenwoordigen Heere Prince van Oragnien, doch der gestalt dat niet het geheele corpus dan elck persoon in de Magistraet wesende een persoon self nomineerde, maeckende alsoo een dubbelt getal, namentlyck by die veer-

tich personen alle jaren in de Magistraet wesende noch veertich alsoo by gedaen synde, nam Syne Princel. Excellentie veertich personen die dat jaer de Magistraet beleden, te weten als Syne Princelycke Excellentie self present was, maer Syne Excellentie niet present synde so werden by den Heeren Staten van Utrecht vuyt die 80 personen 40 genomineert, die voor dat jaer de Magistraet souden beleden, onder welke 40 personen altyt een Riddermatige persoon waere geweest, de eerste Borgemeester, dewelcke t' elckens een persoon van gelycke qualiteyt neffens sich hadde genomineert, waardoor de Edelen altyt een vuyt haren middel hadden gehadt in de Magistraet, ende dat in dese conjuncture van saecken de Magistraet van Utrecht hadde gehadt die nominatie van de Geëligeerden, waer vuyt de Edelen als dan eligeerden. Dan alsoo by dese erectie van de Vroedtschap die Heeren Staten ende die Edelen geheel wierden vuytgeslooten, ende onder die Magistraet niet hadden te seggen, temeer also de nominatie nu niet by die personen in de Magistraet synde, maer by de meeste stemmen van't geheele corpus geschiede, soo behoorden immers billyck de Edelen het gesach mede te hebben over die nominatie van de Geëligeerden, ende daarvan niet vuytgeslooten te worden. Ende sloech dese middelen voor om die Edelen contentement te geven, dat die Heeren Staten van Utrecht self t' samen die keuze souden doen van de Geëligeerden, als men deselve soude vermeerderen, ofte dat elck Lith twee soude nomineeren, wesende ses personen, waervuyt Syne Excellentie dan drie soude kiezen, ofte dat die Capittulen self souden kiezen, versochten dit gravamen te stellen tot decisie van Syne Excellentie.

Den 29 Julii (na noon) 1618.

De Heeren Edelen voorwerpende, dat sy alle contracten voor desen met de Stadt gemaect oock geerne wilden naecomen, hun alleenlyck beswaert vindende by de uyspraecke van de Heeren des Landtraets in den jaere 1582, als wesende maer provisionelyck dat de Stadt de nominatie hare Ed. ende de cleyne Steden de electie van de Geëligeerden souden hebben, versoeckende

dat Syne Princelycke Excellentie ende hare Ho. Mog. de goede hant daeren souden willen houden, ten eynde dat de Stadt haer soude willen accommodeeren, omme daerinne soo veel gesachs te mogen hebben als de Stadt t'selve, daerop fundeerende, dat sy Luyden als wesende mede een Lidmaat van desen Staet, so vry als dese Stadt daerin niet min erkent behoorden te worden als die van de Stadt, ende te meer dewyle sy door het gesach dat sy dus lange in't stellen van de Magistraet hebben gehadt mede hebben connen dirigeren, dat die Edelen ende Riddermatigen tot Geëligeerden mochten worden genomineert, daarvan sy hun by deze jegenwoordige voet gefrustreert bevinden, ende hebben tot verscheyde reysen seer serieuselyck geinsisteert dat men hun in t'geen voorsz. is, behoorde te accommoderen.

Wacrop die Heeren gecommitteerden van de Magistraet van Utrecht verclaerden, dat, naedat de Landen waren verlost van de tyrannye der Spanjaerden elck een in syn geheel was gestelt, ende dat het eene Lith van een Provintie so wel syn natuyrlieke vry- ende gerechticheyt behoorde te genieten als het ander, sonder dat de eene over den ander mochte domineeren, ende dat tegens sodanige natuyrlieke vryheyt de Edelen eenige jaren herwaerts al vry wat over hare vry- ende gerechticheyt hadden geusurpeert, het welcke sy niet conden verstaen dat langer, daerinne behoorde gecontinueert te worden. Dan begcerden sels haere vry- ende gerechticheit so wel als andere te gebruycken, dat oock de Edelen steeds een Riddermatich persoon tot eerste Borgermeester gehadt hebben ontkenden haer E. wel expresselyck, dan hadden sulcx eerst sedert den jare 1593 gepractiseert ende geusurpeert, waer deur, ende mede deur het kiezen van die genomineerde personen tot Magistraten van Utrecht, de Edelen sulcken gesach over deselve hadden aengenomen, dat niet een Borger in de Magistraet wesende, sich tegens de opinie van den eersten Borgermeester dorsten opposeren, so om het respect van een Riddermatige persoon, als oock omdat diegeene die van contrarie advysen waeren deur de Electie van de Edelen vuyte Magistraet wierden gestelt, gelyck de Exempelen daarvan geallegeert, ende wel bewesen conden worden, — kon-

den oock wel bethoonen , dat niet alle tyden Edelen , dan meermalen Borgerlycke Persoonen eerste Borgermeesters waren geweest. Dat oock die Edelen die voormaels in de Magistraet van Utrecht plegen gecoren te worden , niet waren Lithmaten van't tweede Lith deser Provincie , dan dat deselve eenige jaren in de Stadt gewoont , ende onder die eene ofte ander gilde sich begeven mosten hebben , ende alsoo Borgeren ende Edelluyden mosten wesen , dat oock die Edelen nue niet alle uytgeslooten worden , dan mosten eerst Vyff jaren in de Stadt gewoont hebben , alleenlyck wierden die Edelen , die onder het tweede Lith compareerden , uytgeslooten , Ende aengaende het tweede Lith van de nominatie van geëlligeerden , seyden haer Ed. sulcks by expres tractaet van Ann. 1582 en de uytspreecken van den jare 1610 by de Heeren Raden van Staten gedaen , was competerende.

Sustenuue van de Stadt tegen de Ridder- schap.

. . . . Welck versoeck by die van de Stadt uyt verscheyden middelen is gedebatteert ende gepersisteert by de voorsz. uytspreecke , ende de gerechtlichen daeruyt by die van de Stadt vercregen , daervan sy sedert altyt syn geweest in vreedsamige possessie ende datselve oock noch Anno 1610 by de Heeren Raden van Staten is geconfermeert , maer verclaerden die van de Stadt wel gene-
gen te syn met die van de Ridderschap te houden goede correspondentie , oock te onderhouden alle contracten ende handel-
ingen met hunlieden voor desen gemaect , sonder eenige novatie in't een of ander te maecken , off andersints dat die van de Stadt haer redenen van beswaernisse oock souden hebben te proponeren , noch de provisionele handelingen , by dewelcke die van de Ridderschap het gesach over de Juffrouwen Conventen alleen is ge-
accordeert , ende andere diergelycke soude connen contradiceren , waerdoor men lichtelyck in meerder inconvenienten soude connen raecken , t'welck immers in dese conjuncture voorcomen , ende tot ruste , vrede , ende eenicheyt behoort getracht te worden.

De Edelen allegeerden wederomme die reden vooren verhaelt , ende andre conjuncture van tyden , oock mede dat sulck tractaet ende uytspreecke maer provisioneel waren , welcke

provisie by deese veranderinge genoechsaem quam te cesseren, versochten nochmaels t'selve te submitteeren.

De Heeren van de Magistraet namen aen, daervan rapport te willen doen, aen hare Principalen.

Die Steden Amersfoort, Rhenen, Wyck ende Montfoort verclaerden dat die Stadt van Utrecht hadde de nominatie van de Geëligeerden ende Edelen, ende sy de Electie; versochten in haer recht niet vercoert te worden.

Ende also het alrede laet geworden was scheydde de Vergaderinge.

(Het vervolg hierna).

PAARDENMARKT.

Gemarkt op den 21sten Maart 1842.

Kantoor Ridderschapsvaart.	285	Stuks.
„ Catharijnepoort.	251	„
„ Tolsteegpoort.	246	„
„ Vaartschen Rijn.	116	„
„ Wittevrouwenpoort.	112	„
„ Roodebrug.	12	„
„ Waardpoort.	3	„

te zamen 1023 Stuks.

MERKWAERDIGHE SLITINGHIEN

II. 1402—1414.

(Vervolg van bladz. 66).

1402. **W**ant Lambert van Sulen ende Enghel, syn wyff, *two knechten daertoe ghehouden hebben, dat si een vrouwennaem ghewacht, gheslegghen ende seer mishandelt hebben*, daerom hebben Lambert van Sulen ende die twee knechten ghelegghen opt vleyshuys, ende syn hier ghecomen in hemde ende in broeke ter clocken, ende sellen den rade bidden verghiffenisse, ende Lambert sel gheven te beteringhe xxv^m steens, ende die twee knechten sellen gheven te beteringhe, elc van hem beiden xv^m steens, ende Lambert voersz. sel gheven te beteringhe der vrouwen, die gheslegghen is, xxv nye gulden.

Ende Enghel voersz. heeft ghelegghen op Sinte Katrinen poerte, ende is van daer hier ghecomen ter clocken, ende sel den rade bidden verghiffenisse, ende waert, dat si dusdanighe ofte desen gheliken saken ummermeer weer dede, so wout die raet vander stat veel swaerliker ofnemen dat een metten anderen (22).

1403. Want Jan de Keyser *onredeliken te weghe*

ghevaren heeft met enen *wtheemschen coepman*, daerom heeft hi ghelegghen inden toern, ende is hier ghecomen, bloets heens, ter clocken ende sel den raet verghiffenisse bidden, ende gheven te beteringhe x^m steens (23).

1403. Want Agnese Rondeels, *onredelike tessinge ende quaetsprekinghe ghemaect heeft*, daer groet misval of ghecomen mocht hebben, daerom verbiet men haer die stat, vyf jaren lanc, op een myl nader stat niet te wesen of te comen (24).

— Want Herman Ebben soen ende Matthys Roft een moert ghedaen hebben aen een vroukyn, Patsscher wyff, ende aen haren kynde, daer si op haer wterste mede ghinc, daerom verbiet men hem die stat ende tlant van moert, c jare, op syn lyf (25).

1404. Want Willem Broek, die snider, *hem selven syn ghelt ghestolen heeft*, ende dat anderen goeden luden betegghen heeft, ende hi oec onredelike ghewandert heeft, ende bi nacht opter Bilten aen eenen huse ghestoten heeft, ende hem selven *Archelsche ende onse vyant ghe-roepen heeft*, daeromme is hi hier ghecomen in hemde ende in broeke, ende sel den rade verghiffenisse bidden, ende hi sel wilcoeren, waert, dat hi ummermeer onstantelike saken dede, dat hi dan een jaer lanc beneden inden roden toern legghen sel, ende eeten water ende broet, ende hi sel der stat te beteringhe gheven, xx^m steens (26).

— Want M^r. Jan vander Goude, die kokelaer, *een vroukyn onredeliken ghesteken heeft*, ende ghedwonghen heeft, dat si met hem most gaen

slapen, ende dan voert wter stat gaen most, ende dat niet cronen, daerom is hi ghescuppet, ende hi sel x jare lanc wter stat wesen ende eene mile vander stat (27).

1404. Want Nelle, die men heet *dronken Nelle*, ende grote Griet Schoenmakers opt Sant, *ondaften ende onrusten in haren buerten dicke ghedreven hebben*, daeromme verbiet men hem die stat een jaer lanc (28).

— Want Ghise, mitten Baerde, ende Trude quade Heynckyns wyff, tot menighe tiden *onredeliken ende qualiken ghesproken hebben*, daeromme verbiet men hem die stat v jare lanc ende ene mile vander stat (29).

— Want Jan Steen, *enen doetslach ghedaen heeft aen Jan Boys*, daerom heeft hi inden roden toern ghelegghen, ende is hier ghecomen in hemde ende in broec ter clocken, ende sel den rade verghiffenisse bidden, ende gheven der stat te betteringhe *xxviii^m steens, ende hi sel wilcoeren, den doetslach te suenen biden rade vander stat, soe wanneer des dode magen suen nemen willen biden rade voersz., ende dan sel Jan Steen borghen setten den rade, die suen te houden ende voldoen (30).*

1406. Want Jan Paep, die Wlre, hem *voertyts verwilcoert had op syn lyff, dat hi nummermeer ontstantelike saken doen en soude, ende daerenboven ondadeliken ende sonder bruec enen man ghesteken heeft, daer hi rechte voert mede ghedronken hadt, daerom sel men hem rechte voert wtleyden, ende slaen hem syn hoeft off (31).*

1406. Want Gheert Gheen, *menighe geweldde ende ondade ghedaen heeft* inden ghestichte van Utrecht, daeromme sel men dat rechten *metten zweerde* aen syn lyf (32).
1407. Want Jacob Waddinc van Rotterdam, *ghebeden heeft van Sinte Cornelis ende nyet beswct en is*, daerom stont hi ghisteren opte kaec, ende men verbiet hem die stat twee jaren lanc (33).
- Want Jan van Oudenborch, die men *paep Gruenkyn* heet, *onredeliken ghebeden heeft*, daerom verbiet men hem die stat twee jaren lanc (34).
- Claes, die Brabander, *die metten Pater Noster die lude te schieten pleecht*, sel men opte kaec setten nu na den eeten, ende schuppen, ende men verbiet hem twee jaren die stat (35).
- Want Roetaert van Arhem Vrederix sz., Arent Aerntkyn, ende Jan Meynaertz, die stillegancmaker, *goede vrouwen bi nacht onredeliken aengheverdicht hebben*, daeromme syn sy hier ghecomen ter clocken in hemde ende in broec, ende sellen den raet verghiffenisse bidden, ende Roetaert ende Aernt, sellen, elc den rade te beteringhe gheven 1^m steens, ende Jan Meynaertz sel te beteringhe gheven xxv^m steens (36).
- Want Ditmaer van Straetsborch, die Pater Noster maker, bi Jannes den Pater Noster maker *hem qualiken bewyst heeft*, daer Jannes, Henric vander Lippen *sinen meyster doet ghesteken heeft*, daerom heeft hi in 't vleyshuys ghelegghen ende is hier ghecomen in hemde ende broec ter clocken, ende sel den rade verghif-

fenisse bidden, ende gheven der stat te beteringhe xx^m steens, ende hi sel wilcoeren, waert, dat hi ummermeer onstantelike saken dede, dat men dat rechten sel aen syn lyf, ende hiermede sel hi onbelast blyven van des doden maghen (37).

1407. Want Jan Voghel, die mandemaker, *bi nacht ghewapent ghegaen heeft ende met veel steenen in enen huse gheworpen heeft*, des hi langhe misseken hadt, ende die raet nader waerheit gevonden heeft, daeromme heeft hi opt vleyshuys gheleghen ende is ghecome ter clocken in hemde ende in broec, ende sel den rade verghiffenisse bidden, ende hi sel wilcoeren, waert, dat si ummermeer onstantelike saken dede, dat hi een half jaer lanc legghen sel inden roden toern, ende *eeten water ende broet* (38).

1410. Want Kye *indie Stove, inden langhen ganc, onredelic vechtelic ghemaect heeft ende ghewont heeft* Evert van Rantbroec van Amersfoerde, daeromme heeft hi opten vleyshuyse gheleghen, ende is hier ghecome in hemde ende in broec ter clocken, ende sel den rade verghiffenisse bidden, ende die raet neemt hem syn borgherscap, ende hi en sel nummermeer borgher moghen wesen, ende hi sel Evert voersz., sinen meyster off doen biden rade vander stat, ende Kye sel Evert te beteringhe gheven xx gulden, de eenre helft tot Paeschen ende d'andere helft te Pynsteren naestcomende (39).

1411. Want Hans *metten crwfden hoofde*, inden ghestichte van Utrecht *bi nachte den luden hoerpeerden ghestolen heeft, die luden beroeft heeft*

ende veel ghewelden ghedaen heeft, daerom sel men hem rechtevoert wtleyden ende rechtent metter galghen aen syn lyf (40).

1411. Want Jan, Jan Boudens soen's soen, in *vreenschappen gheschoppet heeft voer een doer, ende daer inghelaten is, ende hi daerenboven daer inden huse enen knecht gheslegghen heeft, ende daer onruste in ghemaect heeft, daerom heeft hi opter poerten ghelegghen, ende is hier ghecomen in hemde en broec, bloets hoefts, ter clocken ende sel den rade verghiffenisse bidden, ende sel te beteringhe gheven twe keersen indie buerkerc, elc van een pond was, die een voer onser vrouwen ende d' andere voert heilighe crws, ende daertoe sel hi onser stat te beteringhe gheven x^m steens (41).*

1412. Want Jan de Zwarte, onsen rade ende sysmeesteren, *doe syen voer syn verboerde koren panden soudent, veel onredeliker quader woerde ghegheven heeft, syn mes ghewyst heeft, daerom heeft hy op 't vleyshuys ghelegghen, ende is hier ghecomen ter clocken, bloets hoefts, ende sel den rade verghiffenisse bidden ende onser stat te beteringhe gheven v^m steens (42).*

— Want Corstoffels die Heer, wt onser stat *enen priester van Deventer vervolcht heeft, den priester opten weghe ghetueft heeft ende gheanxt heeft, ende tot gheloften heeft helpen dringhen, daerom heeft hi opt vleyshuys ghelegghen, ende is hier ghecomen in hemde ende in broec ter clocken, ende sel den rade verghiffenisse bidden, ende hi sal wilcoeren, waert, dat hi um-*

mermeer onstantelike saken bedreve, dat hi dan inden roden toern legghen sel, een half jare lanc, ende eeten water ende broet; ende dat yerste de priester binnen onser stat comt, soe sel Corstoffs in der kerken ten Doem comen, selve derden, bloets hoefts, ende den priester verghiffenisse bidden, ende den priester qwytschelden, van alle gheloften, die hi aen Corstoffs hant ghedaen mach hebben (43).

1412. Want Jacob Ruleckyn bi nacht ghecomen is in enen huse ende daer die keersen wtghedaen, ende heeft daer helpen twe goede mannen, sonder veten ofte hueden, doen slaen ende van afteren doersteken, ende daerof myede ende ghelt ende have ghenomen heeft, daeromme sel men dat rechten als een ondaet aen syn lyf mitten rade (44).

1413. Want hier een knecht gheweest heeft, die hem selven Gheryt vander Haer, Bokels oudste soen van der Haer, ghenoeemt heeft, des hi niet en is, mer, die syn rechte naem is Gherbrant, Gheryt Gherbrants soens soen, van Enchusen, also Gheryt Gherbrants soen, syn vader, hier teghenwoerdich, dat selver beleit ende bekennet, ende dat lyflic ten heilighen ghesworen heeft voer onsen rade, dat dese knecht syn bastert soen is, ende hi dien hadde ende wan bi enen wyfkyn van Enchusen, gheheten Siborch Hens, die langhe doet is ende daer op ghestorven is, dat hi Gheryts soen is, ende onse raet dat oec met veel onderscheideliker konden ende meer ghetughen also ghevonden heeft;

ende want dese knecht hier mede groet gheruft
ende moeyenisse in onser stat ende inden lande
hier mede ghemaect heeft mit groten onrecht,
ende Bokel vander Haer ende sinen goeden
wive oec grote smedenisse, oncost ende moeynisse
ghedaen heeft, daerom verbiet men Gherbrant,
Gheryts Gherbrants soens soen van Enc-
husen voersz., onse stat, ende een mile van de
stat te wesen, hondert jaer lanc, op syn lyf (45).

1413. Want Jacob Henricx soen *versuec ghedaen*
heeft, om volc te vergaderen, groet perlement
ende groet vechtelic in onser stat mede te ma-
ken, ende veel tassinghe in onse stat ghemaect
heeft, daerom sel hi een jaer lanc beneden in-
den toern legghen, ende nyet eeten dan water
ende broet, ende daer tendens niet wtcomen,
dan hi den rade, out ende nye, ende die raet
neemt hem syn borgherscap (46).

— Want Peter vanden Wyel vanden rade aen-
ghesproken is ende daerop gheet is, van saken,
die hy wist, ende bi sinen eede verseken heeft,
ende raet daerna ter waerheyt ghevonden heeft,
dat hi die saken wel wist, ende hem die be-
kennede te weten voer goede luden, daerom
kundicht de raet Peter van Wyel voersz. *meen-*
eedich, ende men neemt hem syn borgherscap,
ende men verbiet hem die stat c jaer lanc ende
een mile vander stat te wesen op syn lyf (47).

— Want Roelof Brunys soen, Evert Peters
soen, *metten verbernden aensicht*, ende Tye
Klinckaerts, boven verbot 's raets, *binnen der*
kerken hebben gaen bidden, soe sullen si tus-

schen dit ende een sonnendaghe naestcomende bi-
der sonnen wter stat gaen ende een jaer lanc vter
stat wesen; ende quamen si, ofte enich van hem,
hier en boven in die stat, so soude men se vast
legghen, ter tyt toe, dat se wtbliven souden (48).

1414. Want Corstoffel die Heer, die ternincmaker,
voer tyts verwilcoert is, een half jaer inden ro-
den toern te legghen, of hy enighe onstantelike
saken dede, ende daerenboven veel onredelike sa-
ken bedreven heeft, daerom sel hi een half jaer
int nederste vanden roden toern legghen ende
eeten water ende broet, ende de raet neemt hem
syn borgherscap, ende als hi wtcomt, sel hi
wilcoeren, waert, dat hi ummermeer onstantelike
saken bedreve, dat ment rechten sel aen syn lyf (49).

— Jan Post is doet ghebleven andere daghen int
vleyshuys, daer onse raet toe gheset heeft, ende
heeft ter witteliker waerheit ghevonden ende wt-
ghegaen, dat Lambert Swsmantel of yemant
anders daer gheen scout aen en hebben ende des
onschuldich syn, sulc Jan Pot voersz. hem sel-
ven dat ghedaen heeft, daeromme verbiet de raet
alle Jans maghen, ende vrienden, dat si wil-
coeren, Lambert voersz. of niemant en mis-
doen, of die raet wout scherpelic aen hem
rechten (50).

(*Het vervolg hierna*).

J. J. DODT VAN FLENSBURG.

KLEERMAKERS - GILD 1580.

(In de Buurkerk).

EPHESEN IV vers 28.

Die gestolen heeft, en stele niet meer, maer arbeyde liever, werkende dat goed is met de handen, op dat hy hebbe mede te deelen den genen die noot heeft.

(Deze regels zijn op verzoek zwart overgeverwd geworden, omstreeks 1720).

Exod. Cap. 28 v. 1.

Daer nae sult gy uwen broeder Aaron ende syne sonē tot u doen naederen uyt het midden der kinderen Israëls, om my het Priester-ampt te bedienen: namelyc Aaron, Nadab ende Abihu, Eleazar end Ithamar de soons Aarons. — En gy sult uwen broeder Aaron heylige clederen maecken tot heerlyckheyd ende tot cieraet. — Gy sult oock spreeken tot alle die wys van herten zyn, die ick met den geset der wysheyd vervult hebbe: dat sy Aaron clederen maecken, hem te heyligen dat hy my het Priester-ampt bediene. Dit nu syn de clederen die sy maecken sullen, eene borstlap, ende eenen Ephod, ende eenen mantel, ende eenen rock vol ooghskens, eenen hoedende gordel: sy sullen dan uwen broeder Aaron heylige clederen maecken ende synen soonen, om my het Priester-ampt te bedienen. — Sy sullen oock dat gout, ende hemelsblaeuw, ende purpur, ende scharlaken, ende fyn getweernt linnen van het alderconstelyckste werck nemen. — Hy sal twee 'tsamen voegende schouderbanden hebben aen syn beyde eynde, daer mede hy tsamen gevoegt sal worden.

HIERONDER HEBBEN DE GILDEBROEDERS VAN DE

KLEERMAECKERS

EEN KELDER

ANNO

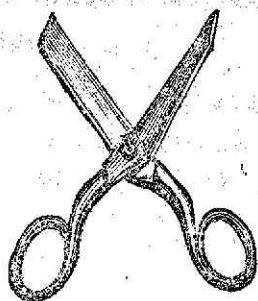
1580.

NOCH HEBBEN

DESE GILDEBROEDERS

ACHTER DESE KEL

DER GRAFSTEDEN

DAER DE SCHEER OP GETEKENT STAAT, EN

DRIE BESYDEN.

VIII DL. I St.

TAFEL
 VAN
WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,
 In de maand MAART 1842,

GEDAAN AAN HET
CHEMISCH LABORATORIUM
 VAN
'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOL
 TE UTRECHT,
 ONDER TOEZICHT VAN DEN HOOGLEERAAR
P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des mid-
 dags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren.)

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREK 's MIDD. te 12 ur.	WEERGESTELD H. 's MIDD. 12 UREN
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
1	747	746	746	750	96	94	10	48	Z. w.	Regen.
2	759	758	754	753	62	66	46	93	W.	Buijg.
3	760	760	761	762	86	9	9	28	N. W.	Regenachtig.
4	762	763	763	762	8	8	76	86	N.	Betrokken.
5	762	763	764	765	37	73	7	36	idem.	Helder.
6	763	764	765	762	63	92	102	58	W.	idem.
7	760	759	758	757	56	9	96	72	Z.	idem.
8	754	754	753	751	92	92	96	9	W.	Regenachtig.
9	754	756	755	754	73	72	76	56	N. W.	Bewolkt.
10	737	748	751	762	62	56	47	44	N.	Buijg.
11	767	767	768	761	8	8	8	78	W.	Bewolkt.
12	763	763	763	764	74	9	67	4	N. N. W.	idem.
13	759	761	763	763	65	88	9	46	N.	Zwaar idem.
14	770	770	771	774	62	9	92	28	W.	Bewolkt.
15	775	773	774	774	74	106	122	84	idem.	idem.
16	773	772	770	769	10	11	114	95	idem.	Betrokken.

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 1000.				WINDSTREEK 'S MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDHE. 'S MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	763	767	763	761	98	88	92	7	N.	Betrokken.
18	754	754	754	751	8	87	88	52	idem.	Bewolkt.
19	749	748	746	745	54	56	5	17	N. W.	idem.
20	743	744	743	750	57	32	8	4	idem.	Zwaar idem.
21	756	758	760	764	42	72	76	32	O.	Bewolkt.
22	763	762	762	761	36	42	38	26	N. O.	Buijg.
23	763	764	764	766	18	36	33	08	O.	Bewolkt.
24	768	768	768	767	24	58	4	22	N. O.	idem.
25	763	764	762	756	6	76	8	6	W.	Betrokken.
26	750	750	750	751	6	68	73	4	N. W.	idem.
27	753	753	756	757	32	64	5	39	NWt.N.	Bewolkt.
28	756	756	756	757	64	96	10	75	N. W.	Betrokken.
29	739	761	762	764	98	97	9	26	W.	idem.
30	762	761	760	760	114	116	11	8	idem.	idem.
31	760	757	753	749	92	82	84	38	idem.	Regenachtig.
GEMIDDELDE WAARNEMING										
1	756	7568	7568	758	727	81	799	621	Vanden 1st. tot den 10e	
2	7612	7623	7618	7614	714	877	875	35	— — 11en. — — 20e.	
3	7595	7596	7593	7592	6	715	726	450	— — 21st. — — 31st.	
—	7591	7595	7593	7595	680	806	8	5401		

1 regen.

2 storm en regen.

3 's nachts regen en wind.

8 de geheele dag regenachtig.

9 windig.

10 's nachts storm en regen, 's namiddags storm.

18 's morgens vroeg regen en wind, en 's avonds onweder met hagel en regen.

19 's morgens hagel en regen.

21 's morgens vroeg en 's avonds laat veel regen.

22 's morgens hagel en regen.

23 's nachts sneeuw.

26 's nachts sterke wind en regen.

27 's avonds laat regen.

30 's avonds een weinig regen.

31 's namiddags en 's avonds regen en wind.

Algemeen gemiddeld, Barometer 759,35, Thermometer 7,06.

Maart 1842.

STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.

	GEBORENEN.								HUWELIJKEN. ECHTSCHIEDINGEN.		OVER- LEDENEN.	
	Getal.		waaronder :									
			Onchte.		Tweel.		Doodgeb.					
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.		
UTRECHT.	61	75	7	10	2	5	4	11	2	58	68	
AMERSFOORT.	26	17	3	2	1	4	1	5	2	20	8	
RIJENEN.	7	8	2	1	2	1	2	2	2	6	1	
WIJK BIJ DUURSTEDE.	6	2	2	1	2	2	2	5	2	2	2	
MONTFOORT.	2	3	2	2	2	1	2	2	2	2	2	
IJSSELSTEIN.	6	4	2	2	2	1	1	2	2	2	3	

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

						onder Nulpeil.
1	Maart	1842.	.	.	.	4 el 26 dm.
15	—	—	.	.	.	2 — 99 —
31	—	—	.	.	.	3 — 09 —

PRINS MAURITS, TE UTRECHT.

25 Julij — 13 Augustus 1618.

(Vervolg van bladz. 95).

— *Mercurii den 8 August. 1618.* —

Syn Syne Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. in de vergaderinge van de Staten van Utrecht ontboden ende wierde doen de Resolutie ingeseth, dat alle de drey leden verclaert hadden dat haer Ed. op die overgesondene artickelen mede bewilligden in't houden van een Synode Nationael, ende sich diesaengaende met de andere Vyff Provintien conformeerden, ende mede voor goet vonden, dat die Waertgelders in de Hollantsche steden gelicentieert werden, sullende hare Gecommitteerde ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. lasten, omme de Heeren van Holland te versoecken, vermanen, ende met alle gevoechlycke middelen te bekeerlijken, dat de Waertgelders gelicentieert mochten worden, ende voor soo veel aengaet die Consenten ende die Fransche troupen, sullen metten eersten daerop beschryvinge doen, ende verhopende daerop alsdan te resolveren tot contentement van de Generaliteyt.

Consent van de Staten tot het houden des Synodi.

De Staten van den Lande van Utrecht hebben op't aangeven van Syne Princ. Excellentie ende de Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden haer nopende 't casseren van de Waertgelders ende 't houden van den Synodus Nationael, geconformeert ende conformeren haer mits desen metten anderen Vyff geunieerde Provintien, verstaende dat

VIII DI I St.

10

't selve Synodus gehouden sal worden, ende aengaende de versochte Consenten sullen metten eersten daerop beschryvinge doen, ende verhopē daerop alsdan te resolveren tot contentement van de Generaliteyt.

Gedaen t' Utrecht den 28 Julii 1618, onderstont: ter ordonnantie van myne voornoemde Heeren de Staten. Onderteyckent: G. de Ledenberēh.

De Heeren Gecommitteerden van de Stadt Utrecht propoeneerden wederomme, dat de clause ende discoursen in de Apostille ofte Resolutie gestelt, aengaende de oprechtinge van een Vroedtschap daer uyt gelaten, ende deselve pure ende absolutelyck gestelt mochte worden; 't Welck de Geëligeerden nu ontfangen hebbende van de Magistraet van Utrecht schriftelycke acte ende contentement op haer E. versoeck, accordeerden.

Dan die Edelen repeteerden wederom, dat haer Ed. noyt daerin anders geconsenteert hadden, dan alleene voor hare personen, 't welck oock noch uyt die Resolutie gelaten was, en sonder praejudicie van der Edelen gerechticheyt, ende dat op hare gravamina gedisponeert mochte werden, namentlyck dat hare E. het gesach mede mochten hebben in die nominatie der Geëligeerden, repeteerende de Voorslagen gisteren gedaen ende die redenen doenmaels geallegeert, daer by doende, dat, de Stadt selfs hadde gesustineert, dat het eene Lith over het andere niet en behoorde te domineeren, dan elck syn vryheyt behouden. Daer op haer E. nu insgelycks insisteerden; waer tegens de Heeren Gecommitteerden van de Stadt Utrecht sustineerden, dat haer Ed. hadden vercregen recht, daer by haer Ed. persisteerden, 't welck by de Edelen wederom gedebatteert wierde als voorsz. ende namentlyck dat de tractaten maer provisioneel waeren; ende nu quamen te cesserē, doch cyntelyck waren te vreden, dat de voorsz. Resolutie simpliciter wiert geteyckent, mits dat dit different over de nominatie van de Geëligeerden aen Syne Excellentie gesubmitteert worde, 't welck de Heeren Gecommitteerden accepteerden op't welbehagen van hare Principalen.

Anno 1618.

Deductie van de Heeren van de Ridderschap, representerende het andre Lith.

Omme van wegen die Ed. Heeren van de Ridderschap representerende het tweede Lith van de Ed. Mog. Heeren Staten van den Lande van Utrecht, Syne Furstelycke Doorluchticheyt den Prince van Orange te verthonen, dat de nominatie van het eerste Lith der Ho. Mog. Heeren Staten van den Lande van Utrecht niet en behoort te geschieden by de Magistraet der Stadt Utrecht ende dat de voorsz. Ed. Heeren van de Ridderschappe ende Steden compeeteert de electie van het voorsz. eerste Lith der voorsz. Ed. Mog. Heeren Staten.

Soo sal Syn Furstelycke Doorluchticheit gelieven te considereren, dat voor den jare 1582, ende daerna tot de tegenwoordige jaren toe de Heeren van de Ridderschap geweest syn in possessie van't becleden, immers te mogen becleden den eersten stoel van den Borgermeester der Stadt Utrecht, ende dienvolgende mede te mogen nomineren ende te helpen verkiesen de Geëligeerden representerende het eerste Lith der Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht.

Dat daernae in den voorsz. jare 1582 by intercessie van Syne Princelycke Excellentie is verstaen, dat de nominatie van de voorsz. Heeren Geëligeerde van doen voorts aen souden wesen by de Magistraet der Stadt Utrecht, ende de Electie by de E. Heeren van de Ridderschap mitsgaders by de cleyne Steden.

Ende alhoewel dienvolgende de Heeren van de Ridderschap tot noch toe geweest syn in possessie van te becleden den eersten stoel van de Borgermeester der Stadt Utrecht, ende alsulcks te helpen nomineren ende te eligeren ofte te verkiesen de Ed. Heeren Geëligeerden, representerende het eerste Lith der der Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht.

Soo is't nogthans dat de E. Heeren van de Magistraet der Stadt Utrecht onlank gesustineert hebben dat de respective Leden der Ed. Mog. Heeren Staten van den Lande van Utrecht van den anderen vry behoren te wesen, ende dat het eene Lith in het andere geen gesach behoorde te hebben, ende dat daerom van doen voorts aen de eerste Borgermeester uyt de Ridderschap representerende het tweede Lith der voorsz. Edele Mog. Heeren Staten niet en behoorde vercoosen te worden. T'welck dienvolgende by syne Furstelycke

Doorluchticheyt alsoo verstaen, ende de eerste Borgermeester uyt de Borgeren vercoren is. Ende gemerckt uyt het voorsz. gesustineerde van de Stadt Utrecht nootsaekelyck consecqueert dat hare Edele niet en connen wesen gerechtichd eenich gesach te hebben in het eerste Lith der Ho. Mog. Heeren Staten, in aensien dat anders het voorsz. eerste Lith t'eenemaal soude dependeren van de voorsz. Heeren van de Magistraet der Stadt Utrecht contrarie het gesustineerde van de Vroetschap oft voorsz. Magistraet der Stadt Utrecht.

Soo sustineerden de Ed. Heeren van de Ridderschappe dat de nominatie van't eerste Lith niet behoort te staen aen de Magistraet der Stadt Utrecht, nemaer aen de Ed. Heeren Geëligeerden selve, dewelcke vervolgens de voorslach van de Magistraet der Stadt Utrecht gelyck getal van Edelen ende Borgeren hebben te nomineren, ende dat de Electie behoort te geschieden by de E. Heeren van de Ridderschap, Stadt, en Steden van den Lande van Utrecht. Blyvende aliyt in allen gevalle de confirmatie by Syne Furstelycke Doorluchticheyt den Prince van Orangen als Stadhouder.

Versoeckende de Edele Heeren van de Ridderschap dat Syne Furstelycke Genade t'selve als gefundeert in sequiteyt ende billicheyt ende als conform van het eygen gesustineerde van de Magistraet der Stadt Utrecht alsoo gelieven te verclaren ende uyttesprecken.

Van de eerste Borgermeester, of die van de Ridderschap mach syn.

Voorts de Stadt gedoleert hebbende over de schriftelyck gestelde Apostille van approbatie opt concept van de Vroedschap der Stadt versoecken daerop redres. Soo is by de Heeren van Moersbergen van wegen syn Lith wydlopich gesustineert dat in haer regard geen redres behoorde te vallen; t'welcke by die van de Stadt wedersproocken is ende gesustineert al was, schoon omtrent den jare 1580 voor die reyse de Heer van Braeckel eerste Borgermeester is geweest, t'selve was geschiet om merckelycke redenen dien occurrerende. Oock daerna dat Sedoert ende anderen meer Borge-meesters syn geweest, dat sulcks is geweest eer die in't andere Lith wierden beschreven, ende de usurpatie van de eerste Borgermeester stoel, by een van de voorsz. Ridderschappe eerst heeft inganck genomen Anno 1593. Sonder van eenige andere gerech-

ticheyt bevorens te connen doceren, ende dat te meer het redres der Apostille gedaen behoort te worden, omdat haer Edelen neffens die Heeren Geëligeerden t'voorsz. concept al hadden geadvoyeert, gelyk Syne Princel. Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden kennelyck was.

Den 28 Julii 1618.

Den 2 Augusti.

Sommiere deductie van't recht ende gerechticheyt der Stadt Utrecht competerende tot de nominatie van personen daer mede het eerste Lith der Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht wordt geaugmenteert van de Vroedtschap der Stadt Utrecht overgegeven aen Syne Furstelycke Doorluchticheyt den Prince van Orangen, omme by Syn Furstelycke Doorluchticheyt dienaengaende uytspreecke gedaen te worden.

In den eersten is wel waer, dat die personen het eerste Lith beledende by ende uyt de respective Capittelen plegen geëligeert te worden.

Dan alsoo van hant te hant bevonden wierde, dat uyt de Commissie van de voorsz. Capittelen verscheyde inconvenienten stonden te verwachten, so door die verscheyde personen wierden gecommitteert die Christelycke Gereformeerde Religie niet toegedaen wesende, als dat die van de Ridderschap haer profyt daer mede wisten te doen, omme die van de Stadt Utrecht hare vorige authoriteyt te contraminieren ende allenxkens te verminderen. Soo is in den jare 1582 op de Remonstrantie van de Borger hopluyden van wegen die Gemeente der Stadt Utrecht by de Magistraet derselve geresolveert, dat men het voorsz. eerste Lith cesserende de Provincie van Utrecht regeeren soude in conformité van andere Provincien by twee Staten van Ridderschap en Steden. Wiens aengaende al sulcke questie verresen synde, waerdoor de vergaderinge van de Staten van Utrecht quam te cessen, is daerop by den Lantraedt nē dese syden der Mase, gedaen seeckere uytspreecke, by dewelcke onder andere verstaen is, dat de nominatie van de personen, dewelcke het voorsz. eerste Lith representeeren, gedaen

soude worden by den Raedt der Stadt Utrecht, ende dat daeruyt by de Ridderschap ende Steden geëligeert souden worden seste ofte acht personen.

Welck recht van nominatie die van de Stadt Utrecht van dier tyt aen tot noch toe, altyt continuelyck hebben gebruyckt, sonder contradictie van imanden.

Oock sulcks dat die van de Geëligeerden ende Ridderschap self in den jare 1610 op de poincten differentiael als oock van wegen die Stadt Utrecht gmoveert, gesustineert, ende mordieus geinsisteert hebben, dat men die voorsz. uytspreecke van den jare 1582 naer syn forma ende inhouden behoorde te achtervolgen.

Gelyck mede noch onlancks die Heeren Geëligeerden ter Vergaderinge van de Ed. Mog. Heeren Staten van Utrecht in 't bywesen van Synen Furstel. Doorl. t'samen de Heeren Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichte Nederlanden geinsisteert hebben, dat die van de Stadt Utrecht hemlieden by formele acte belooven soude die voorsz. uytspreecke van den Landt-raet de Anno 1582, volcomelyck te onderhouden. T'welck haer Ed. toegeseyt wesende is daer op het concept van de Vroedschap der voorsz. Stadt absolutelyck belieft ende gearresteert.

In dier voegen, dat die van de Stadt Utrecht met die Heeren Geëligeerden volcomelyck geaccordeert wesende by deselve Geëligeerde als nu geen quaestie over de voorsz. uytspreecke gmoveert mach worden.

Want alhoewel die voorsz. uytspreecke van beginne af aen, maer provisioneel is geweest, soo moet nochtans deselve als nu in regarde van de Heeren Geëligeerden uyt cracht van den voorsz. accoordt ten principale effect sorteren.

Ende daeromme maeckt oock die acte van submissie ter vergaderinge van de Heeren Staten van Utrecht gearresteert, geen mentie van eenige questie tusschen deselve Geëligeerden ende die van de Stadt ofte Steden maer alleenlyck van die questien tusschen de Ridderschap ende de Stadt Utrecht verresen, ende alleen lange ter vergaderinge gedisputeert, sonder dat in regard van de Geëligeerde eenichsins in consideratie can comen dat sy lieden als nu geen gesach meer en hebben in't stellen van de Vroetschap, als sy luyden van te vooren gehad hebben. Aengemerckt haer Ed. t'instellen van de Vroetschap goetwillichlick ende absolutelyck belieft hebben, alleenlyck met die reserve, dat men by acte belooven soude, haer

goederen te conserveren, ende die respective uitspraecke van den jare 1582 ende 1610 te onderhouden ende te achtervolgen, t'welck haerlieden belooft is.

Sulcks dat het a bona fide aliorum soude syn dat die Heeren Geëligeerden selfs contra id quod semel placuit, de voorsz. uitspraecke, aen hare syde souden pogen te infringeren.

Wat nu belangt het gesustinueerde van die van de Ridderschap, dat haer E. tot noch toe in possessie geweest syn om te bekleeden, ofte te mogen bekleeden de eerste Stoel van de Borgermeester der Stadt Utrecht, ende dat sy lieden door dat middel het recht vercregen hadden omme te nomineeren de Geëligeerdens representeerende het eerste Lith.

Staet te considereren dat van wegen de Stadt Utrecht tot meer andere tyden ende by verscheyden Remonstrantien verthoont is, dat t'geene dienaengaende by die van de Ridderschap gepractiseert is geen possessie, maer alleenelyk een usurpatie tegens bonum et aequum genoemd mach worden, en dat misschien onnoodich is hierop te insisteren.

Dan staet alleen te letten, dat die van de Ridderschappe, niet en poseren, veel min sullen connen vertonen, dat het tweede Lith van de Staten, t'welck by haer E. bekleedt wordt oyt enich recht tot de nominatie van de Geëligeerden gehadt heeft.

Want voor den jare 1582 tot desen dage toe, syn die van de Stadt in continuele rustige possessie geweest van de voorsz. nominatie te doen. Waertegens die van de Ridderschappe en de Steden gebruyck gemaect hebben van het recht van uyt die genomineerde personen te eligeeren, so veel als het haer E. goet gedacht heeft, ende als men die saecke te recht wel insiet, so connen die van de Landtraedt by hare voorsz. uitspraecke van den jare 1582 geen oogmerk gehadt hebben, dat die Riddermatige de eerste stoel van Borgermeester der Stadt Utrecht bekleedende waren, ofte het gesach in't stellen van de Magistraet derselver Stadt gehadt souden hebben.

Aengesien in den jare 1582 ende noch tien jaren daerna geen riddermatich persoon int voorsz. tweede Lith beschreven wesende den voorsz. Stoel van eerste Borgermeester der Stadt Utrecht bekleedt heeft, gelyck mede die van d'andere twee Leden, in den jare 1582 ende noch acht ofte negen jaren daerna geen gesach en heeft gehadt over het stellen van de Magistraet, als t'welck doen was competerende den Prince van Orange Hoochloffel. memorie, als

Stadthouder ende Gouverneur deser Proventie, ende syne respectieve successeurs als den Heere van Villeers, den Grave van Meurs ende Leycester.

Al t'welck die van de Ridderschap wel connende verstaen by hare overgeleyerde deductie in conclusionen hun selven het recht van de voorsz. nominatie niet toe en eygenen, maer die Heeren Geëligeerden.

Sulcks dat die Heeren van de Ridderschap haer pogen te behelpen met het recht van een derde ende notenter met sulcken derde, met den welcken die van de Stadt dies aengaende geen questien en hebben, maer volcomenlyck geaccordeert ende verdragen syn, als hier voren is aengeseyt.

Ende consequentelyck comt alhier in consideratie, dat na rechten is gedecideert, quod de jure tertii non possit opponi per jura vulgaria, ende dat mitsdien die Heeren van de Ridderschappen van wegen de Stadt met recht geobjicieert mach worden, quod vos attinet liberum jus possidemus.

Gemerckt nae rechten mede kennelyck is dat voor den geenen die in possessie is, genoech is te seggen ende te bewysen, de non jure adversarii, alwaert soo dat hy van synen syde anders niet en presteerde.

Sonder dat in consideratie compt, dat die van de Ridderschap vermeynen, dat die voorsz. nominatie blyvende aen die van de Stadt als tot noch toe het eerste Lith soude t'eenemaal dependeren aen de Ed. Heeren van de Magistraet.

Aengesien gepresumeert moet worden, dat die geene, die in 't voorsz. Lith geëligeert sullen worden haer eedt betrachten, ende alsulcks voor haer conscientie naer recht, reden, ende billicheyte oordeelen ende resolveren sullen, sonder aen d'een ofte d'ander syde te dependeren. Ende Godt gave dat tot noch toe by die van de Ridderschappen door dit tegenwoordich ende gelycke middelen niet getracht en waren, ende als noch getracht en worde het voorsz. eerste Lith aen sich te trecken ende door die authoritheyte van de Stadt, Steden ende Landen van Utrecht wesende nochtans het principaelste van de drie Leden int contribueren, den gemeenen vyandt te keeren als andersints te supplanteren, men soude so veel droevige misverstanden ende inconvenienten in deese Stadt niet vernomen hebben.

Immers terwyle die electie van de voorsz. Geëligeerden volgens

die voorsz. uytspreecke toegestaan wert, die van de Ridderschap ende Steden, ende dat die van de Geëligeerdens niet en syn revocabel by die van de Stadt, soo en is niet eens te vermoeden, dat de Geëligeerdens daerdoor te meer aen die van de Stadt souden dependeren, als van welcke syl. nae die gedane nominatie niet meer te verwachten en hebben.

Ende moeten die Heeren van de Ridderschappe die van de Stadt vertrouwen, dat syl. nopende de voorsz. nominatie met goede correspondentie in der billickheyt sullen procederen, van alsulcke personen, daervan het Landt goede diensten van trecken can, oock sonder uytsluytinge van Adelycke personen als daer in paribus terminis bequam te vinden sullen syn.

Gelyck tot noch toe bevonden is, dat meer Adelycke dan Burgerlycke personen het voorsz. eerste Lith becleet hebben.

Sustineerende daeromme die van der Stadt, dat syl. de voorsz. nominatie behooren te behouden, ende dat Syne Furstelycke Doorluchticheyt t'selve als conform den accoorde noch onlancks tusschen de Heeren Geëligeerdens ende die van de stadt besproocken, ende gearresteert also verclaeren ende uyttespreecken.

T'welck onder correctie des te meer behoort gedaen te worden, door dat die van de cleyne steden by de acte van submissie verclaert hebben, dat het dispuyt tusschen die van de Ridderschappe ende de Stadt Utrecht hemlieden niet aen en gaet, en haer recht daer is, daer in sy gemaintineert behoorden te worden.

Verclaerende de Heere Pensionaris voorsz. dat de Heeren Burgermeesteren van Amersfoort gisteren nae den noon staende op syn vertreck, syn Ed. hebben geseyt, dat wat aengaet dese stads deductie de disputen tusschen de Ridderschap ende de stadt mette gevolghde submissie de cleyne steden niet aen en ging, maer dat haer recht claer was, daerinne behoorende gemaintineert te worden, ende vragende oft sulcks de Vroetschappe beliefte, soo heeft de Vroetschap daerinne geconsenteert etc.

Ende syn gecommitteert naer de Praedicatie Syne Furst. Doorl. deselve deductie over te geven, met de verificatien daertoe dienende, d'Heeren Burgerm^r. van de Poll, Cornelis van Duverden ende Henrich Buth Schepenen, mitsgaders Jan van Werckhoven, Vroetschapp. den 2 August. 1618.

Sequebatur porro d'Uytspreeck van de Prins van den 12 August. 1618. Sed. vid. Oudegein 4. p. 481.

d'Uitspraek van den Landtraedt dit protest aengaende ende van den Raedt van State. Anno 1610 ib. p. 517.

De submissie van die Staten aan de Prins 12 August. 1618. Ibid. p. 517. sqq.

Die cleyne Steden bleven by hare vorige verclaringe van in haer recht niet becortet te worden.

Daerna verclaerden de Heeren Gecommitteerden van der Stadt, dat hare E. wat hadden te proponeren, begeerden dat de Secretaris Ledenberch op soude staen, alsoo het syn persoon aengaende was, ende proponeerden in syn absentie, dat de Vroetschap hadde verstaen, dat den Secretaris Ledenberch syn officie hadde geresigneert op Ter Steghe, ende dat hy Ter Steghe daerop vermaent hadde, de Heeren te willen aansprecken, ende versoecken, dat hy in des voorsz. Ledenberchs plaetse mochte gesurrogeert worden, dat men die resignatie behoorde te accepteren, ende een ander in syn plaetse te stellen, daerop geresolveert wierde, dat men den Secretaris Ledenberch binnen soude laten comen, ende vragen off hy sulcks gedaen hadde, ende daerby als noch persisteerde, t'welck geschiede. Ende verclaerde deselve daerop t'selvo gedaen te hebben ende daerby noch te persisteren, waerop hy wederom vertrock, ende wiert in syn absentie geresolveert, dat men syne resignatie soude accepteren, ende aengaende Ter Steghe, om deselve wederom in syn plaetse te stellen, dat sulcks in naerder bedencken genomen wiert, ende wierde Ledenberch wederom ingeëyscht, ende hem die Resolutie aengeseyt. Waerop hy seyde wel geresigneert te hebben, mits dat Ter Steghe syn plaetse wederom mochte hecomen, begeerde dat de Heeren die Resolutie wilden resumeren, ende deselve in syn absentie geresumeert wesende, wiert daerby gepersisteert, ende sulcks den Secretaris Ledenberch aengesecht, waerop hy verhaelde syn lange gedane getrouwe diensten, oock in tyden dat de vyandt buyten voor de poorte, ende hier binnen de Stadt was, ende syn hooge ouderdom, verhoopte niet dat hem dese oncere soude worden

aengedaen, welckers niet tegenstaende verbleven die Heeren Staten van Utrecht by voorgaende Resolutie.

— *Jovis den 9 Augusti 1618.* —

Nihil actum.

— *Veneris den 10 Augusti 1618.* —

Wierden Sync Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. wederomme in de vergaderinge van de Heeren Staten van Utrecht ontboden, ende aldaer gecompareert synde, hebben die Heeren Gecommitteerden der Stadt Utrecht geproponeert, alsoo voor desen geproponeert was van die keur van de Geëlligeerden, ende om t' selve Collegium te vermeerderen, dat hare Ed. genoechsaem condon beloonen by het tractaet van den jaere 1582 ende die uytspreecke van die Heeren Raden van State anno 1610 gedaen, ende met meer andere redenen ende fundamenten, dat de Stadt was competeerende die nominatie, ende de Edelen ende cleyne Steden die electie waervan sy oock waren in goede possessie, sulcx dat telkens die geene die by de Stadt Utrecht waren genomineert, alle tyt by de Edelen ende cleyne Steden waren geëlligeert. Hadden dienvolgens twee genomineert, waermede haer Ed. versochten, dat die Geëlligeerden vermeerderd mochten worden, te weten Nicolaes (zegt Buchel) van Berck ende Nicolaes van Wyck: ende t' selve geschiedende, waren haer E. te vreden, haer recht van nominatie by Syne Excellentie te laten examineeren ende decideren, ende wilden t' selve alsdan aen Syne Excellentie oock submitteren.

De Geëlligeerden verclaerden daarmede te vreden te syn, waerop de Edelen metten cleyne Steden, metten eersten seer difficulteerden, verstaende dat de Stadt Utrecht op sodane maniere de nominatie ende electie van de Geëlligeerde wel beyden aen sich souden willen hebben, ende voor so veel aengaet dat hare E. hadden geëlligeert die gene die by de Stadt Utrecht waren genomineert, dat men sulcx hare E. beleeftheyt be hoorde toe te schryven, ende niet, dat die Stadt daertoe was gerechtigd. Oock allegeerden de Edelen, dat het doen een veel andre saecke was, als die Magistraet van Utrecht, by de

Lantschap in absentie van Syne Excellentie gestelt wierde, ende de Edelen een uyt haer Lith mede onder de Magistraet tot eerste Borgermeester hadden, dat die Accoorden ende tractaeten maar provisioneel waren, welcke provisie nu quam te cesserem.

Dan also die Stadt rotunde verclaerde tot geen submissie te connen comen, ten sy haer vergunt wierde, die twee nieuwe Geëligeerden by die andere Geëligeerden te mogen voegen; ende 't getal daermede te vermeerderen, sulcks als dan vier Edelen ende vier Borgers in't collegie der Geëligeerden souden wesen, syn die Edelen daertoe gecomen, dat haer Ed. de twee genomineerden mede wilden comen laten, by 't getal der Geëligeerden, mits dat dit different van die nominatie van die Geëligeerden, aen Syne Excellentie worden gesubmitteert, ende dat sy alsdan geadmitteert sullen worden, als die uylspraecke van dit different soude syn gedaen. Die van de Stadt persisterden ende seyden geen last te hebben van te submitteren, by aldien dese twee genomineerde niet eerst ende alvorens waren geaccepteert, ende wilden sich andersints houden by haer recht ende possessie, ende dat niet te laten comen in eenige disputen. Waerop de saccke by interventie van Syne Excellentie eyndelyck daer heen gebracht is, dat die twee genomineerde wierden geaccepteert, ende die saecke van de nominatie, ende die Electie der Geëligeerden aen Syne Excellentie gesubmitteert, mits dat die uylspraecke soude geschieden voor Syne Excellenties vertreck, ende namen die Edelen ende de Stadt aen, met haere Deductionen tegen vier uyren nae de noon paraet te syn.

De cleyne Steden versochten simpelck in haer recht niet vercortet te worden.

Oock worden geproponeert, dat Syne Excellentie ende die Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. soo om de aencompste van de Heer Ambassadeur uit Vranckryck in s' Gravenhage, als oock om andere noodige affairen den dienst van t' Lant raeckende, stonden op haer vertreck, ten waere noch iets mochte resteeren, waerin Syne Furstelycke Doorluchtig-

heyte ende haer E. noch eenige goede devoirs tot ruste, dienste ende welstant van de Provincie van Utrecht in't particulier ende de Leden van dien ende van't gemeen, in't Generael condon doen.

Waerop die Heeren Staten van Utrecht Syne Furstelycke Excellentie ende de Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. ten hoochsten hebben bedanckt, ende versocht in de goede genegentheyt, affectie ende voorsorge te willen continueren, vermogens de acte daervan synde.

De Staten van den Lande van Utrecht behoort hebbende de propositie by Syne Furstelycke Doorluchticheyt den Prince van Oranjen etc. mitsgaders die Heeren mede Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, van dat Syne Furstelycke Doorluchticheyt ende hare Ed. Mog. nu alreets eenen goeden tyt in dese Stadt waren verbleven, dat als nu vermits de aencompste van den Ambassadeur van Syne Alderchristelyckste Majesteyt van Vrankryk ende Navarren, ende andere noodige affairen van importantie Syne Furstelycke Doorluchticheyt, beneffens de welgemelte Heeren Gecommitteerden wierden verwacht, ende daeromme stonden op haer vertreck, ten ware noch ietwes mochte resteren, daerinne Syne Hoochgemelte Furstelycke Doorluchticheyt ende hare Ed. Mog. tegenwoordich noch eenige vordere goede devoirs tot ruste, eenicheyt, ende welstandt van dese Provintie mochten doen, is Syne Furstelycke Doorluchticheyt ende oock de welgemelte Heeren Gecommitteerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael by die Staten s'Lants van Utrecht, ten hoochsten bedanckt van de goede genegentheyt, affectie ende voorsorge, mitsgaders die goede officien ende devoirs tot desen dage by Syn Hoochgemelte Furstelycke Doorluchticheyt ende haer Ed. Mog. gedragen ende aangewent tot vereeniginge, ruste, ende welstant van dese Provintie, ende respective Leden van dien, waerdoor den Staet van dese Provintie in't particulier ende van de Republyc van de Geunieerde Nederlanden in't Generael geconserveert, ende by syne vorige lustre gehouden mach worden, vertrouwende ende niettemin versoeckende dat de Ho. Mog. Heeren Staten Generael ende Syne Furstelycke Doorluchticheyt, gelieven in de vorens verhaelde goede genegentheyt, affectie ende voorsorge, te continueren, bereyt synde by de tegenwoordige ende verder voorvallende occurrentien met ende neffens hare Ho. Mog. ende Syna

Hoochgemelte Furstelycke Doorluchticheyt, alle noodige ende bequame middelen van haere syde te helpen aanwenden, daerdoor die algemeyne ruste gevorderd ende gerestablieert mochte worden.

Gedaen t' Utrecht den lesten Julii 1618. Onder stont: ter ordonnantie van myne voornoemde Heeren die Staten: — ende geteykent. G. Hamel.

— *Eodem die.* —

Quam oock ter hane de Electie van eenen anderen Secretaris, ende alsoo eenige daertoe gaerne sagen gepromoveert den persoon van A. van Hiltten, dewelcke alhoewel Syne Excellentie verclaerde vuyt synen dienst niet wel te cunnen missen, nochtans op de begeerte van eenige voornaeme personen, vonden hetselve goet ende hebben daerop alle de drie Leden een hellich verclaert, voor deese reyse alleen, ende sonder eenige praejudicie, nochtans te accepteren den voornoemden van Hiltten.

— *Saturni den 11 Augusti 1618.* —

Nihil actum.

— *Solis den 12 Augusti 1618.* —

Brachte de Heere Ploos de Resolutie van afscheyt ende bedanckinge hiervoren gementioneert.

Quamen oock noch by de Heeren Gecommitteerden eenige andere Heeren Staten van Utrecht, ende deden haer Ed. nochmaels bedancken.

— *Lunae den 15 August. 1618.* —

Quamen deselve Heeren Staten des morgens opt ontbyten wederomme by de voorsz. Heeren Gecommitteerden ende namen haer afscheyt, ende Syne Excellentie vertrock des morgens goet tyt, nemende syn wech verby het Huys van Swieten. De Heeren Gecommitteerden van haer Ho. Mog. volchden over een uyr off twee daernae, nemende haeren wech voorby Leyden, die Cingel om, alwaer deselve de Valbruch opgetrocken, ende die poorten, soo wel die Landt als waterpoorten toegedaen vonden, ende quamen alsoo denselven avont in s' Gravenhage.

Onder stont. Gerapporteert by monde den 16 Augusti, ende den 22 desselvon maents schriftelyck overgegeven by ons

onderschreven; — ende was onderteykent Gysbert van den Boetzelaer, — N. Vocht, — Adriaen van Manmaecker, — J. Schotte, — G. Vryheer toe Swartsenberch, — Volcken Sloeth, — Is. Gockinga. —

Gecollationeert jegens t' Principale rapport berustende ter Griffie van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende daarmede bevonden te accorderen. By my:

(Get.) Corn. Musch.

Extract uit het Register der Resolutie van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Volgende de voorsz. Resolutie syn Syne Excellentie, ende den Welgeboren Heere Grave Willem Lodewyck van Nassau Stadthouder etc. ter vergaderinge gecompareert, ende is het voorsz. rapport by den Heere Vocht van wegen Syn Excellentie ende die Heeren hare Gecommitteerden tot Utrecht geweest hebbende, gedaen van alle het besogne aldaer gevallen ende geeffectueert, met alle stillicheyte ende gevoechlickhayt, uyt crachte van haer Ho. Mog. credentie brieven ende instructie mitsgaders oock volgens het begeeren ende de Resolutie van de Heeren Staten van Utrecht, daervan de stucken ende de acten daertoe dienende ende by de voorsz. Heeren overgelevert, alhier syn gelesen. Hierop gedelibereert ende bevonden synde by het voorsz. rapport, ende de lecture van de stucken, dat Syne Excellentie ende de voorsz. Heeren Gecommitteerden tot Utrecht gebesoigneert ende geeffectueert hebben, de meyninge ende intentie van hare Ho. Mog. so in't afdancken van de Waertgelders aldaer als andersints, dat daerna gedaen ende gevolcht is, volgende het goetvinden van de Heeren Staten van Utrecht ende de Leden van deselve Provintie respective in't particulier voor de ruste, vrede, ende welstant en verseeckerheyt van dien Syne Excellentie ende de voorsz. Heeren Gecommitteerden voor hare gedane moeyte ende goede devoiren seer serieuselyck bedanckt, ende is Syne Excellentie versocht daerinne toch met ernst te willen continueren tot ruste, vrede, ende welstant, ende verseeckerheyt van den Staat van't Landt, ende de voorsz. Heeren Gecommitteerden, dat sy 'tvoorsz. Rapport by geschrifte willen instellen ende overgeven met de stucken daertoe dienende.

N.—M.

BEELDENSTORM TE UTRECHT,

in 1566.

In het Archief der stad Utrecht ontbreken de *dagelijksche aantekeningen* van de Regering dier stad van den 28 November 1556 tot den 1 December 1569.

Het kan niet bepaald worden, in welken tijd deze registers weggeraakt zijn, maar het is bekend, dat de beroemde Hoogleeraar A. Drakenborch ze reeds in het begin der vorige eeuw te vergeefs zocht, (*) en de gissing is zeker niet te gewaagd, dat zij tijdens het schrikbewind van den Hertog van Alva, veiligheidshalve, zullen verdonkerd wezen, ten einde dezen geduchten man en zijne vrienden geene gelegenheid te verschaffen, om nieuwe slagtoffers daaruit op te sporen. Onvermijdelijk toch moesten de notulen eener Regering, welke door den loop der zaken onafgebroken in het midden van allerlei beroeringen geworpen werd, veel behelzen dat in de handen van een achterdochtig Bestuur nieuwe onheilen te weeg kon brengen; en wanneer in de zucht, om deze vóór te komen, de reden te zoeken is van het verdwijnen dier belangrijke stukken, zijn onze voorvaderen welligt vrij te pleiten van eene anders onverantwoordelijke daad.

Hoe dit zij, het verlies dier registers is voor de geschiedenis niet gering; dit valt aanstonds in het oog, als men de gebeurtenissen nagaat, waarvan ons vaderland en onze stad in die kommervolle tijden het tooneel waren, en daar het niet waarschijnlijk is, dat de verloren gegane boekdeelen eenmaal wedergevonden zullen worden, is het gewis van belang, de stukken, die de vernieling ontkomen zijn, bijeen te bren-

(*) J. Marcus, Sententien van den Hertog van Alva, blz. xi.

gen, ten einde het geleden verlies zoo veel mogelijk vergoed te zien.

In deze overtuiging deelen wij de *aanteekeningen van het verhandelde* bij de Utrechtsche Regering mede, van den dag zelfden toen de beeldenstorm in onze stad uitbrak. De afschriften, waarnaar ze afgedrukt zijn, berusten thans in de genealogische verzameling van Jonkheer J. F. L. Coenen alhier, in een fol. boekdeel met aanteekeningen, door Matthias van Kuijk, omstreeks het midden der xvii eeuw, aangaande zijne familie gemaakt. De echtheid dier afschriften is natuurlijk niet ontwifelbaar zeker te stellen, maar de plaats waar zij gevonden worden — in de genealogische aanteekeningen namelijk van Matthias van Kuijk, wiens overgrootmoeder Margaretha Boll, de dochter van den in 1568 regerenden Utrechtschen Burgemeester Johan Boll was — zoo wel als de overeenstemming met het verhaal van onzen naauwkeurigen historieschrijver Pieter Bor, (zie *Nederlandtsche oorloghen*, II boek) welke den toegang tot de gewestelijke en stedelijke archieven had, zetten deze afschriften veel geloofwaardigheid bij. (*) De tegenwoordige reeds genoemde

(*) Misschien is het niet overbodig eens te herinneren, dat de uitgever van oude stukken, deze zoo naauwkeurig mogelijk dient te onderzoeken en hunne echtheid buiten twijfel te stellen. Vooral is men, bij het uitgeven van afschriften, aan zijne lezers ten minste rekenschap schuldig van de plaats, waar zij zich bevinden, den tijd wanneer en de hand, door welke zij gemaakt zijn, enz. Het is voorzeker toch te veel gevergd, dat ieder gelooven zal wat men laat drukken; de ondervinding leert dat afschrijvers van oude hss. niet altijd even naauwkeurig te werk gaan en nu en dan de argelooze slagtoffers zijn van vroegere opzettelijke vervalschingen. Men bedenke dat de uitgave van oude stukken ten behoeve van den lateren geschiedschrijver gedaan wordt, en het aan dezen niet mag worden overgelaten, de zuiverheid van *alle* door hem te gebruiken bronnen te beproeven. Het zoude dan voordeeliger zijn, die oude bescheiden ongedrukt te laten blijven, en slechts de plaats te noemen, waar zij bewaard worden.

genoemde eigenaar derzelven, gaf zonder eenige bedenking verlof ze af te schrijven en algemeen te maken; eene onbekrompenheid, die allen bezitters van oude bescheiden zij toegewenscht.

Het is hier de plaats niet over den beeldenstorm zelven te spreken, die te Utrecht even zoo, als in vele andere plaatsen, toeging. Wreedbeden echter werden er niet bij gepleegd, en daar de kleinodien der kerken, zoo als men uit deze stukken ziet, naar het Raadhuis werden gebragt, zijn de beeldstormers ook niet voor rooverbenden te houden. Het is waar, dat men met het opruimen der beelden en schilderijen, der overblijfselen van heiligen enz. hier en daar met eene afkeuringswaardige woestheid te werk ging, en men mag dit *Vandalismus* heeten: maar met welk woord zal men de handelwijze van een Bewind uitdrukken, dat de burgers niet alleen van goed en vrijheid beroofde, maar hen zelfs ter dood martelde, omdat zij niet ter gewone kerke gingen?

Wij zien verder, dat de stedelijke Regering van Utrecht, niet meer door denzelfden ijver tot uitroeijing der ketters bezielde werd, welke haar veertig jaar vroeger zoo zeer onderscheidde, (*) en zulks niettegenstaande de Souverein, op dit punt, geenszins van gedachten veranderd, maar nog altijd van meening was, zoo wel in Spanje als in de Nederlanden, door zijne scherpregters het *compelle eos intrare* te moeten nakomen. Misschien was de stadsregering van de nieuwe leer niet afkeerig, of wel had de vrees voor de heerschende stemming der gemoederen die verdraagzaamheid doen geboren worden. De dringende verzoeken der burgers bragten haar zeer in het naauw, en vruchteloos poogde zij tijd te winnen; het eenigste voordeel, dat in haren toestand, als geplaatst tusschen een' opgewonden volkshoop en eenen in godsdienstzaken onhandelbaren koning te verkrijgen was.

P. J. VERHEULEN.

(*) Verg. Jr. Mr. A. M. C. van Asch van Wijck, Plechtige intrede van Karel V, blz. 79—84.

Anno 1566, den xxiiij Augusti.

Die vande gerechte van Utrecht opt Raethuys vergadert wesende, soo sijn seeckere personen tot acht of negen int getall gecompareert voor den Raetkamer, ende hebben eerst versocht omme Johan Boll, borgem^r. in vrintschap te spreken, ende eenige saecken te kennen te geven. Soo ist, dat Johan Boll, borgem^r. voorsz. by believen vanden gerechte, die voorsz. personen by hem doen comen heeft indes Schouten caemer ende heeft haerluyden aangeven ende versoeck gehoord ende gehoord hebbende tselve den gerechte voort aengebracht, ende soo sy luyden versochten twee kercken binnen dese stadt Utrecht geopent te hebben, wacrinne men toelaten souden, dat haerluyden predicanen predicken souden mogen onbehindert, mit vele woorden die sy luyden aangeven. Is ten lesten na alle rapport ende communicatien versproken, soo die vanden Gerechte, eets halven, in haer lieder versoeck geensins en costen toelaeten, dat men die saecke opstellen soude tot daeghs daer aen volgende, des morgens, omme, den Raet daer op gehoord hebbende, hemluyden antwoord te geven (*).

Anno 1566, den xxv Augusti.

Den Raet op huyden vroegh vergadert wesende ende gehoord hebbende t' aangeven ende versoeck by seeckere personen op gisteren naemiddaghs den Gerechte doen aangeven, by Johan Boll, Borgem^r. ende nae vorder communicatie, die den Raet daer op genomen hadde, soo sijn die voorsz. personen ofte 't meestendeel van dien wedergecomen voordien

(*) Hierbij waren de wapens geteekend van Johan Boll, borgem^r.; Johan van Renes van Wulven; Steven van Zuylen; Willem van Zuylen van Nievelt; de Heer van Wulp; Pauwels van Blockhoven; Jacob van Asch; Johan Taets van Amerongen en Hendrick d'Voocht van Rijnevelt. (Waarschijnlijk de personen, welke bij de zitting tegenwoordig waren).

Raede, versoeckende antwoord op haer lieden aangeven ende versoeck op gisteren gedaen, ende daer by adderende, dat haer lieden gemeenten gesloten waeren, om die afgriselicheit van de beelden wt den kercken te doen, mede seggende dat sy sulcx souden doen sonder imant aen sijn persoon te vercorten ende haerlieden kercken goederen ende juwelen souden sy brengen indes gerechts bewaeren, ende waert dat ymant ytwes daer aff naemen, daer toe sy luyden opsicht nemen zouden, die selfde souden sy in de Justitie handen leveren, omme daer over Justitie gedaen te worden. Ende voorts versoeckende, datmen hemluyden voorts toelaeten zoude die Minnebroeders ende Predicaren kercken, omme daerinne haerluyden sermoenen gedaen te worden, mit vele andere woorden, die sy allegeerden. Soo ist dat nae veela woorden haerluyden voor antwoord gegeven is, dat den Raet daer op nijt soo geringe antwoord geven en conde, ende cleyne int getal waeren, dat men op haer luyden aangeven ende versoeck noch tijt soude geven tegens elff uren.

Ende alsoo by den Raet noch vele van de besten Edelen ende rijke Borgers geroepen waeren, om te helpen raeden, soo sijn mede versocht daerby te comen op den Raethuyse Johan van Renesse van Wulven, Steven van Zuylen Dirxs. ende int leste is mede op den Raethuyse gecomen Willem van Zuylen van Nievelt, Heer van Aertsberge, die mede int beste soude raeden. Ende ontrent ten elff uren sijn de voorsz. personen wedergecomen tot 6 of 7 toe op den Raethuyse ende versochten antwoord, waarmede als doen haerluyden versoeck vorder ende naeder gehoort hebbende, is met hemluyden versproocken, dat men de saecke acht dagen lanck opsetten soude, om geen kercken te besca-digen ende middelertijt soude men van der stadts wegen scieken aen die Hoocheyt van de Hertoginne ende Prince van Orangien, als Stathouder, sonder wiens consent eer ende eets halven den Raet in geene saecken van haerlieder versoeck en costen antwoord ofte eenige consent geven, mit vele andere woorden. En syluyden die comparanten verclaerden voorts sulx

haerluyden wille mede wel te sijn, dan alsoo sy sulx buyten haer andere gemeente, die bereyt stonden met haerluyden voornemen te procederen, dat men eenige van den Raden seicken soude mit henluyden daer by te gaen, ende sulx op haerl. oock te begeeren, verhopende, dat zyl. daer toe mede wel verstaen souden. Dan men soude de Predicanten van de Minnebroeders ende Prekenbroeders verbieden binnen die acht dagen niet t'prediken, noch blasphemeren op haerl. predi- canten ende oock henluyden; twelck oock versproocken worde dat men henluyden sulx verbieden soude. Ende soo sijn door haerl. versouck ende consent gescickt den Heer van Wulp ende door versouck van den Raet Johan Boll, Borgemeester, Pauwels van Blockhoven ende Jacob van Asch, Raeden. Dewelcke gegaen sijn op S^{te}. Marien kerckhoff ontrent de Lindeboom, alwaer haerl. gemeente vergadert sijnde mit geweer van alles gefurneert, dewelcke die conclusie ende afgescheyt van den Raet haerl. aangegeven sijnde, hebben daer op geseyt ende beloofd by alle vromicheyt aen handen van Johan Boll, borgemeester, daer mede te vreden te sijn, in manieren haerl. gescickten van den Raet gedaen hadden, twelc by Johan Boll, borgem^r. aen den Raede, op het stat-huys hem verwachtende, gerapporteert is.

Twelck rapport ten vollen verstaen hebbende; hebben doen van stonden aen geseickt Johan Taets van Amerongen ende Hendrick de Voocht van Rijnveldt, schepens, omme mit volle instructie ende brieven van credentie te reysen aen die Hoocheyt van de Hartoginne ende den Excell. den Prince van Orangien.

Ende is 't voorsz. belofte niet onderhouden geweest, dan zyl. hebben mit haer gemeente ontrent xij uyren eerst de Buerkerck opgesmeten ende voorts alle beelden, altaren ende anderen ontstuecken gesmeten, ende seeckere juwelen, die sy aldaer gevonden hadden, ende kercken goederen op den Raet-huyse in den Burgem^r. handen gebrocht.

Ende voorts daeraen die Minnebroeders ende Predikers kercken.

S RAETS

MERKWAERDIGHE SLITINGHEN

III. 1414—1423.

(Vervolg van bladz. 104).

1414. **W**ant Willem Kroec, Gheryt Kroken soen, in syn aensicht gheworpen wart, des hi daerom bi nacht over manslaep, den knecht, die hem dat dede, in Sinte Pauwels gasthuse in den bedde, daer hi naect lach, overvallen, ghetreden ende gheslegghen heeft, daerom heeft hi opt vleyshuys ghelegghen, ende is hier ghecomen in hemde ende in broec ter clocken, ende sel den rade verghiffenisse bidden ende sel der stat te beteringhe gheven xx^m steens (51).

— Want Willem van Luenen met Johan Martens soen, die Johan Wedighen, binnen onser stat moerdadelic bi nachte doetstac, ghecomen is, ende gheselschap met malcanderen ghemaect hadden, ende daerbi gheweest heeft, ende dat ghehoert ende ghesien heeft, dat Johan Wedighen alsus doet ghesteken is, ende Jan Martens soen daer inne ghestarct heeft ende bi hun ghebleven ende met hun van daer gheghaen, ende Johan Martensz oec ghewaernt heeft, dat hi hem wech pinen soude,

want Jan Wedighe doet was, ende Willem oec voersz. Jans Wedighe hoyke ghenomen heeft, daer hi sus doet lach, ende de wech ghebrocht ende versteken heeft, daer hi woude. Ende want Willem voersz. desen moert nyet wtghebrocht en heeft, alst voer openbaerlic ter clocken gheboden ende ghecundicht is, ende Willem voersz. oec hierenboven binnen onser stat ghecomen, voer Jan Wedighen, des doden broeders doer, ende Jans Wedighen broeder anghesproken, in deser manieren; *kendi den man, die daerbi was, dat v broeder doet ghesteken wart?* Ende vraechden hem mede, wat hi hem doen woude, of hien saghe. Des de broeder antwoerde, hi en wists nyet, twaer hem hart te liden. Des Willem voersz. seide: *Wat woudi hem doen?*, *ic ben den man*. Voert heeft Willem voersz. beliet, dat hi met *wilden wiven omme gheghaen heeft, ende daer van marcte te marcte mede ghetoghen heeft, ende mit quaden teerninghen ghespuelt, ende met voerdeel den luden hoer ghelt of ghewonnen heeft*, daeromme sel men hem rechtevoert wt-leiden ende dat *rechten metten sweerde aen syn lyf* (52).

1414. Want Herman Stael een medekyn, *dat van Cortehoeve ontfoert was, ende in Goylant ghebrocht was, voert heeft helpen voeren ende ver- steken, dat nu weder bi sinen ouderen gheco- men is*, daerom heeft hi opt vleyschuys ghele- ghen, etc. (53).

— Want Salomee, Eerst Gheyline's soens wyf,

Hildegonden, Jacob Wouters soens wyf, ghewacht heeft, ende met enen cluppel Hildegonden voern, ende Alyt haer suster seer gheslegghen heeft, boven dat haer beider mannen voersz. met malcanderen in vreden stonden, daerom is Salomee voersz. hier ghecomen vanden vleyshuse bloets hoefts voerder clocken, ende sel den rade verghiffenisse bidden ende Alide vi gl., ende Hildegonden i gl. voer haer smerten, ende onser stat te beteringhe gheven voer haer bruecken xv^m steens (54).

1416. Want Ghertrwt, Wouters dochter van Weede, ghecomen is mit haren vrenden ende maghen voer onsen rade ende heeft den rade gheclaecht ende ghecroent, dat die personen nabescreven ghecomen syn binnen onser stat vrikeyt aen onser stat weyde, ende hebben Ghertruden voersz. tot haren ondanc crachtelic ontfuert, ende tot haren wederwille, alsoe si haer noch beclaecht ende bi haren claghen bliven wil, daerom ghebiet die raet den personen nabescreven, dat si hierop voer onsen rade ter antwoert comen willen, soe hebben si een goet vri gheleide, veilich te comen ende te scheiden van alle saken, ghesondert van deser saken voersz., daer sellen si onser stat recht van wachten. Dit syn die personen voergen., etc. (55).

— Marten van Alpen, die teernincmaker, verbiet men die stat drie jaren lanc, om onredelike teerninghen, welke hi ghemaect heeft (56).

1417. Want Willem Droechschot ende Wouter Woutersz, die men heet Woytkyn die Pyn-

re, grote onsedicheit in Blidenstein bedre-
ven hebben ende Woytkyn, Lam Kyes ghe-
wont heeft, daerom syn si voer der clocken
ghecomen in hemde ende in broeke ende sellen
den rade verghiffenisse bidden, ende hebben ghe-
wilcoert, waert, dat si tot enighen tyt, enighe
onsedicheit bedreven, dat si dan een maent lanc
legghen sellen beneden inden roden toern ende
eeten water ende broet (57).

1418. Want Arentkyn op vrouwen ledich ghegaen
heeft ende prurietscap te doen pleecht ende me-
nighe andere boeverien ghedaen heeft, daerom
sel men t'after eeten gheselen ende sel t'avont
bider sonnen wt der stat gaen, ende die raet
verbiet hem vyftich jaer die stat, ende een mile
vander stat te wesen op syn lyf (58).

— Want Matheus Campert grote loghentale
selve fisiert heeft over heren, goede mannen,
daer hem ende onser alingher stat groten last
off comen mocht, daerom heeft hi langhe opten
roden toern ghelegghen, ende is hier ghecomen,
etc. (59).

— Want Hannekyn van Bunnic bi Michiel
Jans soen lach, ende na bi Willem Byel oec
lach, ende si daerbi was, daer Willem, Mi-
chiel doet stac om deser saken wil, daerom
verbiet men haer die stat v. jaer lanc, ende en
sel men ghenen nyen heer incomen (60).

— Op Sinte Jans kerchhof is bi nacht een man ghe-
dronghen, dat hi een boff blasen most enen
anderen man, of men souden ghesteken ofte
mishandelt hebben, daerom ghebiet die raet enen

yegeliken, die dit ghedaen heeft, dat hi bi onse oversten come ende hem des belie, of die raet wilt swaerliken aen hem rechten tot horen goetduncken, of syt daerntendens ter waerheit bevonden (61).

1418. Want Dirc van Oestrum Dircs soen, een medekyn, dat om syn boetscap ghinc, onredeliken aenvoer, daer een goet man om des ghe-rufts wil, den medekyn te bescutten ende te hulpe quam, des die goede man doerghesteken ende gheworpen is, ende seer mishandelt, daerom heeft Dirc van Oestrum in onser stat vanghenisse ghelegghen, ende is hier ghecomen in hemde ende in broec ter clocken, ende sel den raet verghiffenisse bidden, ende den goeden man beteren biden rade vander stat, ende Dirc sel wilcoeren, waert, dat hi ummermeer onstantelike saken bedreve, dat hi dan een jaer lanc beneden inden roden toern legghen sel ende eeten water ende broet (62).

1419. Ave, Henric Kokentrys dochter, verbiet men die stat vyf jaer lanc, om dat si enen onredeliken aenspraec enen knaep ghedaen heeft, dat hi se vercraft hadde, des si niet bewyst en heeft, ende de raet anders ter waerheit ghevonden heeft; ende waer yemant van Aven vrienden ofte maghen, die hierenboven, hierom den knaep voersz. misdeden, met woerden noch met werken, dat woude de raet swaerliken aen hem rechten (63).

1420. Want Splinter Hermansz, enen man syn wyf ghenomen heeft, ende den man boven ver-

bot 's raets daertoe in sinen huse in enen kraem ghewont heeft, daerom heeft hi een half jaer beneden inden roden toern ghelegken, ende is hier ghecomen in hemde ende in broec ter cloc-ken, ende hi sel den rade vergiffenisse bidden, ende hi sel wilcoeren, waert sake, dat hi den man syn wyf weder nam, of hem die te schanden maeckte, of den man sloeghe of misdede, of enighe onstantelike saken bedreve, dat men dat rechten sel aen syn lyf (64).

1420. *Want onse raet ter waerheit ghevonden heeft, dat Jan van Andernach, boven, dat hi onsen rade toegheseit hadde, dat hi Willem vander Luchten ende sinen geselschap niet en teghe, ende hi daerenboven, sonder bruecke, Willem vander Luchten, van afteren ghesteken heeft, daer Willem aen ghestorven is, ende die raet dat daerom voer een openbare ondaet houdt, daerom verbiet men Jan van Andernach die stat ende een mile vander stat te wesen ewelic op syn lyf (65).*

— *Want dwase Hanne, t Sunter Claes, syn cleder te versetten ende te verdrinken pleecht, om cleyn gelt, daerom verbiet die raet enen ygheliken, dat nyemant Hannen cleder en cope of pande en neme, want se de raet sonder ghelt weder ghegheven willen hebben (66).*

1421. *Want Lisebette, Jans dochter, ende Kleyn Grietkyn mitten handen, boven verbot 's raets in der kerken hebben gaen bidden ende onredelike woerden daertoe ghebesicht hebben, daerom verbiet men elke die stat een jaer lanc (67).*

1421. Want Evert Slotmaker, die beswect is van Sinte Cornelis, boven verbot 'sraets in de kerken bidden gaet, ende voer der lude stoelen staende blyft, thent hi daer vallet, daerom verbiet men hem die stat, een jaer lanc naestcomende ende een mile vander stat (68).

1422. Want Werner Jacobsz, die Molenaer, boven verbot ons Heren, ende ons raets, die clocken ende dat loet mede genomen heeft ende die kerke beroeft heeft; voert, want Werner voersz. tot veel tyden Gode smetenisse ende onweerde bewyst heeft, ende enen crwsten penning Gode te schennisse ende den duvel te eeren doersteken heeft, daerom sel men rechte voert wleiden ende dat rechten metten sweerde aen syn lyf (69).

— Meyster Herman van Culen, is onser stat meyster vanden hoechsten recht, dien daerom smetenisse van sommighen ghesciет, met woerden ende met werken. Hierom verbiet de raet enen yegheliken, dat hem nyemant en misdoo noch misdoen en laet van synen kynderen, met woerden of met werken, want die raet dat scerpelike aen hem rechten wil ende ander kynderouderen, die dit doen (70).

— Gherytkyn van Gornichem heeft ghebeden sonder swcte van Sinte Cornelis ende van den hilighen bloede, daerom sel hi opte kaecstaen, ende men sel hem teykenen met enen brant in syn aensicht, ende daerentendens wter stat wesen hondert jaer ende een mile vander stat (71).

1423. Want Mette Schaberts haer *verwilcoert heeft*, *gheen gheselschap te hebben met Ghise Sluteman, of si soude den steen draghen, ende vyf jare wter stat wesen, ende die raet ter waerheit ghevonden heeft, dat si daerenboven dicke met Ghise gheselschap ghehouden heeft, daerom* verbiet men haer die stat 15 jaer lanc, ende een mile vander stat te wesen; ende quame si tot enighen tyt binnen der stat, so sel si den steen draghen (72).

— Want Willekyn, Ghise Floren meecht, *onreckelic ende onredelic gheleeft heeft met Ghise Floren, ende met Hanckyn, sinen wive*, daerom verbiet men haer die stat, ende een mile vander stat te wesen twe jaer lanc, ende si en sel met onsen nyen here niet incomen (73).

(*Het vervolg hierna*).

J. J. DODT v. FL.

BLIJKEN VAN MILDHEID DER UTRECHTSCHER REGERING ETC.

(VERGEL. DIT TIJDSCHRIFT, VII. BLADZ. 208).

IV. JAN ORLERS EN DE GESLACHTBOOM DER GRAVEN VAN NASSAU.

In de: *Bibliotheek der Nederl. Geschiedschrijvers*, wordt bldz. 319—321 gehandeld van Jan Orlers, ende bldz. 320 opgegeven:

» 4. *Geslachtboom der Graven van Nassau, . . . bij een gestelt en uitgegeven door Jan Orlers, 4°. 2° uitgave, in de fransche taal. . .*»

en in de noot hierop aangemerkt:

» *Hierbij is de Nassausche Lauwerkrans herdrukt of liever vertaald; van waar misschien dit werk op den franschen titel 2° uitgave genoemd wordt, schoon mij van den Geslachtboom geene eerste Nederduitsche uitgave bekend is. . .*»

Vergelijke nog bladz. 370 der *Bibliotheek*.

Zou hiermede niet in verband staan de *caerte*, waarvan ik op de rekening van den Cameraar der stad Utrecht in dezer voege melding vinde gemaakt op het jaar

1600—1601. » Peter van Dijk *cum suis* voor de groote *caerte* by hemluiden dese stad ghepresenteert, inhoudende de genereuse Genealogie ende afcomste van den huyze van Nassau, ende alle victorien by syne *Excie.* gheoblineert 25 L. ?

Denkelijk wel. De Staten van Holland, etc., namen omtrent deze *caerte* den 3 Maart 1601 mede het volgende merkwaardige besluit:

» Op de presentatie aan de Heren Staaten van Hollant, etc. gedaan by Pieter van Dyk, Heynderik van Haefkens

ende Nicolaes de Klerck, van een royale kaerte, by forme van een stamme of boom vanden doortluchtighen, hoocht. ende getrouwen huize van Nassau, Genealogie, Alliancie ende uitbreidinge, met hare onderscheide namen, titulen, wapenen ende blasoenen, na de originele registeren derselver archiven, met de parken van de voornaamste exploicten, vroomen ende mannelyke daden, door de Heeren Staten Generael van syn Princelyke Excell. derselver Heren broeders ende andere derselven huizes ingelyfde Heeren ende bloetverwandten, opdat des Heeren groote weldaden, de heerlyke victorien ende miraculeuse verlossingen als eenen spiegel de gantsche christenheit vertoont soude mogen worden, tot Godes eere, verderinge vande kerke, reputatie, gunste ende toegenegenheit van deselve Staten, syne Excell. ende andere Heeren by alle christelyke Koningen, Potentaten ende Uitheemsche Heeren ende Vorsten, hebben de Heeren Staten hetselve voor goet aangesien ende de supplianten daar vooren vereert met eene somme van 200 ponden van veertig grooten het pont." (Resol. der Stat. v. Holl., Maart 3, 1601).

Ik meen mij, althans nog niet, er mede te moeten inlaten, om aan te vullen en te verbeteren, hetgene anders tot hiertoe, over de geschiedkundige werken, door Orlers uitgegeven, is te berde gebragt, en wil voor deze keer blootelyk, uit den

Cataloge
vande Boeck-winkel
van

Jan Jansz Orlers
Boeckvercooper tot Leyden

de welke in openbare Vercoopinghe, tot synen huuse
vercocht sal werden, opten 7 Marty 1623
ende volghende daghen

Tot Leyden

By Joris Abrahamsz vander Marsce.

M. D. C. XXIII.

in quarto, die voor mij ligt. mededeelen, hetgeen ik er op bladz. 44 in dezer voege gedrukt vinde:

Boeckken

By Jan Orlers doen drucken,
Platen, etc.

81. Theophrasti Opera graece Latina folio.
4. ——— vande selve op groot Pampier.
30. Lauriers ende Genealogies de Nassau folio.
6. ——— vande selve op groot Papier folio.
6. Genealogies a part folio.
40. Nassauschen Lorbercrants Hoochduyts folio.
186. Genealogia comitis Nassoivae Latinae, sonder de groote Figuren, die gheveylt sullen werden mette groote Platen daer toe behoorende, mitsgaders de Privilegie ende het recht van dien, omme die voor eenighen tyt noch alleen te moghen Drucken.
86. Geslachtboom vande Nassausche Craven in Duyts 4°.
94. Oorlochsdaden van Maurits van Nassau of nieuwen Laurencrans met Figuren compleet folio.
2. ——— vande selve op groot Pampier.
214. ——— vande selve sonder figuren, die gheveylt sullen werden in 't geheel met de 43 groote Platen, den Tytel, Effigies ende Wapen van Syn Excellentie, de 16 effigies vande Nassausche Craven totten selven Laurencrans behoorende: mitsgaders 'transport vande Privilegie ende de Actie van dien, omme deselve in alle talen alleen te moghen drucken, noch eenighe jaren duerende.
7. Ghebonden Laurencransen Vergult, met yden banden folio.

Een groote Plaat vande Figur van Syn Excel-
lentie by Saenredam ghesneden.

Verscheyden andere Platen ende Plactgens.

156. Beschryvinghen van Leyden 4.

5. — vande selve van sijn Papier.

De helfte inde gemeenschap van alle de Platen
totte selve Beschryvinge behoorende ende het recht
totte selve Copie.

J. J. DOUT v. FL.

**Reiskosten van Utrecht naar Brussel en weer-
om, in den jare 1486.**

Op de Cameraars-Rekening van dat jaar, komt voor deze
post:

Item des Manendaghes op S. Wilebroerts avont reisde Dirck
Bor van Amerongen, ende hadde mede Borre Pietersz,
te Mechelen, om te betalen een deel ghelden Heere Meerten
tot Polhem ende anderen, ende te spreken Mynheer van
Yselsteyn, om de costen te smalen, ende waren wi xii
daghen. Maect Dircks dachghelt.

Item vervaren:	xv	R. gulden.
Van Utrecht tot Dortrecht.	v	st.
Van Dordrecht totten Ouden Bosch.	iii	—
Van den Ouden Bosch tot Antwerpen.	x	—
Van Antwerpen tot Mechelen.	x	—
Van Mechelen tot Brussel.	vi $\frac{1}{2}$	—
Van Brussel tot Mechelen.	v	—
Van Mechelen tot Antwerpen.	v	—
Van Antwerpen totten Ouden Bosch.	x	—
Van den Ouden Bosch tot Dordrecht.	iii	—
Van Dordrecht tot Utrecht.	iii $\frac{1}{2}$	—

tsamen xviii R. gl. i st.

J. J. DOUT v. FL.

TAFEL

VAN

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

In de maand APRIL 1842,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOE
TE UTRECHT,

ONDER TOEZIGT VAN DEN HOOGLEERAAR

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des mid-
dags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren.)

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 's MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDH. 's MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
1	758	744	744	747	57	73	71	58	N.	Betrokken.
2	749	750	751	752	6	74	54	4	N.N.O.	idem.
3	755	757	758	762	46	72	58	54	O.	idem.
4	766	768	768	771	48	55	57	52	idem.	Bewolkt.
5	773	775	772	772	42	62	62	22	idem.	idem.
6	768	766	764	762	72	87	97	6	idem.	Helder.
7	758	753	757	762	61	10	12	54	idem.	Betrokken.
8	766	768	767	769	64	8	74	3	o.tenz.	Zwaar bewolkt.
9	775	775	773	775	12	32	4	18	O.	Bewolkt.
10	773	772	771	771	29	62	6	2	O.z.O.	idem.
11	770	769	768	769	52	64	56	55	O.	idem.
12	766	768	764	763	16	34	4	32	idem.	idem.
13	762	761	761	761	29	48	54	54	idem.	idem.
14	761	761	761	763	46	7	79	46	idem.	Helder.
15	764	764	764	763	62	67	86	8	idem.	Bewolkt.
16	766	766	766	767	26	46	57	14	idem.	idem.

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 1000.				WINDSTREEK S.MIDD. 12 UR	WEERSGESTELDHE. 'S MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	768	768	767	767	85	92	82	62	N. O.	Bewolkt.
18	768	768	768	768	71	76	89	73	idem.	idem.
19	769	769	769	768	74	94	108	6	O.	Wenig bewolkt.
20	768	768	767	767	89	103	123	82	idem.	Helder.
21	768	767	767	767	65	88	115	62	idem.	Bewolkt.
22	766	764	763	763	123	193	207	154	O. Z. O.	Helder.
23	763	762	762	761	177	212	224	16	Z. O.	idem.
24	762	762	763	763	179	186	211	12	O.	idem.
25	766	766	766	767	166	188	187	11	O. tenz.	idem.
26	768	768	767	767	118	149	183	9	O.	idem.
27	767	766	765	764	125	157	164	10	idem.	idem.
28	765	765	765	766	153	194	18	12	Z. Z. O.	Bewolkt.
29	767	767	766	765	14	148	178	106	O.	idem.
30	762	761	761	760	154	19	204	134	idem.	Helder.
1	7619	7629	7625	7641	491	702	694	548	GEMIDDELDE WAARNEMING	
2	7662	7639	7635	7658	54	694	774	488	Vanden 1st. tot den 10e.	
3	7654	7648	7645	7643	14	1705	1823	1156	— 11en. — 20e.	
									— 21st. — 30st.	
7	7645	7645	7643	7647	807	1033	1097	664		

- 1 's nachts en 's morgens storm en regen.
 2 's morgens, 's middags en 's avonds regenachtig.
 7 windrig.
 11 's avonds hevige wind.
 12 windrig.
 13 's morgens regenachtig.
 14 veel wind.
 15 koude wind.
 16 veel wind.
 21 windrig.
 23 's avonds veel wind.
 26 veel wind.
 27 's morgens veel wind.

Algemeen gemiddeld, Barometer 764,47, Thermometer 9,002.

April 1842.

STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.

	GEBORENEN.										HUWELIJKEN. ECHTSCHIEDINGEN.	OVER- LEDENEN	
	Getal.	waaronder:											
		Onchte.		Tweel.		Doodgeb.							
		M.	V.	M.	V.	M.	V.						
UTRECHT.	92	78	3	8	2	5	3	37	"	61	49		
AMERSFOORT.	15	11	2	1	"	"	2	7	"	10	15		
RHENEN.	6	7	"	"	"	"	"	2	"	5	1		
WIJK BIJ DUURSTEDEN.	2	5	"	"	1	"	"	5	"	2	1		
MONTFOORT.	5	2	"	"	"	"	"	5	"	3	5		
IJSSELSTEIN.	6	5	1	2	"	"	"	4	"	6	6		

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

		onder Nulpeil.
1 April 1842.	2 el 85 dm.	
15 — — — — —	3 — 43 —	
30 — — — — —	4 — 58 —	

LEVENSBERIGT

VAN

ANTHONIUS GERARDUS VAN ONSENOORT,

Doctor in de Genees- en Heelkunde en Gepensioneerd Eersten Officier van Gezondheid; Lid van verschillende, zoo binnen- als buitenlandsche, Geleerde Genootschappen enz.

MET PORTRET.

—•••—
Anthonius Gerardus van Onsenoort werd den 27^{en} October 1782, uit brave, burgerouders te Utrecht geboren. Zijn vader, Huijbert van Onsenoort, oefende het vak der heelkunde in die stad uit en werd als Gildebroeder, in het toenmalig „Collegium medicum-chirurgicum” in het jaar 1786 opgenomen.

In zijne vroege jeugd, naauwlijks negen jaren oud, werd zijn vader hem door den dood ontrukkt; reeds moederloos, en op het tijdstip, dat hij de leiding eens vaders nog zoo zeer behoefde, werd hij met eenen jongeren broeder en twee zusters, als afstammeling van een burger van Utrecht, in het gereformeerd Burger Weeshuis opgenomen.

De Regenten van het Gesticht, aan wien thans de zorg voor zijne verdere opvoeding was toevertrouwd, bemerkten weldra in den knaap eenen meer dan gewonen aanleg, welke veel goeds voorspelde. Hij scheen echter meer lust te gevoelen voor een werktuigelijk bedrijf, dan dat hij eenige zucht tot wetenschappelijke ontwikkeling liet blijken.

Na geëindigde school-jaren gaf hij de voorkeur aan het vak van schrijnwerken (kastenmaken), waarmede hij zich gedurende eenigen tijd met vrucht bezig hield. Met deze oefening vereenigde zich eene, bij hem heerschende zucht tot lektuur, (1)

(1) Door eigene oefening bekwaamde hij zich in de Fransche taal, welke hij gelegenheid had in 1795, bij de aankomst der Franschen te Utrecht, verder aan te leeren.

J. H. Verheyen pinx.

Sculp. J. P. H. de Meijer del.

Vin Oupervort

en ieder oogenblik, hem van zijn handwerk overschietende, werd daaraan toegewijd. Deze begeerte naar kennis intusschen meer en meer de overhand verkrijgende, werd naar die mate de lust voor het gekozen ambacht verdrongen, zoodat hij, nu 17 jaren oud, aan de Regenten des Gestichts de toestemming verzocht, zich op het vak der heilkunde te mogen toeleggen. Dit werd hem toegestaan, en hij ten dien einde, onder de leiding van den ervaren heilkundige J. A. van de Water, te Utrecht, gesteld. Met een helder oordeel tevens een gelukkig geheugen parende, waren zijne vorderingen zoo in het oog loopend, dat hij reeds binnen een jaar in het gesticht zijner opvoeding, ten overstaan van twee genees- en twee heilkundigen, onder welke laatsten ook zijn leermeester, een examen in het vak der ontleedkunde met allen lof doorstond.

Twee jaren onder de leiding van den Heer van de Water doorgebracht hebbende, verliet hij in den ouderdom van 19 jaren het gesticht en begaf zich naar Amsterdam, om zich verder te oefenen.

Den 1^{en} Mei 1804 trad hij in militaire dienst bij het Hospitaal te 's Gravenhage, alwaar hij als *Chirurgin sous aide* verbleef tot den 9^{en} Februarij 1806, toen hij tot *Chirurgin aide Major* bevorderd werd.

Al spoedig echter werd hij tot *Chirurgijn der eerste klasse* benoemd. Den 17^{en} Januarij 1806, onder het bewind van Koning Lodewijk, werd hij gecontinueerd als *Chirurgin principal* (1), en tevens benoemd tot lijf-medicus van de Heeren van Grasveld en Daendels, Gouverneurs-Generaal van de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen. In genoemde betrekking volgde hij laatstgemelden, op een Amerikaansch schip met den staf en bagaadje van dien Gouverneur. Deze bo-

(1) De staat van dienst, van wege het Departement van Oorlog versprekt, is omtrent dit punt onduidelijk. Van zijne benoeming tot *Chirurgin principal* wordt niet gesproken; slechts staat daar vermeld, dat hij in dien rang gecontinueerd is.

dem, welke over Noord-America naar Batavia bestemd was, werd door de Engelschen genomen (1), in het vermoeden, dat de Gouverneur-Generaal Daendels zich aan boord zoude bevinden.

Gedurende een kortstondig verblijf in New-York, waarvan hij melding maakt in een zijner werken (2), maakte hij gebruik van de gelegenheid, zijne kunde en ervaring te vermeerderen.

Al ras uit de Engelsche krijgsgevangenschap ontslagen, tref-
fen wij hem wederom aan op het Nederlandsche oorlogs-fregat *Gelderland*, bestemd naar de Goudkust van Guinea, ten einde van daar zijne vroeger mislukte bestemming te volgen.

Deze bodem, welke den 3^{en} Maart 1808 de reede van Texel verliet, had aanvankelijk reeds met tegenspoeden te kampen. Door het lek worden van het vaartuig, was de Kapitein Pool verplicht te Bergen in Noorwegen binnen te loopen, om te kalfateren, hetwelk op den 24^{en} Maart plaats vond (3). Spoedig was het schip hersteld, en den 4^{en} Mei zeilde hetzelfde weder uit tot voortzetting van de reis. De oorlog met Engeland, welke toen op het hevigst woedde, maakte de zee zeer onveilig; op alle Nederlandsche vaartuigen werd jagt gemaakt, en ook het schip *Gelderland* ontging dit gevaar niet; den 19^{en} Mei werd het door het Engelsch oorlogsfregat *the Virgini* aangeklampt, en op het vermoeden, dat het een Nederlandsche bodem was, in een gevecht gewikkeld, hetwelk de overgaaf ten gevolge had, na eene dappere verdediging en het verlies van 13 dooden en 43 gekwetsten.

Van Onsenoort, die als passagier aan boord was (4), ver-

(1) Zie Staat der Oost-Indische bezittingen door den Generaal Daendels, 's Hage 1814, folio. 1° deel, blz. 1 in de noot.

(2) Over de vorming van eenen kunstigen Oogappel, blz. XIV der voorrede.

(3) Zie J. A. de Marré, reizen op en beschrijving van de Goudkust van Guinea, 2° deel, Bijlagen, blz. 30.

(4) T. a. p. blz. 37.

leende hier den gekwetsten grooten bijstand; met den Chirurgijn Majoor Tappert behandelde hij onverschrokken de lijdens onder het hevigste vuur; hij was met den Overste van Gorkum en den Kommissaris Ordonnateur Kok, de laatste, die zich aan boord van het veroverde vaartuig bevond.

Het schip *Gelderland* werd door de *Virginie* te Cork opgebracht, alwaar de Admiraal der Engelsche vlag gestationeerd was. Beklagenswaardig was toen het lot der gevangenen; zij waren, bij het nuttigen van schrale scheepskost, verplicht steeds tusschen-deks op een zeil te slapen. Gelukkig, dat dit niet van langen duur was; de Heer Kok overleed sedert aan de gevolgen, velen werden ziek, doch van Onsenoort had aan zijn sterk ligchaamsgestel zijne voortdurende gezondheid te danken. Den 28^{en} Mei verliet het Engelsche fregat met de gevangenen de reede van Cork, en wierp den 1^{en} Junij op de reede van Plymouth het anker. Als passagier had van Onsenoort het geluk alhier het lot van 's lands ambtenaren, immers voorshands niet te deelen (1). Den krijgsgevangenen werd Moreton Heamstead, in het Graafschap Devonshire, als verblijfplaats aangewezen, alwaar zij negen maanden vertoefd hadden, toen in Februarij 1809, hun verlof aankwam, om naar het vaderland terug te keeren (2).

(1) De eerste krijgsgevangenschap schijnt van Onsenoort geleerd te hebben zich niet als *militaire arts in werkelijke dienst*, bekend te maken. Zijne Engelsche paspoort, welke voor ons ligt, vermeld zijnen titel als » *Private Physician* ». De passagiers werden als neutraal, de burgerlijke ambtenaren, doch vooral militaire Officiëren, als krijgsgevangenen beschouwd, en tot uitwisseling bestemd. De gevangene burgerlijke ambtenaren beklagden zich later hunne onvoorzigtigheid, van zich niet, gelijk van Onsenoort, als passagiers te hebben opgegeven. Zie Marré, t. a. p. blz. 43.

(2) In hoeverre van Onsenoort het lot der krijgsgevangene ambtenaren deelde, om namelijk te Moreton Heamstead te moeten verblijven, is ons niet duidelijk gebleken. Dit is zeker, dat zijn adres op de pas tot terugkeering naar het vaderland, te Londen gesteld was.

Na een verblijf van acht dagen op het Cartelschip, hetwelk hem naar het vaderland overvoerde, wierp deze bodem op de reede van Hellevoetsluis het anker. Teleurstellend was het verbod van te mogen ontschepen (1); eerst den volgenden dag, na de aankomst van eene speciale vergunning uit 's Gravenhage, werd ook van Onsenoort ontscheept, die zich onmiddellijk naar 's Gravenhage begaf, alwaar hij, na afgelegd verslag zijner mislukte reis, in denzelfden rang bij het leger geplaatst werd; immers hij woonde in het jaar 1809 den veldtogt in Zeeland, tijdens het landen der Engelschen op Walcheren, bij.

De inlijving van het koninkrijk Holland in het Fransche keizerrijk bragt geene verandering in het lot van van Onsenoort te weeg; hij bleef tot 1811 in denzelfden rang, tot dat op den 31^{en} Januarij van dat jaar eene aanstelling als Chirurijn Majoor bij het Fransche leger in Portugal hem naar dat koninkrijk riep, alwaar hij al de moeilijke en gevaarlijke veldtogten mede maakte. Van daar vertrok hij met het Fransche leger naar Spanje, alwaar hij den bekenden worstelstrijd tusschen vrijheid en overheersching bijwoonde onder het opperbevel van de Maarschalken Massena, Marmont en Soult (2), wien hij vergezelde in de veldslagen te Busaco, Salamanca, Vittoria, op verschillende plaatsen in de Pyreneeën en Toulouze (3). In den veldslag bij Salamanca bragt hij den Maarschalk Marmont, die gevaarlijk gekwetst werd, de eerste hulp toe.

(1) Dit verbod van Keizer Napoleon uitgaande, moest gevolgtijk door zijnen broeder Koning Lodewijk geëerbiedigd worden; hierin straalde genoegzaam de schijn-Koning door; men ziet echter uit de toestemming tot ontscheping, welk gewigt men hieraan hechtte; doch deze staatkunde verhaastte den val van den, door velen miskenden Koning van Holland. Zie Marré, t. a. p. en *Documents historiques et réflexions sur le Gouvernement de la Hollande* par Louis Bonaparte, tom. 2. p. 310, 414.

(2) Militaire Chirurgie geschiedk. beschouwd, blz. 63.

(3) T. a. p. blz. 64.

Bij den terugtocht van het Fransche leger uit Spanje, werd van Onsenoort den 16^{en} Mei 1814, in denzelfden rang overgeplaatst bij het leger van het Zuiden, vanwaar hij, bij den val van Napoleon, den 1^{en} Junij bij het 1^e Regiment van Linie overging: toen, door den algemeenen maatregel van 31 Augustus 1814, alle vreemdelingen uit de Fransche dienst eervol ontslagen werden, behoorde hij onder die genen, welke van dit ontslag gebruik maakten.

Na nog eenigen tijd zich te Parijs te hebben opgehouden, waar hij van de menigvuldige gelegenheden, welke tot vermeerdering zijner kennis zich aldaar aanboden, met den meesten ijver gebruik maakte, keerde hij in zijn vaderland terug, alwaar eene aanstelling in zijnen ouden rang hem dadelijk te beurt viel.

Reeds spoedig was van Onsenoort in de gelegenheid, den natuurgenoot hulp toe te brengen; tijdens den veldtocht van Waterloo in 1815, was hij belast met de behandeling van de gekwetste Pruissische soldaten in het Lazaret Vloerbak te Leuven. Hoezeer hij zich hier van zijnen pligt kweet, getuigt de Divisions-General-arzt Dr. Gräfe, die aan het hoofd van de Pruissische Geneeskundige dienst stond, in zijne voordragt aan den Minister, voor de ridderorde van den rooden Adelaar (1).

Van den 18^{en} Junij tot den 6^{en} October 1815 was hij in dit Hospitaal met den meesten ijver, onafgebroken werkzaam; toen de directie over hetzelfde opgedragen werd aan den Oberstabs-arzt Dr. Weber, met bevel hetzelfde naar Faucon over te brengen. In dit tijdsverloop waren er 12000 à 15000 Pruissische krijgslieden in dit hospitaal, onder zijn toezigt behandeld, in welke moeilijke taak hij getrouw werd bijgestaan door den gevangen Franschen Inspecteur-Generaal van de Geneeskundige dienst, den Baron Larrey (2).

Bij besluit van Z. M. den Koning der Nederlanden van 29

(1) Militaire Chirurgie, blz. 46 in de noot.

(2) T. a. p. blz. 46.

Maart 1817, aangaande de oprigting van Rijks Hospitalen te Leuven en te Leiden, werd van Onsenoort het volgende jaar als Officier van Gezondheid der 1^e klasse bij het Hospitaal in eerstgenoemde stad aangesteld, en tevens met het onderwijs belast; gedurende vier achtereenvolgende jaren onderwees hij aldaar de theoretische en practische Chirurgie en Oogheelkunde; tevens werden hem de lessen in de Oogheelkunde, aan de Hoogeschool aldaar opgedragen (1) en hem in hetzelfde jaar, de graad van Medicinae et Chirurgiae Doctor verleend. Zijne Dissertatie *de Cataracta*, welke niet gedrukt is, gaf aanleiding tot het later, door hem uitgegeven werk over de *Graauwe staar* enz. (2).

Toen in 1822 de beide Rijks hospitalen te Utrecht vereenigd werden, benoemde Z. M. van Onsenoort tot eersten Officier van gezondheid bij deze nieuwe inrigting. In dat zelfde jaar opende hij zijne lessen met eene redevoering over de militaire Chirurgie, geschiedkundig beschouwd, enz.

Het was omtrent dezen tijd, dat de bekende oogziekte onder de militairen, zich ook in het Nederlandsche leger meer en meer verspreidde. Den Heer van Onsenoort werd op hoog bevel, eene inspectie in België opgedragen, waar deze ziekte onder de troepen bijzonder woedde.

Ook bij ons bleef er een groot verschil heerschen in de gevoelens over de oorzaken, welke het ontstaan der oogziekten bevorderde en hare voortduring en verspreiding begunstigde. Dit gaf aanleiding tot menigerlei geschriften van onze militaire artsen, en zelfs begonnen er ook buitenlandsche geneeskundigen zich mede te bemoeijen; enkelen schenen niet ongeneegen er winst mede te willen bejagen.

(1) De Heer Harbaur, later Inspecteur-Generaal van de Geneesk. dienst, was toen Hoogleeraar aan de Hoogeschool te Leuven, en bij hare oprigting Rector Magnificus; het was door zijn toedoen, dat het onderwijs bij het Hospitaal aldaar met het Academisch onderwijs in verband werd gebragt.

(2) *Annales Academiae Lovaniensis* 1818—1821.

De oogarts Adams uit Londen bood het Gouvernement aan, tot geenen geringen prijs, de oogziekte in het Nederlandsche leger te zullen uitroeijen.

De stukken tot deze onderhandeling betrekking hebbende, werden door den toenmaligen Insp. Generaal Harbaur aan Dr. van Onsenoort medegedeeld; deze droeg ook het zijne bij, dat men aan de schatkist eene zeer aanzienlijke som bespaarde voor den aankoop van een geheim, waartoe een schat zonder doel zoude verkwist zijn geworden. De ondervinding had toen reeds genoeg geleerd, dat door een geheim middel niets meer zoude verkregen worden dan men tot dus verre, door doelmatige hulpmiddelen te vergeefs beproefd had.

Men mag dus in dezen ook van Onsenoort dank weten, dat door zijne bemoeijingen eene aanzienlijke som gespaard, en de eer der Nederlandsche Militaire artsen niet verder gekrenkt werd (1).

In het laatst van het jaar 1827 werd hem door den Koning eene overplaatsing als eersten Officier van Gezondheid bij het hospitaal te Nijmegen gezonden, ten einde hem, bij onthefing van vele werkzaamheden, meer gelegenheid te geven tot de voortzetting van zijnen letter-arbeid. Bij deze gelegenheid boden hem de kweekelingen van 's Rijks Hospitaal, als een bewijs van hoogachting en dankbaarheid, eene instrument-tasch met zilveren werktuigen aan, benevens een adres, waarin zij de gevoelens hunner erkentenis, op de ondubbelzinnigste wijze aan den dag legden.

Daar van Onsenoort meende deze overplaatsing met zijne betrekking niet wel te kunnen vereenigen, verzocht hij, dat hem voorloopig een verlof mogt worden toegestaan; later oordeelde hij beter, van wege eene uitgebreide en even winstgevende practijk, zich geheel aan de dienst te onttrekken.

Van nu af aan wijdde van Onsenoort zich geheel en al aan letterarbeid en aan de behandeling zijner lijdende natuurgenooten, en spoedig werd zijne hulp op eene hoogere schaal

(1) Geschiedenis der Oogheeskunde, blz. 48.

noodzakelijk, toen namelijk de cholera in 1832, zich opeene dreigende wijze binnen Utrecht vertoonde. Eene der armoe- digste en uitgebreidste wijken der stad (wijk C) viel van Onsenoort ten deel; hij liet zich deze keuze gaarne welge- vallen. Het vooroordeel, wegens de behandeling der lijders, berokkende hem in deze, waarlijk onbeschaafde wijk, in den aanvang groote onaangenaamheden, doch zijne overredings- kracht en vaste wil bewezen den lijders, dat hij voor hun behoud alleen werkzaam wilde zijn; hij betrok eene woning in de nabijheid dezer wijk en overtuigde, zoo wel door zijne zorgen, als door opofferingen uit eigene middelen ter voorzie- ning in voedsel, deksel enz., hen weldra van de waarheid zijner gezegden.

Na den afloop der ziekte weigerde hij de geldelijke beloo- ning, welke van wege de stad den geneesheeren was toege- dacht; doch nam gaarne van de bewoners dier wijk eenen zilveren inktkoker aan, hem als een blijk van erkentenis, voor zijne menschlievende hulp aangeboden.

Reeds sedert geruimen tijd bij herhaling aan rheumatismus lijdende, werd hij eindelijk genoodzaakt van zijne, zoo werk- zame loopbaan afstand te doen; doch ontving nog lijders aan zijn huis; ja zelfs toen hij zijne legerstede niet meer kon ver- laten, was hij nog de hulp der lijdende menschheid.

Zijne snel toenemende ziekte in eene verzwakking ontaard, deed hem den 23^{en} December nog zeer onverwachts bezwij- ken, na eene bedlegering van slechts weinige dagen. Hij be- reikte den ouderdom van 60 jaren. Zijn stoffelijk overschot werd op eene plegtige wijze met de militaire eerbewijzen, aan zijnen rang verknocht, den 27^{en} daaraanvolgende ter aarde be- steld. Onderscheidene zijner vrienden vergezelden het lijk naar de laatste rustplaats. Hij had dus slechts kort genot van het pensioen, hetwelk hem den 22^{en} April 1841 door Zijne Maj. Willem II goedgunstig was toegestaan.

Met vele woorden de verdiensten van van Onsenoort door schriften, uitvindingen, behandeling, onderwijs als anderzins, zoo ruimschoots en op zoo vele verschillende plaatsen be-

toond, te willen vermelden, zoude de grenzen van ons bestek, binnen hetwelk wij ons bepaald hebben, verre overschrijden. Wij laten dus de daadzaken spreken; duizende lijdens, zijne menigvuldige leerlingen en allen, die uit 's mans werken kennis hebben geput, zijn hiervoor de beste waarborgen.

Hier eindigen wij onze taak. Gebrek aan bescheiden, voornamelijk uit 's mans vroegeren leeftijd, hebben ons genoodzaakt, over sommige punten korter te zijn dan wij verlangden; daar, waar ruime stof gevonden werd, hebben wij meer gezegd, immers voor zoo ver het bestek eener korte levensschets voor een tijdschrift, dit toeliet. Wij hebben ons niet bevoegd geacht over de wetenschappelijke verdiensten van van Onsenoort te oordeelen, doch laten zulks over aan 's mans talrijke, wetenschappelijke vrienden in Holland of België, te meer, daar wij vernomen hebben, dat in België een zijner waardigste leerlingen het voornemen heeft opgevat, het leven van van Onsenoort, uit een wetenschappelijk oogpunt beschouwd, te beschrijven, en zijne verdiensten, vooral met betrekking tot de Oogheekunde, in een waardig daglicht te stellen. Het portret is eene getrouwe afbeelding der oorspronkelijke schilderij van J. Verheijen, voor weinige jaren vervaardigd.

Vele Geleerde Genootschappen vereerden van Onsenoort het lidmaatschap; zoo ver wij hebben kunnen opsporen, zijn het de volgende:

- Het genootschap van kruid- en landbouwkunde te *Leuven*.
- Het geneeskundig genootschap te *Leuven*.
- 8 Octob. 1821. Het genootschap ter bevordering der Heelkunde te *Amsterdam*.
- Het Provinciaal Utrechtsch Genootschap.
- 15 Mei 1829. La Société des sciences médicales et naturelles de *Bruxelles*.
- 25 Nov. 1829. Societas medica *Bruxellensis*.
- 15 Decemb. 1836. La Société de médecine de *Gand*.

6 Maart 1841. La Société de médecine d'Anvers.

4 Octob. 1841. Le Cercle Medico-Chirurgical de Bruxelles.

Van de drie laatsten was hem het corresponderend lidmaatschap opgedragen.

Zijn letterkundige arbeid bestond, zoover dit ter onzer kennis gekomen is, uit de volgende werken:

Observations sur le retablissement de la vue; opgenomen in de Annales de la Médecine Physiologique, par F. J. v. Broussais, 1re année 1822, p. 89. Ed. de Bruxelles.

Verhandeling over de Graauwe Staar, met betrekking tot de verschillende kunstbewerkingen, welke tegenwoordig tot derzelver genezing in gebruik zijn, alsmede iets over den kunstigen oogappel en de belangrijkste, sedert Cheselden tot op heden aangewende en nog bestaande methoden, door welke dezelve kan gevormd worden. Amsterdam, bij C. G. Sulpke, 1818. gr. 8°.

Operative Heelkunde, stelselmatig voorgedragen, in 3 deelen, waarvan slechts het 1° en 2° deel in 1822 en 1824 bij C. G. Sulpke te Amsterdam, het licht zagen.

Geneeskundige Heelkunde, stelselmatig behandeld, ten leidraad bij zijne lessen, en in verband gebragt met zijne operative heelkunde. Van dit werk, hetwelk in drie deelen volledig zoude zijn, zag slechts het 1° deel het licht in 1825, bij C. G. Sulpke te Amsterdam.

Beschrijving van den heelkundigen veldtoestel (Apparatus Chirurgico-Castrensis) door hem uitgevonden en verzameld, en onder zijn opzicht vervaardigd door F. Bonneels, Chirurgicale-Instrumentmaker te Brussel. Gorinchem bij J. Noorduijn, 1828. met afbeelding, gr. 8°.

Description de l'appareil Chirurgical de campagne composé par A. G. van Onsenoort et confectionné sous sa surveillance par F. Bonneels. Bruxelles, 1828. fig. 8°.

Bijdragen tot de geschiedenis der vorming van eenen kunstigen Oogappel in het algemeen, en tot die voor Nederland in het bijzonder, inzonderheid om deze kunstbewerking volgens

geheel nieuwe methoden en daartoe uitgedachte, zeer eenvoudige instrumenten te verrigten. Gestaafd door practische gevallen. Utrecht, bij N. van der Monde, 1829. gr. 8° met gekl. en andere platen.

De Militaire Chirurgie geschiedkundig beschouwd en met betrekking tot derzelver uitoefening, zoo bij de Land- en Zeemagt als in de Koloniale dienst onderling vergeleken, benevens de pligten, die een Officier van Gezondheid, zoo in vrede als in oorlogstijd, doch inzonderheid op het slagveld te vervullen heeft; geschetst in eene redevoering bij gelegenheid van den aanvang der lessen in den jare 1822 in het Groot Rijks Hospitaal te Utrecht. bij N. van der Monde, in gr. 8°. met het Portret van den schrijver.

De kunst om de oogen wèl te verplegen en voor ziekten te bewaren, een Handboek ten dienste van alle standen, geslachten en ouderdom, volgens eene rijpe ondervinding te zamengesteld, met afbeeldingen. Utrecht, bij N. v. d. Monde, gr. 8°.

Geschiedenis der Oogheekunde, als inleiding tot het onderwijs derzelve betracht. Eene redevoering gehouden bij den aanvang der lessen te Leuven in 1818, benevens een overzicht der litteratuur betreffende dit onderwerp, sedert dien tijd tot op heden. Utrecht, bij N. van der Monde, 1838. gr. 8°.

De Operative Heelkunde, stelselmatig voorgedragen; 2de verbeterde en zeer vermeerderde druk, 3 deelen 4 stukken. Amsterdam, C. G. Sulpke, 1835—1837. met platen.

Genees- en Heelkundig Handboek over de Oogziekten en Gebreken, in derzelver geheelen omvang; 2 deelen met 4 gekleurde platen. Amsterdam, C. G. Sulpke, 1839—1840.

Het Nederlandsch Lancet. Tijdschrift aan de Practische Chirurgie en Oogheekunde gewijd, gr. 8°. 1838—1842, 4 jaargangen, met platen en portretten.

Dit Tijdschrift zal onder de hoofdredactie van Professor F. S. Alexander worden voortgezet.

Utrecht, Mei 1842.

N. v. d. MONDE.

STATUTEN DER UTRECHTSCHER KERK IN HANDSCHRIFT, IN
DE BIBLIOTHEEK DER AKADEMIE VAN WETENSCHAP-
PEN TE TURIN.

Door den Graaf F. Sclopis, eenen man door zijne uitmuntende kundigheden, en zijne wetenschappelijke studien genoegzaam bekend, werd ik in het voorjaar van 1841 in Turin, in de gelegenheid gesteld met mannen in aanraking te komen, wier omgang mij immer de aangenaamste herdenking zal achterlaten. In Italie had ik nergens zoo veel warme belangstelling in de wetenschappen aangetroffen; het scheen alhier een wedijver, als 't ware tusschen oud en jong, en 't geen mij te meer belang inboezemde, was daarin gelegen, dat velen de geschiedenis van Italie, volgens onuitgegeven bronnen, zich tot doel van hun onderzoek stelden, en ik menig een aantrof, die uitsluitend moeite en tijd besteedde, om den oorsprong en voortgang van het *gemeente- en stedenwezen* in Italie te leeren kennen. Bij eene meer daarmede overeenkomende gelegenheid hoop ik eenige ontdekkingen mede te deelen, welke men mij niet onthouden heeft. Hier is het echter min gepast die punten aan te wijzen. De bibliothecaris van de bibliotheek der academie van wetenschappen in Turin, de abt Gazzara verzocht mij eenige mss. na te willen zien, in die bibliotheek voorhanden, welke afkomstig waren van den Graaf di Vidua, een ondernemend en kundig reiziger, die in 1830 op de Moluksche eilanden een slagtoffer geworden was van zijnen ijver. Ik maakte van deze verzameling papieren en documenten een catalogus, welke ik bij eene meer geschikte gelegenheid hoop mede te deelen; dezelve handelden meest allen over onze Oost-Indische bezittingen, bevatten hoogst naauwkeurige en belangrijke opgaven

van den vorigen en tegenwoordigen toestand, over de geschiedenis enz. Terwijl ik mij met dien arbeid onledig hield, werd mij tevens een mss. in quarto, toebehoorende aan de koninklijke bibliotheek, ter inzage aangeboden. Dit bevatte de oude statuten van de kerk van Utrecht van de xiii en xiv eeuw, was afkomstig uit de bibliotheek der abdij van St. Jacob in Leuven, en was in den loop dezer eeuw door den Koning van Sardinie aangekocht. Ik nam de vrijheid de hoofdinhoud aan te teekenen, welken ik hier gaarne mededeel (*).

- I. Index statutorum ecclesiae episcopalis et capituli Trajectensis.
- II. Privilegium civitatis Trajectensis a Wenceslao Romanorum rege concessum, de juramento seniorum recipiendo, sede Trajectense vacante.
- III. Liber camerae ecclesiae Trajectensis de stipendio altaris — de panibus, de cerevisia, de carnibus, de ferculis — de convivio, de piscibus — de vino — de praebenda Episcopi — de decani stipendio etc. de multis aliis (80 pag.)
- IV. Statuta, privilegia et antiquae consuetudines ecclesiae Ultrajectensis, in unum corpus redacta, initio saec. xiii (xiv?) cura et manu Hugonis Vustinck presbyteri canonici ejusdem ecclesiae ad rogatum capituli.
- V. Statuta provincialia Henrici archiepiscopi Coloniensis, anno 1522 conscripta.
- VI. Statuta reverendi Johannis de Zyrie Episcopi Trajectensis.

(*) Een ander hs. van dit werk, uit het laatst der 14 eeuw, dat wel eens voor het oorspronkelijke gehouden werd, bevindt zich in de Brusselsche Bibliotheek, Cod. mss. 4°., N°. 1858. Een tweede in Engeland in de verzameling van Sir Thomas Phillips te Middlehill, N°. 3251, en een derde uit het laatst der 16 of het begin der 17 eeuw, in het Archief der prov. Utrecht. Red.

- VII. Statuta Guidonis de Hanonia Episcopi Trajectensis 1310.
- VIII. Statuta Frederici Episcopi Trajectensis, an. 1318.
- IX. Statuta universalis ecclesiae Trajectensis, an. 1209 et 1236.
- X. Privilegium provisorum et potestas eorundem concordantium, an. 1233.
- XI. Alia col'imaco cardinal. dat. Antwerp. xiiij Kal. sept. An. 1234.
- XII. Privilegium qualiter religiosi compati debent ecclesiae trajectensi dum ipsam a dominis cessare contingit. Dat. Colon. Anno Domini 1238.
- XIII. Privilegium qualiter provisoires compellent confratres canonicos discordantes ad concordiam, si decani eorundem concordare non poterint eosdem, dummodo omnes decem provisoires universi concordent. Dat. Traj. an. 1238.
- XIV. Privilegium qualiter ecclesia universalis Traject. promittit provisoires indemnes conservare; item qualiter arbitratus stare ordinationi eorundem provisorum sub poena primae constitutionis. Dat. an. 1237.
- XV. Decreta capituli ecclesiae trajectensis de antiquo optimoque canonicorum instituto in unum ut fratres habitandi, an. 1294.
- XVI. Statuta ejusdem capituli de mortuis etc., an. 1288.
- XVII. Decreta synodalis congregationis 26 April 1346.
- XVIII. Decreta Johannis Episcopi Trajectensis contra impudicia, et detestabiles personas monachorum civitatis et dyocesis Trajectensis, an. 1346.
- XIX. Decreta ejusdem Joannis de absentia praelatorum et officiatorum, an. 1345.
- XX. Statutum de studentibus noviter editum et declaratum, an. 1408.
- XXI. Statutum de conferendo supplementa ecclesiae Trajectensis cum bulla pontifica, an. 1415.

XXII. Ordinatio facta per capitulum de officio fabricae ecclesiae nostrae Trajectensis, an. 1415.

Nº. I., III., IV. tot en met XIX. zijn door de hand van den Kanonnik Hugo Vustinc geschreven, die onder Johannes IV., Bisschop van Utrecht, in 1440 leefde. Nº. XX. is van denzelfden tijd, door eene andere hand geschreven. Nº. II, XXI en XXII behooren tot nieuwere tijden.

J. H. BEUCKER ANDREAE.

**Tienjarige Staat der Vaccine, in de
Provincie Utrecht.**

VAN DE JAREN 1832 - 1841.

JAREN.	GRATIS.	TEGEN BETALING.	TOTAAL.
1832	860	399	1259
1833	1521	408	1929
1834	1599	500	2099
1835	1525	637	2162
1836	2577	697	3274
1837	2423	647	3070
1838	1758	672	2430
1839	1985	822	2805
1840	1867	579	2446
1841	2986	1137	4123
GENER. TOTAAL	19099	6498	25597

**JOHAN SNEVINS, bekwaam instrumentmaker te
Utrecht, omstreeks het midden der XVII eeuw.**

Prof. Kästner, in zijne: *Geschichte der Mathematik*, III. p. 557 sqq. sprekende van het werk van Hedraeus: *Astrolabii Geometrici structura* (LB., 1645. f.), brengt, naar aanleiding der voorrede van dat werk, eene omstandigheid te pas, die hier in het Tijdschrift voor Utrechtsche zaken, gevoeglijk kan worden opgehaald. Kästner zegt ter aangehaalde plaatse:

» *Auf dem Blatte vor Anfange des Buches wird ein Künstler zu Utrecht empfohlen, J. Snewins, welcher nach der im Buche gelehrten Theilung dem Hedraeus ein genaues Astrolabium verfertigt habe, und Instrumente mit grosser Geschicklichkeit arbeite.*»

Het spijt mij, dat ik niet in de gelegenheid ben, om dit werk zelf in te zien.

Kästner gaat t. a. p. voort:

» *In Goldmanns 1656 zu Leyden lat. u. deutsch herausgekommenen Werke vom Proportionalzirkel, etc. pag. 2, wird Snewin als ein guter Arbeiter gerühmt, auch ein Proportionalzirkel, den er verfertigt, in Kupfer vorgestellt.*»

Dit werk ligt voor mij. De door Kästner bedoelde plaats luidt in extenso aldus:

» . . . *Aber im Einkaufung desselben ist sich wohl vorzusehen; dieser Kunstzeug erfordert einen rechtschaffenen Meister. Ich begehre zwar mit folgendem niemanden gering zu schätzen, jedoch kan ich diese drey Meister mit Ehren jedermann ahnbefehlen, dehrer Ebenpasser ich durch langen Gebrauch wohl gemacht zu sein erfahren habe. Alhier zu Leyden nenne ich diese zwey: Meister David, welches uns onlängst der Tod beraubet hat, und Meister Heinrich Snewin; beyde haben sich so wohl verdienet, dass sie durch ihr*

Werck albereit berühmter worden sein, als dass sie meines Lobes bedürffen. . ."

Het bevreemdt, dat *Prof. Kästner* met geen enkel wordt op het verschil van den voornaam, die bij *Hedraeus, J.*, bij *Goldmann, Heinrich* is, heeft oplettend gemaakt, zoo min als daarop, dat *Snevins* door den eersten schrijver een *kunstenaar te Utrecht*, door den laatsten, een *Leydsche Instrumentmaker* wordt genoemd. Daar ik, als gezegd, niet in de gelegenheid ben, het werk van *Hedraeus* zelf in te zien, meen ik wel te doen, met dit zoo te laten staan. *Jan Snevins* is in de *Utrechtsche Geschiedenis* een bekend persoon. De *Stads-Kameraars-Rekeningen* gewagen van hem in dezer voege:

1643—1644. *Item, Jo. Snevins, 33 gl. voor eenighe mathematische Instrumenten, by hem door last van Prof. Ravensberch, gemaakt ende ghelevert.*

1648—1649. *Item, Jo. Snevins, horologiemaker, voordat hy ghemaect heeft opten astronomischen toern het groot Instrument Seckxtant, ende oock de globens, daer aan hy met knecht ende jonghens heeft ghearbeit 4 daghen, 's daechs tot 8 guldens, ende noch 6 gl. voor een groote passer, omme te ghebruicken in 't demonstreren der lessen, 44 gl.*

1650—1651. *Item, Jo. Snevins, 91 gl. 13 st. voer ghemaecte ende hermaecte mathematische Instrumenten voor de stadt.*

1652—1653. *Item, Jo. Snevins, voor 't maken van enighe Instrumenta mathematica, 113 gl.*

1655—1655. *Item, Jo. Snevins, voor twemaal visiteren het horologie opte Vaert, 8 gl.*

Snevins schijnt te *Utrecht*, de *Bunte* van zijnen tijd te zijn geweest.

De inrigting van den astronomischen toern te *Utrecht* dagteekent van den jare 1641. Daartoe betrekkelijke, tot dus verre onbekende, bijzonderheden vindt men in mijn *Geschiedk. Archief* III. p. 293. sqq. Het blijkt daaruit, onder anderen, dat men te dien behoefte tot *Leyden* inspectie oculair ging

nemen van 't toornken totte astronomische speculatie, waar-
bij, komt mij voor, eenigzins afsteekt, hetgeen Prof. Sie-
genbeek (Gesch. der L. II. S. II. p. 118) zegt:

» *Het onderwijs der sterrekunde werd eerst later aan deze
Hoogeschool met ernst ter harte genomen. In de vroegste
tijden vinde ik daarvan zelfs geen spoor. Eerst tegen het einde
der XVIIe eeuw komen mij daarom bewijzen voor, en zoo
ik meen, was de beroemde Hoogleeraar de Volder, zoo niet
de eerste, althans een der eersten, door wien hetzelfde ge-
geven werd. . .* »

dat ook schijnt te worden tegengesproken, door hetgeen
Jachaeus in zijne Oratie in obitum Wilebrordi Snellii
(LB., 1626, 4°. p. 141), in dezer voege meldt:

» *Filius et Pater (Wilebr. et Rud. Snellius) collegae
facti, studia et labores dividunt, certaturque, uter melius de
academia et juventute mereri possit, etc. . . . Patre geome-
triam legente, filius arithmetica docebat; filio stellas earum-
que cursum monstrante, pater geographica tractabat. . .* »

Uit deze oratie komt men mede te weten, dat Wilebrord
Snellius geboren werd in 1580, en niet in 1591, gelijk door
den Heer Prof. Siegenbeek (II. II. p. 100) wordt vermeldt,
en dat hij dus niet in den jeugdigen ouderdom van 33 jaren,
maar in zijn 46ste jaar is overleden, en wel, na hij zijne
vrouw 18 kinderen te hebben verwekt. Zulks strookt dan ook
beter met hetgeen Tycho Brahe in 1595 aan Rudolph
Snellius schreef:

» . . . *Intelligo ipsum (Wilebrordum) esse ferme ejus-
dem aetatis cum meo filio, id est, jam primae pueritiae an-
nos, sive secundum septenarium excedisse. . .* »

tot welke plaats zich Prof. Peerlkamp (in zijne oratie: De
necessitudine etc. p. 69) betreft, en daar spreekt, op eene wijze,
dat hij zich lichtelijk de opspraak zou hebben kunnen berokkend,
den vader met den zoon te hebben verward. Moli althans, door
Prof. Peerlkamp, II. aangehaald, spreekt enkel van Wile-
brordus. Zoo spelde Snellius zelf zijnen voornaam.

J. J. Doot v. Ft.

MERKWAERDIGHE SLITINGHEN

IV. 1425—1441.

(Vervolg van bladz. 157).

1423. **W**ant vander Horstmeer, onser stat waker was, ende in sinen ommeganc enen vrouwkyn opter ghemeenre straten ghenomen ende ofghedrucket heeft twe vleemsche groet, daerom heeft hi in 't vleyshuys ghelegghen, ende is hier ghecomen in hemde en broeke ter clocken, met enen blanken sweerde, ende sel hem belien ende bekennen, dat hi syn lyf verboert heeft, met vollen rechte, ende hi sel den rade ghenade ende verghiffenisse bidden. Mer, want hi in onsen swaren oerloghe, dat laeste gheweest heeft, met menighen overdraghenden truwen heerliken dienst onser stat ghedient heeft, ende daer dicke groete vroemheit voer ghedaen heeft, daeromme doet hem die raet kenlike ghenade, ende gheven hem van deser tyt syn lyf weder, om synre weldaet wil. Mer hi sel verghiffenisse bidden, ende hi sel wilcoeren op syn lyf, waert sake, dat hi tot enighen tyt meer enighe onstantelike saken dede, dat men dat rechten sal aen syn lyf sonder verdrach (74).

1425. Want Johan Willemsz wten souten Weert *in* onser stat vanghenisse ende wten stoc ghebroken heeft, ende enen man, daerinne ghesloten, die op syn lyf sat, daerwt ghebroken heeft, daer Jan syn lyf aen verbuert heeft, daeromme heeft hi langhe in 't vleyhuys ghelegghen ende is hier ghecomen in hemde ende in broeke voer der clocken met enen bloeten sweerde, ende sal bekennen, dat hi syn lyf verbuert heeft; maer, want de man, dien hi wtbrac, niet wech en quam, mer overgherecht wart, daerom doet hem de raet ghenade syns lyfs, en hi sel den rade verghiffenisse bidden, ende men verbiet hem de stat vyf jaren lanc naestcomende (75).

— Want Jan Gerlochs soen *binnen der vriheit vander plaetsen*, Ghisebrecht Dircs soen, onsen borgher, aenghevaert heeft ende hem toeseide: » ghi selt mi gheven die brieven, die ghi hebt, of ic sel u u kele ofsteken, » ende is daerenboven voertghegaen tot een deel personen, onsen borgheren, met loghentale, ende heeft hem toegheseit: » gaet nu aen de plaetse, het is tyt, ic hebt gaende ghemaect, ende wi willen daer nu mede doer wesen, » hieromme is de raet, out ende nye, eendrachtich overdraghen, dat men *opter plaetsen dat rechten sel metten sweerde aen syn lyf* (76).

— Want des abts poerten ende doren ende sloten aenden kerchove Sinte Pauwels bi nacht ontwe gheslagghen ende ghebroken syn, ende in sinen hof een hert, dat daer ghinc, ontwe gheslagghen is, ende die meeste helft wechgedragghen is, daer

die raet enen ygheliken op laet weten, soe wie dat ghedaen heeft, dat hi dat onsen oversten belie binnen acht daghen naestcomende, ende die ghene, die hem des beliet, sel den abt beteren biden rade, ende den rade gheven tot beteringhe L^m steens. Ende waert sake, dats hem nyemant en beliede binnen den achte daghen voersz., ende die raet daerna ter waerheit vonde, soe wie dat ghedaen hadt, dat wil die raet rechten aen den ghenen voer een ondaet (77).

1426. Want Vred. Vrederics soen, *Gode van Hemelrike ende den weerden hilighen Sacramente, onweerdicheit ende grote oneer ghedaen heeft met loghenachtigher sprake, dat teghen den hilighen ghelove draecht, daerom heeft hi in openbare beteringhe, Gode van hemelrike t' eeren, op een leder opter plaetsen ghestaen ende syn bruecke beschreven voer syn hoeft ghehadt, allen luden tot enen exempel, ende men verbiet hem die stat vyf jaer lanc naestcomende ende een mile vander stat te wesen* (78).

1427. Want Herman Dircs soen, Henr. Martensz ende Claes Jacobsz *veel kerken dieftlic beroeft hebben, der kerken boeken ende kisten ende sloten opgebroken ende der kerken ghelt ghestolen, ende oeck veel andere dieften ghedaen, also veel alse si hem selver beliet hebben, daer si hoer lyf aen verboert hebben, daerom sel men dat rechten metter galghen aen hoer lyf* (79).

— Want Jan van Santen, Henric soen van Orsoyen *hier in onsen gaerde, silverwerc, cley-*

noten ende juwelen ghestolen ende andere dieftent ghedaen heeft, also hi hem selver beliet heeft, daeromme sel men dat rechten metter galghen aen syn lyf (80).

1427. Men sel Johan Gerits soen wten Goy, van dieften een oer ofsniden, ende men verbiet hem 1. jaer de stat ende een mile vander stat te wesen (81).

— Want Bartraet, Geryt Weners soens wyf, Lisebet vd. Meern, suster Rutger ende suster Jutte after Sint Jacob, niet te kerken gaen en willen, ende daer voertvluchtich voer syn, daerom verbiet men Bartraden, Lisebetten, Rutger ende Jutten die stat ende een mile vander stat, elke v jaren lanc (82).

1428. Want Mette Vrancken Costers met loghentael ende boeverien eenre goeder vrouwen afghetroent ende afghetoghen heeft haer grote ghelt ende pande, segghende, dattet goede mannen van onsen rade hebben souden, dat si selve heeft, so si dat bekennet, ende die goede mannen dat overgheloghen heeft, daeromme heeft si den steen ghedraghen, ende is weder opt vleyshuys gheleyt, thent si den goeden wive van haren ghelde vernuecht heeft, ende daerentendens verbiet men Mette Vrancken die stat xxv jaer lanc naestcomende, ende met ghenen nyen here in te comen (83).

— Want Gheryt van Dwnkere ghestolen heeft, ende hem van dieften beliet heeft, ende dat oec bevonden is metter waerheit, dat hi also veel ghestolen heeft, dat men met rechte dat schul-

dich is te rechten, daerom sel men dat *rechten metter linen* (*) an syn lyff (84).

1428. Want Fye, dat appelwyf bide Calverstraet, *der lude onnosele boden ende kynderen met smeken ende met myede ende boeverien daertoe verleit ende toe ghebrocht heeft, dat si der lude broet ende andere goeden vanden boden ende kynderen ghecreghen heeft*, tot groten schade der lude, ende oec anders boeverien bedreven heeft, daerom verbiet men Fyen voersz. de stat ende een mile vander stat vyf jaer naestcomende (85).

— Want een wyfkyn, heet Joeskyn, *als een vrent ghecloppet heeft voer een huis, ende seide, dat si vrent was, ende doe si daer binnen quam, heeft si een vrouwkyn overvallen met lelike woerden ende dat vrouwkyn gheslegghen*, daerom verbiet men Joeskyn de stat drie jaer lanc naestcomende (86).

— Want Ghisebrecht Koernkyn opter plaetsen in Hasenberch ghecomen is *bi nacht, ende daer inder waken Claes Lambrechts soen, den Louwer, die doen daer wakende was, swaerliken ghewont ende ghesteken heeft buten alle sinen schouden, ende anders aldaer opter plaetsen ende anderswaer in onser stat veel ondaften bedreven heeft, daer hi naer onser stat rechten ende boeken syn lyf claerliken aen verbuert heeft*, soe is Ghisebrecht in hemde ende in broeke, met eenen bloeten sweerde, ghecomen ter clocken, ende bekennen, dat hi syn lyf

(*) Hier stont weer: *metter galgen*, dat doorgehaald is, en daarvoor gesteld, *metter linen*, als boven.

verbuert heeft, ende bidden den rade verghiffenisse ende om ghenade syns lyfs, ende hi sel leggen een jaer lanc beneden inden roden toern, ende *sel den waker sinen meyster ofdoen biden rade vander stat, ende te beteringhe gheven thien Wilhelmus Holl. Scilden*, ende te beteringhe gheven der stat c^m steens. Maer, waertsake, *dat Claes Lambrechts soen, vanden wonden storve*, soe sel men dat naer *recht der stat van Utrecht rechten*, ende *tenden Jairs als hi wtcomen sel*, soe sel *hi yerst lofte doen*, bedevaert terstont te trekken tot Romen ende Sint Jacob in Galissen ende des bethoen brengen met instrumenten ofte mit seghel ende brieven, ende hi sel wilcoeren, waert sake, dat hi tot enighen tyt onstantelike saken bedreve, dat men dat rechten sel aen syn lyf, ende die raet neemt hem syn borgherscap, ende hyerinne sel hi gheenre heren ofte yemants bede ghenieten (87).

1429. Want Dirc van Haghenouwen, onse Borgher, mede *hantdadich aen Jacob van Heesels doet*, die gheen borgher was, ende binnen onser stat doetghesteken is, daerom heeft Dirc van Haghenouwen opten roden toern ghelegghen in onser stat vanghenisse 6 weken lanc, ende is hier ghecomen in hemde ende in broeke ter klokken ende sel den rade verghiffenisse bidden, ende onser stat te beteringhe gheven xxix^m steens, ende Dirc sel wilcoeren den doet te suenen des doden maghen biden rade vander stat, als die maghen biden rade suen ende beteringhe nemen willen (88).

1430. Want Pouskyn Vastræet soen van der Bilten een onvroet ende onsinnich man was, ende in synre onsinnicheden die lude te slaen ende te misdoen plach, ende Pouskyns maghen daeromme voer den rade van der stat ofticht van Pouskyn ghedaen hebben, ende syn misdaden niet beteren en wouden, noch oec beteringhe of zuen om hem nemen, noch wrake noch vede daeromme doen of op yemant houden, mer synre ledich staen. Ende want Pouskyn luden tot Zeyst geslegghen ende misdaen hadde, ende meer misdaen soude hebben, dat Dirc van Leuwen gherne beschut ende gheweert hadde, des Pouskyn, Dirc sloech mit eenre kusen, ende Dirc om lyfnode hem verweren most, ende heeft Pouskyn ghesteken, daer Pouskyn aen ghestorven is. Ende om hierof te verhueden enighe wrake ofte beider vechteliken, heeft die raet vier goede mannen van horen raden hiertoe gheset, die daer een ganse stede zuene bi believinghe van beide syden op gheseit ende wtghesproken hebben, daer Pouskyns maghen beide van vader ende van moeder claerliken om Gods wil vergheven ende qwyt gheschouden hebben den doetslach, die vete ende alle wrake van Pouskyn voersz. ende mede alle beteringhe, die hem daerof comen mocht, ende in 's raets handen gheset. Ende wederomme heeft Dirc van Leuwen ende syn maghen vergheven om Gods wil, ende in ons raets handen gheset alle smerte ende misdaet, die Pouskyn hem ofte synre maghen

misdaen hebben mach, ende die zuene ghegheven ofte ghenomen als voersz., also dat hieromme nummermeer wrake gheschien en sel; hieromme ghebiet de raet enen yegheliken, die dese zuene aendraghet, maghen te beiden syden, dat si die ganselic houden, als voersz. is, ende yemant, die hieren teghens dede, dat woude de raet aen hem houden ende rechten voer een zuenbrake (89).

1430. *Want Gheryt de grutter van Aernhem, Margrieten syne dochter, bi Jutten van Landaes des kynts oude moeder ghebracht ende aenbestaet heeft, als bider naester ende bester behuetster, ende Gheryt die grutter alhier ghecomen is, om syn kynt in synre hueden te nemen, also dat kynt tot sinen jaren coempt, des Margriet, Gheryts dochter, bider oude moeder of yemant anders versteken is, ende Gheryt ontferret ende wt sinen handen ghebrocht, daer Gheryt onse raet guetlic om vervolghet heeft, ende daerof bi onsen rade doen wil tot redelicheden ons raets, ende der oude moeder voldoen vanden cost ende houdinghe, daeromme ghebiet die raet allen onsen borgheren ende ondersaten, mannen ende wiven, gheestelike ende werelike, niemant ghesondert, die dat kynt ofte die oude moeder versteken of wechgebrocht hebben, of die dat kynt ofte oude moeder huisden ofte hoeften, of weten, daer die oude moeder ofte dat kynt is, dat hi ofte si dat den rade te weten doen, ende dat kynt ofte oude moeder voertbrenghen, in handen des*

raets, alse Lodewich Walen ende Jonghe Johans van Lichtenberch, often rade voersz. hore konde segghen ende bibrenghen nu van desen daghe. Ende waer yemant, die dit verbrake, die oude moeder ofte dat kynt wiste, huesde, behoefde ende niet voert en brocht of syn konde daeroff niet bi en brochte ende seide den raden voersz., die soudē elc verbueren c Vrancr. oude scilden, ende daer toe vyf jaren wt de stat ende een mile vander stat wesen (90).

1431. *Want Jan Florensz, Peter vander Dwn, syns oems soen doetghesteken heeft, ende daerenboven in schyn van vrentschappen Peter voersz. mit eenre borryen wten velde heeft helpen t' hws halen, ende Peter ghebrocht in Jan Florensz syn selfs huys, ende om den paep ende koster, om Peter t' olyn, ghesent hadde, ende desen doetslach versteken heeft, daeromme sel men dat rechten voer een ondaet mitten rade aen syn lyf (91).*

1432. *Want Willem Schinckel den luden inden Stichte hoer peerden ende beesten ghestolen ende ghenomen heeft, ende ghevanghen heeft inder heerstraten inden Stichte, ende in anderen landen beroeft heeft, daerom sel men dat rechten metter galghen aen syn lyf (92).*

1433. *Want Johan vanden Berghe, die schoemaker, onser stat meeneedich gheworden was, daerenboven hi hem met onser stat vianden ende ballingen versellet heeft, ende wt onsen landen gheschat heeft, peerden ende beesten ghestolen heeft, daer hi ghenot ende deel of ghe-*

nomen heeft, daerom sel men dat rechten *met-
ter galghen* aen syn lyf (93).

1433. Want Foy, die vulre van Delf, boven dat hi in andere landen *two mannen van live ter doet ghebrocht heeft* ende hier in onser stat ende in onser stat vrieden *veel ghewelde ende crachten ghedaen heeft*, ende luden hoer *ghelt ofgedwonghen heeft*, daerom sel men dat rechten *metten sweerde* aen syn lyff (94).

— Want Peter Snoye, die men Peter Wonder heet, *overhorich die stat raden alse den viven gheweest heeft*, ende niet op onser stat slot *ghegaen en is*, alse hem *gheboden was*, daerom verbiet men Peter voern. die stat ende een mile vander stat te wesen vyf jaer lanc op syn lyf (95).

— Want Claes van Kesteren, eens anderen mans *seghel hadde doen conterfeyten ende nasniden*, daerom hi hier laesten opte kaec stont, so verbiet men Claes van Kesteren onse stat ende een mile vander stat te wesen vyftich jaer lanc op syn lyf (96).

1434. Want Willem Passert, onse borgher, *doetghe-
steken heeft enen man*, gheheten Ketelbuys, binnen onser stat, die gheen borgher en was, daerom heeft Willem *opten roden toern ghe-
legghen ses weken lanc* ende is hier ghecomen in hemde en in broeke ter clocken, ende sel den raet verghiffenisse bidden, ende die stat te beteringhe gheven xxv^m steens (97).

— Want Jan de Langhe den luden *groet ghelt*, lakenen ende andere goeden, een werve ende

ander werve ghestolen heeft, also den raet dat ondervonden heeft, ende hi hem oec selver beliet heeft, daerom sel men dat rechten ten hoechsten rechte aen syn lyf mitter linen () (98).*

1435. Want Heyn die coster, wt Schouwen, goeden luden van Deventer ende van Campen hoer scepen met hoeren goede opter see ghenomen heeft, ende daertoe opter see ende heerstraten goeden luden dat hoer ghenomen heeft ende beroeft langhe jaren, tot menighen steden, daerom sel men dat rechten metten sweerde aen syn lyf enden opten rade legghen (99).

— Want Alytkyn van Campen myede ende gave ghenomen heeft van enen vrouwkyn, dat si haer helpen soude een goet wyf te slaen ende misdoen, so sy ghedaen hebben, daerom sel Aeltkyn van Campen den steen draghen nu t'after eeten ende sel dan x jaren wter stat wesen (100).

1436. Want Jan Claesz van Ziericzee ons ghenedichs Heren van Utrecht ende anderer Heren gouden ghemunt ghelt besneden ende bescroden heeft, also hi dat beliet heeft, ende by hem bevonden is, dan hi doer alle der werelt, daer dat bescroden ghelt wtghegheven wert, diefte aenghedaen heeft, ende den luden thoor ghestolen, daerom sel men dat rechten metter linen aen syn lyf (101).

1437. Want Jan van Walbosch, die steenhouwer,

(*) Hier stond *metter galghen*, dat doorgehaald en daarvoor gesteld is: *metter linen*, als hierboven.

een vrouwkyn bi nacht ghesteken ende ghesleghen heeft, hoer bedde, hoer clederen ende cleinoet ontwe ghesneden heeft, daerom verbiet men ewelic Jan van Walbosch de stat van Utrecht van ondeden ende tien milen vander stat te bliven op syn lyf. Dat vrouwkyn heet Haeskyn Jans dochter van Someren (102).

1438. *Die raet verbiet, dat niemant met dien armen dwasen mynsche Pier, die hier ommegaet en dobbel of ander spuel om ghelt en spuele, want die verliesen sel, ende niet winnen. Voirt, wy 't hierenboven deden, die sellen verboeren een pont tot elke tyt, als si dat deden, ende dese koeren sellen hebben alle onser stat leghe knapen, die den brueckighen becoeren (103).*

— Want Ghisebrecht Zibbe ende Enghel vd. Berghe hoven overdrachte ende 's raets verbode hoer boeverien met malcanderen bedreven hebben ende tsamen gheweest syn, also dat de rade wtgheghaen hebben inder waerheit, daerom verbiet die raet Ghisebrecht Zibbe ende Enghelen elken die stat vyf jaer lanc ende een mile vander stat te wesen (104).

1439. Nu na den eeten sel men *opter plaetsen gheselen Hannekyn Haghen ende dan scuppen.* Ende dat ghedaen, verbiet men Hannekyn Haghen voersz. die stat ende een mile vander stat te wesen xx jaer lanc *van dieften* (105).

1440. Want Meynaert, de oude scoemaker, binnen *der tyt, dat hem onse stat verboden is, ende een mile vander stat te wesen, weder binnen der mile ander Billen ghecomen is, ende daer op-*

ter stat rade ghevochten heeft, soe heeft hi in onser stat vanghenisse ghelegghen, ende is hier ghecomen in hemde ende in broeke, ter clocken, met *enen blanken sweerde in synre hant*, ende sel den rade ende die hi ghebroket heeft, vergiffenisse bidden, ende bekennen, dat hi syn lyf verboert heeft ende bidden omme ghenade syns lyfs, ende die raet doet hem ghenade omme syns diensts wille, *soe hi inder stat reysen swaerlic van onsen vianden ghewont is gheweest*. Nyet te min sel hi terstont beneden inden toern legghen tusschen dit ende paesschen naestcomende ende eeten water ende broet, ende dan sel hi wter stat wesen, den tyt, die hem noch ghebreect ander tyt, dat hem die stat verboden was ende een mile vander stat, ende wilcoeren, dat te houden, op syn lyf (106).

1441. Want Peter Claessoen van Monnikendam *tot veel tiden den luden dat hoer ghestolen heeft*, daerom sel men dat *rechten metten messe aen syn oer*, ende voert soe verbiet hem die raet die stat ende dat lant van dieften ewelic op syn lyf (107).

— Want Jan, die glasemaker, boven wilcoer ende des raets verbot, *onredelic met sinen wive omme ghegaen heeft*, daerom verbiet hem die raet die stat twe jaer lanc ende een mile vander stat te wesen (108).

— Want Marrekyn wt Zelant, *die in Sinte Jacobs kerke te bidden pleecht, vele ondaften in Sint Jacobskerke bedreven heeft*, daerom verbiet men haer die stat drie jaer lanc ende een mile vander stat te wesen (109).

1441. Want Dirc van Tiel ende Jan Backer hem met voordeel van teerninghe ende van quaertspuel gheneert hebben, daerom verbiet men hem die stat elcx x jaer lanc op hoer lyf (110).
- Want Coman Claesz in andere landen tot veel tiden teghen die eere Gods kettery ghedaen heeft, so hi dat selver beleden heeft, daerom sel men 't rechten metten brande aen syn lyf (111).
- Want Dirc Claesz, anders gheheten Walenborch, den luden tot Brugge grote goede ghestolen heeft, so hi dat selver beleden heeft, daerom sel men 't rechten metter linde aen syn lyf (112).
- Want Jan Vrenk in dronkenschap met enen armborst ghescoten heeft binnen onser stat vrieheit buten Sint Katherinen poert, daerom is hi in hemde ende broeken ter clocken ghecome ende kent, dat die raet met hem geleden heeft, ende sel den rade verghiffenisse bidden ende die stat x^m steens te beteringhe gheven (113).
- Want Jan, meyster Everts soen, ons bol-laerts, menighe ghewelde ende ondaften in vele landen bedreven ende met syn selfs hant ghe-moert ende den luden dat hoer ghenomen heeft, ghelyc hi hemselven dat beliet heeft ende ter waerheit ondervonden is, daerom sel men hem rechten metten sweerde ende met den rade aen syn lyf als een moerdenaer (114).

(Het vervolg hierna).

J. J. DODT v. FL.

TAFEL

VAN WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

In de maand MEI 1842,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOE
TE UTRECHT,

ONDER TOEZIGT VAN DEN HOOGLERAAR

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des mid-
dags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren).

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 's MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDH. 's MIDD. 12UREN.
	9ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
1	763	763	763	766	156	198	208	126	Z. O.	Helder.
2	765	765	764	762	127	17	191	114	O.	idem.
3	760	759	759	760	146	176	177	91	N.N.W.	idem.
4	760	760	760	761	132	152	155	84	N. W.	idem.
5	761	761	760	758	128	15	175	116	idem.	Bewolkt.
6	752	751	750	750	13	109	153	92	W.	idem.
7	750	750	747	746	121	108	125	10	Z. W.	Regen.
8	749	749	751	755	115	128	143	91	W.	Bewolkt.
9	759	761	761	765	119	15	126	67	N. W.	VVeinig bewolkt.
10	763	769	769	769	124	14	153	78	N.	Bewolkt.
11	763	767	766	765	137	156	168	95	O.	Helder.
12	763	762	762	762	153	177	185	126	idem.	idem.
13	764	764	764	766	144	18	196	11	Z. O.	idem.
14	768	769	769	771	125	153	14	114	O.	idem.
15	772	773	773	774	133	152	172	128	N. O.	Bewolkt.
16	774	773	773	772	149	162	168	10	idem.	Helder.

DATUM.	BAROMETER IN MILLEMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 'SMIDD. te 12 ur	WEERSGESTELDH. 's MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12u.	3 ur.	9 ur.	9ur.	12u.	3ur.	9ur.		
17	770	769	768	766	12	14	15	91	N. O.	Helder.
18	765	765	764	762	12	158	177	128	idem.	Vveinig bewolkt.
19	760	759	758	756	183	21	197	164	O.	idem.
20	757	758	757	757	157	168	178	13	N. W.	idem.
21	760	761	761	760	173	192	201	149	N. O.	idem.
22	761	760	759	760	196	203	22	13	Z. O.	Bewolkt.
23	762	762	762	763	173	198	20	145	N. O.	idem.
24	761	759	758	760	196	25	236	15	O.	idem.
25	762	762	763	764	144	17	158	122	N.N.W.	idem.
26	764	764	763	763	166	20	214	146	Z.	idem.
27	763	764	763	763	172	193	20	14	W.	Vveinig bewolkt.
28	763	763	763	763	17	18	16	136	N.N.W.	Zwaar bewolkt.
29	763	763	762	767	154	179	18	128	N.	Bewolkt.
30	763	763	764	763	188	208	224	145	N. W.	Helder.
31	767	767	767	768	17	193	188	134	W.	idem.
GEMIDDELDE WAARNEMING										
1	7587	7588	7584	7592	1298	1461	1591	959	Van den 1st. tot den 10e.	
2	7661	7659	7654	7651	1421	1636	1731	1186	— — 11en. — — 20e.	
3	7636	7653	7651	7637	1729	1950	1982	1386	— — 21st. — — 31st.	
7	7628	7626	7623	7626	1482	1682	1763	1177		

1 's namiddags windrig.

2 windrig.

6 's morgens en 's middags regen.

7 regen en veel wind.

8 veel wind en regen.

12 veel wind.

16 windrig.

19 's nachts regenachtig.

22 's namiddags onweder en een weinig regen.

24 's namiddags zwaar onweder met zware hagel en regenhuijen, waarbij de thermometer tot 140 daalde.

25 's nachts regen.

28 regen.

Algemeen gemiddeld, Barometer 762,575, Thermometer 18,87.

Mei 1842.

STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.

	GEBORENEN.							HUWELIJKEN.	ECHTSCHIEDINGEN.	OVERLEDENEN.	
	Getal.	waaronder:									
		Onechte.	Tweel.	Doodgeb.							
	M.	V.	M.	V.	M.	V.			M.	V.	
UTRECHT.	77	64	7	5	2	3	1	71	65	42	
AMERSFOORT.	19	25	1	1	»	3	2	9	9	15	
RHENEN.	6	5	1	»	»	»	»	3	3	7	
WIJK BIJ DUURSTED.	7	4	»	»	»	2	»	5	3	5	
MONTFOORT.	7	4	»	»	1	»	»	2	4	2	
IJSSELSTEIN.	6	7	»	»	»	»	»	8	4	3	

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

1 Mei 1842.	4 el 63 dm.	onder Nulpeil.
15 — —	4 — 50 —	
31 — —	4 — 68 —	

**Oorspronck, beginsel ende voortganck, voorders
wat Fundateurs, Overste ende Regeerders
dattet convent int Geyn buyten Utrecht
ghadt heeft, byeenvergadert door
Io. Buysling, pater aldaer, a^o 1574.**

(Medegedeeld door den Hoogleeraar L. G. VISSCHER).

Begeerende in memorie te stellen ende te verhalen den oorspronck des convents, gelegen buyten Utrecht, tusschen de Vaert ende Yselstein, genaemt Nazareth, getimmert ende gefundeert in de gedestruerde stadt van Geyn, nae dat deselve ontrent 100 iaeren van te vooren gedestruert was, dat niet sijn begin genomen heeft van den geenen, die een coninck ende prins is over alle kinderen des houerdicheyts, maer den geenen, die als hy rijk was, om onser salicheyts wille, arm is geworden, op dat hy ons al te samen door sijn armoy rijk soude maken etc. Want soe lange de cloosters de werelt tot een spiegel sijn geweest, ende een exempel van liefde, onderdanicheyt ende eendracht soo sal de werelt denseluen geen gebreck laten lyden, God den menschen daertoe verweckende, etc.

A^o. 1425. Martino de V. PP. ende H. Frederick van Blanckenheim bischop tot Utrecht sijnde, sijn gecomen binnen Utrecht drie susteren, wyt het dorp Almkerck, gelegen

int lant van Altenae, by Woudrichem, ende daer woonde op deselue tijt binnen Utrecht een godvruchtige weduwe, die het redelick hadde, Aertgen Buys genaemt, deese, tot behulp nemende een rijke deuote meecht, meede aldaer wonende, Beatrix van Dordrecht genaemt, heeft de 3 susteren in haer buys genomen, ende een tijt lanck van haer beyder goet gealimenteert; ende begonsten met hem vyuen int gemeen te leuen, recht off sy in een clooster hadden gewoont. Ende nae dat alle dijcken bynaer in Hollant, Zeelant, Vrieslant, deur waren gebroocken, op S. Elizabethsnacht, ende den dijk tusschen S. Geertruydenberch ende Dordrecht, soo grotelick was gescheurt ende gebroken, datter 72 dorpen bleuen verdronken, onder welcke dat Almkerck meede gerekent wert, alwaer dese 3 susteren een convent plachten te hebben, met veel schoon coornlants, soe en hebben sy voorts geen hoope gehadt, om haer convent weder te crygen; daeromme Beatrix, die dit clooster wel hadde gekent, ende van meeninge was in deuotie ende eenicheyt Godt te dienen, alsoe sy nae der werelt rijk was, borende, dat een convent getimmert was by Ysselstein, dat H. Arent van Egmond ende Ysselstein, a°. 1594, aldaer buyten de poorten gefondcert hadde, is derwaerts gereyst, om oock een plaetse te verkiesen, daer sy Godt in ruste soude mogen dienen; ende als de plaetse int Geyn, haer wel aenstont, om des kerks wil, daer noch een pastory was, heeft gevraecht daer nae een buys, ende heeft een gevonden, op den ouden dijk staende, daer eertijts de Lecke plach by te loopen, ende, dat gecocht ende affgebroken sijnde, heeft het naerder de kerck doen stellen, mit consent des pastoors ende de buyren; ende dit was wel 70 voeten lanck, tweck als sy hadde laten onderscheyden met horden, in forme van cellekens, is daer in gaen wonen met de drie voorscr. susterkens, van de welcke de oudste was genaemt Dien, die sy stelde als procuraetster, ende d'ander Jan Aertssendochter, van Baeck, ende de derde Lijsbet van Giffen; maer Buys bleef binnen Utrecht, ende was dese susteren seer toegedaen, ende bestelde haer al dat sy van node hadden, doch sterft

corts daernae, a°. 1429, alle haer goet de susteren latende. Als dan Beatrix, Jacobs dochter, oock hadde een geestelick habijt aengetogen ende tselfde siende een dochter van Ysselstein, Geertruyt, Marten Breyls dr., heeft meede versocht ontfangen te worden; des sijn sy vijff sterck geweest, waernae suster Hadwich, mater van Almkerck, in groote armoede sijnde, die wyt het clooster van onser vrouwen tot Amsterdam daer gebrocht was; dese heeft met haer gebracht suster Lutgard Jans dr.; suster Lijsbet, Gerrit van Ganswijcks dr.; Margriet, Rutger van Wiels dr.; suster Heyltgen, Jacobs dr., suster Claertgen, Gerrits dr., van Geertruidenberch, Beatrix, Jan Boschgreuen dr. van Almkerck, ende, die daer latende, is gereyst naer Utrecht, ende haestelick weder comende, heeft meede gebracht een sleenige suster van St. Nicolas, binnen Utrecht, Geertruyt, in wiens presentie sy de susteren, XII int getalle, vermaent heeft tot eendracht, ende dat haer nodich was, een overste te verkiesen uyt haer, diese naest Godt souden gehoorsamen; ende is soe weder nae Amsterdam tot haer oude clooster gegaen; ende dese susteren hebben eerst versocht Beatrix tot mater, die dat weygerde, ende soe Dien daernae trachtete, de vermaninghe haer oude maters vergeten hebbende, is ten lesten eendrachtelicken suster Geertruyt van St. Nicolas gecosen, met consente van haer mater binnen Utrecht, waardoor Dien, gefrustreert sijnde, heeft het clooster verlaten ende is in de werelt gegaen, daer sy oock gestorven is.

A°. 1423 heeft de mater van St. Cicilien binnen Utrecht, met hulpe van eenige rijke, haren susteren gesticht een convent binnen Utrecht, ende om dat dees convente waren van eender oirde, als van de derde oirde St. Francois, soo hebben sy grotelick gearbeyt, om de oirde te vermeerden ende de mater van St. Cecilien voornoemt, geweest sijnde een rijke weduwe, die wel cost regieren, heeft dit clooster Bethlem genaemt, slechtelicken opgetimmert hebbende, daer mater geworden, ende haer oude verlaten; vercregen tot haer nieu clooster confirmatie van bisschop Fred. van Blanckenheim, die int selue iaer, op St. Dionis auont, is gestorven, als hy 30

iaeren hadde geregeert; daernae isser een groote twist int sticht; want sommige canonicken coren den domproost H. Sweder van Culemborch, twelck een geleert man was, ende sommige den domproost van Osenbrugge, H. Roeloff van Diepholt, geboren wyt Westphalen, die, omdat hy niet wel geleert en was, den paus Martinus V niet wilde confirmeren, nochtans worde hy in veele steeden ende sloten gehult, ende Sweder creech de confirmatie. Maer de borgers ende sommige canonicken wilden hem niet ontfangen; daerouwer Diepholt cum suis in den ban gedaen worden, sulcx dat veele geestelicke verliepen wyt Utrecht, overmits sy gedwongen werden, den ban te versmiden ofte werden geschat ofte gebannen; wanneer de susteren int Geyn in groote anx waren overmits het lant vol ruten was, sulcx als de hertoge van Bourgoignien ende Gelre de stadt Utrecht quamen beleggen, om heer Sweder in te brengen.

A°. 1425 sterft Martinus, ende Eugenius wert paus gecoren, toegedaen bishop Roeloff, die daer door de confirmatie heeft verworven, ende H. Sweder ontslagen sijnde wert bishop van Caesarien, ende sterft int consilium van Basel a°. 1432.

Door desen twist creech dit convent weynich voortganck; dan de susterkens hielden hem scamelicken by een, ende ontrent x iaeren daernae hielden aen om een eygen biechtvader, daer ouer sy vereregen H. Gerrit van Zael, geboren tot Amsterdam, ende, soo hy hem te soecken maecte, is haer gegeuen H. Harman Voscuyt, een borgers soon van Utrecht. Dese quam tot Geyn buyten wil sijnder vrunden, a°. 1455, rijk van patrimonie ende tot Parijs gepromoveert, wesende 30 jaeren oudt, dede het convent veel goets, sulcx dat hy wel een anderde fondateur mag gehouden worden.

A°. 1427 wort het convent seer voortgeholpen by een huysman Gerrit Claessen, op de Coppel gewoont hebbende, die, alle sijn beesten ende goederen vercocht hebbende, is met syne huysfrouw Aeltgen tot Geyn getogen, ende heeft daer een sterck steenen huys by het convent gecocht, ende alle

syne goederen daertoe gegeuen, haere goederen bearbeydende ende veel proufijts haer toebrengeude.

Vranck de Vroede, monninck, leec van St. Agnietenberch buyten Swol, soo genaemt door de Vroetstege binnen Utrecht, wyt welcke hy iaerlicx grote renten ontfinck, want alle de huysen quamen hem meest toe, dese, in een visioen gesien hebbende, dat het Geyn een schoon convent soude worden, is met syne prior H. Dirck van Cleeff ende den prior van Windesem, Willem Voorn, in visitatie int Geyn gecomen, ende als hy dat hoorde noemen seyde: dat Godt die plaetse hadde vercoren, doch armoy en soude daer geen gebreck sijn; maer souden niet vergaen soe lange daer vrede ende eendracht sy, dan als sy twisten soude de duvel met hosen ende schoen daer comen wonen. — Hier volcht een aerlich fabelken van twee borgers van Utrecht, die te Romen gevraecht worden van een cardinael nae de oude stadt Geyn, ende de reliquien, die haer meede gegeuen worden, door beueel van St. Peters ende Pauwels, ende als deen die t'Utrecht een wyle in sijn huis hadde gehouden, hoe hy daer ouer werde geplaeht; waeromme hy de huysfr. van Abraham Dole, die fondateur was vant convent elff dusent meecheden, ende Jan de Clercs wijff geroepen, ende de swaricheyt haer te kennen gegeuen heeft, haer biddende, dat se de reliquien inde parochie kercke der stadt Geyn brengen wilden aen den pastoor H. Jan Heliner, die sy oock alles vertelt hebben; maer hy, als een onachtsaem ende ongeleert mensch, heeft de naemen vergeten, doch alsoe dese reliquien quamen int convent worden noch door J. Ermgard, een dr. opt huys te Geyn, bekent, te weeten 2 tanden van S. Jans Bapt., een lit van S. Cristoffels vinger, de reste sijn noch onbekent. Den pater werd een camer toegemaect int huys van Gerrit Claess. genaemt Ruwesen, nae een die daer voortijt hadde gewoont.

Dese Gerrit Claess., dickmaels tusschen Utrecht ende het convent lopende, werd van de schippers genaemt den esel vant Geyn; ende soe de hagelsteen, groot als een noot muscaet, veel scade doende aen coorn, bomen ende glazen, oock een glas

des paters, daer S. Augustinus in stont, wytgesmeten hadde, meende hy, dat S. Augustijn daer niet en wilde staen, omdat hy nu het convent van S. Augustijn by Swol verlaeten hadde; setten daerom St. Franciscus in de plaets. De vrunden van den pater ende Gerrit Claess. hoerende, dat sy alle haer goederen den convent souden maken, versochten den biscop, dat hy met de clocke wilde verbieden, dat geene conventen eenige erffelicke goederen meer mochten gemaect worden, ende dat de conventen van de derde oirde geen weerlicke persoonen onder haer protectie en souden nemen, op poene van gebannen te worden, doch sy dit verstaen hebbende, vercochten haere erffelicke renten ende cochten huysen ende landen, eer dit geconsenteert worde, ende maecten, a°. 1438, dat het convent hadde 250 morgen lants; ende waren 50 susteren sterck.

A°. 1436 timmerde Gerrit Claessen den pasteur een huys, 7½ voeten lanck, 2 solderen hoge, etc.; de mater, 13 iaeren geweest sijnde, is affgeset, omdat se te slap was, ende werde t'Utrecht in haer clooster gesonden; ende Claertgen Gerrits dr., meede van Almkerck gecomen, noch geen 25 iaeren oudt, in haer plaets gestelt, die seer wijs ende deuoot was; leefden seer vreedelicken met malcander, sulcx datse de goude susteren genaemt werden. Daer nae eenige harde winters een grote duerte quam, mits een oorloge, dat de oosterlingers hadden tegens de hollantsche steeden, doen costen de conventualen een mud weyts voor 8 loot fijn siluers, ende inde omleggende steeden was het noch veel duerder; de menschen vergaderden op veel plaetsen gras saet, dat men zway heet, ende maecten daer broot aff; int convent daer noch geen prouisie was, de susteren eeten gerst ende hauer onder malcanderen.

A°. 1438 werden de susteren scielick besieckt, sulck als het een creech volgden terstont 8 ofte 9 ter neder vallende, hoewel datse van elcander gescheyen waren, dickwils daech, somtijts voor doot leggende, somtijds nockende dat men meende sy mosten versticken, alsoe dat geen doctoren daer of

wisten te oordelen, waer door veel by haer vrinden gingen, vreesende daermeede gequelt te worden; dan daer storff niemant, hoewel deselve siecte in de stadt veel menschen meede nam.

A°. 1440 was broer Willem Aertsen van Montfoort simpel, oprecht, devotich, die sonder een verveerlicke scriking geen vrouwen mocht sien, die oneerlick waren, dit was een broeder van de derde oirde te Vreendael, daer hy by bleef, ende wilde niet aennemen de oirde der reguliers met de andere, ende is nae sommige tijt tot Geyn gecomen, daer hy corts sterft, ende wert begraven opt kerckhoff, daer de pater meende een kerk te bouwen.

Eod. a°. bracht Weyn van Oostrum mede het lant genaemt het Smeer, daer het convent te voren maer een viendeel off hadde, ende den pater cocht noch, van Dirck van Zuylen, het lant Cuyt, V morgen groot, noch, van J. Alijt van Rijswijck, een stuck lants genaemt Vlayck met Roestlant, Goulcamp ende Proutscamp.

A°. 1441 een edele wed. geboren wyt Walcheren, genaemt Catarina Hugen, steruende tot Oudewater, wert tot Geyn begraven, ende liet den clooster ouer den ij° noblen, haer dochter was daer suster, genaemt Poel Jacobs dochter, a°. 1443, by haer moeder begraven.

A°. 1441 verworf den pater van den paus, datse haer habytten mochten veranderen ende worden regularissen, ende dat de pastorie zou worden geincorporeert; vercreech mede het Tollenvelt op II schilt tot erfpacht van den heer van Ysselstein.

Eodem a°. sterft Elisabeth Schellincs van Amsterdam, een cloecke weduwe, die gegost was in alle rechtvorderinge haer eygen woort te voeren; dese gaff den pater een wetzer met 1000 gulden ende noch veele cleynogien, ende gelt in een kistgen voort convent; daer ouer hy seer timmerde multorum incurrit inuidiam, de gemeente murmurcerende, dat nu de oude cloosters rijk waren, de nieuwe oock dagelicx lant aen costen ende husen timmerden, waer ouer sy int eynde alle de werelt souden besitten ende nae haer trecken.

A°. 1444 soo wierd een edele jonge meecht, Janneken van Loenresloot, by haer oom ende broeder int clooster gebracht, ende soe sy het clooster met eenige goederen meenden te contenteren, begeerde sy alle haer ouders goet, ende bracht daer meer als 200 loot fijn siluers; si sterf a°. 1477.

A°. 1445 gaff ioffr. Berentgen, Huberts dr., 3 mergen ouer Leck.

A°. seq. was binnen Utrecht een rijke vrou, Joffr. Petronella, Willem Scadensdochter, van Tulle, die eertijts schout hadde geweest van Utrecht, deese, wed. by haer anderde man, vluchte int Geyn voor de peste, daer haer man aff gestoruen was, by haer dochter, s. Mechtelt van Cleeff, welke sy met meer kinderen hadde by haer eerste man Hendrick van Cleeff; ende was sonder consent int clooster gegaen, maer om dat daer veel kinderen waren, ende sy een corte persoon was, lietense daer blyuen. Dese wed. heeft pater Harman seer aengehaelt ende groote kennisse met haer gemaect, met liefelicke woorden haer vermanende, om de werelt te verlaten, ende hy beloofde, waert datse hem gehoor woude geven, dat hy sorch soude dragen voor haer ende haer kinderen, diese noch 2 by haer hadde; de soon soude hy ter schole houden, ende de dochter by hem nemen int clooster, by haer ander dochter; twelck haer wel aenstaende, beloofde, datse niet weder soude hylicken, ofte yet doen sonder synen raet; soe is geboort, dat den pater sieck wordende, ende soo joncfr. Petronella doen niemant ontsach ende de werelt seer toegedaen was, is sy gereyst naer Utrecht, om haer wat te vermaken; ende in sondich geselschap comende, was daer een knecht, Jan van Buren, een dienacr van een edelman, seer schoon ende gesont, maer sonder goet, ende als sy int heymelick veel woorden met hem hadde gehad, soe heeft sy hem getrouwt, ende eenen dach ofte 2 by hem int geselschap blyuende, misten haer pater Harman, die noch halff sieckelyck sijnde, reysden naer Utrecht, ende haer vijndende, curieus gecleet, heeft haer vermaent, datse soude gaen als een wed. betaemde,

ende gedachtich sijn de propoosten met hem gehad, oock wedercomen int Geyn; twelck sy beloofde te doen, ende volgden t' sanderdach hem heymelick met grooter vresen, sorgende dat hy soude vernemen watter geschiet was; gelijk gebeurde dat dees' Jan van Buren haer gelt meer dan haer beminnde; als hy vernam, dat sy int Geyn was gereyst, is daer gevolcht, ende groote ouerlast den convente doende, heeft stadich sijn wijff geeycht, tot grote scandale van alle menschen, die het hoorden. Ende pr. Harman willende Petronella bevreest maken, omdat sy hem beloofd hadde, datse niet soude hylicken sonder synen raet, seyde tot haer: indien ghy dees knecht trout soe sult ghy Godt affgaen ende u leuen in overspel overbrengen, ende sy dit horende, socht genade, ende alle middelen, om des knechts ontslegen te worden, ende hadde sy mogen begaen, sy soude hem alle haer goet gegeuen hebben, opdat hy 't convent in ruste hadden gelaten; dan, door raet van pater, creech hy een bequame somme gelts, op conditie, dat hy soude gelouen niet meer na haer nochte haer goet te staen; doch hielt dat maer een halff iaer; tusschen beyde sterft Jan van Cleeff haer soon, welcke simpel ende doof was, dees maecten, door raet van pater, al sijn goet op sijn suster Willemken, ende opt convent, soo verre sy storff. Als dan Jan van Buren het gelt, dat hy van Petronella hadde, opgebracht hadde, is weder tot verscheyde tyden voor het convent gecomen, eyschende sijn wijff ende goet, de poorten ende glazen on twee smytende, dat wel vijff iaeren duurde; daer Petronella groot hertseer in hebbende, is gestoruen sonnendaechs binnen de Octaue van St. Meerten inde wijnter, ende wert begrauen in de parochiekerck. Des Jan, dit vernemende ende hem verlatende op den schout van Utrecht, is voort convent gecomen, seggende: dat de geestelicke kijnderen geen erfgenamen mochten sijn, ende liet luden, dat hy Petronella openbaer getrout hadde, ende dat de pater sijn wijff ontvuert hadde; twelck als nu voor den gerechte quam, soe wert den convente verboden, datse geen van Petronellen goeden souden vercopen ofte ver-

vremden, sonder des ouden ende nieuwen raets consent; ende om dat de stadt princepalicken van 5 ofte 6 hoofden werden geregeert, soe vermat hem Jan van Buren, dat gerecht door gisten daer toe te brengen, datse hem tgoet toewysen; pater Harman voor sulcx bedocht wesende, heeft sommige oude susteren ende Gerrit Claessen by hem geroepen, begeerende, dat men de heeren, te gast noyende, een somme gelt soude schenken, opdat sy weer haer goede gunste den convente souden toonen, twelck den conventualen niet aenstont, seggende, datse niet en begeerden gelt te geuen, daerse niet toe en waeren gerechticht; want het vast ginck, dat de kinderen erffnamen waren van haer ouders, ende alsoe suster Willemken noch niet en was geprofessijt, erfde se haer moeders goet, ende naedien sy by haer wilden blyuen, souden de goederen oock wel int convent blyuen; ende sulcx en woude de aenslach van pater niet lucken, ende de susters waren het recht noch ongewoon ende hadden niet besocht, wat daer gelt doen conde. Tusschen dees en rusten Jan van Buren niet, maer maeckte veel volcx op de been, beschuldigende mede pr. Herman, dat hy parthye droech tegens den bischop, ende syne vianden ophielt, enz. sulcx dat de gemeente soe veere gebracht waren, datse 't conuent wilden destrueren, ende den pater verdryuen ofte gevangen setten. Ende dus gedreycht, sochten sy hulpe aen groote heeren ende namen haer kinderen in om niet, ofte met cleyne goeren, onder andere een nat. dochter van H. Renolt van Brederode, oock sijn susters dochter. Dees H. van Brederode, met sijn broeder den domproost, rieden datse met Jan van Buren souden accorderen, opdatse met pleyten tgoet niet samen souden verliesen, welck accoort met hem aengegaen worde op conditien, dat het soude int stat boeck worden geteykent, ende dat sy het goet souden mogen vercopen enz. des gauen sy hem 600 uncen fijn siluers. Dus werden sy van dit groot ongemack los, ende het convent hielt noch meer dan 5000 uncen in siluer, sulcx datse veel goets aencochten, ende die te voren schier bier droncken ende

roggenbrood met selsaem gesmoort vleys aten, droncken van die tijt aff bier, aten weyten broot ende huspot, hoewel sy ouer de 80 personen waren.

A°. 1447. Soe hebben veel, soe geestelicke als weerlicke, haer gestelt tegens H. Herman Voscuyl, uyt oorsaecke, dat alsoe seeckere grote meesters, met hun hebbende een jonge dochter, om een plaats in sijn convent te hebben, hem versochten die niet en wilde ontfangen, om datse niet echt geboren en was; ende soe sjaers daeraen andere luyden oock baden, om een onechte dr. daerin te hebben, antwoorde hy onbedachtelich syne G. H. van Diepholt sulcx geweygert te hebben aen syne dochters etc. waerdoor hem groot verdriet quam; want soe tselue op der straten quam ende ten archsten verbreyt worden. Den bisschop dat vernemende, beval Gerrit van Landen, vicarius generael, ende heer Willem van Heuclum, abt S. Peter, dat sy de visitateurs, wel geïnformeert wat sy doen souden, int Geyn sonden, die den pater in veel saecken hebben beschuldigt, als van syne hoouerdige timmeraignen, van Jan van Burens wijff onthouden te hebben, ende de partye tegens den bisschop onthaelt, ende diergelijcke, tot 60 articelen, soe dat de pater heymelijck is geweken, ende werde verlaten van synen dienst, enz. in sijn plaetse comende H. Jan van der Lip, 2 pater; maer alsoe de mater H. Harman wilde voorstaen, ende syne beschuldiging niet onderteycken, wert haer opgeleyt, dat se geen goede conversatie met den pater hadde gedragen, ende werden soe, nae elf jaeren, affgeset in weerwil des convents, ende ten letsten versonden, ende daer wert Elisabeth Aelbers, a°. 1449, geconfermeert, die nae een iaer resigneerde, seer weeckelick sijnde, ende a°. 1450 werdt suster Elisabeth van Giffen van Almkerck mater.

A°. seq. sterft de pater H. Jan van der Lip ende Hendrick van Dry quam in sijn plaets.

A°. 1454 sterft m. Elisabeth, ende doen werdt gecoren Mechtelt Hendrick van Cleeff dr.

A°. 1455 was een groot rumoer binnen Utrecht onder de

de gemeente ende canosien, ende, den bishop wyter stadt wessende, versetten den raet. De can. ontbooden heer H. Gijssbrecht van Brederode met synen broeder, die maeckten den peys. Corts daeraen, den 4 Meert, sterft H. Roeloff van Diepholt op Vollenhove, 23^e iaer van syne regieringe.

A°. 1458 sterft h. Harman Voscuyl ende wert int memorieboek geset als pasteur.

Eod. a°. cocht het convent V. mergen lants den Hoogen Weert genaemt, van Wessel van Euerdingen, om 154 gulden, ende noch van Willem van Zael v. morgen, ende de susteren spinnen neerstich ende maecken veel gelts van haer lakenen.

A°. 1459 sterft mater Mechtelt van Cleeff, daer van het convent creech ouer Leek 8 mergen, Cleeffken genaemt; de lange ackers gaff het convent H. Gerrit van Borch. Daer werden gecoren Margriet, Willem Holle dochter, van Utrecht, mater. Dese heeft metten pater de aenneminge van der regulier oorde volbracht van St. Augustijn, daerse de getyden van leerden, die te vooren maer Pr. Nr. lasen. Ende br. peter Grebber, prior te Vreendael, setten haer de wyle op a°. 1460, ende de pr. leerde de susteren lesen ende singen, daer hy groote moeyten mede hadde. Suster Margaretha Holle was de V. mater ende eerste priorinne. De priuilegien, van bisschop David vercregen, costen 20 cronen, behaluen het schryuen ende segelen; sy omcingelden het clooster met een muur, costende 233 gl. ende vercochten verscheyden lijfrenten, daerse lant omme cochten, alse Gerrit Schiue halve hofstede.

A°. 1461 quamen int convent 3 gesusteren, dochteren van Harman van Dorschen, ende brachten mede tot een gaue 430 guld.

A°. 1463 cochten sy van Hendrik Wynter den Hogenblock, sy arbeyden seer neerstich met breyen, scryuen, om gelt te weuen, datse op een jaer dickwils xi ofte xii^e guld. van hantwercken ontlingen.

A°. 1468 cochten sy de Duvestert, daer Pelgrim van Hoey toe gaff hondert gl., ende een rente uit Granweerts hofstede,

dat men nu Blaesbalek noemt, noch 12 schel. wyt een hofstede, die Tymans van Oostrum plach te zijn, elken schel. voor een out butgen gerekent.

A°. 1477 gaff H. Jan van Dorle een stuck lants.

Eodem a°. sterft H. Hendrick Dircksen priester, die het convent liet 240 rijns gl., daer mede getimmert worden het pant, daer Harman van Wekeren oock toe gaff; ende H. Jacob van Goch, wort pater gemaect. Margiet Holle sterft een iaer daerna, ende Willemken van Cleeff wert de 2 priorinne. Doen ter tijt, omder oorlogen willen, leeden sy ouer de 2000 guld. scaden in twee iaeren, ende het was dueren tijt, sulcx dat een mud weyt 4 g. goude, een mud rogge 3, ende wat boteren 20 g. H. Jacob van Goch sterft a°. 1480, het convent was lange sonder pr.; ende de procuratrix met 6 oude susteren woonden binnen Ysselstein, int huys van Aelbert van Meerensteyn.

A°. 1485 wert H. Alewyn Simonss., regulier tot Steyn by der Goude, pater; dese, om sijn convent te ontlasten, vercocht Duvestert aen Hendrick van Wijck.

A°. 1489 quam int convent Mechtelt, Gerrit van Roden dr., met beyde haere kinderen, Jan ende Agniet van Oirt; die sy beyde hadde by mr. Elias van Oirt, can. S. Maria t'Utrecht, sy was een simpel kijnt niet arch, daeromme als sy te biechte soude gaen, vraechde H. Elias haer off sy oock biechte, datse somtijts by hem sliep, seyde sy: neen ick heer, maer ist sonde, so sal ickx doen. Ende als hy seyde dattet sonde was, seyde sy dattet vreempt was, dat hy soo geleert sijnde sonde dede, ende noch een ander daer toe brachte; dies hy een vroegen cryghende, socht haer aen een out weduenaer te hylicken; maer sy en begeerde geen out man, dan wilde lieuer in een clooster gaen; des hy haer tot Geyn een plaetse verworf met beyde haer dochteren, ende cochten seeckere renten op beyde haer lyuen, Janna leefde noch a°. 1573, 99 iaeren out, ende leyt in St. Anna's clooster binnen Utrecht.

A°. 1495 gaff Simon Wonder ende Mechtelt sijn wijff

een karsuvel ende een vergulden celck met noch 200 gulden.

A°. 1496 brack de Leck by de Vaert in tot grote scade, op Aschwoensdach.

A°. 1499 ontseyde den hert. van Cleue die van Utrecht, ende nam Renen in.

Eod. a°. sterft Alewijn, ende quam in zijn plaetse H. Willem Weyerss.

A°. 1500 quam int clooster een rijke wed. Tacxs van Basin ende was 62 iaeren out, ende begeerde nonne te worden; ende sy gaff den convent soo lange sy leefde 250 guld. met noch noch een test. van 500 guld.

Eodem anno resigneerde de priorinne haer offitie, ende suster Sophie Jans quam in haer plaetse, die haer niet wel tracteerde, ende Willemken sterft iaers daer aen.

A°. 1501 coft het convent van Euert van Essen een huys ende steenen camer an Geyn brugge, op den thins van xi botgens, het lant Quakernaeck over Leck is gecomen van H. Jan Anth. Wolfarts dr.

A°. 1515 wort de kerek int Geyn vermacet, onder suster Sophia Jans van Houe, costen 2200 g.

A°. 1518 sterft pr. Willem Wyerse; heer Adriaen van Leeuwen werdt de 7 pater, ende a°. 1521 wert H. Dirck Zaey pater.

A°. 1523 brack de Leck weder int Sticht door, ende deede veele scade.

A°. 1524 sterft H. Dirck van Drakenborch can. in den Dom, ende hy maecte het convent 1° gulden eens.

A°. 1533 resigneerde suster Sophia van Houe haer priorinschap, ende werdt gecoren suster Geertruyt van Nes; sequenti a°. sterft sust. Sophia.

A°. 1532 Mr. Willems van Vianens test.

A°. 1534 worden geset een watermolen int oude Geyn aen den Yssel, ende daer worden opt gemeen lant gehaeld 67 gulden, daert convent ende Gerrit Rutgers borch voor worden, ende moeten iaerlix betalen aen handen van Claes

Gerritsen in de drie Scabellen binnen Utrecht, clex 2 gl. ter tijt dat dit affgelost wort.

A°. 1541 sterft H. Dirck Zaey pater, ende H. Pelgrim Jacobs wert de 9 pater, hy was van Amsterdam, goet van naturen; maer pompeus, hielt veel gasteryen met grote heeren.

A°. 1550 ontfangen gelt affgelost van Cornelis van Sweten.

A°. 1551 sterft suster Geertruyt van Nesse, ende Elisabeth van Eck wert priorinne.

Eodem a°. Anna Reyers conde toueren, vergaf de priorinne, wert gevangen ende sterft op Hasenberch.

A°. 1553 nemen renten van Jan Aerts van Beusichem tot lyuen van hem ende sijn huisvrou, ende Jan Willemss van Diemen, genaemt den Bommelaer, den official Mr. Claes Ruysch, 1554 Gerrit van Eck des priorins broeder.

A°. 1555 quam heer Cornelis Jacobs van der Goude in plaets van H. Pelgrim.

A°. 1561 quam Jonckh. Hendrick van Brjederode dickwils int convent van 't Geyn, met hem brengende sijn broeder, coadiutor van Luyck, ende sijn huysvrou met meer andere edelluyden; ende was daer somtijds een geheelen nacht. Ende de priorinne hadde groote familiariteyt met hem, sulcx wat hy begeerde consenteerende sy; ende als hy somtijds begeerde, dat eenige susteren hem soudent geselschap houden, iae heel laet in den auont, en consenteerde sy niet alleen, maar dwang de onwillige op gehoorsaemheyt, daer ouer sy geen cleyn opspraeck en hadde, hoe dselve priorinne haer liet van eenige heydenen ofte lantloopers bedriegen, die haer ringen ende ketenen van cooper ende quicksiluer vervaert vercochten. Ende op een tijt, soe haer sommige oude wyuen van dat geselschap wijs maecten, van dat een grote scat van gelt int convent verborgen lach, die men lichtelicken soude becomen, ende sy die geloofden, sijn dselve met haer gegaen in een eenige camer, daer een schoorsteen stont, diese schoon veechden, ende een cruysbeelt laken daer in deden spreken, daerse in de hoecken enich gout

deden bijnden met wierook ende andere beuseling, ende de deur van de camer vast toesluitende, begost de oudste te leesen, dat dander nae seyden; daer en tusschen quam daer een groot gedruys, sulx dat de suster, die by de priorinne was, seer werd verveert, ende ten lesten seyde de toueraerse, ick verblaes het, welcke alse nae hadden geseyt, werden terstont het laken, gelt, ende candelaers quyt, met sulcke gerucht, dat de suster haer doeck van thoofst mede verloor, ende sy dus verslegen sijnde, gingen de oude touenaerssen wech sonder eenich gelt te wysen.

A°. 1563 Jan Willemse Hol ende Gerrit van Eck des priorisse broeder..... de pater wert geus, ende daerouer affgeset, ende Jan Aerts. Buysling wert pater in syne plaets.

A°. 1568 wert de priorisse affgeset ende Sweertgen van Buchel wort de 6 priorisse vant Geyn, die sterft a°. 1570, op St. Michiels auont, ende Marie Ruysch wert priorinne in haer plaets. Hetselve iaer sterft Jacobgen Jansdr., van Bouckhout sustergen, seer haestelick.

A°. 1571 sterft Griet Vermeulens tot Schoonhoven, die 't convent maeckten 200 guldens, daerse iaerlicx van souden hebben 14 gulden.

A°. 1572 sijn de conuentualen voort verlopen, omme de geuserie ende de oorlogen, die toen opstonden, ende huerden een huys tegens S. Servaes, daer Joncker Wolfart van Bredenrode plach te woonen, die, als men hem geboot leeren emmeren, nae de geboote totten brant dienende, uyt te hangen, dselve tot spot van de magistraet dede schilderen aen de mueren, gelijk men die noch lange by onsen tyden daer heeft connen sien, alwaer sy een kercxken van de conventualen van St. Annen vonden, die aldoen, overmits armoede, versonden waren.

A°. 1573 sterft de oude priorinne Elisabeth van Eck.

A°. 1574 soo regneerde seer de peste.

De Aanteekeningen in een volgend Nummer.

OVER DE

*Nieuwe kaart van den Lande van Utrecht; volgens
ordre van d' Ed. Mog. Heeren Staten van welge-
melden Lande doen meten, en in kaart brengen,
door Bernard du Roy, ingenieur; uitgegeven
tot Amsterdam door Johannes Covens en
Cornelis Mortier, met privilegie van de
Hoogmog. Heeren Staten Generaal der ver-
eenigde Nederlanden en speciaal van
d' Ed. Mog. Heeren Staten van den
Lande van Utrecht.*

De Heer Mr. J. T. Bodel Nyenhuis heeft ons gewest in dit Tijdschrift (1838. blz. 360 volg.) eene groote dienst gedaan met de mededeeling van eene » Beredeneerde Lijst van » de Kaarten der provincie Utrecht in het algemeen, » welke in den door ZWEG. verzamelden *Atlas der Nederlanden* gevonden worden.

Op die Lijst is N°. 37 a, de aan het hoofd dezes vermelde kaart aange teekend, en te regt aangemerkt, dat de naam des bekwamen landmeters, niet, zoo als op den titel der kaart staat, du Roy maar de Roy is. — De graveur van dien titel of de uitgevers schijnen eene bijzondere voorliefde tot het fransch, of wat daarnaar zweemde, gevoeld te hebben; zoo vindt men ook in dien titel de onbekende woorden *generaal* en *speciaal*.

Meermalen naar het ontstaan, het jaar der eerste uitgave en het gezag der bedoelde kaart gevraagd zijnde, deel ik hier gaarne mede, wat mij uit oorspronkelijke stukken desaangaande bekend is geworden. Die kaart toch, wier naauwkeurigheid en voortreffelijke bewerking algemeen beroemd is, blijft een

gedenkteeken der voorvaderlijke onbekrompene belangstelling in hetgeen wezentlijk en duurzaam nut aanbragt.

De Staten van Utrecht gaven dan den 28 *April* 1676 o. s. aan hunne ordinaris Gedeputeerden den last, om na » overlegh hoeveel de costen van de metinge van alle de respective districten deser Provincie souden bedragen, » het noodige te doen om daartoe te geraken. — Te gelijker tijd werd de voorgenomene meting ten dienste der gewestelijke administratie aangewend, en Gedeputeerden verzocht haar » in soodaniger voegen te bevorderen ende int werck te stellen, als deselven tot uytvindinge van alle novalia, aengewonnen ende verswegen Landen, ten meesten dienste ende oirbaer vanden Lande verstaen zouden te behooren.”

Al spoedig waren de gecommiteerde Leden van Staat met den » Ingenieur ende geswooren Landmeter Bernard de Roy, geaccordeert over het meten ende caerteren van de Provincie van Utrecht, » en verkreeg de verdienstelijke man den 27 *Julij* 1676 van de Staten van Utrecht, hetgeen hij van Hun Ed. Mog. had verzocht bij eene Memorie van dezen inhoud: » Dat ider district ende landtscheydinge der stichtsche dorpen, heerlijcheden, gerechten, ende gehuchten, my door de schouten off Gerechten off derselver boden aangewezen mogen werden, als ick tselve van haer sal komen te vereysschen, en dat op de minste kosten van de respective dorpen.

» Dat den Suppliant de vryheyd sal mogen hebben in UEd. Mo. Camer, Capittelen, en by alle de rentmeesters der conventen te mogen copieren soodaenige caerten, als noodigh ende dienstigh sullen bevonden werden tot het avanceren der bovengenoemde metinge.

» Tot deze te doene metinge versoeckt den suppliant dat hem schriftelycke ordre van UEd. Mo. mach werden verleent, met volcomen authorisatie tot het voorsz.

» Voorts werden Haer Ed. Mo. versocht by 't begin van dese metinge den aennemer toe te leggen de somme van vyff hondert gulden, ende voorts alle drie lopende maenden noch de somme van vijff hondert gulden, tot voortsettinge van de voorn. metinge.

» Versoeckt verders dat opgedachte Heeren Gecommitteerden mogen werden geauthoriseert, om aen H. Ed. Mo. alle maend, of alle 2 à 3 maenden, te moeten verthoonen hoe verre de voorsz. metinge al is geavanceert.”

Deze magtiging van het toenmalige Hoog Bewind zal den werkzamen de Roy met ijver de handen aan het werk hebben doen slaan. Of al de daarbij genoemde autoriteiten en ambtenaren, of vooral bijzondere personen aan het verlangen der Staten voldaan hebben, mag met eenigen grond betwijfeld worden. Het zoude dan ook eene zeldzaamheid zijn, als ieder de nuttigheid der zaak gevoeld — en niemand eenig wantrouwen gekoesterd had. Wat hiervan zij, de Staten gaven hun voornemen niet op, en acht jaar later vindt men het volgende

Accoordt, gemaect door de Heeren Gecommitteerden met Anthoni van Zylevelt, raeckende het snyden van acht plaeten van dese provincie.

» Op huyden den 28 November 1684 sijn de Heeren Gecommitteerden van de Ed. Mo. Heeren Staten slants van Utrecht, hier onder benoemt, nyt krachte van derselver authorisatie ende resolutie commissoriael met Anthony van Zylevelt, plaetsnyder, over een gecomen ende geaccordeert, wegens het snijden van acht plaeten van de provincie van Utrecht, in voegen hier nae volgende:

» De voornoemde van Zylevelt neemt aan in den tijt van tien maenden, ten dienste van Haer Ed. Mog. te snyden en leveren acht coopere plaeten van de provintie van Utrecht, soodanigh aen denselven het model daer van is vertoont, yder plaet met omtrent vier hondert namen, t stuck voor de somme van f 85-4-, ende alsulcx over de voorsz. 8 plaeten, waerinne de heele caerte van de provincie soude bestaen, de somme van f 681-12-.

» Haer Ed. Mo. sullen aen den aennemer furneeren en doen tellen de somme van 32 silveren ducats, tot den inkoop vant cooper en andere materialen tot het voorsz. werck wordende

gerequireert, mits by den aannemer daer van borge stellende, omme in cas van non prestatie der bovengem. conditien deselve wederom te restitueren.

» Ende nopende het snijden der wapenen van Syne Hooght. den Heere Prince van Orange, de Heeren Staten deser provincie, mitsgaders van de Heeren derselver ordinaris Gedeputeerden, sal dienaengaende met den voornoemd. Zylevelt naeder worden gecontracteert.

» Ten oeronde sijn hiervan twee alleen luydende contracten onderteeckent, jaere ende dage als boven.»

Deze overeenkomst heeft echter geen gevolg gehad, en den 9 April 1685 werd een dergelijk »Accoordt» met den plaetsnijder Thomas Doesburgh getroffen, welke de acht koperen platen »yder plaet met alle sijn behoorlijke namen» zoude leveren »yder plaet voor elf pont, sijnde sesensestich gulden, mitsgaders thien gulden voor het copen ende slijpen van yder plaet, ende alsulcx voor de voors. acht plaeten, waerinne de geheele caerte van de provincie soude bestaen, de somme van ses hondert en acht gulden.» Op dezelfde voorwaarden als sijn voorganger zou hij »tachtigh gulden tot den inkoop vant cooper ende andere materialen» ontvangen. Van het snijden der wapenen van Zyne Hoogheid, de Staten en Hunne Gedeputeerden, wordt in dit stuk geene melding gemaakt.

Het werk ondervond op nieuw eene langdurige vertraging. Eerst den 15 September 1693, rapporteerden de Heeren Ruysch en andere Hun Ed. Mog. Gecommitteerden, ter vergadering van Gedeputeerde Staten »dat den Landmeeter Bernhard de Roy aen Haer Ed. Mo. hadde bekend gemaect, dat de caerte deser provincie, dewelke Haer Ed. Mo. hem in den jare 1676 hadden aenbestect, by hem geheelijck was voltrocken, ende sodanigh gecorrigeert, dat daer niet meer wiste aen te doen, soo dat deselve met goedvinden van Haer Ed. Mo. soude connen werden gedrukt ende in't licht gebracht.»

Aanstands besloten de Gedeputeerde Staten »by provisie een hondert exemplaren van de voorsz. caerte te doen drucken, met dese meyninge nochtans, dat haer Ed. Mo. hier door

niet en verstaen de voorsz. caerte te willen approberen ofte stellen tot een regel, omme daerna de limietscheydingen te decideren, maer indien bevonden word den voorsz. Landmeter ergens in te hebben gedwaelt, laten Haer Ed. Mo. daer omtrent een ider in sijn goed recht ende gerechticheit."

Het blijkt niet dat deze exemplaren werkelijk afgetrokken zijn, maar den 5 December 1696 ter zelfder Vergadering zijnde gerapporteert dat Nicolaes Visscher tot Amsterdam, de kaerte deser provincie, met de platen ende verdere ornamenten, hadde overgenomen voor een somme van een duysent gulden, aen Haer Ed. Mo. te betalen, ende daer en boven noch te leveren acht en veertich exemplaren van deselve kaerte, met de wapenen ende verdere ornamenten, wanneer de voorsz. kaerte door den voorsz. Visscher van vele fouten, 'tzy door hem selfs of op aenwysinge van wegen Haer Ed. Mo. te doen, sal zijn gesuyvert, verbeterd ende gecorrigeert, mits dat Haer Ed. Mo. denselven, by 't overleveren van alle de platen, mede sullen doen geworden Haer Ed. Mo. octroy in forma ende voor den tijd van 15 jaren de voorsz. kaerte in grooter, kleynder ende minder formaat alleen te mogen doen drucken ende uytgeven: Hebben Haer Ed. Mo. naer deliberatie sich het voorsz. gerapporteerde wel laten gevallen, ende de voorsz. kaerte, met de platen daer toe specterende, in voegen ende op conditien voorsz., in cope aen den voorn. Nicolaes Visscher vergost."

Te gelijker tijd verkreeg de nieuwe eigenaar het verzocht octrooi, waarbij aan ieder verboden werd »de voorn. caerte int geheel of gedeelte nae te drucken; ofte deselve van elders nae gedrukt sijnde, in dese provincie in te brengen, te verhandelen of vercoopen, op poene van hondert gouden nederlantsche ryders op yder caerte, tsy int groot ofte cleyne by de contraventeurs te verbeuren." Dit stuk werd den 17 Februarij 1697 door de Staten afgegeven onder de »clausule, in de resolutie van den 13 September 1695 vervat," en welke wij reeds hebben doen kennen.

P. J. VERMEULEN.

Iets over het geschiedkundig werk van
EMANUEL VAN METEREN.

(Vervolg van Deel VII, bladz. 424).

Nadat reeds was afgedrukt, hetgeen ik ter aangehaalde plaatse van dit Tijdschrift, over het werk van van Meteren heb gezegd, ben ik in de gelegenheid gekomen, om te kunnen beschikken over een handschrift, bevattende, gelijk er door den schrijver zelven op gesteld is, een:

Verbael van't ghene ter vergaderinghe der Heeren Staten Generael is ghepasseert van 1594 tot 1599, waarin ik echter onderscheidene gapingen heb ontmoet. Dit *verbael*, dat mij voorkomt, door Nicolaes Berck (1) te kunnen zijn geschreven, en wel, zoo als uit het verhael blijkt, althans gedeeltelijk, ter vergadering van hare Ho. Mo. zelve, is naar den aard der zaak, in zekeren zin, voor den tijd, waarover hetzelfde loopt, belangrijker, dan de Resolutien der genoemde Staten zelve, als brengende een *factisch detail* aan, waarvan de Resolutien slechts de slotsom, of hoe men dat noemen wil, uitmaken. De genoemde gapingen afgerekend, geregeld doorlopende, komt dan in hetzelfde op het jaar 1599 mede het, over het werk van onzen van Meteren verhandelde ter sprake, en wordt daarvan in dezer voege melding gemaakt:

(1) Bekend uit de geschiedenis van Barnevelt. Als Gecommitteerde van Utrecht ter Generaliteit, in het laatst der XVI. en in het begin der XVII. eeuw, betoonde hij zich in deze betrekking bij uitstek werkzaam, vooral in de netelige tijdsomstandigheden gedurende het beleg van Oostende, gelijk mij gebleken is uit eene rij van missiven door hem geschreven.

1599. Jan. 8.

Ter vergadering vande Heeren Staten Generael es op saturday laestleden ghepresenteert sekere boec van eenen Emanuel van Meteren, genaempt Demetrius, complecterende Memorien ende diverse annota-tien van tghene tsedert den jare 1555 tot den jare 1598 incluyt soude wesen ghepasseert. Dan overmits de Heeren van Hollant verclaerden te bevynnen, dat daer-inne in materie vanden Staet soude wesen gefailgi-eert, ende dat sy daeromme den autheur emmers voor als noch nyet en conden vereeren, soe es hetzelve daerby blyven staen, ende 't voorn. boeck by anderen wesende sommierlyck doorsyen, syn mede ten reguarde vande provincie van Utrecht diverse faulten daerinne bevonden.

— Jan. 31.

Daerna es ghelesen enen brief vanden Hr. Grave van Hohenloe, daerby ghedoleert werdt, als dat eenen, ghenaeamt van Meteren, in zyne historie eni-ghe saken soude hebben aenghetoghen, daerby syn ghe-nade hem houdt grotelyck vercort, ende dat deselve zyne persoon ende eer nadeelich soude wesen. Daer-over den voorn. van Meteren binnen ontboden we-sende, verclaerde, ghelycke brieven van Syne ghenade van Hohenloe ontfanghen te hebben. Ende overmits de Heeren Staten Generael den voorn. de Metere ontboden ende ghevraecht hebbende, deur wien hy de instrumenten (emmers vande saecken een jaer herwaerts ghepasseert) hadde becomen, heeft hy versocht hem daerop te moghen bedencken, ende wert hem belast, dat hy teghens den avont te vier uren by gheschifte soude stellen de namen van de ghenen, die hem in desen behulp ende hantreyckinghe hebben ghedaen.

Post alia.

Daernae es ghecompareert Emanuel van Meteren ende heeft by gheschifte overghelevert die namen ende middelen, deur dewelke hy tot kennisse van veele saccken soude wesen ghecome, ende eindelyk by de Heeren nader aenghesproken, heeft verclaert, dat eenen van de Heeren met hem confererende over sekere munimenten, hem die naerder onderrichtinghe heeft ghedaen. Dyensvolgens werdt de voorn. van Meteren gheor-donneert, dat hy eghene vande voorsz. boecken vorder en soude distribueren, ende dat men van den boecver-coper de resterende exemplaren soude doen halen ende brenghen onder de Heeren Staten Generael.

— Febr. 1.

Middeler tyt is Ramet van Delff wederghecome, medebrenghende sekere grote pacquets met boecken van de Historie van Demetrius, relaterende, dat den boechdrucker nyet by huys en was, ende dat hy noch eene grote menichte op een camer ten huysse vanden drucker hadde ghelaten ende deselve camer met een maelslot toeghesloten hebbende, deselve camer oock met der Schepenen seghel van Delff heeft doen toeseghelen, ende dat hy allcenlyke seeckere pacquen alhier in den Haghe mede hadde ghebracht ende doen legghen inde griffie ofte secretarie der Heeren Staten Generael. Ende uytte collatie van't octroy in de voorsz. griffie gheregistreert (1), met tghene op't eerste bladt van't

(1) Dat daar letterlyk aldus luidt:

Op de requeste van Jacob Cornelisz. Vennecool, boec-drucker tot Delff, versoeckende octroy, omme in de vereenichde Nederlanden alleen te moghen drucken zekere Nederlantsche Histo-rie van onse tyden in de Nederduitsche tale geschreven door Ema-

voorn. boeck ghedruckt is, werdt bevonden, dattet voorn. octroy alleen was sprekende van 18 boecken, ende totten wtgaenden jare 1597, ende dattet octroy voor 't voorn. boeck ghedruckt vermeldt van 19 boecken ende tot den wtgaenden jare 1598.

Zoo ver het gezegde *Verbael*. Met voorbijgaan nu van hetgeen door andere Letterkundige wordt gemeld van uitgaven (1) van het werk van van Meteren, die gedurende den tijd, waarover ik reeds heb gesproken, zouden zijn uitgekomen, wende ik mij tot eene derde uit-

nuel van Metere, beschreven in achtiën boecken van den jare vyff ende vyfftiich totten teghenwoordighen jare zeven ende tnegentich, es dit versoeck gheaccordeert, met verbot in communi forma, opte verbeurte van de nagedruckte boecken ende daer en boven van de somme van 25 gulden van elcken boec, mits dat de voorsz. boecken eerst sullen werden gestelt in handen vanden Heere Menin, om die met voorgaende communicatie vanden auteur in de grove faulten te dresserē, daervoren de suppliant denselven Menin sal hebben te contenteren. — 1599, Jan. 2, werdt de Hr. Duyck ende v.d. Warck gecommitteert: om Emanuel de Meteren metten drucker van zyne geschrevene *Historie* te vereenighen, ist doentlyck, aengauende het different, dat sy onder malcanderen hebben. (Tot de mededeeling van beide deze bepalingen der Gen. Stat., ben ik in staat gesteld door Jonkh. Mr. H. M. A. J. van Asch v. Wyck, welke Heer nooit nalaat, mij, waar zulks te pas komt, bij mijne geschiedkundige nasporingen ten vriendelijkste te ondersteunen).

(1) Slechts eene enkele uitzondering wil ik hiervan maken. In de bibliotheek van den Koning van Engeland bevindt zich eene engelsche bewerking van het boek van van Meteren, die aldus wordt opgegeven:

Meteren, Emanuel van. Discours of the civill wars with the memorable Services of our english generals, captaines and soldiers, especially under Sir John Norice from 1577 tot 1589 and afterwards in Portugall etc. untill 1593. Translated and collected by T. C. (Thomas Churchyard) and Ric. R. (Richard Robinson). 4°. Lond., 1602.

gave, die, althans in zekeren zin, authentiek mag worden genoemd. Het is de bij Hillebrant Jacobsz. in den Haag verschenene folio-uitg. van 1614 (1). Ik heb moeite gedaan, om dezelve uitgave ter inzage te bekomen, maar te vergeefs. Evenwel, het geplaatdrukte titelblad van dezelve is weer gebruikt voor den herdruk van 1623 en luidt aldus:

Emanuel van Meteren *historie der Neder-Lantscher en haerder Na-buren Oorlogen etc. tot den jare 1612. Nu de laetstemacl by hem voor syne doot merckelyck verbetert ende in XXXII boecken voltrocken. Is mede hier by gevoecht des Autheurs leven. Verryckt beneffens de Land-Caerte met by na hondert correcte Conterfeytsels vande voortreflyckste Personagien in dese historie verhaelt etc. Gedrukt in't Jaer ons Heren, 1614.*

Hoezeer nu de tekst van deze uitgave slechts loopt tot den uitgaanden jare 1611, en dus het: *by hem voor syne doot verbetert*, letterlijk zou kunnen worden genomen, zoo is mij toch gebleken, dat men in den jare 1614 nog met de verbetering of aanvulling van het werk nog doende was. De volgende brief uit de *correspondentie* (2) tusschen den Staten-clerck Daniel Tresel en Gillis van Ledenberch, die *in originali* voor mij ligt, wijst dit duidelijk aan:

(1) Op: *Catalogus biblioth. etc. Alewini Petri, quaestoris etc. ordd. Holl. in tractu Dordraceno etc. Excudebat Dordraci, Petrus Verhagen (1627) 4º*, staat die aldus onder de *Nederland-sche Historien in Folio*: » Emanuel van Meteren *Nederland-sche Historie*, ghedrukt in 's Gravenhage Anno 1614. »

(2) Uit deze *correspondentie* blijkt onder anderen, dat de beruchte vergaderingen wel niet eigenlijk te zijnen huize, maar in dat van zijn' zwager, den Staten-drucker Hillebr. Jacobsz., werden gehouden.

Mynheer.

Alsoo myn swager Hillebrant Jacobsz. my heden heeft comen aendienē, dat het drucken van de historie van de Metere beter vordert, als hy wel hadde gemeent, en alreede soe verre is ghehomen, dat hy met den eersten sal behoeven de cohieren Uwer E. toeghesonden, daerinne het stuck van Utrecht wordt verhaelt, versoeckende derhalven, dat ik Uwer E. daer van advys soude willen geven, ten eynde deselve mochte gelieven ordre te geven, dat hem de voorsz. cohieren terugge mochte gesonden worden, behoorlyk (de voorsz. sake van Utrecht aengaende) gedresseert tot vol genuegen ende contentement van myn Ed. Mo. Heeren Staten 's lants van Utrecht. Bidde oversulcx dienstelyck, dat Uwer E. ghelieve daeraen de goede hand te houden, op dat den druck niet en worde verachtē, daerdeur enighe alhier soudē mueghen misnuegen scheppen

Uyt den Hage den 28. Apr. 1614.

Uwer E. oetmoedich ende getrouw dienaer,

D. TRESEL.

*Opschr.: Aen Mynh. etc. Ledenberch,
raet ende secretaris der E. Mo. Heeren
Staten 's lants van Utrecht.*

De algemeene Staten schijnen in deze uitgave bijzonder genoegē te hebben genomen, gelijk mij voorkomt uit de volgende besluiten, door dezelve op dit stuk genomen, te mogen worden opgemaakt:

1614. Nov. 10.

Is geaccordeert Hillebrant Jacobsz., drukker ordinaris (1) van haer Ho. Mo. aen elck van de jegen-

(1) Sedert den jare 1605. De Generaliteits-Notulen van den 24.

woordige presente Heren, over dese Resolutie geweest hebbende, een boec van de leste editie van de Historie van wylen Emanuel van Meteren, gerevideert, gecorrigeert ende geaugmenteert, tot costen vande Generaliteit te leveren, mitsgaders een exemplae, om te dienen tot een leggher op de tafel in haer Ho. Mo. vergadering ende noch een voor den griffier, ende dat men hem daervoor sal geven ordonnancie tot 16 in getal.

— Dec. 1.

Is Hillebr. Jacobsz., ord. dr. vd. gen., geaccordeert octroy, omme voor 7 jaren naestcomende, etc. inde nederd. ende fransche sprake te moghen drucken ende uitgeven de hist. der nederl. ende haerder na-

febr. van dat jaar behelzen de volgende hiertoe betrekkelijke Resolutie:

Op de requeste van Aelbert Henricksz., Oud-burghmeester vanden Haghe ende geswore ordinaris drucker vande Generaliteit, versockende dat de Heren Staten souden gelieven hem toe te laten, dat hy syn schoonsoon Hillebrant Jacobsz., getrouwt hebbende syne, Remonstrants dochter, die in't stuck vande drukkerie, ende wes daervan dependeert, ervaren ende bequaem is, soude mogen resigneren syn commissie ende octroye, die hy selfs als drucker van de Generaliteit heeft, is, na deliberatie, in recognitie van des suppliant langdurige diensten en andere goede consideratien, in de versochte resignatie geconsenteert, ende dat dienvolgende des suppliant voorsz. commissie ende octroye, die hy van haer Mo. Ed. heeft, opten voorsz. persoon van Hillebr. Jacobsz. sullen moghen worden verandert.

De acte commissoriaal voor Hillebr. Jacobsz., in die qualiteit, gedagt. 1605 fbr. 25, staat in de Resolutt. der Staten van Holland etc. de dato, alwaar echter, denkelijk *abusive*, Hillebr. Jacobsz., zwager van Aelbr. Henricksz. wordt genoemd, en naar welke Resolutt. hij op den 24. Maart daarna volgende, als zodanig, den behoorlijken eed heeft gedaan.

buere oorlogen etc., beschreven door den vermaerden hist. schryver Em. de Meteren saliger, by hem voor synen doot verbeterd ende vermeerdert totten den jare 1612, verbiedende etc.

— Dec. 18.

De Heeren in't Leger geweest, ende Syn Excellentie, elck oock een exemplaar te geven, gelyck mede een aen de Heeren, die ten tyde van't nemen vande resolutie absent geweest syn, vacerende in lands saken,

zoo dat de Resolutie bij hare Ed. Mo., de Heeren Staten van Holl. etc. genomen den 18 Dec. 1619, luidende aldus:

Aengaende de Historie van Emanuel van Meteren wordt verstaen, dewyl de man overleden ende het gemeen land nooit deszelfs werk heeft aengenomen nochte geapprobeert, dat men van des gemenen lands wegen in de correctien van dien niet en sal treden, noch met costen van correcteurs beswaren, latende deselve in waerde, als die is,

wel voor eene speciale bepaling, nopens een vervolg op van Meteren, zal moeten worden gehouden, gelyk dat van Baudartius door de Staten van Utrecht bij eene bijzondere acte in de provincie werd verboden, welke acte ik hier uit n°. ix (fol. 203) van de Registers van commissien en instructien, door de gemelde Heren Staten verleend, in extenso wil mededeelen:

Acte, daerby den Schout der stad Utrecht geordonneert wordt in te trecken de Historie Emanuels v. Meteren, die Baudartius (1) heeft doen drucken.

De Gedepp. vd. Stat. etc. niet geraden ofte goet

(1) Het vervolg van Baudartius op van Meteren is opgege-

*vindende voor 's lants dienst te laten venten ofte ver-
copen in de provincie de continuatie vande Historie
Emanuel van Meeteren, dewelke Baudartius
heeft doen drucken, ordonneren Jo. Joh. Suylen etc.
Schoudt der stadt Utrecht etc. toe te sien ende belet-
ten, dat de voorn. continuatie vande historie Ema-
nuels van Meteren by niemant in de stadt Utrecht
worde gevent etc., op verbeurte vd. exemplaren ende
correctie naer exigentie vande sake, doende de boeck-
vercopers hetselve insinueren.*

Gedaen t'Utrecht den vi. April. 1620.

Gedepp. etc.

Onder staat: *Is gelycke acte gedepecheert voor
den Schout van Amersfoort.*

In 1623 verwierven de weduwe en erfgenamen van de
algemeene Staten op nieuw octroy tot de uitgave van het
werk. Dat octroy staat afgedrukt achter den druk zelve.
De zakelijke inhoud is deze:

»De Stat. Gen. etc. hebben de weduwe etc. v. wyl.
Hillebr. Jacobsz., in syn leven ord. boekdr. vande
Generalitit (volg. haer Ho. Mo. Resol. v. 16 Jan. 1620),
daerby wylen haren man ende vader respective was geac-
cordeert ende geoctroyeert de Historie der Nederlantsche

ven in de B. d. N. G. bldz. 342, : *Arnh. 1620. Fol.* Op den boven
bldz. 139 van dit Tijdschrift aangehaalde *Fonds-Catalogus* v. Orlers
vindik, Baudartii *Cort begrip van Meterens historie*, 4°.; en op
den *Catalogus van etc.*, *Duytsche, Hoogd. ende Engelsche Boecken
uyt de biblioth. u. D. Balth. Lydius*, in syn leven *Dienaer des
H. Evang. tot Dortrecht etc. Dotr.*, by de wed. van Peeter
Verhagen, in de *Druckerye by de Wynbrugghe*, 1630 (4°), on-
der de quarto's: *Continuatie van Meteren door Baudartium
van het jaer 12 tot 20, Arnhem, 1620.* Hier schuilt dus weer
eene fout. Een andermaal hiervan nader.

etc. oorloghen, beschreven door de welvermaerde historieschryver Emanuel de Meteren sal., op nieuws te moghen herdrucken ende wtgeven voor den tyt van vyf jaren naestcomende, ende dat na d'expiratie van syn voorgaand octroy, 't welck expireren soude opten eersten Decembris 1621), geconsenteert, etc. dat syluyden de voorn. historie alleene in dese vereenichde Nederlanden in de Nederl. en Fransche sprake sullen moghen herdrucken ende uytgeven, voor den tyd van vyf jaren naesteomende etc. Gedaen ter vergadering etc. onder derselver cachet, etc. In 's G. Haghe, den laetsten Aprilis, 1622, etc."

De geplaatdrukte tijtel is reeds boven opgegeven. Daaronder staat met gewone letteren gedrukt:

In 's Graven-Haghe,

Byde weduwe ende erffgenamen van wylen Hillebrant Jacobssz. van Wouw, ordinaris druckers vande Ho. Mo. Heeren Staten-Generael Anno 1623.

Met privilegie.

Voorwerk: 1. De opdracht aan Cool, waarbij het *datum* is weggelaten. 2. De voorrede aan den lezer, als in die van 1608, waaronder mede de dagteekening ontbreekt. 3. De verclaringhe van de *vocabulen*. 4. Het epr. van Gruterus. 5. Dat van Clutius. 6. Van T. V. Horn. 7. Van S. R. 8. De ode van C. Taemsson v. Hoorn. 9. Het eerdicht v. Viverius. 10. Het Nederd. clinck-dicht. *In dorso* van hetzelfde, de *effigies* van van Meteren, verschillende van die in den druk 1608. Daaronder:

Aetatis 76. Mens. 3.

Obiit 1612. Aprilis 8.

Daarna de kaert der Nederl. met de beschrijving *in dorso*. Deze kaert is eene andere dan die in den druk van 1608. Er staat op die van 1623 te lezen: *Nova*

Germaniae Inferioris descriptio, delineante P. Bertio, sculpende Nicolao Geilkerckio. De tekst loopt onafgebroken tot aan het einde door, en daarna volgt het bekende leven van van Meteren door Simeon Ruytinck (1), eindelijk het register en het privilegie.

En dit is het dan, wat ik omtrent het ontstaan en de verdere lotgevallen van het werk van Emanuel van Meteren, voor nuttig heb gehouden, in het belang van 'slands geschiedenis, in het midden te brengen; waarbij ik nog alleen wil voegen het begin van den brief door van Meteren (1605) aan Huygens geschreven, waarvan ik boven het slot heb medegedeeld, als bevattende dit begin levensbijzonderheden van van Meteren, die er toe kunnen dienen de levensschets, door Ruytinck gegeven, aan te vullen:

(1) De academische bibliotheek bezit het volgende, niet veel voorkomende werkje:

Epicedia in obitum R. C. Dque V. D. Simeonis Rutingi etc. verbi divini Dispensatoris in Ecclesia Londinensi Belgica Diversorum. LB., apud Isaacum Elzevirium, jurati Acad. typographi (1), 1622. (4°).

De daarin voorkomende *carmina* zijn van: Raphael Torius, Med. D.; Joannes Regius, defuncti collega; Eduardus Meetkerkius, S. T. B. ling. Hebr. Profess. reg. in Acad. Oxon.; Ambrosius Regemorterus, defuncti collega; Caesar Calandrinus, ecclesiae Italo-Londin. minister; *Constanter*; Balduinus Hamaeus med.; Jac. Colius Ortelianus; Jo. Brovaert Bruxell. M. D. Londini, kl. fbr. 1621; Matthias Bouche Zelandus; A. Cruso, Cantabr.; Abra. Busch, Oxon. Na deze lat. *carmina* een nieuwe titel:

Klacht-Ghedichten over den doot van etc. Mr. Symeon Ruyting, etc. Leyd., Is. Elzevier etc., 1622.

De hierin voorkomende nederd. gedichten zijn van J. Cats, J. Proost, Brovaert, D. D. G. W., en J. C. Norvic.

» Gonstige heer C. Huygens. Ick hebbe UE. schryven vanden 9. deser wel ontfangen, daer wt verstaende, Uwe ende Mejuffr. UE. huysvrouwe goede gesontheit met uw kinderen, die wy bidden God te willen seege-
nen ende de vader ende moeder lanck leven, om wel godsaligh op te brengen, dat soe veel als een ander genereeren is, ende dat moet God mede geven. Ick hebbe noch neghen kinderen. Myn jongste sone starff vande Paesse over 2 jaer; ende kermisse lest hebbe ick myn dochter Maria begraven, 30 jaren out, die met in den Hage was. Also hebbe noch 3 sonen, al mannen noch ongehowt, ende 6 dochters, waervan 5 ghehowt, daer de viere vast kinderen cryghen; dan Susanna niet; ende d'een dochter Constantia is noch onghehowt; voor haer hebbe ick eenlyck te sorgen. Myn outste dochter Lucretia heeft zeven kinderen, ende een dochter howbaar, langer dan de moeder. Daer mochte ick wel outgrootvader van worden. Ick hebbe desen Augusti 41 jaer ghehowt geweest, als UE. huisvrouw een cleyn kint was. Ick was in Julio lest 70 jaer out, myn huysvrouwe 61. Ick hebbe God danck, noch mentem sanam in corpore sano, al ist was corsel ende swack. Myn huysvrouwe is oock noch redelyck wel, dan met spenen gequelt, et dies quellyck. Ende doen UE. alle seer groeten, verblydt van UE. wesen ende welstant te horen....»

J. J. DODT VAN FLENSBURG.

TAFEL

VAN

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN ,

In de maand JUNIJ 1842 ,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOI
TE UTRECHT ,

ONDER TOEZIGT VAN DEN HOOGLEERAAR

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9 , des middags te 12 , des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren).

DAGUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK S MIDD. te 12 ur	WEERSGESTELDH. S MIDD. 12 UREN.
	2 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u	3 ur.	9 ur		
1	770	771	770	770	17a	20	20a	14a	N. W.	Helder.
2	767	768	769	769	187	176	184	115	idem.	Betrokken.
3	770	770	770	770	144	175	16a	116	idem.	Bewolkt.
4	768	767	766	766	15	168	18a	116	N.	Helder.
5	768	768	764	765	174	178	198	16	N. O.	Bewolkt.
6	765	764	765	766	195	205	204	14	O.	Helder.
7	767	768	768	769	16a	20	221	14a	N.	idem.
8	770	770	770	770	22	23a	25a	174	N. O.	idem.
9	770	769	768	768	203	234	24a	184	idem.	idem.
10	767	768	767	767	21a	247	256	21	idem.	idem.
11	769	769	769	770	26	274	268	224	idem.	idem.
12	771	772	772	772	237	246	25	17	idem.	idem.
13	771	771	770	769	20	224	228	165	N.	idem.
14	768	768	767	767	168	20	208	16a	idem.	Bewolkt.
15	765	764	764	764	167	169	176	117	idem.	Betrokken.
16	763	762	762	763	149	176	168	15a	N. W.	Bewolkt.

DATUM.	BAROMETER IN MILLEMETERS.				THERMOMETER IN 1000.				WINDSTREEK 's MIDD. 12 UUR	WEERSGESTELDHE. 's MIDD. 12 UREN
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	766	766	766	767	146	16	162	12	N.	Bewolkt.
18	767	766	766	768	150	18	152	118	N. W.	idem.
19	760	759	758	758	14	177	195	153	W.	idem.
20	758	758	759	760	176	19	19	16	idem.	idem.
21	757	756	756	755	167	188	192	16	N.	Betrokken.
22	759	760	760	760	182	206	192	15	W.	idem.
23	759	759	760	761	148	164	168	158	idem.	idem.
24	761	760	759	759	168	202	189	165	idem.	idem.
25	761	761	761	759	17	19	188	158	idem.	idem.
26	755	755	756	760	144	18	177	142	idem.	idem.
27	764	766	768	768	156	188	164	142	idem.	idem.
28	770	771	770	770	17	178	188	161	idem.	Bewolkt.
29	767	767	767	767	208	214	212	16	idem.	Helder.
30	764	764	765	762	201	216	206	16	idem.	Bewolkt.
GEMIDDELDE WAARNEMING										
1	7677	768	7677	7678	1789	2015	2053	1503	Vanden 1st. tot den 10e	
2	7656	7655	7653	7655	1782	1966	1997	1521	— 11en. — 20e.	
3	7617	7619	762	7621	1714	1896	1876	1536	— 21st. — 30st.	
	765	7654	765	7651	1761	1959	1975	1520		

2 's morgens regenachtig.

9 's avonds veel wind.

19 's avonds en 's nachts regen.

20 's avonds en 's nachts regen.

21 's avonds regen.

22 's namiddags en 's avonds regen.

23 's morgens regen, hagel en onweder.

24 de gansche dag regen.

25 's avonds regen.

26 's morgens regen en 's avonds winderig.

27 's morgens veel wind.

Algemeen gemiddeld, Barometer 765,12, Thermometer 18,03.

Junij 1842.

**STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.**

	GEBORENEN.										HUWELIJKEN. ECHTSCHIEDINGEN	OVER- LEDENEN.	
	Getal.		waaronder :										
			Onechte.	Tweel.		Doodgeb.							
M.	V.	M.	V.	M.	V.			M.	V.				
UTRECHT.....	68	57	6	10	3	2	1	40	»	58	52		
AMERSFOORT.	19	12	5	1	»	»	»	5	»	6	11		
RHENEN.....	3	1	»	»	»	»	»	2	»	4	3		
WIJK BIJ DUURSTED.	2	5	»	»	»	»	»	3	»	3	3		
MONTFOORT.....	1	2	»	»	»	»	»	1	»	»	1		
IJSSELSTEIN.....	5	4	»	»	»	»	»	2	»	»	4		

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

	onder Nulpeil.
1 Junij 1842.	4 el 67 dm.
15 ———	4 — 64 —
30 ———	4 — 72 —

BIJDRAGE
BETREFFENDE HET
SLOT DE HORST
ONDER RHENEN GELEGEN.

*Voornamelijk ontleend uit onuitgegeven oorkonden.
(Met Afbeelding.)*

Aan de noordwaartsche afhelling van de, aan hare zuidzijde aan den Rijn gelegene, *Rhenensche, Laersche, Heimen* of *Grebsche* bergen, in de Provincie *Utrecht*, ligt eene bekoorlijke landstreek. Bouwlanden met eiken hakhout afgewisseld of omzoomd, rijzen langs de golvende zijden dier bergen op, welker toppen met hoog geboomte zijn beplant; aan den voet dier bergen loopt, in eene westwaartsche rigting, van de *Greb* af tot aan de Hofstad *Prattenburg*, een breede landweg, de *Cuneraweg* geheeten. Aan beide zijden bezoomd door hofsteden, wekt die weg, telkens, geschiedkundige herinneringen op, bij hem, die de oude geschiedenis dezer landstrecken zich voor den geest brengt.

Daar ligt, nabij de *Greb* het oude slot *Hemerstein*: wat verder stond het slot *Laer* of *Lievendaal*: aan de helling dier heuvelen, was het oude verblijf der Utrechtsche Bisschoppen gelegen, de oude gerechtsplaats, waar zij hunne regtdagen pleegden te houden, hunne staatsgevangenis, het slot *de Horst*; oudtijds bestemd om de zuidoostelijke grenzen van het Sticht tegen de Graven, later Hertogen, van Gelder te beschermen; verder op ligt *Remmerstein*, en nog meer verwijderd, *Prattenburg*, welke alle langs dien weg zijn gelegen. Zijne aanzienlijke breedte wijst op eenen ouden aanleg. Volgens de kaart van *Utrecht* door B. de Roy, liep hij vroeger nog verder westwaarts door, tot onder *Leersum*, aan het

zoogenaamd Gat van den Berg, tegen over het slot *Broekhuizen*, zich vereenigende met den ouden Arnhemschen bovenweg; die van *Utrecht*, achter *Zeist*, *Driebergen* en *Doorn* loopende, volgens die kaart, zich op dat punt in twee takken verdeelde; waarvan de eene, langs de zuidelijke zijde der bergen, over *Amerongen*, en van daar, achter *Elst*, over *Remmerden*, naar *Rhenen* loopende, en daar doorgaans de rigting van den straatweg van *Zeist* naar de *Greb* volgende, of door dien weg vervangen, aan de *Greb* zich weder aansluit aan den voorsomschreven weg; welke, langs de noordelijke zijden der bergen loopende evenzeer aan de *Greb* eindigt.

Men bevindt zich hier op den grond, in de oudste charters reeds vermeld, als tot den pagus *Flethetti*, *Flehite* of *Fladate* behoorende. Hier zijn de *villa Hreni*, *Rembrachti*, *Hlara*, *Hnodi*; *Rhenen*, *Remmerden*, *Laer* en de *Nude* (1).

Dan beschouwen wij dien grond eenigzins nader:

In dit *Hemerstein* herkent men hetzelfde slot, van de oudste tijden onder den naam van *Hamerstein* bekend: welligt was het daar, dat oude legenden de woning plaatsten van een vermogend en aanzienlijk Edelman, (2) bij wien de heilige Cunera, eene der elfduizend maagden, die de woede van Attila ontkomen was, bescherming vond; en dien zij, daarom door zijne nog Heidensche bloedverwanten gehaat en vervolgd, tot het aannemen der Christelijke godsdienst bewoog (3).

Eene bergtop bij de stad *Rhenen*, de fraaije kerk en hare

(1) Zie de aanwijzing dezer plaatsen op de kaart, achter het werk, *de Waterafleiding en kanaalvaart in de Geldersche vallei*. Utrecht 1842, bij L. E. Bosch en Zoon; en over dezen pagus en de aangeduide plaatsen, *Proeve over den ouden loop der rivier de Eem*, Utrecht 1832, bl. 42.

(2) Aangaande dit geslacht is door den oudheidkundigen C. Booth een bijzonder onderzoek gedaan, en eene geslachtslijst zamengesteld, in zijne verzameling in de Archiven der Provincie voorhanden, B. No. 122. Het slot Hamerstein was een Stichtsch leen.

(3) Zie *Proeve* bl. 16 aant. † *Matthaeus de Fundation. Eccles. Lib. 1 F. 21 p. 294 et Lib. 11 Fund. 1, p. 398.*

zoo uitmuntend schoone toren, het geheele kerspel zelve van Rhenen, ontleenen hunne namen van deze zelfde Cunera (1). Zelden zal dan wel eene oude legende zoo duurzame en zoo menigvuldige sporen hebben overgelaten, als die van Cunera.

Welligt was het op dit *Hamerstein*, dat de keizerlijke rijks-sieraden, door keizerin Machtildis, na den dood van haren in 1125 te Utrecht overledenen gemaal, Keizer Henrik V, zijn bewaard geworden (2).

Dit *Laer*, was waarschijnlijk het stamhuis van het overoude geslacht van Laer, waartoe Giselbert de Lare behoorde, die wegens eenen opstand van Bisschop Godebald tegen dienzelfden Keizer Henrik den V, in 1125 gevangen genomen zijnde, in den kerker zijn leven eindigde (3). *Remmerstein* en *Remmerden* herinneren (4) aan de *villa Rembracti*. Indien de thans nog bij de landlieden geloof vindende overlevering, dat de H. Cunera dicht bij het huis *Prattenburg* (5) begraven

(1) Aan de oostzijde van Rhenen ligt de Cunera-berg; de fraaije kerk dier stad is aan Cunera gewijd. Zie Matthaeus de Fund. Lib. 11 p. 398. Het kerspel van Rhenen wordt genaamd dat van Cunera, in een HS. in het Archief der Staten van Utr. Liber secretorum capituli van der Horst scriptus anno Dni. 1571 p. 39.

(2) Heda p. 145 uit den Abbas Urspengensis. Zie *Handelsverkeer van Utrecht* III Stuk bl. 411.

(3) Heda in Godebald Episc. p. 117. *Handelsverkeer* III p. 409.

(4) *Remmerstein* bestond vroeger uit eenen vierkanten toren door eene gracht omgeven, buiten welke andere gebouwen gelegen waren: dit landgoed behoort thans aan J^r. Willem Anne Beelaarts van Blokland, Lid der Ridderschap van Utrecht. *Remmerden* is eene groote bouwhoeve, behoorende aan de kerk te Rhenen.

(5) *Prattenburg*, in den tegenwoordigen staat der Provincie Utrecht, *Aanhangsel bij het II Deel* vermeld, als aan het geslacht van van Asch van Wijck behoorende, werd door Schoockius Belgium foederatum p. 343, onder de ridderhofsteden gesteld. De hofstad, vroeger door eene gracht omringd, welke nog gedeeltelijk bestaat, was van eene grootere uitgestrektheid dan thans; doch het nog bestaande

zoude zijn, iets opmerkenswaardig in zich heeft, nu de yreesachtige landman het nog niet zoude wagen, in het middernacht uur, die plaats te naderen, waar hij gelooft, dat zij, de witte jufvrouw, nog iederen nacht zoude verschijnen. (1) dan zou dat gedeelte derzelfde legende, volgens welke haar beschermer gepoogd had, haar op een zijner meer afgelegen goederen in veiligheid te brengen, doch dat zij daar om het leven kwam, juist aan het einde van den weg, die van den *Heimenberg* derwaarts leidende, tot aan dat punt, en niet verder, den naam van *Cuneraweg* dragen; dan zoude die overlevering eene bijzonderheid zijn, welke eenige aandacht zoude verdienen, vermits ditzelfde huis, van oude tijden aan eenen tak van het oude geslacht van *Rhenen*, dat zich *Rhenen van Prattenburg* noemde, in eigendom toebehoorde.

Dan, boven dit alles, is de heerlijkheid *Rhenen* zelve opmerkenswaardig. Er bestond reeds in 853 eene *villa Rheni* (2). Indien men de uitgestrektheid dezer villa, naar die der parochie of van het kerspel wil afmeten, dan strekte zij zich uit,

gedeelte is gebouwd uit zeer groote mopsteen, gelijk in vorm aan die van het huis *de Horst*. Dit landgoed had eene groote uitgestrektheid, toen de Prattenburgsche veenen grensden aan de Ginkelsche veenen. Het behoorde in de vijftiende eeuw aan den Domdeken Everard van Soudenbalch, door wien het weeshuis te Utrecht in 1491 werd gesticht; en werd door hem geschonken in 1492 aan zijnen neef Everard van Soudenbalch, zoon van Gerard van Soudenbalch, die als Burgemeester der stad Utrecht, eene zoo belangrijke rol speelde in de geschiedenis van den driejarigen oorlog tegen den Hertog Maximiliaan, in dit Tijdschrift medegedeeld door Jr. A. M. C. van Asch van Wijck VII Jaargang 1841. Everard van Soudenbalch was mede Burgemeester dier stad, tijdens de regering van Bisschop Hendrik van Baden. Hortensius heeft zijn groot en edel karakter, zijne geeskracht en burgermoed, in een' treffenden stijl, afgeschetst, in zijne *Historia Secess. Ultraject.* Lib. I p. 18 et 24.

(1) In eenen tuin oostwaarts van dit huis wijst men nog de plaats aan, waar *Cunera* zoude begraven zijn.

(2) Bondam Charterboek van Gelderland Vc stuk, pag. 32.

langs den *Middelrijn* tot aan *Amerongen* of *Hemer Enge*; noordwaarts *Rijnsoude* in zich bevattende (1), ging zij voort tot aan *Ede* en *Scherpenzeel*; zij grensde aan *Emmikhuizen*; zij was alzoo gelegen aan den linker oever van dien tak des *Rijns*, welke, noordwestwaarts loopende, onder den naam van *Eem*, aan beide zijden van *Emmikhuizen* voortliep. Zij besloeg het oude meer *Agilmari*, later in moerassen en vennen veranderd (2), uit welker verveening de aanzienlijke gemeente *Veenendaal* is ontsproten. Deze villa heeft dan waarschijnlijk haren naam ontleend van hare ligging, als besloten zijnde tusschen den westwaarts loopenden *Middelrijn*, en den voormelden noordelijken tak dier rivier; van hier was het, dat zij zoo eigenschappelijk den naam van *villa Rheni* voerde.

Deze villa nu had haren *senior*, of, met andere woorden, deze heerlijkheid had haren heer, wiens geslacht van het bezit dier heerlijkheid zijnen naam ontleende.

Vermoedelijk behoorden de Heeren van *Rhenen* tot de oude Dynasten, die onmiddellijk onder het Duitsche Rijk stonden (3). Immers heer Godfried van *Rhenen*, wordt vermeld, als met de Bisschoppen en Graven als getuigen optredende bij de charters, die op den Rijksdag, welken Keizer Coenraad de

(1) *Rijnsoude* heette oudtijds *Rijnreuaert* en *Noorderuaardt*. *Tegenwoordige staat der Provincie Utrecht*, II D. bl. 239. Bisschop Jan van Arkel kocht het van de burgers van *Rhenen* t. a. p.

(2) Zie *Proeve over den ouden loop der Eem* bl. 21. *Bondam charterb. v. Geld.* I St. p. 59, charter van 5 April 950.

(3) In de Inleiding tot de geschiedenis van Gelderland, heeft de Baron van Spaan menigvuldige bewijzen van het bestaan dier heerlijkheden, welke oudtijds onmiddellijk tot het Duitsche Rijk behoorden, verzameld, en met zijne gewone oordeelkunde den voormaligen staats-regtelijken toestand dier heerlijkheden opgehelderd. In de Dissertatie van den heer Beucker *Andreae de juris municipalis Fris. orig. etc.* p. 403 N°. 9, wordt dit op Godfried van *Rhenen* toegepast » *Nominantur etiam Godefridus de Renen et Alardus de Megene, qui sine dubio tunc erant Nobiles Imperii.* »

III in het jaar 1143 te Utrecht hield, werden uitgevaardigd. Zoo stond hij als getuige, even als andere Rijksgrooten, over de uitvaardiging door den Keizer, van het charter, hetwelk ten onderwerp had, de opdracht der keuze van de Bisschoppen van *Utrecht* aan de kapittelen, welke dus eene allergewichtigste staatshandeling was. In eene andere niet minder belangrijke staatshandeling, namelijk de uitvaardiging van een charter, door denzelfden Keizer, in hetzelfde jaar 1143, waarbij hij het bezit des graafschaps Oostergoo en Westergoo aan de Utrechtsche kerk, bij vonnis der Rijksgrooten, naar de uitwijzing des Graven van Gelder, bevestigde, komt Godefried van Rhenen voor, te gelijk met zijnen zoon Hugo (1); hij was zelfs de eerstgenoemde der edele heeren, welke in dit charter als getuigen optraden, en volgde onmiddellijk op den Graaf van Luxemburg. Reeds vroeger wordt echter Godefried de Rheno vermeld, in het charter, waarbij Bisschop Godebald de Abtdij van St. Laurentius te Oostbroek, in 1123 of 1113, begiftigde (2).

De uitgebreidheid der landbezittingen van dezen Godfried kan men leeren kennen, uit het charter van zijnen zoon, Bisschop Godfried van Rhenen (3), bij hetwelk hij zijn eigen slot *de Horst* aan de Utrechtsche kerk schonk in 1178. Hij zegt in hetzelfde, dat zijn vader Godfried met zijne zonen zittende op de hoogte, waar dit slot door hem was begonnen gebouwd te worden, aan drie zijner zonen Diderik, Gerlach en Arnold, welke laatste een geestelijke was, zijne goederen in *Brabant* had toegewezen; zijne overige goederen aan Hugo, aan hem Godfried, en aan zijne zuster Hel-

(1) Heda p. 167. Zijn zoon Hugo was dus toen reeds meerderjarig; men kan daarom den leeftijd zijns vaders tot het laatste der elfde eeuw brengen.

(2) Mss. Register der Abdiij, pag. 4 verso stelt die op 1125. In de *Historia Episcopatum foederati Belgii*, p. 129 wordt zij tot 1113 gebracht om daarbij aangevoerde redenen.

(3) Zie dit charter in *Historia Episcopatum Foed. Belgii* Tom. I p. 1. Bij Matthaeus ad *Anonymum* p. 134, het jaartal 1133 is blijkbaar onjuist, daar Godfried reeds in 1178 overleed.

wich (1); dat deze Helwich ontvangen had, de goederen van Bommel in de Betuwe, en bij Andernach; doch dat Hugo met hem Godfried schikkingen had gemaakt wegens de overige goederen, bijzonder over den toren en het huis *de Horst*; dat de aanleg van dit gebouw, door zijn vader vroeger ondernomen en voortgezet, in den oorlog verwoest zijnde, hij, na het kinderloos overlijden van zijn broeder Hugo, *Horst* verkregen had. Deze Godfried van Rhenen, vader des Bisschops, was dus een zeer vermogend Edelman; die, zoowel in zijne eigenlijke heerlijkheid *Rhenen*, als in de *Betuwe*, in *Brabant* en in *Duitschland*, zoo uitgebreide bezittingen had, dat alleen zijne Brabandsche goederen, voor het erfdeel van drie zijner zoons toereikende waren.

Het oude geslacht van Rhenen schijnt bovendien hoog te hebben gestaan in de gunst der Keizers. Immers toen er, na het overlijden van Bisschop Herman, in 1150 moeilijkheid ontstaan was, of gevreesd werd, bij de keuze eens nieuwen Bisschops, was het eene der eerste daden der regering van den pas tot Keizer verkoren Frederik I (2), zich ijlings naar Utrecht te begeven, om door zijn gezag in die keuze tusschen beide te treden. Toen was het Godfried van Rhenen, de zoon van den vroeger vermelden, die, ten gevolge der uitoefening van dat gezag, tot Bisschop werd benoemd.

Deze Bisschop Godfried was vermaagschapt aan de heeren van Kuijk, die het graafschap van Utrecht erfelijk bezaten; want zijne nicht Sophia was met Henrick van Kuijk ge-

(1) Nog in 1429 waren de Helwicks kampen bij het slot *de Horst* bekend, die bij de rekening van G. de Keizer Mss. worden vermeld; en dezelfde naam bestaat thans nog.

(2) Heda in Godefrido Episc. pag. 171. Schmidt Gesch. der Teutschen, en von Raumer Gesch. des Hauses Hohenstauffen, maken mede gewag van deze reize des Keizers, als van eene der eerste daden zijner regering. Vermoedelijk behoorde het geslacht van Rhenen tot diegene, welke vroeger aan het Salische stamhuis getrouwd, ook het Zwabische aankleefden, en op wier trouw de Keizers uit dat huis konden rekenen.

huwd, en aan hare zonen Godefried en zijne broeders, werden door dien Bisschop zijne goederen, bij kinderloos overlijden van zijnen broeder Geerlach, gemaakt, bij hetzelfde charter, waarbij hij *de Horst* aan de Utrechtsche kerk had geschonken.

Uit de geschiedenis van het Bisdom van Utrecht kent men den kloekmoedigen Vorst, die aan alle tegenstreving het hoofd wist te bieden; die de gewigtigste geschilpunten tusschen het Sticht en Holland, over het regt op de graafschappen Westergoo en Oostergoo, zoo wel als die over de verstopping van den Middelenrijn bij Zwadenburg of Zwammerdam (1), wist te doen beëindigen, door uitspraken van dienzelfden Keizer Frederik in 1163; en die daarin even groote blijken gaf van eene wijze gematigheid, als van zijne zucht, om de landen onder zijn bestuur, te ontheffen van den ondragelijk geworden last van gedurige overstroming (2). Krachtvol was dit bestuur; doch Bisschop Godfried doorzag, dat de bevestiging van het Bisdom het aanbouwen van sterke sloten onvermijdelijk maakte; hij deed, ten dien einde, aan de westzijde van het Nedersticht, Woerden aan den Rijn, en Montfoort aan den IJssel bevestigen; aan de noordzijde van het Oversticht deed hij het slot Vollenhoven bouwen; ook aan de oostzijde van het Nedersticht, aan de boorden der Eem, nabij het punt, waar die rivier zich met den Rijn vereenigde, en waar, volgens het charter van Keizer Frederik van 1163, een hernieuwde uitloop aan den Rijn moest worden gegeven, schonk hij aan de Utrechtsche kerk zijn slot *de Horst*, om het Sticht tegen invallen aan de zijde der Veluwe te beschermen (3).

(1) Het is des te opmerkenswaardiger, dat de doorgraving van de Noda, in de gemelde uitspraak, als het middel tot verbetering des afvoers van het Rijnwater, werd vastgesteld, wanneer men daarbij let op de persoonlijke bekendheid van Bisschop Godfried met die landstreek, waarin de stamgoederen van zijn geslacht gelegen waren.

(2) *Historia Episcopatum Belgii Metropolis Ultrajectinae* p. 264, 265.

(3) Zie dezen brief in de *Hist. Episc. Belgii* t. a. pl.

Dit slot wordt door hem bij gemelden giftbrief in dezer voege beschreven: *Domus et turris et capella et porta, totumque castrum inferius et superius*. Het hoofdgebouw was dus een toren, bij hetzelfde stond een huis, en eene kapel, alle in het slot of castrum zelve begrepen, hetwelk in een boven en een beneden, of hooger en lager gedeelte verdeeld was; eene versterkte poort was aan den ingang van dit slot: welks beschrijving, zoo als wij later zullen zien, nog overeenkomt met de verdeeling en rigting, waarin de bestaande bouwvallen van hetzelfde en de overblijfselen der voormalige grachten thans nog worden aangetroffen (1).

Wanneer men de lotgevallen van dit slot, zijne herhaalde verdediging, zijne vermeerstering en eindelijk zijne verwoesting wilde beschrijven, zoude men de geheele geschiedenis van het Utrechtsche bisdom moeten doorloopen. Bij iederen oorlog, bij iedere merkwaardige gebeurtenis, is het bijna altijd het slot *de Horst*, hetwelk te voorschijn treedt. Het was het punt van herhaalden aanval voor de Graven van Gelre; het bezit dier sterkte werd begeerd door de Graven van Holland; doch tevens was het een hoofdsteenpunt der magt van de Bisschoppen van *Utrecht*. Daar verzekerden zij de aanzienlijke gevangenen, welke het lot des oorlogs in hunne handen deed vallen, of de onrustige grooten, van welke zij zich hadden meester gemaakt. Daar werd door Bisschop Boudewijn van Holland, opvolger van Godfried, Volkerd, broeder van Rudolph van Coeverden (2) gevangen gehouden, doch door het beleid eener jonkvrouw, dochter van een vermogend edelman, bevrijd zijnde, ontvlugtte hij van dit slot, en verkreeg met zijne vrijheid, de hand van haar, die hem verlost had.

Daar had Graaf Dirk VII, toen hij over het Sticht bewind voerde, zich, na den dood van zijnen oom, Bisschop Boudewijn, gevestigd; daar kwam Graaf Willem zijnen broeder bezoeken,

(1) Deze opgave zal in een aanhangsel worden medegedeeld.

(2) *Anonymus de rebus Ultrajectinis cum notis Matthaei C. 6* p. 6.

doch deze hield hem op dat slot gevangen; van daar ontvlugtte hij naar Gelderland (1), en ging eene huwelijksverbintenis aan, met eene dochter des Graven van Gelder, welke sedert den grond legde tot eene vereeniging der belangen van de vorstelijke huizen van Gelder en Holland, die van zoo grooten invloed was op de geschiedenis der volgende tijden, en op het Sticht van Utrecht zoo ongunstig terug werkte. Dit slot in veiligheid voor zijne belangen te stellen was, later, het doel van Graaf Floris V, toen Bisschop Jan van Nassau het kasteleinschap over *de Horst* aan heer Jan van Cuijk moest opdragen. Door Willem van Duivenvoorde, in 1335, aangevallen werd het door eene moedige verdediging behouden. Toen Bisschop Frederik van Blankenheim, ter ondersteuning van Vrouwe Jacoba van Beijeren, zich verzette tegen de indringing van Hertog Jan van Beijeren in 1420, was het eerste punt tot welks versterking besloten werd, het slot *de Horst*; bij de beraming der middelen van verdediging, werd vastgesteld, die sterkte te voorzien van eene bezetting van zestig mannen te paard en twintig te voet; aan Jan van Wije en Alaert van Wije, gebroeders, werd toen eene uitnoodiging gedaan, om met zes of acht mannen, zich tot die verdediging derwaarts te begeven (2). Daar vond Bisschop Zweder van Cuilenburg nog het laatste steunpunt van zijn gezag, toen hij, als Landvorst ontzet zijnde door de drie Staten van Utrecht, bij de verkiezing van Rudolph van Diepholt tot Ruwaard, dit gezag nog poogde te handhaven. Daar vestigde zich Bisschop Rudolph van Diepholt, toen hij in 1455 met de geestelijkheid en gemeente van Utrecht in onmin, die stad had verlaten (3). Doch het is het doel eenige minder bekende bijzonderheden dit slot betreffende mede te deelen, maar niet al de lotgevallen van *de Horst* te vermelden (4);

(1) *Anonymus* Cap. 7 p. 11.

(2) Mss. van onderscheidene zaken dien Bisschop betreffende uit de verzameling van den heer C. Booth.

(3) Wagenaar *Vad. Hist.* IV. Deel bl. 48.

(4) Onder die bijzonderheden mag men tellen, dat volgens het

hoezeer het in de geschiedenis van het bisdom bijna eene even gewichtige plaats bekleedt, als het door Bisschop Henrick van Vianden in 1252 gestichte slot van Vredeland. Meermaalen werd dit slot verpand. Door Bisschop Jan van Diest aan heer Hubert van Cuilenborgh, doch het werd door Bisschop Jan van Arckel gelost: later aan den heer van Vianen, aan wien het pandschap door Bisschop Floris van Wevelinkhoven verpand werd gelost, waarop hij dit slot vermeersterde, hetwelk, voor dien heer, door eene zwakke bezetting, onder heer Maas Mulart verdedigd, spoedig werd opgegeven. Sedert dien tijd, duurzaam in het bezit der Bisschoppen van Utrecht, werd het eindelijk weder verpand aan Everard van der Eest, doch het werd, door dezen, aan Adriaan van Borselen, ten behoeve van David van Bourgondie, ingeruimd, voor eene som van zeventuizend rijnsche guldens (1).

In den oorlog van Hertog Karel van Gelder werd het in 1527 geheel vernield. Het schijnt toen geheel onherstelbaar te zijn geweest, of wel de belangrijkheid van deszelfs ligging niet meer, zoo als voorheen, te zijn beschouwd; immers, bij de geheel veranderde krijgstactiek en vestingbouw, niet meer als een verdedigbaar punt te zijn aangemerkt. Het werd dan ook afgebroken, de tufsteen werd voor tienduizend guldens verkocht, en de bouwsteen en werden gebruikt aan de muren der stad Rhenen, en om het kasteel Vredenburg te Utrecht te bouwen.

Eene der minder bekende bijzonderheden tot dit slot betrekkelijk is deze, dat het slot *de Horst* sedert zijne stichting dikwijls de verblijfplaats was der Utrechtsche Bisschoppen; dat

Chronicon Tilense Tom. II p. 493. Bisschop Frederik in October 1423 daar overleed; terwijl andere schrijvers, aangehaald in de aantekening van J. S. van Leeuwen op die plaats, stellen dat dit in Overijssel op het slot Vollenhoven zoude zijn voorgevallen. Dan het *Chronicon Tilense* werd opgesteld uit opgaven van den geheimschrijver des Bisschops Willem van Wijc, en uit het *Diversorium* blijkt, dat hij op den 27 September 1423, en dus kort voor zijn overlijden, nog eenen regtsdag op *de Horst* heeft gehouden.

(1) Wagenaar IV. bl. 59.

zij aan hetzelfde de voorkeur gaven boven andere sloten. Het was hun buitenverblijf, wanneer zij hun hof in Utrecht verlieten, werwaarts zij, door hunne Edelen omringd, hunnen geheelen hofstoet overbragten, en waar zij zeer dikwijls hunne opene regtsdagen hielden; waarvan in de *Diversoria* der Bisschoppen Frederik van Blankenheim en Rudolph van Diepholt, in de archieven der Staten van Utrecht nog aanwezig, de bewijzen zijn aan te treffen (1). Bijzonder hield Bisschop Frederik van Blankenheim, van het jaar 1396 af tot aan zijnen dood, zeer veelvuldig zijn verblijf aldaar. Uit het *Diversorium* diens Bisschops, kan men de maanden en de dagen, gedurende welke hij daar tegenwoordig was, opmaken, uit de aantekeningen der aldaar gehouden regtsdagen. Dikwijls geschiedde dit wel in Utrecht, eenige malen te Vredeland, en slechts tweemaal te Wijk; doch dan was het niet in het slot van *Duurstede*, maar op de markt van de stad Wijk, aan het huis van Ridder Jan van Limbeeck (2). Deze

(1) In het *Diversorium* *Friderici Episcopi*, vindt men, in 1396, in December, eenen regtsdag door hem gehouden ter Horst, in 1397, 11 Augustus, 6 en 21 December 1398, 3 en 23 Januarij 1399, 5 en 18 September, 16 en 31 October, 5 November 1401, 10 September 1402, 14 October 1403, 20 December 1404, 15 Januarij, 29 Augustus 1405, 14 Januarij 1406, . . . Julij, 24 October 1407, 25 April, 9 Maart, 6 Junij, 20 October 18 November 1408, op St. Jacob 1409, April en op St. Margaretedag en Maria Assumptio 1416, 15 Februarij, 1 Maart, 21 April 1411, 5 en 19 Augustus 1412, 17 Augustus, 19 October 1413, 20 Februarij, 1 Mei 1414, 1 Sept., 10 October 1415, 15 Januarij, 1 Mei 1416, 27 Maart, 8 Mei 1423, 20 Maart, 18 Junij en eindelijk op de *feria sexta post Matthaei Euang.* den 27 September 1423.

(2) Nadat Jacob heer van Gaesbeeck de goederen van zijnen oom Willem van Abcoude, heer van Wijk, door begunstiging en hulp van Bisschop Frederik verkregen had, werden door denzelfden, op 21 April 1410 en in 1411 regtdagen te Wijk gehouden. — Al wat de hooge regtsmagt des Bisschops betreft, is een punt van te wijdloopig onderzoek, om te dezer plaatse te wor-

regtsdagen bepaalden zich, intusschen, niet tot de zaken van Eemland, maar die van geheel het Nedersticht werden op dezelfde behandeld. De regtbank van Bisschop Frederik was daartoe zamengesteld uit zijne mannen en dienstmannen. Gedurende zijne regering, werden onder hen, die deze hoofdregtbank uitmaakten, op 19 October 1412 geteld: Johan van Vijanen van Beverweerde, H. Herman van Wulven, H. Melijs Utenengh, H. Henric van Nijvelt, Ridder Jacob van Zuijlen, Willem van Nijenvelt, Splinter van Everdingen, Lambert Petri, Peter Mouwer, Jan van Damassche, Jan van Beesde, Gijsbert van Beesde, Peter Utenbongart, Tijmen Hestor, Willem van Colverschoten (1), Ernst van Hinderstein, Pelgrom de Wale, en als Kastelein of Burggraaf van de Horst in 1393, heer Evert van Effen.

Er zoude een belangrijk onderzoek kunnen geschieden, over het tijdperk, waarin deze geregtsdagen naar het slot van *Duurstede* zijn overgebracht, nadat hetzelfde door Bisschop Rudolph van Diepholt, bij afstand van heer Jacob van Gaesbeek heer van *Wijck* en *Duurstede* was verkregen. Daar

den ontwikkeld: door *Matthaeus de Jure gladii* is hierover zeer veel licht verspreid; doch dat er nog veel is overgebleven tot nadere opheldering, is uit de academische Dissertatiën van de heeren de Kock, *de potestate civili Episcoporum praecipue Trajectensium*, en Beucker Andreae *de juris municipalis Fris. orig.*, welke beiden den Hoogleraar Birnbaum tot promotor hadden, gebleken.

(1) Deze Willem van Colverschoten was, benevens Morre van Wessel, door Bisschop Frederik in 1420 belast met de verdediging der oostelijke grenzen van het Sticht, in den oorlog tegen Jan van Beijeren. Bij de beraming der middelen van verdediging komt in het bovengemeld Mss. van dien Bisschop voor, dat men den raad dier mannen zoude innemen over de verdediging van het slot Stoutenburg. Vermoedelijk ontleende hij zijnen naam van het nog bekende landgoed Colverschoten tusschen Achterveld en Scherpenzeel gelegen.

het uit het Diversorium van Rudolph van Diepholt blijkt, dat hij zijne regtsdagen, evenzeer als zijn voorganger Frederik van Blankenheim, op het huis *de Horst* hield, schijnt dit eerst geschied te zijn, na dat David van Borgondie Bisschop geworden zijnde, deze meestal zijn hoofdverblijf op het slot van *Wijk bij Duurstede* hield; doch, toen hij zich op den Utrechtschen zetel wilde vestigen, ondersteund door geheel de magt van zijn vader Philips, nam hij zijnen togt over Gorinchem en Thiel op Rhenen, en verzekerde zich alvorens van het slot *de Horst*, eer hij naar *Amersfoort* toog, tot dat hij eindelijk, na den gedwongen afstand van den verkoren Bisschop Gijsbert van Brederode, in Utrecht werd ontvangen (1).

Dan er zijn nog andere oogpunten, onder welke dit slot als een merkwaardig overblijfsel der oudheid, de aandacht tot zich trekt.

Het had ter zijner verdediging Casteleinen (Castellani), welke den titel van Burggraaf voerden. Zoo treft men in 1529 aan heer Hendrick van Loenresloot, in 1595 heer Evert van Effen, in 1488 heer Beernt Utenengh, als Burggraven van *de Horst*. In het charter der stichting van het kapittel *de Horst*, wordt de benoeming der kanoniken aan de Burggraven van dit slot opgedragen. Even als aan het slot van Montfoort was dus, ook aan dit slot, een Burggraafschap verbonden.

Dan behalve hetgeen het verblijf, de regtspleging der Bisschoppen, en de verdediging van dit slot betreft, is het ook met opzigt van de aldaar gevestigde godsdienstoefening merkwaardig.

Er was toch op dit slot, niet slechts eene kapel voor de godsdienstoefening, reeds door Bisschop Godfried gesticht, blijkens zijnen giftbrief van 1178; maar er werd ook door Bisschop Jan van Arkel, een kapittel, bestaande uit eenen Deken en Canoniken, in *de Horst* opgericht, bij een charter van den 8

(1) Wagenaar Vad. Historie IV. Deel B. III bl. 59.

Januarij 1547 (1). Van dien stichtingbrief werd, op den 20 October 1537, door den Officiaal van het geestelijke hof van Utrecht (officialis curiae Trajectensis), als gewoon regter (Index ordinarius), ten verzoeken van de Dekenen en kapittelen der vijf collegien te Utrecht, een transsumpt uitgevaardigd, hetwelk op zich zelve eene oudheidkundige merkwaardigheid is (2); vermits uit hetzelfde blijkt, dat al de genen, die daarin belang konden hebben, bij aanplakking van brieven van dagvaarding, en bij edictale citatie, waren gedagvaard, om de vertooning van den oorspronkelijken stichtingbrief, uit het archief van het kapittel van den Dom, en de uitvaardiging van een geauthentiseerd afschrift van denzelfen bij te wonen (3). Nadat hiervan was gebleken, werd door den syndicus der kapittelen, Cornelis Verburch, de brief zelve uit de archieven van den Dom overgelegd, wiens uitwendige vorm, zoowel als de toestand der aan denzelfen gehechte zegels, naauwkeurig werden omschreven. Toen deze brief zelve gaaf en ongeschonden was bevonden, verklaarde de Officiaal, op gezag van het voormelde hof, dat dit afschrift eene gelijke kracht zoude hebben, als de oorspronkelijke brief zelve, welke in zijn geheel in dit stuk werd ingelascht (1).

(1) Zie dezen Stichtingbrief mede in de *Historia Episcopat. Foed. Belgii*.

(2) Men vindt dit Transsumpt in het aangehaalde handschrift op het Archief der Staten van Utrecht, p. 1—14.

(3) Deze aanplakking was geschied aan de *Valvae rubrae seu occidentales*, de roode of westelijke deur van de Domkerk te Utrecht. Die deur was dus tot die aanplakkingen bestemd; immers aan dezelfde was ook die geschied, waarbij Bisschop Zweder van Culenburch, door de vijf Kapittelen was gedagvaard, om te verschijnen voor het Generaal Kapittel, ter zake van de tegen hem ingebrachte grieven in 1427. Matthaeus, *Analecta* Tom. V. p. 458; dezelfde dagvaarding was toen ook afgekondigd aan de deuren der kerken van Zeijst, Houten en Vreeswijk. Zie Matthaeus, l. a. p.

(1) Dit gedeelte der Jurisdicte van den Officiaal des Bisschops, die de voorzitter was van het Geestelijk gerechtshof, de Curia Tra-

Bij dien stichtingbrief verklaarde Bisschop Jan van Arkel voor het zielsbehoud van hem, en van zijnen broeder Robert van Arkel, heer van Asperen en van den Berg (De Monte) (1) en in de hoop van eeuwige wedervergelding, en ter vermeerdering van de godsdienstoefening, met toestemming van de Kapittelen te Utrecht, en van Johan van Nieuwenaar, Rector of Capellaan van de Bisschopskapelle in het slot *de Horst*, die kapel te veranderen in eene kollegiale kerk, welke hij bij deze oprigte en stichtte. Volgens dezelve, zoude er een Deken van dit Capittel zijn, en zoo vele kanoniken, als uit de inkomsten der goederen konden onderhouden worden: deze zouden uit het kapittel zelve eenen Deken kiezen. Doch de benoeming der Kanoniken zoude aan den Burggraaf staan; zij zouden niet jonger dan achttien jaren mogen zijn, en zich moeten verbinden, (deze bepaling is opmerkelijk), om het slot, ook met de wapenen, tegen den aanval van vijanden te verdedigen. Aan den Deken werd een dubbel aandeel in de inkomsten des kapittels toegekend.

jectina, verdiende meer opzettelijk te worden opgehelderd. Naast den Domstoren aan de zuidzijde, stond nog in 1839 eene poort, boven welke het opschrift te lezen was: *Consistorium curiae Ep. Traject.* Deze poort in 1840 door eene andere vervangen zijnde, werd dit opschrift naar de verzameling van oudheden op het stadhuis van Utrecht overgebracht, waar het thans bewaard wordt. In de nader te vermelden rekening van G. de Keizer aan den Postulaat Rudolph van Diepholt, over het jaar 1429, vindt men onder de uitgaven, die voor stoelen, welke in dit Hof werden geplaatst. — De door den Officiaal in dat Hof uitgevaardigde afschriften, hadden dezelfde kracht als de oorspronkelijke charters. Even die zelfde magt werd later door het Hof van Utrecht uitgeoefend, en daarom schijnt het, dat de Heer C. Booth zorg heeft gedragen, dat zoodanige afschriften door dat Hof werden uitgevaardigd, van de oudste en belangrijkste Charters, ten zijnen tijde, in het Archief der stad berustende.

(1) Bij Matthaeus in *notis ad Anonymum* p. 132 staat niet *de Monte* maar *Militis*.

Het kapittel zoude geen en bijzonderen Proepositus of Proost hebben, maar het bleef met alle zijne goederen onder dezelfde bescherming des Bisschops, als zijne tafelgoederen (1).

De overige bepalingen van dezen stichtingbrief, welke in vele bijzonderheden van de eerdienst traden, zouden over den vorm en de inrigting der kapittelen in die tijden licht verspreiden; evenzeer als de eed, welke de kanoniken bij hunne admissie moesten afleggen, de pligten zouden ophelderen, welke zij hadden te betrachten.

Wat de inkomsten van dit collegie aangaat, werden hiertoe aangewezen: eerstelijk, die van de kapelle ter Horst zelve, onder voorbehoud van vijftig ponden, aan den tot Deken benoemden kapellaan, Johan van Nieuwenaar, door wiens hulp deze stichting voornamelijk tot stand was gebragt. Voorts werd de *curtis* of het hof genaamd Horst, met alle zijne aanhorigheden, zoodanig als het gelegen is, in het Wout (2), onder het regtsgebied van de bisschoppelijke tafel,

(1) Dat gedeelte der geestelijke goederen, hetwelk tot persoonlijk onderhoud van den Bisschop, en van zijn gevolg of hofstoet, was aangewezen, heette tafelgoederen: *bona Mensae episcopalis*: Waarin die goederen, tentijde van den Postulaat, Rudolph van Diepholt bestonden, kan men zien, in de reeds gemelde rekening van G. de Keizer, welke tevens de soort van uitgaven doet kennen, die door de inkomsten dezer goederen werden bestreden. Deze goederen en inkomsten maakten meer bepaaldelijk het Bisschoppelijk Domein uit; hiermede was een regtsgebied over de landstreek, waarin die goederen gelegen waren, verbonden; zoo als uit dezen stichtingbrief zelve blijkt, daar volgens denzelven, het Hof Horst, later Hoolhorst, gelegen was in *Jurisdictione mensae episcopalis*.

(2) Dit goed thans *Hoolhorst* genaamd was groot 127 morgen, en lag tussehen de Barneveldsche en de Modderbeek, het Wout strekte zich dus zoo ver noordwaarts uit. Het goed Hoolhorst is thans verdeeld in twee hofsteden, groot- en klein-Hoolhorst; op eene van welke, nog niet lang geleden, een overblijfsel stond van een oud gebouw, waarschijnlijk van het oude slot of van den hof *curtis*, zelve.

tusschen Achtevelt en Daetzelaar, door heer Sweder Uterloo, kanonik te Utrecht, tot 't bisschops huis behoorende (familiaris noster) vrijgevig geschonken, bij dezen zelfden giftbrief welke deze schenking gelijktijdig vermeldde.

Voorts werd door Arnold Bisschop van Thermopolis, als in het geestelijke, de plaats van Bisschop Johan van Arkel bekleedende, in 1347 in *Crastino Nativitatis Beatae Mariae Virginis*, aan dit kapittel gemaakt, na zijn overlijden, de goederen ter Hude, in de parochie Dalnesen, in de mark van Lenth (1) in Overijssel.

Dit kapittel bleef in het slot *de Horst* gevestigd tot in 1329, wanneer dit in den Gelderschen oorlog ingenomen en verwoest zijnde, de dienstdoende kanoniken naar de parochie kerk te Rhenen werden verplaatst; tot dat, na de stichting van het kasteel Vredenburg, door Keizer Karel V, op den 1 Mei 1534, te Utrecht een besluit werd genomen, ten einde een derzelve naar dit nieuw slot Vredenburg zoude worden verplaatst, om dienst te doen voor de bezetting; een ander naar het huis van Abcoude; een derde naar het slot ter Eem; terwijl de vierde blijven zoude te Rhenen, om aldaar dienst te doen, welke laatste sedert naar Veenendaal onder de pa-

(1) Zie deze brieven bij Matthaeus in notis ad Anonymum de rebus Ultrajectinis p. 132 et 133. De eerstgemelde is in een Mss. in de Archieven der Staten van Utrecht tot dit kapittel betrekkelijk voorhanden; zij is ook uitgegeven in de *Historia Episcop. Foed. Belgii*. De goederen in Overijssel bij den laatst gemelden brief aan het kapittel geschonken, worden in het Universaal register der goederen van dit kapittel in het bovengemeld handschrift voorkomende, van pag. 21 tot 31, omstandig beschreven, volgens eene opneming door Evert van Seaïjk gedaan; zij bestonden in 13 percelen in het kerspel van Dalfsen, in de buurschap tot Lenth. De heeren hofstede was geheeten Die Studerberge; tot dezelve behoorde eene volle waere in Dellemders hout, hetwelk men noemt Allemans hout, groot wezende ontallijke morgens, strekkende van Dimelaar berge tot aan Bethlehem en tot aan Dimelaar kamp, het was ook geheeten het Nieuwe veen. Zie Ms. p. 25.

rochie van Cunera, of van Rhenen gelegen, is verplaatst; (1) waardoor de inkomsten van deze prebende aan de kerk te Veenendaal zijn te beurt gevallen (2).

(1) Dit alles vindt men aangeteekend in het voormeld Ms. p. 39 en volgende.

(2) De vierde prebende bleef in de parochie van Cunera, tot aan het jaar 1566; zij werd bezeten door Walter Pot, en na zijnen dood door Nicolaas de Novaterra, Episcopus Eburonensis, doch in 1567, is die prebende geïncorporeerd met de pastorie van Veenendaal; hare eerste bezitter was heer Cornelis Walmer uit Amersfoort, die in 1578 overleden zijnde, opgevolgd werd door Johannes Petri Henx, deze den 3 Februarij 1580 overleden zijnde werd door Adrianus van der Meide opgevolgd, die den 29 Julij 1592 stierf. Ms. p. 43. Deze bijzonderheden, wellicht voor de kerk van de aanzienlijke gemeente Veenendaal niet geheel onverschillig, meende men der mededeeling waardig te zijn. Opmerkelijk is het, dat de stichting van Bischof Johan van Arckel den grond legde voor de godsdienstoefening, in eene zoo belangrijke gemeente, als die van Veenendaal.

(Het vervolg hierna.)

**Iets over JACOB KEMP, Schout van Gorinchem,
als 's lands Fortificatiemeester, in de
laatste helft der XVI eeuw.**

Van alle vakken van historische kennis, komt mij voor, vooral in ons land geen ander meer te zijn verwaarloosd, dan de geschiedenis der krijgskunst in 't algemeen, en die van den vestingbouw in 't bijzonder. Het is waar, men heeft, niet lang geleden, in *Hollands Roem* (VI. 2), ontvangen, eene met ongewone belezenheid geschrevene Schets eener geschiedenis van dat vak. Maar deze Schets, met hetgene door van Wijngaard Wagenaar en Bosscha (*Heldendaden*) was vóórgewerkt, mag dan ook gezegd worden genoegzaam dat te zijn, wat men (een paar *monographien* niet gerekend), als met eenig opzet hierover geschreven, bezit. En zelfs daarin ontvangt men vaak niets dan *nuda nomina*. Zoo is het althans gelegen met de Nederlandsche vestingbouwkundigen der zestiende eeuw. Want, behalve het eenigzins meer uitgebreidt berigt, dat men omtrent Adr. Antonisz. en J. vd. Corput (1) heeft weten te geven, komt, hetgeen men nopens andere ingenieurs (2), heeft in 't midden gebragt,

(1) Want Stevin dunkt mij, voor zóó verre althans, gevoeliger in de volgende, XVII eeuw te worden geplaatst.

(2) Prof. Peerikamp, in zijne *Oratio de Necessitudine*, etc. pag. 75 de uitdrukking *architecti militares* gebruikende, voegt er bij: *quos appellare maluissem INGENIARIOS*. Jachaeus (*Oratio in obitum W. Snellii*, p. 17) bezigt in 1626 den vorm: *Ingeniatores*, en zegt daarbij: *quos vocant*.

op niet veel anders neer, dan op de bloote opgave der namen van eenige krijgswaarkundigen, die zich, gedurende het genoemde tijdvak, door meerdere bekwaamheden zouden hebben onderscheiden.

Onder deze aldus opgesomde namen, behoort dan ook die van den in het hoofd van deze mededeeling genoemde Jacob Kemp, Schout van Gorinchem en Fortificatiemeester onder Willem en Maurits. Schoon zijn werkkring zoo uitgebreid niet schijnt geweest te zijn, als die van Adriaen Antonisz., zoo is mij evenwel gebleken, dat hem na dezen eene eerste plaats onder de Nederlandsche vestingwaarkundigen der XVI eeuw moet worden aangewezen, indien men hierover mag oordeelen naar het vertrouwen, dat in hem werd gesteld, en den ijver, waarmede hij zich in dit vertrouwen trachtte te handhaven. Groot is het getal en de omvang der *besoignes*, waarin men hem in de laatste helft der genoemde eeuw, (misschien met uitzondering van den tijd van Leycester), in de dienste van den lande aantreft; en schoone bouwstoffen, om dit nader te betogen, liggen vooral vóór in de gedrukte en dus meer toegankelijke Resolutien der Staten van Holland enz., iets, dat ik mij evenwel, als gevoelende in dat vak een leek te zijn, niet tot taak mag stellen. Slechts door eenige weinige aantekeningen uit de gezegde Resolutien, welke ik zoo onderhands heb gelegenheid gehad om te maken, wil ik pogen eenen deskundigen op een gebied te lokken, waarop in der daad nog vele lauweren ongeplukt staan.

Het eerst, dat ik onzen Kemp in de gezegde eigenschap werkzaam vinde, is in het jaar 1579, en wel bij de bevestiging zijner eigene woonplaats, Gorinchem. Met Antonisz. werd hij naar eene Resolutie der Staten van

den 11 Junij gecommitteert, om te maken seker bestek van de sterkte, die gemaect soude mogen worden aldaar voor de Cansse Poort, voor de Borekt Poort, op het Immer Hoofd (!), met het conterscharp buyten aen het slot, na dat dezelve inspectie oculair op de gelegenheid der voorsz. stede, en de werken daertoe noodig synde, souden hebben, voorts staat te maken, wat hetselve sou de mogen kosten, ende daarvan den Staten te doen rapport etc.

In 1581 (Apr. 28) werd Jacob Kemp, meester van de Fortificatien, gecommitteert tot voorderingende opmaken de werken en Forteresse van Heusden, en daarbij, te mogen aanvaarden ende employeren de materialien toecomende de abdij van Bern, ende andere kloosteren daaromtrent etc. gelegen, te mogen doen afbreken en vercoopen de kerke Aalborg, meest van Duyfsteen gemaakt.

In de lente (Apr. 20) van het volgende jaar 1582, werd hij op nieuw door de Staten aangeschreven de werken van de Fortificatie van Heusden te gaan vorderen, en van den somer (Aug. 20) van datzelfde jaar vinde ik aangeteekend, dat hij alsdoen geordonneerd werd te trekken op de Forte van Noorddam, om te zien, wat werken daarvan zouden dienen gerepareerd te worden. In de volgende maand September resolveerden de Staten: dat de gevangene huisluiden uit sake van beroerte, bij hen in de Heerlicheyt van Sevenbergen gepleecht, sullen gebruikt worden tot reparatie van het Fort van Sevenbergen volgens de order van de Fortificatiemeester Kemp daarop gemaakt, etc.

Bij den omvang en de menigte der voorvallende werkzaamheden, viel er voor beiden, Kemp en Antonisz., te doen, gelijk uit deze Resolutie van den 5 Jul. 1589 der Staten te zien is:

Is geordonneert te schrijven aan den Raat van Sta-

te, dat alsoo Mr. Adr. Antonisz., fortificatiemeester van wegen die van Hollant nodelyk gebruikt moet worden op verscheiden fortificatien, ten einde deselve met goede ordre en opsigt binnen den tegenwoordigen saisoene in denselven lande gevordert ende opgemaakt mogen worden, ende wy verstaen, dat denselven Mr. Adr. Antonisz. by UE. soude wesen gecommitteert, omme te trecken na de schans van de Voorne, hebben wy UE. by desen wel willen versoecken, in de plaets van den voorn. Mr. Adriaen te committeren Jacob Kemp, Schout der stad Gorinchem, om UE. last en bevel dies aangaende te effectueren, daertoe wy deselve overmits syn getrouwicheid ende experientie bequaam houden.

Op deze kunnen dan wel gevolgd zijn de besognes, waarin ik hem vinde in October van datzelfde jaar, bij de Fortificatie van Heusden, te welken behoefte hem den 4 November daar aan volgende geaccordeert werden brieven van Indemniteit.

Doch genoeg. De Resolutien moeten, als gezegd, voorts, in deze, zal er iets goeds van komen, door een' deskundigen met naauwgezetheid worden nagegaan, en aan de geschiedenis dienstbaar gemaakt.

De verdiensten van Kemp werden dan ook niet miskend. Blijken van het tegendeel zijn mij mede in de genoemde Resolutien en ook elders voorgekomen. Hoe Prins Maurits zich voor hem interesseerde, blijkt, onder anderen uit den volgenden brief (1) aan die van

(1) Alles, wat met krijg en krijgkunst onmiddelyk of middelyk in verband stond, vond in Prins Maurits eenen beschermer en voorspreker. Door eene reeks van voorbeelden zoude ik dit kunnen staven, zoo het niet reeds bekend genoeg ware. Zelfs talenten van minderen rang, als kanoniers, vuurwerkers, schermmeesters,

Utrecht ten gunste van Kemp geschreven, dien ik in zijn geheel naar het origineel mededeel, omdat deze brief het is, waardoor ik wensch, dat zich deze geheele mededeeling tot de plaatsing in het Utrechtsche Tijdschrift moge legitimeren.

Maurits etc.

Edele etc.

Ten aensiene van de goede ende merkelyke diensten, die Mr. Jacob Kemp, Schout tot Gorinchem, als Ingenieur van myn Heeren de Generale Staten deser vereenichde provincien gedaen heeft, hadden wy synen soon Johan Kemp, alsulke canonesye ofte beneficie tot onser collatie binnen der stad Utrecht staende, als eerst soude comen te vaceren, begiftet, omme des te beter in de studie onderhouden te moghen worden. Maer, alsoo hy ons verthoont, dat het ongewis is, wanneer dusdanige prebende soude moghen vervallen, ende ons daeromme versocht, wy wilden voor hem by UE. intercederen, opdat hy met

betoonde hij zich genegen, en meestal wendden zij zich met goeden uitslag, wegens hunne belangen, aan Zijne Excellentie. Ja, springers, dansers en goochelaars, zoo zij virtuoson in hunne kunst waren, voorzag hij met voorschrijven, waar zulks te pas kwam. In het Raadsdagelijks boek vindt ik op den 11 Jul. 1603 deze aantekening:

Geconsenteert scheren Engelsman, opt voorschrijven van Zijne Excellencie, omme een tijd alhier te mogen voltigeren op een houtpeert voor de gemeente; dat wel dezelve personage is, waarvan mede in de Kameraars-rekening van dat jaar gewaagd wordt, in dezer voege:

Margaretha van Gellinchuysen voor 6 quart Rijschen wijs, getapt voor sekeren springer, sijne kunst van springen, volteren en anders voor mijn Heeren de Regeerders deser Stadt in de raetkamer, den 19 Juli 1603 gedaen hebbende, 7 L. 16 Sc.

d'eerste, alhoewel deselve tot onser collatie nyet en soude staen, mochte versien worden, ende wy soomme die redenen, hierboven verhaelt, als omme andere goede consideratien geneycht wesende tsyndre instantige begeerte, hebben nyet willen nalaten UE. hiermede vruntlyck te versoucken, den voorn. Kemp ende synen zoon tot dien eynde in goede ende favorable re-commendatie te houden, ende hem met d'eerste beneficie, die binnen Utrecht ofte elders inden Stichte van Utrecht sal comen te vaceren, te vereeren, ende beneffens, dat hy hetselve met alle getrouwicheyt sal weten te verdienen, Ende hiermede,

Edele etc.

's Gravenhage, 2 Nov., 1593.

MAURICE DE NASSAU.

Maar ook de Staten van Holland betoonden zich, op hunne beurt, erkentelyk jegens Kemp, zoo als men ontwaart uit de volgende Resolutie van den 16 September 1594, die ons mede eene bijzonderheid uit het leven van den verdienstelijken man doet kennen, die wel met het fortificatie-wezen niets te maken heeft, maar doch wel zoo ter loops ter sprake mag komen.

Op het versoek van Jacob Kemp, Schout tot Gornichem, ende Ingenieur, om te mogen genieten de Incomsten van de 70 ponden 's jaers, ten behoeve van zyn dogterken geaccordeert, miserabel ende van God gevisisteert zynde, hetwelck hem van de eerste vacerende plaetse van eenige conventualen binnen Hollant, den 15 Sept. 1593 is geaccordeert; gehcort den ontfanger Joost van Alblas, dat in July laestleden eene Janitgen Jans, conventuale geweest zynde van St. Catharine binnen den Brielle, was overleden, die 70

guldens jaerlyks voor haar over onderhoud genoten hadde, in aensieninge de vrunden daer na 25 gl. syn geaccordeert, is geappostilleert, etc.:

. . . de voorn. 70 ponden jaerlyks voortaan te laten volgen aan Jacob Kemp, ten behoeve van syne miserabele dochter, haer leven gedurende etc.

Een jaar daarna, viel Kemp, in zijn beroep voor Groll op den 24 Jul. De Resolutien, dit geval vermeldende, geven tevens een ander bewijs van de erkentelijkheid der Staten jegens hunnen getrouwen dienaar :

Op het versoek van de nagelatene weduwe van Jacob Kemp, in syn leven Schout tot Gornichem, en Ingenieur van de Generaliteit, omme te mogen genieten een half jaer tractement tegens 400 gl. sjaers, ingegaen den 1 July 1595, daarinne hy de 24^{en} voor Grol is geschoten, ende voorts betalinge van 22 daghen vacatie tot 4 gl. sdaechs, van de 13 Julij tot 29 (!) derselver maent, dat hetselve doode ligchaam tot Gornichem is gekomen, is geappointeert:

De Gecommitt. Raden van de Stat. v. Holl. etc. hebben in aensieninge van de getrouwicheit des suppliants man in de gemeene sake bewesen, haer versoek in desen geaccordeert, etc. (Resol. der Stat. v. Holl. 1596. Jan. 25).

Het is mij voor het overige niet gebleken, dat Jacob Kemp in de bevestiging van Utrecht onder Prins Willem werkzaam zou zijn geweest, zoo als Antonisz., en gelijk ik vinde, dat de Ingenieur Nicolaes Kemp door die van Utrecht is gebruikt; welke Nicolaes Kemp, wel geen ander is, dan degene, die door de Generale Staten aan den Markgrave van Brandenburg bij leeninge was afgestaan, gelijk dit blijkt uit eene bepaling der gezegde Staten de dato 29 Apr. 1603.

Opte voorschriften van den Marchgrave van Brandenburg aan de Heeren Staten Generaal ende Zyn Excellentie ged. 11 Maert, is den Ingenieur Nicolaes Kemp, verlooft, dat hy hem, als noch voor den tyd van één jaer in den dienst van Zyne vorstel. Ex^{te}. sal mogen imployeren.

Doch over dezen Nicolaes, zoo als over den, boven in den brief van Prins Maurits genoemden Johan, zoon van Jacob, bij eene andere gelegenheid nader.

J. J. DODT v. FL.

Loterij van aflaten in 1518.

Buerspraec-boec. Maend. op St. Luciendach (1518).

Voert laet die raet weten, dat bynnen der stadt van *Bergen opten Zoom*, tot der heiligher kerken behoef, wesen sal een loterye, daer nyet alleene *veel oflaten*, maer oock veel costelyke pryzen te winnen sellen wesen, nae wtwysinge der cedulen, die men daervan voor der kerken, onser stathuys ende poerten wthangen ende cleven sal. Soe wie daertoe inleggen wil, mach komen onder die lakensniders *in't Kijntken*, tot ons Secretaris huys, daer sel men elken goet bescheyt doen.

Met bijzonderen toelegh heeft Prof. Kist getracht op te sporen berigten aangaande dit verschijnsel der R. K. kerk, vooral hier te Lande (zie het kerkelijk Archief, volg. het Register), en Prof. Kist heeft in die zaken eene bijzondere vaardigheid, gelijk men dit nu onlangs weder gezien heeft aan zijn Bloccius; en het is, althans voor het biographisch gedeelte, jammer, dat Prof. Ullman de Nederl. *Vóór-Reformatores* gepraeoccupeerd heeft. Schraal zijn evenwel geweest de uitkomsten van Prof. Kist's onderzoek nopens den eigenlijk gezegden *aflaat-handel* hier te Lande, juist omstreeks de jaren der Luthersche Reformatie (1517 sqq.); en uit dat oogpunt beschouwd, zal deze onze medegedeelde bijzonderheid opmerking verdienen.

J. J. DODT v. FL.

Ordonnantie van het Kinderdoopen, van den jare 1389.

Wantet ene oude ghewoente gheweest heeft ender statboec in hout, zo waermen een kint kerstende (1) dat men nyet meer te gheven en plach dan vj d. daeromme, zo is de Raet out ende nywe overdraghen dat siit voert ghehouden willen hebben, zo wie ghevader wart, dat hi den kiinde nyet meer gheven en zel dan vj zulveren penninghe, ende die meer gave die verboerde 1 pont, ende dat soude hi brengen voer den Raet opter stathuys opter kisten.

En zo waermen een kiint kerstent, daer en zellen mer xij vrouwen mede wezen, gaet daer meer voer of na ten huze offer kerken, zo verboerde de ghene die dat kiint sine ware van elker vrouwen die daer meer mede waer 1 pont.

En des ghelix zel wezen daer een vrouwe wtgaet van kiinde (2).

Voert so is de Raet out en nywe over een ghedraghen, zo waer ene vrouwe kiints leyt in baren krame, dat daer ghene mannen voer en zellen gaen eten, de wile dat die vrouwe kiints leyt, bi enen koer van 1 pont elken man, wtghenomen dat die vader wel gaen mach tot sinen kiinde. En hier heeft die Raet die hoere toe ghezet diet al verwaren zellen.

Buurspraakb. 1389 op Sinte Pancrasdach, p. 138 fol. 10.

Ordonnantie op de Dienstboden te Utrecht, van den jare 1400.

De Raet vander stat out ende nywe syn overdraghen sulcke

(1) Doopen, in de kerk inlijven als Christen.

(2) In het kinderbed ligt.

punten, alse hier na bescreven staen, alse opten boden, die te dienen pleghen inder stat ende inder stat vrieden.

Inden eersten, so wat boden hem mit yemant vermiet, die sel sinen tyt wt dienen. Ende waert, dat hi binnen synre tyt, dat hi hem vermiet hadde, wt sinen dienst ghinge, so en soude hi after dien tyt inder stat, nochte inder stat vrieden nummermeer dienen, hi en haddet dengenen, dien hi sinen dienst gheloofst hadde, ghebetert ofte vernoecht.

Ende waert, dat yemant sinen bode oorlof gheven woude binnen dier tyt, dat hi hem ghemiet hadde, om ghebrex wille, dat hi daeraen hadde, dat mocht hi doen; maer hi soude hem syn loen rechttevoert gheven, vander tyt, dat hem die bode ghedient hadde, eer hi hem wt sinen dienst wysde.

Ende so wie sinen bode wt sinen dienst wysde mit onrechte, dat die bode bewisen mochte, dat soude hi den bode verbeteren bi den menen ondermans.

Ende waer yemant, die die ander voorwaerden van dienste makende, het waren die meysters ofte dienres, dan voorsz. is, die verboerden elc v. pont, ende daerentends souden die voerwaerden van hem beyden qwynt wesen.

Liber Rosarum, des Vridaghes na S. Pontiaens dach.

Waterstaatkundige Monniken.

Belieft by den Rayde op huyden vergadert wesende, alse dat men tot deser stadt coste van stadts wege bescreven sal een lekenmonnick van Mariendael ende noch andere personen die kennisse hebben, van den stroom inder Lecken te bedwingen ende te leyden.

Raads dag. boek 1546. f. 294. x July.

Maaltijden bij halsregt afgeschaft, in het jaar 1542.

Op huyden den 11 dach Juny A. 1542, es gecompareert voir

den Rayde der stadt Utrecht, mr. Zeger van Alvaro rekenmr. inden Hage, ende heeft van wegen der Key. Mat. geponeert ende begeerdt, als dat aengemerct alhier t Utrecht een oude usantie ende costume van doen overlange geweest is, dat men soe wanneer eenige misdadighen geexecuteert werden, dat als dan naeder executie die heeren vanden gerechte, mitsgaders anderen officieren t saemen in een mallyt plagen te vergaderen, ende alsoe t selve schynt nyet seer loofflicken ofte behoirlicken te wesen, omme redenen alsdoen hyden voirsz. rekenmr. breder verbaelt, soe is hyden voirsz. rekenmr. geponeert van wegen der Key. Mat. als dat die heeren van den Rayde der stadt Utrecht, daertoe verstaen wilden, als dat men die voirsz. mallyt absolveren souden, ende den heeren vanden Rayde der stadt Utrecht in recompensie vande voirsz. mallyt eenen yegelicken toe vuegen souden telcke reyse als men justicie dede, sekeren salaris; waerop Schout, Burgermeesteren ende Schepenen deser stadt, alsdoen voir antwoordt gaven, als dat sy inder selver voorsz. propositien genoechsaem condescendeerden, beheldelicken dat men de Burgermeesteren, Scepenen, Rayde mit den secretarien ende deurweerders eenen scelling voir die mallyt vuyt reycken soude, ende andere diensres nae advenant, wairop alsdoen den voirsz. Zeger van Alvaro antwoorden dat hy sulcx aen de rekenmr. in den Hage rapporteren soude.

Raads dag. boek 1542. f. 49.

Aanstellingen tot Chirurgijns.

Meyster Gerrit Marcelisz. van Vianen cirurgynmr., is by schout ende burgermr. toegelaten deser stadt cirurgynmr. te wesen. In de plaetse van saelighe mr. Gysbert ende heeft daerop syn behoirlicke eedt gedaen, te doen als een getrouwe ende goede cirurgynmeyster naer behoiren schuldich is ende behoirt te doen.

Raads dag. boek 1542. 11 Sept. f. 64.

Thudoricus Haegen, phisicus examineert met Cornelis van Hoorn, meyster Adriaen Jans, waerop dese laalste als stads chirurgin word aangesteld.

Raads dag. boek 1545. 20 Oct. f. 184.

STATISTIEK.

Marktprijzen te Utrecht van Weit en Rogge over
een tijdvak van 50 jaren van 1601 tot en met
1650. Getrokken uit de redevoering over
de Wet tot begunstiging van den Land-
bouw door Jonkh. Mr. H. M. A. J.
van Asch van Wijck, in der tijd
Lid van de Tweede Kamer der
Staten Generaal enz.

Drie maandelijksche middelbare marktprijs te Utrecht,
van Weit en Rogge, over een tijdvak van 25 jaren,
van 1601 tot en met 1625.

Tijdvak.		Weit.	Rogge.
1601.	1ste 3. Mn.	f 8,21 ² / ₁₃ .	f 4,90 ⁵ / ₁₃ .
	2de »	» 8,63 ⁶ / ₁₃ .	» 4,73.
	3de »	» 8,30 ¹⁰ / ₁₃ .	» 4,76 ¹² / ₁₃ .
	4de »	» 7,03 ¹¹ / ₁₃ .	» 4,46 ² / ₁₃ .
1602.	1ste »	» 6,91 ² / ₁₃ .	» 4,23 ¹¹ / ₁₃ .
	2de »	» 7,07 ⁹ / ₁₃ .	» 4,46 ² / ₁₃ .
	3de »	» 7,53 ¹¹ / ₁₃ .	» 4,50.
	4de »	» 7,42 ⁴ / ₁₃ .	» 4,55 ¹⁰ / ₁₃ .
1603.	1ste »	» 8,00.	» 4,46 ² / ₁₃ .
	2de »	» 8,86 ⁷ / ₁₃ .	» 4,92 ⁴ / ₁₃ .
	3de »	» 9,50.	» 5,42 ⁴ / ₁₃ .
	4de »	» 9,46 ² / ₁₃ .	» 5,28 ¹¹ / ₁₃ .
1604.	1ste »	» 8,55 ¹⁰ / ₁₃ .	» 4,71 ² / ₁₃ .
	2de »	» 8,46 ² / ₁₃ .	» 4,61 ⁷ / ₁₃ .
	3de »	» 8,05 ¹⁰ / ₁₃ .	» 4,21 ² / ₁₃ .
	4de »	» 7,03 ¹¹ / ₁₃ .	» 3,69 ³ / ₁₃ .

	Tijdvak.		Weit.		Rogge.
	1ste 3. Mn.	f		f	
1605.	1ste	»	6,53 ¹¹ / ₁₃ .	»	3,11 ⁷ / ₁₃ .
	2de	»	6,67 ⁴ / ₁₃ .	»	3,00.
	3de	»	6,71 ² / ₁₃ .	»	3,07 ⁹ / ₁₃ .
	4de	»	6,01 ¹² / ₁₃ .	»	3,15 ⁵ / ₁₃ .
1606.	1ste	»	5,65 ¹⁵ / ₁₃ .	»	2,76 ¹² / ₁₃ .
	2de	»	5,78 ¹¹ / ₁₃ .	»	2,50.
	3de	»	7,13 ⁶ / ₁₃ .	»	3,04 ¹² / ₁₃ .
	4de	»	6,98 ¹ / ₁₃ .	»	3,05 ¹⁰ / ₁₃ .
1607.	1ste	»	6,78 ¹² / ₁₃ .	»	2,76 ¹² / ₁₃ .
	2de	»	7,00.	»	2,61 ⁷ / ₁₃ .
	3de	»	7,69 ³ / ₁₃ .	»	3,38 ⁶ / ₁₃ .
	4de	»	7,90 ⁵ / ₁₃ .	»	4,17 ⁴ / ₁₃ .
1608.	1ste	»	8,67 ⁴ / ₁₃ .	»	4,09 ⁴ / ₁₃ .
	2de	»	9,17 ⁴ / ₁₃ .	»	5,30 ¹⁰ / ₁₃ .
	3de	»	8,69 ² / ₁₃ .	»	5,15 ⁶ / ₁₃ .
	4de	»	8,48 ¹ / ₁₃ .	»	5,46 ² / ₁₃ .
1609.	1ste	»	8,15 ⁶ / ₁₃ .	»	5,54 ⁸ / ₁₃ .
	2de	»	8,00.	»	5,30.
	3de	»	8,21 ² / ₁₃ .	»	5,03 ¹¹ / ₁₃ .
	4de	»	7,50.	»	5,40 ⁵ / ₁₃ .
1610.	1ste	»	7,15 ⁵ / ₁₃ .	»	4,92 ⁴ / ₁₃ .
	2de	»	7,05 ¹¹ / ₁₃ .	»	4,55 ¹⁰ / ₁₃ .
	3de	»	7,09 ³ / ₁₃ .	»	4,57 ⁹ / ₁₃ .
	4de	»	6,34 ³ / ₁₃ .	»	4,61 ⁷ / ₁₃ .
1611.	1ste	»	5,96 ² / ₁₃ .	»	3,98 ¹ / ₁₃ .
	2de	»	6,44 ² / ₁₃ .	»	4,71 ² / ₁₃ .
	3de	»	6,90 ⁵ / ₁₃ .	»	5,15 ³ / ₁₃ .
	4de	»	6,98 ¹ / ₁₃ .	»	5,55 ¹⁰ / ₁₃ .
1612.	1ste	»	7,15 ⁶ / ₁₃ .	»	5,57 ⁹ / ₁₃ .
	2de	»	7,92 ⁴ / ₁₃ .	»	5,90 ¹⁰ / ₁₃ .
	3de	»	8,38 ⁶ / ₁₃ .	»	5,15 ⁶ / ₁₃ .
	4de	»	7,88 ⁶ / ₁₃ .	»	5,32 ⁹ / ₁₃ .
1613.	1ste	»	7,44 ³ / ₁₃ .	»	5,01 ¹² / ₁₃ .
	2de	»	7,55 ¹¹ / ₁₃ .	»	5,07 ⁹ / ₁₃ .
	3de	»	7,00.	»	4,48 ¹ / ₁₃ .
	4de	»	6,46 ² / ₁₃ .	»	4,53 ¹¹ / ₁₃ .
1614.	1ste	»	6,09 ⁸ / ₁₃ .	»	4,19 ³ / ₁₃ .
	2de	»	6,67 ⁴ / ₁₃ .	»	4,09 ⁸ / ₁₃ .
	3de	»	7,19 ³ / ₁₃ .	»	4,11 ⁷ / ₁₃ .
	4de	»	6,59 ⁸ / ₁₃ .	»	3,80 ¹⁰ / ₁₃ .
1615.	1ste	»	6,36 ⁷ / ₁₃ .	»	3,50.
	2de	»	6,42 ⁴ / ₁₃ .	»	3,65 ⁵ / ₁₃ .
	3de	»	6,59 ⁸ / ₁₃ .	»	4,23 ¹ / ₁₃ .

Tijdvak.			Wet.	Rogge.
	4de	3. Ma.	f 6,61 ⁷ / ₁₃ .	f 4,42 ⁴ / ₁₃ .
1616.	1ste	»	» 6,80 ¹⁰ / ₁₃ .	» 4,25 ⁹ / ₁₃ .
	2de	»	» 7,55 ¹¹ / ₁₃ .	» 4,69 ³ / ₁₃ .
	3de	»	» 8,32 ⁹ / ₁₃ .	» 4,92 ⁴ / ₁₃ .
	4de	»	» 8,86 ⁷ / ₁₃ .	» 5,52 ⁹ / ₁₃ .
1617.	1ste	»	» 9,05 ¹⁰ / ₁₃ .	» 5,78 ¹¹ / ₁₃ .
	2de	»	» 8,59 ⁸ / ₁₃ .	» 4,96 ² / ₁₃ .
	3de	»	» 8,51 ¹² / ₁₃ .	» 4,75.
	4de	»	» 8,19 ³ / ₁₃ .	» 5,03 ¹¹ / ₁₃ .
1618.	1ste	»	» 8,23 ¹ / ₁₃ .	» 5,11 ⁷ / ₁₃ .
	2de	»	» 8,65 ⁵ / ₁₃ .	» 4,94 ³ / ₁₃ .
	3de	»	» 8,44 ³ / ₁₃ .	» 4,58 ⁶ / ₁₃ .
	4de	»	» 7,53 ¹¹ / ₁₃ .	» 4,00.
1619.	1ste	»	» 7,00.	» 3,69 ³ / ₁₃ .
	2de	»	» 6,59 ⁸ / ₁₃ .	» 3,71 ² / ₁₃ .
	3de	»	» 6,53 ¹¹ / ₁₃ .	» 3,59 ⁸ / ₁₃ .
	4de	»	» 6,07 ⁹ / ₁₃ .	» 3,50.
1620.	1ste	»	» 5,71 ² / ₁₃ .	» 3,51 ¹² / ₁₃ .
	2de	»	» 5,80 ¹⁰ / ₁₃ .	» 3,50.
	3de	»	» 6,00.	» 3,50.
	4de	»	» 5,15 ⁵ / ₁₃ .	» 3,50.
1621.	1ste	»	» 5,61 ⁷ / ₁₃ .	» 3,50.
	2de	»	» 6,03 ¹¹ / ₁₃ .	» 3,50.
	3de	»	» 6,88 ⁶ / ₁₃ .	» 3,57 ⁹ / ₁₃ .
	4de	»	» 7,63 ⁶ / ₁₃ .	» 4,42 ⁴ / ₁₃ .
1622.	1ste	»	» 7,92 ⁴ / ₁₃ .	» 4,55 ¹⁰ / ₁₃ .
	2de	»	» 8,55 ¹¹ / ₁₃ .	» 5,34 ⁸ / ₁₃ .
	3de	»	» 8,84 ⁸ / ₁₃ .	» 5,61 ⁷ / ₁₃ .
	4de	»	» 9,25.	» 6,30 ¹⁰ / ₁₃ .
1623.	1ste	»	» 9,50.	» 6,50.
	2de	»	» 10,34 ⁸ / ₁₃ .	» 6,50.
	3de	»	» 10,00.	» 6,50.
	4de	»	» 10,05 ¹⁰ / ₁₃ .	» 8,55 ¹⁰ / ₁₃ .
1624.	1ste	»	» 9,61 ⁷ / ₁₃ .	» 7,57 ⁹ / ₁₃ .
	2de	»	» 9,96 ² / ₁₃ .	» 7,42 ⁴ / ₁₃ .
	3de	»	» 10,32 ⁹ / ₁₃ .	» 7,65 ⁵ / ₁₂ .
	4de	»	» 9,07 ⁹ / ₁₃ .	» 7,50.
1625.	1ste	»	» 8,82 ⁹ / ₁₃ .	» 6,58 ⁶ / ₁₃ .
	2de	»	» 9,25.	» 6,58 ⁶ / ₁₃ .
	3de	»	» 9,69 ³ / ₁₃ .	» 7,30 ¹⁰ / ₁₃ .
	4de	»	» 9,82 ⁹ / ₁₃ .	» 7,73 ¹ / ₁₃ .

Het vervolg in een volgend Nummer.

TAFEL

VAN

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

In de maand JULIJ 1842,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOl
TE UTRECHT,

ONDER TOEZIGT VAN DEN HOOGLEERAAK

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des middags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren).

DAGUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.			THERMOMETER IN 1000.				WINDSTREEK 'S MIDD. te 12 UR.	WEERSGESTELD H. 'S MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
1	755	754	754	762	194	201	134	124	O. Bewolkt.
2	761	760	760	759	143	162	169	145	W. t. N. idem.
3	761	762	763	762	16	162	182	159	W. idem.
4	762	761	760	761	17	215	234	19	Z. t. W. idem.
5	758	758	760	760	203	22	184	152	W. idem.
6	764	765	767	769	163	172	18	137	idem. idem.
7	769	769	767	767	16	183	196	152	Z. W. idem.
8	762	761	761	761	163	17	162	142	W. idem.
9	757	757	758	759	162	157	18	134	N. W. Betrokken.
10	761	762	764	764	167	177	182	116	W. idem.
11	762	762	769	759	182	236	235	228	Z. O. Helder.
12	759	760	762	768	222	227	176	157	W. Bewolkt.
13	769	770	770	770	187	209	208	174	idem. idem.
14	772	772	773	774	19	204	206	186	idem. idem.
15	774	774	774	775	18	192	196	124	idem. idem.
16	770	770	769	769	134	165	172	13	idem. idem.

DATUM.	BAROMETER IN MILLENMETERS.				THERMOMETER IN 1000.				WINDSTREEK 's MIDD. te 12 ur	WEERSGESTELD H. 's MIDD. 12 UREN
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	765	765	763	764	154	173	183	146	w.	Helder.
18	762	762	762	762	212	228	241	156	Z. O.	Bewolkt.
19	762	762	761	760	228	248	252	183	idem.	idem.
20	758	759	759	759	184	192	20	136	w.	Regenachtig.
21	756	755	753	756	186	188	19	128	N. W.	Bewolkt.
22	758	760	761	762	168	154	148	138	N.	Regen.
23	768	769	769	768	167	165	166	134	idem.	Betrokken.
24	768	766	766	765	16	19	194	145	idem.	Bewolkt.
25	763	763	763	763	148	154	157	115	N. O.	Betrokken.
26	763	763	764	766	158	171	172	11	O. N. O.	Bewolkt.
27	767	768	768	769	167	164	168	11	N.	Betrokken.
28	768	766	764	761	156	184	20	125	idem.	Bewolkt.
29	759	763	758	759	164	167	168	126	idem.	idem.
30	760	760	761	762	146	158	15	134	idem.	idem.
31	763	763	764	767	16	175	175	145	N. O.	idem.
GEMIDDELDE WAARNEMING										
1	761	7609	7614	7624	1685	1836	1803	1451	Vanden 1st. tot den 10e	
2	759	7658	7652	765	19	2083	2096	1615	— 11en. — — 20e.	
3	763	7628	763	7638	16	16	1717	1282	— 21st. — — 31st.	
	761	7632	7632	7637	1728	1839	1872	1449		

1 's morgens onweder, regen en storm.

2 's morgens regen, 's avonds onweder en regen.

5 's namidd. regenachtig.

6 's morgens regenachtig.

8 's morgens regen.

9 regenachtig.

12 's middags regen.

20 's morgens regen.

21 's namidd. regen.

22 idem, idem.

29 's avonds regenachtig.

30 's morgens regen en 's namidd. wind.

31 den geheelen dag winderig.

Algemeen gemiddeld, Barometer 762,8, Thermometer 17,22.

Julij 1842.

**STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.**

	GEBORENEN.										Huwelijken. ECHTSCHIEDINGEN.	OVER- LEDENEN	
	Getal.		waaronder:										
			Onchte.		Tweel.		Doodgeb.						
M.	V.	M.	V.	M.	V.			M.	V.				
UTRECHT.	71	48	9	4	1	2	7	24	0	54	50		
AMERSFOORT.	26	12	4	2	0	1	1	4	0	11	8		
RHENEN.	3	1	0	0	1	2	0	3	0	2	4		
WIJK BIJ DUURSTEDE.	4	1	0	0	0	0	0	1	0	2	2		
MONTFOORT.	1	2	0	0	0	0	0	1	1	0	1		
IJSSELSTEIN.	4	2	0	1	0	0	0	3	0	1	0		

STAND DES WATERS.

to VREESWIJK in de Rivier de Lek.

	onder Nulpeil.
1 Julij 1842.	4 el 71 dm.
15 — — —	4 — 84 —
31 — — —	4 — 65 —

BIJDRAGE

BETREFFENDE HET

SLOT DE HORST

ONDER RHENEN GELEGEN.

Voornamelijk ontleend uit onuitgegeven oorkonden.

(Vervolg van pag. 235.)

Het slot *de Horst* in 1328 vernield zijnde, werd dan geheel afgebroken: maar nog is zijn naam, en de plaats, waar het eenmaal stond, bekend. Een heuvel, uit het puin van dat slot gevormd, met gras begroeid, zuidwaarts van den *Cunera* weg gelegen, bedekt nog de oude grondvesten van deze sterkte; zij toont haren omvang aan, en rondom dien steenklomp zijn nog de sporen der grachten van dat slot, en het Perk van hetzelfde, gelegen. In de nabijheid, doch noordwaarts van dien weg, ligt een tot eene hofstede vormde kleine toren, welke de steenen kamer of *Stuivenesse* genaamd wordt; aan de oostzijde, eene welbebouwde landstreek, langs eenen weg, de *Dijk* genaamd, toebehoorende aan eene vereeniging van landbouwers, die de *Dijkers* worden geheeten, en welke onder elkander bijzondere gewoonten, betrekkelijk het regt op die landen, onderhouden (1): zij zijn doorgaans welvarende landlieden, welke geacht worden oorspronkelijk te zijn van de oude bezetting der sterkte *de Horst*, aan welke die goederen door de Bisschoppen ter bebouwing zouden zijn verleend. Ofschoon dan het slot geheel is verdwenen, bestaan nog de oude grondvesten, de oude be-

(1) Zie verder in het aanhangsel.

namingen, en de overblijfselen van vroegere inrigtingen, rondom dezen steenklomp.

Gaarne zoude men intusschen wenschen, aangaande den vorm van dit slot, aangaande zijne vroegere indeeling, iets meer te weten. Wel nu! In de teekeningen van oude kastelen in het Sticht van Utrecht, ten Stadhuiſe der stad Utrecht voorhanden, en uit de verzameling van den heer oud-Burgemeester dier stad, van Doelen, aangekocht in 1828 (1), is er eene van dit slot; terwijl in het stedelijk archief voorhanden is eene, onder het bewind van den Postulaat Rudolph van Diepholt, aan dezen gedane rekening; in welke men eene omstandige vermelding aantreft van de herstellingen, die in 1429, op last van dien Prelaat werden aangebragt aan dit slot, hetwelk in eenen vervallen toestand zijnde, toen in zijne magt was gekomen. Deze rekening geschiedde, en de uitgaven tot deze herstellingen werden gedaan door den rentmeester des Postulaats, Gerard de Keijzer. Wanneer men de voormelde afbeelding beschouwt; hoezeer de thans voorhanden zijnde naar eene veel oudere, van vroegeren tijd dan 1528, moet zijn gevolgd; bevindt men echter, dat zij den vorm van dit slot, en van de omringende gebouwen, zoodanig voorstelt,

(1) De verzameling van afteekeningen van oude gebouwen in de stad Utrecht, en die van de kastelen en sloten in het Sticht van Utrecht, welke ten stadhuiſe sedert 1829 is aangelegd, en bij gelegenheid van voormelden aankoop, door latere aanwinsten is verrijkt; tot het meerder volledig maken van welke nog steeds iedere gelegenheid wordt te baat genomen, is waarschijnlijk eene der merkwaardigste, welke met het bepaalde doel, om den vorm dier oude gebouwen in het geheugen te bewaren, is bijeen gebragt. Behalve de uitmuntende teekeningen van Sagtleven en Saenredam van de kerken in Utrecht, en bijzonder van de bouwvallen der Domkerk, na hare verwoesting in 1674, waren er bijna geene teekeningen op het stadhuis te Utrecht.

Dit zij hier genoeg van die verzameling, welke eene breedvoeriger beschrijving zoude verdienen, dan bij deze gelegenheid voegzaam kan geschieden.

dat zij de vergelijking kan doorstaan, met de in 1429 gedane rekening, zoo wel als die met den schenkingsbrief van 1178 zelve; zoodat deze (1) zelfs door die afbeelding worden opgehelderd.

Het schijnt dus niet onbelangrijk te zijn, zoowel dien gift-brief, als de gemelde afbeelding, met de rekening van G. de Keijzer, in eenige bijzonderheden in vergelijking met elkander te brengen; waartoe wij nu zullen overgaan.

Deze afbeelding stelt voor, als hoofdgebouw, eenen zwaren vierkanten toren, ook wordt in den schenkingbrief de *turris* als hoofdgebouw beschreven; zij wordt in de rekening vermeld in dezer voege:

» Item den eest op den toren te maken, alsoo die al
» gebrooken was, gecost aen houten, balken, latten, spikers
» en metselen (2) vj $\frac{1}{2}$ b. g."

In het huis, *domus*, was eene hofzaal, in den schoorsteen van welke het wapen van Rudolph van Diepholt, in steen gehouwen, geplaatst werd.

» Item den schoorsteen in de sale een steen ingeset en
» myns heeren wapen daarin gehouwen vj $\frac{1}{2}$ b. g."

Er was eene kleine kamer voor den Bisschop.

» Item op myns heeren cleyne camer ter Horst 1 grote
» cleder-kist, gecest aen hout, ijzerwerck sloeten handsel en
» meesterloen te samen xvj b. g."

Er was eene zaal, behalve de vermelde kamer.

» Item myns heeren camer ter Horst te witten in den sale
» en den steen aen de schoorsteen te houwen en scoen te

(1) De afbeelding vóór deze bijdrage geplaatst, is naar de tekening ten Stadhuijze voorhanden naauwkeurig gevolgd.

(2) Beijersche guldens. Aangaande de waarde dier guldens, en de berekening van den prijs der dagloonen en der koopwaren in die rekening vermeld, zoude een bijzonder onderzoek belangrijk zijn. Dit zoude bijdragen kunnen opleveren, ter nadere opheldering van het zoo belangrijke werk van den heer van der Oudermeulen, *Recherches sur le Commerce*, Tom. I Liv. VII p. 160 a 234.

» maken, die lelicken ware verwoest, gecost aan teringe,
 » loen en callick vj $\frac{1}{2}$ b. g." (1).

Dit slot had een voorburg.

» Item een veter en 1 yzeren style totten pullen op die
 » Horst in de voerborch costen iij b. g. 1 cromstaart."

Onder den toren was vermoedelijk de kerker, de staatsgevangenis der Bisschoppen; even als onder alle, in Frankrijk Donjons genaamde, hoofdtorens der kastelen; daar werden de gevangenen opgesloten en in den stok gelegd (2).

» Item een slot en hantsel aan de deure van den kerker,
 » alsoo die gevangene daar lagen i $\frac{1}{2}$ b. g. en van platen
 » aan den stock aen stocknegel een blaker cramme en aan
 » den oncost ij b. g. maect te samen iij $\frac{1}{2}$ b. g."

Er was voorts een cingelhof om den huize ter Horst.

(1) Heda in Swedero et Rudolpho Episcop. pag. 286, zegt dat eene hofzaal, *aula*, op de Horst door Rudolph van Diepholt is gebouwd tusschen 1439 en 1446, en dus na de herstellingen in 1429 aangebragt: toen werd er geene uitbreiding aan dit gebouw gegeven, alleen werd de oude hofzaal in orde gebragt, en in den schoorsteen het wapen van Rudolph gesteld.

Het stellen van een wapen in den schoorsteen der hofzaal was een der vercierselen in die eeuw; in den vorm der schoorsteenen zelve zocht men toen fraaiheid aan te brengen. Zoo zijn nog, in den ronden toren van het slot te Wijk bij Duurstede, overblijfselen van oude, met bijzondere zorg bewerkte schoorsteenen; boven eene van welke nog sporen schijnen te bestaan van het wapen der oude heeren van Abcoude en Gaesbeek. — De groote en ruime haard der hofzalen was, in de oude sloten, het vereenigingspunt van het gezelschap der ridders; het geslachtswapen van den eigenaar in den welgevormden schoorsteen gaf eene deftigheid aan de hofzaal, of groote ridderzaal. Dit was het eenige verciersel van deze ruime vertrekken, welks wanden overigens, zoo als uit deze rekening blijkt, eenvoudig gewit werden.

(2) Over den vorm der sloten in onderscheidene tijdperken, verdient het werk van de Caumont, *Cours d'Antiquites Monumentales*, Tom. V, Paris 1841, geraadpleegd te worden.

„ Om die te spayen en het oncrat te wyen, alsoo dat al verbystert was, te samen v $\frac{1}{2}$ b. g.”

Er waren twee grachten.

„ Item van den buitenste grave gegeven xv b. g.”

Over ieder dier grachten lag een houten brug, er waren alzo twee bruggen; in de schenkingbrief werd van een boven, en van een beneden gedeelte gesproken, *pars superior et inferior*, deze waren dus door eene gracht afgescheiden, en werden door eene brug verbonden.

„ Aan de nederste brug, een eynde hout een plaet van iser en spiker en van loen cost te samen ij b. g. vi cromst.”

„ Item gegeven aan hout, dat op die overste brugge gemaect is spiker en loen, alsoo men op die brugge niet gaen mogt daer heele home uitgebroeke ware, cost al te samen x b. g.”

Doch er was daarenhoven nog eene brug in den straks gemelden Dijk.

„ Item die brugge in den dyk gemaect, kosten aan loen, hout en spiker ij b. g. i crom.”

Reeds bestond dan de naam van eenen Dijk; welligt was die aangelegd tegen de overstroming van het vloedwater, toen de Eem nog met den Rijn in gemeenschap was; daar er aan den regteroever van de Eem nog bestaat eene oude waterkeering, thans nog de Eemwal genaamd, welke, van den Grebbendijk af, de grensscheiding uitmaakt tusschen de Provinciën Gelderland en Utrecht, en in oude charters genaamd wordt het gescheijd van de Veluwe. Zoo was aan den regteroever vermoedelijk evenzeer eene waterkeering, welke tevens diende tot de buitenste omwalling van het slot *de Horst*, en daarom door de Dijkers werd bewoond, als tot de bezetting van dat slot, en tot zijne verdediging verplicht.

Er was voorts een bouwhuis, en eene paardenstal, voor de bezetting en voor den hofstoet des Bisschops, welke vermoedelijk in den voerborch zelven was gebouwd.

„ Item der paardenstalle gedect ter Horst met riet en lime, van loen ij b. g.” (1).

(1) Dit dekken met riet en leem, verdient opgemerkt te worden,

» Item 1 kribbe en troege en solre in den stalle, costen
» aan hout, yserwerk en loen te samen (1) xxi b. g.»

» Op den cingel van dit slot werden wyders 45 enters gepoot
» welke costen xi b. g.»

Rondom dit slot had de Bisschop, bovendien, zijne eigene landen, waarvan eenige, en welligt alle, nog onder hunne oude namen bekend zijn. Immers onder de ontvangsten van pachtgoed omtrent de *Horst* komen, in dezelfde rekening, voor de navolgende:

» De hooge Horst (2) houdt iij mergh. iij b. g. ix cromst.»

Deze hooge Horst is thans, volgens kadastrale meting, groot drie bunders vijf en dertig roeden.

» Een camp op Velderbroeck houdt xx mergen, die x
» mergen daaraff gehoyt iij b. g.»

» De maet. De Helwichs camp. Eene kamp aan den dyk.

» De kleine hoeve. De Perck houdt iij m. iij hont.»

Deze Perck is thans bij kadastrale meting bevonden te zijn, vier bunders vijf en twintig roeden bouwland, baggerveld en uitgeveend land.

» De Rüge camp houdt iij m. v hont gehoyt en geweyt.»

Die zelfde hooge Horst, die Perck, zijn nog bekend. Bij de verkooping van deze gronden, in 1831, werden zij nog bij hunne oude namen genoemd, deze bleven dus, gedurende vier eeuwen, geheel onveranderd (3). Dit Velderbroeck bestaat nog daar het blijkt, dat de oude gewoonte der Celten, om leem met gehakt stroo te vermengen tot het dekken der woningen, (zie de Caumont Tom. I, p. 157) nog in de vijftiende eeuw voortduurde. Waarschijnlijk was dit een middel van voorbehoeding tegen brand, en werd het voornamelijk aangewend bij de gebouwen, die tot verdediging bestemd zijnde, aan het in brand schieten blootgesteld waren.

(1) De stallingen moeten uitgebreid zijn geweest, daar in 1420 eene bezetting van zestig mannen te paard op dit slot werd gelegd.

(2) Deze hooge Horst was waarschijnlijk de *pars superior castræ* in den giftbrief vermeld.

(3) Volgens koopconditie, door de Erven van den heer Huibert van Ommeren, den 7 en 21 Junij 1831, voor den Notaris Liebert

onder denzelfden naam, doch is in kleinere perceelen verdeeld, even zoo zijn de Helwichs kampen nog bekend.

Doch belangrijker, dan de voortduring van de oude namen der in de rekening van G. de Keijzer vermelde landerijen, zijn de ophelderingen, welke zij aan de hand geeft, aangaande den toenmaligen toestand der omliggende landstreek.

Er liep van *de Horst* een weg naar het Veen. Daar deze moest worden opgehoogd, werd daartoe eene gracht gegraven om den grond op dien weg te brengen, deze gracht werd mede bestemd om den turf met schepen af te voeren naar het land. Hiervoor werden betaald xx b. g. Of de weg, hier bedoeld, die is, welke thans langs de Stuivenesse of de Steenkamer naar de hooilanden loopt, durven wij niet bepalen; doch eene zijweg, van daar af naar het oude slot Laer of Lievendaal loopende, gaat langs hooilanden, die thans nog de *Horstbranden* genaamd worden; uit welke, waarschijnlijk, oudtijds het hooge veen is afgegraven, hetwelk tot gebruik op het slot, als brandstof werd aangevoerd; waaruit de naam van *Horstbranden* eigenaardig is voortgesproten. Welligt was de toen gegraven Vaart eene der eerste veengriften in die landstreek. Een halve eeuw later, werd eene breede grift, bevaarbaar met groote schepen, Samoreusen genaamd, gegraven door Bisschop David van Burgondie, welke nog den naam van dezen draagt. Deze grift was een werk van veel grooteren omvang; dan zij werd aangevangen, nadat de goederen van het huis van Abcoude, heeren van Wijck, ten gevolge van den afstand van heer Jacob van Gaasbeek, aan den Bisschop van *Utrecht* in 1459 waren overgegaan; welke goederen veenwaarts, van den Elscherberg af, tot aan het gescheid der Veluwe zich uitstrekten (1); en waaronder de veenlanden behoorden, welker verkrijging een zeer aanzienlijke aanwinst was voor den Bisschop van Rhenen verleden; bij welke dit goed is verkocht aan den schrijver dezer bijdrage; een ander gedeelte, en wel de grond, op welken de bouwvallen nog zichtbaar zijn, behoort aan den heer van Daeventer, Burgemeester der stad Rhenen.

(1) Zie Proeve over den ouden loop der Eem bl. 19 en 20. Gaasbeecks leenregister 12 Januarij 1460.

schop van *Utrecht*. Dit deed dezen een groot belang stellen in het voortzetten der verveeningen. Inmers, hoezeer ook reeds vroeger, blijkens de Gaasbeeksche leenregisters, door de heeren van Abcoude en Gaasbeek, veengronden naar bepaalde roetalen, in die zelfde streek waren uitgegeven, bleef echter aan den Bisschop eene aanzienlijke oppervlakte veengronds over; welke zoo uitgestrekt was, dat zij ook westwaarts van *Prattenburg* tot aan de *Ginkel* zich uitbreidden: zoodat Keizer Karel V, in 1550, nog tweehonderd morgens van den aldaar gelegen veengrond, aan Gilbert van Schoonerbeke konde uitgeven. Dan in 1429 schijnt de verveening nog in hare beginzelen geweest te zijn; zoo dat de grift, in dat jaar gegraven, waarschijnlijk alleen bestemd zal zijn geweest, om den turf, voor het eigen gebruik van het huis *de Horst*, uit het veen aan te voeren.

Dan behalve deze bijzonderheden, verschaft de rekening van Gerard de Keijzer belangrijke inlichtingen, betreffende den aard der verveeningen zelve. Immers zij doet zien, dat er in de veenen, tusschen de hoogten der *Veluwe* en die van het Sticht van *Utrecht*, en dus in die zoo uitgebreide landstreek, welke de Rijsche, Wageningsche, Edesche en Manesche veenen, zoo wel als die van *Amerongen* en *Ginkel* in zich bevat, niet alleen baggerturf werd gemaakt, maar dat er ook steekturf uit de hooge veenen werd gegraven. Dat deze laatste toen in die streken bestond, toont de volgende aantekening.

» Item van xxxiiij dachwerck torfs en CM hoogeveens turf
 » te graven, te steken, te mennen, uit den vene, op den
 » wagen te reiken, te mylen op *de Horst*, en van heuren
 » kost en drinken als men gem. pleecht te geven, gecost met
 » alle te samen cxxxvi b. g.”

Men ziet hieruit, dat er steekturf was, die bij de duizend gerekend werd; voorts dat het veenen in dagwerken was aanbesteed; of liever, dat er reeds een vast loon was bepaald, hetwelk men gewoon was te geven en dat dit naar dagwerken berekend was. Vermoedelijk zal het berigt, hetwelk wij hier aantreffen, aangaande den aard der veenderijen in deze land-

streek, wel een der oudste zijn, die er bestaan. Het blijkt uit hetzelfde, dat er ook hoogveen in dezelve was, zoogenaamd graauwveen. Ook in *Oostreen*, waren graauwe veenen, het *Graveningen*, door Karel Martel in zijnen giftbrief aan de Utrechtsche kerk in 722 vermeld. In *Hoerelaken* werden, in 1152, door Bisschop Andreas van Kuijck, de graauwe veenen gegeven, aan Henrik zoon van Emo. Deze bestonden nog in de omstreken van *Veenendaal*, ten tijde van Buchelius (1). Dat nu deze soort van verveening reeds vroeger aldaar plaats had, blijkt hieruit, dat er reeds een vaste prijs voor dezelve was bepaald.

Men weet hoe uitgebreid de verveeningen later geworden zijn, en dat het dorp *Veenendaal* uit dezelve zijnen oorsprong heeft ontleend (2).

(1) Buchelius ad Hedam in vita Willebrordi Episcopi (nota dd) ad vocem Graveninga, et in vita Albrici Episcopi in traditione Caroli de Lisiduna (nota e). Proeve over den ouden loop der Eem bl. 19.

(2) Zie Proeve over den ouden loop der rivier de Eem bl. 32 en volgende. Deze Proeve in 1832, door den schrijver dezer bijdragen, in het licht gegeven, en gedrukt bij J. Altheer, is thans verkrijgbaar bij de Boekdrukkers L. E. Bosch en zoon. — De eerste verveeningen in deze landstreek waren die van de hoge veenen; en dat deze nog in 1547 bestonden, blijkt daaruit, dat er in dezelve, in dat jaar, een zware heibrand was, welke, in de jaren 1553 en 1554, door even zware heibranden werd opgevolgd: deze hadden plaats tusschen de Veenloo, den grond waar thans de kerk van *Veenendaal* staat, en de hofstede *Prattenburg*, gelegen aan den voet des bergs. Dit hoog veen strekte zich dus uit tot nabij den berg, en besloeg de geheele oppervlakte van den grond, tot aan de kerk van *Veenendaal*, welke, voor een gedeelte, thans in bouwlanden is veranderd. Men kan hieruit opmaken, hoedanig de toestand dezer landstreek, meer dan eene eeuw vroeger, moet geweest zijn; vóór dat de verveeningen op eene ruimere schaal konden worden aangevangen.

In de Veenregisters van de voormelde jaren, komen verordeningen voor, tot het tegengaan dezer heibranden, of om die te voorkomen. Vele merkwaardige bijzonderheden, betrekkelijk tot de verveeningen;

Het is in die landstreek bekend, dat het veen in dezelve weder aangroeit, en zelfs weten deskundigen de soorten van waterplanten aan te geven, uit welke de veenwording ontstaat (1). Dan ook ten aanzien van dien aangroei van veen leveren, nu nog, de oude grachten van het slot *de Horst* de krachtigste bewijzen op. Zij zijn gedeeltelijk tot veen aangegroeid. Het Perck, hier boven vermeld, werd in 1831 verkocht, met zijn baggerveld en uitgeveend water; de baggerturf die daar gegraven wordt, is zelfs van goede hoedanigheid; reeds sedert vele jaren is daaruit geveend, en dit geschiedt nog jaarlijks. Zoo leveren dan de omstreken van dit oude slot almede eene natuurkundige merkwaardigheid op, welke als bijna ongelooflijk wordt beschouwd, in die veenstreken, waar de veenstof tot aan den bodem wordende uitgebaggerd, daardoor groote en

het graven van vaarten, het stellen van schutten, het vervoeren van turf, zoo wel naar de Eem, als naar den Rijn, zouden uit die registers te ontleenen zijn; het blijkt, onder anderen, uit dezelve, dat zelfs schepen uit *Vlaanderen* den turf uit die veenen afvoerden. De afgraving van hoogveen was dus van een groot belang; welligt kan zij vergeleken worden met die verveeningen, welke in de Provinciën *Overijssel*, *Drenthe* en *Groningen* thans nog geschieden. Het afgraven had ook in deze landstreek dezelfde gevolgen, namelijk het bebouwen van den afgegraven grond, als in gemelde Provinciën. In oude wallen nabij het huis *Prattenburg*, vindt men thans nog veenlagen, welke de hoogte aanwijzen, welke dit veen oudtijds had.

(1) Proeve over de oude loop der Eem bl. 55 en 56. Het daar vermelde werd, uit zeer naauwkeurige berigten van kundige mannen in die landstreek, medegedeeld; voornamelijk uit die van den heer J. Smith, toen Burgemeester van *Veenendaal* Stichtsch: die zelf de ondervinding had, dat eene, in zijne jeugd, geheel uitgeveende plas, weder was aangegroeid, en binnen weinige jaren weder tot verveening geschikt stond te worden. Het op bl. 55 en 56 dier Proeve medegedeelde aangaande de veenwording, was ontleend uit mondelinge berigten, in 1821 aan den schrijver medegedeeld, door mannen van jaren en langdurige ondervinding in *Veenendaal*, welke door hem, toen ter tijd zijn opgeteekend.

diepe veenplassen ontstaan; terwijl het schijnt dat, door de gestadige golving in die plassen, het aangroeijen der veenstof veroorzakende waterplanten belet wordt (1).

Die zelfde Hooge Horst, dat zelfde Perk, die zelfde grachten, in 1429 vermeld, zijn dan nog aanwezig; zij omringen nog den steenklomp, zoo vermaard in de oude geschiedenis. Niet onbelangrijk is dan de uitkomst der vergelijkingen, waartoe de rekening door G. de Keijzer, als rentmeester van den Postulaat Rudolph van Diepholt, aanleiding heeft gegeven.

Doch zij bevat nog eene geschiedkundige merkwaardigheid.

Nadat Zweder van Cuilenburg (2) de *Horst* aan Hertog Arnold van Gelder had ingeruimd, mits hij dit slot van Hubert de Wolf, die het in pandschap had, zoude vrijkopen; en er bij den wapenstilstand, tusschen dezen Hertog en den Postulaat, in 1428 gesloten, was bedongen, dat hij gedurende de bijeenkomst, die op dit slot was bestemd, zoo lang hij daar verbleef, door het Sticht van *Utrecht* en over

(1) In die veenstreken denken de veenlieden aan een aandrijven van veen uit andere landstreken, ten gevolge van zware vlooden, sommige willen dit tot den zondvloed brengen; maar men twijfelt daar veelal aan de mogelijkheid van eene aangroeijing, welke toch in de omstreken van *Veenendaal* een algemeen bekend verschijnsel is. Het is te wenschen, dat de zoo belangrijke vijfde prijsvraag, door de Nederlandsche Maatschappij van Nijverheid te *Haarlem* uitgeschreven, om in 1842 te worden beantwoord N°. 127 bl. 166, over het aangroeijen van veen, en de regeling van het gebruik der veenstof, om dien aangroei te bevorderen, tot een meer bepaald onderzoek mogt uitgelokt hebben, of nog uitlokken zal.

(2) Men kent uit de geschiedenis den zwaren en bloedigen oorlog, tusschen Hertog Arnold van Gelder en Hertog Philips van Burgondie, als voorstanders van Bisschop Zweder van Culenburg, en den Postulaat Rudolph van Diepholt en het Sticht van *Utrecht*; gekenmerkt door zoo vele krijgsbedrijven, invallen en verwoestingen; door krijgsgevangenschap van vele aanzienlijken. Omtrent de bijzonderheden van dien oorlog bevat de rekening van G. de Keijzer mede zeer belangrijke bijdragen.

de *Greb* alle noodzakelijken toevoer zoude mogen bekomen; was de eerste voorwaarde van het vredesverdrag, den 18 Julij 1429, tusschen deze vorsten aangegaan, betrekkelijk geweest tot het weder in handen des Postulaats stellen van het slot *de Horst* (1). Een slot van zooveel gewigt, en zoo sterk, dat de vroegere Bisschoppen gewoon waren geweest aldaar hunne schatten te bewaren (2). Het pandschap van Hubert de Wolf zoude door hem moeten worden gelost, naar uitspraak van scheidsmannen. Nadat aldus Rudolph van Diepholt, weder meester van die belangrijke sterkte geworden was, vond hij die in een vervallen toestand, en de herstelling van dezelve was, blijkens de rekening van G. de Keijzer, eene zijner eerste zorgen. Eerlang kwam hij in persoon op dit slot, waaromtrent in de gemelde rekening de navolgende aantekening wordt gevonden.

» Item doe myn gnedig heere, die eerste reyse *ter Horst*
 » was, twe dagen lang verteert en gehadt aldaer enen osse,
 » twe syden speex, boter, bier, haver, 1 tonne malevisie en
 » xi mengelen 1 Hoemborger tonne roots wyns, costen al
 » te samen lxvi b. g.” Zijne eerste intrede op dit slot zal dus plegtig zijn geweest, hij zal van zijne Edelen en krijgs-

(1) Zie Sligtenhorst Geld. gesch. bl. 218 en volgende.

(2) Historia Episcop. B. Ultraject. p. 204. Bisschop Diederik van der Are, toen hij door gelukkig gevoerde oorlogen, en door zware rantsoengelden der in dezelve gemaakte gevangenen, zoo aanzienlijke schatten had vergaderd, dat hij al de schulden van zijne voorgangers, en die van het Sticht zelve had voldaan, bragt hetgeen hij van dien rijkdom, welke nog aanmerkelijk was, had overgehouden, in veiligheid op het slot *de Horst*. Anonymus de rebus Ultrajectinis Cap. 15, p. 13. Hij had, volgens dien bijna gelijktijdigen en wel onderrigten kronijkschrijver, aan het Hof van Rome, hetwelk hem met vele excommunicatiën vervolgd had, drie duizend en drie honderd marken sterlings betaald; alle zijne sloten, steden en zijne overige woonplaatsen van zeer grooten voorraad voorzien, en het hem, na al die betalingen, nog overig gebleven geld op het kasteel *de Horst* geborgen.

lieden vergezeld; even als dit thans nog door de landlieden, bij de intrede van eenen nieuwen heer eener heerlijkheid pleeg te geschieden, zijn ingehaald, onder allerlei vreugde bedrijven, waartoe dan ook zoo veel mondkost en wijn voor dit tweedaagsch verblijf noodig was. Uit die rekening blijkt, dat er ook voor wild gezorgd was; immers de jager met de jagthonden van Rudolph werd uit *Overijssel* onthoden, en bleef van 1 Augustus tot 22 November van dat jaar. Ook zien wij, uit die rekening, dat de bureu van *de Horst* van wegen den Postulaat werden onthaald. Andermaal kwam Rudolph op *de Horst*, Maandag na Martini 1429, waaromtrent men de volgende aantekening aantreft.

» Item was myn heere gereden op *die Horst* des Manendags
 » nae Martini met allen sinen perden, en des anderen dags
 » in der *Grebben*, by minen heere van Gelre, nam mede $\frac{1}{2}$
 » ame wyns 1 vat bier en allerhande spyse, om met minen heere
 » van Gelre vroelick te wesen, cost *ter Horst* tot *Reenen*
 » van wyn, bier, broet, haver en hoey tot *Reenen*, en enen
 » wagen, die de spyse van *Utrecht* voerde en den kock, be-
 » liep te samen xxxviij b. g." voorts

» Item doe myn heere in *de Grebben* was by den Hertoge
 » van Gelre en heer Roelant van Uitkercken en syn
 » soen, wert daertoe bereyt tot *Reenen* aen ossenvleesch,
 » varkensvleesch, capoenen, cruyt, broet, wyn, bier en au-
 » dere in alle te samen xlvij h. g."

Wij merken daarin op, dat *de Grebbe* toen reeds was de plaats, waar de Hertog van Gelre den Postulaat ontmoette, na eenen langdurigen en vernielenden oorlog; welligt had die plaats reeds vroeger eene gelijke bestemming, en was zij aangeduid in de charter, waarbij Graaf Gerard van Gelre in 1225, zich met opzigt tot zijne geschillen met Bisshop Otto van der Lippe, aan eene scheidregterlijke uitspraak onderwierp, in *Noda super ripam Rheni* (1). Zij bleef in volgende tijden, en is zelfs nog de plaats

(1) Bij Buchelius ad Hedam en Ottone II Episc. p. 199, 200.

waar de bijeenkomsten plegen te worden gehouden, betreffende gemeenschappelijke belangen der Provinciën *Gelderland* en *Utrecht*. Ook in 1429 werd de, tusschen de Hertogen van Gelre en den Postulaat, herstelde vrede, door een vriendschappelijken en, naar die tijden, blijkens de vermelde aantekening, vrolijken en prachtigen maaltijd aan *de Greb* bevestigd; waarschijnlijk waren er dan nog punten te regelen, betreffende de uitvoering van het vredes verdrag.

Maar vooral verdient het opmerking, dat er, op dat tijdstip, met Hertog Philips van Burgondie nog geen vrede was gesloten. In Roeland van Uitkerken, den in de vaderlandsche geschiedenis zoo bekenden krijgsoversten en vertrouweling van Hertog Philips van Burgondie, meenen wij dan den onderhandelaar van dezen Vorst te zien, die den Hertog van Gelre vergezelde: de bijeenkomst aan *de Grebbe* mogen wij dan wel aanmerken, of als een begin, of als eene voortzetting van de onderhandelingen, die, in den aanvang van het volgende jaar, in een vredes verdrag eindigden; hetwelk door Hertog Philips, kort daarna, namelijk op den 12 Januarij 1430, en door den Postulaat, op den 20 Januarij van dat zelfde jaar, werd geteekend. Zeer uitgebreid en gewichtig was dat vredes verdrag, waarbij vele belangrijke punten werden geregeld (1). De aaneenschakeling tusschen den, vroeger met den Hertog van Gelder, gesloten vrede, met die later met Hertog Philips tot stand gebragt, wordt dus daardoor opgehelderd, en het blijkt tevens, dat de Hertog van Gelder als bemiddelaar bij den laatstgemelden optrad. Deze bijeenkomst, welke wij alleen uit de voormelde rekening weten, dat aan *de Greb*, op Dingsdag na Martini (den 12 November 1429), heeft plaats gehad, levert dus eene geschiedkundige merkwaardigheid op, welke niet onbelangrijk is, ter opheldering van den zamenhang der vredeshandelingen van dien tijd.

Nog eene andere maaltijd, aan denzelfden Roeland van

(1) Zie dezelve bij van Mieris Charterboek, D. IV. bl. 966—970.

Uitkerken en aan ter Schore in *Utrecht* gegeven, leeren wij almede uit diezelfde rekening kennen. Daarbij waren de Ecclesien en een gedeelte der Prelaten en van de Raden des Postulaats, benevens de oversten van *Utrecht* tegenwoordig; aan de kokenmeester was toegezegd, dat hij door deze zoude betaald worden; doch dit niet zijnde geschied, werden de kosten dezer maaltijd door de rentmeester de Keizer voldaan, tot lxxxvij b. g. en xiiij cromst.

Dit tweede onthaal van Roeland van Uitkerken, laat dus geenen twijfel over, aangaande zijne betrekking als onderhandelaar voor Hertog Philips; het geeft eene nieuwe belangrijkheid aan de vroegere bijeenkomst aan *de Greb* gehouden, die met het verblijf van den Postulaat op het slot *de Horst* in een zoo naauw verband stond. Uit die rekening zien wij alverder, dat ook andere aanzienlijke personen, en onder deze Peter van Culenburg, een aanverwant van Bisschop Zwe-der, op *de Horst* werden ontvangen, en zelfs op kosten van den Postulaat werden afgehaald met eenen wagen.

Even dan als het slot *de Horst* het tooneel was van zoo herhaalde krigsbedrijven, zoo was het ook, somtijds, dat van levendigheid en vreugde; daar werden door den Bisschop gasten genoodigd, welke hij ten zijnen koste deed afhalen; daar verbleef hij met een aanzienlijk gevolg; daar verzamelden zich rondom hem de oude Edelen des Gestichts. Indien wij dan de oorlogs toonelen, genoegzaam in de geschiedenis vermeld, slechts in het voorbijgaan hebben aangeroord; dit minder bekende, hetwelk den geest der tijden kenmerkt, scheen eenige herinnering te verdienen.

Dan krijgsgewoel en gezelschappelijke vreugde zijn evenzeer verdwenen: de landman alleen, die deze gronden bebouwt, de veenman, die den turf uit de toegegroeide grachten opbaggert, of de herder, die op dien steenklomp eenig gras voor zijne kudde opzoekt, zijn de eenige, die dit thans verlatene, bijna geheel onbekende oord bezoeken. Maar de hoogte bestaat nog, waar eenmaal Godfried van Rhenen, door zijne zoons omringd, zijne goederen onder zijne kinderen

verdeelde; waar de in de opene lucht verklaarde wil huns vaders hen ten wet was. Op dien heuvel, was het waarlijk roerende tooneel van bijna aartsvaderlijke eenvoudigheid. Aanzienlijke goederen werden mondeling toegedeeld, maar toch vond ieder der zoons zijnen eenigen titel van bezit in den mondeling verklaarden wil des vaders; zijn zoon Godfried beschreef dit tooneel in het jaar 1178, waarin hij zelve in gevorderden ouderdom stierf; de indruk, welke het op hem gemaakt had, was dus toen nog levendig. Ook voor hem, en voor het Sticht van *Utrecht*, aan hetwelk hij dit slot schonk, was dit een genoegzame titel van eigendomsverkrijging; maar vóór zijnen dood wilde hij dit toch in schrift doen brengen, ten einde dit slot duurzaam aan het Sticht te doen verblijven, en alle aanspraak van zijne maagschap op hetzelfde voor te komen.

In ieder tijdperk heeft dan, al wat wij van dit slot weten, iets kenmerkends. Het levert eene schets van den geest der eeuwen; doch tevens lost zich iedere beschouwing van deszelfs lotgevallen op, in die van de wisselvalligheid der menschelijke zaken. Maar hoezeer de geslachten zijn voorbijgegaan, zijn de namen der plaatsen, en die der oude afdeelingen van den grond overgebleven. De edele geslachten, die op dit bezige tooneel eenmaal den hoofdrol speelden, zijn bijna alle verdwenen; doch waarschijnlijk zijn, onder de in die landstreken bekende Dijkers, nog afstammelingen van de vroegere wachters en verdedigers van dit slot. Indien dan de geslachten van de grooten dezer aarde, door de wisselingen der tijden, bijna alle zijn voorbij gegaan; zijn welligt die der vreedzame landbewoners, de Dijkers genaamd, overgebleven; en hebben deze oude verdedigers van het slot *de Horst* het vaderlijke erfgoed, tot op den tegenwoordigen tijd, aan hunne nakomelingschap doen overgaan.

(Het Aanhangsel volgt.)

BIJDRAGE

TOT DE

Geschiedenis van het Klooster int Geyn.

(Zie VIII. D. I. St., bladz. 184).

Er was een tijd, dat Nederland zich op een' grooten rijkdom van kloosters verhief, en het Christendom boven alles in de vereering van monniken en nonnen bestond. Zij zijn de juweelen Gods, zegt een middeleeuwsch dichter, gij zult van die goede lieden geen kwaad spreken, want in het ander leven zullen zij u ontwifelbaar van nut wezen. Een klooster te stichten gold toen voor een vroom werk, en zich aan het kloosterleven over te geven, bleek voor velen eene wezenlijke, eene onwederstaanbare behoefte te zijn; terwijl alles, wat maar eenigermate deze soort van godshuizen betrof, een onderwerp was der levendigste belangstelling bij vorsten, bij geestelijken en bij leken.

Niet slechts de kloosters hebben als stoffelijke voorwerpen hun tijd gehad, maar de geest, die ze deed ontstaan, die ze bevolkte en onderhield, is volkomen geweken; doch al ware dat het geval niet, en al vond men ook hier of daar nog eene landstreek, op de wijze der vaderen, aan het Catholicisme gehecht, dan nog zouden er de kloosters, eenmaal zoo goed en zoo nuttig, veeleer een last dan eene weldaad wezen. Zij zouden ook met den besten wil der wereld niet meer doen kunnen wat zij eenmaal deden, en zijn dus onbestaanbaar in een beschaafd land. Immers beschaafde landen willen thans, en in de eerste plaats, hunne stoffelijke belangen bevorderd zien, en dulden nog wel een' akker tot onderhoud der pastorij of een' kooltuin voor den herder en zijn gevolg, maar volstrekt geene vereeniging meer van groote eigendommen, die met de doode hand zouden bezeten worden. Met de bisdommen is het even zoo gesteld; ook deze zijn in onze eeuw

onmogelijk, ofschoon men bisschoppen heeft overgehouden, en aan deze kerkelijke opperhoofden geen *jus in sacra* betwist. Voor de geloovigen, zijn zij nog altijd de opvolgers der apostelen, maar de geloovigen houden tegenwoordig de hand op de beurs, en worden, als het op geven zal aankomen, zoo kettersch als Erasmus of Luther. En, wat de wereldsche regenten betreft, ook dan als zij tot het doen van eenige wezentlijke dotatie zouden genegen wezen, zijn, bij de nieuwere orde van zaken, volstrekt onmagtig. Zij worden, zelfs in Spanje, Frankrijk en Duitschland, met budjetten en rekenkamers, op de vingers gezien, en hebben voor hunner zielen zaligheid geen bosschen en waranden, ja zelfs geene heivlakte meer te begeben. — Dat alles is uit. — Maar dat voorspelt dan ook den val eener kerk, wier grootheid en magt hoofdzakelijk in het bestaan van kloostergoederen en bisschoppelijke eigendommen gelegen is.

Al wat intusschen den voormaligen toestand van bisdom en kloosters betreft, verwekt tegenwoordig eene bijzondere belangstelling. Men schimpt en spot niet meer, zoo als voor vijftig en honderd jaren, maar men onderzoekt. Men haalt oude stichtingsbrieven en kronijken voor den dag. Men herleest de chartularia en doorsnuffelt de testamenten, ten voordeele van kerken en abdijen gemaakt; men versmaadt noch overleveringen noch legenden. Men wil dat een en ander met vollen ernst en bedaardheid eens nazien en toetsen, en komt langs dien weg tot eene betere kennis der vervlogene eeuwen; men komt tot grondiger beschouwing van vroegere zeden en gewoonten, en vooral ook tot eene meer juiste en billijke waardering van zaken en personen. Dan, die zoekt naar echt historische zekerheid, en zelfs dat behagen in het poetisch waas der middeleeuwen, die ingenomenheid met de oud-Christelijke bouworde, en die helangstelling waarmede men tegenwoordig een rituaal of een middeleeuwsch misboek beschouwt, is nog geheel iets anders dan eene terugkeering tot vroeger geloof en zeden. Het is er mede als met het leenregt, dat nu een ieder bestudeert, en echter voor altijd heeft afgedaan. Er mag dan hier of daar nog een convent zijn staande gebleven, of bij het eindelijk genot eener

volkomene vrijheid van godsdienst uit zijne asche herrijzen, zoo is toch dat oude convent slechts eene antiquiteit en het nieuwere eene arinzalige nabootsing, een kaartenhuis, eene instelling zonder geest of leven. Beide blijven ook zonder eenigen invloed op de maatschappij; want het ligt niet meer in den menschelijken zin, om zich door deze gevallen oudheden, veel min nog door moderne antieken te laten beheerschen. Men vindt wel eenige protestanten, die er bevreesd voor zijn, en zich verbeelden, dat men den Roomsche-Catholijken te veel vrijheid gegeven heeft, doch ook zulk eene opvatting is verouderd, en zou tot eene dwingelandij geleiden, die welligt eenmaal noodzakelijk was, maar thans, onder geheel veranderde omstandigheden, even zoo onduldbaar zou wezen, als de dwang eener alleen-zaligmakende kerk. Dan, zoo de protestanten zich noodeloos verontrusten, ook de catholijken maken eene verkeerde rekening, in zoo verre althans als zij de verdraagzaamheid, die uit de meer verlichte begrippen dezer eeuw is voortgevloeid, als eene toenadering tot hunne leerstellingen beschouwen; veel erger nog wanneer zij de belangstelling in hunne kerkelijke oudheden, en de beoefening van alles wat middeleeuwsch is, aan iets anders toeschrijven dan aan waarheidliefde alleen. Die studie zelfs, wel verre van hun voordeelig te wezen, is voor de R. C. kerk allezins verderfelijik; want zij geleidt tot de erkenning, dat het Christendom der vaderen, het Christendom met zijne heiligen, met zijne zinnelijke voorstellingen, met zijne dichterlijke schoonheden, met zijne rijke abdijen, met zijne voortreffelijke cathedraalen, het Christendom met zijne wonderdadige genezingen, pelgrimagen en aflaten, in een woord, het catholijke Christendom, met al zijne pracht en zijne ellende, in der daad niets anders geweest is, dan eene christelijke mythologie, te onnozel en te kinderlijk om ze in hare overgeblevene belijders te vervolgen, maar ook te onbestaandbaar met de leer van het euangelie, om ze andermaal aan te nemen. Met dat terugkomen op het middeleeuwsche, waardoor onze dagen zich kenmerken, is het derhalve even zoo

gelegen, als met de herleving der classische oudheid ten tijde der hervorming. Ook toen verbeeldten zich de eenvoudigen in den lande, dat er voor het heidendom een nieuw tijdvak zoude geopend worden; doch de zoogenaamde herleving was slechts eene vernieuwde beoefening van lang verwaarloosde historische bronnen, het was een dieper blik in de kennis der Grieken en Romeinen, eene terugkeering tot hunne taal, zoo als zij die zelfden gesproken hadden, eene terugkeering tot hunne wijsbegeerte, tot hunne beeldschoone vormen, tot hun kunstsmaak en dichters, maar geenszins eene terugkeering tot de goden, die zij geëerd en bezongen, noch tot de barbaarschheden, die zij gepleegd hadden. Neen, de wereld nam eenvoudig het classicisme op, en ging er moedig mede vooruit. Zoo ook nu. Nu de wereld haren worstelstrijd met de middeleeuwen, met de feodaliteit en de kerk, gelukkig ontkomen is, verlangt zij haren voormaligen toestand in al zijne deelen te leeren kennen; zij wil weten hoe het voor drie- en vierhonderd jaren in Europa gesteld was, en tot dat einde verzamelt en leest zij, maakt nabootsingen in den gothischen stijl, geeft geestelijke concerten, zoekt oude gebouwen en beelden voor verdere vernieling te bewaren, en verstaat zich in zoo verre met de middeleeuwen, met den leeftijd van Karel den Grooten, van Wicief en Huss; maar bij die beweging houdt de wereld evenwel eene voorwaartsche rigting, handhaaft meer dan ooit het beginsel van vrij onderzoek, en zorgt dat hare lichten ontstoken, en hare brandstapels voor eeuwig verdoofd blijven.

Wat bepaaldelijk ons kronijkjen van Nazareth betreft, dat beschouwe men als een kleine bijdrage tot meer volledige kennis van het kloosterleven, en de daarmede gelijktijdige gebeurtenissen in kerk en staat. Niet dat dit boekken, van slechts eenige bladzijden groot, bijzonder gewigtig zoude zijn; geenszins, maar in verband met andere stukken van dien aard, in verband bijv. met de reeds vroeger door Matthacus uitgegevene kronijk van Henrica van Erp, zullen deskundigen er toch bijzonderheden in aantreffen, tot verduidelijking der geschiedenis volkomen geschikt. Van het klooster zelve,

waarover in de stichtsche jaarboeken zoo weinig narigt gevonden wordt, bekomt men, voor het minst, een goed zamenhangend overzicht, beginnende bij de stichting van 't convent, kort na den vermaarden St. Elisabeths-vloed, die den Zuid-Hollandschen waard onder water zette, en vele dorpen vernielde, onder anderen ook het dorp Almkerk, waar een vrouwenklooster bestond. Een drietal zusters, uit Almkerk ontvlugt, kwam toen naar Utrecht, en werd er liefderijk onderhouden; zij vonden er eene weduwe, *die het redelijk hadde*, en woonden met haar te zamen. Maar de goede weduwe, Aertgen Buys genaamd, verstond zich met eene rijke devote maagd, en toen legden zij gezamentlijk de eerste grondslagen van het klooster in het Geyn. Men kocht namelijk een huis op den ouden dijk, daar eertijds de Lek plag te loopen, en, die woning behoorlijk vertimmerd zijnde, ging de rijke maagd met de drie zusters er heen, doch Buys, zegt de kronijkschrijver, bleef binnen Utrecht. Wij zien vervolgens die eerste kloosterlingen in aantal toenemen; naauwelijks zijn er echter twaalf bij elkander, of zij krijgen twist over het huisselijk bestuur, en zij, die *gefrusteed* is, en geen mater kan worden van 't convent, verlaat de zusterlijke vereeniging, en keert in de wereld terug. Dat geschiedde anno domini 1425, toen eene andere rijke weduwe, mater van St. Cecilia te Utrecht, en *die wel cost regeren*, tot haar overkwam, de nieuwe inrigting op een beter voet bragt, en een rang deed verkrijgen onder de wettige kloosters van het Sticht.

Op die goede dagen volgde het overlijden van Bisschop Frederik van Blankenheim, en de twisten tusschen Zweder van Culenborg en Roeloff van Diephout, toen de zusters in angst waren, overmits de ruiters, die het land aflieden, en heer Zweder aan de regering bragten. Die gebeurtenis zelve moet ons van elders genoeg bekend zijn; maar hier in de kronijk is zij meer aanschouwelijk voorgesteld, en, wat de tijdgenooten er van zeiden, en hoe zij in bijzonderheden zoo zeer schadelijk was voor land en kerk, wordt bij het lezen van deze en soortgelijke aantekeningen eerst regt duidelijk.

In een' zekeren zin is het geheel onverschillig, wie er in 1433 biechtvader was te Nazareth in het Geyn, evenwel zoo als dat hier vermeld staat, leeren wij dien pater, in Holland opgevoed en te Parijs gepromoveerd, volkomen kennen, en dringen met hem in de zeden van zijn' tijd. Daar volgt dan eene wijze les van een ander geestelijke, en naar de toenmalige wijze van voorstellen, in den vorm van een visioen. » Zoo gij Gode dient, en elkander liefhebt, zeide de pater, zult gij des hemels zegen duurzaam ondervinden, maar zoo gij onderling twist, dan zal de duivel hier komen wonen met schoenen en kousen."

Een twijfelachtig verhaal, betreffende zekere reliquien, wordt voorts als een aardig fabelken, slechts tot verlustiging medegedeeld. Met meer ernst spreekt de berigtgever van Gerrit Claess, een bijgeloovig man, maar een weldoener van 't convent; hij merkt echter op, dat de schippers met hem lachten, en dien onnozelen hals den ezel noemden van 't Geyn. Wij leeren verder eene mater kennen *die te slap was*, en daarom, na eene regering van 13 jaren, werd afgezet, voorts een' broeder, genaamd Willem van Montfoort, die geen oneerlijke vrouwen kon zien, *zonder door een verveerlijke schrikking* overvallen te worden. Intusschen doet zich ook de gemeente op, murmurerende, dat de kloosters zóó rijk worden, en zóó timmeren, vreezende dat zij welhaast de geheele wereld bezitten zullen, en dan die goede pater Buysling, die de oogen der leken ziet opengaan en nog geen het minste denkbeeld heeft van den naderenden dag.

Inmiddels pleit hij voor deugd en goede zeden, en deelt ons de geschiedenis mede van jufvr. Petronella, Willem Scandens dochter van Tulle, een schandaleus geval, waar de justitie aan te pas kwam, zoodat het klooster in moeilijkheden geraakte, waarover de toenmalige biechtvader, de gepromoveerde Doctor van Parijs, geraadpleegd werd. Naar zijne meening moest men de Heeren van het gerecht eens feestelijk onthalen en ieder met een' goeden buidel tevreden stellen, *'t welck den conventualen niet aen stond, seggende, dat se niet en begeerden geld te geven waar se niet toe en waren*

geregtigd. De zaak zelve leze men in 't Kronijkjen en doe er zijn voordeel mede. Zoo wel wereldlijke als geestelijke personen worden er met korte trekken en toch naar het leven in afgemaald; tevens merkt Buysling op, dat het klooster, bij dit schandaal, een profijt had van 3000 oncen fijn zilver, zoodat er sedert dien tijd alle dagen wittebrood en hutspot kon gegeten worden, en dat wel met meer dan 80 personen.

Buysling verhaalt ons verder, hoe pater Voscuyl ten val kwam, weder eene bijdrage tot de kennis der toenmalige zeden. Pater Voscuyl namelijk geraakte met eenige aanzienlijke lieden in geschil, want hij wilde, en daar had hij regt toe, hunne onechte kinderen in het klooster niet opnemen; ter zijner regtvaardiging zeide hij een dergelijk aanzoek zelfs aan den bisschop geweigerd te hebben, maar dat zeggen kostte hem zijne bediening. — Hard genoeg — voorzeker, toen hij echter weg was, en de mater hem wilde voorspreken, bleek het dat zij *geene goede conversatie* met den pater gehad hadde, en ook zij werd afgezet en ten laatste verzonden.

Meer dan tien jaren later stond het klooster onder het bestuur van vrouw Margriet, Willem Holle dochter van Utrecht, die het convent de reguliere orde van St. Augustinus deed aannemen, en de zusters noodzaakte om te leeren lezen en zingen; daar broeder Grebber mede belast werd en groote moeite aan hadde. De dames waren hard lerends, doch in vervolg van tijd vond men er evenwel in 't zelfde gesticht, verdienende wel xi of xii gulden 's jaars met breijen en schrijven.

Op dien voet gaat Buysling voort en verhaalt nog van eene zuster, die men uit medelijden in 't klooster opnam. Zij was eenvoudig en zonder *arch*, hebbende jaren lang bij een kanonik geslapen, zonder *te weten dat het kwaad was.*"

Over het tijdperk der hervorming, de regering van Karel V, zijn de aantekeningen van weinig belang. Een doorbraak van de Lek, een watermolen enz. worden slechts ter loops vermeld, zoo ook een pater van Amsterdam, *goed van nature doch pompeus en zeer gestelt op gastmalen met groote heeren.* In die dagen was er ook eene nonne, *die conde toveren.* Zij bragt

de priorinne om het leven en stierf in de gevangenis. Wat later valt de geheele huishouding in duigen, en geen wonder; Jonkheer Hendrik van Brederode, groote famillariteit hebbende met de nieuwe priorinne, komt in het klooster den nacht doorbrengen. Hij heeft gewoonlijk den coadjutor van Luik bij zich, en die heeren laten zich door de zusterkens gezelschap houden tot laat in den avond; en wat zij begeerden *dat consenteerde men*, waarover geen kleine opspraak kwam, te meer nog daar de priorinne in andere opzigten almede een slecht bestuur hield, zoo dat heidenen en landloopers haar wel eens met valsch goud verschalkt en bedrogen hadden. Nog erger; op zekeren tijd had zij een troep oude wijven binnengelaten, die haar een' schat zouden aangwijzen; dan onder de bedrijven vermiste men reeds een paar kandelars en het speldegeld der zusters, het slot was altemaal gekheid. Die zorgeloze moeder werd dus eerlang afgezet, en de pater, middelerwijl *geus geworden*, verloor mede zijn ambt, 1565. Jan Aert Buysling, de schrijver der kronijk, kwam toen in zijne plaats, doch bleef slechts weinige jaren in bediening, want de *Geuzerij* stak stoutmoedig het hoofd omhoog, en de conventualen, voor den oorlog bevreesd, verliepen uit het klooster, en trokken binnen Utrecht terug.

Tot zoo verre pater Buysling, wiens aantekeningen over het klooster Nazareth wij hier voor de eerste reize hebben medegedeeld (1). De tekst is gevolgd naar eene moderne kopij in onze verzameling, doch gecollationeerd op een eigenhandig afschrift van den naauwkeurigen en in deze soort van arbeid zoo ervaren Buchelius, weleer in de bibliotheek van den Baron d'Yvoy, thans in het provinciaal archief te Utrecht berustende.

(1) Alleen A. Matthaeus, in zijne *fundationes et fata ecclesiarum* p. 498, trok eenige partij van deze Kronijk, doch liet echter het grootste en merkwaardigste gedeelte ongebruikt liggen. Wat voorts van Heussen en van Rijn, I. 259, over het klooster Nazareth gegeven hebben, is slechts eene vertaling van Matthaeus. (Het slot volgt).

1532

**Iets over PETRUS VORSTIUS, Pauslijk Legaat
in Nederland in den jare 1537,**

MET BIJZONDERE BETREKKING TOT DE UTRECHTSCHÉ ZAKEN.

(Medegedeeld door J. J. DODT v. FL.)

De Heer Abbé de Ram, Rector der Universiteit te Leuven en Hoogleraar aldaar, heeft in de laatst uitgekomen deelen der *Mémoires* der Academie van Brussel gegeven onderscheidene, de uitwendige geschiedenis der kerk ten doel hebbende, verhandelingen, waaruit, zoo het mij voorkomt, 'slands letterkundige geschiedenis in 't algemeen, eene beduidende aanwinst heeft verkregen. Onder deze verhandelingen is er eene over Petrus Vorstius, door den Paus in den jare 1537 naar de Nederlanden gezonden, in de hoedanigheid als *Legaat*, bestaande dit belangrijke geheel eigenlijk in twee uittreksels uit het, door Cornelius Ettenius, *Secretaris van den Nuncius*, gehouden dagboek, gedurende de reis naar en het verblijf in de Nederlanden, door den Heer Abbé voorzien met dit verhaal toelichtende, van eene ongewone, ook over onze schrijvers heen onbekrompen zich verspreidende belezenheid, getuigende inleiding en aantekeningen. Maar uit hoe deugdelijken apparaat de Heer de Ram het gezegde dagboek ook moge hebben gestoffeerd, het ligt in den aard der zaak, dat hem bijzondere, hier en daar verspreide, vooral door den druk niet algemeen beschikbaar gestelde, bijzonderheden onbekend moeten zijn gebleven, die evenwel zullen kunnen dienen, om zijn werk in deze vollediger te maken, maar wier waarde

dan nu ook eigenlijk eerst regt in het oog loopt, daar zij aan zijn werk zoo gereedelijk ter toetse kunnen worden gebragt.

Voor *Utrecht* is Pieter vander Vorst (1), uit ver-

(1) Het is in 't geheel niet mijn plan, mij met de genealogie van die van der Vorst hier in te laten; doch, als in 't voorbijgaan wil ik hier eene plaats, deze betreffende, mededeelen, uit de Oratio van Petrus Cunaeus, recitata in exequiis Ael. Ev. Vorstii, med. prof. pr., XXV. Oct. 1624. (L. B., off. Elzev., 1625 in-quarto) bladz. 4:

» *Natus est eximius noster collega Ruremundae, etc. ex Vorstiorum clara in illo tractu familia, quae jam ante patrum memoria protulerat spectatissimos viros Johannem Vorstium Brabantiae cancellarium, et Petrum Johannis filium, episcopum Aquaependentis, et auditorem Rotae ad urbem. Nec defuit ejusdem nominis Nicolaus Vorstius, cui non multis abhinc annis singularis eruditio famam et claritudinem attulit....*»

De laatstgenoemde Nicolaus Vorstius is denkelyk geen ander, dan degene, die omstreeks het midden der XVI. eeuw Rector der Latijnsche school te Leiden was. In mijn *Geschiedk. Archief* II. bladz. 317—342 heb ik, naar het origineel doen afdrukken de Thesauriers-Rekening der stad Leiden over den jare 1568—1569, waarin tweemaal van den Rector Vorstius wordt gewag gemaakt, in dezer voege:

» Bladz. 320. *Item, betaelt Mr. Nicolaus Vorstius, rector der groter schole deser stede, over een jaerweden hem ende synen ondermeesteren, die hy tot synen laste moet betalen, II° LVI L. x so.*»

» Bladz. 322. *Item, opten III. Jun. betaelt by ordon. vd. burge-meesters, Mr. Nic. Vorstius, rector der groter schole deser stede, ter cause vande exhibitie van twee openbare Comedien of Tragedien, by hem van desen jare binnen deser stede by consent vande Overheyt gedaen, II L. XVI so.*»

Van Petrus Bloccius geschiedt in deze Rekening geene melding. Ik merk dit aan naar aanleiding van hetgeen nu laatstelyk, opzettelyk door den Heer Prof. Kist, en zijdelings door den Heer Wenckebach in zijn: *Leven van Wilh. Verheiden*, over de verhouding van Bloccius tot de Leidsche schole is in het mid-

scheiden oogpunten beschouwd, een interessant man. Hij was de broeder van onzen Domdeken, Johan van der

den gebragt; en voeg er nog een enkel woord bij. De Verheyden's van Grave, Jacob en Wilhelm waren mij bekend, toen ik onlangs ontmoette de gezegde *brochure* van den Heer Wenckebach, over deze gebroeders, of eigenlijk over Willem. Het werkje opgeslagen hebbende, zag ik, dat zulks toevallig geschied was tusschen de bladzijden 52 en 53, en tevens zag ik aldaar, zonder om te bladeren, dat de Heer Wenckebach, zelfs te Grave, berigten had trachten in te winnen, zijn *thema* rakende, dat hij het *album* der Leidsche academie, ja dat der Latijnsche school aldaar, voor zijn doel had doen raadplegen. Dat is geene alledaagsche wijze van doen, dacht ik. Doch, de noot 5 bladz. 53 nader inziende, veroorzaakte, hetgeen ik daarin ontmoette, mij evenwel eene gewaarwording, welke ik juist niet aangenaam kan noemen. Naar die noot namelijk blijkt uit het genoemde school-*album*, onder anderen, dat Mr. Pieter Bloccius in den jare 1559 *prorector* dier school is geworden, en dat de eerste benoeming van eenen *prorector* daarna, niet voor in 1591 geschiedde. De Heer Wenckebach waagt daarnaar de veronderstelling, dat Bloccius tot dien tijd toe dien post zou kunnen hebben bekleed, en redeneert dan daarop verder door. Zulks bevreemde mij, ik beken het, daarde Heer Prof. Kist, nog zoo kort geleden, over dien Bloccius eene wel gestoffeerde Verhandeling heeft geschreven, geplaatst in zijn anders genoeg bekend *Archief voor Kerkelijke Geschiedenis*, waaruit althans, ook zonder dat men het gezegde *Album* verder behoeft in te zien, voldingend blijkt, dat Bloccius op verre na niet zoo lang te Leiden kan hebben onderwezen. Niet minder bevreemde het mij aan den anderen kant, nu te vernemen, dat er een *Album* der Leidsche latijnsche school, nog te Leiden bewaard wordt, en dat dit door den Heer Prof. Kist, bij zijn onderzoek omtrent eenen leeraar van die school, niet, en wel niet in de eerste plaats werd geraadpleegd. De weinige bijzonderheden, door den Heer Wenckebach uit hetzelfde medegedeeld, maken reeds onderscheidene wijzigingen in het levensbericht van Bloccius, door Prof. Kist gegeven, noodig, en doen wenschen, dat het *Album* op dat punt althans verder worde geraadpleegd. Voor het

Vorst van *Loenbeke*, mede-executeur van het testament van onzen kerkvoogd Willem Enckevoirt (1), Canonic van Oude Munster, en voor hem als Nuncius was Utrecht, en moest Utrecht, naar den aard der zaak zijn, in zekeren zin eene niet onbeduidende plaats zijner werkzaamheden in die hoedanigheid. De menigte der bouwstoffen, die mij ter nadere aanwijzing en opheldering van het eene en andere dezer, tusschen Petrus Vorstius en ons Utrecht bestaande hebbende raakpunten, ter beschikking staan, is wel niet klein, evenwel niet zoo afgerond, dat ik het zou durven wagen, om dezelve tot een geheel op te werken. Het lust mij althans niet, er mij aan bloot te stellen, van na veel moeite en arbeid, door eenen enkelen blik in de schatten van het Domein-Archief te werpen, overtuigd te worden, dat ik beter gedaan hadde, om mij van zulk een ondernemen te onthouden. En dit zou al ligtelijk het geval kunnen zijn. Liever bepaal ik mij, uit dien hoofde, tot eenige losse aantekeningen nopens eene en andere bijzonderheid, dit onderwerp betreffende, waaromtrent ik van berigten

overige kan ik mij hier met Bloccius niet verder inlaten, hoezeer ik van hem verdere, althans aan de beide genoemde Geleerden onbekende berigten zou kunnen geven, welke ik dan voor eene andere geschikte gelegenheid blijf opsparen.

(1) Ik herinner aan de geleerde Verhandeling over dezen Utrechtschen kerkvoogd, door den Heer Prof. Royaards gegeven in het *Arch. voor Kerkelijke Geschiedenis*, Tom. X., welke de Heer de Ram niet nagelaten heeft te raadplegen. Bij deze herinnering merke ik echter aan, dat de, dien man (Enckevoirt) betreffende, berigten, welke ik toen, als die levensschets werd bewerkt, kon bijdragen, grootelijk afsteken bij degenen, welke ik daarna in de gelegenheid gekomen ben, om te verzamelen, en welke ik hoop in het volgende deel van mijn *Archief* te gemakkelijker beschikking te kunnen stellen.

kan gebruik maken, waarvan de Heer de Ram verstoken was; en die ik daarna kan blijven aanvullen, telkens als er zich daartoe gelegenheid aanbiedt, zonder aan iets bepaalds te zijn gebonden:

Petrus Vorstius, heb ik gezegd, was Canonik van Oude Munster te Utrecht, en zie daar al iets, dat den Heer Abbé onbekend bleef. Trouwens, bladz. 8 van zijne genoemde Verhandeling zegt hij: *A une époque, où la pluralité des benefices donnoit lieu à des abus nombreux, dont le retour fut prevenu par le concile de Trente, Vorstius jouissait en même temps de plusieurs dignités ecclesiastiques*, welke beneficiën hij daarna één bij één opsomt, zonder van het Utrechtsche Canonicaat eenige melding te maken. Evenwel kan hieromtrent geen de minste twijfel bestaan. In het *Tweede Memoriaal* van den Hove Provinciaal van Utrecht (1), loopende over de jaren 1532—1554, komen onderscheidene stukken voor, die de constitutie van dit beneficium middelijk en onmiddelijk betreffen, en welke ik meen, in het belang der lands geschiedenis, aan langere vergetelheid te moeten onttrekken, en in dit Tijdschrift te mogen mededeelen; langs welken weg ik dan ook den Heer de Ram het best denk in de hand te werken, en hem in de gelegenheid

(1) Den toegang tot het Archief van het Hof ben ik verschuldigd aan den Heer President Mr. A. G. Smith, welke Heer mij dit verlof daarenboven gegeven heeft met eene minzaamheid, die nog heeft overtroffen het hooge denkbeeld, dat ik mij van dezelve reeds van elders had leeren vormen. De Heer President gelieve in deze bekentenis tevens te vinden de erkentenis der waarde, welke ik dien te hechten aan deze onderscheiding mijwaarts aan den dag gelegd; van welke onderscheiding ik in de dienst der wetenschap een zoo goed gebruik zal trachten te maken, als mijne krachten zulks maar toelaten.

te stellen, om over derzelver inhoud, gemakkelijk te kunnen beschikken, voor zoo verre hij zulks, in overeenkomst met zijne bijzondere bedoeling, voor geraden houdt.

Het eerste der bedoelde stukken is het keizerlijke *Placet* op eene Bul, bij zijne Heiligheid aan Vorstius verleend, belangende het *Expectatief*, mede op een beneficie in de *diocese* van Utrecht. Hetzelve staat in het genoemde *Memoriaal*, fol. 134 *verso*. De Bul zelve is er niet geregistreerd, denkelyk, om dat de met die dingen bij het Hof belaste officiant voor het overschrijven van dat omslagtig stuk den tijd niet heeft kunnen of willen vinden, en dit is des te waarschijnlijker, om dat de noodige plaats in het boek is opengelaten, blykbaar in de bedoeling, om hetzelve eenmaal naar vereischte te kunnen invullen. Soortgelijke gapingen vinde ik in die Registers ook ten aanzien van andere gevallen. Ja, soms is het *Placet* niet eens overgeschreven, en alleen de *Attache* van het Hof te boek gesteld, gelijk wij dit zoo aanstonds ten aanzien van Vorstius zullen zien. Uit de Archieven der respective Capittels zouden denkelyk deze gapingen vaak geregeld kunnen worden aangevuld, en zouden dan ook vooral derzelver Protocollen in deze eene onschatbare waarde bezitten. Het *Placet* is van dezen inhoud:

»Charles, par la divine Clemence, Empereur des Romains, etc.: A nos ames et feauls, les chief, president et gens de nos prive et grand consaulx, chancellier, etc., salut et dilection. Receu avons humble supplicacion de Mess^r Pierre vander Vorst, natif de nostre ville de Bruxelles, evesque d'Aquis et vng des lieutenans du Saint Palais apostolique en la rotte en cour de Rome, contenant, comme il ait pleu a nostre Saint Père, le Pape Paul moderne, de sa liberalité et propre mouvement, en

recompense de paynes et travaux, que ledict Suppl. prent journellement, et pour entretenance de son estat, lui octroyer et conceder une reserve, ou vrayement une ample et large expectative a deux benefices, tant seulement lung en diocese de Cambray et lautre en diocese d'Utrecht. Et combien que depuis il ait treshumblement requis nos lettres de Placet sur icelle grace apostolique, neanmoins jusques alheure present, ne scet, a quelle occasion ne la peu obtenir, non obstant, que a nos autres serviteurs et subjects, au nombre desquels il s'est toujours tenu sur telles semblables et sans comparaison plus amples graces et reserves apostoliques, nos lettres de Placet ont este accordees, requerant en toute humilité, que, attendu les bons et leaulx services, tant de son feu père, en son vivant nostre chancelier de Brabant, que aussi les services, que led. Suppl. nous faict journellement en cour de Rome, comme appert par lettres closes de nostre ambassadeur et de nostre procureur, estans en lad. court, mesmement considere, que lad. grace ne s'extent que a vng seul benefice en chacun dessud. deux dioceses; Il nous plaise lui accorder de grace special nosd. lettres de Placet en tel cas pertinentes; Pour ce est il, que nous, choses considerees, aud. Messrs Pierre vander Vorst Suppliant, inclinans favorablement a sad. supplication et requeste, avons octroye et accorde, octroyons et accordons, en lui donnant congie et licence de grace especial par ces presentes, qu'il puist accepter les premiers benefices seculiers, qui vacqueront es mois apostoliques en dedans le mois de la vacation d'iceulx, sans pour ce aucunement mesprendre envers nous, pourveu, que lesd. benefices seculiers ne soyent de nostre patronage, ou de celuy de nos vassaulx et subjects, et

que la provision d'iceulx ne concerne aucunement nos haulteur et preeminences. Et si a ceste occasion se meult debat, question ou proces, que led. Suppl. sera tenu en faire la poursuyte, assavoir en matiere possessoire pardevant nous ou nos juges, ausquels la cognoissance en deura appartenir et non ailleurs, et en petitorie pardevant le juge ordinaire ou autres juges delegues en nos pays et seigneuries, quil appartiendra; et si la matiere par appellation ou autrement estoit devolve en court de Rome, ou par devant le supperieur dudict juge ordinaire, qu'il la fera deleguer et commectre en iceulx nos pays; le tout selon les ordonnances sur ce faictes, Si vous mandons et chacun de vous endroyt soy (!) et si comme a luy appartiendra, que de nostre presente grace, congie, licence et consentement selon et par la maniere que dict est, vous faictes, souffres et laissez led. Suppl. plainement et paisiblement joyer et user, cessans tous contredicts et empeschemens au contraire. Car ainssi nous plaist il.

Donne de nostre ville de Bruxelles le penult^{me}. jour doctobre, lan de grace mille cinq cens trente cinq, de nostre empire le xvime et de nos regnes des Espaignes, des deux Sicilles et autres le vingthiesme.

Soubscript: Par l'Empereur, en son conseil.

Signe: VERREYCKEN.

Iets lager: 't Hof v. Utr., voor zo veel in hun is, consenteert de brieven apostolique volg. Keys. Ma^{ts} *Placetum* ter effecte en executien gestelt te werden, behelteliken, dat d'ondersaten deser lande, zo verde proces valt, nyet buyten derselven lande betrocken en werden.

Actum t'Utrecht xix^o Jan. a^o. etc. zes ende dertich, *stilo curie Trajectensis.*"

(Het vervolg hierna.)

Bekkenslagers. — Cloekenslagers.

Uit de papieren van C. Boorn.

Die plachten voormaals door alle wijken van de stad gesteld te worden, somtijds wel tot 40 toe als A°. 1456. — Gildenbrief 1455.

Deze sloegen op grote kopere bekkenen (de alarm) als men waarachtig wist of vernam vijanden, bij, omtrent of binnen de stad.

Deze bekkenen plagten de bekkenslagers in hare voorhuizen of voorzaaien, ten toon te hangen en ten dienste gereed te houden.

Waarop gevolgd is dat met deselve de burgeren te pronken plagten, soms 2 of meer in hare voorhuizen hebbende opgesteld, als van zoodanige trouwe waarders der stad hergekomen.

Het bekkenslaan duurde nog lange na de overheering, zelfs ook nog bij mijne tijden (C. Booth spreekt p/m 1630—1680) in vele voorhuizen of *onder den coperen blinck* der vrouwen, zoodanige bekkens bevonden zijn.

Naerdien men op Pontiani en Agnetis de presenten ook met bekkenslag bij der straten te dragen plagt, is verboden zulks het bekken naar den eten meer te slaan, also het bekkenslag alleen in tijde van nood is bewilligt.

1478 wordt het een ieder verboden die geen bekkenslager is, de klok of bekken te slaan op poene van met den zweerde te worden geregt.

(Zie de ordonnantie in het Raads dag. boek, A°. 1455—1478—1491, in het Stads Archief en v. d. Water placaatboek III, 84.)

Vaart naar den Eem.

Overdroegen die Rade oudt ende nye dat die oversten oudt ende nye, raedt ende wege vynden ende suecken sellen om gelt te krijgen daermen nu tegen der toecomender tyt ene prove mede greven mach int Veen, om te besuecken of men oec soude aldaer ene grafte ende vaert maken mogen door den Vene van onser stat tot inder Eme. Raads dag. boek 1446. des donred. in die mauricii f°. xxi verso.

TAFEL
 VAN
WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN ,
 In de maand AUGUSTUS 1842 ,
 GEDAAN AAN HET
CHEMISCH LABORATORIUM
 VAN
'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOI
 TE UTRECHT ,
 ONDER TOEZIGT VAN DEN HOOGLEERAAR
P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des middags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren).

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 'S MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDH. 'S MIDD. 12UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
1	770	770	771	771	17 ₆	18 ₂	18 ₇	14	N. O.	Bewolkt.
2	770	770	768	766	17 ₆	19	21 ₇	13 ₅	idem.	idem.
3	765	764	764	763	21 ₃	24 ₂	25 ₈	21	O.	idem.
4	761	760	760	762	21 ₄	23 ₈	23	18 ₆	Z. O.	Helder.
5	764	763	763	764	20 ₆	21	21 ₆	19 ₂	N.	Betrokken.
6	764	764	763	764	21 ₄	22 ₄	22 ₅	16 ₂	idem.	Bewolkt.
7	763	763	763	766	19 ₄	21 ₃	21 ₃	14 ₃	idem.	idem.
8	766	766	767	767	19 ₄	21 ₅	22 ₂	14 ₄	idem.	idem.
9	767	767	766	766	20	23 ₄	24 ₁	19 ₄	idem.	Helder.
10	763	761	759	757	24 ₂	28 ₁	29	23	Z. O.	idem.
11	762	764	766	770	19 ₆	22 ₆	21	14 ₆	Z. Z. O.	Zwaar bewolkt.
12	773	773	773	773	18 ₆	21 ₈	22	13 ₂	W.	Helder.
13	773	773	776	776	19 ₆	23 ₃	23 ₆	17 ₃	idem.	Bewolkt.
14	776	773	774	773	21 ₂	24 ₆	23 ₆	19	idem.	Helder.
15	772	771	770	770	25 ₆	27 ₂	27 ₃	19 ₆	Z. W.	idem.
16	769	769	769	770	24 ₅	26 ₆	26 ₃	13 ₆	W.	idem.

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS,				THERMOMETER IN 1000.				WINDSTREEK SEIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDHE. 's MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	769	768	767	767	206	24	24,7	17,2	N. W.	Helder.
18	766	765	763	763	23	28	23,5	20	W.	idem.
19	764	763	763	764	228	27,5	27,4	19,4	idem.	idem.
20	766	766	767	767	198	21,2	21,5	15,4	idem.	Bewolkt.
21	767	766	766	766	192	21,2	21,8	17,8	N. W.	Betrokken.
22	768	768	764	763	203	24,2	23,4	18,4	idem.	Helder.
23	764	763	762	764	218	25,5	26,4	18,4	idem.	idem.
24	762	761	760	759	215	26	27,4	20	N.	idem.
25	759	758	758	760	213	24,5	26,8	17,4	N. W.	Bewolkt.
26	762	762	762	762	173	21,8	21,4	17,6	idem.	Zwaar bewolkt.
27	763	763	763	763	176	22,8	23,2	18,6	idem.	Bewolkt.
28	763	765	763	763	207	22,8	23,6	19,8	idem.	idem.
29	763	763	764	764	21	23,2	23,8	17	idem.	Betrokken.
30	763	763	763	764	198	21,7	20,4	15	idem.	Zwaar bewolkt.
31	763	764	763	767	144	16	16	12,4	idem.	Betrokken.
1	763	763	764,8	764,6	203,4	22,30	22,99	17,61	GEMIDDELDE WAARNEMING Vanden 1st. tot den 10e.	
2	769	769	769	769,9	215,3	24,68	24,89	17,70	— — 11en. — — 20e.	
3	763	763	763	763,5	195,4	21,68	23,00	17,50	— — 21st. — — 31st.	

6 's morgens vroeg sterke regen.

7 's morgens vroeg een weinig regen.

11 's morgens veel wind.

18 's middags half drie 29°.

19 's avonds onweder en regen.

25 's avonds een weinig onweder en regen.

26 's nachts en 's morgens regen.

29 's namiddags onweder en regen.

30 's namiddags onweder en sterke regen.

31 's morgens en 's avonds regen.

Algemeen gemiddeld, Barometer 763,7, Thermometer 20,9°.

Augustus 1842.

STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.

	GEBORENEN.										HUWELIJKEN. ECHTSCHIEDINGEN.	OVER- LEDENEN	
	Getal.		waaronder :										
			Onechte.		Tweel.		Doodgeb.						
M.	V.	M.	V.	M.	V.			M.	V.				
UTRECHT.	61	62	3	4	2	5	2	40	2	83	75		
AMERSFOORT.	22	15	2	2	1	2	2	4	2	36	27		
RHENEN.	6	9	1	1	1	2	2	2	2	1	3		
WIJK BIJ DUURSTEDEN.	4	2	2	2	2	2	2	2	2	1	5		
MONTFOORT.	2	3	1	2	2	1	2	2	2	5	2		
IJSSELSTEIN.	8	8	2	2	2	2	2	1	2	7	4		

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

		onder Nulpeil.
1 Augustus 1842.	4 el 70 dm.	
15 —————	4 — 68 —	
31 —————	5 — 14 —	

ONDERZOEK
WEGENS DE
OULDHEID EN STICHTING
DER STAD
UTRECHT

DOOR
A. van BUCHELL.

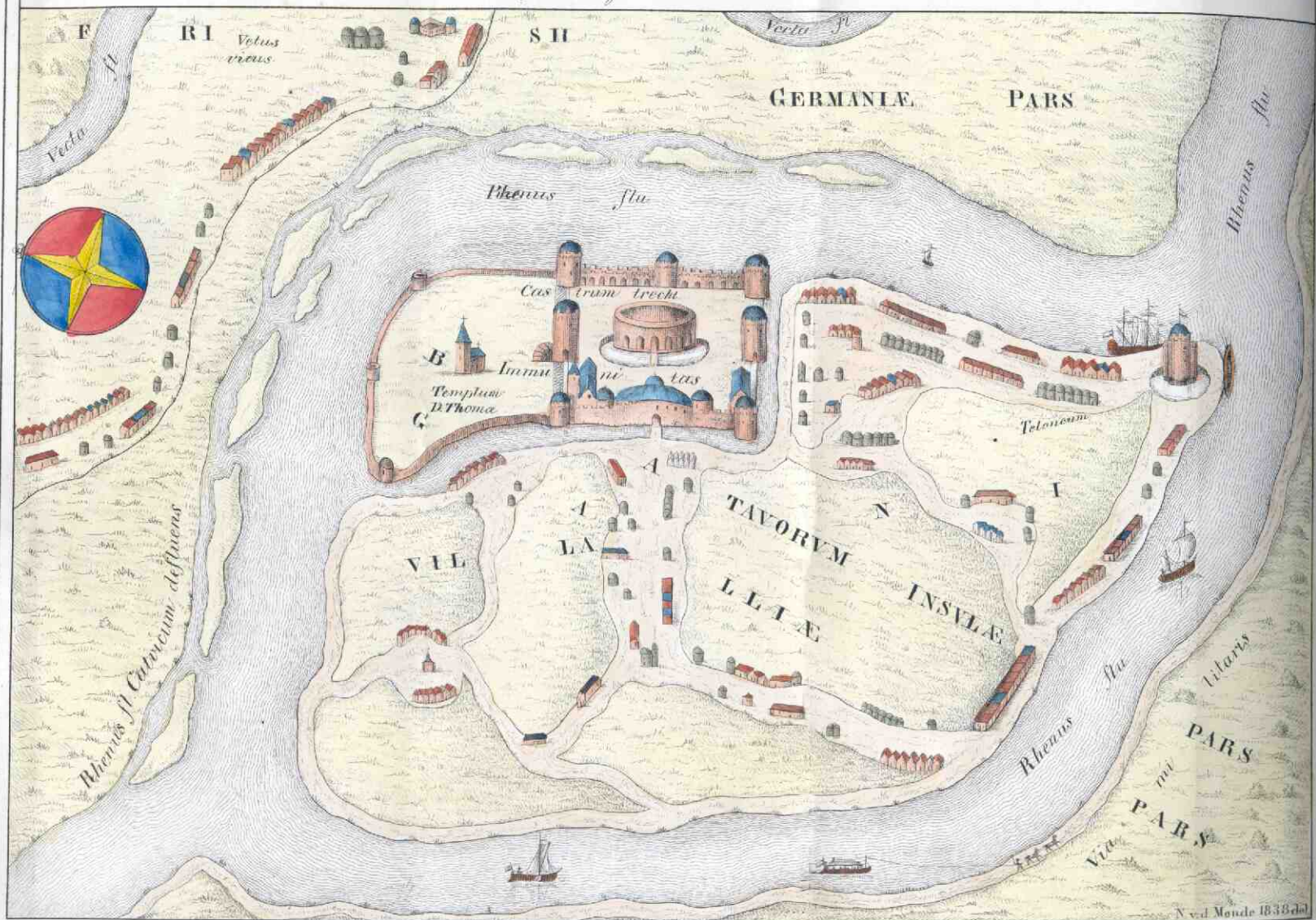
**GEVOLGD VAN EEN BETOOG DAT DIE STAD VAN OUDE
TIJDEN EENE VRIJE RIJKSTAD GEWEEST IS.**

(Met eene Afbeelding).

In de duisternis, welke de wording van Utrecht tot eene stad, nog omhult, kan het niet dan wenschelijk geacht worden, iedere bijdrage tot opheldering van dit zoo merkwaardig punt in de Stichtsche geschiedenis, aan het licht te brengen. Vele gissingen zijn door onderscheidene geleerden tot dit einde door den druk openbaar gemaakt, geene hebben echter tot eene zekere uitkomst kunnen leiden. Met gretigheid greep de redactie iedere gelegenheid aan hieromtrent, uit oude stukken, eenig licht te verspreiden (1); doch nimmer nog kwam haar onder de velen, een doorwrochter stuk over dit onderwerp in handen, dan dat van den geleerden oudheidkundige

(1) Zie onder anderen Tijdschrift 1835 bl. 499, 1836 bl. 335 en elders.

*Conatus ad exprimendum veteris castri cum subjecta villa in Batavorum insula situm, sub dagoberto Rege francorum, Clodo-
-rico II et Pipino Majore Domus Anno. DCXC.*

N. v. d. Monde 1833 del.

A. van Buchell; een man in de Stichtsche geschiedenis met roem bekend, vooral wegens zijne bijvoegselen op het werk van Heda en Beka; een man die onbegrijpelijk veel gedenkstukken der oudheid verzameld heeft, en van wiens volhardenden ijver men verwonderd staat, bij het aanschouwen van het aantal folianten, door hem zelven geschreven, welke uiterst belangrijke verzameling thans in het archief van de provincie berust. In die handschriften vond de redactie een brief door hem aan zijn' vriend C. Booth geschreven (1), wegens de oudheid der stichting van Utrecht als stad. Deze, zoo ver ons bekend is, nimmer in druk uitgegaan, is gedagteekend Junij 1633; dezelve verspreidt veel licht over de oudheid onzer stad. Zonder eenige opsiering deelt hij zijne gevoelens mede, en het eenvoudige waarheidlievende karakter van dien oudheidkundige, doet zich aldaar in zijne volle waarde kennen.

Over den inhoud des briefs zullen wij het stilzwijgen bewaren, doch slechts aanmerken dat de geleerde C. Booth deze gevoelens aankleefde in zijne beschrijving van Utrecht, in 1648 opgesteld, hetwelk een bewijs oplevert voor de grondheid van het aangevoerde in den brief. Een man toch als deze Booth, die in dat tijdperk op de hoogte der wetenschap stond, zou niet ligt een gevoel omhelsd hebben, strijdig met de waarheid (2).

Tot opheldering van dezen brief, meende de redactie het oudheidminnend publiek geene ondienst te bewijzen, denzelven te doen vergezellen van een oud kaartje, voorstellende het eiland der Batavieren, waarin het castrum of de burgt Trecht gevonden word.

Dit kaartje is voor den beoefenaar der topographie onzer

(1) Zie over den waarschijnlijk Romeinschen oorsprong der stad: Mr. H. M. A. J. van Asch van Wijck, *Oude handelsverkeer der stad Utrecht*, I D. bl. 13 en verv.

(2) Mr. V. J. Blondeel, *Beschrijving van Utrecht*, brengt onderscheidene bewijzen voor, wegens de hooge oudheid der stad, o. a. bl. 77 en verv.

stad merkwaardig, ter vergelijking met het reeds medegedeelde in dit Tijdschrift 1833 bladz. 499, alwaar de uitlegging der voorwerpen te vinden is. Wij verwijzen onze lezers daarheen, om hier niet in herhalingen te vallen. Intusschen willen wij nog een paar woorden over deze oude plans, welke allen van 690 dagteekenen, in het midden brengen.

Wij zeggen oude plans, omdat wij onderscheidene gevonden hebben, zoo gedrukt als in handschrift.

Het is opmerkelijk dat allen, met geringere en meerdere veranderingen, in de hoofdpunten overeenstemmen; in den loop namelijk van de rivieren den Rijn en de Vecht, als mede in de omzooming van den burgt door eenen tak van de eerste. Dit geeft ons aanleiding te denken dat alle deze onderscheidene copijen naar een oorspronkelijk zullen gemaakt zijn, hetwelk is verloren gegaan of nog in het duister ligt verscholen. Het is echter vreemd dat van Buchell, Booth of Matthaeus, die zoo veel nader aan den tijd der hervorming leefden, van zulk oorspronkelijk stuk zwijgen. Welligt heeft de beeldenstorm dit gedenkstuk der oudheid, — even als de blaazenstorm ruim twee eeuwen later, de wapenborden — vernietigd. Immers mag men met eenige waarschijnlijkheid onderstellen, dat in den St. Maartens-tempel, als hoofdkerk van het Sticht, dit gedenkstuk, even als de geschiedenis en lotgevallen der stad en van de Domkerk in latijnsche verzen, zal bewaard gebleven zijn (1): en wie verzekert ons, dat de wanden hier of daar er nog niet mede prikken; doch even als andere fresco's, door kalkomkleedselen onzichtbaar gemaakt zijn. In de hoofdkerken toch werden alom dergelijke monumenten van vroegeren tijd, bewaard. Men stelde meer belang in dezelve, en de leken beschouwden ze als heiligdommen; waarom het Godshuis te regt als de veiligste bewaarplaats werd aangemerkt; ook de archieven, waarop toen hooger prijs gesteld werd dan thans,

(1) Zie Jonkhr. Mr. H. M. A. J. van Asch van Wijck, t. a. p. I D. blad 17.

waren even als de kostbaarheden, in hechte kasten, achter zware sloten en ijzerwerk, bewaard.

Doch om nog eens tot de plans terug te keeren: de opschriften bij de voorwerpen, op verre weg de meeste derzelven, schijnen naar Hortensius gevolgd, terwijl die in *Blondeel* en *Batavia sacra* hiervan eene uitzondering maken. Op eenigen doorsnijdt een tak van den Rijn bij den tolloren, de geheele lengte des eilands, gelijk dit op het medegedeelde vroeger vermelde plan is aangewezen. Welk van beide nu het oorspronkelijke gevolgd is, moeten wij onbeslist laten; dit alleen er nog bijvoegende dat de tegenwoordige afbeelding genomen is naar een gedrukt plan in de verzameling van Joukhr. G. J. Beeldsnijder van Voshol berustende, ons goedgunstig medegedeeld (1).

In een naauw verband met het aangevoerde van A. van Buchell staat het, achter zijnen brief gevoegde, betoog dat de stad Utrecht oudtijds eene vrije rijkstad geweest is, hetwelk van eene geachte hand ons goedgunstig werd medegedeeld. Dit stuk, in lateren tijd opgesteld door een lid van een oud Utrechtsch geslacht, hetwelk sedert onheugelijke tijden in stads en lands bestuur was gezeten, schijnt als bewijs te hebben gediend dat de stad Utrecht van oude tijden her, als onafhankelijk van het bisdom, met uitsluiting van de kleine steden, het 3^e lid van Staat heeft uitgemaakt. Taal en stijl van beiden heeft de Redactie onveranderd gelaten. REDACTIE.

(1) Tot heden heeft de Redactie nog niet kunnen ontdekken waar dit plan te huis behoort; is hetzelfde voor een werk bestemd geweest of werd het afzonderlijk uitgegeven?

*Aen myn heer Doctor Booth, vroetschap
ende schepen van Utrecht.*

Myn Heer, Het syn weynich weecken gepasseert dat wij in discours quamen, van de oude regieringe deser stadt ende landen, daervan UE. veele rechters ende memorien, vuyt de overgebleven registers deser stadt heeft vergadert, ende oversulex versocht werde omme in een tractaet te brengen, ende te synder tyt by het corpus der historien dezer lande te laten jungeren. Seyde doen weynich van de alder oudste tyden overich te syn, ende alles onsecker door de lanckheyt derselver, de weynige scryvers, ende de onachtsaemheyt van dien alleenlicken 't sedert het opcomen van der Gilden regieringe meerder blycx gevonden te werden. Doch soo men sal willen, tanquam ab ovo, beginnen den staet ende regieringe onser landen ophalen en als vuyt de dicke duysterheden soecken int licht te brengen, is het waerschynlicke dat de regieringe der Duytsen en den staet derselve by Julius Cæsar ende Tacitus voornamelick bescreven, alhier sal plaets vinden, die by den seer arbeysamen en geleerde Cluverio in syn eerste boeck *Antiquæ Germaniæ* van het 37 cap. tot het 43, wytlopich werden verhaelt, waertoe den curieusen leser hem sal connen begeven, niettegenstaende hy der Walen saecken met der Duytsche gemeen maeckt, die ik meen, hoewel in veelen, niet in allen, over een en comen, maer naerdien dat de Romeinen hare garnisoenen in dese landen gehouden hebben, eenige redouten, forten, munimenten, als op de limiten van haer gebiet, tegens de verdere

duitsche bouwende, syn derselver wetten ende manieren van regieringe alhier ingevoerd, dan na de vervallinge van de macht derselver Romeynen, wanneer de Vriesen en volgens de Vrancken die landen beseten hebben, is weder veranderinge mit dselve ingevoerd, ende een gemengelde regieringe en politie ontstaen, vuyt de voorgaende oude Romeinse ende inlantse wetten met der voorsz. constumen versamelt, de welcke *Asingrecht* geseyt is geweest, noch alhier in de noortse quartieren, Naerdinxlant en het Nedersticht in veele gevolcht, welck *Asing* ofte *Aesdoms* ons eenichsins bescreven wert, by de H. H. Grotius en syn *duytse inleydinge tot des Hollantsche rechtgeleertheit*, f°. 38 2° boeck 23 deel. Jacob van Eyck in syne *bescrivinge van de coustumen en wetten van Zuyt kollant*, pag. 89 en Mathys van Hoven in syn *Hantvesteronych*, 2 boeck 3 capit. en anderen meer, daer noch binnen Utrecht van eenige relliquien overich syn, en voor de translatie aen den Keyser waren, als van de nagelnaeste successie, der ondere erffnisse van hare kinderen, de confusie van den helen ende halven bedde ende andere diergelycken hier nu niet te specificeren, in criminalibus der vrienden des misdaders soenen, het procederen met de doode hant etc.

Eerst sedert het Christendom is de regieringe van Utrecht geweest, by den Burchgrave, castelein ofte gouverneur die oeck graven ofte comites somtyts genoempt werden, met de vrye geerfde geseyt *Burgenses Liberi*, die haer recht van outs gewoonlick gevollicht hebben, tot dat vuyt de gilden ontrent A°. 1275 de magistraten syn vercoren geworden, die de vrye verkiesinge en regieringe by gebleven is totten jaere 1529, wanneer het Nedersticht met het Oversticht, als oeck Grueninge ende

Vrieslant allenskens onder het huys van Oostenryck gebracht is. By de welcke alle der Gilden macht niet alleen verswackt, maer oock gants wechgecomen is, en de forme verandert soe men by recommandatie daertoe genomen heeft de *confidenste personen oock somtyts vreemden*.

Ten platten lande hebben eerst de Princen, Coningen ende Keyzers, deselve landen onder haer gebiet gebracht, hebbende hare graven (soo werden hare commissarissen ofte missi dickwils genoempt) op seeckere tyden des jaers gesonden omme recht vuyt haren naeme te doen, die des behoeften, ende alle questien der volcken te berechten, daer nae dselve macht den Keyseren by de Pausen benomen synde, hebben de Bisschoppen die regiering aengenomen, rechters ende scholten stellende, oock sommige voer haer ende hare nacomeren daer mede investirende, die namaels ambachtsheeren geseyt syn ende substituten in hare plaetse gestelt hebben, mette naeme van schout, als by veele oude brieven betoont en bewesen can werden. *Hinc scultetus de Amestelle, scultetus de Worthene, scultetus de Muthene*, die naemaels heeren van die plaetsen geworden zijn; oock soude van Ryn als een schout in syn gerechte van Jutfaes, B. Preys, schout in syn gerechte van Oostveen etc. gevonden worden; maer allen te specificeren soude de limite van enen brief te buyten gaen, salt daerom hier by laten, genoch synde als int gros eenich ontwerp gedaen te hebben.

Sal evenwel met drie woorden aentrecken, (daer over als doen meede woorden waren), dat ick onse stadt te seer jong maecte, die oversulcx by onse naeburen haer lof van oudtheyt soude mogen comen te verliesen, maer

myn heer, gelieve te letten op myn seggen, ick kenne
 en meene het oock te bewysen, dat onse stadt wel de
 oudste is, niet alleen van geheel Hollant, maer oeck van
 onse nabuerige provincien, doch dat ick daeromme alle
 de fabulen by de Hollanderen en de Vriesen gedroompt
 soude aennemen, soude tegen de ervarenheden stryden.
 Men seyt dat Traiectum by tyden Neronis gefundeert,
 Antoniana genaempt, ende andere grillen die niet alleen
 by my, maer oock voor my ten deele by Heda syn
 wederleyt, doch sulcx dat hy sich meer daerinne ver-
 wert als reddert, sal derhalve stellen een maxime en
 grontstuk, dat in geheel Duytsche lande geen steden
 ommemuert en syn geweest, voor dat de Romeynen daer
 hebben genestelt, soo expres blyct dat de oude Duytsche
 pagatim, in bosschen, by rivieren daert haer best
 gelegen was, hare woningen hadden, een vry volck,
 hebbende wel eenige oversten diese in tyden van oorloge
 koosen en volchden, maer die cesserende, weder verlie-
 ten, levende in grote equaliteit mitte anderen, jae hare
 slaven waren noch seer vry, ende niet als der Romeynen
 servyl, het en stryt oock niet dat die selve hare versa-
 melingen en byeenwoninghe hebben gehadt, in natien ver-
 scheyden, met namen oeck verschelende, maer evenwel
 en blyct het niet dat dselve bemuert ofte in forme van
 steden, syn geformeert geweest, dan nochtans byde Walen
 ofte Gallen wel bemuerde ende gefortificeerde steden
 gevonden syn, al voor die vande Romeynen tonder-
 bracht ende vermeestert syn, omme dat sy meerder ge-
 meenschap met hare nabueren hielden, alwaer oeck de
 Griecten hare colonien hebben gesonden, eenige meede
 haer in verre reysen, als in Asiën en Griectenlant be-
 geven, oeck een groot deel van Italien beseten hebben,

daer en tegens de Duytse weynich civil, jalours van haer
 vryheit en vyanden van alle vreemder handelingen wa-
 ren, vresende daer door verandert ende verdorven te
 werden. Nu laet ons comen tot ons selven, men vindt
 wel Arenacium, Grines, Batavodurum, by de Ouden, maer
 meene niet dat UE. sult seggen dselve steden geweest te
 syn, maer ter contrarie, redouten, castra ofte munimenta
 quo se milites reciperent et limites contra hostium in-
 sultus defenderent, als verscheiden op den Ryn, op de
 Wael, tot geryf derselver soldaten. Traiectum wert in
Itinerario Antonino toegescreven gevonden, het is waer
 dat by tyden Augusti, Hadriani, Antonini en de
 volgende Keyseren, eenige beschryvinge van natien, landen
 plaetsen onder haer gebiet gemaect syn, maer het is oeck
 waer, dat het voorn. *Itinerarium* dat wy Antonini
 noemen, by verscheyde geinterpoleert, verandert, geaug-
 menteert is, en ten lesten by Marianum Schotum (die
 ontrent den iaere 1080 geleefd heeft), sulcx wy het nu
 hebben, voortgebracht is, daer Constantinopolen en veele
 andere plaetsen lange na Antoninum gefundeert, vuyt-
 gedruet werden. Het is oeck niet te geloven dat alle
 die plaetsen daerinne genoempt, steden syn geweest;
 siet op den Ryn alhier Lugodinum, Albiniana, Niger
 Pullus, Fletio etc. geen van dese syn steden geweest.
 Ick gae hier voorby de fabuleuse fundatien ende grootheid
 van Batavodurum, Herlem ende andere, daer de Vriesche
 drómen vol van syn. Staveren wert by haer de oudste
 stat bevonden, maer mach tot de outheit van Utrecht,
 voor verhaelt, niet geraecken, de reste haerder steden
 syn allen nae ofte ontrent den iaere 1000 gebout.
 Gantsch Noorthollant ofte Westvrieslant, was noch by
 Coninck Willems tyden sonder steden, alleen van Me-

denblic wert te vorens mentie gemaect. Radbodi (soo men seyt) Regia, doch maer een casteel, welcke casteelen vuyt de schansen ende reduten der Romeinen veele gesproten, eenige byde Vrancken gebout syn, die by toeloop van de inwoonderen door de incursien der Normannen ende andere piraten geintimideert haer defentie daer onder soeckende, tot steden metter tyt geworden syn. Ende soo men wel daer op wil letten sal bevonden worden, dat de meeste steeden hier ontrent vuyt de borgen ofte casteelen gesproten syn, daer oeck den naem van Borchgraven, Borgenses ofte borgeren compt, welcke borgen *medio tempore*, syn by de princen *fiduciario iure*, de casteleinen verleent, die hare nacomelingen daervan den toenaem gelaten hebben, als blyckt by die van Amstelle, van Woerden, van Haerlem, van Leyden, van Buren, van Montfoort, van Ysselstein, van Culemborch etc.

Trecht is A°. 700 geweest castrum, wert so genaemt van Carolo Martello, ontrent den jaere 722 is met het bisdom een stadt geworden het hooft vant selve. Ick en vinde geen ouder in Hollant, Zeelant, Vriesland, Gelderlant, wil men van Nimwegen spreekken, het leyt aen de Walse cant, ende meene Ausonium bescrivende Mosellæ cursum, daer hy seyt:

Noviomagum divi castra incluta Constantini, een ander plaets aenwyst op de Moesel gelegen ende noempt het evenwel maer castrum. Durdrecht wert gehouden de oudste stadt van Hollant (te weeten van out ende recht Hollant) laet ons soecken haer *natalis*, men sal bevinden dat daer een sterkte eerst is begost, by tyde Swenteboldi, coninck Loteringen, van eenige syn-der ondersaten die hy vervolchde, als te sien by Re-

gionem. Ende is daer A°. 1060 deerste capel gefundeert, can derhalve geen stadt voor dien tyt geweest syn, wanneer men houdt dat Bisschop Willem vuyte voochden van Gelder gesproten, die van Dordrecht hare hantfesten gegeven heeft, daer toe het out segel derselver stadt, oeck schynt te leyden, waer in een kerck en in dorso eene rose, het oude wapen van Gelre, vuytgedruet staen. Vlaerdingen wert mede van de oudste steden in hollant genoemt, (waer af Florentius d'eerste *marchio Vlarditingae* by contractum geseyt is) maer na den iaere 1000 bekend, wert met Rynsburg, *munitissima urbs* A°. 1047, by Schafnaburgens monacho genaempt, abusive als ick meene, dwyle *Sigisbertus* dselve plaetse casteelen noempt, immers hoe het sy werden lange nae Utrecht bekend, ende moeten oversulex voor outheyt wycken. Hier soude men een lang verhael noch connen voegen, niet alleen van scryvers, die ten tyde Wilbrordi en Winfridi eerste bischoppen, geleeft hebben, maer oeck vuyte brieven van de eerste donatien aen de kercke van Utrecht gedaen, het voor by my gealegeerde verifieerende; dan tselve onnodich achtende sal hier cyndigen, soo ick niet en meene dat ergens by loofweerdige memorien sal bevonden werden, dat Traiectum voer de voorsz. tyden een stadt sy geweest, waerby ick t sal laten blyven en UE. gevoelen naerder by gelegender tyt verwachten

UE. Dienstwillige

Rec. Ult. Junii 1635.

get. A. VAN BUCHELL.

**Betoog dat de stad Utrecht oudtijds eene vrije
Rijkstad geweest is.**

Deze stad is voorheen eene vrije Rijkstad geweest, volgens de lijsten bij diverse schrijvers als Goldastus, en inzonderheid bij J. Limmæus *jus publica Imp. Rom.* Tom I P. 3 te vinden, alwaar Utrecht wel degelijk onder de keizerlijke vrije Rijksteden geteld stond. Wanneer keizer Frederik de 3 van Oostenrijk in den jare 1471, volgens het toen nog onderhouden gebruik, te Regensburg een Rijksdag of zamenkomst zijner onderhorige Rijksteden beschreven had, op welke zamenkomst men vindt dat, behalven de vrijheren des Rijks, ook onder anderen de Bisschoppen des Stichts van Utrecht, ook onder de steden opgenoemd werden, welke aldaar vergaderden, de stad Utrecht, als zijnde eene van de *Civitates liberæ imperii* etc. en zulks de stad Utrecht als een Rijkstad op haar zelve, afgescheiden van den Bisschop van het Sticht van Utrecht. Zie daarvan meer bij van Loon in zijn *Tractaat over de geweze leenroerigheid van het graafschap Holland aan het Rijk*, in 8°. bl. 255.

Ja men vind ook dat keizer Karel V naderhand heeft staande gehouden, op de Rijksvergadering, dat het Sticht van Utrecht altijd als een vrije Rijksleen, en Utrecht zelfs, eene vrije Rijkstad geweest was, blijkens zeker instrument in dato 26 Junij 1548, eigenhandig

door hem onderteevend, en inzonderheid aldaar Art. 11 alwaar de keizer zegt «*ac præter hæc, dictas provincias (Gelricæ Ducatum, et Ultrajectensis) patrimoniales ab omni antiquitate fuisse liberas et exemptas jurisdictione imperii, ita ut illæ non minus quam cæteræ nostræ provincie Belgicæ, in suis necessitatibus et indigentia nunquam, usque in præsens, protectionem, tutionem aut auxilium ullum a dicto S. Romano imperio habuerint, quemadmodum rationabiliter habent alii imperii status*» te vinden bij H. Conringius *oper. T. I P. 437* en nader aangehaald in de lijst der bewijsstukken behorende tot de 3^e verdeling door van Loon bijgebracht. Het is immers zeker dat geen temporair heer, zoo als de bisschop was, een souverain oppergezag in eene vrije Rijkstad heeft kunnen uitoefenen, daar hetzelfde in zulk een geval begrepen werd bij den Keizer van het Roomsche Rijk alleen te berusten.

De stad Utrecht was dus souverain in de hare, aan welke ook het *merum imperium* in den jare 1576 door den secreten Raad te Mechelen erkend is te behoren, zoo als te zien is in de stads Notulen van den 21 Januarij 1638. (Daar wij nu geen reden hebben om Goldastus of Limmæus van kwade trouw of dwaling te verdenken, en ons het contrarie van dien nergens gebleken is, vermenen wij naar ons inzien, dit als eene ontegensprokene waarheid te mogen aannemen) maar wil men nog meer? wat beduiden de eeden, beloften, welke de Bisschop, alvorens ingehuldigd te worden, aan de stad deed, zonder dat de Raad of het volk (hetgeen hier wel voornamelijk in aanmerking komt) wederkerig aan den Bisschop eenigen den geringsten eed van trouw dede. De Bisschop was aan de stad gehouden, maar

de Raad en het volk door geen eed aan den Bisschop verbonden, kan men nu een souverain uitdenken aan wien de onderdanen geen eed van getrouwheid gezworen hebben? Het was dan ons erachtens een belofte aan de zijde van den Bisschop en eene verzekering welke de stad ter hare beveiliging noodig achtte, te moeten afvergen en ontvangen, alvorens de Raad tot deszelfs inhuldiging instemde, zeer wel begrijpende dat de Residentie binnen Utrecht van zulk een magtig vorst als de Bisschop was, wanneer hij niet door beëdigde beloften in zijn magt bepaald werd, voor de stad van de hagchelijkste gevolgen konde wezen. Het is ook om deze redenen zeker dat de stad Utrecht den Bisschoppen nimmer als haren Souverein heeft willen erkennen, maar hem alleen aangemerkt hebben als hare beschermer; even gelijk zoo menige anderen Rijksteden in Duitschland hunne naburige Vorsten, Bisschoppen of andere Heeren tot hunne beschermheeren aangenomen hebben; zoo als te vinden is bij *Dumbar kerkelijk en wereldlijk Deventer* bl. 68 ten opzichte der stad Deventer.

De stad Utrecht is van de eerste en oudste tijden af alleen het 3^e lid van staat geweest.

Zij heeft in het begin der 12^e eeuw de bisschoppelijke actens geteekent, blijktens *Heda hist. Episc. Ultr. B.* 155 en anderen. Het verdrag tusschen den Bisschop van Utrecht en den Graaf van Holland 1204, is gesloten ten overstaan der burgerij; de bisschoppelijke vonnissen zijn door schout en schepenen der stad Utrecht bekrachtigd, volg. *Heda* 202 A°. 1228. Stads zegel is gelegd geweest aan een diploma of giftbrief 1250 en hetzelfde daarmede is bekrachtigd *Heda* p. 216, 217.

Wanneer de steden Muiden, Weesp, Diemen, Rin-

delmeersborch, Oudewater, Woerden en Bodegraven, van den grave van Holland werden verpand, in den jare 1280, was de stad Utrecht benevens de Geestelijkheid daartoe geroepen; vid. v. Mieris *Charterboek* I deel p. 403. In latere tijden vind men eene ordonnantie (Burman *Utr. Jaarb.* 2^e deel bl. 374) 1458, ter bepaling en beheering van den Lekkendijk, als mede ter bestrijding der kosten van dezelve, het hoofd dezer ordonnantie luid aldus:

«Dit is die ordonnancie gemaakt by de drie staten 's lands alse Ecclesie, Ridderschap, en de stad van Utrecht, om te schouwen den onkost die op den Lekkendyke te geschien pleegt.» etc.

In die verbandbrief van 1512, *Utr. plakkb.* I deel bl. 262 wordt gevonden: «Wy Frederik van Godes genade, Bisschop te Utrecht geboren Markgraaf van Baden, ende wy Prelaten, dekenen en capittulen der vyf Godshuizen van Utrecht, wy gemeen Ritterschap des ganschen Nederstichts ende wy Borgemeesteren, Schepenen ende Raad out ende nyen der stad van Utrecht als drie staten des gestichts van Utrecht aan dese syde der Ysselen ter capittuler generaal vergaderd wezende ende t zelve Capittel der drie staten samentlijk representerende; terwijl in denzelven verder geschreven staat «dat wy na vervolg des overkomen by ons genomen in den derden en laatste capittul generaal daarop verschreven en gehouden op die twyntigsten dag van Meerte laatstleden ludens eens verbands wy onderlingen daarop gemaakt hebben ook by consent der gemene gilden der stad Utrecht voors. wel en wettiglyk verkocht hebben N. om eene sekere som van penningen etc.»

Bij dezen verbandbrief verbonden de Bisschop en de

Godshuizen hunne goederen, de Ridderschap, den Raad van Utrecht hunner en der burgeren des stads en lands van het Nedersticht, lyven en goederen; en is deze verbandbrief benevens de edelen en Ridderschap geteekend en gezegeld door Burgemⁿ. en Raad der stad Utrecht met stads geheim zegel bezegeld.

Men zegt de kleine steden waren ook tot dat kapittel verschreven; dit is waar, maar niet als derde lid van staat, dat eigenlijk het verschil is. Emmenes was ook een der kleine steden van het Nedersticht en dus zeker ook tot kapittel beschreven, maar waar is eenigen schijn dat ooit Emmenes, Bunschoten, Vreeland, Baren en het Gein, alle kleine steden zijnde, met de stad Utrecht het 3^e lid van den staat uitmaakten.

A A N T E E K E N I N G E N .

Op de Kronijk van het Convent in het Geyn.

(Zie Bladz. 181—197, 269—277).

Jo. Buysling. — De schrijver dezer kloosterkronijk wordt bij Matthaeus, *Foundationes* etc. pag. 499, Joannes Arnoldi Vuystingh genaamd; volgens ons handschrift heette hij echter Jan Aerts. Buysling, en wij hebben deze lezing behouden, omdat eene vergelijking van dit manuscript met het door Matthaeus, in zijne verhandeling *de Nobilitate*, pag. 853, medegedeelde fragment, ons van deszelfs grootere naauwkeurigheid overtuigd heeft.

Intusschen vordert de waarheid te erkennen, dat wij den naam Buysling in geene gedrukte of geschreven werken hebben aangetroffen, terwijl de naam Vuystingh, of Vuystinck, herhaalde malen voorkomt, zoo heeft men:

I. Hoge Vustinck, priester en kanonik van de Doms-kerk in het begin der XIV eeuw. Hij verzamelde de statuten van het kapittel, van welken arbeid Burman, (zie zijne *Jaarb.* I. 164) een exemplaar op pergament is magtig geworden. Hoge Vustinck schreef dezen bundel, waar wij later op terugkomen, ten verzoeken van den domdeken Henrik van Jutfaes en zijne mede kanonikken, tusschen de jaren 1544 en 1548. (Zie Burman, *Jaarb.* I. 164 enz.) Hij komt nog voor in een charter van 1520, en wordt daar genoemd *discretus vir, magister Hugo, dictus Wstinc*.

II. Machilen Vustinck, raad 1416, (Burman, *Jaarb.* I. 193) ouderman der corencopers 1420, (Burman, I. 256).

III. Jan Vustinck, ten jare 1421, 23, 52, 57 ouderman der graeuwerkers, (Burman *Jaarb.* I. 251, 303, 428, 481) en raad 1428 en 1450. (Burman, I. 530, 599).

IV. Jan Vuystinck, raad 1441, (Burman, *Jaarb.* II. 2) in 1453 ter zake van samenrotting het borgerschap ontnemen, (Burman, *Jaarb.* II. 291).

V. Hoge Vuystinck, schepen 1450 en 1452, (Burman, *Jaarb.* II. 170, 202) wegens samenrotting werd hem even als Jan Vuystinck het borgerschap ontnomen, (Burman II. 291).

En eindelijk:

VI. Meyster Ghisebrecht Vuystinck vermeld bij Matthaëus, *de Jure gladii*, p. 464.

Uit deze mededeeling blijkt derhalve de bekendheid van het geslacht Vuystinck in tegenoverstelling van dat van Buysling, hetwelk ons tot dus verre niet voorkwam, zonder in de gegevene onzekerheid, die echter van weinig gewigt is, tot eenige afdoening te kunnen leiden.

Bladz. 151. r. 10.

Op dat hij ons rijk soude maken enz. God den menschen daertoe verwekkende enz.

Beide deze verkortingen staan in het handschrift en schijnen wel het werk te wezen van den afschrijver, die hier ter plaatse eenige stichtelijke bedenkingen achterwege liet. De gedachteleiding van den oorspronkelijken opsteller is er echter niet mede verwoest, en wij zien nog duidelijk genoeg wat hij eigenlijk wilde zeggen, te weten: » de stad het Geyn gedistruueerd zijnde, is er een klooster gesticht, dat geen-zins zijn begin genomen heeft uit de werken van den duivel maar uit het geloof in die Christus, die, arm zijnde, gestorven is, om ons alle rijk, dat is zalig te maken.»

Bl. 181. r. 1. van onder.

Almkerck gelegen in 't lant van Altenae. en bl. 182 r. 12.

Almkerk een van de 72 dorpen bij den St. Elisabeths vloed verdronken.

Reeds de Wall, in de *privilegiën van Dordrecht*, I. 468—72, betoogde, dat er bij den berugten St. Elisabeths vloed geen 72 dorpen vernield zijn; hij begroot dit getal op 16. Zie echter J. Smits, *Verh. over de overstroming van den Z. Holl. Waard. Dordr.* 1822; Collot d'Escury, *Holl. roem*, VI. 2. St. bl. 555; ook de aantekeningen van v. Someren op zijn dichtstuk *de St. Elisab. Nacht*. Utrecht, 1841. 8°. Bij eene nadere bewerking van dit onderwerp zou men nog gebruik kunnen maken van:

De oorsprong van Zuidhollandt met de veranderingen door

stormwinden en hooze watervloeden zoo op *St. Elisabethsnacht* in den jare 1421, als anders aan het landt en de rivieren veroorzaakt, door Reinier van Mourik. Rotterd. 1773. 8°., alsmede van de *Controlle van den verpachtinghe van 's keyzers majest. visscheryen, voghelaryen en andere domeynen, gelegen in den verdronken waert van Zuydt Hollandt ende daer omtrent, de annis XV.C.LII ende L. III*, te vinden in het archief der Oud-Roomschen te Utrecht, en afgedrukt in *Dodt's Archief*, II. 309—315 Zie ook de *Informatie*, genomen door *Willem Willemsz.*, *procureur-generael van Holland*, op last van de vrouwe regente, omtrent de kerk van *Cylishoek*, in *Dodt's Archief*, bl. 182—194.

Het Geyn, — bladz. 182. r. 4.

Geyn, in de latijnsche charters *geina*, *gana*, *ganum*, is het duitsche *gend*, ons *gooi*. Even als wij pleonastice van Gooiland spreken, leest men ook in den *Saksenspiegel* van *gein-note* voor *landstree*, oord, zonder opzigt tot deszelfs betee-ling. Dit stichtsche Geyn nu ligt aan den vaartschen Rhiijn, en was sedert onheughelijke tijden eene riddermatige bezit-ting, eene heerlijkheid, die ten jare 1294 met stedelijk voor-regten begunstigd werd (*Matth.*, *de nobil. lib. III. cap. I.* 829. v. *Mieris*, I. 337), zonder dat er daarom nog aan eene eigenlijk-gezegde stad, in de stoffelijke beteekenis van dat woord, te denken valt. Integendeel, het verarmde plaatsjen, waar de bisschoppen een slot hadden, werd in 1224 door de Hollanders afgebrand, en eerst in 1292 een weinig herbouwd. Tot verdere opbeuring en aanmoediging der gemeente volgde daarop de zoo even bedoelde vrijverklaring en stedelijke in-stelling, waardoor het Geyn weder het hoofd boven haalde, en eenigen welvaart herwon. Doch naauwelijks tot verademing gekomen, werd dit plaatsjen, in 1533, door Willem van Duivenvoorde geheel afgebrand, en het is vooral deze verwoesting, die de schrijver van ons kronijkjen op het oog heeft, als hij zegt, dat de stad gedestruceerd werd, omtrent honderd jaren vóór de stichting van het klooster Nazareth, welke stichting in 1423 plaats had.

Nog op eene andere plaats, te weten bladz. 185, gewaagt de kronijkschrijver van het Geyn, en noemt die vrije buurtschap bij herhaling eene *stad*. Zoo deden ook anderen na hem, en daaruit ontstond de verkeerde, en nog heerschende opvatting omtrent de vroegere gesteldheid dezer plaats, die ter geener tijde iets meer was, dan een klein vlek in de rook van het slot. De kerk van het Geyn dagteekende van 1217, en werd, volgens ons kronijkjen, ten jare 1515, voor rekening van het klooster vernieuwd. (Zie bladz. 194). Na 1572 verdwijnt en klooster en kerk. Het kasteel of vroegere bisschopshuis, ook wel de Snoijentoren genaamd, weerstond de eene en andere verwoesting, tot dat het, in 1556, door Gijsbrecht van IJsselstein belegerd, tot den grond toe vernield werd. Tijdens den bloei van het klooster was er dus geen slot, doch de latere bezitters dezer heerlijkheid bouwden, in het begin der XVII eeuw, weder een huis het Geyn, hetwelk nog bestaat, en door hunne nakomelingen bewoond wordt. Zie Alting, *Not. Germ. inf.*, Beka (edit. van Buchell) p. 70, 146; Matthaeus, *de jure gladii* 203; Burman, *Jaarb.*; *Tegenw. Staat*, XII. 175 enz.; *Utrecht en derzelver omstreken*, Utrecht, 1842, bl. 563.

Bladz. 182. r. 19.

Convent bij IJsselstein.

Zie over dit klooster van Heussen en van Rijn, II. 245. Ook bij heer Arent van Egmond en IJsselstein zullen wij niet langer stilstaan, daar zijne levensbijzonderheden hier niet ter zake dienen, en het overbekend is, hoe de heerlijkheid van IJsselstein eerst door eigene heeren, toen door die van Amstel en ten laatste door de heeren van Egmond werd bezeten, tot dat zij eindelijk, door het eerste huwelijk van Willem I, aan het huis van Oranje Nassau gekomen is.

Bl. 182. r. 26.

Op den ouden dijk daer eertijds de Lecke plach by te loopen.

Over dezen rivierloop en den ouden dijk, ter beteugeling van de Lek, zie men Matthaeus, *Fundat.* p. 499.

Bl. 185. r. 15.

Geertrui van St. Nicolaas, hier eene sleenige zuster genaamd, is verder niet bekend, doch over het convent van St. Nicolaas te Utrecht wordt gehandeld in het *Tijdsch. voor Geschied., Oudh. en Statist. v. Utrecht* VII. 397—416, ook bestaat er nog een onuitgegeven kronijkjen dezer stichting, in de acad. bibliotheek voorhanden, hetwelk door van Heussen en van Rijn, even als door den schrijver van het opstel in het *Utr. tijds.*, werd geraadpleegd.

Bl. 183. r. 11. van ond.

De mater van St. Cicilien binnen Utrecht.

Over dit convent, thans de rijksmunt, handelt Matthaeus, *Fundat.* 281; van Heussen en van Rijn, II. 106.

Bl. 184. reg. 1 enz.

Twist tusschen Sweder van Culemborch ende Roeloff van Diepholt.

Over dezen twist raadplege men de utrechtische en geldersche geschiedschrijvers, welke daaromtrent uitvoerige berigten mededeelen. Men kan daarbij voegen de *briefwisseling tusschen Adolf van Diepholt en de hertog van Gelre voor het uitbreken van den oorlog in 1427* door ons in de *Utrecht-schen Volksalm.* v. 1838 medegedeeld, uit een register op het provinciaal archief alhier berustende en getiteld:

Boec rorende van den Oirloge ende den Zoenen, gemaect tusschen mynen genadigen Heere van Gelder, van Hollant ende den stichte van Utrecht.

Bladz. 184. reg. 17.

Martinus ende Eugenius.

Te weten Martinus V en Eugenius IV.

Bladz. 184. reg. 10. v. o.

Heer Harman Voscuyt, een borgers soon van Utrecht.
Het geslacht Voscuyt, ook Voskulen en van Voskulen genaamd, komt in de utrechtische geschiedenis herhaalde malen voor; wij vinden onder anderen:

I. Henricus Voskulen, Lub. F. leefde in 1407 (Heda, edit. v. Buchell 308).

II. Henricus Voskulen, leefde in 1437 (Heda II).

III. Peter van Voskulen, ten jare 1410 en 1412 tot ouderman der steenbickers verkoren, (Burman, *Jaarb.* I. 100 en 111), in 1414 kwam hij in den stedelijken raad, (Burman. I. 149. *Utr. Plakaatb.* III. 114), terwijl wij hem in 1416 weder als ouderman aantreffen, (Burman I. 196).

IV. Henric van Voskulen was in 1422 ouderman der korenkoopers, (Burman, *Jaarb.* I. 262).

V. Dirck Voskuyt komt in 1426 onder de medepligtigen aan den moord van burgemeester Beernt Proys en Willem van Winsen, schepenburgemeester, voor. Dien ten gevolge werd hij eeuwig uit de stad gebannen, en van zijn burgerschap ontzet, (Burman, *Jaarb.* I. 327, 328).

VI. Evert van Voskulen was in 1428 raad der stad, en in dat voorjaar tevens een der vive, (Burman I. 330. *Utr. Plakaatb.* III. 117); het volgende jaar zat hij weder in den raad, en vervulde met Wennemaer van Maerssen, het raedts-busmeesterschap (1), (*Utr. Plakaatb.* III. 117); in 1432 was hij busmeester van de oudermans, en een der vive in het voorjaar, (*Utr. Plakaatb.* III. 118); ouderman der korenkoopers in 1447, (Burman II. 109). Ten gevolge der bevoeringen van dat jaar werd hij met veel andere uit den raad gezet, (Burman II. 114), doch in 1449 weder aangenomen, (Burman II. 130), zoodat hij in 1450 andermaal tot ouderman der korenkoopers, en in 1452 tot overste ouderman verkoren werd, (Burman II. 172 en 204).

VII. Thijs of Matthijs van Vosculen in 1446 ouderman der graauwwerkers, (Burman, *Jaarb.* II. 99), werd in 1447, even als Evert Vosculen uit den raad gezet, en in 1449 op nieuw aangenomen. In 1453 was hij nogmaals ouderman, (Burman II. 223).

(1) Volgens Burman, *Jaarb.* I. 399 zou hij niet in 1429, maar in 1430, raad geweest zijn. Wij houden ons echter aan het *Plakaatb.*

VIII. Peter van Vosculen, raad in 1450 en 1452 (Burman, *Jaarb.* II. 170 en 203), in 1452 was hij tegenwoordig bij het huwelijk sluiten van Rudolp van Baern met Aleida de dochter des heeren van Schonauwen (Heda, edit. v. Buchell p. 508). Ouderman der snijders in 1434, (Burman, II. 231), schepen 1436, (Burman, II. 300). Ongetwijfeld dezelfde die vermeld is in een charter van 1436, waarover Matthaeus spreekt, in de dedicatio zijner *Fundationes*, pag. XIII.

IX. Herman Voskulen leefde 1434, (Beka, edit v. Buchell, p. 508).

X. Henric van Voscuylen vinden wij in een stuk van 1436, toen Egbert van Zuermont beleedt int gerechte, dat hij met *Henric Voscuyl gedeelt ende geloot hadde die huisinge ende hofstede, geheten Brandenburch, ende klein Brandenburch.* Zie Matthaeus, *Fundat.* dedicat. pag. IV.

Eindelijk ten XI onzen Harman Voscuyl, volgens dit kronijkjen, een vermogend man, doctor in de godgeleerdheid, en omstreeks 1400 geboren. Uit hetgeen hierachter bladz. 186 staat aangeteekend, zou men opmaken, dat hij vroeger in het augustijner convent bij Zwolle geweest was. Dit maakt ons tevens de betrekking duidelijk met Vranck de Vroede, over wien hieronder gehandeld wordt.

Bladz. 183. reg. 3.

Vranck de Vroede, monninck, leech van St. Agnietenberg buyten Swol, soo genaemt door de Vroetslege binnen Utrecht, wyt welke etc.

Over het klooster van St. Agnietenberg handelen van Heussen en van Rijn, VI. 605. De hier vermelde *Vroetstege*, werd ten jare 1389 door Willem over die Vechte aangelegd; aan de zijde was geerfd Peter van Rodenborch (1) met zijne hofstede, zie *Lib. Rosarum*, kopij, bl. 58 in het stadsarchief, alwaar deze weg de *Vroede straat* genaamd is. Zie deze *vroetstege* nog vermeld in een charter van 1496 bij

(1) C. Booth vervaardigde een, door J. Quint geauthentiseerd, extract dezer resolutie uit het *Lib. Ros.*, waarin hij Peter Blanckenborch genoemd wordt.

Matthaeus, *fund.* in de dedicatio, pag. XI. Vrank de Vroede is dus naar de vroedsteeg genaamd, niet de vroedsteeg naar hem.

Bladz. 183. reg. 8.

H. Dirck van Cleeff zijn prior.

Deze Dirk van Cleeff, de derde prior in het klooster van St. Agnietenberg, volgde Willem Vonken ten jare 1425 in deze bediening op, en regeerde het convent tot in 1447, toen hij zijn ambt nederlegde, zie van Heussen en van Rijn, VI. 603.

Bl. 183. r. 3 en 9. *St. Agnietenberg buiten Zwol, — Willem van Voorn, prior van Windesem.* Over Agnietenberg en Windesem, beide overijsselsche conventen, ziemen van Heussen en van Rijn, en vooral ook Thom. a Kempis, *Chronicon Monasterii St. Agnetis*. Antv. 1622. 8°., apud Bellicos fratres uitgegeven door Heribertus Rosweydeus en loopende van 1385—1471; voorts: Joannes ten Bussche (Busschius), *de origine Coenobii et Capituli seu Congregationis Windesemensis*. Antv. 1621. 8°. mede uitgegeven door H. Rosweyde, die ook een 2. deel in 't licht gaf, getit.: *de Viris Illustribus ordinis Canonicorum Regularium Coenobii Windesemensis*. De kronijk loopt tot 1460. Zie ook Burman, *Jaarb.* II. 116.

Bl. 183. r. 20.

Abraham Dole, die fundateur was vant convent elff dusent meechden.

Hij stichtte dit klooster, (thans de luthersche kerk), ten jare 1412, ofschoon aan de h. Ursula en de elf duizend maagden geweid, noemde men dit godshuis, bij contractie van Abraham Dole, doorgaans het Brandole convent, welke benaming in het tegenwoordige Brandoly-steegjen is overgebleven. Zie Matthaeus, *Fundat.* pag. 290; van Heussen en van Rijn, II. 108; eindelijk ons *Historisch tijdschrift*, II. Jaargang, 1842, bl. 103. Uit den stichtingsbrief ziet men, dat de vrouw van Abraham Dole Christina genaamd werd, en zij te zamen een zoon hadden verwekt, die priester was.

Iets over **PETRUS VORSTIUS**, Pauselijk Legaat
in Nederland in den jare 1537,

MET BIJZONDERE BETREKKING TOT DE UTRECHTSCH E ZAKEN.

(Medegedeeld door J. J. DODT v. FL.)

(*Vervolg van bladz. 234.*)

Naar het medegedeelde *Placet* zou dus Pieter van der Vorst te Brussel zijn geboren. De Heer de Ram daarentegen begint zijne biographische schets van hem: Pierre Vorstius, ou van der Vorst, naquit à Anvers, etc., zonder dit evenwel door eenige getuigenis vast te stellen. Het blijft dus wel wenschelijk, dat hij aanleiding neme, om op dit punt nog eens terug te komen, en met een stellig bewijs elken twijfel hieromtrent weg te ruimen.

Reeds vóór datum van ons *Placet*, was er te Utrecht, en wel te Oude-Munster een canonicaat open gevallen. Johannes Inghenwynckel (1), proost van S. Jan te

(1) Inghenwynckel schijnt het grootste gedeelte van zijn leven te Rome te hebben doorgebracht. Wanneer hij er naar toe gekomen is, kan ik niet stiptelijk bepalen. Het is echter niet onwaarschijnlijk, dat hij, na zijne studien te hebben volbragt, zich naar Rome zal hebben begeven, misschien, om aldaar zijn *avontuur te verbeiden*, gelijk dat door jonge lieden uit goeden huize zoo veelvuldig geschiedde, zoo als ik zulks door eene rij van voorbeelden, ook uit de Utrechtsche geschiedenis nader zou kunnen aanwijzen. Slechts een voor allen. In een brief-boek der stad, loopende, om zulks rond te bepalen, over de jaren 1470-1480, ontmoet men, in dato dezen brief:

Utrecht, en tevens canonik te S. Salvator aldaar, stierf op den 23. Julij 1535 te Rome, en er ontstond daardoor

Meyster Henric Dailman, (H. v. Papendrecht cf. III. 254. heeft dus wel verkeerdelijk Daisman) proest te Sante Jan t'Utrecht.

Eersame lieve Heer, bisonder goede vrunt.

Henricus Braem, onse Borgher, thoenre van desen onsen brieve, heeft tot zynne, soe wy verstaen, eene wylytys aldaer inden hove van Rome te resideren, ende syn aventuur te verbeyden. Wanttan, gheminde lieve Heer, syne ouders goede eerbare luden gheweest hebben ende noch syn, ende wy oick vanden selven Henrico gheerne eerberheyt ende duecht sien souden, is onse vruntlicke begheren, aen uwen Eersaemheyden, ons te lieve, hem ten besten te raden ende tot duechden ende eerberheyden t'onderwysen na uwen vermoghen. Dit doende, lieve Heer, suldy ons sonderlinghe dankelike doen. Wy willent oick t'anderen tyden gheerne weder verschulden teghens uwen Eersaemheyden, die onse heer Godt behueden wil, selich ende ghesont.

Gescreven opten XIX^{den} dach in Marcio, Anno etc. XIV° LXXI.

Inghenwynckel, even als Enckevoirt, in onderscheidenne, al meer en meer aanzienlijke, betrekkingen, aan het Hof te Rome verbonden zijnde, heeft, tijdens zijn verblijf aldaar ook met Enckevoirt, en in overeenkomst met zijne genoemde betrekkingen, de belangen der Utrechtsche kerk, gedurende het eerste gedeelte der XVIe eeuw bij zijne Heiligheid waargenomen. Zulks is mij overvloedig gebleken uit een groot aantal van geschiedkundige bescheiden uit dien tijd, van welke ik, om deszelfs bijzonder gewigt, bepaaldelijk wil noemen, den overgang des bisdoms van Frederik van Baden op Filips van Bourgondie in 1517, welke *processus cessionis* in een oorspronkelijk duplicaat, voor mij ligt. Het blijkt uit deze omslagtige procedure, die een zeer naauw geschreven *folio-cahier* uitmaakt, dat die geheele zaak door Enckevoirt en Inghenwynckel is beleid en ten uitvoer gebragt.

Hoyneck van Papendrecht geeft uit hetgeen, tot aan zijnen tijd, over Inghenwynckel was gezegd, een goed *Resumé*, schijnt echter, even als Drakenborch te hebben voorbijgezien de *Embrica*

eene *vacature*, waarover zijne Heiligheid ten voordeele van Vorstius nader kon beschikken. Dit geschiedde,

van Wassenberg, waarin men aangaande Inghenwynckel, die mede proost te *Emerick* was, niet onbelangrijke berigten ontmoet. Ik kan over dit een en ander hier niet breeder uitwijden. In mijn *Archief*, vooral in Tom. III, zal men vele, Inghenwynckel aangaande berigten aantreffen, die tot hiertoe onbekend waren, en waaruit ik hier slechts een enkel staaltje wil bijbrengen. Na reeds lange jaren de proostdij van S. Jan te hebben bezeten, en *e longinquo* te hebben laten waarnemen, kwam hij als zoodanig, voor het eerst, in 1522, naar Utrecht, en werd aldaar, vooral door zijn kapittel, maar toch ook door de overige hooge geestelijkheid met veel geesdrift ontvangen. Ik heb in mijn gezegd *Archief*, Tom. III. blz. 173 sqq. doen afdrukken het *Registrum Theodorici Lieverjan in fabrica eccl. S. Jo. super anno xv°xxii*, vol van merkwaardige bijzonderheden, betreffende de kerkelijke zaken naar plaats en tijd. Het is daar, dat van de komst van Inghenwynckel en deszelfs onthaal, onder anderen, dit volgende staat aangeteekend:

Item, in die S. Pentecostes, ultima mensis Maji, capitulum nostrum propinavit in coena R^{do} Dno Jo. Ingenwinckel, praeposito nostro, primo adventanti apud nos et apud ecclesiam suam, quatuor amphoras capitulares vini Ren. etc.

Item, quarta mensis Junii, in die Ven. Sacramenti, capitulum nostrum habuit R^{dum} Dn. nostrum praepositum in prandio invitatum, in domo dni nostri Senioris de Amerongen, ubi aderant omnes capitulares nostri, D. H. Beu, can. maj. ecclesiae, et omnes, qui fuerunt de familia dni nostri praepositi. Aderat etiam validus et strenuus vir, Henricus de Massereel, vassallus censualis dni praepositi de bonis in Balgoy, una cum conjuge et filia, et sic de aliis. Erant paratae quatuor mensae quadratae, tres mensae in aula et una in camera pro invitatis ad XL. personas. Mensae quoque replebantur semper usque ad summum, multis atque diversis ferculis preciosis, arte et industria magnifice Anto. de Bevelant subordinatis, de consilio dominorum magistrorum coquinae Lichtenberch et Kunretorff. Propinatum etiam fuit in fine convivii vinum, vulgariter dictum Ypoeras met Tregy ende Suyckerkoecken etc. Item in coena venerunt invitati omnes vicarii

gelijk zulks weer blijkt uit ons gezegd *Memoriaal*. Want, hoezeer noch de diesaangaande pauselijke bul, noch het

atque officiati ecclesiae nostrae, et, coena facta, reliquiae ministratae fuerunt pauperibus, etc. Unde solvi, etc., et pro aliis curialitatibus in coquina, etc. ende voor die stad trompers, qui triumphando luserant, etc. 87 fl. etc.

Item, sub praedicto convivio fuit per dominum nostrum Seniorem de Amerongen, astantibus magistris coquinae praescriptis, nomine totius capituli exhibitus quidem cyphus argenteus, in locis suis deauratus cum insigniis Ingenwinckel, habens in pondere argenti quatuor marcas, sex uncias, 12 $\frac{1}{2}$ engels, qualibet marca computata pro XVI florenis monetae Traj. cur., etc. Item pro factura cyphi ad manus Abell aurifabri, XXIV flor. XV stuv. Et praedictus cyphus donatus fuit per capitulum nostrum R^{de} Dno nostro praeposito, pro multifariis benefactis atque servitiis ecclesiae nostrae impensis, quem cyphum plenum vino, idem dominus praepositus laetus bibit, et singuli invitati post eum. Et similiter factum fuit in coena per vicarios et officiarios. Facit pro toto cypho I^o XXI flor. X stuv. Item solvi Wilhelmo, vaginifici, pro custodia, s. coopertorio praed. cyphi ex corio aptato 23 st.

Item, Mr. Jo. de Waell, confrater, exposuit in mensa R^{de} nostri praepositi, de consensu, etc. ad usum cujusdam juvenis, e familia dni decani nostri, ad mensam cantantis atque ludentis, in ornamentum almucii sui, unam coronam regis Franciae.

Item, capitulum nostrum donavit cuidam fistulatori et joculatori, virgifero ecclesiae S. Victoris Xanctensis, qui dicebatur Jo. Galli, quoddam monile argenteum, ymagini b. Jo. Baptistae ac literis impressum, vulgariter: een sulveren span op syn borst, juxta exemplar dom. capituli S. Petri Traj., qui eidem fistulatori simile monile argenteum, etc. ob honorem R^{de} Patris Jo. Ingenwinckel, praepositi nostri, donaverunt. Fac. juxta cedulam Abell, aurifabri etc. 58 L. 12 sc. etc.

De Heer Prof. Royaards heeft (*Arch.* IX, niet X, gelijk boven abusivelijk staat) in eene noot op het woord *Xaintonem* in het testament van Enckevooirt voorkomende, niet stellig durven beslissen, of daarmede *Xanten*, of *Saintonge* zou moeten worden verstaan. Maar, het is toch te sterk gedocumenteerd, dat daarbij aan *Xanten* moet worden gedacht. Ja, indien het levensbericht van

daarop gevolgde keizerlijke *Placet*, zoo als ik reeds heb te kennen gegeven, in dat Register is ingedragen geworden, zoo blijkt zulks toch genoegzaam uit de daarna verkregene *Attache* van het Hof, die op fol. 174 van het voorzegde register, aldus is te boek gesteld:

Alsoe den Hove van Utrecht van wegen des Eerweerdighen Vaders in Gode; Heeren Peters vander Vorst, biscop van Aquen ende auditoer in't Hoff van Romē, vertoent is, seker bulle van onsen heilighen Vader, den Paeus van Romē, Paulo Tercio, om daer by te accepteren een canonicxproeven t'Oudemunster, gevacheert byder aflivicheyt van M. Jan Ingewinckel, met Placet van Keiserl. Mat. in date den x^{re} May laestleden, etc., onderteickent: DE ZOETE, is byden Hove daarop verleent Attache in generali forma, opten XVII. Juny anno etc. sessendertich (1).

Twaalf jaren daarna komt de bisschop van Aquen, wegens deze proven, nog eens in het *Memoriaal* ter sprake. Op fol. 365 *verso* staat het volgende stuk geregistreerd:

Enckevoirt een geschrift van mindere kwaliteit ware, dan zou ik genegen zijn, om te gelooven, dat er in het origineel niet *Xaintonem*, maar *Xanctē*. stond.

(1) Fol. 245 r. van het *Memoriaal* vind ik nog geregistreerd de volgende *Attache*:

Den xi^{en} Aprilis anno xxxvii^o. Is sekere bulle gratiose ende expectative om twe beneficien tot collacien der proesten, deken ende capitelen van sinte Salvatoers ende sint Marien, van wegen Mr. Cornelis van Etten, clericus Leodiensis, den Hove gepresenteert, met Placet in date viii^o Martii anno xxxvi^o, ende is daarop Attache gegonst in forma.

Dit zij slechts ter loops hier aangemerkt.

By den Keyser (1).

Lieue getrouwe. Wy hebben ontfangen uwe brieven vanden XIII^{en} deser maent, mitsgaders de bygelachte stucken nopende den biscop van Aques, ende de proceduren die jegens hem ende synen procureur, by den procureur generael van Utrecht by saisissement van hucre temporele goeden gedaen syn, om dat hy onsen neve, den biscop van Utrecht, sekere brieff apostolijck, sonder Placet verworven te hebbene, gepresenteert heeft, ende nadien alle die voorsz. stucken in onsen secreten raide deursien ende gevisiteert syn geweest, gemerckt, dat die missyff brieven van onsen heyligen Vader den Pauws, diemen noemt brevia apostolica, wanneer dieselve nyet inhouden monitien, censuren, sententien offte andere provisien, maer allecnlick begeerte, exhortatie offte request, nyet en syn verboden, noch en behoeven te hebben brieven van Placet; Soe ordonneren wy, dat ghy die voorsz. proceduren by onsen voorsz. procureur generael, vuyt suecke voorsz., begonst, doet afstellen ende cessen, ende voorts lichten d'arrest, gedaen op des voorsz. biscop van Aques ende syns procureurs ende gemachtichde temporele goeden, sonder des laten.

Lieue getrouwe, onse heere Godt sy met u.
Gescreven te Byns den XXI^{en} dach van Mey, anno 1548.

Onderteykent: VERREYCKEN.

Ende buyten opten rugge stont: Onsen lieven, getrouwen, die president ende luyden van onsen raide T'Utrecht.

(m. s. ad calcem paginae: MARIE, bider gracie Goidts, Coninginne Douaigiere van Hongrien ende Bohemen, Regente, etc.)

(1) (In fronte: Copic aengaende den Biscop van Aecken).

Waaruit dan eensdeels, mede blijkt de beteekenis der *clausulen*, waardoor de Keizer zich tegen inbreuken op zijne regten van de zijde der kerk trachtte te vrijwaren, en anderdeels, door welke middelen het hof van Rome de keizerlijke maatregelen in deze poogde krachteloos te maken, welk teeder punt door den Heer Abbé bladz. 13 noot (1) slechts even is aangeraakt.

En dit is het dan, dat mij tot dus verre is voorgekomen, aangaande de kanonik-proven van Vorstius te Utrecht, in S. Salvatoer of Oude-Munster. Ik ga er thans toe over mede te deelen, wat ik ontmoet heb, met betrekking tot deszelfs nunciatuur, en geef hier in de eerste plaats 's Keizers *Placet* op de pauselijke bul zijner benoeming tot die waardigheid. Hetzelve staat weer in ons *Memoriaal* fol. 271 r. et v. aldus geboekt: (1)

Charles, *par la divine clemence, Empereur des Romains, etc., salut et dilection. Comme il a plu a nostre saint pèrè, le Pape, envoyer en la Germanye et presentement en nos pays dembas le Reverend evesque d'Aquis, nunce de sa Ste sur le fait et induction du futur concille general; et il soit, que icelluy evesque d'Aquis nous ait fait exposer, qu'il ne voudroit user de la puissance de legation ne des facultez a luy concedees par sad. Ste, sans prealablement avoir sur ce nos lettres d'admission et consentement en tel cas pertinentes, savoir vous faisons, que, ce considere, veullans favorablement tracter led. evesque d'Aquis pour honneure et reverence de nostre d. saint pèrè, le Pape, et du saint Siège apostolyque*

(1) (M. s. in fronte diplomatis: *Vuyten Transumpte Egidii de Diest prepositi monasterii sancti Jacobi Frigidimontis oppidi Bruzellensis.*)

et en consideration aussi, que led. evesque d'Aquis est nostre subject, nous a icelluy avons par l'advis et deliberation de nostre treschiere et tresamee dame et seur, la royne douaigiere de Hongrie, de Boheme, etc., par nous commise regente et gouvernante en nosd. pays dembas, octroye et accorde, octroyons et accordons, en luy donnant congie et licence, de grace especial par ces presentes, quil puist et pourra user de la puissance de sad. legacion et des facultes d'icelles en et par tous nosd. pays d'embas, selon la forme et teneur des bulles a luy sur ce expediez par nostred. saint Père, saulff toutesvoies nos haulteur et droits, franchise et libertes de nosd. pays pardeça, Si vous mandons et commandons expressement et a chacun de vous, endroit soy et si comme a luy appartiendra, que de nos presens octroy, congie et licence, vous faictes, souffres et laissez led. evesque d'Aquis plainement et paisiblement joyr et user, cessans tous contradictions et empechemens au contraire. Car ainsi nous plaist il.

Donne en nostre ville de Lille, le xxvii^{mo} jour de Juing, l'an de grace mil cinq cens et trente sept, etc.

Sic subscr.: Par l'Empereur, et signatum:

G. PENSART.

Daaronder: 't Hof van Utrecht, soe verde in hem is, consenteert den Suppl., dat hy syn gracen ende bullen apostolyck in dese requeste in K. Mt. landen van Utrecht te werk sal moghen stellen, behouden in als K. Mt., erffheer derselver landen, hoocheden, rechten, franchysen ende vryheden synder lande voorsz., naer luyden ende inhoudt der brieven synder Mt. Placet, daerop geexpedieert. Actum den x^{to} November a^o. etc. xxxvii^o.

(Het vervolg hierna).

GEENE LEESBIBLIOTHEEKEN OP TE RIGTEN.

Raetsdagel. boek. Maandach 30 Oct. 1769.

De Vroetschap, gehoord het advies vande Heeren Gecommitteerden tot der boeevercoperen gilde, heeft sich daer mede geconformeert, en het versoeck by Johannes van Schoonhoven by deszelfs requeste, heden gepresenteert, gedaen, om namentlyck een *Leesbibliotheek* op te rigten, van de hand gewesen en afgeslagen, interdicerende hem, en alle en een yeder vande voorsz. gilde, soortgelycke *Leesbibliotheeken* aan te leggen; en sal de ordonnantie van het boekverkopers gilde met dese resolutie werden geamplieerd.

6 Nov. 1769.

Gehoort het advies vande Heeren Gecommitteerden tot het boeevercopers gilde, heeft de Vroetschap goedgevonden te statuieren een poenaliteyt van twee silvere ducatonnen op ieder boek, hetwelk iemand contrarie de Vroetschapsresolutie vanden 30. Oct. II. tot een publicque leesbibliotheek employeert en verhuurt, en sullen voorsz. boeten komen ten profyte vande parochie scholen deser stadt.

D. v. F.

P A A R D E N M A R K T.

Gemarkt op den 26sten September 1842.

Kantoor	Ridderschapsvaart.		122 Stuks.
"	Catharijnepoort.		264 "
"	Tolsteegpoort.		62 "
"	Vaartschen Rijn.		47 "
"	Wittevrouwenpoort.		72 "
"	Roodebrug.		80 "
"	Weerd Barrière.		16 "

te zamen 663 Stuks.

TAFEL
 VAN
WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,
 In de maand SEPTEMBER 1842,
 GEDAAN AAN HET
CHEMISCH LABORATORIUM
 VAN
'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOLE
 TE UTRECHT,
 ONDER TOEZIGT VAN DEN HOOGLEERAAR
P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des middags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren).

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 1000.				WINDSTREK 's MIDD. te 12ur.	WEERSGESTELD. 's MIDD. 12UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9ur	12u.	3ur	9ur		
1	767	767	766	767	134	16	168	13	N. w.	Betrokken.
2	768	768	769	770	13	134	163	132	idem.	idem.
3	770	770	770	769	132	22	218	166	idem.	Bewolkt.
4	768	769	769	770	132	135	18	116	idem.	idem.
5	769	768	768	768	134	173	136	143	idem.	idem.
6	769	768	766	763	132	135	138	132	idem.	idem.
7	765	762	761	760	102	133	19	103	w.	idem.
8	758	757	736	734	134	172	178	148	idem.	idem.
9	733	734	733	733	102	147	148	153	N. w.	Regenachtig.
10	734	730	730	731	17	136	16	128	idem.	Zwaar bewolkt.
11	733	733	733	734	15	172	17	156	idem.	idem.
12	734	733	733	739	157	134	134	15	idem.	Betrokken.
13	734	733	733	767	168	173	135	164	idem.	Bewolkt.
14	769	769	769	769	16	133	19	13	idem.	idem.
15	769	769	769	769	134	130	13	128	idem.	idem.
16	769	767	766	766	124	176	176	135	idem.	idem.

DATUM.	BAROMETER IN MILLEMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK SMIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDH. 's MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	763	762	761	760	166	185	196	132	N. W.	Bewolkt.
18	759	758	752	757	162	206	20	166	idem.	Betrokken.
19	756	756	756	756	172	183	188	145	W.	idem.
20	754	754	753	754	184	17	158	92	N. O.	idem.
21	753	753	753	752	114	152	144	104	O.	Bewolkt.
22	750	749	749	751	123	138	154	86	Z. O.	idem.
23	753	753	753	753	118	13	147	92	O.	idem.
24	752	752	752	755	102	14	15	68	N.	idem.
25	753	753	753	757	128	138	163	126	N. w.	idem.
26	761	762	762	762	113	14	136	92	W.	idem.
27	760	759	759	760	106	134	122	105	idem.	Betrokken.
28	762	763	763	763	113	122	122	38	idem.	W'einig bewolkt.
29	766	766	767	769	88	109	118	75	idem.	Bewolkt.
30	768	768	767	767	79	88	98	58	idem.	Betrokken.
GEMIDDELDE WAARNEMING										
1	763	7653	7628	7627	1602	1775	1778	1461	Vanden 1st. tot den 10e	
2	761	7608	7605	7617	1527	1798	1777	1378	— 11en. — — 20e.	
3	758	758	758	7539	1034	1557	1554	894	— 21st. — — 31st	
	7609	7607	7604	7609	1404	1643	1636	1244		

- 1 's namiddags en 's avonds regenachtig.
- 2 's morgens regenachtig.
- 3 's avonds een weinig regen.
- 9 's avonds een weinig regen.
- 10 's namiddags regen.
- 11 's morgens, 's middags en 's avonds sterke regen.
- 12 's namiddags wind en 's avonds regen.
- 13 's avonds regen.
- 26 winderig.
- 27 winderig en regenachtig.
- 28 winderig.
- 29 sterke wind.
- 30 's morgens winderig.

Algemeen gemiddeld, Barometer 760.72, Thermometer 14.81.

September 1842.

STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.

	GEBORENEN.										Huwelijken VCHTSCHEIDINGEN	OVER- LEDENEN.	
	Getal.		waaronder:										
			Onchle.		Tweel.		Doodgeb.						
			M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.			
UTRECHT.	61	63	7	8	1	2	20	88	67				
AMERSFOORT.	21	9	1	1	0	0	3	24	29				
RHENEN.	7	8	1	0	0	0	1	1	4				
WIJK BIJ DUURSTED.	4	0	0	0	0	0	2	1	2				
MONTFOORT.	2	3	0	0	0	0	0	1	3				
IJSSELSTEIN.	4	5	0	1	0	0	1	2	2				

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

1 September 1842.	5 el 11 dm.
15 —————	5 — 14 —
30 —————	5 — 11 —

onder Nulpeil.

OVER DE
STEENBOETEN
TE
UTRECHT.

In de *Nieuwe Bijdragen tot den opbouw van Vaderlandsche Letterkunde*, 2de deel, Leiden 1766, 8°, vonden wij eene verhandeling over de Steenboeten. — Belangrijk genoeg kwam zij ons voor in dit *Tijdschrift* eene plaats te verdienen, als eene bijdrage tot de oude regtspleging, te Utrecht in gebruik. Aan de bronnen getoetst, stond zij den proef volkomen door.

De Redactie echter behield zich voor, eenige punten, niet regtstreeks onze stad betreffende, achterwege te laten, en sommige anderen met noten, uit de oorspronkelijke stukken getrokken, nader toe te lichten.

Veele bijzonderheden aan deze steenboeten verwand, zouden wij daarbij hebben kunnen voegen, als het werkelijk opleggen aan den veroordeelde tot het dragen van den steen; het verbeuren van steengeld, het bewaren van der stads steenen (gevangenissen), de instructie van den steenwaarder (cipier), de aanzienlijkheid dezer betrekking in de xiv^e eeuw. — Over de straat-, tichel-, Yssel- en Vechtsteenen; het halen van de eerstgemelden van den Berg (tusschen de Bilt en Amersfoort); het bakken van deze laatsien voor stads rekening, enz., doch hiervan zal ter gelegener tijd worden gehandeld, voor ditmaal gedooft het bestek zulks niet.

Overigens valt hierbij niets meer te zeggen, dan dat onder het medegedeelde stuk geschreven staat: « Uit het Utrechtsch gezelschap *Musae noster amor*, W." De laatste letter deed

bij ons de vraag ontstaan, of onze waarde stadgenoot C. A. van Wachendorff, die veel over de Utrechtsche zaken verzamelde, hiervan de schrijver konde zijn? (Redactie).

Het kan niemand, die in de gewoonten en geschiedenissen onzes vaderlands geen volslagen vreemdeling is, onbekend zijn dat van ouds her de boeten (1), in welken de bewoners dezer gewesten, om het bedrijven van euvelsden, verwezen werden, een aanzienlijk gedeelte der inkomsten van de Heeren dezer landen hebben uitgemaakt.

„Het is opmerkelijk” zegt zeker voornaam oudheidkundige (2) „dat de vergunning dezer boeten ten voordeele van de Graven zoo oud is, dat deszelfs begin geheel onnaspoorlijk is.” Immers is het buiten kijf, dat Dirk gewoonlijk, schoon ten onregte, voor den eersten der Hollandsche Graven gehouden, niet lang na het begin der tiende eeuw dit regt reeds bezeten heeft (3).

Doch gelijk het volkomen zeker is, dat de Landsheeren

(1) Naar de leer van den Hooggeleerden Heer C. H. Trotz, *Jur. Agr. Belg. T. I. p. 302. T. II. p. 161, 162*, zoude de benaming van *breuken* hier ligtelijk beter strooken, omdat, volgens hem, *breuken* eigenlijk zou beteekenen, 't geen de misdadige verwezen wordt aan den Regter of Landheer te betalen: *boete*, 't geen hem aan bijzondere personen, ter vergoeding van schade, opgelegd wordt te voldoen.

Wij weten dat ook Vondel deze woorden onderscheidt in zijne *Poëzij II. deel bl. 203*:

En sprak ik klaerder spraek, ik zorg zy zoume dreigen
Met *breuk* en *boeten* of te levren aen den beul

Doch Kiliaan op *boete* en *broke*, schijnt dezelve voor *synonyma* te houden, en de Heer Trotz zelf, op de laatstgenoemde plaats, erkent dat ze verwisseld worden, hetwelk niet moeilijk ware, met vele voorbeelden te bewijzen. Wij matigen derhalve ons deze vrijheid ook onbeschromelijk aan.

(2) Alkemade Kamprecht, bl. 21.

(3) Vad. Historie, II. deel, bl. 107.

hunne schalkisten uit de breuken der misdadigen geweldig vermeerderden (1), zoo is het niet minder zeker, dat deze boeten juist niet altijd in geld bestaan hebben. Tacitus (2) getuigt, dat onze voorouders, ten zijnen tijde gewoon waren dezelve met paarden of ander vee te voldoen. Zeer gegrond is derhalven ook het vermoeden van den kundigen en nooit volprezen schrijver der *Vaderlandsche Historie* (3) dat, gelijk men van de oude Saxers vindt aangeteekend, dat zij hunne breuken in rundvee, in granen, in honig, of in andere inkomsten hunner landerijen betaalden, de Friezen hun hierin op het spoor zullen gevolgd hebben.

Het zoude een werk van niet geringen omslag zijn, de veelerhande soorten van boeten, welke in vroeger eeuwen op verschillende misdaden in ons vaderland stonden, en hoe dezelve van tijd tot tijd veranderd, vermeerderd of verminderd zijn, te betoogen. Wij zijn voornemens, nu en dan, het een of ander gedeelte dezer stof te overwegen, zullende ons, voor het tegenwoordige, met eene verhandeling over de *Steenboeten*, welke in de veertiende, vijftiende en zestiende eeuw (4) inzonderheid hebben plaats gehad, onledig houden.

(1) Verg. *Trotz ad privil. Mariae*, T. I. p. 20 en de *Erfgrav. bedieningen*, bl. 123. Soms tijds echter hebben de Graven goedgevonden zekere soort van boeten aan hunne bedienden geheel af te staan. Dus b. v. werd in den jare 1437 door Filips van Bourgondië aan zijnen opperhoutvester Frank van Borselen *quyt gescholden te rekenen van de Boeten ende Breucken, ende hem toegelaten, die te houden tot synen profyte ende oirbaer*, gelijk Merula schrijft van de *wildernissen*, bl. 2 en 3.

(2) De Morib. Germ., c. 12.

(3) II. deel, bl. 27.

(4) Het vroegste voorbeeld van *leboetingen in steen*, dat wij ons thans herinneren, is in de *Keuren der stad Grave*, van den jare 1320, bij Paringet, *Beschr. van Grave*, bl. 922. Het laatste dat ons te binnen schiet is van den jare 1582, bij Wagenaar, *Amsterd.* II. dl. X. boek, bl. 33 (8°), alwaar men gewaagd vindt van eene

Deze *steenboeten* waren eigenlijk *boeten van eene zekere hoeveelheid steenen*, en wel doorgaans *tichelsteenen* (1), oudtijds ook *baksteenen* genaamd (2), in welke misdadigen, naar mate derzelver wanbedrijf grover of minder was, hetzij volgens het bepaalde voorschrift der wetten, hetzij wanneer de wetten of geheel zwegen, of geene juiste bepaling der boeten inhielden, overeenkomstig de middelen van den schuldigen verwezen werden, welke steenen vervolgens ter opmetseling van der steden openbare gebouwen, muren, enz. dienden (3).

Niemand verwondere zich, dat, voornamelijk in het einde der *xiv*^e eeuw, de geheele *xv*^e door, en in het begin der *xvi*^e eeuw, deze soort van boeten zoo algemeen in ons vaderland hebbe stand gegrepen.

Het is bekend dat de koophandel omtrent dien tijd in deze gewesten het hoofd begon op te beuren (4), maar vooral ook dat de pracht en praal in dit gedeelte van Europa toen merkkelijk is ten top gestegen. De bloeiende koophandel lokte vreemdelingen, door winzucht gedreven, uit alle landen herwaarts, en noodzaakte dus onze vaderlander, om aan het uit-

boete van 10,000 dubbelden *Leidschen steen*. Wij willen echter niet instaan; dat er geen vroegere noch latere voorbeelden van zonden gevonden worden. Doch dit is zeker, dat, noch voor noch na dien tijd, deze boeten zeer algemeen geweest zijn

(1) *Burm., Utr. Jaarb.*, III. dl. bl. 216, aant. 1.

(2) Dus worden ze genoemd in den *Zilveren St. Joris of Schuttersbrief* van 18 Mei 1418, bij S. Loïs, *Beschr. van Rotterd.* bl. 295. Zie ook Kiliaan op *baksteen*, somtijds echter schijnt de boete in *straat- of keisteenen* bestaan te hebben; waarvan nog iets in het vervolg.

(3) *Erfgraf. bedien.* bl. 99, 100, Wagenaar, *Amsterd.* II. dl. IV. bock, bl. 383—384, verg. den straks aangehaalen *St. Jorisbrief*, en *Keure van Leyden*, van 23 Dec. 1445, bij Alkemade, *Nederl. displ.* I. dl. bl. 244.

(4) *Erfgraf. bedien.* bl. 110, Wagenaar, *Vaderl. Historie*, III dl. bl. 249 e. v.

leggen hunner steden, ter bekwame huisvesting van telkens toevloeiende inwoners te denken; onbemuurde vlekken met steenen muren, ter verzekering tegen uitheemsch geweld, te omsingelen, en vervallen muren behoorlijk te herstellen en weder op te bouwen. De vermeerderde praal en klimmende grootschheid, gaf ook oorzaak tot het stichten van prachtige kerken, hooge torens, deftige raadhuisen, aanzienlijke poorten en andere openbare gebouwen, ten luister der dagelijks toenemende steden. Tot dit al was veel steens noodig. Geen wonder derhalven, dat men deze soort van boeten in die tijden zoo algemeen hebbe ingevoerd.

Abr. van Bemmél (1) teekent aan dat te Amersfoort, bij gelegenheid eener nieuwe bemuring van die stad, welke voor het jaar 1388 reeds begonnen, doch eerst in 1450 voltooid werd, de *steenboete* allereerst is ingevoerd.

Ook getuigt de naauwkeurige Wagenaar (2) dat te Amsterdam, sedert de bemuring dier stad, in den jare 1481 begonnen (3), het opbrengen van eene zekere hoeveelheid Leidschen of anderen steen, zeer gemeen was geworden.

De grootte dezer boeten was zeer verschillende, doch gewoonlijk evenredig met de gepleegde misdrijven en de middelen van den misdadigen.

Theod. Velius (4) schrijft, dat Schepenen van Hoorn niet gewoon waren immers voor het jaar 1396, iemand in zwaarder boeten dan van 3 of 4000 *steenen te verwijzen* en van Bemmél (5) meent dat de geringste dezer boeten in het gemeen was 2000, en de grootste 25000 *steens*.

Doch het blijkt uit een overdracht van den Amersfoortschen Raad des jaars 1444 (6), en het zal nader blijken uit verschei-

(1) Beschrijving van Amersfoort, I. dl. bl. 25.

(2) Amsterd. H. dl. IV. boek, bl. 383.

(3) Z. ald. bl. 357.

(4) *Chron. van Hoorn*, bl. 23, der uitgave van S. Centen.

(5) Op de bovengen. plaats.

(6) Zie dezelve bij van Bemmél, bl. 26.

den straks bij te brengen voorbeelden, dat de boete wel zelden kleiner dan 2000, doch veeltijds grooter dan 25000 geweest zij.

Somtijds echter werd de breukige niet in een bepaald getal van *steen*en verwezen, maar alleen veroordeeld eene halve, eene of meer roeden muurs van de stad, ten zijnen kosten te doen maken. Drie dergelijke vonnissen van Schepenen te Dordrecht, in de jaren 1468 en 1470, zijn bij M. Balen (1) voorhanden; ook treft men in zekere afkondiging van 1543 bij die van Dordrecht gedaan (2), eene boete aan van *een halve roede muynen sonder verdrach aftenemen*, d. i. *aftebreken*; doch wie twijfelt of het herstellen van zulk een gedeelte van den muur moet er onder begrepen worden? Dus vindt men ook dat misdadigen oudtijds verwezen zijn, om ettelijke roeden van 's Heeren straten met steen te doen bedekken (3), hetwelk men echter niet van tichelsteen en of klinkers, maar van gewone straat- of keisteenen te begrijpen heeft (4).

(1) Dordrecht, bl. 780.

(2) Zie dezelve bij J. van der Eyck, Zuidholl. bl. 386 en J. van Oudenhoven, Zuidholland, bl. 126. Vergel. Trotz, *Jur. agr. Belg.* T. II. p. 297.

Ook in Utrecht had dit meermalen plaats; zoowel de stads wal als singelmuren werden door steenboeten gedeeltelijk onderhouden. Uit de vele gewijsden brengen wij slechts dit voorbeeld bij:

„Sieten scepen rade ende oudermans dat Sweder die lijndreyer buten Sante Katrinen Jan Boemhouwer ende Gysbert Henriessz die scheerre den rade vergiffenis bidden sellen ende een roede singelmuers maken daer hem die suutmeisters dat wisen ende Zweer sel die een helfte daer af alleen gelden ende Jan en Gysbert die ander helfte onder hem beiden ruerende van der andaften die sy by nacht voer Peters die legen duer bedreven hebben.” Raads dag. boek. Des Woensd. op Sante Michiels avont 1446.

(Red.)

(3) Boxhorn op Reigersb. Chron. I. dl. 182, 183. Smallegange, Chron. van Zeel., bl. 552.

(4) Ook worden ze uitdrukkelijk straatsteen en genaamd in de keuren van Vlissingen bij Gargon *Watch. aread.* I. dl. bl. 172,

Na dit vooraf gezegd te hebben, gaan wij over tot voorbeelden van *beboetingen in een zeker bepaald getal van steenen*, en wel voornamelijk tot voorbeelden, die onze eigen stad hiervan oplevert.

Van deze geven ons de *Utrechtsche Jaarboeken* van den Heer Kaspar Burman, een voortreffelijk werk, en van weinigen op regten prijs geschat, verscheiden aan de hand. Volgens dezelve werden binnen de stad Utrecht wonende burgers, die een doodslag begaan hadden, daarvoor doorgaans in eene boete van 25000 steenen verwezen (1).

Die door eenen heerschzuchtigen geest gedreven, tegen de gewone verandering van de regering, in eenige gelagen, of gildenvergadering, op eene onbehoorlijke wijze de stemmen zijner gildebroeders voor zich zelven, of zijne gunstelingen bekuipte, verbeurde 10000 steens, » ende die soude hi brengen « bloets hoeft voer den Rade, ende dair toe twee jair uten « Rade wesen.” Volgens slijting van den jare 1445 (2). Een gelijk getal *steenen* verbeurde, die bij geestelijken, geen volle gildebroeders zijnde, eenig werk te maken bestelde, hetwelk eigenlijk tot het een of ander gild behoorde, en kwam in dit geval, van deze breuke » die eene helft tot onser stat behoeff « van Utrecht, ende dander helft tot behoeff der Gilden, die « by dit voirsereven werk vercort ende veraftort waren,” vol-

aant. 2, dus verstaan wij ook door *Duzent steens* eigenlijk keisteenen, wanneer dezelve onderscheiden worden van *Dusent tegellen* in de keuren van 1342 bij J. van de Water, Utr. Plak. boek, III. dl. bl. 280.

In de Schutmeesters Rekening der stad Utrecht van 1490 komt voor: » Aernt die straetmaker Sproncxz. van een broeck, dat hy 8 dagen straten zoude” eene verstandige maatregel van den Raad, om zoowel door vermogenden als onmagtigen de boeten gelijk te doen dragen.

(Red.)

(1) Utr. Jaarb. I. bl. 122, in de aant.

(2) Utr. Jaarb. II. bl. 27.

gens overdragt van den Raad in 1452 (1). Wanneer de een den ander voor den Utrechtschen Raad aanklaagde wegens gepleegd geweld, moest de aanklager de wettigheid van zijn beklag binnen zes weken bewijzen, op verbeurte van 25000 steenen, en indien hij zulks bewees, verbeurde de schuldigen minste een gelijk getal, ten ware het geweld zoo groot was, dat het aan den lijve strafbaar was; ook mogt niemand van den Raad den schuldigen voorstaan, om deze breuke te verminderen of kwijt te schelden, op verbeurte van 50000 steenen (2).

Doch wanneer op de begane misdaad geene bepaalde boete door de wetten gesteld was (3), kwam, gelijk reeds gezegd is, bij het misdrijf doorgaans in aanmerking het vermogen en rijkdom desgenen, die het gepleegd had. Dus werd Beernt Proeys, wiens geslacht van ouds onder de aanzienlijksten en vermogendsten dezer stad gerekend werd, over het opkopen van koorn tegen het uitdrukkelijk verbod van den Raad, in den jare 1408 veroordeeld, de stad ter beteringe te geven een getal van honderd duizend steenen (4). En deszelfs vader, zijnde

(1) Utr. Jaarb. II. bl. 207.

(2) Aldaar bl. 401, uit welk voorbeeld onder anderen blijkt, dat ook hier te Utrecht, deze soort van breuken niet slechts over gemeene burgers ging, maar dat die van den Raad in hun ambt, aan dezelve insgelijks onderhevig waren, gelijk dit van den Amersfoortschen Raad is aangeteekend door van Bemmelen, Amersf. I. dl. bl. 25 en 26.

(3) Schoon dezelve voormaals in dien gevalle, hier ter stede geen 10,000 steenen (den doodslag alleen uitgezonderd) mogt te boven gaan, volgens eene buursprake van 1379 § 2. bij J. van de Water, Utr. Placaatb. III. bl. 70. » Ende enighe broecken d' er der stat » bocke nyet of en houde, dat mag de nywe Raet rechten tot » 10,000 steens toe, ten ware of yemant eene dootslach dede, die » mach die nywe Raet rechten, tot 50,000 steens toe." Doch deze naauwe bepaling heeft waarschijnlijk niet lang stand gehouden.

(4) Utr. Jaarb. I. dl. bl. 85.

Hoofdschout der stad, werd in hetzelfde jaar in eene boete van 250,000 steenen verwezen, « om dat hi gebruect had « boven 's Raeds verbod in den sake tusschen Gaesbeeck ende « Brederode (1).

Dus verre uit de Utrechtsche Jaarboeken. Wij zullen hier echter nog eenige voorbeelden, tot onze stad betrekking hebbende, uit anderen bijvoegen. Volgens keuren van 1342 (2) moest ieder, die steenen van den stads muur afbrak, de breuke doen herstellen, en daarboven 2000 steenen boeten. In het jaar 1382 werd te Utrecht het dobbelen verboden, op straffe dat de dobbelaar eene maand uit de stad zoude moeten blijven, of aan de stad 5000 steenen geven, en de waard, in wiens huis gedobbeld was, twee maanden de stad verlaten of 10000 steenen betalen (3). Zekere Pier Poppenzoen, omdat hij in Holland valschelijk eenige goederen, als aan Utrechtsche burgers toebehoorende, had aangegeven en dus den tol ontgaan, moest in het jaar 1385 om dit gepleegde onregt « in hemde ende in broecke ter klokken komen, en den Rade

(1) Utr. Jaarb. I. bl. 85, 86. Deze twee Proecysen, vader en zoon, schijnen beide onrustige geesten te zijn geweest; want, behalve nog eene zware straffe, den zoon opgelegd in den jare 1412, (zie Burm. I. bl. 116) zijn zij beiden in 1413 gebannen. Z. ald. bl. 129 en het Raadsbesluit hieromtrent bij Matth., de Nobil. I. II. c. 27, p. 463; doch met Paschen 1416 wederom ter stad ingelaten, Burm. I. bl. 183, alwaar Proecys, de vader, krank liggende, jammerlijk in zijn bed vermoord is, in het jaar 1425, ald. bl. 315, enz.

(2) Bij van de Water, Utr. Placaatb. III. bl. 279.

(3) A. Matth., de Nobilit. I. II. c. 27, pag. 471.

In het Buurspraakboek van 1386 wordt het volgende vonnis op het valsch spelen gevonden:

« Want Jan Mont onhoefscheliken ghespoelt ende ghedobbelt heeft mit vier terninghen (teerlingen, dobbelsteenen) wt eenre hant, daeromme heeft hi ghelegen in den toorn, en is hier gecomen in hemde en broeke 't klokken en zel den rade bidden verghiffenisse en gheven d'stat te beteringe xxv^m steens.” Buurspr. boek 1386. fol. 49.

(Red.)

«bidden vergiffenisse ende gheven der stat te beteringhe *III M* «steens” (1). Wanneer de stad in den jare 1447 besloten had, «dat vreemde volck dat men *Dravanten* (2) heet, te «helpen wederstaan, moest elk ingezeten, door de oversten daartoe ontboden, mede te velde trekken; die onwillig was, «die soude vyff jaer uter stat wesen, ende daer toe de stat «ter beteringhe geven *L m* steens” (3).

In 1448 werd zeker vrouwspersoon, genaamd Lyse mit den Iappen, verwesen in eene boete van *xv duzent steens*, te betalen aan der oversten Capellen tot Buerkerk, om dat zij zonder waarlijk arm te zijn, liep bedelen (4). Volgens zeker Raadsbesluit (5), doch waarvan het jaartal verloren is, mogt niemand eenen Utrechtschen burger voor eenen vreemden regter aanspreken «van trouwe ofte van echtschap buyten oorlof «des Raets van onser stadt” en bestond iemand zulks, «die «selmen de stadt uytlayden met die clock *c* jaer ende enen «dach, ende daer en tende (6) sel hy onse stadt geven hon- «dert duysent steens, ende waer hy onse burger, so waer «hy ontburgert.” Eene straffe waarlijk streng genoeg! doch uit welke de zonderlinge waakzaamheid der regeerders van dien tijd, ter handhaving van een der voortreffelijkste voorregten hunner burgerij, op eene uitmuntende wijze doorstraalt.

Ondertusschen werden deze boeten in het algemeen zeer scherpelyk ingevorderd, en den gebrekigen in het opbrengen derzelven door panninge afgehaald, terwijl onvermogenden voor

(1) Ibidem. I. II. c 14, pag. 311.

(2) Elders ook *Dreyvanten* genaamd. Zie van dezelve *Burm.*, *Utr. Jaarb* II. dl. bl 113.

(3) *Matth.*, de fundat. *Eccles.* p. 317.

(4) *Matth.*, de fundat. *Eccles.* p. 163.

(5) Bij *Matth. Analect.* T. VI. p. 525. (80°).

(6) D. i. daarenboven; want verstond men er door, dat hij deze breuke eerst ten einde zijner ballingschap, van honderd jaren en een dag, moest voldoen, wat zou er ongerijmder zijn dan dit vonnis?

eenen zekeren tijd uitgebannen werden (1). Het stond echter den bekeurden gewoonlijk vrij, in plaats van steen, de waarde daarvan in geld te voldoen (2). Te Utrecht vindt men bij overdracht van den Rade in 1390 (3) uitdrukkelijk besloten, dat die in deze breuke verwezen was, zoude « voer ele m » « steens de stat gheven also veel ghelts, daerzi hoeren steen » « om verdinghen weder der stat Tychelaers' » (4). De bekeurde

(1) Van Bemmelen, Amersf. I. dl. bl. 26—27.

(2) Verg. Wagenaar, Vaderl. Hist. IV. dl. bl. 127 en Amst. II. dl. IV. boek, bl. 383.

(3) Zie dezelve bij Burm., Utr. Jaarb. III. dl. bl. 216, aant. 1.

(4) d. i. Tichelbakkers. Zie Kiliaan op Ticheler. Van deze stads Tychelaars schijnen onderscheiden te zijn geweest, de stads Tichelmceesters, van welke men gewaagd vindt in de keuren van 1342 bij J. van de Water, Utr. Placaatb. III. dl. bl. 280 a. » De Tichelmeysters van der stat de zellen hebben van elken dusent steens tue penninge, ende van elken dusent tegellen tue » penninge'', het komt ons voor, dat men door dezen zulke personen verstaan moet, die door den Raad oudtijds werden aangesteld, om de noodige tichel- en andere steenen, tot der stede behoef, ten profijtelijkste te koopen en te bezorgen, in vervolg van tijd heeft de stad hare vaste Tichelaars gehad.

In het *Lib. Rosar.* wordt daaromtrent het volgende gevonden:

Van den Tychelaers.

In het jaer van xiiij^e en x overdroech die raet out ende nye dat men den tichelaers geven sal die eerde steen ofte backen ende daer voer sullen sy oven ende loedsen houden ende sy sullen den steen geven om drie pont ende niet duere mer sy en sellen ghene steen vercopen hy en is geloofte vande weydegreven ende die stat en (zal) ghenen oncost anders hiervan hebben ofte liden.

De tichelaars of steenbakkers waren aan eenen zekeren vorm verbonden, gelijk uit het volgende besluit blijkt: » A°. 1388 des » woensdags na St. Petersdach ad vincula wert overdragen dat men » der stad Tyeghel vormen hangen sell tot Buurkerck (de grootste » Parochie, waarin 's Raads kapel zich bevond) in der kercken en » soe wie van deser tyt voert immermeer tiegell vormde met mynre » vorme dan der stadtvorme die verboerde van elken oven dien hy » bernde C β also dicke als syt deden." *Liber Rosarum*, fol. 33. Stads Archief.

(Red.)

moest derhalve, wilde hij zijne breuke niet in steen voldoen, zoo veel, in plaats van denzelfden, betalen, als de stad daarvoor in dien tijd gewoon was te geven. Doch om de onzekerheid van den prijs, welke nu hooger dan lager was, heeft de Raad in het jaar 1478 goedgevonden, dat voor iedere 1000 steenen, in welker voldoening iemand veroordeeld was, zoude betaald worden vijf stads ponden (1), welke stads ponden eigenlijk geene vaste muntpenningen waren, doch werd derzelver bepaalde waarde jaarlijks, na het veranderen der regering, openlijk der gemeente bekend gemaakt, en vervolgens op een uithangend bordjen, aan het raadhuis op papier aangeplakt (2). Die nieuwsgierig is de verschillende waarde dezer stadsponden, op verschillende tijden te onderzoeken, kan dezelve uit de plaatsen, welke wij hier beneden (3) kortheids-halve slechts aanteekenen, om dat het buiten ons bestek is, hiervan thans te handelen, breeder nagaan.

Te Utrecht werden voormaals ook jaarlijks leden uit den Raad benoemd, tot het bekeuren en ontvangen van deze *steen-boeten*, immers gelijk de lijst der ambten van 1402 (4) zegt: « totte steen vande nieuwe Vechtkeuren.» En schijnen dezelve voor het ontvangen van den steen een zeker gedeelte daarvan voor zich genoten te hebben (5) of ook wel een bepaald getal steens voor elken breukschuldigen dien zij bekeurden (6).

(1) *Burm.*, Jaarb. III. dl. bl. 216, aant. 1.

In 1510 vindt men in de Schuitmeesters rekening: « Jacob Bloem » van enen nederslach 26 duzend steens, voor elck dusent xx st. » gerekend.»

(Red.)

(2) *Burm.*, Jaarb. II. dl. bl. 154, aant. 2.

(3) *Burm.*, II. dl. bl. 236, 420, 444, aant. 2, doch vooral III. dl. bl. 139 enz. bl. 438, aant. 2.

(4) Bij *Burm.*, Jaarb. I. dl. voorr. bl. 25 indien men ze telt.

(5) Zie overdragt des Raads van 1478 § 1, bij van de Water, *Utr. Placaatb.* III. dl. bl. 256.

(6) Zie een Raadsbesluit van 1382, bij Matth. de Nobil. I. IV. c. 30 p. 1131.

Eindelijk moeten wij hier nog bijvoegen, dat de Heer Burman (1) gist, dat de naam van *steenwaarder* beteekende iemand, die het opzigt over de gevangenissen had, (thans cipier) zijnen oorsprong zoude hebben van deze soort van boeten. Doch dewijl tot deze bediening, noch het ontvangen, noch het waren, d. i. bewaren van de steenboete behoorde, komt ons de afleiding van dit woord bij den geleerden Ant. Matthaeus (2) veel waarschijnlijker voor. *Steen* of *stein* werd oudtijds voor een gevangenhuis genomen. Dit blijkt onder anderen uit de benamingen van 's Gravensteen, hetwelk de Grafelijke gevangenis in de steden beteekende (3). En dus is *steenwaarder* hetzelfde als *gevangenisbewaarder*. Hiervan ook *steengeld*, hetwelk zoo veel is als sluitgeld, dat aan den steenwaarder voor het bewaren en verzorgen der gevangenen behaald werd (4). Hiervan eindelijk, om andere voorbeelden nu voorbij te gaan, *steenrecht*, d. i. het regt om onvermogene schuldenaars elders, dan in de gemeene gevangenissen vast te zetten (5).

(1) Jaarb. I. dl. bl. 451.

(2) De Nobil. I. IV. c. 34 p. 1141.

(3) Zie *Erfgrav. bedien.* bl. 71, 94. Boxhorn op Reigersb. I. dl. bl. 77.

(4) Burm. op de laatstgen. plaats. Eene andere beteekenis van het woord *steengeld* bij de Oost-Indische maatschappij. Zie bij C. de Bruyn Reise door Moskovie, bl. 358.

(5) Volgens Wagenaar Amsterdam II. dl. IV. boek, bl. 418.

A A N T E E K E N I N G E N .

Op de Kronijk van het Convent in het Geyn.

(Zie Bladz. 181—196, 269—276, 305—312).

Bladz. 186. reg. 6.

Dat geen conventen eenige erflicke goederen meer mochten gemaakt worden.

In alle gewesten van ons vaderland werd voortdurend geklaagd, over de uitbreiding der kerkelijke eigendommen. Men begrijpt gemakkelijk, hoe, in een tijd van bijgeloof en vooroordeel, toen het leerstuk der goede werken zoo zeer op den voorgrond stond, velen er ligt toe overgingen, om hunne goederen aan kerken en koosters weg te geven; en het zoude overbodig wezen, hier te ontwikkelen, welke groote nadeelen daaruit, zoo wel voor den staat, als de betrekkingen dier begiffigers zijn voortgevloeid. Door deze overgang toch van het wereldlijk goed tot geestelijk gebruik verarmden niet slechts de geslachten, maar ook de inkomsten des lands werden bekort, daar de geestelijkheid, voor zich en hare goederen, op vrijheid van excijs etc. aanspraak maakte. Tegen deze vermakingen gaf Willem III, graaf van Holland, het eerst, ten jare 1528, een gebod uit, waarover men raadplegen kan Brandt, *historie der reform.* I. p. 25.

Onderscheidene vorsten volgden in lateren tijd dit voorbeeld. Zie onder anderen het *Placcaet van Keyzer Karel V*, 19 Oct. 1520, quod explicuit Anzelmus, *Trib. Belg. cap. 50 per tot. repetitium*, An. 1528, 28 Januar. et An. 1531, 16 Octob. Zie Brant, *Hist. der reform.*, II. p. 102 en 106; vergelijk verder het *Lantrecht van Jutland*, lib. 3, cap. 11, *Costuymen van Ipre*, tit. 15. § ult. *Rebuff. pro-aem. ad const. reg. gloss.* 5, n. 22. Chassen *ad cons. Burg. rubr.* 7. § 14. Goldast, 2 *const. imp.* p. 315 etc. Goris, *advers. tr.* 5, part. 1, cap. 8. Ziegler, *dedot. eccles.* cap. 8. n. 55 et seq. Bugnyon, 2 *leg. abr.* tit.

180, en eindelijk A. Matthaeus, *Manuductio ad Jus Canonicum*. Lugd. Bat. 1796. 12°. Lib. 11, titul 1, die zich ook op het gezag der hier aangehaalde schrijvers beroept.

Wat nu meer bepaaldelijk Utrecht aangaat, lezen wij onder eenige costuymen van 1542, medegedeeld in het *Utr. Plakaatb.* III. 278—281, hieromtrent het volgende:

» Die sijn erve vercoept of in aelmossen geeft Geesteliken luden, de verboerd twintig pont, ende de scepene, die over de gifte sijn, die verboren elc twintig pont.”

Burman geeft vervolgens omtrent dit punt, in zijne *Jaarboeken*, eenige bepalingen, op het jaar 1407 en 1426. Het schijnt echter, dat men deze raadsbesluiten niet streng genoeg zij nagekomen, hetgeen uit den grooten invloed der geestelijkheid ligt te verklaren valt, (zie Burman, I. 73, 324. *Utr. Plakaatb.* III. 290). Zoodat er, in weerwil dezer geboden, voortdurend vele wereldsche goederen in geestelijke handen kwamen, ja er zelfs nieuwe kloosters en zusterhuizen in de stad en stadsvrijheid oprezen; want, zegt Burman, II. 102: » om de kracht van de verbiedende wet te ontzenuwen, hadden wereldsche menschen vele hunner onroerende goederen tot een geestelijk gebruik geschikt hebbende, zich verbonden, schoon dat ze uiterlijke bezitters bleven, zonder openbare of gerechtelijke overgifte daarvan te doen, dewijl zulks ongeoorlooft was, de inkomsten derzelve aan de Geestelijken uit te reiken, en ook hunne erfgenamen daartoe te verplichten, of door eenen bedriegelijken handel aan iemand over te geven, die aangenomen hadde, dezelve te zullen bezitten, ten behoeve der Geestelijken, welke wierden gezegd den eigendom dier goederen te hebben, of ontvangen te hebben, *in gelove*, en de eigenaars wierden genoemd *weerlicke personen in gelove*.”

Dat ook de pater van het Geyn middel wist, om zich aan de bepalingen der wet te onttrekken, terwijl de gemeente over het rijk worden der kloosters begon te morren, blijkt hierboven bladz. 186 en 187. Daarmede in verband latten men op de nieuwe verordening van 1446, door Burman,

II. 103, gedeeltelijk, doch in het *Utrecht. Plakaalb.*, III. 290, geheel medegedeeld. Zie verder Burman, II. 292, III. 32, enz.

Bladz. 186. reg. 3. v. o.

Werden de susteren scielick besieet.

» Ook is in dit jaar (1439) eene groote sterfie onder de menschen in het gesticht geweest, volgens het verhaal van Veldenaar, en getuigen de voorgemelde Geldersche schrijvers, (Pontanus en Slichtenhorst), dat eene besmettelijke pest-ziekte vele menschen in het graf gesleept heeft." Burman, *Jaarb.*, I. 312.

Bladz. 187. reg. 3. v. b.

Willem, Aertsen broeder van de derde oirde te Vreendael.

Over het klooster Vredendaal, nabij Utrecht, even buiten de Wittevrouwenpoort, leze men Matthaeus, *de Fund.* pag. 494 en de aldaar aangehaalde schrijvers, ook van Heussen en van Rhijn, II. bladz. 136.

Bladz. 187. reg. 7. v. o.

Een wetzer, met 1000 gulden.

Een wetzer, d. i. een beurs, een geldbuidel.

Bladz. 188. reg. 1. v. b.

Janneken van Loenresloot.

Deze jonge maagd behoorde tot een der oudste geslachten van het sticht, waarover inzonderheid Burman, in zijne *Jaarboeken*, moet geraadpleegd worden. De leden van dit adelijk huis hadden dikwerf zitting in de regering, en komen alzoo herhaalde malen in het *Utrecht. Plakaalb.* voor.

Bladz. 188. r. 8. v. b.

Petrononella, Willem Scadendochter van Tulle, die eertijts schout hadde geweest van Utrecht.

Deze Willem Scade van Tulle vinden wij wel in 1386, 1390, 1394, 1396, 1400, als schepen in 1402, als schepen

en cameraar, in 1404, 1406, als ouderman der wantsnijders in 1408, als schepen, 1410, 1413, 1415, (zie *Utr. Plakaatb.* III. 110, 132, 135, etc. Burman, *Jaarb.*, I. 2, 77, 98, etc.), als schout hebben wij hem, behalve in dit kronijkjen, nergens vermeld gevonden, ook niet op de lijsten in het *Utr. Plakaatb.* — Er waren in Utrecht meer Scadens, waaronder ook een Willem Scade, en ter onderscheiding van deze noemde de onze zich voorzeker (naar zijne geboorteplaats?) Scade van Tulle. Over de zaak zijner weduwe met Jan van Buren kunnen wij uit het stadsarchief slechts het volgende mededeelen.

Des dynxdages na Lamberte 1446.

Die rade oudt ende nye hebben den oversten oudt ende nye, mit de twee daertoe geset, alse Roetart Proys ende Lodewijck die Wael, volcomen macht gegeven bi hemluden te laten seiden ende dwingen heren Herman Voscwl, priester, bewaire tot Geyn, mit der stat van Utrecht van sulcke gesciel als is tusschen onser stat ende hem; ende so wes die voersz. onse overste oudt ende nye, mit den twee voerg., voert beste tot nutscap onser stat daer in doen, dat sell die rade out ende nye vast ende stede houden.

Des manendages voersz. (na Galli) bi bevele des

oversten oudt en nye 1446.

Die oversten oudt ende nye der stat van Utrecht, Roefairt Proys ende Lodewijck de Wael, van den rade oudt ende nye daertoe geset, hebben, wt bevele ende machte hem gegeven van den selven rade oudt ende nye, een minlic ghesceit gemaect tusschen der stat van Utrecht opte een side, ende heren Harman Voscwl, priester, bewaerer des susterhws van Geyn, ende denselven susterhuse opte ander side, in sodanigher manieren dattet voersz. susterhws van Gheyn ongehindert vander stat van Utrecht vrlicken hebben, houden ende gebrucken sell alle alsulcke goede, ruerende ende onruerende, binnen ende buten der stat van Utrecht voersz. gelegen, als Henries dochter van Cleve, bi dode hoerre moeder,

die Jans wijff van Bueren te wesen plach, an bestorven ende gheeft zijn, ende dieselve Henrics dochter van Cleve met hoerre professien inden voersz. susterhuse gebracht heeft; mer dat susterhws, off H. Hermans van hoerre wegen, sal alle onruerende goede, binnen der voersz. stat ofte stat vriheit gelegen, vercopen, ende in die weerlicke hant ende tot weerlicker nutschap brengen, ten langsten binnen enen halven jare, na dattet gesceel tusschen Jan van Bueren ende den voergen. susterhuse van desen selven goeden ruerende met rechte ofte gevuege gescheiden wesen sall, behoudelic dattet susterhws sulc gelt als daer off coempt in horen orbar wael kieren sall mogen tot horen profijt. Ende alle geboden ende overdrachten des voersz. raets der stat van Utrecht, alse van dese goede niet te bueren, niet te vercopen, niet over te geven, ende niet an te vaen, die sellen al tsamen of wesen ende te nijt. Occ sellen off ende te nijtte wesen alle gebode ende overdrachten desselven raets, van dattet voersz. susterhws of her Hermans vans susterhws wegen hore of hoerre susteren ander goede niet vercopen off weerloes werden en souden mogen. Ende hiermede sel allen twist twedracht ende gesceel, geweest tusschen der stat optie eenside, her Herman ende den susterhuse ende elc bisonder optie anderside, claerlic ende all gelest ende gescheiden wesen. Ende her Herman ende dat susterhws van Geyn en sellen, van deser tijt voert, van der stat van Utrecht niet verder belast wesen of beswaert werden dan ander susterhuse ende hoer bewaerres, die binnen derselver stat ofte vriheit geseten ende gelegen zijn, ende her Herman sel, van des voersz. susterhws wegen, der stat weder ene liefnisse doen van liij^e ende lxx burg. schilden, te betalen, die een helfte an gereden gelde, ende die ander helfte tot onser vrouwe lichtmisse naestcomende.

Het accoord, waarover hierboven, bladz. 190. reg. 6. v. o., gesproken wordt, en hetwelk in het *statsboeck* moest worden opgeteekend, is volgens verklaring van den heer archivarius Boers niet voorhanden.

Misschien kan het nuttig wezen hierbij te voegen, dat ten

jare 1446, toen de moeilijkheden plaats hadden met Petronella Willem Scadens dochter, zekeren Mr. Johan Scade, kanonik van St. Jan, tot kanonik ten Dom verkozen werd. Zie de lijsten in de *Aanteek. op de Kerk. Oudheden*.

Bl. 190. r. 10. v. o.

Een natuurlijke dochter van Heer Renold van Brederode, en oock zijn susters dochter, dese H. van B. met zijn broeder de domproost (Gijsbrecht van Bredenrode) rieden, enz.

Reinoud en Gijsbrecht van Brederode waren zonen van heer Walraven van Brederode en Johanna van Vyanden. Eene levenschets van Reinoud van Brederode gaf Voet, in zijne *Seigneurs de Brederode*, bladz. 76 enz. Walraven, die omstreeks 1416 geboren werd, vinden wij in 1435 als kanonik en in 1437 als domproost vermeld. Na den dood van bisschop Rudolf van Diepholt (1438) werd Walraven verkoren; doch op verlangen des hertogen van Bourgondien eerlang door den Paus afgezet; hij moest toen zijnen zetel voor David van Bourgondien inruimen. Eene uitvoerige opgave van dit een en ander vindt men in het aanhangsel op de *Kerkl. Oudhed.* bl. 55—105, en de aldaar vermelde schrijvers.

Bladz. 191. regel 2.

Huspot.

In een gifte van 1569 aan het convent van St. Magdalena te Utrecht. (Dodt, *Archief II.* 301.) wordt de zusters toegezegd: » een goede refectie ende recreatie met een goede hutspot wel gecooct met goede pruimen ende resynen ende voel gecruyt, mitsgaders gebraden vleesch, of in die vaste of advente twee goede pitantien van goeden visschen, ende sellen alsdan voirts elke van onse susteren voirsr. geven een pinte goede rijnsche wijn ende elcx een oortgens weggen. Ende na die refectie sullen onse susteren van ons convent voirs. die sielen van Jonker v. Benest en de Juffr. Josina sijn wijff voirsr. commenderen ende daervoor laten bidden.”

Bl. 191. r. 13.

Willem Gerrit van Landen, vicarius generaal, als zoodanig niet vermeld, in de lijst der algemeene vicarissen, bij van Heussen en van Rijn, I, XXXII, ook niet bij Matth. *Analect.* IX. 297.

Bl. 191. r. 14.

Willem van Heucium, abt van St. Peters, alleen vermeld bij Burman, II. 203.

Bl. 191. r. 1 v. o.

Was een groet rumoer binnen Utrecht.

Over deze geschillen, tusschen de geestelijkheid en den bisschop, zie men Burman, *Jaarb.* II 247.

Bl. 192. r. 4.

H. Roeloff van Diepholt dood.

Over de plaats waar van Diepholt overleed, is verschil, zie Matthaeus, *Anal.* I. 88. Burman, *Jaarb.* II. 273.

Bl. 193. r. 10.

Om der oorlogen wille.

Over deze oorlogen zie men de *Jaarboeken* van Burman.

Bl. 193. r. 16.

Mechtelt Gerrit van Rode dochter.

Wie deze Gerrit van Rode geweest is, konden wij niet opsporen, en vonden alleen Peter de Rode Willems zoon, ouderman der steenbidders in 1453, en Peter die Roede, ouderman der ryemsnyders in 1468. Zie Burman, *Jaarb.* II. 263, 314.

Herman van Dorschen. Bl. 192. r. 9 van o. *Mr. Elias van Oirt*, kan. van St. Maria bladz. 193 regel 20 en *Sweertgen van Buchel* bladz. 196, komen elders niet voor, doch hunne familien zijn in de Utrechtsche geschiedenis genoeg bekend.

Iets over PETRUS VORSTIUS, Pauslijk Legaat
in Nederland in den jare 1537,

MET BIJZONDERE BETREKKING TOT DE UTRECHTSCH E ZAKEN.

(Medegedeeld door J. J. DOBT v. FL.)

(Vervolg van bladz. 320.)

Dit *Placet* nu vult aan de rij der stukken, die in dien tijd in deze werden vereischt. Van dezelve zijn ons door den Heer de Ram voorts twee aangewezen in een boekje, waarvan ik hier des te eerder reppe, aangezien hetzelfde nog van eene andere zijde onze opletendheid dient gaande te maken. Het is dit:

*Facultates, etc., Dni Petri Vorstii episcopi Aquen.
ac comitis locumtenentis Rotae, etc., Pauli III.,
etc., ad, etc., Ferdinandum Romanorum, etc.,
Regem, etc., cum potestate legati a latere nuntii
ac oratoris, Anno Dni 1537. Excusum Trajecti
in officina Joannis Bernardi, demorantis (1) sub
turri divi Martini, in domo angulari, sub insignio
deaurati Leonis (8vo).*

(1) Ik heb reeds eens (VII. bladz. 209 sqq.) van dezen *Utrechtschen drukker* gesproken, en aldaar uit Panzer IX. 63, drie werken van zijne pers opsommende, er een vierde bijgevoegd, te weten: de Nederd. Vertaling van de *Formula subventionis pauperum* van Yperen. Met betrekking tot hetgene in den *Vriend des Vaderlands*, IV. 416 sqq. en VI. 133 sqq. over dit hoogst belangrijk onderwerp is gezegd, zij het mij vergund daarbij te voegen, hetgeen ik nu later in de Resolutien der Staten van Holland, als hiertoe betrekkelijk, heb gevonden, waaruit blijkt, hoe ook

De Heer Abbé is van gevoelen, dat hetzelfde wel door den broeder van den *nuncius*, onzen domdeken, ter daer die inrigting te Yperen de aandacht der Regering heeft tot zich getrokken :

1527. Sept. 4.

» Op dese dachvaert es my gelast een te nemen t'Antwerpen, uyt die Vroetschappen van Hollant van verstande, op s'lants cost ende te reysen te Brugge ende Ypperen, om aldaer te nemen instructie vande policie, den armen luyden te houden, vander beede langes der kercken, huysen ende straten, elcx na syn gebreken t'onderhouden, etc., opdat hetzelfde in Hollant mede t'effect gestelt mach worden."

— Nov. 17.

» Die groote steden hebben genomen copie vande ordonnancie van Yperen, gemaect op't onderhouden vanden armen luyden."

— Dec. 21.

» De Gedepp., etc., hebben aengenomen te rapporteren, etc.: In den eersten. Op de ordonancie van Yperen, om te voirsien den armen luyden, dat se nyet meer en loopen bidden in kercken."

1527. Febr. 28. Stil. Holl.

» *Sexto*: dat myn heeren vanden rade willen oversien, corrigeren, ende dan doen publiceren die advysen van Ypere ende Delft, roerende dat geen arme luyden en sullen gaen bidden langes de deuren ende den lande, met clausule van elcx in't syne te mogen adderen ende diminueren nae gelegenheyt ende qualiteyt vande stadt, etc."

1528. Febr. 25. Stil. Holl.

» Aengaende de ordonnantie te maken op't bidden vanden armen luyden, es opgesteld totten 15. Jan., ende binnen middelen tyden, sullen die van Amsterdam, die steden ende dorpen van Waterlant, Alcmæer ende anderen by hem geleegeen, ontbieden, ende maken een concept, achtervolgende de ordonnantie van Yperen, vanden raet ende van Delft, Haerlem insgelycx heur dorpen, Delft den cleyne steden ende dorpen van Delflant ende Schielant, Dortrecht binnen heur stede, ende den raet sal ten voorsz. dage, beschryven den steden onder Dortrecht gelegen, etc., Leyden, etc."

— Maart 16.

» Van den armen luyden nyet te bidden, mer 't onderhouden achtervolgende de ordonnancie van Yperen. Die steden van Haerlem, Delft, Amsterdam ende Hoiren, hebben hoep dese ordonnantie

perse zou kunnen zijn bezorgd, met welk gevoelen ik mij, als geene positieve bewijzen voor het tegendeel heb-

wel voirtgaen sal. Alle d'ander steden begeerden, dat Delft voir soude willen gaen. Leyden ende der Goude en hadden geen en moet, waeromme dese sake gecontinueert ter naster dachvaert in den Hage."

1531. Nov. 13.

» Vande ordonancie vande armen nyet te bidden. Subtelycken nyet ter executie te stellen, 't welk nyet doenlick en es, om den duyren tydt, coude winter ende andere saken, als in den geschrifte, daartoe ick my refereere.

— — 14.

» De solutie by den raet vanden Keyser, etc.: van den armen es seer favorabel, die precanten sullen de sake vanden armen re-commanderen, ende Godt sal gracie geven, als die van Yperen, Delft ende andere, die't onderhouden, gevende, etc."

Welk gevolg zoodanige pogingen ook te Utrecht, gelijk wij gezien hebben, aangewend, hadden, laat zich eenigzins opmaken uit de volgende kloekluidinge, die nog in den jare 1549 aldaar geschiedde:

Des Saturdachs den 27. Augusti.

» Voerts soe laten myn heren weten ende ghebieden een yegelyken, dat van nu voortaan niemand vanden inwoonders deser stadt vryheyt, tzy man ofte vrouw persoon, jonck oft out, en gae openbaer bidden ofte troggelen, ten zy, dat hem yerst ende vooral gegeven ende gegonst es, een teycken, twelck sy dragen sellen op hoer borst, waer duer een yegelyken weten sal mogen, dat hem sulcx te doen geconsenteert is, ende dieselve en sullen nyet moghen gaen bidden in eenighen kerken, off als sy voer de kerken, off elders gaen bidden, haer vuylicheyte off zericheyte ondecken, ende dit al op peyne van een jaer lang gebannen te worden uyt deser stadt & stadt vryheyt, ende daer en boven noch arbitralicke gecorrigeert te werden nae gelegenheid der saecken."

» Voerts soe wert geboden alle clercken die van buyten comen, om ter scole te gaen, ende alhier bidden sullen willen, dat se suffisante beihoen brenghen vander plaetse, daer sy opgevoeyt syn ende laest gewoent hebben, dat hoer ouders ende sy soe arm syn, datse nootshalven moeten gaen bidden, ende dieselve sel dan een

bende, zeer wel kan vereenigen. Hetzelve behelst, naar opgave van den Heer de Ram:

teyken gegeven worden, eer hy mach gaen bidden, die welcke hy op syn borst draghen sel, ende dit als op pene als voren."

"Ende waert, dat yemant enich fraude of bedroch gebruickte ofte besichde in't teyken voorsz., dyeselve sel verburen syn teyken, sonder dat hem tselve tot enigher tyt weder omme geconsenteert ende gegost sel worden, ende daer en boven gecorrigeert te werden nae gelegenheyt der saecken."

"Voorts wordt geboden, dat nymant hem voertaen en onderwinde met manden te gaen inder kerken, omme haer waskeersgens of anders daer inne te vercoopen, dan mit hore manden mit keersgens blyven voer der kerckdueren, ende dyt opt verbuieren van twee stuvers, tot behoef die se bekuert." (*Buursprae-boec*, 1549.)

Maar wat Jan Berentz. aangaat, zoo heb ik daarna in het *Buursprae-boec* van den jare 1525 gelezen:

"Maendach na Pynxteren. Nye boryher: Jan Huysinck Berentz., die Printer"

en is mij sedert de druk bij Panzer II. van 1514 verdacht voorgekomen. Bij deze, dus door mij genoemde, vijf drukken van Jan Berentz., voeg ik nu nog de volgende twee:

a. *Corte Cornikel, etc., Utrecht* Jan Barentsz. 1537, lang-quarto, die nu laatstelijk door den Heer Abbing, in zijn deugdzaam werk over Hoorn, I. 112, uit Pars 40 sq., is opgehaald, en waarop ik wel eens nader zal terugkomen.

b. *Die figuren vanden vii kerken van Rome. Gheprent tot Utrecht bi mi Jan Berentz., s. a.* Deze druk is aangebragt geworden door den Heer W. C. Ackersdijck te Rotterdam, in de *Kunst- en Letturbode*, 1837, I. 47, die er bijvoegt:

"De drukker was zeker de vader van hem, die naderhand uitgaf."

Een devote oeffeninghe tot eenen yegelycken choor der Enghelen, op wiens einde men leest:

Gheprent tot Utrecht in Sint Jans strate by my Bernt Janssoon, gesworen boecprenter der K. M. in't jaer ons Heren m. cccc. ende lxx den viii dach Januario.

Ik ben het hierin met den Heer Ackersdijck volkomen eens. Wanneer echter Bernt Jansz., als *typographus regius* eed heeft

1. de Bul, gedagt. 10 Sept. 1536, waarbij Paul III. aan Vorstius verleent *les pouvoirs et tous les facultés des legats* a latere.
2. een *bref ampliatif de ces facultés*, de dato 4 Febr. 1537.

gedaan, is mij niet gebleken. Eene opgave, voorkomende in het derde Memoriaal van den Hove, fol. xx r., betreft enkel de boekverkoo-
pers, en begint daarenboven eerst met den jare 1557; welke op-
gave mij evenwel voorkomt wel te verdienen, om hier ter plaatse
te worden medegedeeld. Zij is deze:

» Bouckvercopers geadmitteert binnen de stede
van Amersfoort (en van Utrecht).

Mr. Wouter Aertsz., bouckbinder ende lantmeter t'Amers-
fort, es geadmitteert opten xvii. May 1557.

Ten selven daghe is insghelycx gepermitteert Willem Dircx
opten Hoeff, ende Jacob Thonisz. Buys, aende Plaetse t'A-
mersfort.

Opten xiiii. Nov. a°. 1558, is gepermitteert Adriaen Jansz.,
boeckbinder, borger t'Amersfoort, om boecken aldaer te moghen
vercoopen, waervan hy den behoorlyken eedt, daer toe staende, ge-
daen heeft, my present.

Opt den xi. Jan. 1559 is Henr. Jansz. van Wagheninghen,
gehadt t'advys vanden Inquisiteur, ende gesien d'attestatie van zy-
nen biechtvader ende der stadt Wagheninghen, wesende syne
letste residentie, geadmitteert, om binnen Utrecht boucken te ver-
copen, des heeft hy synen eedt gedaen van Co. Ma^{ts} placcaten t'on-
derhouden, nopende 'tvercopen vande boucken gemaect, in
kennisse van my.

Op den vi. Nov. 1560, es Guido Henriexsz. van Oostende,
borger t'Utrecht, naer voergaende advis vanden Inquisiteur ende
den Schout van Utrecht, geadmitteert, om boucken te mogen verco-
pen, mits hem regulerende volgens Co. Ma^{ts} placcaten, daervan
hy synen eedt gedaen heeft in handen van my.

Opten xix. Nov. 1560, is Gerrit Rutgersz., burger t'Utrecht,
naer voergaende advis vanden Inquisiteur ende Schout van Utrecht,
geadmitteert, om boucken te mogen vercopen, mits hem reguleren-
de volgens Co. Ma^{ts} placcaten, daer van hy syn eedt gedaen heeft
in handen van my.

En hierna zou dan, naar de volgorde, in te voegen zijn het door mij medegedeelde *Placet* van den 27. Jun. 1537, opgevolgd door de *Acte* van den 1. Jul., krachtens welke de Gouvernante dit een en ander, in *forma* ter kennis brengt van degenen, die het aanging, welke *Acte* ons weer door den Heer de Ram aangewezen is in het *tweede* (moet zijn het *eerste*) deel van het derde *Placcaet-boek* van Vlaenderen; waarbij dan eindelijk nog, wat bepaaldelijk Utrecht aangaat, komt de *Attache* van den Hove Provinciaal, van den 10. Nov. 1537, door mij achter het *Placet* medegedeeld.

Het dagboek van van Etten, vol van belangrijke bijzonderheden in 't algemeen, meldt (bij den Heer de Ram, bladz. 64 sqq.) bepaaldelijk aangaande het naderen *tot*, en de komst en het verblijf van den Legaat *te* Utrecht, het volgende:

»... Die sabbato xix, mane, R. D. nuncius ascendit navem versus Rhenen, oppidum ditionis Trajectensis, quod aberat quatuor milliaribus, quo me praemisit equitem. Dictum autem oppidum Arnhem est bene munitum, elegans et populosum, sed castrum ducis nihil habet ornamenti, tamen dicitur habere amoenitatem pomariorum, neque videtur forte. Habebat dux ibidem

Opten x. May 1561, es Hans v. Mansfelt, burger t'Utrecht, naer voorg. advis, etc., geadmitteert, etc.

Op den ix. Apr. 1562, es Mich. Henricxsz. v. Heesch, burgher t'Utrecht, naer voorg. advis vanden Subst. schout der stadt Utrecht, geadmitteert, om binnen Utrecht boucken te vercopen, ende heeft den eedt gedaen aen handen van my.

Opten xi. May 1564, es Jacob Jacobsz. v. Goch, burger t'Utrecht, naer voorg. advis vd. Schout, Burgermeesteren ende Regierders der stadt Utrecht, mitsg. vd. Inquisiteur, by den hove van Utrecht, geadmitteert, etc.

G. SCHRIVERS." (Eens voor al).

duos leones, quibus multum delectabatur et faciebat pro illis exstrui domum elegantem. Dux est mediocris staturae, sed robustus et obesus, barba continuo rasa et capite tonso, in quo habet semper biretum parvum, foris pilosum, subflavum, ut imitetur capillos, super quo habet alium biretum ex veluto nigro cum plumula alba, *a la ursina*, habitu militari. In itinere reperi equos R. D. nuntii missos obviam ex Trajecto. Meridie prandium fecimus in Rhenen, deinde ascendimus versus Trajectum omnes equites, quo confectis tribus bonis milliaribus vespere pervenimus, veniente obviam primo domino decano fratre, deinde praeposito Slacheick et multis aliis equitibus, ita, quod honestissime intravit, et primum accessit templum S^{ci} Martini valde magnificum, deinde domum (1) R. D. fratris decani sui valde magnificam."

»Die dominica xx^a fuit festum Pentecostes, et R. D. nuntius comitatus a praelatis et canonicis ivit ad summam missam in cathedrali, quae valde solemniter et decore fiebat; nam servantur tam compositi mores in choro quam adhuc usquam alibi vidimus celebrari."

»Die lunae xxi^a R. D. nuntius fecit vocari quinque capitula et ipsis intimavit sacrum concilium universale, et ipsos acriter admonuit de controversiis et litibus, quas praelati et canonici inter se habebant, de quibus gratias egerunt. Quia vero R. D. nuntius lassus erat ex longo itinere, tum, quia voluit ibi suos visitare, tum etiam, quia commodissime erat in domo fratris et in amoenissima civitate, permansit ibidem usque ad diem

(1) Over deze *domus magnifica*, zie: Mr. A. M. C. van Asch van Wijk's *Karel V. te Utrecht in 1540*, p. 19 en 87. — *Speciāliora* hieromtrent bij eene andere gelegenheid.

martis XXVIII Maji, Interea fuit invitatus a diversis praelatis, et visitavit castrum, quod ibidem noviter est constructum, et est valde forte. Est autem civitas Trajectensis longe ornatissima et amoenissima, circumcincta brachiis fluvii Rheni non procul illinc intrantis in mare, ex quo etiam duo brachia transeunt civitatem, templa sunt elegantia cum coemeteriis amoenissimis consitos arboribus; cathedralis S^a Martini est valde magnifica cum alta et artificiosa turre, beatae Mariae est elegantissima, S^a Joannis habet amoenissimum coemeterium (2), ad quod sub vespere puellae conveniunt plurimae, et cantatur ac modulatur suavissime."

(1) Omtrent de beplanting van dit kerkhof met eikenboomen, eenige jaren te voren (1522), vindt men in het bovengemelde *Registrum* van Lieverjan, de volgende bijzonderheden aangeekend:

Item, in festo S. Matthiae apostoli, solvi cuidam nautae, qui adduxit ex Leiderdorp centum arbores novellas quercinas, plantandas in cimeterio nostro, 8 L.

Item, ex beneplacito capituli, solvi postea fratri laico conventuali regularium in Leiderdorp pro praedictis centum arboribus quercinis, de qualibet unum stuf. monetae Holl., ad usum praescripti conventus, et pro bibali dicti fratris laici effodientis, 6 st.

Item, solvi Wilhelmo de Kessel, sculteto nostro, misso pro praedictis arboribus in Leiderdorp, de dictis suis et de aliis requisitis, vulgariter, *van staken mettie planken aen die boomen geset op ons kerkhof, om te moghen bliven staen*, juxta cedula suam, 30 L.

Item, Henr. Loeffridi, qui effodit foveas, atque plantavit dictas arbores ad aliquot dies in cimeterio nostro una cum adiutoribus suis, etc., 11 L 12 sc.

Item, exposui ad *myngeldt* in venditione unius arboris in cimeterio nostro, prope murum noviter constructum, per Anto. Beeflant, in area sua, etc., 2 L 8 sc.

Item, solvi duobus laboratoribus, qui laboraverant circa dictam

Ook van stadswege viel den *nuncius* de gewoonlijke onderscheiding van voornamen gasten ten deel. In de *Kameraars-rekening* van den jare 1536—1537 vind ik aangeteekend:

» *Item, 24 stadskannen wyn, geschonken den Legaet van Romen, ten huysse van myn heere dye Domdeken, Johan van Voorst, 3 L.*»

Wat voorts zijn oponthoud te Utrecht aangaat, zoo zijn mij onderscheidene daadzaken voorgekomen, waardoor Vorstius zich gedurende hetzelfde als *legatus a latere* te kennen gaf, van welke ik slechts één wil mededeelen, die den aard van zijne magt, zoo het mij voorkomt, op eene eigendommelijke wijze kenmerkt. In het meergemelde *Memoriaal*, vind ik namelijk fol. 267 r., het volgende geregistreerd:

» *Op huyden den XII. Octobris, is den Hove van Utrecht, van wegen Heeren Jan Jacobsz., officiant tot Cockengen, gepresenteert geweest sekere Rescript, geimpetreert vanden Eerwaardigen Vader in Gode, Dno Petro Vorstio, episcopo Aquensi et nuncio apostolico, van dat dieselve Heer Jan, committerende incestum, een kyndt by syn suster geprocreert hadde, mitsgaders brieven van Placet vande K. Mt. daer be-neffens, versouckende van denselven Hove Attache,*

arborem, antequam exponeretur venditioni, ut evellerent eam radicibus e terra, etc. 6 L.

Item, solvi pro nonaginta sepibus, vulgariter voor 90 tuynen ad novellas arbores quercinas in cimeterio nostro plantandas, pro qualibet sepe 1 st. et 9 alb., fac. 63 L.

Item, adhuc pro tribus sepibus, vulgariter voor 3 tuynen aen die doornboompjes, de qualibet sepe, ut supra, 2 L 2 sc.

Item, solvi Egidio Henrici de octo dietis suis, quibus laborando aequavit et mundavit cimeterium, 11 L 4 sc.»

omme hetselve Rescript te werck te mogen doen leggen, na syne forme ende inhouden, die hem gegonst is als hier na volcht:

't Hof consenteert, soe veel in hem is, dat die Suppl. zyn Rescript apostolicq, daer dese Requeste aen gehecht is, te werck sal moghen leggen na zyne forme ende inhouden, volgende die brieven van Placet vande K. Mt., behouden, dat die Suppl. tselve Rescript presenteren sal, zynen behoirlicken Rechter bynnen die tyt van ses weecken naestvolg. Actum Tutrecht, ut supra."

Na te Utrecht omstreeks acht dagen te hebben vertoeft, is hij vertrokken, gelijk het gemelde dagboek zegt:

» Die martis alterius septimanae xxix^a Maji, facto prandio R. D. nuncius illinc discessit versus Buscum-ducis. . ."

Na het afdrukken, van hetgeen tot dus verre over Vorstius is gezegd, het genoemde tweede Memoriaal nog eens naauwkeurig doorgaande, vind ik, fol. 284 v., nog deze Attache, die mij tot daartoe ontglipt was:

» Op huyden den iv. Juny anno xxxviii, heeft Heer Peter Vorstius, biscop van Aquis, den Hove van Utrecht gepresenteert sekere provisie apostolyque, ende ampliatio van zynder exspectative op een tweede prebende inde kerk van Sint Salvatoers t'Utrecht, met brieven van Placet byden Keyser daerop geexpedieert, versouckende anden Hove daerop Attache, die hem gegonst is. Actum uts."

STATISTIEK.

Marktprijzen te Utrecht van Weit en Rogge over een tijdvak van 50 jaren van 1601 tot en met 1650. Getrokken uit de redevoering over de Wet tot begunstiging van den Landbouw door Jonkh^r M. M. M. A. J. van Asch van Wijck, in der tijd Lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal enz.

Drie maandelijksche middelbare marktprijs te Utrecht, van Weit en Rogge, over een tijdvak van 25 jaren, van 1625 tot en met 1650.

(*Vervolg van bladz. 249.*)

	Tijdvak.	Weit.	Rogge.
1626.	1ste 3. Mn.	f 9,15 ⁵ / ₁₃ .	f 6,03 ¹¹ / ₁₃ .
	2de "	" 9,94 ³ / ₁₃ .	" 6,15 ⁵ / ₁₃ .
	3de "	" 10,15 ⁵ / ₁₃ .	" 6,50.
	4de "	" 8,65 ⁵ / ₁₃ .	" 6,079/ ₁₃ .
1627.	1ste "	" 8,28 ¹² / ₁₃ .	" 5,50.
	2de "	" 8,72 ² / ₁₃ .	" 5,96 ² / ₁₃ .
	3de "	" 9,18 ¹² / ₁₃ .	" 6,00.
	4de "	" 8,579/ ₁₃ .	" 6,00.
1628.	1ste "	" 8,50.	" 5,50.
	2de "	" 9,03 ¹¹ / ₁₃ .	" 5,88 ⁶ / ₁₃ .
	3de "	" 9,53 ¹¹ / ₁₃ .	" 6,19 ³ / ₁₃ .
	4de "	" 9,90 ⁵ / ₁₃ .	" 7,65 ⁵ / ₁₃ .
1629.	1ste "	" 9,94 ³ / ₁₃ .	" 8,079/ ₁₃ .
	2de "	" 11,34 ⁸ / ₁₃ .	" 9,65 ⁵ / ₁₃ .
	3de "	" 12,51 ¹² / ₁₃ .	" 10,03 ¹¹ / ₁₃ .
	4de "	" 11,50.	" 10,079/ ₁₃ .
1630.	1ste "	" 10,829/ ₁₃ .	" 9,38 ⁶ / ₁₃ .
	2de "	" 11,51 ¹² / ₁₃ .	" 9,73 ¹ / ₁₃ .
	3de "	" 12,73 ¹ / ₁₃ .	" 11,37 ¹ / ₁₃ .
	4de "	" 16,34 ⁸ / ₁₃ .	" 14,84 ⁸ / ₁₃ .

	Tijdvak.	Weit.	Rogg.
1631.	1ste 3 Mn.	f 16,19 ³ / ₁₃ .	f 13,73 ¹ / ₁₃ .
	2de "	" 16,07 ⁹ / ₁₃ .	" 11,26 ² / ₁₃ .
	3de "	" 14,57 ² / ₁₃ .	" 7,11 ⁷ / ₁₃ .
	4de "	" 12,19 ³ / ₁₃ .	" 7,73 ¹ / ₁₃ .
1632.	1ste "	" 11,00.	" 6,19 ³ / ₁₃ .
	2de "	" 11,03 ¹¹ / ₁₃ .	" 5,69 ³ / ₁₃ .
	3de "	" 11,23 ¹ / ₁₃ .	" 6,00.
	4de "	" 9,84 ⁸ / ₁₃ .	" 5,86 ⁷ / ₁₃ .
1633.	1ste "	" 8,46 ² / ₁₃ .	" 5,05 ¹⁰ / ₁₃ .
	2de "	" 9,19 ³ / ₁₃ .	" 5,05 ¹⁰ / ₁₃ .
	3de "	" 10,07 ⁹ / ₁₃ .	" 5,40 ⁵ / ₁₃ .
	4de "	" 9,03 ¹¹ / ₁₃ .	" 5,21 ² / ₁₃ .
1634.	1ste "	" 9,73 ¹ / ₁₃ .	" 6,01 ¹² / ₁₃ .
	2de "	" 10,34 ⁸ / ₁₃ .	" 6,25.
	3de "	" 10,34 ⁸ / ₁₃ .	" 6,28 ¹¹ / ₁₃ .
	4de "	" 9,53 ¹¹ / ₁₃ .	" 6,78 ¹¹ / ₁₃ .
1635.	1ste "	" 9,26 ¹² / ₁₃ .	" 6,75.
	2de "	" 9,57 ⁹ / ₁₃ .	" 6,15.
	3de "	" 10,00.	" 6,48 ¹ / ₁₃ .
	4de "	" 9,69 ³ / ₁₃ .	" 5,78 ¹¹ / ₁₃ .
1636.	1ste "	" 9,42 ⁴ / ₁₃ .	" 5,51 ¹² / ₁₃ .
	2de "	" 9,69 ³ / ₁₃ .	" 5,40 ⁵ / ₁₃ .
	3de "	" 10,78 ¹² / ₁₃ .	" 5,25.
	4de "	" 10,53 ¹¹ / ₁₃ .	" 5,48.
1637.	1ste "	" 9,39 ³ / ₁₃ .	" 5,55 ¹⁰ / ₁₃ .
	2de "	" 9,00.	" 5,25.
	3de "	" 9,00.	" 5,48.
	4de "	" 9,80 ¹⁰ / ₁₃ .	" 6,51 ¹² / ₁₃ .
1638.	1ste "	" 9,46 ² / ₁₃ .	" 6,28 ¹¹ / ₁₃ .
	2de "	" 9,03 ¹¹ / ₁₃ .	" 6,21 ² / ₁₃ .
	3de "	" 9,50.	" 6,01 ¹² / ₁₃ .
	4de "	" 9,15 ⁵ / ₁₃ .	" 6,09 ⁸ / ₁₃ .
1639.	1ste "	" 8,42 ⁴ / ₁₃ .	" 5,71 ² / ₁₃ .
	2de "	" 8,00.	" 5,25.
	3de "	" 8,50.	" 5,32 ⁹ / ₁₃ .
	4de "	" 8,65 ⁵ / ₁₃ .	" 5,75.
1640.	1ste "	" 8,65 ⁵ / ₁₃ .	" 6,13 ⁴ / ₁₃ .
	2de "	" 9,03 ¹¹ / ₁₃ .	" 6,75.
	3de "	" 10,03 ¹¹ / ₁₃ .	" 6,75.
	4de "	" 10,38 ⁶ / ₁₃ .	" 6,55 ¹⁰ / ₁₃ .
1641.	1ste "	" 10,00.	" 6,09 ³ / ₁₃ .

	Tijdvak.		Weit.		Rogge.
	2de 3 Mn.	<i>f</i>	10,23 ¹ / ₁₃ .	<i>f</i>	5,94 ³ / ₁₃ .
	3de "	"	10,50.	"	6,01 ¹² / ₁₃ .
	4de "	"	9,84 ³ / ₁₃ .	"	5,63 ⁷ / ₁₃ .
1642.	1ste "	"	9,07 ⁹ / ₁₃ .	"	5,32 ⁸ / ₁₃ .
	2de "	"	9,07 ⁹ / ₁₃ .	"	5,32 ⁹ / ₁₃ .
	3de "	"	9,84 ³ / ₁₃ .	"	5,75.
	4de "	"	10,50.	"	5,75.
1643.	1ste "	"	10,30 ¹⁰ / ₁₃ .	"	5,75.
	2de "	"	10,03 ¹¹ / ₁₃ .	"	5,90 ⁸ / ₁₃ .
	3de "	"	9,88 ⁶ / ₁₃ .	"	6,25.
	4de "	"	10,26 ¹² / ₁₃ .	"	6,75.
1644.	1ste "	"	10,50.	"	6,94 ³ / ₁₃ .
	2de "	"	10,50.	"	6,94 ³ / ₁₃ .
	3de "	"	10,50.	"	6,94 ³ / ₁₃ .
	4de "	"	10,50.	"	6,94 ³ / ₁₃ .
1645.	1ste "	"	10,07 ⁹ / ₁₃ .	"	6,48 ¹ / ₁₃ .
	2de "	"	9,84 ⁸ / ₁₃ .	"	6,25.
	3de "	"	10,23 ¹ / ₁₃ .	"	6,25.
	4de "	"	10,07 ⁹ / ₁₃ .	"	5,78 ⁹ / ₁₃ .
1646.	1ste "	"	9,26 ¹² / ₁₃ .	"	5,25.
	2de "	"	8,00.	"	4,90 ⁵ / ₁₃ .
	3de "	"	7,50.	"	4,90 ⁵ / ₁₃ .
	4de "	"	7,92 ⁶ / ₁₃ .	"	4,75.
1647.	1ste "	"	7,76 ¹² / ₁₃ .	"	4,75.
	2de "	"	7,07 ⁹ / ₁₃ .	"	4,75.
	3de "	"	8,80 ¹⁰ / ₁₃ .	"	5,19 ³ / ₁₃ .
	4de "	"	10,30 ¹⁰ / ₁₃ .	"	6,30 ¹⁰ / ₁₃ .
1648.	1ste "	"	10,23 ¹ / ₁₃ .	"	6,03 ¹¹ / ₁₃ .
	2de "	"	11,00.	"	6,07 ⁹ / ₁₃ .
	3de "	"	12,07 ⁹ / ₁₃ .	"	6,80 ¹⁰ / ₁₃ .
	4de "	"	13,30 ¹⁰ / ₁₃ .	"	7,40 ¹⁰ / ₁₃ .
1649.	1ste "	"	11,00.	"	7,46 ² / ₁₃ .
	2de "	"	11,46 ² / ₁₃ .	"	7,92 ⁴ / ₁₃ .
	3de "	"	12,00.	"	7,42 ⁴ / ₁₃ .
	4de "	"	12,69 ³ / ₁₃ .	"	9,92 ⁴ / ₁₃ .
1650.	1ste "	"	12,73 ¹ / ₁₃ .	"	10,03 ¹¹ / ₁₃ .
	2de "	"	12,46 ² / ₁₃ .	"	8,84 ⁸ / ₁₃ .
	4de "	"	12,50.	"	8,50.
	3de "	"	11,84 ⁴ / ₁₃ .	"	9,69 ³ / ₁₃ .

Het slot volgt.

TAFEL

VAN

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

In de maand OCTOBER 1841,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOL

TE UTRECHT,

ONDER TOEZICHT VAN DEN HOOGLERAAR

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des middags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren.)

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 's MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDHE. 's MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
1	753	753	754	753	155	176	164	152	Z. W.	Betrokken.
2	759	759	760	760	154	164	156	128	N. W.	Bewolkt.
3	759	759	759	758	153	144	14	12	N. O.	Betrokken.
4	754	753	752	749	123	122	126	12	idem.	idem.
5	743	744	745	742	12	14	135	78	idem.	Helder.
6	735	736	737	738	104	12	116	102	idem.	Betrokken.
7	742	743	744	743	113	135	136	10	W.	idem.
8	745	746	747	749	116	136	132	112	Z. W.	idem.
9	756	757	758	760	11	126	128	104	N.	idem.
10	762	763	762	761	108	13	136	108	W.	Bewolkt.
11	758	756	756	755	112	13	135	98	Z. W.	Betrokken.
12	751	750	749	748	116	136	132	10	N. O.	Bewolkt.
13	733	753	759	763	108	119	121	93	N.	idem.
14	760	760	760	759	155	14	148	15	N.t.W.	Betrokken.
15	751	750	751	753	129	144	113	112	W.	Bewolkt.
16	753	753	746	744	9	74	9	114	Z. W.	Betrokken.

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 'SMIDD. te 12 ur	WEERSGESTELDH. 's MIDD. 12 UREN.	
	9 ur.	12u.	3 ur.	9 ur.	9ur.	12u.	3ur.	9ur			
17	752	752	748	749	98	11	15	11	N. W.	Bewolkt.	
18	747	750	756	761	104	10 ₂	108	7	Z. W.	Betrokken.	
19	754	752	752	760	84	96	10	78	idem.	Bewolkt.	
20	763	765	762	759	74	104	10	65	W.	Helder.	
21	756	758	762	766	74	82	66	6	N. W.	Bewolkt.	
22	769	769	769	766	64	86	82	52	idem.	idem.	
23	756	755	752	747	64	9	103	114	N. O.	idem.	
24	741	740	740	740	108	118	112	102	W.	idem.	
25	742	744	744	747	82	103	108	76	O.	idem.	
26	748	748	749	749	84	88	83	76	Z. O.	idem.	
27	747	747	746	747	26	9	93	9	O. t. Z.	idem.	
28	752	754	755	757	88	8	74	67	Z. O.	Betrokken.	
29	759	760	758	756	7	78	8	68	O.	Bewolkt.	
30	755	756	756	757	82	97	98	98	idem.	idem.	
31	760	761	762	763	96	116	11	91	idem.	idem.	
GEMIDDELDE WAARNEMING											
1	751	7513	7516	7517	1241	1393	1369	1104	Van den 1st. tot den 10e.		
2	7544	7544	7559	7551	105	1155	1177	97	— — 10en. — — 20e.		
3	7552	7559	7554	7551	79	934	917	818	— — 20st. — — 31st.		
	75286	75352	75316	75363	985	1166	1154	943			

- 1 's middags en 's avonds regen.
 3 's avonds regen.
 6 's namiddags en 's avonds wind en regen.
 8 's avonds regen.
 9 's morgens en 's avonds regen.
 11 's morgens regenachtig.
 12 's avonds regen en wind.
 13 's morgens vroeg regen.
 15 's morgens regen en wind, 's avonds hevige wind.
 17 's morgens helder 's middags regen.
 18 's nachts storm uit het z. w.
 21 's morgens regen en hagel.
 24 's namiddags regen.
 28 den geheelen dag geregend.
 29 's morgens mistig 's avonds storm.
 30 's avonds regenachtig.
 31 's morgens mistig.

Algemeen gemiddeld, Barometer 753.67, Thermometer 10.62.

October 1842.

STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.

	GEBORENEN.										HUWELIJKEN	ECHTSCHIEDINGEN	OVER-LEDENEN.	
	Getal.		waarender:										M.	V.
			Onechte.		Tweel.		Doodgeb.							
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.				M.	V.	
UTRECHT.....	56	70	2	6	1	»	4	12	»	73	60			
AMERSFOORT.	11	19	2	1	1	»	2	7	»	17	15			
RHENEN.	5	9	»	»	1	»	»	2	»	»	»			
WIJK BIJ DUURSTEDE.	5	4	»	»	»	»	»	5	»	2	4			
MONTFOORT.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»			
IJSSELSTEIN.	7	7	2	»	1	»	»	2	»	2	2			

STAND DES WATERS.

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

1 October 1842.	4 el 99 dm.
15 —————	5 - 16 —
31 —————	5 - 06 —

D'. CORNELIS BOOTH

BESCHRIJVING

VAN

U T R E C H T.

Met het plan der stad, in 1598, door A. VAN VIANEN
in koper gegraveerd.

In de belangrijke verzameling van HSS. onlangs door de H. H. Staten dezer Provincie voor het gewestelijk archief aangekocht, vond de redactie een eersten druk van de korte beschrijving van Utrecht door den oudheidkundigen Cornelis Booth, Raadsheer in den Hove, Burgemeester der stad Utrecht, Gecommitteerde ter Beschrijvinge, Heemraad van den Lekdijk enz.

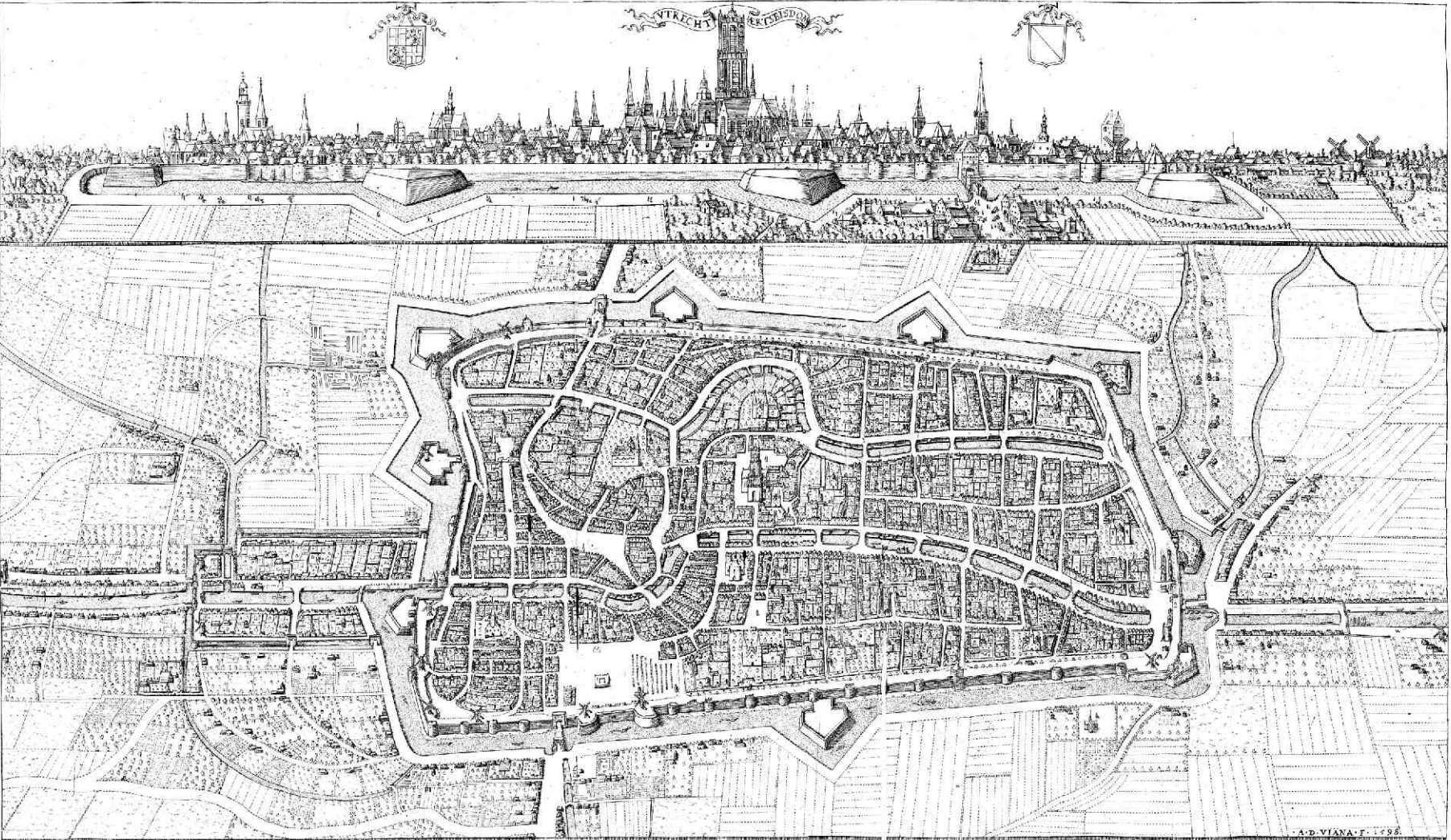
Uit het oud adellijk geslacht der Boorthen gesproten (*), verhoogde deze schrandere staatkundige den luister zijner geboorte door eene uitstekende kennis der geschiedenis en oudheden des vaderlands, waarvan de gemelde verzameling op iedere bladz. getuigt. Zijn voornaamste doel, de opsporing van oude Stichtsche geslachten, wees hem als het ware van zelve den weg tot de belangrijkste zaken betreffende de geschiedenis en oudheden van dit gewest. Hij bleef dan ook niet in gebreke dezelve aan te teekenen, en waar zulks mogelijk was uit te breiden, gelijk zijne briefwisseling met den oudheidkundige Arend van Buchel (+), Jr. A. van Winsen, Heer van Hoenkoop en anderen zijner tijdgenooten, nog getuigt. Later eigenaar geworden van zeer veel stukken door die mannen bijeengebragt, zag hij zich een ruim veld ter uitbreiding zijner aantekeningen geopend, en wij zijn niet vreemd van het denkbeeld, dat hij zich voorstelde, eene uitvoerige beschrij-

(*) Zie Opgaande linie van het geslacht Booth.

(+) Tijdschrift van Utrecht, VIII deel, bladz. 290.

Oriens

UTRECHT

A. D. VIANA. F. 1498.

Occidens

ving van het Sticht en de stad Utrecht te geven. In 1648 intusschen werd hij aangezocht, om eene korte beschrijving van Utrecht onder [de kaart van Saffleven te plaatsen, waaraan hij gaarne voldeed; de beschrijving, welke wij hier laten volgen, is daaraan haren oorsprong verschuldigd.

In 1715 werd deze in 4°, doch zeer gebrekkig, op nieuw uitgegeven door Joh. Kanneman; en door van de Water waardig gekeurd als inleiding vóór zijn Placaatboek dezer stad, geplaatst te worden, terwijl dezelve in 1743 achter de Stichtsche cleyne Chronicke van J. F. van Cortgeen, nog eens herdrukt werd. — Alle deze uitgaven zijn thans zeldzaam en het keurig werk van v. d. Water niet in ieders handen. Het kwam dus der redactie niet ongepast voor deze eenvoudige beschrijving, welke in een kort bestek vele merkwaardigheden bevat, in dit Tijdschrift op te nemen, en te doen vergezeld gaan van het plan der stad, gegraveerd door A. van Vianen in 1598, welke koperen plaat in de Archieven der stad bewaard, aan de redactie ter afdrukking goedgunstig door den Achtb. Raad is toegestaan. — Wij zullen ons onthouden aanmerkingen te maken op dezen platten grond, door het stift van den naauwkeurigen van Vianen geëst, doch alleen hierbij voegen, dat zijn kleinzoon A. van Vianen in 1651 de toestemming verkreeg er afdrukken van te mogen laten trekken.

Ten slotte moet hier ter opheldering worden gezegd, dat de bierbrouwerijen meest aan de westzijde der Oude Gracht aan de beide einden der stad gelegen, door de kleine figuurtjes op de straat en aan de gracht, zijn gekenmerkt.

REDACTIE.

Utrecht, een seer oude, vermaerde ende heerlijke Stadt, is gelegen op de middelstroom des Rhijns in Batavien, tusschen de uysterste heyden ende limiten van Duytschlandt ende van Gallien ofte Walslandt. Ten tyden der Romeynen, soo niet by forme van een bemuerde Stadt (hoedane niet alleen in 't Eylandt Batavia, maer oock in gantsch Duytschlandt genige geloofd worden, noch binnen twee honderd jaren na *Christi* Geboorte, geweest te zijn) immers ten minsten met

verscheyden *Castra* ofte Block-huysen aldacr by den anderen geboudt, tegens de gedurige aenvechtinghe ende overval harer Vyanden, ende tot bewaringhe van der Roomsche Krijgsluyden krijghs- ende levens voorraad, 't welk alhier den Rhyn- op uyt Gallien ende Britannien met schepen gevoerd wierdt, sulcx eensdeels d'oude Historie-schryvers, maer insonderheydt de onder-aerdsche ende uytgegravene overblyfselen betuygen: Want niet alleen binnen op veele plaetsen, alse eertijts op Bisschops-hof ende elders, naderhandt tusschen den Dom ende 't Oude-Kerckhof, ende noch onlanghs voor St. Peters; maer oock een weynich buyten de Stadt, principalick boven dien by Vechten op Wiltenburgh, ende beneden by de Maern op de Hoogh- Woerd, by uyt-gravinge van d'oude fundamenten, bevonden worden veel reliquien der Romeynen, niet alleen seer konstige ende van suyvere rode aerde gebackene potten, testen, kaunen, kommen, schalen, tegelen ende altaer-steenen met Roomsche inscriptien, maer oock eenige goude, vele silvere, ende eene menichte kopere penningen der eerste Roomsche Keyseren Augusti, Tiberii, Claudii, Neronis, Vespasiani, Trajani, ende sonderlingh Antoninorum: Waer door oock eenige meynen veroorsaecht te zijn, dat vele geloofd hebben, dat dese Stadt *Antonina* genaemd zy geweest, naer d'een of d'ander Roomschen Antonius, eerste fundateur van dien; alhoewel sulcx swaerlick bewesen soude kunnen worden. Is nochtans seecker, dat dese Stadt een van de oudste in Nederlandt altijds geacht ende gehouden is geweest, by d'Inwoonders alhier op den Rhijn begrepen, somen gelooft, onder schut van de boven-verhaalde *Castra* ofte Blockhuysen, ende daerom by sommige *Legio Tricesima Ulpia* van *Ptolemaeus*, ende *UTricesima* of *Utricesium* van Marcellinus genoemd: Doch ten tijden van d'eerste Christen-Leeraers (namentlijk Wiltbertus, Wiltfridus, Willebrordus, Winfridus ende andere, hare Engelsch-Saxensche medgesellen uyt Engelandt tot bekeringe der ongelovige Saxens en Friesen overgekomen) *Wiltaburgum*, *Wilttrajectum*, nu int 't gemeen *Ultrajectum*, bevorens *Trajectum*, *Trecht*, ende (tot onderscheyd van *Trajectum superius*, *ad Mosam*, Maastricht)

Trajectum inferius, ad Rhenum, oock wel *Trajectum Velus*, Autrecht, dat is, Oud Trecht, ende na de nieuwe bemuringe, die ontrent den jare 930 geschiede, oock somtyts *Trajectum novum* Nutrecht, dat is, Nieuw Trecht, ende zedert Utrecht genaemd: want Trect, Trecht, Drecht, Tricht by de oude betekend een passagie, soo over als door een riviere, beecke, canale, ofte eenige andere engte; hoedane passagie alhier niet alleen over de Riviere des Rhijns te lande, maer oock langs deselve te water, voor de stoppinge des strooms te *Catwijk*, de bequaemste te vallen plach, ende sedert altijd, ja noch ten huydigen dage seer gefrequenteeerd: daaromme oock by opstand van Oorloch ende overval van vyanden, van ouden tijden af, veel aanstoots onderworpen. Eerstelick wanneer d'Inwoonders alhier ende in gantsch Batavia, met de Romeynen als Vrunden ende Bondgenoten levende, van d'oude Francken (alsdoen *Germani* genaemd) overvallen, ende de Romeynen tot in 't binnenste van Gallien verjaeghd wierden: Daer na, doen de Saxens, Friesen, Denen, Nortmannen ende Slaven Tazcar overvallen, nedergeworpen, ende naderhand de Franken weder geoccupeerd en beseten hebben: Dan Radbodus der Friesen Coningh; dien Pipinus weder uytdeef, ende de nieuwe Christenkercke tot voort-plantinge van den Geloove, onder Willebrordo ende Winfrido, eerste Bischoppen, groote goederen ende vryheden gaf: Na wiens dood Autrecht wederom van d'ongelovige Neder-Saxens en Friesen, ende dan van de Noordsche Sprinckhanen, sonderling wanneer 't Roomsche Rijk, onder de Sonen van Keyser Ludovicus de Vrome verdeeld was, met grooter kracht besprongen ende aengevochten, ja eyndelick van deselve, in den generalen overloop van Duytschlandt ende Walslandt, t'eene-maal verdestrueert, verbrand, ende d'Inwoonders van dien, door de scherpte des swaerds omgebracht zijn. Soo dat byna alle d'eerste Bischoppen van 's Weerlds hoogheyt niet veel te het, noch daar mede gediend zijn geweest; nemaer, soo van haer getuygd wordt, 't Geestelick met yver en eenvoudigheyt, oock genoegsaem alleen betrachtende, daer over veel kruys en wederwaerdigheyt hebben moeten uytstaen.

Dan want, gelijk men gemeenlick segt, brand seldom vergert, ende 't goede gedrukt, veeltyds heerlicker oprijst, soe zijn, 't sedert de verwoestinge, verscheyden Roomsche Coningen ende andere Vorsten, 't zy door mededogendheyt, ofte door yver tot de Religie bewogen geweest, de Kerke ende den Bisschop met veele nieuwe goederen te begiften; ende niet alleen deselve, maer oock de Stadt, nu eenige Jaren verwoest gelegen hebbende, ende ten tijde van Bisschop Baldric weder op nieuw bemuerd zijnde, hare Privilegien sulcx te vermeerderen, dat daer door de Bisschoppen, Vorsten des Rijcx, *Principes Imperii*, genoemd zyn geweest, streckende haer *Diocesis* ende Geestelijke jurisdictie over alle de tegenwoordigh Geunieerde Provinciën, van Embderland, ende 't Sticht van Munster af, door Cleefland, tot aen ende in Brabant en Vlaenderen toe: Ende het Vorstendom, ofte Werdlyck gebied, niet alleen over het Nedersticht, aen dese zyde der Isele, 't welck nu, als de middelste van deselve Vereenighde Nederlanden, veel nauwer dan voor desen bepaeld, ende in vier Maerschalcck-ampten verdeeld leght; doch eertijds met de Veluwe en 't land van Culenburch in Gelderland, oock met de landen van Vianen, Iselsteyn, Woerden, Amstelland, ende noch verder in Holland geenclaveerd is geweest: Maer oock het Oversticht aen gene sijde der Isele, waer onder de gansche Provinciën van Overysel, Groeningen, d'Omme-landen, ende Drent, mitsgaders noch eenige kleynder Heerlijckheden meer toebehoorigh waren. Sulcx niet ongelooflijk is, 't geen sommige schrijven, dat dit Vorstendom, in tijden van nood, wel veertigh duysend man in 't Veld konde brengen. Waeromme oock niet alleen naburige, maer oock verre-gelegene Vorsten en Heeren, ja oock gekroonde Hoofden selfs, dickmael met grooter hevigheyt ende macht desen Bisschops-myter, als een electief hooch-gesach voor den haren geambieerd hebben. Die dan verkooren en op dien Stool geseten zijnde, somtijds meer gesorgd hebben, voor hare naburige vrunden en aenverwanten, dan voor haer getroude Bruyd en toevertroude Bisschops-stool; dewelcke sy doch maer in lystocht besaten.

Ondertusschen hebben oock eenige van des Stichts Edelen

mannen van buyten, ende desselfs Ministerialen ofte Dienstmannen van binnen, haer wel weten te dienen van St. Martens rock of mantel: waer door diemael de Bisschoppen, immers soo rustigh, van verscheyden Heerlijkheden en notabile goederen ontheven ende ontset sijn; als sy wel voorens van Keyseren, Coningen ende Vorsten liberalijk begifticht waren.

Hier over sijn de Staten van den Lande veelmael seer ontroerd geweest: ende hebben haer tegens sodane onrechtmatige handelingen en vervreemdingen van 's Lands goederen meermael geopposeerd: Waer op soo nu en dan Oorlogen met naburige Vorsten en Heeren gevolghd, ende meestendeel met afscheuringh van 't een of 't ander stuck van den voornoemden Rock, gesoend ende bevredighd sijn.

Dan soo haest de wettige Gravinne van Holland onwettelijk door Hertogh Philips (*nomine tenus*) de Goede, van haer Erflanden ontset was; soo hebben de Burgoensche, nu mede des Stichts naburen geworden sijnde, soo wel aen dese zijde, als de Geldersche aen d'ander zijde van rucken en plucken noyt gerust: Ten dien eynde allerley zaed van oneenigheyd zaeijende en foverende; Burgoensche in plaetse van andere wettig-gekorene Bisschoppen indringende, ende die tegens den Staten, ja oock wel deselve tegens elkanderen oprockenende ende styvende. Doch insonderheyd tegen de Stad Utrecht, wiens macht en gesagh haer meest in d'oogen stack, als sijnde de Hoofd-Stadt van 't gansche Sticht: De welcke, als een vrye Stadt, van oudts 't recht ende gewoonte had van, buyten den Bisschop ofte ymand anders, haer eygen Magistraet te bestellen, Wetten ende Ordoonantien te maken, niet alleen in Politie, maer oock in Justitie, soo Civiel, als Crimineel; ja, sonder vorder beroep, te wijsen by arrest: Als mede Geleyde binnen der mylen te geven; Gratie te verlenen, Munte te slaen, ende Evaluatie van gelde te maken: Oorloge te voeren, ende die te zoenen of vrede te sluyten.

Hebben dan oock alle Bisschoppen by hare blyde incomsten, voor het aen-nemen der Regeringe, Stadts Vry ende Gerechtigheden, Privilegien, ende Oude hercomens met bese-

gelde Brieven geconfirméerd, ende in den Stadthuyse voor den ganschen Raed met solemnele Eeden bevestigdt: Ende daer na in 't groot Capittel-huys ten Dom, de Kerckelijke gerechtigheden en gewoonten, mitsgaders voor den Drien Staten's Landts van Utrecht den Land-brieff insgelijcx met Eede, zegel en brieff bekrachtighd. Edoch inden Jare 1528. wanneer de Stadt Utrecht door conspiratie der Burgoens-gesinde van binnen ende van buyten, met eenige uyt Amersfoort even als inden Jare 1449 oock geschied was) ende insonderheyd door hulpe van Burgoedsche Ruyteren en Knechten van Bisschop Henric by verrassinghe ingenomen, ende de præsente Ledematen van Staten, met de gansche Magistraet vande Stadt verjaegd of gevangen, ende een merkelyk aental van haer, soo Edele, als on-edele, *indictâ causâ*, door beuls handen omgebracht waren; Soo sijn 's Lands ende Stads Privilegien ende voorrechten te samen, eerst door den selven Bisschop, dan door Keyser Carel ende daer na door Koning Philips sijnen Soon sodanig verbroken, dat die voor den Jare 1579 (wanneer de gesegende Unie, ende eenwigh Verbond binnen Utrecht gesloten wierd) niet weder levendigh geworden, noch anders in gebruyck gekomen sijn, dan voor soo veel die de gemelde Unie, mitsgaders d'eenparige Staetsche resolutionen ende onderlinge overdrachten niet tegen gaen; of oock daer van geen expresse renunciatie is gedaen.

Ondertusschen heeft de Stadt Utrecht altijd behouden de voorrang selfs oock voor de Hoofd-Steden der voorstemmende Provincien; doen zy noch te samen eenen en denselven Land-Vorst onderhorigh waren: Onaengesien Holland en Zeeland (als des selfs Erflanden) hem vry aengenamer en liever waren, dan de Stadt Utrecht: Dewelcke hy doorgaens tracteerde en bejegende als een door hem verwonnen Stadt. Daer nochtans hy deselve by forme van coop, ende in schyn van wettig transport vercregen had, met aenmatiginge van veel meer rechts en gesachs, dan den transportant selve, ofte zijne prædecesseurs oyt gehad of gepratendeert hebben. Ende dan noch sonder eenige de minste bewilliginge van de gene, die, ten tijden van de handelinghe, vry meer dan den

Bisschop selve, daer in te seggen hadden; ja oock met gene andere approbatie, van Stadts wegen, dan van de Auditeurs alleen, die onder hun vieren 't gansche Stads-bewind soo Politie als Judicieel, geensurpeerd ende aengenomen hadden, op Commissie van den genen, die tot Magistraets-bestell geen recht hadde: Oversulex alomme onwettelijk ingedrongen, ende daer na uyt Keyser Carels naem, even also gecontinueert, in plaetse van de so wredelijk mishandelde, ofte een andere complete en wettig verkorene Magistraet.

Deser Stads Burgeren, van ge-eerde ingebörte, voortijds Ministerialen, Dienst-mannen ende Martens-mannen (naer den Patroon van Utrecht) even als de Knapen van den Lande, genaemt, tot erkenntenis en betoon van de vrywillige diensten, soo dikmael van Stadts wegen den Lande bewesen; zijn oversulex tot alle 's Lands Ampten, mitsgaders tot de Jacht als börtige ofte wel-geborene luden van alle oude tijden mede gequalificeert. Daer-en-boven niet evocabel off betreckelick voor vremde Rechteren; Nochte arrestabel off besettelick binnen der Neude ende Bodegraven, als d'oude limiten des Nederstichts. De Burgeren dragen geen andere schattingen, dan hare Regenten selve mede onderworpen zijn. Hebben vryheyd van verscheyden Tollen; met noch andere Privilegien ende voorrechten meer.

Waeromme oock naburige Heere en Edelen, also van *Abcoude*, van *Culenburgh*, van *Vianen*, *Isselsteyn*, *Amstel*, *Bronchorst*, *Woerden*, *Montfoort*, *Zurlyn*, *Renesse*, *Boetselaer*, *vander Haer*, *Wten Hamme*, *Wulven*, *Wten Enge*, *Brukel*, *Lienden*, *Ruweel*, *Sterkenburgh*, *Hardenbroeck*, *Teylingen*, *Almonde*, *Raephorst*, *Gent*, *Rossem*, *Zwieten*, *Buchorst*, *vander Aa*, *Beesde*, *Nyenrode*, *Amerongen*, *Loenresloot*, *Woudenbergh*, *Lochorst*, *Laer*, *Cronenburg*, *Blochoven*, *Jutfaes*, *Coeverden*, *vander Horst*, *Maurick*, *Rijsenburgh*, *Ysendoren*, *Over die Vecht*, *Schalckwijck*, *vander Maern*, *Hemstede*, *Jode*, *Stoutenburgh*, *Schonouwen*, *Hyndersteyn*, *Huchtenbroeck*, ende vele andere meer deser Stads Burgerschap versocht ende hoogwaardigh gehouden hebben. Self Coningh Willem van *Romen*, Burger *Utrecht* geworden zijnde, heeft sich in seker

voorval daer op beroepen: En Paus Adriaen de Seste, wanneer hem in die waerdigheyd van de calumniateurs zijn vremdelingschap ende geringe afkomste verwijtelick nagehouden wierd, heeft tot mondstoppinge van deselve genoeg geacht te bewijzen, dat hy een geboren Burger van Utrecht was.

Dese Stadt dan wierd na de verwoesting, gelijk vorens verhaeld is, op nieuw bevangen ende bemuerd ontrent den Jare 930. in een langwerpige ende byna ovale forme, sulcx die noch by onse Voor-ouders na de troulose overgifte aen Keyser Carel de Vijfde gesien is, ende 't sedert een weynig veranderd, door het bouwen van vier sterke stene Bolwercken, mitsgaders een Casteel (waer van de binnen-sterkte by de Burgeren Ao. 1577 met het Spaensche jock gelykelick afge- worpen is) ende vyf aerde Bolwerken, door ordre van den Prince van Orangien, als Stadhouder, in den Jare 1579. geleght; zijnde noch evenwel de Stadt inde lengte gelegen, sich streckende vanden zuyden totten noorden, doch boven ten zuyden smalter als beneden ten noorden, in omgange binnen de Wallen een uer, ende om de Cingelen ontrent anderhalf ure gaens; zynde 1215. roeden, de roede tot 14 voeten gerekent: Heeft hooge en veste Mueren, diepe ende brede Grachten, sware Wallen, vier principale Poorten, wijd van elkander staende, ijder met een schoone Voor-stadt, waer van die aen de oostzijde de Witte-vrouwen, ende aen de west-zijde St. Catharijnen genoemd, wel de minste, doch soo betimmert ende populens zijn als eenige van de beste Dorpen des Landts; aen de zuyd-zijde de Tollestege met Absteede ende de Ganzstege te samen niet minder als de twee vorige; aen de noord-zijde de Weert (bemuerd ende met Grachten omcingseld, als een Stedeken) met Lauwen-recht Pylsweerd ende d'andere kleyne Gerechten, veel volck-rijker als de andere drie Voorsteden te samen: niet-te-min alle vol oostrijcke Boomgaerden, genoeglike Hoven en bequame wegen tusschen deselve, die nevens de Stads Cingelen met Ypen-bomen, ende de nieuwe Palemaille-baen, ten weder-zijden met verscheyden *Alleés* ende Linde-bomen beplant, groote vermakelickheyd, soo in 't wandelen als anders, zijn gevende. Het omleggende Land is seer

vruchtbaer en plaisant, alwaer allerley Koren-landen, vette Weyden, ende ook goede Venen ende Plantagie, meest van vrucht-rijke bomen, 'samen so overvloedige lijf-neeringe bybrengende, dat ook voor naburige Provincien een groot deel van alles overigh sy; niet-tegen-staende de dagelicksche toevoer ter Stadt-waerd; sonderling die op de Saturdaegsche Mercktdagen, tot verwondering van alle Menschen valdt: Waer toe den Merct luyden ende reysenden man groot gerief ende gemack bybrengen, niet alleen de menigvaldige toewegen te Lande, ende onder dien voornementlijk inde winter, de Steenstraet van de Bilt af ter Stadwaerd, ter lengte van ontrent een uer gaens, nu al over drie hondert jaren geleght; maer oock den Ouden Rhijn, Vecht ende Isel, lopende Rivieren, mitsgaders de twee grote Vaerten, d'eene over drie hondert Jaren ter Leck-waerd, d'andere nu onlanx naer den Hollandsen Rhijn nederwaerds gegraven; met hare respective Treckwegen, welke Stromen ende Wateren communicatie ende gemeenschap hebben, soo met de buyten-graften langs de Stads-mueren, als met heyde de binnen-graften door de lengte der Stadt, voortyds by de Regierders ende Gilden doen graven; d'eene genaemd d'Oude-gracht kortis naer den swaren brand die in den Jare 1148 ten twedemaal de Stadt voor 't meerendeel vernielde; d'andere, de Nieuwe-gracht, eensdeels ontrent den Jare 1300. ende voords weynigh voor den Jare 1400. Te samen met soo blanke ende gesunde Visch voorzien, als eenigh van de groote Rivieren des Landts: Ende leggen over dese twee Canalen meer dan dertigh Stene-bruggen; van de welke de voornaemste voor het Stadthuys leggende, dient tot de Stad-plaetse, ende eenige van d'andere tot Merckten, alhoewel de Stadt doorgaens genoegsaem met ruyme Merckten versien is, alse de Peerde- ende Beeste-merckt genaemd Vréburg (na 't Casteel, 't welk aldaer gestaen heeft) de Suyvel ende Hoendermerckt op Marien-plaetse, de Ganze-ende Vogel-merckt, de Visch-merckt, de Vereken-merckt, de twee Koern-merckten, de hoge boven in de Stadt by de Regu-hers, de lage beneden op de Nende, waer op negen straten ende stegen responderende syn, ende alsulx mede seer bequaem

tot een generale loop-plaets voor de Schutters, ende Militie, alhoewel ook ijder quartier van de Stadt zijn bysondere loop-plaets geassigneerd is. Hoedane quartieren eertijds vier te wesen plagen, het bovenste van den rooden Toren ofte Tollesteeg-poort af, tot de Sme brug toe, met de dwars-straten ter wallewaerd; het andere van daer af tot het Stadt-huys toe, het derde van het Stadt-huys af tot de Viebrugh; het benedenste van de Viebrugh tot de Weerd-poort toe, alle insgelijcx met hare dwars-straten, ijder onder hare twee Hoofd-mannen, die oock daaromme de Hoofd-mannen van de vier vierendelen genaemd wierden. Sulcx dat het Kerspel van de *Buerkerck*, als het oudste ende principaelste, de twee middelste vierendeelen te samen, de Kerspelen (na d'oude wijse) genaemd van *St. Nicolaes* ende *Ste. Geertruyd*, alleen het bovenste, ende het Kerspel van *St. Jacob* 't benedenste begriipende waren: Welke vier Kerspelen ijder hebben hare bijzondere Parochiale Kerck ende Toren, doch die van *St. Jacob* d'aensienlickste met een hoogh en cierlick spits; voorsien met een heerlijck geluyd en spel van over de dertigh klokken, vry swaerder dan op *Nicolaï* Toren boven in de Stadt; edoch beyde in allen delen correct ende volmaeckt. De Cathedrale en Collegiale Kercken, de vorige in Heerlickheyd ende Goederen verre overtreffende, zijn nu maer vier, doch eertijds vyf geweest, waer van d'eerste de *Dom-Kercke*, als de Hoofd-kercke ter eeren van *St. Marten*, des Gestichts Patroon, gefundeert, daer na by Bisschop *Baldric* herboud, ende door *Adelboldum*, circa *Annum* 1013. verniend, ende laetst by Bisschop *Henric* van *Vianden*, in den Jare 1224. gelijkmen die nu siet, begonnen, doch niet volmaekt, buyten geheel, ende binnen alleen de pilaren ende bogen van grauwe Benthemersteen, met konstige ende cierlicke uytgehouden werken, daer in vele Sepulturen van verscheyden Bisschoppen ende andere Vorsten, by welke Kercke in den Jare 1521. begost, ende sesstigh Jaren daer na eerst volmaekt is, den overal vermaerden Doms-toren, die seer dick, swaer, hoogh, ende nochtans wel geproportioneerd is: waerinne hangen twe-en-veertigh Klokken tot het groot en minder geluyd, mitsgaders tot het uer-

werck, voor-spel ende beyer-werck, te samen seer heerlijk ende aengenaem om horen. De tweede, *St. Salvators Munster*, is ten tijden van Lycester af-gebroken, was d'oudste van de Kercken, ende daerom *Oude-Munster* genoemd, ofte inmers den *Dom* in oudheyd gelijk, ende met den selven, soo men geloofd, van Willebrordo gefundeerd, alwaer oock de Sepulturen der oudste Bisschoppen, van Winfrido ofte Bonifacio af tot Hungerum tot vertoond wierden. De derde *St. Peters*, ende de vierde *St. Jans Kercke* genaemd, zijn beyde van Benno of Bernulphus de XX^{de} Bisschop gefundeert. De vyfde ende laetste *Ste. Marien Kercke*, van Bisschop Cunrad ontrent den Jare 1090. gesticht ende geboud op de Italiaensche wijze, ende van Keyser Henric de Vierde seer gedoteerd. Van de twe Abdyen was d'eene van *St. Pauwels*, certijds door Bisschop Benno voornoemd van den Heyligen-bergh alhier binnen de Stadt gebracht, doch nu 't meerendeel van 't Convent geapproprieerd tot 't Hof Provinciael, met alle sijne appendentien, ende de Kercke het Cappittel van Oude-Munster geassigneert, in plaetse van haer oude afgebroken Kercke. d'Ander de Abdy van *St. Laurens* in Oost-broeck, buyten de Stadt gelegen, is over ontrent tseventigh Jaren, met het *Convent der Cathuyzers* in Bloemendael by Utrecht, gedemolieerd. De Balyerye van *Ste. Catharyne* van de Joanniter Orden, daer (voor d'opbouwinge van 't Casteel, ter plaetse van d'oude Balyerye) de *Carmeliten* ofte Vrouwen-Broers geseten waren, is voor weynige Jaren ten deele aen Huysen ende Erven uytgeslagen ende verkocht, ende het overige tot een bequaem Hospitaal voor krancke ende gequetste soldaten, ende de Kercke tot den publijcken Godsdienst mede geapproprieerd. De *Commandurye der Duytscher Orden*, een Vorstelijke Woning, is noch in haer oude stand, alwaer de Commendeurs ende Probendaten derselver Orden onthield, ende de Stadt-houder ofte andere groote Princen gemeenlick gelogeerd zijn geweest. Van de vyf Joffrouwen-Conventen, zijn de drie, namentlijk *Oud-wijk*, *Mariendael*, ende 't *Vrouwen-Clooster*, buyten Stads muren gelegen hebbende, in de laetste Oorlogen voor een groot deel ver-

destrueert, ende de Joffrouwen binnen de muren gelogeert: De twee vordere, als *St. Servaes* ende de *Wille-vrouwen*, zijn noch met hare Kercken binnen de Stadt voor 't meereendeel in wesen, 't *Convent der Regulieren* met haer Kerck, Goederen ende incommen is by de Regierders der Stadt den Wees-kinderen gegeven, want haer oude huys met *Ste. Elizabeths Capelle*, (bij d'Heer Evert Soudenbalgh Ao. 1491. gestigt,) door 't schieten van de Spaenjaerden uyt *Vredenburg*, seer beschadigd was. Doch der Carmeliten nieuw Convent by *St. Nicolaes*, der Dominicanen ofte Predickheeren Kerck ende Clooster Ao. 1248. by Coning Willem van Hollandt gefundeerd, ende der Palmiten Tempel aen *St. Jans* Kerckhof, zijn met der Franciscanen ofte Minrebroeders-Kerck in de laetste troublen afgebroken, ende der selver Convent geappropriereerd ten dele tot Stads Ammunitie-huys, ende Loy-hal ofte Zegel-huys, ende meest tot der Ed: Mog: Heeren Staten Vergaderingh (die voortijds in 't groot Capittel-huys ten Dom te wesen plagh) Rcecken-camer, Revisie-camer, (alwaer oock Dijk-graef ende Heemraden van den Leckendyck Bovensdams vergaderen,) Secretaryen, ende andere daer toe nodige Vertrecken. Der Hieronymiten Kerck is nu der gemelde Heeren Staten Ammunitie-huys; doch het Convent een wooninge voor den *Rector* ende Meesters in de Triviale Schoole, eertijds oock een gedeelte van dien voor de *Pauperes* ofte arme scholieren, die nu gevoegt zyn by de Bursalen in 't *Fraterhuys* ofte *Collegio Willebrordi*. *Brigittæ* soo mannen als vrouwen Conventen zyn byna geheelick met de ruïneuse Kercke tot aen-bouw van schone huysen vercocht, uytgesondert de Cameren voor de Aalmseniers ende Gecommitteerde ter onderhoudinge van de arme Ambachts-kinderen, mitsgaders voor de Liefhebbers der Musycke overigh gebleven. De vordere Vrouwen-Conventen, alsoe voor eerst *Nicolai-Clooster* overontrent vyftig Jaren in een sterck Tucht-huys tot discipline der moedwillige en andere Tuchtelingen veranderd: Dat van *Cecilien*, alwaer nu der Heeren Staten Munte, dat van *Hierusalem*, van *Ste. Anne* en *Marienhage*; van *Agniete*, (alwaer de Schilders haer toon-camer hebben,) van *Marie Magdale-*

na; van *Braem-Dole*; alle te samen met het gefalyde Bagynhoff tot huysen ende erven uyt-geslagen, ende oock eensdeels tot Werck-huysen, en verblyf van arme Weduwen geaccomodeerd: Doch de Kercken van de vier laetste noch in wesen gebleven, soo tot begravinge der dooden, als oock dat van *Braem Dole* boven tot een *Theatrum Anatomicum*, ende beneden tot een Scherm-school, ende dat van 't Bagynhoff tot Catechisatie der jonge jeughd. Dat van *Bethlehem* in de Nieuwe-weerd, met de Capellen van *St. Cornelis*, *Ste. Anna* ende die op 't ellendige Kerkhoff aen Stads-Cingelen, van *St. Marten* en van *St. Anthonis* in ende buyten de Weerd; van *Ste. Martha* en van 't Cruys-Gasthuys buyten de Wittevrouwen, alle in de troubles, ende die van de *Melaten*, over weynige jaren afgebroken, ende het in-comen van dese den Ambachts-kinderen toegevoegd. Is oock alhier een merkelick aental van Gasthuysen ende andere Godshuysen, alse van *Ste. Catharyne* ende *drie Coningen*, nu t'samen gevoegd, van *Ste. Elizabeth*, ofte 't Weeshuys, waer van hier voren gesegt is, noch van *Ste. Barbara* ende *Laurens*, aen de Kraen ende de Neude, van *Apollonia*, nu *St. Bartholomeus* genaemd, in de lange Smeesteegh, *St. Sebastiaens* ofte Cruys-gasthuys, buyten de Wittevrouwen, *Apostelen* Gasthuys in de Juffrouwen-strael, *Margrieten-hof* op *St. Jans-veldt* by de Neude, 't *Eloyen* Gasthuys in de Botterstrael, *St. Hiob* buyten *Ste. Catharyne*, *St. Marten* in de Weerdt, ende *St. Anthonis* daer buyten op 't Hoge lande, dat van *St. Joost* in Tollesteegh by de Duytsche knechten verbrandt, ende van *Ste. Martha* buyten de Wittevrouwen over vele Jaren gedemolieerd, 't nieuwe Pesthuys (achter het Oude van *St. Quintijn*) aen de wal Ao. 1567. by Joff. Agnes van Leeuwenbergh, uyt de grond doen op-bouwen, ende by haer rijckelick gedoteerd, het Dol-huys t'enden de Nieu-strael, ende by *St. Nicolaes* kerk het Spinhuys, om de jeugd van 't bedelen af te houden, by Mr. Everard vande Pol geordonneerd. Noch doorgaens in de Stads achter-straten een groote menichte van Cameren ende Huyskens, met wekelicke uytdoylinge ofte anders gedoteerd ende gesticht, tot onderhoud van veel schamele inwoonders.

Boven alle welcke Kercken, Gods-huysen, Gast-huysen ende andere pieuse Gebouwen, waer van jegenwoordigh dartien Kercken en Capellen met vier Gasthuysen gebruyckt worden tot den openbaren ende algemenen Godsdienst, mitsgaders tot Onderwysinge der eerstelingen in den Geloove. So zijn oock in dese Stadt, behalven des Bisschops-hoff by den Dom, ende des Stads Raedhuys op de Plaetse, met haer toebehoren, mitsgaders andere publicke, noch verre over de vier duysend particuliere Huysen, byna alle met schoone Kelders, ende vele met gewelfde cluysen onder de straten, die doorgaens wydt, luchtig ende hoog van 't water zyn. Onder welcke Huysen, boven seer veel heerlijke nieuw gebouwde, die sedert *Nieuw-Zouden-balgh* en de *Paus-huysinge* getimmerd zijn, ook niet weynige van aensientlijke oudheydt, grootte ende sterckte, bevonden worden, waer op in tijden van Oorlogh ende vrese van overval van Vyanden, Schutters ende Soudeniers onder sekere Hooftmannen geleght wierden, alse *Hasenbergh*, van over vele jaren tot der Schepenen-Huys, ende na ook met *Lichtenbergh* te samen tot des Stadts Raedhuys ('t welck voortijds in 't Schoonhuys te wesen plag) geappropriert, 't Huys ten *Ouden-sterre* ofte *Keyserrijk*, alwaer nu Stads Wage ende Exchys-huys, *Ruytenbergh*, *Hooghstraten* ende *Cranenburgh*, tot *Barbara* ende *Laurens* Gasthuysen Geaccommodeerd, *Rodenburgh* in *St. Pauwels* Abbye in-getogen, *Aasteyn* in *Cecelien*, ende *Dromenburgh* in *Braem-Dolens-Clooster* veranderd, *Fresenburgh*, *Groenewouw*, *Zoudenbalgh* oock *Oudaen*, *Laer*, oock ten *Harte* genaemd, *Drakenburgh*, *Cranenburgh*, *Lanscroon*, *Compostelle*, *Boventorp*; Noch *Hamersteyn*, *Paeyenburgh*, *Denmarcken*, *Pallaes*, *Bleyesteyn*, *Blankenburgh*, ten *Aern*, ten *Putte*, *Schorrenbergh*, *Wolckensteyn*, *Lysessteyn*, *Clarenburgh*, *Muylenburgh*, *Schonegge*, *Volesteyn*, *Lockhorst*, *Moerendael*, *Valckendael*, *Groenenbergh*, *Ruyschesteyn*, *Lewwenbergh*, *Monwerenbergh*, *Nyendael*, *Brandenburgh*, *Homhout*, na mede *Lewwenbergh* genaemd, *Brandaa*, *Damasche*, *Raephorst*, *Nywen-oorde*, *Luttiken-huys*, *Grawwaert*, *Rosendael*, *Beijarden*, *Nyenhuys*, ten *Velde*, *Vinckenburgh*, *Colenbergh*, *Putruweel*, ten *Weerde* ofte ter *Weer*, *Crane-*

steyn, *Walenburgh*, *Proerssenburgh*, *Schinckelenburgh*, *ten Spiegel*, *Vroedesteyn*, *ter Weyde*, *Holenhorst*, *Sterrenburgh*, *ten Gaerde*, *Foeytenburgh*, *Gunterbergh*, *Ermbrechtsteijn*, *Loenenburgh*, *Snellenbergh*, *Liboert*, *Bochout*, *Rynesteyn*, ende meer andere Stamhuysen van de oudste ende voornaemste Geslachten van Utrecht, uyt dewelke oock veele van de oudste Edelen des Landts gesproten zijn: Voorwaer een hoog-aechtbaer teeken van oude destigheyd, ende destige oudheydt deser Stadt. Waer by comt de bequame gelegentheyd van dien, vermits de menigfuldige toewegen tot de naburige Landen ende Steden, die dese Stadt soo naby gelegen zyn, dat men van hier in een ordinaris dag-reyse bequamelick kan komen in de verste van over de sestig bemuerde Steden, ende een gantsche Maend langh ijder dagh sich in een bysondere Stadt vermaken ende middaghmaal houden, sonder nochtans een eenige nacht-rust elders te nemen, dan binnen Utrecht, alwaer soo aengename verblijf is, als ergens in gantsch Nederland; soo om de voor-verhaelde bequame gelegentheyd ende heerlickheyd der Huysen ende Woonplaetsen, als ook om de soetigheyd des Luchts, Vrugtbaarheyd des Landstreecks, ende daer uyt voortkomende Overvloed van alle levensnooddrust, ende insonderheyd om d'eerlijke conversatie van vele Edele, minlijke ende zinnige Burgers ende Inwoonders, Liefhebbers van wapen-oeffeninge ende van allerley konsten ende Geleerdheydt. Waar toe noch de behulpmiddelen dagelick meer en meer toenemen, niet alleen voor de jonge Jeugd in de Triviale Schole, die van over veele Jaren seer vermaerd is geweest, om de goede Regieringe ende Ordre aldaer gehouden; maer ook voor de aencomelingen ende meerderjarige in de nieuwe Universiteyt ofte Academie, die door Godes zegen, der Professoren geleerdheydt, ende derselver, als ook harer Toehoorderen yver ende neerstigheyd, boven vermoeden toegenomen heeft. Ende noch daerenboven voor alle Standts-Personen in de publijke Bibliotheque, alwaer soo ample ende heerlijke voorraad van Boecken in allerley Faculteyten, Consten ende Talen, dat diergelijke niet alleen in Nederlandt, maer oock in vele Vorstendommen ende Rijken noyt gesien is.

**Mr. GILLIS, Chirurgijn te Utrecht, geneest
Prins WILLEM I., in 1582.**

Mr. Groen van Prinsterer heeft (Corresp. etc., VII. bladz. 385 noot 1) op den brief van Graaf Willem Lodewijk, van den 17. Aug. 1580, waarbij deze zijn' vader, Graaf Jan, kennis geeft van zijnen toestand na de voor Coeverden ontvangene quetsure, uit een schrijven van Ratloo van den 30. Aug. aan gezegden Graaf Jan, deze aantekening gesteld:

"...Die Staten" zegt Ratloo "von disser Landen sijent seer wol geaffectionert jegen Grafen Wilhelm. Die Stadt Utrecht heft geschickt tzweijen Doctoren unde M. Gills den Chirurgum.... Die Staten von Hollandt hebben ihren besten Chirurgum geschickt ... und darzo dausent Gulden geschenct..."

Wat de Utrechtsche *doctores* aangaat, waarvan in deze de rede is, ik heb nopens hen en derzelver employ bij het ongeval van Graaf Willem, noch in de Notulen der Gedeputeerde Staten, noch in de Stads-boeken iets naders mogen ontdekken. Maar aangaande den chirurgijn, meester Gillis, die mede daarbij zou zijn gebruikt, van dezen is mij uit de gezegde Staten-Notulen gebleken, dat hij het mede was, die Prins Willem I., na het geval in 1582 heeft genezen, of althans, heeft helpen genezen. Ik lees namelijk aldaar:

"25 April (1582). Is gelesen een missive van Zyn
VIII Dl. II St.

Princel. Excellentie van syn dispositie, ende hoe aen-
genaem hem is geweest het toescenden vanden persoon
van m^r. Gillis, doctoer, die welcke hy was met de
voorsz. missive vergeselschapende."

"Gelycke missive by Mevrouw die Princesse."

"2 Jul. *Fiat* ordonnancy op Scade van 80 gl., die
den doctoer Gielis voor syn vacatien ende moeyten,
by hem gedaen in't cureren van Zyn Excellency, etc.

Nopende den dienre, wesende een schamel ambochts-
man, die metten m^r. Gielis gevaceert heeft **xxi** (da-
ghen), hebben denselven toegeleyt 21 halve dalers,
sc. 15 L xv s."

Waarmede dan verdient te worden vergeleken, hetgeen
Wagenaar VII. p. 443 meldt van Leonard Botalli,
lijfarts van den Hertog van Anjou, wien het gelukte,
het bloed, na het ontspringen der wond, weer te strem-
men; van welk bloedverlies Busbequius (*Omnia*, LB.
Elz., 1633 24^e. p. 469 sq.) op den 30. May 82 schrijft:

"*Dubium esse desiit, Auriacum vivere et valere.
Sed vixit uxor, lateris dolore absumpta. Paene
Auriaco exitio fuit venae maxillaris ruptio, ex qua
tantum fluxit sanguinis, ut pro conclamato haberetur,
neque sistendi via reperiretur, quod ille per tri-
ginta sex horas continuavit, suffectis tamen subinde
aliis, qui manu cubitum illi fulcirent, alioquin la-
bori futurum imparem...*"

Omtrent het berigt van dit aan den Prins gepleegde
feit naar Utrecht gebragt, spreekt de Kameraars-Rekening
van dat jaar, aldus:

"Item, Ger. Obyn, voor het overdragen van seke-
ren brief, hem medegegeven by den burgermeester
van Antwerpen aen den burgermeester deser stadt,

ende was toucherende het feyt gedaen aen den persoon van Zyne Excell.^{cie}, by ordo. 18 Apr., 3 L.^{te} en werd daarna, volgens het *Buerspraec-boek*, den x. Apr., afgekondigd:

”Op Vrydach toecomende eenen gemeenen bededach gehouden te worden, omme God almachtich te bidden, dat hem gelieven wille, de persoon van onsen Genad. Heere, den Prince van Oraengien te verleenen gezondheid van de quetsure ende schuete Zyne Excell. onlanx moerdadelike aengedaen...”

Met den Hollandschen chirurgijn, waarvan Ratloo spreekt, zou wel kunnen bedoeld zijn de chirurgijn van Woerden, waarvan (dat den Heer Groen schijnt ontglipt te zijn) in de Resolutien der Staten van Holland, melding wordt gemaakt, in dezer voege:

”(1580. Aug. 26). Zyn die van Woerden geauthoorseert, den chirurgyn van Woerden, by Graef Willem van Nassau versogt, aan Zyn Excellencie te schikken, om denselven te cureren tot coste vanden lande, soo verre deselve by syn Genade niet betaalt sal worden, daar voor die van Woerden sullen moogen respondeeren, onder belofte van remboursement.”

Waaruit alleen ik juist niet tot de door Ratloo vermelde Genereusiteit der Staten van Holland zou besluiten, zonder dezelve evenwel juist daarom stellig te willen ontkennen.

**Nog iets over het verbidden van eenen ter
dood veroordeelden misdadiger door eene
vrouw, in 1583.**

De geschiedenis leert, dat elders, zoo als hier te lande, de gewoonte heeft bestaan, dat eene vrouw het leven van eenen ter dood veroordeelden ongehuwden misdadiger konde *verbidden*, d. i., hem het leven redden, door op de plaats der straoefening te verklaren, dat zij tot behoud van zijn leven, geneigd zij, hem te huwelijken. Vier malen is, naar mijn weten, in den lateren tijd van deze gewoonte de rede geweest. In de eerste plaats heeft van Wijn (op Wagenaar VIII. p. 260) uit Bor het geval met Du Maulde opgehaald, gelijk zulks daarna weder geschied is door den schrijver van *Hollands-Roem etc.*, (II. 179 sqq.), aan wien tevens in deze de verdienste moet worden toegekend, deze historische daadzaak nader met de literatuur van het regt te hebben in verband gebragt, en aldus den weg tot verdere nasporingen in deze te hebben aangeezen. Weer later is door de redactie van dit Tijdschrift, een soortgelijk geval bijgebragt uit het bekende *Diarium* van Arnold van Buchell (p. 76), naar hetwelk in den jare 1580 zulk *verbidden* te Utrecht zou geschied zijn en werkelijk gevolg hebben gehad; waarbij ik echter meen niet te mogen nalaten, om op te merken, dat ik omtrent dit geval opzettelijk onderzoek heb gedaan in de *Registers der Sententien en Remissien* van den hove provinciaal, zonder evenwel er eenig spoor van te hebben mogen ontdekken. Nu laatstelijk eindelijk heeft Isak van

Harderwijk, hulde doende aan hetgeen door van Wijn en D'Escury, zoo als wij zulks mede hebben aangewezen, werd vermeld, maar van Buchell en het *Utrechtsche Tijdschrift* ter zijde liggen latende, een derde voorval van dien aard in zijne *Bijdragen* (Rotterd. 1837 bladz. 20 sqq), te pas gebragt uit de *Chronijk van Vlaenderen* en die van *Antwerpen*, hetgeen echter even weinig als dat met Du Maulde voor den veroordeelden gunstig afliep; zoodat het Utrechtsche, door van Buchell vermelde geval, voor zoo verre men weet, als het in zijne soort in de geschiedenis van deze gewesten eenig voorkomende, moet worden aangemerkt.

Zoo ver was men met het onderzoek omtrent de geschiedenis van deze zonderlinge gewoonte bij ons gekomen, toen ik onlangs in de Notulen der Gedeputeerde Staten van deze provincie het volgende vond aangeteekend:

” 1583. *Saturdach den 9. Febr.*

Die Raatsheer Bruxellis ende Ruysch hebben verthoont, hoe dat er een vrouw persoon toegemaeckt ende verwillicht is, in meyninghe Vincent Claesz. van Vreelant, die van daghe geexecuteert soude werden, op of voor 't scavot te verbidden, nyet tegestaende haer ende de vrienden vanden voorn. Vincent tselve hy den hove afgeslaghen is, dat sy daerom besorcht waren, dewyle het marctdach is, dat duur't bycomen vande voorn.vrouwe een beroerte soude moghen ontstaan, versoeckende advys van mijn heeren, of men, omdat het marctdach is, de executie ophouden sal tot op een ander dach, of dat men daermede voort varen sal, ende, in gevalle jae, dat myn heeren middelen soudén willen adviserén, daermede de oproerte soude moghen voorcomen worden. Op welke remon-

strantie gedelibereert wesende, is geresolveert, dat myn heer die Schout de toegemaect vrouwpersoon ende die vrienden in syn kamerken ontbieden ende aldacr behouden sal, ter tyt toe d'executie gedaen sal syn, ende dat de burgermeesters die hopman, die de wacht heeft, als ook Peter Vos ontbieden sullen, ten cynde sy met haer volck, in geval van enighe beroerte, op haer post willen sijn."

Waaruit dan alweer blijkt, dat geheel deze gewoonte als *factisch* moet worden beschouwd, en niet als eene *causa mitigationis poenae* kan worden aangemerkt, gelijk Boehmer (*Obs. ad Carpzov.* CXLIX. n°. 58), zegt: "... *qui hanc causam defendunt, sine lege incedunt...*"

Het vonnis staat in het derde Register der criminele sententien van den Hove Provinciaal, n°. 157, en luidt aldus:

"Alsoe Vincent Claesz. van Vrelandt, gevangen buyten pynen ende banden van ysere, voordien hove van Utrecht beleden heeft, dat hy inden voorleden somer binnen Muyden een nederslach geperpetreert heeft aenden persone van eenen, genaempt Henrick, ende dat hy gevangen, dienende als soldaet onder hopman Caeter syn veendel verlaten heeft, ende sonder paspoort gaen loopen is, dat hy oock onlanx dye cluysters ende gevanckenisse opt huys t'Apcoude gebroocken heeft, ende daer beneffens noch geperpetreert diversche feyten van quade exemple, soe eyst, dattet voorsz. hof gecondemneert heeft, ende condemneert mits desen den voorn. Vincent Claesz. geexecuteert te werden metten zweerde, anderen ten exemple.

Aldus gepronunchieert, den ix. February, 83.

Ende was onderteekend: A. VANDERBURCH."

**Het Papegay-schieten en myn Genedighe
Heer van Utrecht.**

In de geachte *Bijdragen* van den Heer I. A. Nyhoff (III. p. 73 sq.) is medegedeeld door den Heer Delprat een brief van Bisschop Filips aan die van Utrecht, welke, hoezeer dezelve, die gezegd wordt uit het oorspronkelijke te zijn afgeschreven, zoo als die daar ligt, voor een gedeelte niet te verstaan is, naar den geheel *context* evenwel, niets anders bevat, dan, dat Filips, door de Utrechtenaren uitgenoodigd zijnde, om den Papegay mede te komen schieten, als zullende de nadere tijdsbepaling voor deze plegtigheid van hem blijven afhangen, te kennen geeft, wegens de jicht, aan dewelke hij was laborerende, voor als nog niet te kunnen bepalen, wanneer hij daartoe in staat zou zijn, en dat men beter zou doen de zaak op den reeds bestemden tijd te laten plaats grijpen, als kunnende hij dan nog onderwijlen zien, of zijne ligchaamsgesteldheid zou toelaten, in dit vreugdebedrijf mede te deelen.

Uit dit schrijven nu, in verband met zekere plaats bij Matth. *Anal.* (4°.) I. p. 186, die aldus luidt:

" *Anno 1517. Jun. 2. sagittarii Trajectenses in arcem recepti. Qui veteri more obtulerunt capitium albi et rubri coloris. Adhibiti mensae, allocutioni et computationi, honorifice et comiter.*"

heeft de Heer Delprat opgemaakt: " dat Filips zich als bisschop bij voortduring gaarne onledig zou hebben gehouden met oefeningen, die de herinnering aan zijn vroeger krijgsbedrijf konden terug voeren; dat hij groot belang

in de jaarlijksche schutteroefeningen stelde; dat hij gewoon was zich jaarlijks te verlustigen met papegay- of vogelschieten, en dat hij bij die gelegenheid *steeds* groote welwillendheid aan de Utrechtsche schutters bewees."

Dat door zulke wijze van gevolgtrekkingen te maken de waarheid grootelijks gevaar loopt, zal ieder, die onvooringenomen het eene met het andere van het tot hiertoe bijgebragte vergelijkt, dunkt mij, geredelijk moeten toestemmen; terwijl daarenboven, wat dit speciaal geval aangaat, door daadzaken kan worden bewezen, dat de zaak door den Heer Delprat in een geheel verkeerd daglicht is geplaatst, daar, hetgeen hij hier meent te mogen voorbrengen, om bepaaldelijk het karakter van Filips en deszelfs verhouding tot de Utrechtsche schutters te kenmerken, met even veel regt van deszelfs opvolger Henrick van Beyeren, en voorgangers, bisschop Frederik van Baden, David van Bourgoigne enz., kan worden gezegd. Nog meer. Het *veteri more* in de plaats bij Matthaeus, die Delprat zelf aanhaalt, had hem, dunkt mij, van zoodanig eene beperking moeten terughouden, terwijl ik mede niet inzie, wat hem aanleiding heeft kunnen geven zich van het *steeds* te bedienen, daar de gezegde plaats toch slechts van een enkel geval rept. Doch, hoe dat wezen moge, de billijkheid eischt, dat ik van mijnen kant, door daadzaken waar make, hetgeen ik van de, bij de Utrechtsche schutters bestaande, gewoonte, om den bisschop op hun Papegay-schieten te noodigen, heb gemeend te mogen beweren; waarbij ik mij echter bij éénen der genoemde Utrechtsche kerkvoogden meen te mogen bepalen, onder de verzekering, dat dit bewijs even goed ten aanzien van andere Utrechtsche bisschoppen had kunnen worden

geleverd. Het is dan van bisschop David, dat ik in de Stads-Kameraars-Rekening het volgende, als hiertoe betrekkelijk, heb aangeteekend gevonden:

1462. *Item, doe men den papegay scieten soude, waren die homans vanden scutten tot Wyc ghereist, om onse heer te bidden, alhier te comen om die papegay te helpen scieten, coste die reys IX gl. XIII cr.*

1463. *Item, soe waren die homans met een deel scutten gereyst, by ons heren ghenaden, om hem te bidden die papegay alhier mede te willen scieten, ten cost, XI L. XII sc. VI d.*

1465. *Item, des vrydaechs na Sacramentsd. reisde Bartho. van Nyevelt tot Wyc aen onsen heer, om hem te bidden, alhier te comen, om mede die papegay te scieten, XVII L. XVII sc. VI d.*

1466. *Item, die homans vanden scutten met een deel scutten opten Pynxteravont aen ons Heren Genaden van Utrecht, om hem te bidden, die papegay mede te willen scieten, VI R. gl.*

1474. *Item, gegeven Gheryt Ottensz. van wagenhuer ende dat die scutten verteert hadden, doe sy ons Here Ghenaden synen covel brachten ende baten hem te willen comen scieten, III R. gl.*

Dat is dat *caputium albi et rubri coloris* (de stadkleuren) bij Matthaeus, of de uit de ordonnancie's raets van 1444 bekende scutcovel, die den bisschop telkens werd gebragt.

TOOVERIJ IN HET STICHT.

Telkens, als van Mr. Jacobus Scheltema de rede is, wordt ook hulde gedaan aan zijne verdiensten omtrent 's lands geschiedenis, en ik geloof met regt, ja, ik geloof, uit meer dan een oogpunt beschouwd, met regt; maar niet, om dat hij, zich een onderwerp ter bewerking voorgesteld hebbende, naar zijne bouwstoffen een zelfstandig, grondig onderzoek zou hebben ingesteld. Neen, dat niet. In dit opzigt, bleef hy, mijns bedunkens, meestal halverwege staan. Wat vroegere eeuwen, althans de XVIe aangaat, daar stond hem ook het schrift in den weg, waarmede hij, zoo als ik bij ondervinding weet, niet te regt kon, zoo dat hij in deze zich vergenoegen moest, met hetgeen anderen, die er over hadden te beschikken, hem wilden en konden mededeelen. In het bijzonder geldt het gezegde van zijn geschrift over de Hexenprocessen. Ik heb zulks reeds eens in dit Tijdschrift te kennen gegeven. Men dient bij de waardering van dezen arbeid te onderscheiden, wat de algemeene geschiedenis betreft, van hetgeen ons land aangaat, en ten opzichte van dit laatste weer, wat Scheltema in gedrukte boeken vond aangeteekend, van hetgeen hij uit geschrevene, nog onbekende bescheiden had op te delven. Ten aanzien van dit laatstgenoemde zijn de verdiensten van Scheltema zeer gering, en bepaaldelijk met betrekking tot Utrecht, stad en sticht, heeft hij genoegzaam niets gedaan. Ik heb in dit Tijdschrift II. reeds ééne speciaalbron voor de geschiedenis van deze soort van bijgeloof in dit gewest aangewezen. Eene andere, nog rijkere, is mij bekend geworden in

de *Registers der Criminele Sententien* van den Hove Provinciaal, waaruit ik onder anderen ook het volgende vonnis heb geput:

"Alsoe Fye, Cornelisz. Louwens zoons huysfrou vuyt Hoencoep, buyten pyne ende bande van ysere voirden hove van Utrecht bekend heeft, dat vier jaren geleden, door invocatie by huer inde weyde die Duvel gecomen is, in gedaente eens swarten mans, ende nam haer af huer *crisma*, dat die Duvel weder genas mit een saliken, mits welken sy gemeenschap aengegaen is mit den Duvel, hem doende sacrificie, stekende een spelde in huer rechter duym, ende den Duvel 't bloet, dat daer vuyt quam, offerde, ende seyde, Duvel, daer is dat bloet. Dat oick die Duvel somtijden des nachts, liggende by huer man, in 't bedde by huer gecomen is, ende oick huer daarvan nemende, in 't velt gebracht, ende die Duvel met haer gecalt heeft, ende huer aldaer gegeven een langwerpel doesken, daer inne was die figure van een swart manneken mit hoirnen op 't hoift, dat, als sy 't sach, hem somtyden ruerde of 't levendich geweest weere. Was oick daerby een glaesken van eenen spiegel, daer inne sy den Duvel sach, als sy yet doen ofte gedaen wilde hebben, ende als sy gevangen was, ende benachte te Lopick, die Duvel, huer boel by haer gecomen is, haer brengende 't doesken mit 't manneken ende 't spiegeltken, daer sy inne sach, dat die Duvel alsdoen naer hem nam; dat sy sulex Aechgen, Henrick Geritsoens wyf, in wederwrake, dat sy van huer een tovernersche gemaect hadde, betovert heeft, haer gevende te drincken vuyt een sleepken, daer inne sy een swart poertgen gedaen hadde, 't welcke die Du-

vel in een gedaente eens swarten mans, huer gegeven
 hadde op huere werf des naernoens; oick, dat sy
 Gysbertgen, Aris Cornelis soens soen in syns
 moeders huys dergelycken betovert heeft, hem ge-
 vende een soepgen biers te drincken, daer inne sy oick
 gedaen heeft een swart poertgen, dat die Duvel haer oick
 gegeven heeft, ende omtrent een half jaer geleden heeft
 sy 't selver kynt gesegent, ende terstont daer na, 't kint
 aen een van synen armen getast, daer doer die segenin-
 ghe nyet geholpen en heeft, ende 't kint betovert, ende
 stom gebleven is, 't welke sy sus gedaen heeft, om dat
 's kints moeder ses schilden van des gemeen lants ongelt
 vuytgesat, inhieldt ende nyet en betaelde an huers mans
 handen, die heemraet was, ende dat die moeder van dat
 kint van huer oick een tovernersche gemaict ende haer
 befaempt hadde; voirts, dat sy tien of elf koybeesten van
 Cornelis Symonsz. betovert heeft, denselven beesten
 gevende te drincken vuyt een putemmer, daer sy wat
 swart poertges, dat de Duvel haer bestelt hadde, oick in-
 dede, daer door die beesten terstont sieck geworden syn,
 't welck sy gedaen heeft, omdat die selve Cornelis van
 huer een tovernersche gemaict hadde; mede dat sy die
 beesten van Airnt Wilhelmsz. inde weyde omtrent
 aen't eynde van Polsbroick vuyt een emmer waters oick
 te drincken gegeven, een poertgen daer inne gedaen, ende
 den beesten alsoo betovert ende cranck gemaect, ende
 onder 't dixel van vruntschap corts daerna tot des selven
 Airnt Wilhelm soens wyf, haer te gemoete comende
 geseyt heeft: Ghy hebt daer soe scone koeijen, als ick
 veel gesien heb; dat sy oick acht koeie beesten van
 Cornelis Henricks soen, hueren halven broeder,
 mits t' drincken gevende, daer inne sy een swart poert-

gen gedaen , betovert ende cranck gemaect , ende naderhand dieselve beesten gesegent heeft, daer doer die beesten gesont geworden syn, 't welcke sy gedaen heeft, omdat dieselve Cornelis van huers vaders ernisse twee hondert schilden meer dan sy ontfangen gehadt hadde. Dat sy oick altyts te biechte ende te sacramente gegaen , dan int biechten , duer beveel des Duvels , hier van altyts gesweghen heeft, ende, als men onsen Here God inder missen eleveerde , nyet angesien heeft, dan recht voir huer neder, ende als sy dan somtyden onsen Here God aensach, die Duvel, huer boel huer neep, dat sy gefuelde, soe dattet paersch ende blaw werde, mer en dede haer nyet al te seer ofte wede; ende dat sy tot meer stonden soedanige toverien ende andere onchristelyke ende onmenschelicke feyten bedreven heeft. Al 't welke saken syn van quader exemple, die ongestraft nyet en behoren te blyven.

Soe is't, dat 't hof, doende recht in den naem ende van wegen Key. Ma^t. als Grave van Hollant ende Erfhære der landen van Utrecht, verclaert heeft ende verclaert by desen, de voersz. Feytgen, mits doende 'tgunt voersz. is, verbuert te hebben huer lyff, condempneert dieselve voer den huyse Vredenborch geleyt, aldaer levendich aen een staeck gebonden ende verbrant te werden tot asche, anderen tot exemple, ende verclaert alle huer goeden geconfisqueert tot profyte van Key. Ma^t.

Actum den x^{en} February anno xxxvii."

Versoeck van OLIVIER v. OORT (1) en JAC. CLAESZ., aengaende de vaert door de straet van Magelanos, etc.

(*Resol. der Stat. van Hollant, 1598. Jan. 21.*)

Op het verzock, gedaen van wegen Olivier van Oort, wonende tot Rotterdam, omme tot vorderinghe vande vaert door de straet van Magelanos, in het Koningryk van Chile en de westkusten van America, na dien zy in de plaetse van twee scheepen, met drie schepen, omme het pericul van den vyant, van meeninge syn uit te zeylen, in de plaetse van 6000 L. kruyts te mogen genieten 12,000 L., scharp en lonten na advenant:

Hebben de gec. raden *etc.*, verklaert *etc.*, aangaende het kruyt niet te konnen excederen, de nombre by de stat. geordonncert, en *etc.*, geaccordeert *etc.*, 12,000 L. gewigts aan alsulke kogels, als de suppl. sullen begeren, en lonten na advenant, *etc.*

**Capt. OLIVIER v. OORT, geremitteerd
475 L.**

(*Resol. der Stat. v. Hollant, 1608. Aug. 1.*)

Op het versoeck van Capt. Olivier van Oort, ten einde door de groote schade by hem geleden, door de borgtogte *etc.*, voor Jac. Pieck, hem geremitteert mogen werden 475 L. *etc.*, noch schuldig, *etc.*

Is, in het respect van den suppl. alleen, en dat hy degene uit dese landen is, die eerst des wereltkloot heeft ommegeseylt ende derhalven faveur meriteert, denselven liberalyk quytgescholden *etc.*, sulcke 475 L., *etc.*

J. J. DOOT v. FL.

STATISTIEK.

**Marktprijzen te Utrecht van Weit en Rogge over
een tijdvak van 50 jaren van 1601 tot en met
1650. Getrokken uit de redevoering over
de Wet tot begunstiging van den Land-
bouw door Jonkh^r. M^r. H. M. A. J.
van Asch van Wijck, in der tijd
Lid van de Tweede Kamer der
Staten Generaal enz.**

Jaarlijksche middelbare marktprijs te Utrecht, van Weit
en Rogge, over een tijdvak van 50 jaren, van 1601
tot en met 1650, per mud.

(*Vervolg van bladz. 357*).

Tijdvak.	Weit.	Rogge.
1601.	f 8,07 ⁷ / ₁₃ .	f 4,72 ³ / ₂₆ .
1602.	« 7,22 ³⁹ / ₅₂ .	« 4,43 ⁴⁰ / ₅₂ .
1603.	« 8,25 ³⁵ / ₅₂ .	« 5,02 ²¹ / ₅₂ .
1604.	« 8,03 ²³ / ₂₆ .	« 4,30 ¹⁰ / ₁₃ .
1605.	« 6,48 ²⁹ / ₅₂ .	« 3,08 ³⁹ / ₅₂ .
1606.	« 6,38 ⁴⁹ / ₄₂ .	« 2,83 ¹⁷ / ₂₆ .
1607.	« 7,34 ³³ / ₅₂ .	« 3,23 ²⁹ / ₅₂ .
1608.	« 8,82 ¹¹ / ₅₂ .	« 5,00.
1609.	« 7,96 ² / ₁₃ .	« 5,27 ¹¹ / ₅₂ .
1610.	« 6,90 ⁴³ / ₅₂ .	« 4,66 ⁴³ / ₅₂ .
1611.	« 6,57 ⁵ / ₂₆ .	« 4,85 ³ / ₂₆ .
1612.	« 6,83 ⁹ / ₅₂ .	« 5,41 ¹⁷ / ₂₆ .
1613.	« 7,11 ³ / ₅₂ .	« 4,77 ²³ / ₂₆ .
1614.	« 6,63 ⁴⁹ / ₅₂ .	« 4,05 ¹⁷ / ₅₂ .

Tijdvak.	Weit.	Rogge.
1615.	<i>f</i> 6,50.	<i>f</i> 3,95 ⁵ / ₂₆ .
1616.	« 7,88 ⁶ / ₁₃	« 4,79 ²⁵ / ₅₂ .
1617.	« 8,59 ⁷ / ₅₂	« 5,13 ⁶ / ₁₃ .
1618.	« 8,21 ³³ / ₅₂ .	« 4,61 ³ / ₅₂ .
1619.	« 6,55 ¹⁵ / ₅₂ .	« 3,62 ¹ / ₂ .
1620.	« 5,66 ¹³ / ₅₂ .	« 3,50 ²⁵ / ₅₂ .
1621.	« 6,54 ¹⁷ / ₅₂ .	« 3,75.
1622.	« 8,63 ¹² / ₁₃ .	« 5,45 ³⁵ / ₅₂ .
1623.	« 9,97 ³¹ / ₅₂ .	« 7,01 ²³ / ₅₂ .
1624.	« 9,74 ²⁷ / ₅₂ .	« 7,53 ⁴¹ / ₁₃ .
1625.	« 9,39 ⁴⁷ / ₅₂ .	« 6,95 ⁵ / ₁₆ .
1626.	« 9,47 ³¹ / ₅₂ .	« 6,19 ³ / ₁₃ .
1627.	« 8,69 ¹¹ / ₂₆ .	« 5,86 ⁷ / ₁₃ .
1628.	« 9,24 ²⁷ / ₅₂ .	« 6,30 ⁴¹ / ₅₂ .
1629.	« 11,32 ⁹ / ₁₃ .	« 9,46 ² / ₁₃ .
1630.	« 12,85 ¹³ / ₂₆ .	« 11,33 ⁴ / ₁₃ .
1631.	« 14,75 ²⁵ / ₂₆ .	« 9,96 ² / ₁₃ .
1632.	« 10,77 ²¹ / ₂₆ .	« 5,93 ⁴³ / ₅₂ .
1633.	« 9,19 ³ / ₁₃ .	« 5,18 ⁷ / ₂₆ .
1634.	« 9,99 ¹ / ₂₆ .	« 6,33 ¹⁷ / ₂₆ .
1635.	« 9,63 ⁶ / ₁₃ .	« 6,29 ³ / ₁₃ .
1636.	« 10,11 ¹ / ₁₃ .	« 5,41 ⁹ / ₂₆ .
1637.	« 9,30.	« 5,70 ⁹ / ₅₂ .
1638.	« 9,28 ¹¹ / ₁₃ .	« 6,15 ⁵ / ₁₃ .
1639.	« 8,39 ¹¹ / ₂₆ .	« 5,50 ²⁵ / ₂₆ .
1640.	« 9,52 ²³ / ₂₆ .	« 6,54 ¹⁰ / ₁₃ .
1641.	« 10,14 ¹¹ / ₂₆ .	« 5,92 ¹⁹ / ₅₂ .
1642.	« 9,62 ¹ / ₂ .	« 5,53 ¹¹ / ₁₃ .
1643.	« 10,12 ¹ / ₂ .	« 6,16 ⁹ / ₂₆ .
1644.	« 10,50.	« 6,94 ³ / ₁₃ .
1645.	« 10,05 ¹⁰ / ₁₃ .	« 6,19 ⁵ / ₂₆ .

Tijdvak.	Weit.	Rogge.
1646.	<i>f</i> 8,17 ¹ / ₁₃ .	<i>f</i> 4,95 ⁵ / ₂₆ .
1647.	« 8,49 ¹ / ₂₆ .	« 5,25.
1648.	« 11,65 ⁷ / ₁₃ .	« 6,58 ⁷ / ₂₆ .
1649.	« 11,78 ¹¹ / ₁₃ .	« 8,18 ⁷ / ₂₆ .
1650.	« 12,38 ⁶ / ₁₃ .	« 9,26 ¹² / ₁₃ .

Vijfjaarlijksche middelbare marktprijs als veren,
per mud.

Tijdvak.	Weit.	Rogge.
1601—1605.	<i>f</i> 7,75 ² / ₅ .	<i>f</i> 4,31 ²¹ / ₅₂ .
1606—1610.	« 7,48 ¹³ / ₅₂ .	« 4,20 ¹ / ₄ .
1611—1615.	« 6,93 ¹ / ₁₃ .	« 4,62 ¹¹ / ₂₆ .
1616—1620.	« 7,38 ⁶ / ₁₃ .	« 4,33 ²¹ / ₅₂ .
1621—1625.	« 8,86 ³ / ₅₂ .	« 6,14 ⁷ / ₂₆ .
1626—1630.	« 10,31 ²³ / ₅₂ .	« 7,83 ¹¹ / ₅₂ .
1631—1635.	« 10,87 ⁵ / ₅₂ .	« 6,74 ¹ / ₄ .
1636—1640.	« 9,32 ³ / ₁₃ .	« 5,86 ³¹ / ₅₂ .
1641—1645.	« 10,09 ¹ / ₂₆ .	« 6,15 ²¹ / ₅₂ .
1646—1650.	« 10,49 ¹⁰ / ₅₂ .	« 6,48 ¹⁹ / ₂₆ .

Aldus opgemaakt uit een in het archief der stad Utrecht berustend register, genaamd Rijdingboek, bij mij ondergeteekende eerste kommissie ter secretarie der stad Utrecht, en als zoodanig geëmployeerde bij gemeld archief.

Utrecht den 5. December 1835.

W. A. BOERS.

NB. Het mud staat tot het last als 25 tot 1, terwijl, volgens proefnemingen, de weit sedert 1600 tot 1650 nooit 200 ponden heeft gewogen, en ook niet minder als 182 pond het mud.

TAFEL

VAN

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

In de maand NOVEMBER 1842,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOl
TE UTRECHT,

ONDER TOEZICHT VAN DEN HOOGLERAAR

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des middags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren).

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 'S MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDHE. 'S MIDD. 12UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
1	767	767	767	767	10 ₉	10 ₈	10 ₉	10 ₂	W.	Betrokken.
2	767	768	768	767	8	9 ₅	8 ₅	3 ₅	Z. O.	Bewolkt.
3	763	763	765	764	4 ₅	3 ₂	4 ₂	3 ₁	N. O.	Betrokken.
4	764	766	767	767	2 ₅	4	4 ₆	4 ₄	O.	Bewolkt.
5	767	767	766	767	2	2 ₈	2 ₄	1 ₄	N. O.	idem.
6	768	768	767	767	1 ₃	3	4 ₂	3	idem.	Wenig bewolkt.
7	767	767	766	767	1	4 ₆	3	2 ₆	idem.	Betrokken.
8	767	767	767	766	3 ₂	1	0 ₅	4	idem.	Helder.
9	762	761	760	760	3	2	4	1 ₄	idem.	Eenigzins bew.
10	739	739	739	738	1 ₄	4 ₆	4 ₆	0 ₂	Z.	Betrokken.
11	730	749	749	744	2 ₉	7 ₈	7	8 ₅	idem.	idem.
12	743	743	743	731	10	10 ₈	10	10 ₁	Z. W.	idem.
13	753	753	752	746	7 ₁	3 ₈	9 ₈	8 ₆	W.	idem.
14	734	736	738	760	8	9 ₅	8	2 ₄	N.	Bewolkt.
15	768	768	768	767	4	3 ₄	3 ₆	4	O.	Betrokken.
16	758	738	739	762	16	3 ₄	4	1 ₂	N. O.	idem.

DATUM.	BAROMETER IN MILLEMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK SMIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELD H. 's MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	768	770	772	775	1	57	2	29	N.O.	Wenig bewolkt.
18	777	777	777	778	4	56	56	59	idem.	Betrokken.
19	773	775	770	768	0 ₁	53	52	2	Z.W.	idem.
20	758	758	758	756	66	76	67	53	idem.	idem.
21	756	757	757	753	22	54	5	04	N.O.	Helder.
22	755	755	750	749	0 ₃	13	12	06	O.	Betrokken.
25	752	753	753	750	05	14	17	3	idem.	idem.
24	742	740	740	743	35	42	52	5	Z.O.	idem.
25	742	742	742	741	54	66	5	42	Z.	idem.
26	743	743	746	748	23	5	52	13	Z.W.	Bewolkt.
27	752	752	752	751	19	51	48	25	O.	Betrokken.
28	745	744	745	746	62	10	117	106	Z.O.	Bewolkt.
29	755	755	755	757	5	8	6	42	Z.	Wenig bewolkt.
30	757	757	758	765	22	56	64	65	Z.W.	Betrokken.
GEMIDDELDE WAARNEMING										
1	763 ₃	763 ₅	765 ₂	768	248	455	469	198	Vanden 1st. tot den 10e.	
2	760 ₅	760 ₆	760 ₅	760 ₄	427	658	619	469	— 11en. — 20e.	
3	750 ₁	749 ₈	749 ₆	750 ₆	265	506	482	582	— 21st. — 30st.	

4 's avonds een weinig regen.

5 's namiddags wind en regen.

11 's avonds regen.

12 's namiddags een weinig regen.

15 sterken wind en regen.

19 's avonds regen.

20 regenachtig.

22 's namiddags sneeuw.

23 's middags een weinig sneeuw.

24 regen.

25 's namiddags regen.

28 regenachtig.

30 idem.

Algemeen gemiddeld, Barometer 758.5, Thermometer 4.31.

**STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.**

	GEBORENEN.										HUWELIJKEN.	ECHTSCHIEDINGEN.	OVER-	
	Getal.		waaronder:						LEGENEN.					
			Onechte.		Tweel.		Doodgeb.							
	M.	V.	M.	V.		M.	V.		M.	V.			M.	V.
UTRECHT.....	51	66	7	3	1	3	4	15	1	68	64			
AMERSFOORT.	25	14	2	3	1	1	13	1	23	17				
RHENEN.....	5	4	1	1	1	1	4	1	2	1				
WIJK BIJ DUURSTED.	4	5	1	1	1	1	3	1	5	1				
MONTFOORT.....	3	2	1	1	1	1	2	1	1	3				
IJSSELSTEIN.....	4	5	1	1	1	1	2	1	2	1				

STAND DES WATERS.
te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

1 November 1842.	.	.	.	.	.	.	5	under Nulpeil.
15	—	—	—	.	.	.	5	el 01 dm.
30	—	—	—	.	.	.	5	- 22
				.	.	.	3	- 62

ERRATA.

In onze aantekeningen op de *Kronijk van het Convent in het Geyn*, zijn een paar onnaauwkeurigheden ingeslopen, die men aldus gelieve te verbeteren:

Bladz. 343. r. 20 en 23 staat **Walraven**, waar de zin reeds
aanwijst dat Gysbrecht moet gelezen worden, en twee regels
later stelle men in plaats van de woorden: *door den paus afgezet*; —
door den paus GENWAARSCHOOND.

L. G. B.

MANUAAL

der Conventualen van St. Caecilia binnen
Utrecht.

Met hetzelfde oogmerk als wij de kronijk van het convent in het Geyn hebben medegedeeld, geven wij thans de volgende aantekeningen, door de conventualen van St. Caecilia binnen Utrecht gehouden. Vooral tot eene betere kennis van het dagelijksche leven der kloosterzusteren, levert dit stuk een groot aantal bijzonderheden op, welke door de geschiedkundigen naar waarde zullen geschat worden, al wijzen wij dezelve in geene inleiding aan. Over het klooster van St. Caecilia raadplege men overigens Matthaeus, de *Fund.*; van Heussen en van Rijn, enz.

L. G. VISSCHER.

Int jaer ons heren dusent driehondert ende omtrent soeven ende negentich, gaff Dirck vander A, onse vader, ende Lucia zijn echte huesvrouw, ons, als den susteren van sante Cecilien, die ierste hofstede ende erve, daer onse husinghe op ghetimmert staet. — Daertoe heft Dirck vorsz. ghesticht dat laghe altaer in onser capellen, ende gaff daertoe des iaers xx franken. — Ende gaff oec daer toe een ornament ende een missael, ende totter cyborien dat meeste deel, ende veel andere weldaden ende gonsten.

Item, Fie van Zanen, onse moder, hefft ghesticht dat hoghe altaer in onser capellen, daer sie toe gaff te renten xij morghe[n] landes, viij hont lants ende drie vierdel van een hont; ende plach hoer cleynodien ende sulver werck te vercofen, om onse noedtdorften te hulpen; ende noch meer ander weldaden ende doechden, veel iaren lanck.

Item, heer Gherijt van Bronchorst was ons, ende

allen goetwilligen personen , een sonderlinghe trouwe vader ende vrient ; ende quam ons toe hulpe myt radē ende myt daden , myt gonsten ende ghaven , sonderlinghe in den beghinne der tymmeringhe , ende mede op anderen tyden groteliken , langhe iaren duerende.

Item , Alienora , die oude vrouwe van Zulen , was ons een seer hoghe vriendinne. Ende behalve dat wi nae hoer doet van hoer hadden , soe gaff sie ons , tot eenre tijt , hondert rinsche gulden , in testamente , vor haer siele. Ende bewees ons daertoe dieke sonderlinghe gonsten ende waldaden. Ende desghelijck heer Dirc van Zulen , haer soen , mede.

Item , die ionghe vrou van Zulen , heer Dircs voersc. wijff , heeft ons ghegheven , vor haerre ouden siele , als heren Raes van Lynteren ende Cecilien , sijne vrouwe , ende voer heer Dirc hoers mans siele , viertich cronē , wijn toe copen , totter ablusien , als men tottet hilligen sacrament gaet.

Item , tot eenre ander tijt gaff sie ons vijftich cronē , tot onser noetdorften.

Item , noch op een ander tijt viertich nobelen ; ende daer toe noch meer merclike veel weldaden ende doechden , als onse gulden lakensche casufel ende menich ander dingen daertoe.

Noch xxv gulden. Item , noch xx petermans.

Item , joncvrou Margariet van Zulen xx rijns gulden , toe testamente.

Item , Jan Vrancken soen , een guet man van Middelborch , gaff ons enen goeden tyenden , dat passionnael an twee stucken , ende die caste opten bede solre , mytten crucifix ende vier beelden , ende veel ander dinghen daertoe.

Item , een eersamich man , gheheten heer Jacob Slu-ter , die altoes plach te wesen prior of hospitaal meyster der heren van St. Katerinen , was ons altoes een sonderlinghe groet vrient , die ons oec seer veel weldaden ende gonsten bewees mit lenen , ende dat ons sonderlinghe op een tijt ene grote somme van guden luden , overmits hem ghegheven weert.

Item , een eersamich priester uet Vrieslant , gheheten heer Frans , gaff ons tot eenre tijt hondert schilden.

Item, Fie Walvisch gaff ons enen guldenen kelc, ende een ornament, gheuoemt dat gulden stuck, myt twee diennes rocken. Ende oec glasen ende ander dinghen, myt gaven daertoe.

Item, Tyman Trynde gaff ons oec enen gulden kelc, ende meer ander weldaden.

Item, Lijsbeth Veren gaff ons een missael, in testament.

Item, Griete Spaens, een vrou van Campen, gaff ons bynae alle huer huesraet.

Item, die vrou ende abdisse van Bilsen gaff ons, to testamente, vor hoer siele xx scilde. Ende hefft ons menighe weldaden ende mynne bewesen.

Item, Henric Florens soen, onse sonderlinghe grote vrient, vander tijt dat dit hues begonde tot sijne doet, daer wy menighe weldaet ende merclike gaven off ontfanghen hebben; ende hie wan ons dat broet, by daghe ende by nachte, in den beghinne deser vergaderinghe.

Item, een devoet priester van Tyel, geheten her Dirc Rueu, een onser susteren broder, van welcken wy mede erfgenamen waren.

Item, Wilhelmus Veen van Vorst, ende Peter Johans soen, onse brueders, daer wy mede erfgenaem off waren.

Item, meister Peter van Schoenhoven besette ons een guden gulden kelc.

Item, Katrijn, int gasthues, gaff ons x arnemsche gulden, tot eenre memorie vor Grieteken ende vor haer, int jaer m. cccc. xxxvi.

Item, Alijt Henrics dochter, opt beghijn hoff, gaff ons xx gulden totten besten missael, in memorie vor haer to bidden, int jaer ons heren m. cccc. ende xlvii.

Item, Acelia, Dirc Masens wijff, heft ons ghegheven xviii postelaets gulden, tot eenre memorie vor haer to bidden. Die staerff int iaer ons heren m. cccc. lx, in den iersten dach van April.

Item, Gherijt, Gherijts des Ilanen dochter, gaff ons ii cronon, to testament, rede uter hant, m. cccc. ende lix.

Item, Jan Trinde, een onser susteren bruder, gaff ons, in testament, vijftich borgoensche schilden, om vor hem te bidden, int jaer m. cccc. lviii.

Item, van Lubbert van Dry, ons suster broeder, hebben wy ontfanghen, in testamente, hondert gouden rijns gulden ende xliij, om vor hem te bidden ende vor sijn vrienden, m. cccc. ende lx.

Item, Trueken Wedden, onse suster suster, gaff ons viij borgoensche schilden, in testament, om vor haer te bidden, m. cccc. en lx.

Item, meyster Hubert van Boechout hefft ons ghegeven viertich rijns gulden eens, to vollest eenre sielmisse, die hie begherde dat men die lesen solde, des manendaghes op onser vrouwen outaer, in ons capel vor hem, vor sijn ouders ende vrienden siel, ende vor al ghelovige sielen, m. cccc. lix.

Item, her Hermen die Vrode, onse erwerdige bichtvader, hefft ons susteren van Sanct Cecilien ghecoft ende ghegeven een nobel des iaers, ewigher renten, in een memorie. Ende woude, dat men die susteren tweweerf dar mede verhuegen soude, ende gheven den priesters ende dienres, die tot onse tafelen horen ende elcker suster een pinte wijns, ende een schoen broet. Die ierste dach sal wesen des derden sondagh ioden advent, als dat *Introitus* is *Gaudete in domino sp.* Die anderen dach sal wesen des sondaghs t'myt vasten, als men singhet: *Letare Iherlm.* Ende desen wijn ende broet gaff hie ons blidelic al iaer, byna van dat hie ierst by ons quam. Ende wes hie after liet na sijne doot van boken, van sulver of van ghelde, dat gaff hie den convente.

Item, her Jan (*gaf ons*) hondert merc; besette ons ij sulveren cannekens, die wi vercofften vor xxv rijns gulden ende een ghecierde casse, ende voel weldaden in sinen leven, m. cccc. lxiii.

Item, Alijt, Gherijt Coenraet soens wedewe, hefft ons ghegeven outer dualen ende i casufel, ende ander dingen in onse capellen.

Item, een vrouken, geheiten Claer van Malsem, gaff i postulaet gulden.

Item, Haesken van Heeswic hefft hyr ij dochteren gehat, die sie wel dade, ende makede den convent cccc. pickerts schilden, na hoer doot, m. cccc. ende lxxv.

Ende joffer Ghertruet Scaden, haer suster, gaff ons, in testamente, xv pickers schilde, ende dede ons in haren leven veel weldaden.

Item, Jan Ruuchroc gaff ons, te testament, ij cronen.

Item, Hybert van Pallaes, een onser susteren brueder, gaff ons, in testament, x arnemsche gulden.

Item, Lobborch van der Mas gaff ons, in testament, ij rijns gulden.

Item, Dirc die Maerle, ende Weyn, sijn wijff, hebben ons merkelic veel weldaden ende gunsten bewesen.

Item, Nelle moder van Rijn hefft ons ghegheven, an keersen ende tortisen, viii r. gulden, om vor hoer te bidden.

Item, Gherijt Knijffs, onse brueder, hefft ons beset vijftich gouden r.g. Oec gaff hie ons xxxvii r. guld. tot eenre memorien, om te bidden vor Willam de Witte ende vor sijn wijff ende sijn vrienden; daer men den susteren des iaers een maeltijt, wijn en ghebraden van gheven sal.

Item, meyster Floris van Soelen, een onser susteren neve, hefft ons ghegheven, in testament, x rijns g. ende een latijns boeck, om vor hem te bidden.

Item, Ghijsbert, die cuper, gaff ons bet dan vii rijns guld. Ende Femmeken, sijn huesvrouw, hefft ons ghegeven vi rijns g. an waskeersen ende een goeden koperen pot, ende oec ander dinghen, om vor haer te bidden.

Item, Katrijn van den Langhen Dijk, ons aenghenomen suster, heeft ons in testament ghegheven anderhalve r. gulden, daer dat convent iaerlicx een maeltijt off hebben sel. Ende jonghe Katrijn gaff ons, in testamente, enen nobel, om vor haer sielen te bidden.

Item, heer Andries Knijffs, een onser susteren brueder, hefft ons, in testament, beset een suverlic missael, dat vor onse hoghe outaer wesen sel, om vor hem te bidden.

Item, Ghijsbert van Crympen, onse brueder, hefft ons

beset xxv beyers guld. des iaers erfrente, ende cc. rijns gulden an reden gelde, daertoe half sijn huesraet. Ende heeft ons menige gave ende weldaden ghedaen in sinen leven, langhe iaren duerende, om voor hem te bidden.

Item, her Henric onse goede vriend, heeft ons beset, in testament, met x rijns gulden, om vor hem te bidden.

Item, Aelt Vloet Eesse, sijn huesvrouw, een borger van Campe, een onser suster vader ende moder, Gherbrant sijn soen, Margriet sijn dochter hebben ons ghegeven ende aengheervet alle haer goet, dat boven alle onkost, doe dat toe ghelde ghemaect was, behalve hoer huesraet, cleynodien ende sulverwerck, belopen heeft meer dan twee dusent ende tweehondert gouden r. gulden. Ende Gherbrant vorsz. heeft ons daer boven ghelaten, in synen leven, bet dan vijftich r. gulden. Ende Margriet vorsz. heeft ons gemaect in haere leven enen gouden rijns g. tot wijn ende schoen broet, haer iaergetide mede toe begaen, op Sante Matheus avent. Ende dese voers. hebben ons in haeren leven menighe gaven ende weldaden gedaen, langhe iaren duerende. Daerom sijn wy verbonden trouwelick voer haer sielen te bidden.

Item, men sel Aelt vorsz. ende sijn huesvrouw myt haer kinderen, ouders ende vrienden alle iaer in onser capellen eerlic ende devotelic begaen, op Sante Johansdach, decollacien off des anderen daghes daernae. Ende des avents, onse priesteren daertoe willigen, een langhe vigelie te lesen. Ende een ygelic suster van ons sel oec lesen een lange vigelie, ende des anderen daghes selmen lesen twe sielmissen ende bidden devotelic vor die sielen deser voersz. Ende dan sel men den convente een erlicke maeltijt gheven van goet gebraden, en een ygelick suster een pynte wijns ende een schoen broet. Ende elck van onse priesteren selmen gheven een kanne wijns.

Item, hier to sijn wy verbonden dit vorsz. aldus tot ewige dagen te houden, wantet in een ewich testament ghemaect is, wt die tien margen lants, ghelegen in die laeghe weyde by der stat, die vry sint ghemaect myt Aelts voers. goet; ende waert saecke, dat God verbiede, dit versumet worde, ende byn-

nen achte daghen, nae Sanct Johans decollacien, nyet en geschiede, soe sel die moeder off ouste ons convents, by haer consciencie, bynnen die ierste maent, den rechten armen gheven aen rieden ghelde van des vorse. lande, soe dicke alst versumet wort, vijff gouden rijns gulden. Int jaer ons heren duseut cccc. ende lxxxiii.

Item, heer Andries van Almonde, twe onse susteren oem, gaff ons, tot testament, twe hondert ons heren gulden, voer sijn siele te bidden, m. cccc. lxxxix.

Item, joffer Iselant, onse suster, sijn nichte, noch ii^e guld.

Item, Lijsbet van Bente, een onser suster moder, Tymman van Bente, onse oem, Griet van Bente, onse moey, hebben ons te samen, in testament, ghegeven lxxv r. gulden, om vor hem te bidden, in't iaer ons heren m. cccc. ende lxxxiii.

Item, heer Peter van Texel, een onser susteren oem, gaff ons, in testament, vijftich r. g. om voer hem te bidden, int iaer ons heren m. cccc. ende lxxxiii.

Item, die vrou van Scagen gaff ons, in testament, enen grawen syden tabbert tot een casuffel, om voer haer te bidden, int iaer ons heren m. cccc. lxxxiii.

Item, Henrick Janss, onse brueder, hefft ons ghegheven, in testament, vier beyersche gulden des iaers erfrenten, ende noch ii gouden r. g. erfrente, om voer hem ende sijn ouders te bidden, int iaer m. cccc. lxxxiii.

Item, joffer Alffraet van Sevender, een onser susteren suster, gaff ons, in testament, eengouden croen, om voer haer te bidden.

Item, her Meynaert van Texel, een onser susteren oem, gaff ons in testament xx r. g., om voer hem te bidden.

Item, Jacob Janss, die uetdrager, ende sijn wijff, hebben ons ghegeven dat roede cleet in ons capelle, daer voor gemaect is drie autaelcleden. Ende noch meer weldaden hebben sie ons ghedaen, om voer hem te bidden.

Item, heer Henrick van Werden, onse mede priester, hefft ons ghegeven enen gueden nywen souter in ons kerek, een gheprentet brevyer ende i pont groet, om voer hem te bidden, int iaer ons heren m. cccc. xciii.

Item, Philippus, onse glaemaker, gaff ons, in testament, xxv r. g. om vor hem te bidden, m. cccc. xciii.

Item, joffer Mechtelt van Hoemoet hefft ons beset in testament xii r. g., om voer haer te bidden, m. cccc. xcii.

Item, die joffer van Zueten gaff ons xx. r. g., daer wy om gekofft hebben dat cruce op onse blau casuffel flueel, om voer haer te bidden.

Item, heer Tyman Gerijtss., onse cappelaen, gaff ons in testament xl rijns gulden current, bidt vor hem.

Item, Jan van Neerdens huesvrouw gaff ons, toe testamente, vi rijns gulden current.

Item, Bartholomeus van Wee ende Wendelmoet, sijn huysvrouw, een onser suster vader ende moeder, hebben ons ghegeven, toe testament, lxxv currente gulden, daervan is ghemaeckt een brudse aen onse cap.

Item, noch hondert currente gulden, om voer hem te bidden.

Item, noch seiven oude vrancrijxe schilden.

Item, heer Willem Clos, onse cerwerdighe ende ghemynde pater, hefft ons truwelick gedient ende devotelic regiert, xxx iaer lanck. Ende wy sijnt van hem verbeterd omtrent wel ses hondert gulden, als in ornamenten onser kercken; hie hefft ons ghegeven twee casuffelen, dat roede camelot, ende dat blauwe gulden stücke ende die sulveren bellen aen onse cappe. Ende dat heilige sacraments huesken liet hie stofferen; ende oec myt mengerhande versierheit hefft hie onse kercke versiert. Ende hie hefft ons oec myt sijn eghen handen voel sanckboecken ghescreven ende scriven laeten, daer onse susteren uet singen. Ende voel ander prienteboken hefft hie ons gekofft. Ende voel meer ander weldaden hefft hie ons ghedaen. Des sal men iaerlix, op sijn jaergetide, den convente een eerlicke maeltijt gheven, als gebraden, schoen broet, ende een ygelicke suster een halff pynt wijns, een ygelick van onsen priesteren enen stoter. Ten anderden mael sal men den convent wijn schenken, als een ygelick een halff pynt, op onser liever vrouwen dach inden sace, doe die eerweerdige pater yrst hier by ons quam. Ten darden mael sal men een ygelick gheven een

halff pynt wijns , op den yersten sonnendach inder adventen. Ende op sijn jaergetide sal men vigilie ende misse doen lesen voer hem ende synen bloede.

Joffer Gielis van Oppynen, onse moeder Cecilia Piecx oude moeder, sterff int iaer ons heere m. v^o vijf, ende gaff ons , in testamente , eenen blanwen fluden tabbert tot een carusel , om voer haer te bidden , b. v. d. z.

Item , int jaer ons heren m. v^o ende elf, starff Berent Geritss., die onsen convente een trouwe reuthemeester heeft gewest , xxx jaer lanck , en wy sijn sijne verbetert , alsoe goed , als vierhondert hartoch Philippus gulden , die ons seer wel te staden quamen , in dat selve jaer , doe onse convent worde geschat op v^o hartoch Philippus gulden. Des salmen , nae begerten desselven Berents voirse., jaerlicx den convente een eerlicke maeltijt gheven. Mer den wijn sullen die susteren hebben opden anderden sonnendach inder adventen, ende een ygelick sal hebben een halff pynt , ende trouwelicken voer hem ende synen naesten bloede bidden.

Item , her Peter van Bueren, provisoer ende vicarius in den Doem , gaff ons in testamente lxxi r. gulden. Ende oec gaff hie ons die bibel in latijn , gheprient in twee schoen boeken , bidt vor hem.

Item , Claes Paeu, to Culenborch , een onser suster neve, gaff ons , in testament , xviii r. g. current.

Item , meister Corneliis van Wael, een onser suster vader ende sijn huesvrouw , hebben ons ghegeven , toe testamente , xxxv gouden Davits gulden , ende xxxvi Rodolphus gouden postulaets gulden. Noch gaff hie ons , kort voer sijne doet , hondert enckel hartoch Philips gulden. Ende van desen ghelde salmen alle jaer den convente gheven een eerlicke maeltijt, goet gebraden, ellicke suster een halve pynt wijns ende een schoen broet. Ende dat salmen altoes doen op sante Franciscus dach off des soendages daer voer off nae.

Item , Kunera , Cornelis Ghijsberts huesvrouw , gaff ons , in testament , iii rijns gulden current , om voer haer te bidden , anno dno xv^o ende xii ; ende doe sterff sy op sante Clemens dach , tusschen acht ende neghen ure.

Item, joffer Lysbeth Knoeps heeft ons gegheven omtrent dertich currente gulden.

Item, Gheertjen Doens heeft onsen convente beset in testamente een beslaghen gordel, dat wy vercoften om dertien r. gulden. Noch Doen Ianss. v. g.

Item, Ghysbert van Wee, een onse suster brueder, gaff ons in testamente ses r. gl.

Item, meyster Herman Tulman, canonick in den Doem, gaff onsen convente, in testamente, seven cur. gulden.

Item, meyster Melis Tyelmans, vicarius sanct Jan, een onser suster oem, gaff ons, in testament, ses cur. guld.

Item, heer Gerit van Buren, canonick l'Oudemunster, gaff ons, in testamente, vier cur. guld.

Item, meyster Adriaen Ram, gaff ons, in testamente, vijftich cur. guld.

Item, Arent van Cretyer, onse brueder, heeft ons, in testamente, gegeven, voir syne ende sijne huisfrouwen sielen salicheyt, in den yersten onsen groetsten kelck; noch daertoe twe hondert ende lx currete gulden, ende noch meer ander goeder doechden bewesen, wacrom zijn wy schuldich, trouwelick voer hem te bidden.

Item, Metgen Knoeps, onse moeder, gaff ons, in testamente, viii currente gulden.

Item, Gysbertgen van Roemst, onser suster suster, gaff ons, in testamente, xx currente gulden.

Item, meyster Jan Baers, van twe onser susteren brueder, gaff ons, in testament, xiiii gouden guld.

Item, joffer Maria Heren, twe onser susteren oude moeder, gaff ons, in testament, tot eenre maeltijt, jaerlix drie hollantsche gulden. Anno M. v^e ende xxii, om voer haer te bidden.

Mathie. Aple.

Item, Gheertruyt, Michiel Salms huysfrou, een onser suster nicht, gaf ons in testament drie gulden current, om voer haer ende haeren man te bidden.

Item, Gherrit Coppier, tot Culenboreh, ende Sara, sijn huysvrou, een onser suster vader ende moeder, hebben ons

ghegeven, in testament, vijf currente gulden, om voer hem te bidden, m. ccccc. xvi.

Item, Jan van Zijl, die scoemaeker, gaf ons, in testament, twee Philippus gulden, om voer te bidden.

Item, heer Gherrit Sukkerroey, deken tot Oudemunster. Ende gaf ons, in testamente, tien rijnsche gulden, om voer hem te bidden. Anno dni m. ccccc. ende xxxii.

Item, heer Vranck Steen, vicarius toet Sinte Marien, ende gaf ons in testament drie ghouden gulden, om voer hem te bidden, anno m. ccccc. xxxiii.

Item, Jan Dircksen, van Oudewater, ende Mechtelt, sijn huisvrouw, een onser susteren vader ende moeder, hebben ons gegeven, tot testament, seven ende twintich Philippus gulden, tot een graduael, daer onse susteren wt singen, om voer hem te bidden. A°. xv° xxxv.

Item, Jan Dircksen, van Oudewater, ende Mechtelt, sijn huisfrou voersz., hebben gegeven sestien Karolus gulden eens, tot die hoeghe tafel in onse kercke, bidt voer die siele ende daert voer begeert wort.

Item, heer Henrick van Doesborch, pater tot Sinte Agniete binnen Utrecht, een onse susteren oem, gaf ons, tot testament, tien rijnsche gulden, bidt v. d. s. A°. xv° ses ende dertich.

Egbert, Geritz. en Jannige, sijn wijff, een onser suster vader ende moeder, hebben ons convent gegeven drie Karolus gulden, om te bidden voer haer ende haren vrunden sielen.

Int jaer ons heren xv° xxxviii, opten viii dach Juny, sterff onse eerwaerdige pater, heer Jan Heycoep, die ons duechdelike ende eerlicke geregeert heeft omtrent xiii jaer lanck, ende sijn duer hem, duer testamente, die hy ons gelaten heeft, of profite in sijn leven, ons ende onse convent gedaen, seer verbeterd, sulcx hier nae beschreven staet.

In den eersten heeft hy gefundeert die sermonen, die men doet sonnendaechs ende 't heiligen daechs, naevolgende brief die daer af sijn, ende heeft daertoe gegeven twee hondert

gouden gulden eens. Item, heeft ons noch gegeven twee hondert gouden gulden, tot timmeragien binnen 't convent. Item, noch ons convent gegeven twaelf sulveren krusen. Item, noch xlvii sulveren lepelen. Item, noch gegeven 't glas in ons kercke. Item, noch ons convent gegeven, an huisraet, tiane werck, houtwerck, beloopende wel an geld vijftich Karolus gulden. Item, noch heeft deselve h. Jan van Heycoop voirse. ons gegeven tot een pytancie, tien gouden gulden 's jaers, losrente den penninck twintich, waerom hy ons verbonden heeft, dat alle iaer op sijn iaergetide, als den viii dach in Junio, sel ons priester ende capellaen ende ons convent lesen een vigelie opt choer ende sanderdaechs ellick een misse van Requiem, des sullen wy iaerlicx geven ons priester en ons capellaen ellick drie stuvers hollants. Insgelijck ist geordineert, nae sijn believen, dat, ter cause van die, tien goude gulden des iaers, seilen onse susteren hebben een eerlike maeltijt, gesoeden ende oeck gebraden, ende ellike suster een pynt goets rijns wijns, ende elke suster een wegge van een oortstuffers, ende alsdan ons pater op sijn tafel een goede kanne rijns wijns, ende sellen dese maeltijt houden altijt op sijn iaergetide, ofte viii daghe voer of nae, soe dat convent best past ende believen sal.

Geertruyt van Heycoop, onse genoemde paters voerse. suster, die lange tijt heeft gewoent in onse susteren huus, sterff a°. xv° xxxiii, op Sinte Ypolitusdach, nae menighe vrientschap soe hebben wy, in testament, ontfangen vier gouden rijnsche gulden van gewichte 's jaers losrenten, na vermogen sbriefs, ende sellen daerom verbonden wesen alle iaers, op Buerkerck kermis dach, ons gemeen susteren te geven een eerlicke maeltijt van gesoeden vleys ende gebraden, ende elke suster een pynt rijnsche wijns, ende elke een wegge van een oortstuffers, en ons priester op sijn tafel een goede kanne rijns wijns; ende houden desselven Geertruyt voirse. iaergetide alle iaers opten xiiij dach Augusti, ende sellen alsdan oeck by ons priester ende cappellanen ende gemeene susteren opt choer lesen een vigelie ende sanderdaechs ellick een zielmis, ende geven als-

dan ons priester ende ons capellaen ellick drie stuvers, ende dit al achtervolgende sulke brief, als daerof gemaect sijn, bidt voer die sielen pr. nr.

Woutergen Jan Henricks, die tinnegieters wedue, h. Ian Heycoeps ons paters nichte, gaf ons convents tien Karolus gulden eens, tot testament, sterft a°. xv°. xlii. b. v. d. siel.

Tielman Tap, een onse sustere bruer, beeldesnyer, die onse hoge tafel gemaect heeft, a°. xlii, heeft ons convent, van sijn bedongen loen, tot testament, gegeven twalef Karolus gulden, die hy ons van sijn neergetelde gelt, dat hy an die tafel voirse. verdient hadde, wederom gaff, ende dit voer sijn ende Claertgen sijne huisvrou's ouders, vader ende moeder, b. v. d. sielen.

Heer Cornelis van Breda, lange tijt ons governael was, sterft int jaer xv° vijf ende veertich, den xv dach in Augusto, diewelcke ons gemaect heeft een eerlicke pitancie van gebraden, ende scoen broet, ende ellike suster een goede pijnt rijnsche wijns, des schmen, tsavonts op sijn jaergetide, alle iaer houden een vigelie van ix lessen opt choor, ende oeck die priester ende capellaen, ende sanderen daechs misse singen van Requiem ende een lesende misse, des sel priester ende cappelaen, ellick alle iaer vant guet hebben drie stuvers.

Ende dese pitancie selmen houden omtrent Sint Jans in mitsomer, acht dagen voer of nae, soe dat convent best t'pas coempt, ende heeft hier toe gelaten ende besproken hondert currente guld. eens.

Item, noch van den selven h. Cornelis voirse., hebben wy ontfanghen, in testament, xxv Karolus gulden eens, bidt voor die siel.

Anna Reyers, Ottoz., weduwe van Oudewater, mr. Dirck Bouser, ons pr. moy, heeft ons gegeven, tot vergulden van ons hoeghe tafel, tien Karolus gulden eens, in testament, en sterft a°. xv° liiii, bidt v. d. s.

Dieuwergen Jacob here dochter, twe onser susteren moi, heeft ons convent gegeven, in testament, twee hondert Karolus gulden eens, des sel die ministra, inder tijt wesende, alle iaer

geven, op onse kermis dach, den gemeenen susteren twalef kannen goeden rijnsche wijn, ende sy sterff den viii dach maert a°. xv° lvi, bidt voer die siel.

Item, noch heeft sy gegeven, in haer levende lijff, een pont groot, tot onse orgel in ons kereken.

Heer Thomas van Nyekercken, deken van Sint Jan tot Utrecht, heeft ons convent, tot testament, gegeven ses Karolus gulden eens, hy sterft a°. lvi., boven xv°.

Heer Cornelis Henrickz. Pusselinck, priester en vicarius in den Dom, heeft gegeven ons convent van Sinte Caecilie, ter eeren Goeds ende Marie, de hemelsche coninckinc ender heiliger jonckvrou Sint Caecilia, die lamp, die daer hanget in ons convents kerck, vor dat heilige sacrament, ten ewigen dage daer te hangen. Bidt om Gods wil voir sijn siele, ende voor Jan Henricks siel ende syner vrunden sielen, pr. nr. na Maria om Goeds wille.

H. Goert Boele van Breda, vicarius in den Dom, heeft ons convent, tot testament, gegeven een Philippus gulden eens, hy sterff a°. xv° lvii, b. v. d. s.

Merrigen Anthonis, Geritz. dochter, een suster van een onse susteren suster; heeft ons convent gegeven ses Karolus gulden, tot testament, ende sterff a°. xv° lviii, om voer haer ende haere ouders sielen te bidden.

Meyster Jan Goch, canonick ende scoellaster van Oudemunster, heeft ons convent, tot testament, gegeven tien Karolus gulden eens, ende sterff a°. xv° lix, bidt voer d. s.

Jacobgen, Stees dochter, een onse susteren moy, heeft ons convent, tot testament, gegeven ses Karolus gulden eens, ende sterff a°. xv° lix, bidt voer die siel.

Willem Jansz. van Linscoeten, en Katrijn, sijn wijf, een onser suster vader ende moeder, hebben ons convent gegeven ses Karolus gulden eens, tot testament.

Heer Henrick Goertz., canonick in den Dom tot Utrecht, twe onser susteren oem, heeft ons convent gegeven tien K. gulden eens, tot testament, ende sterf a°. xi° sestich, bidt voer die siel.

Zweer, die meyer van Born, een onse susteren vader ende een suster oem, heeft ons convent gegeven tien Karolus gulden eens, tot een testament, hy sterff a°. xv° lxi, b. v. d. siel.

Cecilia Pieck van Tienhoven, onse ministra, was xxxvi iaer, daer ons convent of ontfanghen heeft ix mergen lants, gelegen in Lopick, ende noch van haer verbeteret sijn wel vi° rijnsche gulden, ende sellen iaerlickx op haer iaergetijt, te weten den xxiii. in Maert, lesen op ons choer vigelie van ix lessen, ende oock onse priesters beneden in ons choer, ende sanderendaechs misse singen van Requiem, ende een misse lesen, ende bidden voer haer ende hare ouders ende vrunden sielen, ende sellen onse priesters geven ellick drie st. hollants, ende onse suster sellen hebben ellick een pynt rijnsche wijns ende een scoen broet.

H. Adriaen van Scayck, onse cappellaen geweest is xii jaer, heeft ons gelaeten vi K. gulden, van sijn iaerlickx loen van sijn officie vant cappellaenschap, ende noch gesconken xiii K. gulden van kistvach, dat hy op die cappelaen camer doen maken heeft, als hy daerop woende.

Harman van Wee ende Gouda, sijn huisvrouw, twee onser susteren vader ende moeder, hebben ons convent, in testamente, besproken iaerlicx xii z. K. gulden, twintich st. den gulden gerekent, losrenten tot een iaerlike pitancie van goet gebraden, ende elcke suster een pynte rijnschen wijn, ende een oortgen wegge; sel men de pitancie iaerlick houden op hare beyer jaergetiden, ontrent Sinte Kathrinen, voer of nae, soe dattet convent te passe coempt, ende die bidt v. d. sielen. Harman van Wee sterff a°. xv° xli, op Sint Ian mits somer avont. Gouda van Wee sterff op Sinte Katherine avont xv° lxvi.

Cornelia, Rycouts dochter, sterff int iaer ons heeren xv° ende negen ende tsestich, op Sint Petersdach ad Cathedram, ende van die executoren van deselve Cornelia, hebben wy ontfanghen negen Carolus gulden ende thien stuvers sjaers losrenten, xx stuvers voer elcke gulden gerekent, tot een pitancie (die) men houden sal in den Mey, ende men sal alsdan den

convente eenen eerlijcken maeltijt geven van goet gebraden ende gesoden, elcke suster een pynte rijsche wijns ende een wegge van een oortstuyvers, voerts salmen op haer getyde, alle jaer, lesen een vigilie van negen lessen op't choer, die pater en capellaen sullen 'sanderendaechs eene misse singen van Requiem ende een lesende misse doen; des sal pater en capellaen voersc. van de convente hebben, alle iaer, elck drie stuyvers, ende waer saecke dat dese pytancie ende anders als voers. alsoe niet voldaan en worden (dat God verhoeden moet) soe sal die helfte van den jaerlicxen renten ende hoofdsomme voers. alsdan verbuert ende vervallen sijn, tot behouf van de choralen van Sint Jans kereke t'Utrecht, daer capittel voersc. van ons convent brieff of heeft.

Item, hebben die selven executores noch gegeven een diensrock van carmesyde paers fluwele, omme voer haer ziele te bidden, van geliken hebben sy gegeven een gouden laken antependium opter susteren choer, met eenen gouden lakenen mantel voor ons lieff. vrouwen beelt.

Anno m. d. lxxii, den xxx January, is gestorven onse eerw. heer mr. Dirck Bonser, pater geweest van desen convente, ende heeft ons eerlijcken ende godtlijcken geregeert, omtrent xxxi jaren, ende het convent is van hem wel verbeterd over die summe van vijfhondert guldens, als naementlijcken iij gulden losrenten, beleyt op die staten van Utrecht, ende noch iij gulden, die hy den convente op rente gedaen heeft, ende naderhant gegeven, d'een hondert tot wijn ende misbroot in de kerck, ende d'ander hondert gulden voor den getrouwen dienst, die hem van den convente geschiet is. Noch heeft hy gegeven in der kercken een silveren pays, weerdich omtrent xl gulden met een metalen croon voor 't hooch authaer, ende een memori taeffel van ons heeren geboorte ende lief vrouwen beelt boven op 't choir. Noch heeft hy gegeven soc totten orgelen ende timmeracie van den langen pant, ende schabelwerck voor in der heeren huys in sael, ende schoirsteen mantels in beyde die neer cameren, ende aen onse coecken ende cruysbeelt lakenen; ende alle sijn boecken ons gemaect, bedragende over

hondert vijf en twintich gulden. Des sal men jaerlix houden, omtrent sijn sterfdach, sijn jaergety, met negen missen op het chooir, met twee missen s'anderendaechs van requiem, d'een singende ende d'ander lesende; ende sullen die heeren dairvan hebben, elck iii st. ende een kan rijsche wijn, ende in het convent sullen hebben elcke suster een oirtgens weg, met i pint rijsche wijns, ende op ons heeren transfiguratie-dach, sal men solemneelicken misse singen, ende sal het convent dan hebben gesoden ende gebraden, ende elcke suster een oirtgens weg, met een pint rijsche wijns. Noch sal ellike suster hebben, op Sinte Mertens avont mitwinter, i pint rijsche mos ende sulle alle vrydage singen *dū fabricator*. Ende indien men eenige van desen puncten gebræcke te voldoen, blijft matergehouden inder conscientie, telken te geven den weeskinderen, in Sinte Elizabethen gasthuys, $\text{iii}\frac{1}{2}$ gulden; ofte mogen die weesmeesteren inder tijt dselvede executeren aen ons convents gereelte goederen.

Int jaer ons heeren xv^e een ende 't seventich, den xxxi. Januarij, is seer subitelicken gestorven onsen Eerw. heere, heere Jacob Vosch, onse pater, ende canonick Sint Jans, ende was xiiii jaeren ons commessael geweest, ende dair nae onsen pater geworden ende gebleven een jaer. God heb sijn siel. d'Welcke, naedat hy ons een jaer eerlicken geregiert hadde, ende ons seer gunstich en profytelicken in synen leven geweest was, heeft ons niet te min aftergelaten ende gemaect hondert vijftich gulden, van twintich stuvers 't stuck, welcke summe 't convent ontfangen heeft, ende beloeft, jaerlix dairvoir te doen, op sijn sterfdach, sijn jaergetyde, met vigilie van negen lessen op het choir, mit sanderdachs een singende ende lesende misse te doen doen van requiem, gevende den heeren dair van elcx drie st., ende sal 't convent jaerlix op Sint Anna dach, dair van hebben eenen eerlicken maeltijt, van gesoden ende gebraden, ende elcke suster een oirtgens weg, ende een pint rijsche wijns, ende onse heeren een kan wijns; ofte by faulte van dien sullen die cralen van Sint Jans jaerlix van het convent mogen executeren, acht gulden, tot haire nootdrift.

Anno xv^e acht ende 't sestig, den xvii. Decembris, is gestorven Baertgen, Jacobs dochter, weduwe van z. g. Reijer Aelberts van Boemel, abdis van Pylanen, een van onser suster moeder, dwelck ons gemaectt ende afftergelaten heeft, tot een pitancie, acht gulden jaerlix, staende op losrenten; willende off die teeniger tijt affgelost worden, datse terstont weder op een ander aengeleyt sullen worden, willende dat men jaerliex onser liever vrouwen hemelvairts lateltijt, ofte Bartholomei, alst den convente best te pas coomt, hier van den convente geven sal, eenen goeden eerlicke maeltijt, van goed gebraden, met een oirtgens weg, ende elcke suster een pint rijnsche wijns. Noch heeft si ons gegeven twaelff gulden, om ons sieckhuys te verdeelen. Reijer Aelbertz., haer man, is gestorven a^o. xv^e xvi, den xxiii. Juny. Bidt Godt voor de sielen.

Jouffrou Aleyt Benings heeft ons convent, tot testament, gegeven xii guldens eens, om te bidden, voor hair ende hare vrienden sielen, ende gestorven a^o. xv^e.

Maryken, meester Willems van Abkau wed., dewelcke lange jaren onse chirurgijn geweest was, heeft ons convent, in testament, gegeven eenen rooden trypen mantel, met een root cralen pater noster, met vergulde teekenen, met een vergulden griecxe A, ende enen flawelen riem, met een vergulden cram, voor onser liever vrouwen beelt in onse kercke, ende noch twee Philippus gulden aen gelde, om voir hem te bidden ende haeren vrienden sielen, hy sterff a^o. xv^e lxxiii, den xxiii. Augusti.

Ariaentgen Ariens dochter van Deelft, wed. wylen Frans Peters Overschie, heeft ons convent gegeven twee guld., om voir hair siel te bidden, ende is gestorven a^o. m. v^e lxxiii, den (1) Meert.

Anno xv^e lxxiiii is in den heere gerust Cornelis Reijerss., die langhe iaren ons commessael geweest is, ende die kercke getrouwelick gedient, ende heeft onsen convent gegeven, twee gulden thien stuvers losrenten, waer die susteren aff hebben

(1) In het H. S. is deze datum niet ingevuld.

sullen, op sijn iaergetyde, den xi. dach Mey, broot ende wijn, ter somme van de renthe voorsc., om voor sijn siel te bidden.

Int jaer ons heeren m. ccccc. lxxiii, is deser werelt overleden die eerbaere heere, Gherrit Thonisz. van Yserloey, vicarius S. Marien, een onse suster heer broeder, die ons convent, tot testament, gegheven heeft hondert Carolus gulden, om voer hem ende sijn ouders ende naeste bloet te bidden. Ende alle iaer salmen die susteren geven, op sijn iaergetijt (als op die sceidinghe der Apostelen dach) een ygelijck een half pynt rijnschen wijn, ende op S. Martens avont in den wynter, een ygelijcke suster een schoon broot van een oort stuvers, ende onse pater ende capellaen elcx drie stuvers, om daer voer te lesen, een lange vigelie, ende een ygelick een sielmisse. Weest sijnder siele gedachtich in uwe devote gebeden.

Anno xv° lxxiiii, den xix. November, is gestorven Willem Feyt, ende den xxv. January, int tselste iaer, is oock gestorven Bertruyt, van Wijngaerden sijn huysvrou, ende den ii. January lxxvi, is mede in den heere gerust, Aechtgen Feyten, haer beider dochter; liggen 't samen begraven opt choor voor onse l. vrouwen outaer, in eenen kelder, die sy van ons convent gecocht hebben. Ende Willem Feyt, met sijn broeders ende susteren, hebben doen maken, tot den dienst Goids, in onser kercken, een swart casufel, mit twee dienrocken ende haer toebehooren, met oock drie swarte lakense outaer cleederen, met een crusifix, hare wapenen ende witte cruce ende franien verciert, die meer dan lxx Keyser gulden gecost hebben. Waerover wy gehouden sijn trouwelick voor heur te bidden.

Meester Jan van Wee, canunnick in den Doem, twee onser susteren broeder, heeft ons convent ghelaten twee hondert guldens, tot een memorie, ende een pytancie naer wtwysen van de rente, sterft int jaer m. v° lxxxv, den xxi. July. — ix lessen (1).

(1) Deze woorden: *negen lessen*, beduiden voorzeker dat de nonnen negen lessen voor hem lezen moesten.

Jouffrouw Elizabeth van der Borch, heeft ons convent gelaten seven gulden sjaers, voer haer memorie. Bidt voer haer siele. Sterft m. v^o lxxxvii, den xxiii. Novembris. — ix lessen.

Anno xv^o lxxix is overleden Gheertghen Boojen, die ons convent gegheven heeft ses gulden, om voor haer syele te bidden.

Anno xv^o lxxix, den xv Augusti, in den heere gerust, m^r. Aelbert Jansz. de Man, priester van Leyden, daer ons convent aff ontfanghen heeft vier gulden, om sijder gedachtich te sijn in onse gebeden.

Int iaer ons heeren m. cccc. lxxxiii, den vi Februarii, na oude stijl, is godvruchtich in den heere gerust heer Maximiliaen van Waels, capple, canonick ten Dom t'Utrecht, ende proost van Leyden, waer van ons convent genooten heeft, twaelf gulden, om onser gebeden ende devocien deelachtich te sijn, diewelcke dese memorie begheert heeft aen sijn grafstede gestelt te woorden:

Op dat u gesciede een salighe doot. leert leven.

Op dat ghy salichelich moecht leven. leert steroven:

Daerf wel. ende dat ich in vrede mach rusten. wilt den heere bidden:.

Anno xv^o lxxxiii, den tweeden dach Decembris, is gestorven heer Jan Willemsz. van Vroyesteyn, die welcken langhe jaren onse rentmeester geweest hebbende, oock omtrent achttien jaren ons cappelaen geweest is, die ons gelaten heeft ses gulden, om onser devotie deelachtich te sijn.

Item, Emmeken van Muyen, een baghijken, op het Baghijnhof, heeft ons, een testament, gegeven twalef gulden, om voor haer siele te bidden, is gestorven int jaer van dusent vijfhondert acht ende tachtich, in den heere moetse rusten.

Anno xv^o lxxxix, op S. Peeter ende S. Pauwels avont, is gestorven Anna Claes dochter van Gheyn, die ons convent gegeven heeft ses gulden, ende een schoone gesierde casse, staende inden reventer. God sy haer siele genadich.

Tuenissien Cornelis de Mans, gaff ons convent, tot memorie, hondert guldens. Sterff m. v^o lxxxiii, den xx July.

Anna Jaspers, baghjuken op het hof, heeft ons convent gegeven ses gulden, om voer heur siele te bidden. Ende is gestorven den xxi dach Juny, m. ccccc. xc. In vrede moet se rusten.

Maria van Moerendael, heeft ons convent gegeven drie gulden siaers losrenten, om daervore, op deerste Corsdach, hamelen vlees voor die susteren iaerliex te geven, soo veel als dese renthe dragen mach. Sy was een van onse suster moye, ende is in God gerust op h. Cruysdach, in den herfst, in den jare m. ccccc. xc. In vrede moetse leven.

Anna Mersman, van Munster, heeft ons convent gegeven, twaelf gulden, om voer hare siel, ende heur heer broeders siele, heer Jan Mersmans siele, te bidden, die canonick was tot Oude Munster. Hy sterf in Januario 1601, ende Anna den 16 April 1603.

Heer Jan van Oirschot, priester, religieus tot Oostbroeck, heeft ons convent gegeven, een wit damaste casufel mit een root flueelen cruce, mit stole, manipel ende lappen. Hy leyt begraven S. Magdalenen op het choor by den preeckstoel. Ende sijn moeder, Jacobgen van Vollenhove, tot St. Cecilien. Heer Jan, sterf den xii Meert xv^e ende vijff; sijn moeder xv^e lxxxvii in vrede. Ende het eeuwige licht moeten se rusten.

Jofvrouw Maria Verduyne, weduwe van sal. Folkars van Schoordijck, sterff int jaer 1604, den 8 December, ende heeft ons convent gegeven eens vijftich gl. Haer siele moet rusten in vreden.

Gerritgen Pyls, onse lieve geprofesside meede suster, heeft met consent, ende met believen van haren oversten, onse convent besprooken siaers negen gulden ende 8½ stivers, om daervore een recreatie te doen aen de gemeyne susteren, met gebraet, ende een ieder een pynt wijns, op haeren sterfdach, dwelcke compt op den 29 Decembris, int jaer 1609. Godt geeve haer d'eeuwige raste.

In den jaren ons heren in m. vi^e x, op den 28 dach van Februarius, is in den heer gherust onsen eerwaardighen heer,

heer ende meester, Aerr van Esch, in sijne leven licenciaet in de beyde rechten, ende canunnick van Sant Jans binnen Utrecht, die ons convent vaderlijcken heeft gheregeert, den tijt van xxxvi jaren, in de meeste troubelen van de ghemeente, ende vervolginghe van onse vianden, met goede leeringhe, ende stichtiche maniere van leeven, de ghemeyne susteren onderhoudende, heeft onse convente, by sijn testamente, besprooken drie hondert ende sestig guldens, om daer van tweemaels sjaers de susteren te geven een recreatie, met een pynt wijns ende een halve stuyvers wittebroot voor ieder suster; eens op drie Coninghen dach (tot dewelcke hy in sijner leven altijt hadde een bysonderen devotie) ende noch eens op sijnen sterfdach, met verband van vigilie ende sielmisse telker reyse, voor sijn, ende sijn ouders, ende vrienden siele. Godt geeve hem, voor sijne menichvuldighe dienst ende miltheit, die hy ons beweesen heeft, de eewighe rust.

In het jaer 1610, op den 11 Meert, is inden heere gerust Merrighen Gerrits van Dam, geprofessiede suster in onse reegel, in het convent tot Schagen. Ende heeft, naedat sy verjaecht is geweest, met ons in vrede en vrinschap geleeft, den tijt van xxxvi jaren. Ende heeft tot harer memorie gelaten, met believen van haer oversten, onse convent, de somma van tweehondert guldens, tot een eerlijcke maeltijt, met gebraden, witte broot ende wijn, onder het verband van te leesen de vigilie, met een misse, op hare sterfdach.

In het jaer ons heeren m. cc. x, op den xviii Meert, is in den heere gerust onse lieve ende geprofesside meede suster, Merrigen Sweerzoon. Ende heeft, met believen ende consent van haren oversten, onse convente besprooken negen guldens ende 8½ stuyvers jaerl., om op dach van de Roos een recreatie te hebben naer vereisch van het gelt, ende om voor haer ende haren vrunden sielen te bidden.

In het jaer ons heeren m. cc. xvi, op den dach xxviii October, is in den heer gerust, heer Jan van Alderdinghen, in sijn leven religieus van St. Janscamp, ende pater van het suster clooster tot Oudewater, ende heeft ons convent

besproken, tot een legaet, eens hondert guldens. Zijn siele moet rusten in vreedē.

In het jaer ons heeren m. dc. xvii, op den xv September, is in den heer gerust den eerweerdighen heer, heere ende meyster Roeloff Zaell, eertijts pastoor tot Weesop, ende van daer verjacht sijnde, is geworden sielpriester in de kercke van onse lieve vrouwe te Utrecht, ende heeft, staende de troubele tijden ende in de meeste vervolghingen, onse convente gedient, met den dienst der misse, ende menichvuldighe predicatie, ontrent den tijt van dertich iaren; ende heeft ons, tot een memorie, achtergelaten hondert guldens. Zijn siele moet rusten, met de siele van alle degeenen, die ons convent met haere dienste ende woorden voormaels hebben gesticht.

Hendrick van der Borch, drie onser susteren broeder, heeft ons convents gelaten tien guldens sjaers, tot een refectie, van gesooden ende gebraden, weggen ende wijn; voor sooveel als de penninghen moghen bestriecken, om zijn siele in onse ghebeede gedachtich te wesen. Sterff int jaer ons heeren m. v^o lxxxxvi, op den xviii Novemb.

Heer Servaes, priester ende religieus van Oostbroec, heeft ons convent besproken hondert ende vijftich guldens, om, nae advenant van de jaerlijkse rente, te hebben een jaerlijkse maeltijt, ende voor zijn siele te bidden. Sterff int jaer ons heeren m. v^o lxxxvii, den xii Septemb.

Geertgen Laurens, onse ongeprofesside suster, heeft ons, tot een testament, achtergelaten twee hondert guldens, om naer believen van de mater de susteren te geven, tot haerder memorie, een jaerlijkse recreatie, naer advenant van de rente, ende voor haer siele te bidden. Sterft in tiaer ons heeren m. v^o xviii, den iii April.

Eefken Joris heeft ons convent naergelaten twaelf guldens eens, ende een lieven vrouwen beelt. Bidt voor haer siel. Sterff int iaer m. v^o xviii, den xxvi Septemb.

Afgedrukt naar het *oorspronkelijk H. S.*, uit de verzameling van den Burgemeester Boorn, thans berustende in het provinciaal archief, te Utrecht.

Ober de geloofwaardigheid van oude bescheiden.

Dezer dagen zijn in een regtsgeding, alhier aanhanke-
lijk, tot staving van eenen gedanen eisch, ook extracten
overgelegd uit de notulen of resolutien onzer voormalige ste-
delijke regering, welke stukken tot dat einde door een daar-
toe bevoegd ambtenaar afgegeven waren.

Van de andere zijde meende men de geloofwaardigheid dier
extracten in twijfel te moeten trekken, omdat de boeken,
waaruit zij genomen waren, geene voldoende bewijzen van
echtheid dragen; terwijl verder beweerd werd, dat ingeval
zelfs de authenticiteit dier resolutien al mogt bewezen wor-
den, het uit deze stukken blijken zoude dat de stadsrege-
ring hare magt te buiten gegaan was, en de daarbij ge-
maakte bepalingen voor de ingezetenen alzoo niet verbindend
zouden wezen.

Wat de laatste stelling betreft, deze zoude, indien zij gegrond
ware, een duchtig argument tegen de echtheid der vermelde
resolutien opleveren; doch de grenzen van de magt der voor-
malige stedelijke regenten TE UTRECHT, laten zich maar zoo ter
loops niet vast stellen; immers waren die regenten doorgaans
van gevoelen, dat zij in den haren een onbeperkt gezag
hadden; bij de landsvorsten, de staten, het provinciaal ge-
regtshof werd er somtijds geheel anders over gedacht; men
kent de vinnigheid, waarmede het gevoelen van v. IDSINGA, in
zijn *Staatsregt*, is verdedigd en tegeghesproken, toen hij het
waagde de stedelijke souvereiniteit een weinig te temperen;

BUREAU toont in zijne *Utrechtsche jaarboeken*, op onderscheidene plaatsen, eene sterke neiging om die souvereiniteit zoo veel mogelijk uit te zetten; de bekwame uitgever van het *Utrechtsch plakkaatboek*, nu en dan tusschen twee vuren gebragt, legde er zich op toe om onpartijdig te zijn - en, om hier niet meer te zeggen, de barometer, die prof. MATTHAEUS gebruikte, om het gezag der onderscheidene regeringscollegien te bepalen, rees of daalde, zegt men, naar gelang van den genen, wien hij zijne werken opdroeg. Men heeft in Duitschland de opmerking gemaakt, dat het hem soms aan het vereischte doorzicht ontbrak, van anderen hoorde men de gissing, dat de dukatons, die gewoonlijk de vrucht van eene *opdragt* waren, niet zonder invloed op zijne stelsels bleven.

Wij leggen dan de vraag, aangaande de uitgestrektheid van de magt der voormalige stedelijke regering van Utrecht, voor als nog ter zijde.

Maar die over het al of niet echt zijn van in de archieven bewaarde stukken, is te gewigtig, om hare behandeling, misschien wel hare beslissing, met onverschilligheid aan te zien en af te wachten. Niemand zal het ongepast noemen, als er, bij deze gelegenheid, een enkel woord (want het bestek van dit tijdschrift veroorlooft geen uitgebreider vertoog) over de kritiek van oude papieren in het midden wordt gebragt.

De archieven — bewaarplaatsen van staats- of regeringsstukken, zoo als het woord dit aanduidt — zijn niet alleen voor de hoofden van den staat, maar voor elk van zijne leden, tot den geringsten burger toe, eene gemeenschappelijke bezitting; dáár worden de bewijzen van vergunde en verkregen regten, van aangegane verbindtenissen en andere daadzaken bewaard, welke des noods het goed regt kunnen doen uitkomen.

Het openbaar bestuur heeft dus te regt de archieven ten algemeenen nutte opengesteld, en daarbij alleen die maatregelen voorgeschreven, welke de veiligheid der aanwezige stukken waarborgen; een verbodstelsel ware eene ongerijmdheid. Die in het algemeen belang historische navorschingen wenscht

te doen; die voor zich-zelf eenig belang bij het bewaarde meent te hebben: hem is de toegang tot de archieven verzekerd. 's Lands geschiedenis toch is niet anders dan het verhaal van 's lands beheer (administratie), van hetgeen er met en in den staat gebeurd — en waardoor en hoe het gebeurd is; en zóó kan de kennis daarvan een leerboek, in sommige gevallen een rigtsnoer voor het tegenwoordige worden. Wat hier van den staat gezegd is, geldt ook van bijzondere personen, hunne regten en goederen.

Maar het algemeen zoo wel als het bijzonder belang vordert gebiedend, in het onderzoek van elke zaak met naauwgezetheid te werk te gaan en er zeker van te zijn, dat de stof, die ten grondslage van dat onderzoek verstrekken moet, door de onkunde of ontrouw van vroegere of latere dagen niet vervalscht en alzoo onbruikbaar gemaakt zij. Vooral wanneer men uit oude documenten eenig bijzonder voordeel wenscht te verkrijgen of te behouden, moet zulk een onderzoek niet gevreesd en ontweken of onmogelijk gemaakt worden.

Maar — roept hier de vreesachtige huiverend uit — stelt men den wetenschappelijken twijfelgeest onzer eeuw geen palen, dan zal men eenmaal misschien de waarheid zelve zien in twijfel trekken! Het kan zijn, maar die twijfelt, bewijst daarmee nog niets, en veel schadelijker is het, blind te gelooven wat men niet kent. Men dringe die twijfelzucht binnen hare palen terug, of liever, men doe haar geheel verdwijnen, doch vooral niet door een hardnekkig volhouden eener eenmaal aangenomene leer; hierdoor wordt men onregtvaardig; de waarheid kan, ja, voor een tijd onderdrukt en tegengehouden, maar niet vernietigd worden, en, om nu het gezegde op de beproeving van oude bescheiden terug te brengen: de diplomatiek (al ware zij in ons land heden nog eene terra incognita) is bij onze naburen reeds te goed bekend, dan dat de bewaarder van archieven zelfs voor een stelsel van spoliatie in deze zoude behoeven terug te deinzen. Een grondig, met de tegenwoordige hoogte

der wetenschap evenredig onderzoek, kan slechts de waarheid te beter doen kennen, en om haar is het te doen.

De deskundige zal dit toegeven, voor hem is dit opstel dan ook niet bestemd. Die echter de noodzakelijkheid van een grondig onderzoek naar de echtheid van te berde gebragte stukken niet inzielt, gelieve in aanmerking te nemen:

1. Dat er in vele archieven valsche stukken bestaan.
2. Dat er ook te Utrecht valsche stukken gevonden worden.

De eerste stelling zal niemand tegenspreken; een aantal werken kunnen het getuigen. — Om de tweede te bewijzen kunnen wij al aanstonds het stuk ter hand nemen, dat naar de dagteekening het oudste van de in dit gewest nog overgeblevene en daardoor het eerste zoude zijn, welks authenticiteit volledig en met zekerheid kan onderzocht worden.

In de archieven der voormalige vijf kapittelen te Utrecht wordt de brief gevonden, waarbij bisschop KOENRAAD, de vriend van den door paus GREGORIUS VII zoo diep vernederden keizer HENDRIK IV, in 1085 aan het kapittel van S. Jan de dusgenoemde proostdijlanden (Mijldrecht, Thamen, Wilnis, enz.) afstaat, en daarvoor bij ruiling eigenaar wordt van den tol te Smithuizen, later naar Emmerik en Schenkenschans overgebracht. Prof. BONDAM gaf den brief, die reeds vroeger door HEDA en MATTHAEUS minder naauwkeurig was bekend geworden, naar het oorspronkelijke in het licht. (*Geld. charterb.* I. 147.) De brief is van het hoogste belang, omdat er krachtens zijnen inhoud nog heden eenige regten worden uitgeoefend, en echter heeft eene naauwkeurige toetsing van dat stuk, bij mij de overtuiging te weeg gebracht, dat dit eerwaardig overblijfsel uit het grijze verleden, dat zoo lang voor het oudste, in onze provincie bewaard geblevene, gehouden werd, ten eenenmale valsch en een ondergeschoven charter is, waarschijnlijk in het laatst der XII eeuw gemaakt. Het is hier de plaats niet dit gevoelen nader te ontwikkelen, of meer valsche documenten aan te halen; ik wil alleen doen opmerken, dat ingeval enig regt, uit den inhoud des briefs voortvloeiende, in twijfel getrokken werd, het den

bewaarder van dat stuk zeker hoogst moeilijk, misschien onmogelijk zoude vallen, voor de echtheid daarvan eenigen grond te vinden; een authentiek afschrift zou bij gevolg nullius momenti zijn, en nergens meer geloof dan het oorspronkelijke verdienen.

Maar is het geoorloofd, of liever, is het mogelijk een dergelijk afschrift uit te geven, zonder zich eerst van de echtheid des origineels te overtuigen; zonder de waarde van dat origineel daarbij naauwkeurig te bepalen? Ik zoude deze vraag niet gaarne toestemmend beantwoorden. Het is waar dat prof. BONDAM den brief nog voor echt hield, maar de latere vorderingen in de diplomatieke wetenschappen doen het tegendeel zien, en het gezag van oudere geleerden bewijst dan niets meer ten voordeele der echtheid van een stuk, waarvan, door het afgeven van een geauthenticeerd afschrift, een schromelijk misbruik gemaakt — en de regten van anderen verkort zouden kunnen worden.

Even min doet het iets af, dat het charter in de verzamelplaatsen der archieven gevonden is, want het is zeker dat men daar valsche stukken kan aantreffen. Nog minder kan men zich gronden op uitgaven in charterboeken of andere werken, want de uitgevers en schrijvers hadden dikwerf niet veel met de kritiek dier stukken op, of leefden in eenen tijd, toen die kunst nog weinig vorderingen gemaakt had en het moeilijker was dan het nu is, de echte van de valsche stukken te onderscheiden. BUCHELIUS, in zijne uitgave van BEKA en HEDA — prof. MATTHAEUS, en de bekwame man, aan wien wij het voor onze provincie zoo gewigtige *Utrechtsche plakkaatboek* danken, hebben stukken opgenomen, voor wier echtheid of naauwkeurigheid ik niet gaarne zoude instaan, en waardoor het gezag hunner werken, hoe verdienstelijk ook in veel opzichten, aanmerkelijk verminderd wordt. En ziet men, dat zelfs de naauwkeurige en geleerde BONDAM zich vergist heeft: wat zal men zich dan op vroegere uitgaven van dergelijke stukken beroepen!

Het is niet doenlijk, in een beknopt verhoog, uit een te zet-

ten waarop men bij de beoordeeling van de echt - of valsheid der oude bescheiden al te letten hebbe; dit alleen mag en moet thans van den bewaarder van archieven gevorderd worden, dat hij van de geloofwaardigheid der onder hem berustende stukken reden wete te geven, en niet alles voor echt verklaart, enkel omdat het uit vroegere dagen afkomstig is. Eene morele convictie, die een laauw: *zij zullen wel echt wezen* doet hooren, en die eer eene overtuiging kan genoemd worden, welke men gemakshalve aanneemt, doet niets af; hare inspraak toch zal dikwijls regt tegen de waarheid inloopen, wanneer het gezigt niet scherp genoeg is, om door den sluier heen te dringen, waarmede datgene wat ons onbekend is, doorgaans bedekt schijnt, en die ons er toe brengen kan, om de schaduw voor het wezen te nemen. Zoo werd b.v. GALILEI veroordeeld, onder anderen ook door de morele convictie zijner regters, dat de zon en niet de aarde zich bewoog, en toch riep hij te regt, na zijne gedwongene herroeping en veroordeeling uit: en evenwel beweegt zij zich! Die de tegenwoordige naauwgezetheid in het schrijven van geslachtsnamen, op oude documenten wilde toepassen, zoude ligt tot de morele convictie komen, dat sommige stukken valsch waren, omdat de onderteekenaars niet altijd hunnen naam op dezelfde wijze schreven, en echter zouden die stukken onwidersprekelijk echt kunnen zijn.

Utrecht, Dec. 1842.

P. J. VERMEULEN.

**Iets over het uitgeven van het
UTRECHTSCH-PLACCAATBOEK.**

Op conditien, hierna beschreven, syn wy Johan vande Water, Willem vande Water (1) ende Jacob van Poolsum (2), nopens het uitvoeren, uytgeven en drucken van seker boeck, genaamt, *Groot-Plakaat-Boek*, behelsende de plakkatien en ordonnantien van de Staten ende Stadt van Utrecht, overeengecomen en geaccordeert als volgt:

Inden eersten hebbe ick Johan vande Water op my genomen, alle de voersz. placcaten *etc.* in de vereyste ordre byeen te brengen ende te schicken; 't geen buyten de gedruckte ordonnantien in het werck moet gebragt worden, te laten copieren, de tweede proef te

(1) Willem vande Water, de oude, werd tot akademiedrukker aangesteld in 1699. Maart 20. — Hij was het, bij wien verschenen de bekende *Resolutien van Holland*, ten tijde van de Wit genomen, voor welker dedicatie hij van de stedelijke Regering ontving eene recognitie van 100 f. (*Rd's dagel. boek* 1706. Apr. 19.) Zijn zoon, Willem v. d. Water, de jonge, volgde hem in de betrekking van academiedrukker op in 1716, overleed echter reeds in 1717. (Zie het *Raads dagel. boek* v. 1717. Maart 23. en 1716. Nov. 29.)

(2) Jac. v. Poolsum werd stadsdrukker in 1697. Oct. 25. Het mag worden opgemerkt, dat hem, van stads wege, werd afgeslagen het verzoek, om een naamwijzer der Regenten te drukken. (Zie het *Raads dagel. boec* v. 1746. Dec. 20 en 27.) — Vóór hem werd tot stadsdrukker aangesteld Juriaen van Poolsum, in 1684. Febr. 11, die in 1690 overleed. (Zie hetz. boek 1684. Febr. 11, en 1690. Spt. 3), die dan werd opgevolgd door Geraerd v. Poolsum, naar het gemelde boek 1690. Sept. 3.

corrigeren, en deselve, is't noot, te revideren, ende een of meer *indices* daerop te maken, soo verre het werk vereyschen sal.

Waertegen wy Willem vande Water ende Jacob van Poolsum beloven aan gemelden Johan vande Water, voor deszelfs moeyte en arbeyd, nae voleinding van het werk, te sullen betalen de somma van vierhondert Gulden, eens geld, en, in gevalle het werk meer als vier honderd bladen beloopt, een gulden per blad meer, als gemelde somma van 400 gulden. Daerenboven sal gemelde Johan vande Water, voor syn voorsz. arbeyd nog genieten, twintich exemplaren van het gedrukte werck, gebonden of ongebonden te syner keuse. Doch meer exemplaren noodig hebbende, sal denselven vermogen twalf daarby te nemen, ten pryse als dye in den druk komen te kosten.

Den gemelde Johan vande Water behoudt aen sich den opdracht, mitsgaders het *douceur* (1), hetgeen daeruyt sal komen te resulteren.

(1) Vande Water vergiste zich in zijne vooronderstelling hierbij niet, want »Gehoort het rapport van de heren de Leeuw en andere haer E. Mo. gecommiteerden, die in gevolge vande resolutie commissoriaal den 6^{en} July 1729 gedecerneert, hadden metten anderen overleyt, wat aan m^r. Johan vande Water voor deszelfs dedicatie ende opdracht, aan haer Ed. Mo. van't *Groot Utrechtsche Placcaatboek*, etc., en desselfs diensten ende moeyten behoorde te worden toegeleyt, hebben hare Ed. Mo., na deliberatie, aan den voorn. m^r. Joh. v. d. Water, ter zake voorsz. toegeleyt ende geaccordeert, gelyck aan denselven toegeleyt ende geaccordeert werdt by desen, eene somme van *hondert silveren Ducatons*, te betalen door den conchierge van haer Ed. Mo. DAVIT RICHART." (Resoll. der Stat. v. Utr. 1729. Jul. 22).

Voor het derde Deel, of het *Stads-Placcaet-boeck*, dat Jo.

Wydere is gecontracteert, dat, indien de Staten, aan wien de opdragt zal geschieden, niet resolveerden eenige exemplaren te nemen, sal Johan vd. Water de gedediceerde exemplaren voor syn rekening moeten bekostigen, doch het sal denselven vrystaan, om groot-papier-exemplaren tegen kleynen te ruilen, tot drie à vier inclusys.

Indien er oock tot voltrekking en uytvoering van dit werk eenige boeken, dewelke gebruykt worden, deterioreren mogten, sal sulks na discretie vergoed worden, gelyk oock voor de copye vande ordonnantiën, waarnaer gedrukt wordt, een exemplaar van het gedrukt werk sal gegeven worden, boven het bedongen getal vande twintich exemplaren.

Tot nacoming van dit contract verbinden wy ons personen en goederen, alles sonder arg of list. Ende syn hiervan gemaakt twee al eens luydende.

Actum te Utrecht, den 7. Maert 1724.

J. vd. WATER.

W. vd. WATER.

J. v. POOLSUM.

(*Volg. het origineel.*)

vd. Water aan de Regering der stad opdroeg, zou hem door deze een stuk zilverwerk vereerd worden, ter somme van / 200. (Zie het *Raads dagel. boeck*, 1729. Jul. 25. en 1732. Jul. 20.)

J. J. DODT v. FL.

C O L L E C T E.

Ontfanck van de penn. gecomen van collecte
gedaen binnen Utrecht ter armen behouff
den xviiij Novembris 1588.

Van Sinte Geerten Kerspel.	vij Gl.	xv St.
Scadenbr. en Knyff.		
Van de Plaets tot de Viebrugge, oistside.	xxviiij Gl.	viiij St.
Vos, Schoeman.		
Van de Viebrugge tot de Weert- poort, oistside.	xiiij Gl.	xii St. vj P.
Van der Meer, Foeyt.		
Van de Plaets tot de Viebrug, westside.	xx Gl.	xix St. viij P.
Beer.		
Van de Viebrug tot de Weert- poort, westside.	xxxiiij Gl.	xviiij St. x P.
Royen.		
Van de Plaets tot de Tolsteech, oistside.	xxxv Gl.	xviij $\frac{1}{2}$ St.
Vogelaer, van de Poll.		
Dom, Oude Munster, de Nye-graft. Deckers.	xxx Gl.	xi St.
Van de Plaets tot de Sandbrug, westside.	xl Gl.	
Hemert, Knyff.		
Van de Plaets over 't Oude Kerckhoff, St. Petri, St. Janskerkhof enz. .	liij Gl.	xvi St. xii P.
Ysselsteyn, Ram, Amerongen.		
Noch na ontfangen vi St.		
Noch — — — — — x St.		

Summa ije lxx Guld. xviiij St. xii P.

Van Buchel, Mss. 23 B. f. 127.

TAFEL

VAN

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

In de maand DECEMBER 1842,

GEDAAN AAN HET

CHEMISCH LABORATORIUM

VAN

'S RIJKS VEE-ARTSENIJSCHOOE
TE UTRECHT,

ONDER TOEZIGT VAN DEN HOOGLEERAAR

P. J. J. DE FREMERIJ.

NB. De Waarnemingen geschieden des morgens te 9, des middags te 12, des namiddags te 3 en des avonds te 9 uren).

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 100°.				WINDSTREEK 'S MIDD. te 12 ur.	WEERSGESTELDH. 'S MIDD. 12 UREN.
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
1	769	770	770	770	54	68	82	56	w.	Bewolkt.
2	770	770	770	771	82	106	102	45	z.	idem.
3	774	774	772	774	16	57	6	64	idem.	Helder.
4	776	776	776	778	86	72	75	7	o.	Betrokken.
5	774	775	772	772	39	39	56	32	w.	idem.
6	774	774	774	774	-1	04	02	06	idem.	idem.
7	774	774	775	775	-04	-04	-02	-14	o.	idem.
8	774	775	775	776	-02	1	14	14	idem.	idem.
9	775	775	774	774	22	4	42	36	z. o.	idem.
10	775	775	775	772	12	12	12	-22	idem.	Helder.
11	769	769	769	767	-06	08	-04	-12	idem.	Weinig bewolkt.
12	768	768	764	767	14	37	44	62	idem.	Betrokken.
13	768	769	769	769	72	94	94	48	z. w.	Helder.
14	770	770	770	770	22	64	6	2	z.	idem.
15	770	770	770	770	06	4	74	3	idem.	Bewolkt.
16	768	767	767	768	2	3	62	6	w.	Helder.

DATUM.	BAROMETER IN MILLIMETERS.				THERMOMETER IN 1000.				WINDSTREEK SMIDD. 12 ur.	WEERSGESTELDHE. 's MIDD. 12 UREN
	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.	9 ur.	12 u.	3 ur.	9 ur.		
17	763	764	763	769	9	9 ₂	9 ₂	4 ₅	w.	Betrokken.
18	770	770	771	772	3 ₂	6 ₂	6 ₇	4 ₆	idem.	Weinig bewolkt.
19	774	773	773	776	3 ₂	7 ₅	6 ₆	3 ₉	idem.	Betrokken.
20	774	773	773	775	4 ₇	6 ₅	7	7 ₄	idem.	idem.
21	771	770	770	770	6 ₈	3 ₆	9	7 ₇	idem.	idem.
22	767	766	763	763	3 ₅	3	3 ₆	3 ₆	idem.	idem.
23	757	753	734	733	7 ₇	3	3 ₂	6 ₄	idem.	Bewolkt.
24	753	753	756	753	2	3 ₃	3 ₃	2	N. W.	idem.
25	761	760	760	758	1	3 ₂	2 ₂	2 ₅	w.	Weinig bewolkt.
26	756	753	733	734	4 ₄	3	4 ₅	3 ₄	Z. W.	Bewolkt.
27	731	731	732	733	3 ₄	7	7	3 ₄	Z.	Weinig bewolkt.
28	762	763	765	769	1 ₄	3 ₃	3	1	w.	Holder.
29	767	766	766	766	3 ₆	6	6 ₆	3 ₅	idem.	Betrokken.
30	766	763	763	763	9	10 ₂	10 ₇	10	idem.	idem.
31	764	762	761	761	10 ₂	10	10 ₂	7 ₇	idem.	idem.
GEMIDDELTE WAARNEMING										
1	772 ₇	772 ₃	772 ₆	775	265	424	443	237	Van den 1st. tot den 10e.	
2	769 ₁	769 ₂	769 ₃	769 ₃	369	587	625	412	— 1ten. — 20e.	
3	761 ₆	760 ₇	760 ₈	761 ₁	327	696	702	374	— 21st. — 31st.	

4 geheel en dag mistig.
 5 idem.
 6 idem.
 7 idem.
 8 idem.
 9 idem.
 12 's namiddags regen.
 17 's morgens een weinig regen.
 20 regen.
 21 mistig en een weinig regen.
 22 mistig.
 23 regenachtig.
 25 's avonds winderig.
 26 winderig en regen.
 27 winderig.
 29 regen en sterken wind.
 30 idem.
 31 storm.

Algemeen gemiddeld, Barometer 767,6, Thermometer 4,9₂.

Algemeen gemiddeld voor het jaar 1842, Barometer 763,9, Thermometer 10,21.

December 1842.

STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN, enz., in de Steden der Provincie
UTRECHT.

	GEBORENEN.								HUWELIJKEN. VERTSCHEIDINGEN.	OVER- LEDENEN	
	Getal.	waaronder:									
		Onachte.	Tweel.	Doodgeb.							
	M.	V.	M.	V.		M.	V.		M.	V.	
UTRECHT.	75	51	4	6	2	6	9	21	4	65	
AMERSFOORT.	16	36	1	7	"	"	"	3	19	14	
RHENEN.	5	4	"	"	"	1	"	2	1	1	
WIJK BIJ DUURSTEDEN.	5	9	1	"	"	1	"	1	5	1	
MONTFOORT.	3	3	1	"	"	1	"	"	3	3	
IJSSELSTEIN.	5	6	"	"	"	"	"	3	3	4	

STAND DES WATERS:

te VREESWIJK in de Rivier de Lek.

	onder Nulpeil
1 December 1842.	3 el 73 dm.
15 —————	4 - 66 —
31 —————	4 - 60 —

**STAAT DER GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN, OVERLEDENEN, ENZ.,
IN DE STAD UTRECHT, OVER DEN JARE 1842.**

GEBORENEN.				ONDER WELK GETAL BEGRIEPE ZIJN.			GETROUW DEN.	OVERLEDENEN.				
Maanden.	GESLACHT		TOTAAL.	Tweelingen.	ONECHTE.			Getal Paren.	GESLACHT		M. V.	
	Mannelijk.	Vrouwelijk.			Zonen.	Dochteren.	Mannelijk.		Vrouwelijk.			
JANUARIJ.....	77	76	153	1	10	9	13	76	71	2	3	147
FEBRUARIJ..	72	71	143	1	7	7	22	63	71	7	3	136
MAART.....	61	75	136	«	7	10	11	58	68	5	4	126
APRIL.....	92	78	170	2	3	8	36	61	49	5	3	110
MEL.....	77	64	141	2	7	5	71	65	42	3	1	107
JUNI.....	68	57	125	3	6	10	40	58	52	2	1	110
JULIJ.....	71	48	119	1	9	4	24	54	50	2	7	104
AUGUSTUS...	61	62	123	«	3	4	40	83	75	5	2	158
SEPTEMBER.	61	63	124	«	7	8	20	88	67	1	2	155
OCTOBER....	56	70	126	1	2	6	12	75	60	«	4	133
NOVEMBER..	51	66	117	«	7	3	45	68	64	3	4	132
DECEMBER..	75	51	126	2	4	6	21	44	65	6	9	109
TOTAAL.....	822	781	1603	13	72	80	355	793	734	41	43	1527

Het getal Militairen, in 's Rijks Hospitaal Overleden, bedraagt. . . 26.
 Ingekome Certificaten van personen te Utrecht woonachtig, elders
 overleden, en alhier ingeschreven. 22.
 Het getal der Geborenen is minder geweest dan in het vorige jaar. 130.
 Dat der Overledenen is meerder geweest. 129.
 Het getal der Huwelijken is minder geweest. 8.

GODSDIENSTIGE GEZINDHEDEN VAN DE :

GEBORENEN.		OVERLEDENEN.	
Hervormden.	899.	Hervormden.	852.
Roomsch Katholijken.	586.	Roomsch Katholijken.	527.
Lutherschen.	54.	Lutherschen.	38.
Oud Roomsch Katholijken.	30.	Oud Roomsch Katholijken.	32.
Israëlitcn.	29.	Israëlitcn.	12.
Doopsgezinden.	5.	Doopsgezinden.	5.
Totaal.	1603.	Totaal na aftrek der Doodgebor.	1443.

GETAL DER JAREN VAN OVERLIJDEN 1842.

MAANDEN.	Doodgeborene.		Onder het Jaar.		Van 1 tot 10.		Van 10 tot 20.		Van 20 tot 30.		Van 30 tot 40.		Van 40 tot 50.		Van 50 tot 60.		Van 60 tot 70.		Van 70 tot 80.		Van 80 tot 90.		Van 90 tot 100.		TOTAAL.		TOTAAL GEMIDDELDE
	M.	V.	M.	V.	N.	V.	N.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	
JANUARIJ.	2	3	24	9	16	11	4	5	5	3	4	4	7	4	4	7	3	7	4	10	2	6	1	2	76	71	147
FEBRUARIJ.	7	3	19	14	16	10	22	2	4	4	6	2	2	1	6	5	6	5	11	4	4	1	2	65	71	136	
MART.	5	4	13	15	14	13	1	1	4	4	2	6	3	3	2	4	5	5	8	5	5	2	2	58	68	126	
APRIL.	5	3	15	12	12	10	2	3	3	3	2	2	7	1	4	4	7	7	7	3	2	2	2	61	49	110	
MEL.	3	1	15	9	11	8	1	3	4	4	4	5	3	1	4	3	4	9	9	3	1	2	2	65	42	107	
JUNIJ.	2	1	19	17	9	11	4	4	6	4	4	4	4	3	2	1	1	3	4	3	1	2	2	53	52	110	
JULIJ.	2	7	14	13	16	9	2	3	5	2	4	4	4	4	4	4	7	4	2	2	2	2	1	54	50	104	
AUGUSTUS.	5	2	24	20	32	23	2	3	4	6	4	4	2	5	3	3	2	3	3	5	1	3	2	83	75	158	
SEPTEMBER.	1	2	29	12	37	33	3	3	3	2	4	4	3	5	2	3	4	4	3	4	2	2	2	88	67	155	
OCTOBER.	3	4	16	7	32	28	2	3	3	2	2	2	3	2	3	2	4	4	2	3	4	4	2	73	60	133	
NOVEMBER.	3	4	18	15	17	10	2	2	4	3	3	3	3	4	4	6	4	4	6	3	3	5	2	68	64	132	
DECEMBER.	6	9	8	9	11	10	1	6	1	5	1	9	5	2	1	3	4	5	3	3	7	2	2	44	65	109	
Totaal....	41	43	214	152	223	176	22	35	52	42	37	46	48	33	32	43	44	44	45	72	83	43	2	5	793	734	1527

Ziekten of Toevallen

DER

OVERLEDENEN,

over het jaar 1842.

BENAMING DER ZIEKTE.	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	TOTAAL.
Doodgeboren.....	4	10	9	8	4	3	9	7	3	4	7	15	85
Stuipen.....	27	29	19	20	15	25	15	19	19	7	19	11	225
Tering.....	49	26	37	24	40	34	23	33	36	37	31	28	398
Aanhoudende koortsen.	7	10	4	5	3	7	4	7	5	6	3	2	63
Gevolgen van het zuur.	3	2	«	1	1	6	2	9	7	1	3	«	35
Kinderziekte.....	1	«	«	«	«	«	«	«	1	«	«	«	2
Beroerten.....	6	3	3	5	3	2	3	2	4	4	7	1	43
Verval van krachten...	18	28	19	18	14	10	10	16	8	12	20	18	191
Gevolg. v. tandenkrijg.	3	4	4	3	3	3	2	6	5	4	4	3	44
Klierziekten.....	3	5	3	3	«	3	2	3	2	4	2	4	34
Longontsteking.....	2	5	6	4	5	1	5	1	4	1	1	5	38
Waterzucht.....	4	5	4	8	5	3	9	9	1	5	9	6	68
Koudvuur.....	1	1	1	«	«	«	«	«	«	1	«	«	4
Kanker.....	1	«	1	1	«	«	1	1	«	«	1	«	6
Borstwaterzucht.....	5	2	3	«	«	«	«	1	«	1	1	«	13
Subiet.....	3	«	2	«	«	«	1	1	«	«	«	2	9
Ontst. d. buiks-ingew.	1	1	1	2	2	3	1	1	3	«	1	1	17
Beenbederf.....	1	1	«	1	«	«	1	«	«	1	1	«	6
Verdronken.....	1	1	1	«	1	1	1	1	1	«	«	2	10
Leverziekten.....	2	«	«	«	«	«	«	«	«	«	1	1	4
Vochtbederf.....	1	«	«	«	«	«	«	«	«	«	1	«	2
Ontst. van het heupgewr.	1	«	«	«	«	«	1	1	«	«	«	«	3
Vloeiing.....	1	«	«	«	«	«	«	«	1	«	«	«	2
Blaas gebreken.....	1	«	«	1	«	«	1	1	«	«	«	1	5
Uitslag ziekte.....	1	«	«	«	«	«	«	«	2	«	«	«	3
Hersenvliesontsteking...	«	1	«	«	«	1	«	1	«	2	1	«	6
Gevolgen eener breuk..	«	1	«	1	«	1	«	«	«	«	«	«	3
Gevolgen der kraam...	«	1	2	1	3	6	«	«	«	1	1	«	15
Rheumatismus.....	«	«	1	«	«	«	«	«	«	«	«	«	1
Keelontsteking.....	«	«	1	«	«	«	«	«	«	«	«	«	1
Totaal.....	147	156	121	106	97	107	91	120	102	91	114	100	1532

BENAM. DER ZIEKTE.	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	TOTAAL.
Transport.....	147	136	121	106	97	107	91	120	102	91	114	100	1332
Bloedbraking.....	«	«	4	«	4	«	«	«	«	«	«	«	2
Kinkhoest.....	«	«	2	4	«	«	2	4	5	4	«	«	40
WormenHartziekte.	«	«	4	«	4	«	«	4	«	«	«	«	3
Gebladerde roos....	«	«	4	«	«	«	«	«	«	«	«	«	4
Zelfsm. en Doodgev.	«	«	«	4	4	4	«	«	«	«	«	«	3
Tongontsteking.....	«	«	«	4	«	«	«	«	«	«	«	«	4
Bloedspuwing.....	«	«	«	4	4	«	«	«	2	«	3	2	9
Gevolg. v. branden.	«	«	«	«	2	4	«	«	«	«	«	«	3
Bloedstorting.....	«	«	«	«	4	«	«	«	«	«	4	«	2
Water en Maagkank.	«	«	«	«	2	«	«	«	«	«	«	«	2
Verlamming.....	«	«	«	«	4	«	«	4	«	«	«	«	2
Mazelen.....	«	«	«	«	«	4	4	35	48	44	14	7	157
Totaal.....	147	136	126	110	107	110	104	158	155	133	132	109	1527

**STAAT der GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN,
OVERLEDENEN enz., in de STEDEN der PROVINCIE,
over den jare 1842.**

STEDEN.	GEBORENEN.										Over- ledenen.		
	GETAL.	Waaronder			HUWELIJKEN.	ECHTSCHIEDING.							
		Onechte.	Tweelingen.	Doodgeboren.									
	M.	V.	T.	M.	V.		M.	V.			M.	V.	T.
AMERSFOORT.....	236	216	452	23	25	4	13	12	71	»	186	191	377
RHENEN.....	65	64	129	5	2	3	4	»	25	»	32	35	67
WIJK BIJ DUURSTEDE..	55	37	92	8	1	1	3	1	33	»	32	32	64
MONTFOORT.....	29	35	64	»	»	1	3	»	14	»	26	27	53
IJSSELSTEIN.....	63	66	129	3	1	1	2	1	28	»	38	37	75

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND JANUARIJ 1842.

GEBORENEN

op

den 1 Januarij.

Dirk Jan, Z. van Johannes Gijbels.
Geertruij, D. van Jean Josse Leva.

den 2 Januarij.

Frederika Barendina, D. van Johannes Velling.
Carolina Frederika, D. van Johannes Wernardus Bilders.
Marinus, Z. van Johannes de Lange.

den 3 Januarij.

Bernardus Christiaan, Z. van Willem Fredrik Linschoten.
Nicolaas, Z. van Gerrit van Woudenberg.

den 4 Januarij.

Hendrik Nicolaas Hermanus, Z. van Hendrik Hermanus de Lacosine.
Johanna, D. van Hermanus van Someren.

den 5 Januarij.

Stephanus Hendrikus, Z. van Willem van der Horst.
Cornelia, D. van Hendricus Kippersluis.
Neeltje, D. van Joannes Heunk.
Aletta Johanna, D. van Bernardus Johannes Willekes.

Cornelia Maria, D. van Gerrit Maarschalkerweert.
Johanna, D. van Nicolaas de Mari.
Wilhelmina Anna Cornelia, D. van Hermanus Kleuver.

den 7 Januarij.

Jan, Z. van Jan van Laar.
Gerrit, Z. van Coenradus Christiaanse.
Jan, Z. van Jan de Heus.
Johan Fredrik, Z. van Fredrik Göbel.
Johannes Hendrikus, Z. van Jan Hendrik Sandbergen.
Marinus Johannes, Z. van Johannes Vreedendaal.
Jacoba Johanna, D. van Jan Sennef.

den 8 Januarij.

Leonardus, Z. van Leonardus Peterzen.
Mietje, D. van Meijer Hamburger.
Wilhelmina, D. van Godefridus van der Kamp.
Marianna Elisabeth, D. van Johannes Mientjes.
Hendrikus Adrianus, Z. van Theodorus van Empelen.
Susanna, D. van Jacobus van der Linden.

Hendrikus Johannes, Z. van Johannes Hendrik Versteeg.

Elisabeth Maria, D. van Jan Schallekis.

Ludovicus Hippolitus, Z. van Ludovicus Hippolitus Hesselman.

den 9 Januarij.

Jacobus, Z. van Izak van Basten.

Martha Johanna, D. van Jan Konijnenburg.

Gerarda Bernardina Theodora, D. van Wilhelm Ange François Kieffer.

Petronella Johanna, D. van Jan Scheggetman.

den 10 Januarij.

Johannes Philippus, Z. van Hendrik Smit.

Johanna, D. van Klaas de Jong.

Godfried Johan, Z. van Herman Johan Roijaards.

Helena, D. van Leendert Schippers.

Anthonia, D. van Johannis van Scherpenseel.

Bartholomeus, Z. van Kees Cadel.

Johannes, Z. van Melchior Huisen.

den 11 Januarij.

Paulus, Z. van Cornelis Kunne-
man.

Cornelis Jacobus, Z. van Cornelis Kooning.

Petrus, Z. van Cornelis Versteeg.

Willem Christiaan, Z. van Cornelis Veloo.

den 12 Januarij.

Joseph, Z. van Abraham Levie Bouwman.

Alida, D. van Cornelis Verheem.

Wilhelmina Frederika, D. van Willem Fredrik de Man.

Maria Dirkje, D. van Johan Friedrich Thieme.

Catharina, D. van Jacobus van Dijk.

Henricus, Z. van Henricus Degens.

den 13 Januarij.

Hieronimus, Z. van Hieronimus van der Vlis.

Ernst Evert, Z. van Ernst Heinrich Strubbe.

Johanna Anthonia, D. van Anthonie van Schaik.

Aletta Johanna, D. van Adrianus Cornelis de Bruijn.

Anthonius Cornelius, Z. van Anthonius Smits.

Claudine Helene, D. van Carolus

Antonius Ludovicus Rodelstürtz.

Alexander, Z. van Pieter Nicolaas Andree.

den 14 Januarij.

Johannes, Z. van Johannes Verhaar.

Helena, D. van Albertus Schreinders.

Gerarda, D. van Willem Jacob van der Maal.

den 15 Januarij.

Jan Dirk, Z. van Dirk Smit.

Petrus Christianus, Z. van Hendricus Mol.

den 16 Januarij.

Wilhelmus Maximiliaan Hendri-

kus, Z. van Theodorus Petrus van den Bergh.

Adriana, D. van Johannes Hoeyers.

Johannes Bartholomeus, Z. van
Johannes Bartholomeus van Oort.

den 17 Januarij.

Teunis en Hermanus, Zonen van
Juriaan Faas van Soest.

Alexander, Z. van Mozes Koch.

Jacobus Reijnier, Z. van Reijnier
Kuijper.

Aletta, D. van Gregorius Willem
Stangenbergen.

Wilhelmina Alida, D. van Anto-
nius Terlingen.

Cefas Johannes, Z. van Cefas
Overbrugge.

den 18 Januarij.

Maria Cornelia, D. van Willebror-
dus Johannes Theodorus van Es.

Johanna Helena, D. van Nicolaas
Smit.

Jacobus Johannes, Z. van Johan-
nes Petrus Cromjongh.

Geertruij, D. van Klaas Sijbrands
van der Heide.

den 19 Januarij.

Catharina Elisabeth Petronella
Anna, D. van Gerardus Versteeg.

Clasina Elisabeth, D. van Cornelis
van Soest.

Dirkje, D. van Jan Hulsebos.

Johanna, D. van Gerrit Stulting.

Jacoba, D. van Jacobus Moerbeek.

den 20 Januarij.

Helena, D. van Theodorus Bonnier.
Wilhelmus Johannes, Z. van Wil-
lem Hendrik Swikker.

den 21 Januarij.

Wilhelmina Maria, D. van Adria-
nus Johannes Huisman.

Maaïke Jansje, D. van Jan Bakker.

Gerritje, D. van Gerardus Hove-
nier.

Adriana Anna, D. van Christiaan
Meloën.

den 22 Januarij.

Wilhelmina Petronella, D. van
Anthonius Johannes Boekelman.

Hendrina Maria, D. van Jacobus
Didericus van Blaricum.

Maria Antoinetta, D. van Lamber-
tus Tollenaar.

Cornelia, D. van Jacobus Bekker.

Johanna, D. van Franciscus de
Winter.

den 23 Januarij.

Antje, D. van Fredrik Heitink.

Cornelis Gerardus, Z. van Corne-
lis van de Groenekan.

Christoffel Johannes, Z. van Theo-
dorus Knippers.

Johanna Jacoba, D. van Jacob
von Burg.

den 24 Januarij.

Wilhelmus Johannes Hermanus,
Z. van Hendrikus Hendrikz
Jansze Nous.

Marinus, Z. van Johan Philip
Dörr.

Petronella Hermina, D. van Arie
de Bruijn.

den 25 Januarij.

Gijsbartha Maria Geertruida, D.
van Gerardus Johannes Heijer-
mans.

Jacobus Theodorus, Z. van Jacobus
van Dillen.

Maria, D. van Daniel van Vleuten

den 26 Januarij.

Anthonia Wilhelmina, D. van Daniel Anthonij van der Lingen.

Anthonius, Z. van Anthonius de Baar.

Adrianus, Z. van Joannes Theodorus van de Vecht.

Hendrikus Lambertus, Z. van Dierk Adriaanus van Eijk.

Carolina Helena, D. van Pieter Webbers.

Willem Jacob, Z. van Jan Jansen Oudegeest.

Jacoba Johanna, D. van Christiaan de Grijff.

den 27 Januarij.

Anna Maria Isabella, D. van Anthonie van Dijk.

Gerrit, Z. van Jurrianus van Laar.

Pieter, Z. van Gijsbertus Emmelot.

den 28 Januarij.

Johanna, D. van Willem Jacobus Scherpenzeel.

Lambertus, Z. van Martinus Atteveld.

Gesina, D. van Evert Broekmans.

Gerrit, Z. van Louwerens van Kasteel.

Wilhelmus Marinus, Z. van Johannes de Ruiter.

Anna Francisca, D. van Hendricus Stevens.

den 29 Januarij.

Johannes, Z. van Wilhelmus den Hartog.

Cornelia, D. van Hendrik Stokvis.

Johannes, Z. van Willem van Doorn.

Abraham, Z. van Abraham Luca.

den 30 Januarij.

Dirk Arnold, Z. van Christiaan Gerrit Montijn.

Wilhelmina, D. van Wilhelmus Titerig.

Jacoba Petronella, D. van Barend Roelofs.

Hermanus Hendrikus, Z. van Jan Theodorus Voorneveld.

Hendrikus Anthonius, Z. van Gerardus Wilhelmus van Rossum.

den 31 Januarij.

Hendrik, Z. van Adriaan Melis.

Arres Johannes Jakob, Z. van Barend Linschoten.

Bernardus Jacobus, Z. van Gerardus Johannes van den Berg.

Johannes, Z. van Johannes Emmelot.

GEBORENEN 153, waaronder 19 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 5 Januarij.

Cornelis Vethaak, weduwnaar en
Cornelia Iseger.

Lodowicus Hessing en Diena Lof-
velt.

Jurrianus van Laar en Jacoba
Mager.

den 12 Januarij.

Jan Broekhuisen en Johanna Ca-
tharina Hensbroek.

Thomas van der Steen en Johanna
Verheul.

Willem Christiaan ten Berg en
Elisabeth Cornelia Catharina
Huinck.

den 13 Januarij.

Cornelius Hoogeveen, weduwe-
naar en Clasina Lammers.

den 19 Januarij.

Theodorus Janssen Steenberg en
Catharina van den Hoff.

den 26 Januarij.

Jacobus Regter en Catharina Sa-
veur.

Hendrik van Schroon en Johanna
Kleter.

Hendrik van Gijzen en Johanna
Jacoba Klock.

Christiaan van der Maaren en
Agatha Hendrina van der Veer.

Henricus Maarschalkerweert, we-
duwnaar en Elisabeth van der
Mark.

TE ZAMEN 13 PAREN.

OVERLEDENEN

op

den 1 Januarij.

Arnoldus Schippers, 1 j. en 6 m.,
Magdalenesteeg.

Cornelia Cino, wed. Jan Vreesswijk,
54 j., Jacobiekerkhof.

den 2 Januarij.

Johannes Rovers, 11 m., Mariestraat.

Carl Frank, 24 j., Hospitaal.

Lambertus Tolder, 9 d., buiten
de Tolsteegpoort.

Johannes Beukers, gehuwd, 65 j.,
Brecstraat.

Gijsbertus Verheul, geh., 57 j.,
Maliebaan.

Johanna van der Linden, wed.

Gijsbertus Verheul, 52 j., Maliebaan.

Cornelia Maria Susanna Richel,
7 m., Jansbrug.

Alida Maria Johanna Hoonakker,
circa 2 j., onder de Linden.

den 3 Januarij.

Johannes Groeneveld, 9 m., Predikheerenstraat.

Anna Roberta Helena Peij, 3 j.,
Springweg.

Daniel van Nier, ongeh., 47 j.,
Vissersteeg.

Cornelis Werdekker, 7 m., Vissersteeg.

Willemina Katers, wed. Willem
van Oostveen, 70 j., Bartholomei gasthuis.

Cornelia Alberta de Groot, ongeh.,
65 j., buiten de Wittevrouwep.

den 4 Januarij.

Dirk Kalden, geh., 37 j., Tucht-
huissteeg.

Pieter Kesnig, 1 j. en 1 m., buiten
de Weerd.

Arnoldus Adrianus Oostveen, 3 j.,
buiten de Catharijnepoort.

Johanna van Luijn, circa 11 j.,
Mariestraat.

Petronella Borreman, 6 m., buiten
de Weerd.

Alberta Mensburg, ongeh., 70 j.,
Hamsteeg.

den 5 Januarij.

Marinus de Lange, 3 m., Kren-
pelstraat.

Arnoldus Johannes Kant, 6 d.,
Engen doelen.

Adrianus Splintenaar, weduwen,
82 j., Volderbrug.

Hendrik de Graaff, 1 j. en 8 m.,
buiten de Weerd.

den 6 Januarij.

Jacobus Hubertus Drooglever, on-
geh., 22 j., te Leerdam.

Maria Hendrika Gebing, huisvr.
van Johannes Jacobus Rijnboutt,
46 j., Voorstraat.

Andries Lemair, 6 m., Kleine
Eliensteeg.

Jacobus van Dam, geh., 84 j.,
Schalkwijksteeg.

Eleonora Cunera Maria Achter-
bergh, huisvr. van Adrianus
Hermanus Petrus de Haan, 38
j., Hamburgerbrug.
Catharina Gol, ongeh., 19 j.,
Zalestraat.

den 7 Januarij.

Johannes Glissenaar, 10 m., bui-
ten de Tolsteegpoort.
Johanna Elisabeth Rietschooten,
huisvr. van Jan de Rooij, 63 j.,
Boterstraat.

den 8 Januarij.

Jacob Nicuwenhuijzen, 15 j. en
9 m., achter Clarenburg.
Henrietta Kuijlemans, wed. Tie-
leman Bull, 42 j., Walsteeg.
Jacob Wilhelmus Halbisch, ongeh.,
19 j., Zonstraat.
Gerardus Brockman, 7 w., buiten
de Weerd.

den 9 Januarij.

Lidewine Verginie Libosan, 3 m.,
Kort Ademstraat.
Hubertus Poppes, ongeh., 21 j.,
Watersteeg.
Maria Verzijde, huisvr. van Jan
de Graaff, 29 j., buiten de
Weerd.
Levenloos aangegeven Dochter (on-
echt).

den 10 Januarij.

Naatje Hazendonk, ongeh., 19 j.,
Lollestraat.
Jacobus Pieterse, 3 w., Engen-
doelen.
Johanna Gerarda van Kuijk, 1 j.
en 11 m., buiten de Weerd.

Petronella Speck, huisvr. van Dirk
van Benthem, 70 j., Lange
Lauwerstraat.

Gerardus Josephus Reindre, geb.,
66 j. en 9 m., Gaardbrug.
Johanna van Schaik, ongeh., 17
j., buiten de Tolsteegpoort.

den 11 Januarij.

Johannes Verheul, 5 m., Zonstraat.
Johannes van Hasselt, geb., 68 j.,
Molensteeg.
Dirk Joolen, 1 j. en 1 m., Wa-
tersteeg.
Theodorus Kersten, 9 m., Abstede.

den 12 Januarij.

Levenloos aangegeven Zoon van
Mattheus Baartmans, Putsteeg.
Erkje Pisa, wed. Hendrik Schoon-
derwoerd, 63 j., Walsteeg.
Wilhelmina Blomenberg, 13 d.,
Geertruidakerkhof.
Hermanus Hendrik Rutgers, 1 j.
en 9 m., Ambachtstraat.

den 13 Januarij.

Pieter Leendert Zijldendorp, 42
j., Zandstraat.
Maria Rijsdijk, ongeh., 77 j.,
onder de Linden.
Thomas Heijkamp, ongeh., 30 j.,
Hospitaal.

den 14 Januarij.

Hendrica Stuivenberg, circa 8 j.,
Zakkendragersteeg.
Alida Tolder, ongeh., 33 j., bui-
ten de Tolsteegpoort.
Dirkje Filips, wed. Anthonie La-
mie, 73 j., buiten de Weerd.

Petrus Terrel, geh., 74 j., Vissersteeg.

den 15 Januarij.

Catharina Wilhelmina van Sissen, huisvr. van Abraham Dorland, 73 j., buiten de Wittevrouwepoort.

Jan Cornelis Godee, 11 w., Predikheerestraat.

Alberdina Carolina Gerritsen, huisvr. van Wilhelmus Petrus Martinus van Odijk, 39 j., Weesbrug.

Joanna Staij, huisvr. van Michel Sturm, circa 50 j., Watersteeg.

Arend Hazeu, geh., 47 j. en 10 m., Maliebaan.

den 16 Januarij.

Barendina van Kalsem, wed. Gijsbertus van Rossum, 75 j., Zandstraat.

Gerardus Hermanus Scheepes, 1 j. en 9 m., Kreupelstraat.

den 17 Januarij.

Michel Sturm, weduwenaar, circa 72 j., Watersteeg.

Petronella van Kleef, wed. Reinier Habits, 90 j., Marieplaats.

Matthijs Ooster, geh., 94 j. en circa 3 m., Nieuwe gracht.

Wilhelmina Ten Raa, ongeh., 23 j., Jacobiekerkhof.

Baugje Willems, huisvr. van Jacob Klaassens de Vries, 65 j., te Groningen.

Jacoba van Praag, ongeh., 87 j., buiten de Weerd.

den 18 Januarij.

Christina Mansveld, 4 j. en 5 m., Galekopsteeg.

Matthijs van Dam, 2 j. en 8 m., Heerestraat.

Albert Spierenburg, 1 j. en 7 m., buiten de Catharijnepoort.

Hermine Maria Fischer, 5 m., Springweg.

den 19 Januarij.

Willem Johannes Bombergen, circa 7 m., Achterweg.

Cornelia Neuteboom, huisvr. van Arie Jaarsveld, 44 j., buiten de Weerd.

Casper van Rijn, geh., 78 j., Geertruidakerkhof.

Pieterella Harekaspel, huisvr. van Jeronimus van der Vlis, 84 j., achter Clarenburg.

Johanna Blikendaal, circa 5 j., buiten de Weerd.

Johannes Miltenburg, weduwenaar, 50 j., buiten de Weerd.

den 20 Januarij.

Johanna Smit, 2 m., Springweg.

den 21 Januarij.

Maria Magdalena van Krieken, wed. Coenraad Kroomen, 68 j., Mijlpoort.

Franciscus Kanne, geh., 48 j., Pelmolen.

Elisabeth Blom, ongeh., 87 j., buiten de Weerdpoort.

Maria van Meegen, 9 j. en 2 m., buiten de Weerd.

den 22 Januarij.

Gerardus Kuhne, circa 1 j., buiten de Wittevrouwepoort.

Everardus Hendrikus Mulder, 1 j. en 4 m., buiten de Wittevrouwepoort.

Antje Huisman, 5 j., buiten de Tolsteegpoort.

Jan Hendrik Koopman, circa 3 m., in de Twijstraat.

Joseph van den Bulk, geh., 29 j., Kreupelstraat.

Johanna de Nijs, 8 m., Zilversteeg.

den 23 Januarij.

Alida Rijsbaerman, 12 j., Springw.

Gerritje Cornelia Adelaar, 11 w., Hooge Jacobijnestraat.

Johanna Kuijper, ongh., 17 j., Breestraat.

Geurt Steenbeek, 2 j. en 8 m., buiten de Catharijnepoort.

Evert Bart Fleeming, 14 j. en 3 m., Gereformeerde Burgerweeshuis.

Willem Kilian, 1 j. en 7 m., Smebrug.

Johanna Scherff, wed. Cornelis Porton, 85 j., Magdalenesteeg.

Hiske Muller, wed. Rijndert de Roos, 51 j., Predikheerestraat.

Hendrika van Kerkhoff, huisvr. van Adrianus Scheepes, 63 j., Kreupelstraat.

den 24 Januarij.

Jacobus Cornelis van de Kamp, 3 m., Steenweg.

Johanna Glaser, 1 j. en 4 m., Predikheerestraat.

Cornelia Hendrica Hövel, 3 j. en 5 m., Massegast.

Hermana Wiekart, wed. Hermanus Klein, 83 j., Oude Mannenhuis.

Catharinus Gijsbertus van der Rijst, 9 m., Walsteeg.

Jacob Adriaan Baron Taets van Amerongen, ongh., 74 j., Breestraat.

den 25 Januarij.

Henrij Bromelow, geh., 57 j., Zalestraat.

Anthonijs Nicasie, 21 j., Hospitaal.

Catharina Petronella de Lange, ongh., 94 j., Ger. Burgerweeshuis.

den 26 Januarij.

Jannetje Welzen, huisvr. van Theodorus de Boer, 75 j., Mariestr.

Franciscus Johannes Helsdingen, 1 j. en 5 m., Koestraat.

Christina Maria van der Grindt, huisvr. van Wilhelmus Johannes Westerhoudt, 33 j., Twijstraat.

Alegonda Borg, wed. Johannes de Vries, 78 j., Groenesteeg.

den 27 Januarij.

Dirk van Dommelen, geh., 49 j., Zandstraat.

Catharina van Gorkom, 1 j. en 2 m., Jansbrug.

Jacob van Hardeveld, 6 m., buiten de Weerd.

Levenloos aangegeven Zoon van Antonius van Oostrum, Zalestr. Wilhelmus Adrianus Lebbink, circa 11 j., buiten de Weerd.

Johanna Bouwer, wed. Willem van der Wal, 80 j., Zonstraat.

Matthijs de Jager, geh., 48 j., Viebrug.

den 28 Januarij.

Nicolaas La Maitre, 9 m., Zuilesteeg.

Franciscus Hoogeveen, weduwe-naar, 40 j., Haverstraat.

Saartje Kemp, huisvr. van Dirk van Kalken, 57 j., buiten de Weerd.

Hendrikus Adrianus van Empelen,
3 w., Pauwsteeg.

Gerarda Bouman, ongeh., 55 j.,
buiten de Wittevrouwepoort.

Jannetje Pieterse de Pie, wed.
Barend van Oostroom, 68 j.,
Groote Eliensteeg.

den 29 Januarij.

Johanna Mechtelina Gottlieb, 3 m.,
buiten de Weerd.

Agatha Spierenburg, 5 m., buiten
de Weerd.

Levenloos aangegeven Dochter van
Cornelis van den Brink, achter
't Vleeschhuis.

Elizabeth Wijmans, huisvr. van
Hermanus van Dam, 43 j., aan
't Zand.

Pieter Hendrikus Emmelot, 1 j.
en 7 m., aan 't Zand.

den 30 Januarij.

Leendert Willem Hessel, 4 w.,
Pauwsteeg.

Stephanus Hendrik Hakman, geh.,
31 j., Jufferstraat.

den 31 Januarij.

Hendrik Willem Snijders, ongeh.,
36 j., achter de Twijstraat.

Aart Paulus Veen, 1 j. en 7 m.,
Molensteeg.

Willem de Koff, geh., 50 j.,
Boterstraat.

Maria Schouten, huisvr. van Wil-
lem van Wierst, 57 j., Zandstr.

Anthonius Johannes de Kruijf,
10 m., buiten de Weerd.

Levenloos aangegeven Dochter van
Odilius Aleijdis Josephus Robert,
buiten de Tolsteegpoort.

Wilhelmina Lucas, ongeh., 73 j.,
Bartholomei gasthuis.

Simon Petrus Neerings, 3 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN

GESTORVEN ZIJN:

Doodgeboren.	4.	Transport.	117.
Stuipen.	27.	Subiet.	3.
Tering.	29.	Buikloop.	1.
Zenuwkoorts.	2.	Kwaad been.	1.
Zuur.	3.	Borstziekte.	12.
Kinderziekte.	1.	Keccltering.	2.
Beroerte	6.	Verdronken.	1.
Verval van krachten.	18.	Kliertering.	1.
Koortsen.	4.	Leverziekte.	1.
Slijmziekte.	2.	Pleuris.	1.
Tanden.	3.	Bederf in de vcliten.	1.
Klierziekte.	3.	Uitsteking v. het heupgewricht.	1.
Longtering.	3.	Vloeiing.	1.
Bezetting op de borst.	1.	Gebrek aan de blaas.	1.
Waterzucht.	4.	Uitslag.	1.
Koud vuur.	1.	Levergezwel.	1.
Kanker.	1.	Zinkingkoorts.	1.
Water in de borst.	5.		
	117.		147.

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN

BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	2	3	5.	Transport.	62.	39.	101.
Beneden het jaar.	24	9	33.	Van 50 tot 60 jaar.	4	7	11.
Van 1 tot 10 jaar.	16	11	27.	» 60 » 70 »	3	7	10.
» 10 » 20 »	4	5	9.	» 70 » 80 »	4	10	14.
» 20 » 30 »	5	3	8.	» 80 » 90 »	2	6	8.
» 30 » 40 »	4	4	8.	» 90 » 100 »	1	2	3.
» 40 » 50 »	7	4	11.				
			62—39—101.				76—71—147.

VERKOGTE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 8 Januarij 1842, doorden Notaris J. H. VAN SCHERMBEEK.

N°. 1. Een Huis ingerigt tot eene Bakkerij met Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht, aan de Oostzijde van de Catharijnestraat, Wijk C, N°. 896, mitsgaders een' afzonderlijken Kelder liggende onder de Huizinge, aan de Zuidzijde van de Lange Watersteeg, Wijk C, N°. 319. Verkocht voor f 1,920.

N°. 2. Een Huis met Achterhuis, Schuur, Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht, buiten de Tolsteegpoort, aan den Krommen Rijn, op den hoek van den Stads-Singel, Wijk K, N°. 319. Verkocht voor f 1,740.

Denzelfden datum, door den Notaris C. J. NAGTGLAS.

Een Tuin en Tuinhuis, gelegen aan den Stadswal, nabij den Smeetoren, en door eene poort aan den Wal uitgang hebbende, Wijk B, N°. 714. Verkocht voor f 500.

Den 15 Januarij 1842, doorden Notaris J. H. VAN SCHERMBEEK.

N°. 1. Een hecht en sterk Huis met Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht, aan de Westzijde van de Lange Nieuwstraat, Wijk A, N°. 408 en 409. Verkocht voor f 5,400.

N°. 2. Eene nette en wel doortimmerde Huizinge, Erf, Grond en Tuin, staande en gelegen te Utrecht, aan de Oostzijde van de Lange Nieuwstraat, Wijk A, N°. 639. Verkocht voor f 3,575.

N°. 3. Eene Winkelhuizinge met Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht, aan de Oostzijde van de Lange Slagsteeg over Kindjeshaven, Wijk G, N°. 165. Verkocht voor f 2600.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND FEBRUARIJ 1842.

GEBORENEN

o p

den 1 Februarij.

Hillegonda Clara Anthonia, D. van
Adriaan van Trier.
Willem, Z. van Gerrit Josua van
Ekeris.
Johannes, Z. van Johannes van
der Karst.
Elisabeth, D. van Albertus Weer-
denburg.
Petrus Johannes, Z. van Wilhelmus
Heijman.
Johannes, Z. van Cornelis Dekker.
Maria Magdalena, D. van Johannes
Albertus van de Velde.

den 2 Februarij.

Cornelia, D. van Nicolaas van
Leeuwen.
Johanna Rosina, D. van Markus
van Gelder.
Johanna, D. van Frederik Johan-
nes Westerman.

den 3 Februarij.

Anthonia, D. van Jacobus Drie.
Martijntje Elisabeth, D. van Gijs-
bert van de Vooien.
Gidion Everardus Cornelis, Z. van
Stephanus Jacobs.
Abraham Theodorus, Z. van Abra-
ham Theodorus Lankhout.

Petronella Cornelia, D. van Cor-
nelis van den Akker.

Alida, D. van Joannes Zegers.
Dietrich Heinrich Victor, Z. van
Dietrich Heinrich Victor Schier-
meiër.

Carel Frederik, Z. van Martinus
van der Horst.

Johanna, D. van Arie den Boode.
Jacobus Johannes, Z. van Johan-
nes Jacobus Minjon.

Elisabeth Alberta, D. van Dirk
Bollemeljer.

Teunis, Z. van Jacob Dolleman.

den 4 Februarij.

Franciscus Wilhelmus, Z. van
Franciscus Willem Schoemaghr.

den 5 Februarij.

Hendrika en Willem, D. en Z.
van Gerardus Jacobus Verhaar.
Martina Wilhelmina Jansje, D.
van Martinus Overstraaten.

Elisabeth, D. van Christiaan Ale-
xander Vocht.

den 6 Februarij.

Catharina, D. van Thomas Philip-
oom.

Josine Cornelia Gerhardine Marie
Elikje, D. van Wilhelm Ale-
xander von Schwartz.

Willem, Z. van Paulus van Lokhorst.

Maria Catharina Anthonia, D. van Rudolphus Joannes van Rooijen.
Josephus Hendrikus, Z. van Andries Vervoort.

Hendrik Daniel, Z. van George In der Maur.

den 7 Februarij.

Hendrikus Johannes, Z. van Gerrit Maas.

Maria Wilhelmina, D. van Lambertus van den Boogaard.

Hendrikus Gerardus, Z. van Alexander Houdijk.

Gerarda, D. van Martinus van Zeeland.

Johannes Anthonie, Z. van Simon Batenburg.

Catharina Maria, D. van Mr. Willem Jacob van Hoijsma.

den 8 Februarij.

Hendrik, Z. van Frans Isaak Gravendaal.

Engelbert, Z. van Gerrit van Dam.

den 9 Februarij.

Johanna, D. van Jakob van der Baan.

Jacobus, Z. van Johannes van der Linge.

Maria Engelberta, D. van Wilhelmus Johannes van Wijk.

Egbertus Hendrikus, Z. van Egbertus Hendrikus van Gaalen.

Dina, D. van Joannes Dievenbach.

Bernardus, Z. van Matthijs Tolenaar.

Anthonie Johannes, Z. van Klaas van Arkel.

Hendrika, D. van Johannes Haringcaspel.

den 10 Februarij.

Johannes Cornelis, Z. van Hendrikus Gijsbertus Hendriksen.

Anthonie Johannes, Z. van Dirk van Olderen.

Hendrika, D. van Cornelis van der Tol.

den 11 Februarij.

Johanna Wilhelmina, D. van Cornelis Schoonheim.

Anna Francina, D. van Frans van Burkom.

Anna Wilhelmina, D. van Cors Jansen.

Dirk, Z. van Sijbrand Pouw.

Jacoba Maria, D. van Andreas Dirksen.

Saartje, D. van Elias Nathan Heijmans.

den 12 Februarij.

Wilhelmina Johanna, D. van Jacobus Hendriks.

Hendrik Jan, Z. van Jan van Burgsteede.

Cornelis, Z. van Jacobus Johannes de Jong.

Jansje Gerdina, D. van Antonie van den Heuvel.

Cornelia Petronella, D. van Willem Johannes Oudegeest.

Gijsbertus Wilhelmus, Z. van Gijsbertus Theodorus Verheijen.

den 13 Februarij.

Anna Elizabeth, D. van Hendrik Wagener.

Martinus, Z. van Johannes Remkes.

Friedrich, Z. van Friedrich Rijser.
Augustinus, Z. van Reijnier Bur-
gemceester.

den 14 Februarij.

Johanna Justina, D. van Pieter
Justinus van Schermbeek.
Robertus, Z. van Robertus Piza.
Sarah, D. van Joshua Allen.
Hendrik, Z. van Leonardus van
Leeuwen.

den 15 Februarij.

Jean Henri, Z. van Tadik Riet.
Hendrikus Anthonius, Z. van Her-
manus Janssen.
Evert, Z. van Jacobus Bresser.

den 16 Februarij.

Willem, Z. van Willem Verhaack.
Theodore Etienne Joseph, Z. van
Lubertus Ernestus Tiesselinck.
Marinus, Z. van Johannes Neb-
beling.
Johanna, D. van Anthonie Arnol-
dus Meere.

den 17 Februarij.

Johanna Helena, D. van Johan
Henrich Kroese.
Cornelia Maria, D. van Mattheus
Dragers.

den 18 Februarij.

Gerardus Henricus, Z. van Johan-
nes Schouten.

den 19 Februarij.

Antonette, D. van Cornelis Theo-
dorus Bosselaar.
Hendrik, Z. van Hendrik Ketelaar.
Adrianus Jacobus, Z. van Adrianus
Smorenburg.

Martha, D. van Thomas Gijssen.
Johanna, D. van Henricus Milten-
burg.

Ida Johanna, D. van Antonius van
Maarsseveen.

Bernardina Belia Wilhelmina, D.
v. Willem Hendrik van der Star.
Willem Cornelis, Z. van Willem
Eernst.

Hurritje, D. van Barend de Korte.

den 20 Februarij.

Albertus Marinus, Z. van Henricus
Dominicus Lindsen.

Antoinetta, D. van Anton Thielke.
Willem Bernardus, Z. van Pieter
Jacobs.

Jan Karel Frederik, Z. van Hen-
drik Albertus van den Berg.

Johannes, Z. van Gerardus Dio-
nijsius de Ridder.

den 21 Februarij.

Petrus, Z. van Hubertus van de
Coolwijk.

Catharina, D. van Nicolaas de
Brons.

Johannes, Z. van Arnoldus van
der Werf.

Gerard Petrus, Z. van Gerard Pe-
trus van Rooijen.

den 22 Februarij.

Jacoba, D. van Johan Christoffel
Ingenastius.

Johanna Christina Maria, D. van
Lodewijk Alexander Cornelis de
Bock.

Cornelis, Z. van Reinier de Ruiter.

den 23 Februarij.

Johannes, Z. van Alexander Jaco-
bus de Goeij.

Elselina, D. van Gerard van Rooijen.

den 24 Februarij.

Sara Hendrika Wilhelmina, D. van Jan Hendrik Slangen.

Barendina Hendrika, D. van Wouter Jan van Aken.

Willemina, D. van Adrianus de Bouter.

Bernardus, Z. van Johannes Werkmeester.

Alida Wilhelmina, D. van Dirk Huisman.

Hendrik, Z. van Jacobus van der Linden.

Maria, D. van Jacobus Johannes Barneveld.

Wijanda Wilhelmina, D. van Thomas van der Steen.

den 25 Februarij.

Cornelia, D. van Cornelis Hoorenman.

Abraham Hendrikus, Z. van Abraham de Klerck.

Cornelius Adrianus, Z. van Antonie Snijders.

Johanna, D. van Pieter de Bruijn, Andries, Z. van Andries van Deventer.

den 26 Februarij.

Cornelis, Z. van Jacobus van Doorn. Hendrika Wilhelmina, D. van Jacob de Graaf.

Jacobus, Z. van Jacobus Jansen. Paulina Theodora, D. van Hubertus Kok.

Arnoldus Jacobus, Z. van Hendricus Bruins.

den 27 Februarij.

Johannes, Z. van Antonius Atteveld. Margaretha, D. van Anthonie Barde loos.

den 28 Februarij.

Louise Sophia Petronella, D. van Huibregt van Schaick.

Maria Petronella, D. van Willem Petrus Hoevenaar.

Willem Frederik, Z. van Thoon van Zijl.

Lodewijk Frederik, Z. van Albertus van den Berg.

GEBORENEN 143, waaronder 14 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 2 Februarij.

Joannes Petrus Seeger en Cornelia
Adriana van Rijn, weduwe.

Nicolaas Johannes Witkamp en
Lamberta Atteveld.

Jacobus van der Zand en Catharina
van Rooij.

Dirk van Olderen en Antonia Jo-
hanna Olijdam, weduwe.

Wilhelmus Leseman en Huberta
van Soest.

Johannes Fredrik Selders en Cor-
nelia van den Brink.

Hendrik Jan Janzen Jans en Jan-
nigje Lensing, weduwe.

Caesar Constant Delwarde, wedu-
wenaar en Petronella Cornelia
Crone.

Lambertus Gregorius Demange en
Joanna Besters, weduwe.

den 3 Februarij.

Cornelius Slotemaker, weduwenaar
en Cornelia Catharina Pellekaan,
weduwe.

den 7 Februarij.

Francis Peters en Anna Catharina
de Brieder.

den 9 Februarij.

Juriaan van der Stok en Neeltje
van der Horst.

Gerrit Amen en Antoonia Christina
Woutrina Nelle.

den 10 Februarij.

Johannes Jacob Koch en Hermina
Anna Catharina van Piekeren.

den 16 Februarij.

Jan Gerrit Jenken en Hillegonda
Beijen.

Johannes Franciscus Rabbelier en
en Maria Schinkel.

Friedrich Wilhelm Rosenkranz en
Neeltje Verhoef.

Hermannus Henricus Antonius
Schröer, weduwenaar en Maria
van Vlaanderen.

den 23 Februarij.

Johannes Bernardus van Rijn en
Maria de Voest.

Pieter van Ingen en Cornelia
Sakkers.

Aard Azia Huijsterman en Maria
Battenberg, weduwe.

Johannes Hegeman en Johanna
Jacobs.

TE ZAMEN 22 PAREN.

OVERLEDENEN

op

den 1 Februarij.

Anthonius de Baar, 6 d., Vrouw-
juttestraat.

Anna Elisabeth Wilders, ongeh.,
75 j., Bartholomei gasthuis.

Stephanus Hendrikus van der
Horst, 4 w., buiten de Witte-
vrouwenpoort.

Gerardus van Harderwijk, ongeh.,
62 j., Oude Kamp.

Eva Moot, ongeh., 18 j., Middel-
burg.

Steven Kraner, geh., 65 j., bui-
ten de Tolsteegpoort.

Wilhelmina Otto, 2 j. en 8 m.,
Lange Viesteeg.

den 2 Februarij.

Jan Willem Bosveld, 7 w., Lange
Nieuwstraat.

Tijmen van Dijk, geh., 62 j.,
Loefbergmakerstraat.

Levenloos aangegeven Dochter van
Nicolaas van Leeuwen, Varken-
markt.

Maria Christina Rombach, huisvr.
van Cornelis Molenkamp, 58 j.,
op de Smeetoren.

den 3 Februarij.

Elisabeth Spierenburg, 5 m.,
buiten de Weerd.

Albertus Heuts, 1 j. en 10 m.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

Pieter Dor, weduwnaar, 68 j.,
Achterweg.

Jacobus de Graaff, geh., 26 j.,
buiten de Weerd.

Jacques Marinus Lethé, 2 j. en 6
m., Watersteeg.

Hendrik van Veen, 1 j. en 6 m.,
Predikheerenstraat.

den 4 Februarij.

Hendrik Huntelaar, 2 m., Lange
Nieuwstraat.

Maria Henrietta de Groot, wed.
Adrianus Croes, 73 j., Vuilesloot.

Levenloos aangegeven Dochter van
Johannes de Bruijn, Zadelstraat.

Susanna Maria Delia, 4 w., Stroo-
steeg.

Catharina Johanna Waltené, on-
geh., 56 j. en 9 m., Oudkerkhof.

Johannes den Hartog, 6 d., buiten
de Maria waterpoort.

Johanna Elisabeth van den Bosch,
8 w., Donkerstraat.

Margaretha Kragten, 4 m., buiten
de Tolsteegpoort.

den 5 Februarij.

Geertruida Offerman, 9 m., buiten
de Catharijnepoort.

Claudine Helene Rodelsturtz, 3 w.,
Voorstraat.

Cornelia Kniesenburg, huisvr. van
Hermanus Credoe, 56 j., Zil-
versteeg.

Levenloos aangegeven Zoon van
Christiaan Fredrik Heitz, Geer-
truidasteeg.

den 6 Februarij.

Tijmen Hamoen, circa 10 m.,
buiten de Catharijnepoort.

Gesina Broekmans, 9 d., Korte
Lauwerstraat.

Alphonse Baron van Heeckeren van
Brandenburg, 2 j. en 10 m.,
buiten de Catharijnepoort.

Everarda den Bedeker, wed. Mat-
thijs Rijbach, 67 j., achter
't Vleeschhuis.

den 7 Februarij.

Antonia van der Linden, wed.
Hendrik van Kooten, 72 j.,
Zakkendragersteeg.

Nicolaas Meelen, 3 m., buiten de
Weerd.

Isabella Charlotte Amelie Gravinne
van Nassau La Lecq, wed. Jonk-
heer Willem Carel Pieter de
Geer, in leven Heer van Oude-
gein, 86 j. en 6 m., achter Sint
Pieter.

Hendrik Arnoldus de Kievid, circa
5 m., Predikheerenstraat.

den 8 Februarij.

Willem Spruitenburg, 2 j., Lange
Smeesteeg.

Christina Sellin, huisvr. van Jaco-
bus Scheffel, 48 j., Buurkerk-
steeg.

Wilhelmina Maria Brands, 1 j. en
6 m., buiten de Catharijnepoort.

Wilhelmina Schreuterkamp, on-
geh., 26 j., Bergstraat.

Lucretia Elisabeth van der Dussen,
ongeh., 93 j. en 7 m., Booth-
straat.

Johanna Eva Bos, ongeh., 87 j.,
buiten de Tolsteegpoort.

Antonia Margaretha Achterberg,
huisvr. van Frans van der Wagt,
50 j., buiten de Weerd.

Susanna van Arem, wed. Jacobus
Aansorgh, 67 j., Snippevlugt.

den 9 Februarij.

Johannes Wilhelmus Drinkenburg,
circa 5 m., Breedstraat.

Johanna van Bommel, wed. Steven
Philips, 92 j., Paardenveld.

Johanna Hendriks, huisvr. van
Laurens van den Heavel, 78 j.,
Koningsteeg.

Hermine Soesbergen, huisvr. van
Joseph Breukes, 63 j., buiten
de Weerd.

Gerrit van Lijn, 3 j. en 2 m.,
Lange Hamsteeg.

Antonie van Veen, geh., 83 j.,
St. Agnietestraat.

Wilhelmina Oostrom, huisvr. van
Hendrik Willem van Hoorn,
20 j., Veenstraat.

den 10 Februarij.

Geertruida de Marie, wed. Jan
Robbers, 70 j., Oude Kamp.

Hendrik Knops, geh., 45 j.,
Geertruidakerkhof.

Johannes Zwarts, 1 j. en 11 m.,
Kleine Eligensteeg.

Margaretha van Son, wed. Pieter
Soeterik, 80 j., Jacobiebrug.

Gijsberta Baars, wed. Tijmen van
Dijk, 61 j., Loefbergmakerstr.

den 11 Februarij.

Gerarda Renes, 3 m., Zandstraat.

Jacobus van Assenbergh, geh., 57 j., Zwaansteeg.

Levenloos aangegeven Zoon van Willem Boeijs, Pelmolen.

Cornelis Hofstede, 1 j. en 11 m., aan de Catharijnepoort.

Metje Huberta van Blokhuisen, ongeh., 65 j., Nieuwe Kamp.

Maria Remkes, circa 6 j., buiten de Wittevrouwenpoort.

Maria van Zuilen, huisvr. van Covel Jackson, 52 j., buiten de Catharijnepoort.

Dirk Jan Gijbels, 5 w., Lange Vriesteeg.

den 12 Februarij.

Eduard Hendrik de Kievid, 2 j. en 6 m., Predikheerenstraat.

den 13 Februarij.

Dirk Huisman, geh., 82 j., Steenweg.

Geertruida Filips, wed. Cornelis Voorneveld, 80 j., buiten de Weerd.

Thomas van der Steen, geh., 76 j., buiten de Wittevrouwenpoort.

Dirk Monrooy, weduwnaar, 92 j., buiten de Wittevrouwenpoort.

Levenloos aangegeven Zoon van Cornelis Verbeek, buiten de Wittevrouwenpoort.

Anthonie Scheffer, 16 j. en 7 m., aan 't Zand.

Wilhelmina Coos, ongeh., 78 j., Lange Lauwerstraat.

den 14 Februarij.

Gerarda Abrahamse, wed. Gerrit Lith, 58 j., aan 't Zand.

Francina van Riet, huisvr. van Cornelis van Rijn, 38 j., buiten de Catharijnepoort.

Hendrikus Anthonius van Rossum, 14 d., Korte Viesteeg.

Jeanne Terwogt, 1 j. en 9 m., Pauwsteeg.

Arie Cousijn, 8 w., Magdalenesteeg.

Abraham Picart, geh., 59 j., buiten de Weerd.

Jan Anthonie Pietermaat, ongeh., 81 j. en 6 m., Boothstraat.

Hendrika van Dijk, 10 m., buiten de Catharijnepoort.

den 15 Februarij.

Johanna van Praag, ongeh., 28 j., buiten de Weerd.

Levenloos aangegeven Zoon van Johannes Hijmans, Jufferstraat.

Baltus Eschler, circa 4 m., buiten de Wittevrouwenpoort.

Hendrik Blumink, weduwnaar, 74 j., Zandstraat.

Levenloos aangegeven Dochter van Johannes Loeffeld, Wijde doelen.

den 16 Februarij.

Cornelia Alen, 1 j. en 8 m., Catharijnestraat.

Adrianus van Doorn, 1 j. en 2 m., Jufferstraat.

Anthonia Oostveen, ongeh., 29 j., buiten de Tolsteegpoort.

Cornelia Gerdina Anthonia de Heus, huisvr. van Friedrich Rijser, 32 j., in 't Wed.

den 17 Februarij.

Gerarda Lensing, wed. Pieter Le Blanc, 78 j., Florasteeg.

Wilhelmina de Jager, huisvr. van
Dirk Pereboom, 30 j., Vrouw-
juttestraat.

den 18 Februarij.

Neeltje van den Bosch, 4 j. en 4
m., Zwaansteeg.

Gerardus van der Linden, 6 m.,
Nicolaisteeg.

Stephana van Lint, 9 m., Geer-
truidabrug.

Wilhelmina Tollenaar, 11 m.,
Zandstraat.

Engelina Lauwers, 9 m., Catha-
rijnestraat.

Johan Cornelis van der Mandere,
ongeh., 29 j., te Capelle in
Zeeland.

den 19 Februarij.

Jean Nicolas Landré, 5 j., Spring-
weg.

Jacobus Theodorus van Dillen, 3 j.,
Maliebaan.

Alida van Dam, 10 j. en 7 m.,
Heerenstraat.

Wilhelmina Anna Cornelia Kleu-
ver, 6 m., in de Twijestraat.

Francisca Sophia Catharina Later,
2 j., Jufferstraat.

Christoffel Sebastianus van Son,
21 j., Hospitaal.

den 20 Februarij.

Levenloos aangegeven Zoon van
Johannes Michiel Mets, Ham-
burgerbrug.

den 21 Februarij.

Maria Matthu, ongeh., 50 j.,
Achterstraat.

Anna Maria de Groot, 7 j. en 2 m.,
Zwaansteeg.

Johannes Linschoten, 3 m., Stroo-
steeg.

Levenloos aangegeven Zoon van
Johannes Sakkers, Florasteeg.

Willem Paauw, geh., 62 j., Achter
Clarenburg.

Georgius van Bakel, geh., 40 j.,
Schuttersteeg.

den 22 Februarij.

Maria Elisabeth Schmidt, wed. Jo-
han Coenraad Lodewijk Drucke,
73 j., Weesbrug.

den 23 Februarij.

Anna Maria Korvezee, huisvr. van
Gerrit van den Berg, 55 j.,
Watersteeg.

Elisabeth Kartier, wed. Johan
Hendrik Mendelaar, 74 j., Zand-
straat.

Angenitha Maria van Blokhuizen,
ongeh., 65 j., Voetiussteeg.

den 24 Februarij.

Johanna Galesloot, wed. Albertus
't Hoen, 72 j., Nicolaisteeg.

Pieter Bovard, 5 j. en 6 m., Korte
Lauwerstraat.

den 25 Februarij.

Hendrika Schippers, 1 j. en 9 m.,
Lange Hamsteeg.

Huijbert Gerardus Schouten, 7 m.,
Achter Clarenburg.

Gijsbertus Wilhelmus Verheijen,
12 d., buiten de Tolsteegpoort.

Johanna Broekhuizen, ongeh., 18
j., buiten de Tolsteegpoort.

den 26 Februarij.

Jakob Salomon Frenkel, geh., 51 j., Jufferstraat.

Anthonia Gerarda van der Hoeven, ongeh., 32 j., Lange Nieuwstraat.

Margaretha Jäger, 10 m., buiten de Tolsteegpoort.

Johanna van Cleef, huisvr. van Douke Free, 79 j., Oude Mannen- en Vrouwenhuis.

Cornelia van der Manden, huisvr. van Mattheus Johannes van der Grindt, 30 j., Vinkenburgsteeg.

Pieter Wijnand van Egmond, 3 j. en 6 m., Achterom.

den 27 Februarij.

Friedrich Rijser, 14 d., in 't Wed.

Maria Theresia de Geete, wed. Jan

Hendrik Koelman, 86 j., St. Annastraat.

Levenloos aangegeven Zoon van Matthijs Willemse, Springweg.

Franciscus Wilhelmus Schoemaghr, 3 w., in de Hartsteeg.

Frederik Wilhelm Johan Leusden, 1 j. en 6 m., Achterweg.

Hendrikus Anthonius Janssen, 12 d., Kloksteeg.

den 28 Februarij.

Jacobus de Fij, 3 j., aan 't Zand.

Amelia Adriana van Sorgen, huisvrouw van Herman van Dam, 33 j. en 3 m., in de Heerenstraat.

Johanna van der Heide, 4 j. en circa 2 m., Groote Eligensteeg.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :**

Doodgeboren.	10.	Transport.	116.
Stuipen.	29.	Borstkwaal.	6.
Tering.	10.	Dood uit het water opgehaald. .	1.
Zenuwkoorts.	4.	Kliertering.	1.
Zuur.	2.	Zinkingkoorts.	1.
Beroerte	2.	Groep.	2.
Verval van krachten. . . .	28.	Buikontsteking.	1.
Koortsen.	5.	Hersenontsteking	1.
Slijmziekte.	6.	Slijmberoerte.	1.
Tanden.	4.	Breuk.	1.
Klierziekte.	5.	Slijmhoest.	1.
Longtering.	2.	Beenbederf.	1.
Waterzucht.	5.	Gevolgen der kraam.	1.
Koud vuur.	1.	Longontsteking.	1.
Water in de borst.	2.	Stikzinking	1.
Bezetting op de borst. . . .	1.		<u>136.</u>
	<u>116.</u>		

**HET GETAL DER JAREN , HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN , IS ALS VOLGT :**

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	7	3	10.	Transport.	49.	40.	89.
Beneden het jaar.	19	14	33.	Van 50 tot 60 jaar.	4	8	12.
Van 1 tot 10 jaar.	16	10	26.	„ 60 „ 70 „	5	6	11.
„ 10 „ 20 „	2	2	4	„ 70 „ 80 „	2	11	13.
„ 20 „ 30 „	3	4	7	„ 80 „ 90 „	4	4	8.
„ 30 „ 40 „	„	6	6.	„ 90 „ 100 „	1	2	3.
„ 40 „ 50 „	2	1	3.				
			<u>49-40-89.</u>				

VERKOGTE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 19 Februarij 1842, door den Notaris

G. H. STEVENS.

Eene Heerenhuizinge, Erve, Plaats en Tuin, binnen
Utrecht, aan de Oostzijde van de Lange Nieuwstraat,
wijk A, N°. 545. Verkocht voor f 10,300.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND MAART 1842.

GEBORENEN

op

den 1 Maart.

Cornelia Wilhelmina, D. van
Johannes Galijn.

Carolina, D. van Johannes de
Bruin.

Johannes Wilhelmus, Z. van Ja-
cobus Verweij.

Maria Wilhelmina Christina, D.
van Adrianus Johan Godlieb
Staffhorst.

den 2 Maart.

Neeltje, D. van Cornelis de Rooij.

Maria Elisabeth, D. van Gerardus
van Berkel.

Cornelia, D. van Jan van Baalen.

Geurt, Z. van Cornelis Motshagen.

Wilhelmina Anthonia, D. van Jo-
hannes Dirk van Reemst.

Maria Antoinetta, D. van Jan Al-
bertus Meijer.

Margaretha, D. v. Wilhelm Streng.

Anna Catharina Margaretha, D.
van Cornelis Christiaan Reij-
neker.

Cornelia Wilhelmina Francina, D.
van Lodewijk Sas.

Geertruida, D. van Johannes Zuij-
dendorp.

Jaantje, D. van Hendrik van Erven.

den 3 Maart.

Theodorus, Z. van Hendrik van
Buuren.

Julius Everardus, Z. van Philippus
Carel Rakké.

den 4 Maart.

Alida, D. van Jacobus Johannes
Edelkoort.

den 5 Maart.

Eduarda Matthesa, D. van Adrianus
Cornelis Bettink.

Maria Victoria Fredrica, D. van
Hendrik Nicolaas Dekker.

Cornelia Johanna, D. van Johannes
Verloop.

Pieter Marinus, Z. van Govert van
Beusekom.

Ilikus, Z. van Gerrit Rietveld.

Jannetje, D. van Frederik Hansen.

Johannes Anthonie, Z. van Jan
Verhaar.

den 6 Maart.

Maria Hermina, D. van Johan
Coen Joseph Franciscus Cappee.

Barend, Z. van Hendrik van der
Steen.

Lambertus, Z. van Lambertus
Martini.

Petrus Gerardus, Z. van Christiaan
Johannes Baars.

den 7 Maart.

Maria Sophia, D. van Evert Ruth
Vermeer.

Dirk, Z. van Johannis Leunen.

den 8 Maart.

Dirk, Z. van Dirk Felix.

Jean Henri, Z. van Mr. Jean Sci-
pion Vernede.

Christiaan, Z. van Theodorus de
Wolf.

den 9 Maart.

Anna Wilhelmina, D. van Anthonie
van Duuren.

Johanna, D. van Jacobus Kronen-
burg.

Rijk, Z. van Markus de Raad.

Johannes Franciscus, Z. van Adria-
nus van Voorst.

Pieter, Z. van Martinus Jacobus
van Garderen.

Leendert, Z. van Laurentus de
Rijk.

Anthonia, D. van Jacobus Loffeld.

den 10 Maart.

Dirk, Z. van August Georg Meijer.

Cornelia Helena, D. van Johann
Pastoors.

den 11 Maart.

Johannes, Z. van Joannes de Rijk.

den 12 Maart.

Jacobus Johannes, Z. van Jan
Hendrik Beringen.

Anna Sara Elisabeth Gijsberta, D.
van Johannes Alma.

Bernardina Wilhelmina, D. van
Jacobus Hentenaar.

Cornelis, Z. van Cornelis Rietveld.

den 13 Maart.

Alida Maria Cornelia, D. van Jo-
hannis Deuvelingen.

Quirinus Johannes, Z. van Johan-
nes van Olderen.

Johanna Hendrika, D. van Cor-
nelis Zwijnenburg.

Catharina, D. van Jan Hendrik
Kompanje.

Pieter Johannes, Z. van Hendrikus
van Gorkom.

Franciscus, Z. van Hendrik An-
tonij Leniger.

den 14 Maart.

Willem Carel, Z. van Anthonie
van Demmeltraadt.

Gerrigje, D. van Rem Kornelis
van Lonkhuijzen.

Johannes, Z. van Jan Doeser.

Dominique Nicolas Martin, Z. van
Dominique Zambaux.

den 15 Maart.

Maria, D. van Adrianus van der
Schoft.

Justinus Hendrikus, Z. van Justi-
nus van Rijn.

Gerardus Johannes, Z. van Jo-
hannes Broekhuijsen.

Sophia Johanna, D. van Hendrikus
Tieland.

den 16 Maart.

Johanna, D. van Wilhelmus Kreu-
gel.

Cornelia, D. van Floris van der
Pijl.

Fredrik Anton Albert, Z. van
Willem Christiaan Hendrik Hal-
verhout.

Elisabeth Theodora Maria, D. van
Leonardus van Beek.

den 17 Maart.

Theodora, D. van Govert van den
Brink.

den 18 Maart.

Maria Theodora, D. van Anthonij
van Dorsten.

Wilhelmina Frederika, D. van
Wijnand Wolsing.

den 19 Maart.

Johannes Leonard Cornelis Mari-
nus, Z. van Mr. Hendrik Nagt-
glas.

Wijnanda Elisabeth, D. van Wij-
nand Pegtel.

den 20 Maart.

Everardus, Z. van Johannes Rasch.
Hendrik, Z. van Hendrik de Nijs.
Catharina, D. van Herman Mas-
man.

den 21 Maart.

Cornelia, D. van Johannes Goris.
Johan Fredrik Hendrik August,
Z. van Johan Frans Later.

Caspar Antonie, Z. van Caspar
Antonie La Heij.

Johannes, Z. van Barend Koot.

den 22 Maart.

Antonie, Z. van Henricus Jo-
sephus Mackaij.

Cornelis, Z. van Lambertus van
den Brink.

den 23 Maart.

Aletta, D. van Bernardus van
Wijngaarden.

Leonardus, Z. van Laurens van
Roosjen.

Leendert, Z. van Anthonie Sakkers

den 24 Maart.

Mina, D. van Aron Zwarts.

Jan, Z. van Jacob de Jong.

Sophia, D. van Adrianus van
Schaik.

Catharina, D. van Jacobus Regter.

Cornelia Adriana, D. van Johannes
van der Teems.

den 25 Maart.

Johanna, D. van Nicolaas Roelofs.

Anna Wilhelmina, D. van Johan-
nes Velo.

Anna Elisabeth Geertruida, D. van
Philip Gerhardus Heijtz.

den 26 Maart.

Geertruida Johanna Hendrika, D.
van Jan van der Spelt.

Gerardus, Z. van Joannes Koen-
ders.

Christiaan, Z. van Hermann Ger-
hard Kölker.

Aaltje Catharina, D. van Carel
Derksen.

den 27 Maart.

Catharina, D. van Jacobus van
der Zand.

Gijsberta Elisabeth, D. van Jan
Gerrit Jenken.

den 28 Maart.

Anna Elisabeth, D. van Johannes
Marcus Teeuwisse.

Laurens Johannes Hermanus, Z.
 van Laurens Johannes Schadee.
 Hendrika Elisabeth, D. van An-
 dreas van Deijl.
 Gerardus Hendrikus, Z. van Wil-
 helmus van Maarschalkerweert.
 Joseph Marcus, Z. van Marcus
 Joseph Sanders.
 Christina Hendrika, D. van Hen-
 drik Siebelink.
 Elisabeth, D. van Hendrik de
 Blaauw.

den 29 Maart.

Elisabeth Anthonia, D. van Johan-
 nes van Brandenburg.
 Cornelis Johannes, Z. van Corne-
 lius Schoonhoven.
 Catharina, D. van Johannes Mar-
 kus.
 Dirkje, D. van Johannes Jacobus
 van Amerongen.

den 30 Maart.

Aarnoud Willem, Z. van Mr.
 Aarnoud Jan van Beeck Calkoen.
 Johanna Wilhelmina, D. van Ste-
 ven Stam.
 Jacobus, Z. van Pieter de Jong.
 Adrianus, Z. van Ernst Frederik
 Antonie Johannes Herminghuij-
 sen.
 Sophia, D. van Arnoldus Romijn.
 Elisabeth, D. van Antonius van
 Soelen.
 Gijsbertus Leonardus, Z. van Wil-
 lem Jan de Meij.

den 31 Maart.

Hermanus, Z. van Johannes Lis-
 senberg.
 Hendrik, Z. van Johannes Wil-
 helmus Kroesen.
 Mijntje, D. van Arie van Dort.

Hendrina Elisabeth, D. van Petrus Stuttenheim, geb. den 10 Mei
 1841, ingeschreven ingev. Vonnis van de Arrondissements Rechtbank.

GEBORENEN 136, waaronder 17 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 2 Maart.

Pieter Carel Lagas en Elisabetta
Woerst.

Theodorus de Wolf en Cornelia
Kuiper.

den 9 Maart.

Florus Carolus Isegard, weduwe-
naar en Maria Alida Poppolij.
Anthonij Baarspul en Wilhelmina
van Rooijen.

den 16 Maart.

Jan van Dorssen en Jacomina de
Raad.

den 17 Maart.

Rixtinus Arnoldus Soetbrood Ple-

cardt en Elisabeth Wilhelmina
Boss.

den 30 Maart.

Dirk van der Kuijl, weduwnaar
en Elisabeth van Heeck, weduwe.

Servaas Nieuwhoff, weduwnaar
en Belia van den Hof.

Jan van Ingen en Elizabeth Kar-
rolina Wagener.

Willem van Rooijen en Maria
Cornelia Plieger.

Jan Hendrik van Ewijk en Johanna
Susanna van Beusekom.

TE ZAMEN IN PAREN.

OVERLEDENEN

o p

den 1 Maart.

Levenloos aangegeven Zoon v. Jan
Hendrik van Putten, Brandsteeg.
Elselina Theodora Schultz, 5 j. en
8 m., Gaardbrug.

Hendrika Wilhelmina de Graaf,
3 d., buiten de Weerd.

Jacobus Hermanus Lammerts van
Bueren, geh., 48 j., buiten de
Weerd.

Levenloos aangegeven Dochter van
Johannes Marinus van Beijnum,
Jacobiebrug.

den 2 Maart.

Hendrika van den Tweel, huisvr.
van Jacob de Graaf, 37 j., bui-
ten de Weerd.

Jansje Godschalk, 1 j. en 8 m.
Kort Ademstraat.

Catharina van den Toorn, huisvr.
van Gijsbertus Theodorus Ver-
heijen, 27 j., buiten de Tol-
steegpoort.

Adriana Juditha Verkerk, circa
1 j., Minnebroederstraat.

Maria de Kruif, ongeh., 56 j.,
Groote Eliensteeg.

Johanna Maria Kemelaar, 4 m.,
Ambachtstraat.

den 3 Maart.

Cornelis de Bruin, 1 j. en 9 m.,
Mariastraat.

Johanna Godijn, huisvr. van Ge-
rardus Lith, 74 j., buiten de
Catharijnepoort.

Hendrik Bosch, geh., 49 j.,
Maliebaan.

Maria Nuijs, huisvr. van Jan Jan-
sen, 54 j., aan den Smeetoren,
den 4 Maart.

Christina Tak, wed. Cornelis van
Bentum, 80 j., Pauwsteeg.

Johannes Block, 9 j. en 6 m.,
Springweg.

Gerardus Johannes Stevens, 5 j.
en 6 m., Wittevrouwenstraat.

den 5 Maart.

Wilhelmina van Soest, wed. Jo-
hannes van Rossum, 74 j.,
Vollerbrug.

Philippina Constantia Isabella van
Weede, wed. Jonkh. Jan Willem
van Loon, 70 j., St. Janskerkhof.

Maria van den Brink, wed. Jo-
hannes van der Geer, 66 j.,
St. Annastraat.

Anthonia Amen, circa 4 m., Vui-
lesloot.

Anna Verwoerd, ongeh., 78 j.,
aan de Magdalenasteeg.

den 6 Maart.

Arend Jans Folkers, 32 j., Hospit.

Agatha Mostert, huisvr. van Chris-
toporus Martinus Reinboud, 55
j., Kort Rozendaal.

den 7 Maart.

Christiaan Link, 5 m., in de
Twijestraat.

Hendrina Maria van Blaricum, 6
w., buiten de Catharijnepoort.

Johanna Cornelia Vollenoven, 6 j.
en 4 m., Kleine Eliensteeg.

den 8 Maart.

Petronella van der Vlis, 4 j. en
5 m., Lange Smeesteeg.

Aaldert Sandveer, weduenaar, 73 j., buiten de Weerd.

den 9 Maart.

Jacoba van der Heijden, wed. Christoffel Bijlaart, 70 j., Varkenmarkt.

Kaatje Keeja, ongeh., ruim 17 j., buiten de Catharijnepoort.

Pieter Cornelis Delwarde, 10 m., Lange St. Jansstraat.

den 10 Maart.

Dirk Pouw, 1 m., buiten de Weerd.

Gerrit Hendrik van Deventer, 1 j., Voorstraat.

Anna Maria de Kok, huisvr. van Jacobus Schadee, 40 j., Molensteeg.

Johanna van der Valk, gehuwd met Gerrit Rijswijk, afwezig, 31 j., Zilversteeg.

Cornelis Willem Mulder, ruim 3 m., buiten de Catharijnepoort.

Wilhelmina van Draanen, 1 j. en 11 m., ABCstraat.

den 11 Maart.

Hendrika Maria Muller, 1 j. en 10 m., in de Hartsteeg.

Gerritje Florisse, 6 m., Muntstraat.

Jan Hendrik Slangen, geh., 21 j. en 6 m., Kromme Nieuwe gracht.

Johannes Hendrikus Cornelis Plomp, 1 j. en 2 m., buiten de Wittevrouwenpoort.

den 12 Maart.

Maria Everts, ongeh., 21 j., te Zuijlen.

den 13 Maart.

Anna Margaretha Dievenbach, wed. Reinier Danvellier, 37 j., Catharijnestraat.

Gerrit de Mol, ongeh., 38 j., Oude Kamp.

Cornelis van den Broek, 4 j. en

2 m., buiten de Catharijnepoort.

Levenloos aangegeven Dochter van

Jacobus Lagas, buiten de Weerd.

Cornelia Kool, wed. Johan Rein-

hard Seilberger, 68 j., Pietersst.

Adriana van Dam, wed. Johannes

Hermanus Hoonakker, 83 j.,

buiten de Tolsteegpoort.

den 14 Maart.

Cornelis van Es, weduenaar,

74 j., buiten de Catharijnepoort.

Sarah Harriet Plaijter, omtrent

5 m., buiten de Catharijnepoort.

Levenloos aangegeven Zoon van

Mattheus Kinnegim, buiten de

Weerd.

den 15 Maart.

Christina Klijperdaal, ongeh., 26 j., Achterstraat.

Jan Schouten, circa 4 m., Magdalenasteeg.

Gijsbertus van Schaik, weduenaar, 79 j., buiten de Witte vrouwenpoort.

Constantinus Hoonakker, 3 j. en circa 3 m., Maliebaan.

Johanna Bouhuijsen, huisvr. van Willem Frederik Plomp, 46 j., buiten de Wittevrouwenpoort.

den 16 Maart.

Hendrik Johannes Mulder, circa 4 m., Groenesteeg, wijk A.

Johanna Cornelia Stulting, 1 j. en 8 m., Jacobiekerksteeg.

Marcelis van Stekelenburg, weduenaar, 74 j., Loefbergmakerstraat.

Adriana Maree, wed. Bernardus Duret, 54 j., Mijlpoort.

Adrianus van Doorn, 1 j. en 2 m.,
Pelmolen.

Jacoba Petronella Roelofs, 6 w.,
buiten de Weerd.

Willem Verhaar, 6 w., Zakken-
dragersteeg.

Hendrika Verhaar, 6 w., Zakken-
dragersteeg.

Cornelia Ida van Bommel, huisvr.
van Johannes Cornelis Moot,
28 j., Viebrug.

den 17 Maart.

Cornelia Grietje Hendrika van
Oostrom, 3 m., Zandstraat.

Hendrik Blokland, ongeh., 18 j.,
Korte Smeesteeg.

den 18 Maart.

Elias Vos, ongeh., 85 j., buiten
de Weerd.

Bernardus Kempkens, 1 j. en 4
m., Jufferstraat, wijk B.

Anna Petronella Engelina van Dam,
2 j., Westerkade.

Sophie Wilhelmine de Heus, 3 m.,
Jacobiebrug.

den 19 Maart.

Alida Gerritsen, 4 m., Kort Adem-
straat.

Mattias Reusel, geh., 55 j., Ma-
liebaan.

Hendrika Huntelaar, 1 j. en circa
11 m., Zandstraat.

Joseph van de Graaff, 11 m.,
Putsteeg.

den 20 Maart.

Antoine Nicolas Herman van der
Stoop, circa 3 m., Bakkersteeg.

Jacob Wilhem Knipschild, geh.,
45 j., aan 't Zand.

den 21 Maart.

Meertije van Elst, huisvr. van
Johannes van Olderen, 35 j.,
Vrouw Juttestraat.

Johannes van Doorn, 7 w., Hooge
Jacobijnestraat.

Bernardus Jacobus van den Berg,
7 w., Lange Viesteeg.

den 22 Maart.

Willem Straatman, geh., 28 j. en
9 m., buiten de Catharijnepoort.

Levenloos aangegeven Zoon van
Nicolaas van Drane, Lijnmarkt.

Ernestus Schade van Westrum,
weduwenaar, circa 69 j., te
Amsterdam.

Johanna van Nus, wed. Hendrik
Schoonhoven, 83 j., buiten de
Wittevrouwenpoort.

den 23 Maart.

Elisabeth Schouten, huisvr. van
Paulus Dieges, circa 35 j., bui-
ten de Wittevrouwenpoort.

den 24 Maart.

Helena van Kampen, wed. Andreas
van Es, 89 j., Zonstraat.

Cornelia van Doorn, wed. Jan van
Kesteren, 60 j., Arnhem.

Levenloos aangegeven Dochter van
Aron Zwarts, Lange Nicuistr.

den 25 Maart.

Adrianus Johannes Rijke, 1 j.,
Magdalenasteeg.

Wilhelmina Johanna Hendriks, 6
w., Pouwsteeg.

Adriana Linschooten, huisvr. van
Evert Jansen Schoonhoven, 67
j., Voorstraat.

Cornelis Nicolaa, weduwenaar,
75 j., Achter Clarenburg.

Petronella Stomp, wed. Bernardus
Wensing, 74 j., aan 't Zand.

den 26 Maart.

Louisa Emma Gevers Leuven, huis-
vr. van Pierre Antoine Augustin
Bucaille, circa 32 j., van Wijcks-
kade.

Johanna Molenaar, wed. Gerbrand
Kuiper, 69 j., Achterweg.

Johanna Sara Soels, 7 m., Nieuwe
Gracht.

Johanna Roemer, wed. Hendrik
Paassen, 73 j., Zandstraat.

Gerarda Christina Pegtel, 3 j. en
5 m., Groenesteeg, wijk C.

den 27 Maart.

Jacob Mandersloot, 5 j., Malie-
baan.

Jacobus Zimmermann, 1 j., bui-
ten de Tolsteeg.

Johannes Hendricus Balledux, we-
duwenaar, 82 j., buiten de
Catharijnepoort.

Jonkheer Jan Floris Anne de Geer,
weduwenaar, 54 j., Voorstraat.

Theodorus Johannes de Groot, 9
m., Catharijnestraat.

Elisabeth Theodora Maria van
Beek, 12 d., Steenweg.

den 28 Maart.

Hubertus Kesnig, geh., 85 j.,
buiten de Weerd.

Julianus van Hasselt, weduwenaar,
79 j., Ger. Oude Mannen en
Vrouwenhuis.

Anna Margaretha Detri, 2 j. en 5
m., Tuchthuissteeg.

Geertruij Helena Verbeek, wed.

Isaac Hellewich, circa 87 j.,
Lichtegaard.

Levenloos aangegeven Zoon van
Gerrit Jan Pieterse, buiten de
Weerd.

Adrianus van der Roest, 68 j.,
Groote Eliensteeg.

den 29 Maart.

Teunis van Soest, 2 m., buiten
de Catharijnepoort.

Jacob Pieter Gregorius Gobius,
geh., 29 j., Keistraat.

Cors Jansen, geh., 26 j., Haver-
straat.

Abraham Sikkell, geh., 50 j.,
Steenweg.

den 30 Maart.

Johannes Coenen, 1 j. en 9 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

Theodora van den Brink, 13 d.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

Willem van Wierst, weduwenaar,
86 j., Zandstraat.

Anna Bosschardt, 3 j. en 10 m.,
Koningsteeg.

Willem van der Star, weduwenaar,
circa 84 j., buiten de Catharij-
nepoort.

Madelaine Prouisette Valetton,
huisvr. van Samuel Ter Haar,
59 j., St. Pieterskerkhof.

Levenloos aangegeven Dochter on-
echt.

Levenloos aangegeven Zoon onecht.

den 31 Maart.

Philippus Maas, 1 j. en 5 m.,
Zilversteeg.

Jacobina Heermans, wed. Jacobus
van Dam, 74 j., Schalkwijksteeg.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN:

Doodgeboren.	9.	Transport.	104.
Stuipen.	19.	Rheumatiek.	1.
Tering.	28.	Keelziekte.	1.
Zenuwkoorts.	3.	Ontsteking der ingewanden.	1.
Beroerte	2.	Rheumatisch pleuris.	1.
Verval van krachten.	19.	Bloedbraking.	1.
Koortsen.	1.	Pleuris.	2.
Slijmziekte.	1.	Kinkhoest.	2.
Tanden.	4.	Keeltering.	2.
Klierziekte.	3.	Subiet	2.
Waterzucht.	4.	Wormziekte.	1.
Water in de borst.	3.	Gebladerde roos.	1.
Bezetting op de borst.	3.	Verdronken.	1.
Borstkwaal.	5.	Vuur in de ingewanden.	1.
Slijmberoerte.	1.	Kanker.	1.
Gevolgen der kraam.	2.	Knobbellingtering.	1.
	104.		126.

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:

	Mann. Vr. Tot.				Mann. Vr. Tot.		
Doodgeboren.	5	4	9.	Transport.	42.	46.	88.
Beneden het jaar.	13	15	28.	Van 50 tot 60 jaar.	3	4	7.
Van 1 tot 10 jaar.	14	13	27.	» 60 » 70 »	2	5	7.
» 10 » 20 »	1	1	2.	» 70 » 80 »	6	8	14.
» 20 » 30 »	4	4	8.	» 80 » 90 »	5	5	10.
» 30 » 40 »	2	6	8.	» 90 » 100 »	»	»	»
» 40 » 50 »	3	3	6.				
	42—46—88.				58—68—126.		

VERKOCHTE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 5 Maart 1842, door den Notaris C. J. NAGTGLAS.

No. 1. Een ruim en wel doortimmerd Huis, Erf en Grond, waarin eene Broodbakkerij is uitgeoefend, staande binnen Utrecht, aan de Westzijde van de Oude Gracht, op den hoek van de Geertesteeg, wijk B, No. 63 en 64, en

No. 2. Eene Huizinge, gelegen in de Geertesteeg, wijk B, No. 810. Te zamen verkocht voor f 5,175.

Denzelfden datum, door den Notaris J. H. VAN GROOTVELD.

Een licht en wel doortimmerd Huis met Erf en Grond, waarin eene Broodbakkerij wordt uitgeoefend, staande binnen Utrecht, aan de Zuidzijde van de Voorstraat, nabij de Neude, wijk H, No. 551. Verkocht voor f 3,080.

Denzelfden datum, door den Notaris M. WIGMAN.

Eene kapitale Huizinge, Erf, Grond, Plaats en Tuin met Kelders en Kluizen, gelegen binnen Utrecht, aan de Westzijde van de Oude Gracht, tusschen de Bakker- en Jansbruggen, bij de Drieharingsteeg, wijk D, No. 74. Verkocht voor f 10,500.

Denzelfden datum, door den Notaris J. H. VAN SCHERMBEEK.

Drie Huizen of Woningen met hunne Erven en Gronden, staande en gelegen te Utrecht, buiten de Tolsteegpoort, bij de brug aan den Krommen Rijn, wijk H, No. 294, 295 en 296. Verkocht voor f 1,470.

Denzelfden datum, door den Notaris N. DE GRAAF.

Een Huis met Plaats, staande en gelegen te Utrecht, aan de Zuidzijde van de Zaalstraat, wijk E, No. 374. Verkocht voor f 1,015.

Den 12 Maart 1842, door den Notaris J. H. VAN SCHERMBEEK.

No. 1. Eene sterke Huizinge, zijnde *het Amsterdamsche Voerhuis*, met deszelfs Erf, Grond, Plaats, overdekte Kolfbaan, Stalling, Tuin enz., staande en gelegen te Utrecht, buiten de gewezen Waardpoort, aan de Oostzijde van de straat, tusschen de beide Sluizen, wijk M, No. 83. Verkocht voor f 4,000.

No. 2. Vier Huizen met Erf, Grond en Stalling, staande en gelegen als voren, wijk M, No. 95, 96, 127 k en 127 l. Verkocht voor f 5,065.

No. 3. Eene groote Huizinge, Erf en Grond, gelegen als voren, bij de Steenenbrug, wijk M, No. 102, met nog twee Huizen en Erven daarachter gelegen, wijk M, No. 126 j en 126 k. Verkocht voor f 3,090.

No. 4. De Opstal van eene Woning en het regt van Erfhuur van een stuk Grond, staande en gelegen als voren, langs de Oosterstroom of Waardsgracht, wijk M. Verkocht voor f 230.

No. 5. Eene Huizinge, Erf en Grond, staande en gelegen als voren, in de bemuurde Waard, aan de Oostzijde der Straat over de eerste Sluis, Wijk M, No. 78. Verkocht voor f 1,945.

No. 6. Eene Huizinge ingerigt tot eene Broodbakkerij met deszelfs Erf en Grond, staande en gelegen als voren, aan de Westzijde van de Vecht over de Steenen brug, wijk M, No. 456. Verkocht voor f 1,775.

No. 7. Drie Huizen of Woningen met Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht, in het Mijlpoortje, uitkomende in de Watersteeg, wijk C, No. 241 a, 241 b en 242. Verkocht voor f 1,100.

No. 8. Een Huis, Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht, aan de Oostzijde van de Nieuwe Gracht, op den hoek van het Dienderssteegje bij de van Wijckskade, wijk H, No. 686. Verkocht voor f 2,500.

Den 19 Maart 1842, door den Notaris N. DE GRAAF.

Twee Huizen naast elkander met Erf, Grond en Tuin, staande en gelegen binnen Utrecht, aan de Zuidzijde van de Nicolaassteeg, wijk B, No. 241 en 242. Verkocht voor f 1,480.

Denzelfden datum, door den Notaris M. WIGMAN.

Een Huis met Erf en Grond, staande en gelegen binnen Utrecht, aan de Noordzijde van de Lange Lauwerstraat, wijk H, No. 81. Verkocht voor f 1,660.

Den 26 Maart 1842, door denzelven Notaris.

De Buitenplaats *Rotsoord*, met Heerenhuizinge, Stalling, Plein, Tuin enz., gelegen in de Gemeente Utrecht, onder Tolsteeg, aan den Vaartschen Rijn, wijk K, No. 138, te zamen groot 36 Roeden, 82 Ellen. Verkocht voor f 4,574.

Denzelfden datum, door den Notaris H. VAN OMMEREN.

Een sterk en kapitaal Heerenhuis, Erf, Grond, Kelders, Kluisen, Tuin, Koetshuis en Stalling, staande en gelegen binnen Utrecht, aan de Oostzijde van de Nieuwe Gracht, nabij de Wittenvrouwenbrug, wijk H, No. 669 en 670. Verkocht voor f 30,600.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND APRIL 1842.

GEBORENEN

op

den 1 April.

Gerrigje, D. van Christianus Morrée.

Pieter Johannes, Z. van Andries Ingen.

Dirk, Z. van Albert van Weelden.

Albert Cornelis en Johannes, Zonen van Jacob Krijnders.

Cornelia Johanna, D. van Johannes Verkerk.

Elisabeth Johanna, D. van Johan Casper Kesler.

den 2 April.

Johanna Elisabeth, D. van Arie de Bruijn.

Jacobus, Z. van Johannes Wilhelmus Saelman.

Petronella, D. van Petrus van der Steen.

Reinier, Z. van Arnoldus Swillens.

den 3 April.

Jan Dirk, Z. van Gerrit Jan Eggink.

Mechtelina, D. van Adrianus Beuken.

Cornelis, Z. van Cornelis Verkerk.

Jozef, Z. van Izak van Buren.

Arie, Z. van Jacobus de Bruijn.

den 4 April.

Jean Martin, Z. van Jean Bex.

Willem, Z. van Abraham Buddingh.

Andries, Z. van Andries de Wolf.

Johannes, Z. van Gerardus Wilhelmus Baljet.

Alida Jacoba Maria, D. van Johannes Mattheus Sels.

den 5 April.

Cornelis, Z. van Cornelis Smit.

Johanna Anna Magdalena, D. van Barend Terscheget.

Clasina Goverdina, D. van Abraham van den Brink.

Herremina Petronella, D. van Johannes Filippus Maas.

Johanna, D. van Jan Kiers.

den 6 April.

Philippus Jacobus Johannes, Z. van Johannes Hendriks.

Wilhelmina Mathilda, D. van Johann Jacob Spangenberg.

den 7 April.

Jan, Z. van Dirk de Kruijff.

Frits, Z. van Jesaijes Tobias Mendelson.

Johanna Engelina, D. van Gerrit Weijers.

Cornelia Petronella, D. van Jacobus Martens.

Catharina Cornelia Maria, D. van Baltus Vermeulen.

Jan, Z. van Cornelis Blommaart.
Johanna, D. van Jan van den Bol.

den 8 April.

Gerardus, Z. van Wijnandus Remigius Kramer.
Joan Govert, Z. van Johan Pieter Theodoor van der Lith.

den 9 April.

Johanna Maria, D. van Evert Nicolaas Maas.
Hendrika, D. van Nicolaas van den Brink.

Gerardus Johannes, Z. van Adrianus Marinus van Beuge.
Aletta Johanna, D. van Martinus Nagtegaal.

den 10 April.

Balthazar, Z. van Johannes Steigerwald.
Cornelis Georg, Z. van Johannes Georg Forger.
Isaac Hendrik Jacobus, Z. van Samuel Adrianus van Lunteren.
Sophia Elisabeth, D. van Rijnier Vreeswijk.
Cornelis, Z. van Cornelis van Veenendaal.
Dirk, Z. van Johannes de Leur.
Johanna, D. van Wilhelmus Kok.
Johanna Alletta, D. van Maarten Vroon.
Albert Johannes Gustaaf Willem, Z. van Jan Baptist Euchazius von Motz.

den 11 April.

Hermanus, Z. van Hermanus Westerman.
Gerard Wander, Z. van Hendrik Blom.

Johanna, D. van Arie van Veldhuizen.

Francina, D. van Jacobus van der Horst.

Dirk, Z. van Johannes Bernardus Reeken.

Cato, D. van David Samson van Moppes.

Cornelis Jacobus, Z. van Johannes Roep.

den 12 April.

Laurens, Z. van Johannes van Os.

Clasina Maria Wilhelmina, D. van Jan Frederik Mulder.

Henriette Cornelia, D. van Adrianus Antonie Vinju.

Arie, Z. van Hubertus van Doorn.

Karel Ferdinand, Z. van Willem Voorsteegh.

Wilhelmina, D. van Jan Beekman.

Cornelis, Z. van Willem van Ligtenberg.

Johannes Philippus Hendrikus, Z. v. Johannes Philippus Dieterich.

den 13 April.

Alida Christina, D. van Willem Frederik Thamer.

Anna, D. van Jacobus Johannes van Rossum.

Arie, Z. van Jan van Zutphen.

Dirkje, D. van Cornelis Peek.

Gerardus Gijsbertus, Z. van Otto Roetman Rovers.

den 14 April.

Margaretha Hendrika, D. van Aart Hendriks.

Willem Adrianus Johannes, Z. van Joannes Henricus Toebes.

Jacobus, Z. van Hendrik Jacobus de Visser.

Pieter, Z. van Leendert Hester.

Thomas Johannes, Z. van Josephus van Montfoort.

Albertus, Z. van Jan Seldenrath.

den 15 April.

Petronella Johanna, D. van Christiaan Vugis.

Willem Frederik Marinus, Z. van Bernard Goswijn Lapidoth.

Gijsbert, Z. van Hendrik Jan Molsbergen.

Henri, Z. van Johannes van der Horst.

Hendrikus, Z. van Hendrik van den Berkhof.

Johanna Maria, D. van Paulus Willebrordus Woertman.

Theodora Elisabeth Johanna Maria, D. van Jan Daniel Cornelis Tittingh.

den 16 April.

Margaretha, D. van Jan Kerkmeester.

Jacobus Laurentius, Z. van Jacobus Laurentius van Schaaijk.

Hendrik, Z. van Johannes van Eijkelenburg.

Wilhelmina Frederika, D. van Wilm Blom.

Hendrika Geertruida, D. van Hendrik Jacob Robert.

Helena Hendrika, D. van Jan Abraham Peijster.

Elisabeth Johanna Carolina, D. van Jr. Mr. David George Pestere.

Arie Cornelis, Z. van Arij Buijzerd.

den 17 April.

Elisabeth en Lambertus, D. en Z. van Antonius Welling.

Elias, Z. van Albertus Mulder.

Cornelis, Z. van Cornelis van Os.

Cornelis Johannes, Z. van Cornelis Verhoeff.

Johanna Christina, D. van Johannes Arnoldus van Arkel.

Gerardus Johannes, Z. van Gerardus Johannes Rietveld.

Anton, Z. van Adrianus Isak Borgers.

Lodewijk, Z. van Johannes Hendricus van Heijs.

den 18 April.

Willem, Z. van Jan Hendrik de Wilt.

Anthony, Z. van Theodorus Oostveen.

Wilhelmina Helena Gerarda, D. van Christoffel Heijn.

Afida Cornelia, D. van Cornelis Vlaanderen.

Johanna Petronella, D. van Adrianus Stangenberger.

Johanna, D. van Arie van Beek.

Cornelis, Z. van Cornelis Hooglander.

Hendrika, D. van Nicolaas Visser.

den 19 April.

Godfried Hendrik Leonard, Z. van Mr. Christiaan Willem Johan Baron van Boetzelaer.

Hendrika Johanna, D. van Hendrik Johannes Koen.

Gabriel, Z. van Ludovicus Henricus Smit.

Petronella Catharina Maria, D.
van Gosuinus Brink 't Hooft.

Johannes Cornelis Alexander, Z.
van Isak de Vink, overleden den
8 April 1842.

Anthonie, Z. van Cornelius Atte-
velt.

Christiaan, Z. van Leonardus Jo-
hannes Bakkenes.

Alphonse, Z. van Jr. Arnoldus Jo-
hannes van Sasse van IJsselt.

den 20 April.

Anthonia Maria Geertruida, D. van
Joannes Petrus de Cruijff.

Maria, D. van Nicolaas Pasma.

Willem, Z. van Gerrit van Werk-
hoven.

Dirkje, D. van Hendrik Lagerweij.

Adrianus, Z. van Cornelis Jolen.

den 21 April.

Leonardus, Z. van Jacobus Hof-
stede.

Arnoldus, Z. van Arnoldus Lau-
rentius van der Steen.

den 22 April.

Gerardus, Z. van Gerrit van Dam.

Arnoldus Gerardus, Z. van Gerar-
dus Joannes Stevens.

Wilhelmus, Z. van Johannes Wil-
helmus Rosenberg.

den 23 April.

Anna Elisabeth, D. van Franciscus
Johannes Swagers.

Pieter, Z. van Pieter Otterspoor.

Jacob, Z. van Johannes Slotboom.

Franciscus Anthonius, Z. van Frans
van de Vaart.

Louisa Elisabeth, D. van Jeroni-
mus de Bruin.

Pieter Jan Willem, Z. van Jan
Wildschut.

den 24 April.

Gijsbertus, Z. van Hendricus Mul-
der.

Maria, D. van Gerrit Rietveld.

Aaltje, D. van Johannes Hermanus
Visser.

Arnolda, D. van Nicolaas Kok.

Christina, D. van Hendrik van
Appeldoorn.

den 25 April.

Adrianus, Z. van Hendrik Martinus
van Ingen.

Johanna Hendrika, D. van Joannes
de Knecht.

den 26 April.

Cornelis Roeland, Z. van Dirk van
Ruijven.

Cornelia Hendrika, D. van Her-
manus Adrianus Fortuijn.

Paulina, D. van Paulus Johannes
van Esch.

Catharina Berndina, D. van Jo-
hannes de Groot.

Johanna Maria, D. van Johannes
Godart.

Franciscus Wilhelmus, Z. van Wil-
helm te Brugge.

den 27 April.

Hendrika, D. van Henricus Schoo-
neijen.

Maria, D. van Cornelis van de
Vooren.

Albert Hendrik, Z. van Carel
Friedrich Dietze.

den 28 April.

Salomon, Z. van Meijer Jonas
Bodding.

Anthonia Cornelia, D. van Hendricus Lington.

Petronella Johanna, D. van Cornelis Vendrik.

Johannes Hermanus, Z. van Hendricus Maarschalkerweert.

den 29 April.

Glaudi, Z. van Johannes van Sandwijk.

Theodorus Hendrikus, Z. van Abraham van Ees.

Jacoba Christina, D. van Jacobus Johannes Leeflang.

Anna Cornelia Elisabeth, D. van Lambertus van der Wurff.

den 30 April.

Elisabeth, D. van Coenraad Vermeulen.

Johannes, Z. van Johan Pieter Valentijn.

François, Z. van Jean Vlamijnck.

GEBORENEN 170, waaronder 11 Onuchten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 6 April.

Johannes Kraner en Johanna Elisabeth de Loor.

Pieter Nicolaas den Daas en Maria Bos.

Adolphus van Leersum, weduwnaar en Maria van der Linden.

Wijand van der Wolk en Pieterella Mansveld, weduwe.

den 7 April.

Johannes Henricus Scholten, weduwnaar en Adriana Maria Altera Ras.

den 13 April.

Thomas van Riezel, weduwnaar en Anna Maria Joanna van Dijk.

Johannes Hendricus Bijdonk en Maria Liefland.

Bernardus Johannes Duret en Elisabeth Krabbenbos.

Jan Gijsbert Koetsier en Maria van Horssen.

Jacobus van Sels en Agatha Hogendoorn.

Nicolaas Heijn en Louisa Meisenburg.

den 15 April.

Willem Pieter van den Ende en Marie Françoise Julienne Antoinette Dumoutier.

den 20 April.

Nicolaas Defassee, weduwnaar en Helena Reindre.

Adrianus Brouk, weduwnaar en Johanna Susanna Vermeulen.

Eduard Kampers en Jacoba Tieland.

Jan Everaars en Catharina Geertuijda Johanna de Meijere.

Gerardus Porten en Roberta Helena Minjon.

Antoine Lardé en Elisabeth van Gelderen.

Jan Jacob Hendriks en Maria Wilhelmína Poesinau, weduwe.

den 21 April.

Cornelius Schimmel en Jannetje Schalkwijk.

Arij Arnold Kerkhof en Caatrina Christina Greebe.

den 27 April.

Wilhelmus de Groot en Maria van den Hoeven.

Johan Nicolaas Willems en Alida Elisabeth den Hertog.

Henri Josephus Dorchin en Johanna Elisabetha Kraft.

Bastiaan Smits en Catharina Maria den Dijker.

Gerrit van Broekhuizen en Aartje van Mill.

Johannes van Lind, weduwenaar en Geertruida Lentz.

Henricus Gerardus Koeleman en Cornelia Christina de Bruijn.

Gerrit Willem Monnee en Jacomina de Geest.

Geurt Wouda en Anna van Slooten.

Sjoerd Boorsma en Maria van Rooije.

Gerrit Hendrik van der Heiden en Petronella van Stigt.

Arnoldus Josephus Bos en Jacoba Rijnarda Lucouw, weduwe.

Gerrit Torman en Henderina Mare.

Pierre Ivo, weduwenaar en Dirkje Hoogeveen.

Willem Lina en Gezina van Stuijvenberg.

TE ZAMEN 37 PAREN

OVERLEDENEN

op

den 1 April.

Theodorus van Zanten, 10 w., Donkerstraat.

Jacobus Schalee, geh., 81 j. en 8 m., Geertruidasteeg.

den 2 April.

Johanna Maria van Romondt, wed.

Paulus de Fiouw, 76 j. en 6 m., Bakkersteeg.

Anthonia Mutter, wed. Alexander van Heumen, 56 j., Pottestraat.

den 3 April.

Wilhelmina Petronella Bockel-

man, 9 w., buiten de Witte-vrouwenpoort.

Johanna Catharina van Rams, 2 j., Watersteeg, wijk C.

Johannes van der Burg, 10 m., buiten de Weerd.

den 4 April.

Charles Abbt, 2 m., Rijnstraat.

Johanna Barendina Mulder, 2 j. en 6 m., Achter de Twijestraat.

Levenloos aangegeven Dochter van Johannes Fredrik Selders, Catharijnestraat.

Levenloos aangegeven Zoon van

Arij van der Tol, buiten de Tolsteegpoort.

den 5 April.

Fredrik Vos, geh., 49 j., buiten de Wittevroutenpoort.

Maria Craijenstijn, ongeh., 57 j., Lange Viesteeg.

Maria Metje Schouten, huisvr. van Franciscus van Zutphen, 36 j., Lange Hamsteeg.

Albertus Bruinen, 2 j. en 3 m., Zandstraat.

den 6 April.

Anthonia van Mens, 4 m., Korte Minnebroederstraat.

Johannes Jacobus van Dijk, 1 j. en 3 m., Jacobiebrug.

Coenraad Hillebrand, circa 4 m., Vischmarkt.

Cornelis Maarschalkerweerd, weduenaar, 85 j., Lange Hamsteeg.

den 7 April.

Hendrica Hendrina Terwogt, wed. Anthonie Bernardus Neelmeijer, 69 j., Lijnmarkt.

Albertus Marinus Lindsen, 2 m., aan de Hoogt.

Anthonie Sakkers, geh., 26 j., Florasteeg.

Ellebert van Maurik, 1 j. en 2 m., Zandstraat.

Hendrik van Wel, 42 j., buiten de Tolsteegpoort.

Piet van Kesteren, ongeh., 26 j., te Amsterdam.

den 8 April.

Izaak de Vink, 49 j., Pottestraat.

Herman Anton Spaarenberg, geh., 77 j. en 5 m., Springweg.

Johannes van Veldhoven, geh.

47 j., Keukenstraat.

Jacobus de Rijk, geh., 77 j., buiten de Weerd.

Johanna Gerarda van Oosterwijk, wed. Jacob Borst, 60 j., Heerenstraat.

den 9 April.

Cornelis van Schaik, 1 j. en 3 m., buiten de Catharijnepoort.

Adriana van der Snel, wed. Johannes de Leur, 78 j., Maliebaan.

den 10 April.

Levenloos aangegeven Zoon van Jacob van Olpen, buiten de Catharijnepoort.

Geertruida Catharina van der Linden, 3 m., buiten de Catharijnepoort.

Johanna Bom, ongeh., 78 j., Vissersteeg.

Hendrica van Hattum, ongeh., 17 j. en 6 m., buiten de Weerd.

Coenraad Frederich Wilhelm, 36 j., Hospitaal.

Jacobus Cornelis Baars, 4 m., Nieuwe Kade.

Jan Schellart, weduenaar, 80 j., Bartholomei gasthuis.

den 11 April.

Hendrik van Leersum, 2 m., Wijde doelen.

Clasina Alberdina de Bruin, 2 j. en 7 m., buiten de Weerd.

Hendrik Mei, ongeh., 43 j., Vissersteeg.

Johanna Juliana Flaad, 2 j. en 9 m., Varkenmarkt.

Hendrik Johannes Monnee, 9 j.,
Zandstraat.

Frans Hendrik Weurman, geh.,
61 j., buiten de Weerd.

den 12 April.

Jan van Eck, 7 m., Geertruidabrug.

Carlo Antonio Andreoli, geh.,
65 j., Jufferstraat.

Dirkje Geefhuizen, wed. Lambertus van der Wurff, circa 83 j.,
Elisabethstraat.

den 13 April.

Cornelis Mulder, weduwnaar,
79 j., aan de Catharijnepoort.

Hendrik Patist, 1 j. en 7 m.,
Kleine Eliensteeg.

Johanna Aletta Vroon, 3 d.,
buiten de Weerd.

den 14 April.

Helena Jacoba van Geelen, 3 j.
en circa 6 m., Springweg.

Jacobus Jarric Vleming, 1 j. en
circa 9 m., Begijnhof.

Johanna Scherpenzeel, circa 3 m.,
buiten de Weerd.

Maria van den Ende, wed. Gerrit
van Dam, 74 j., Achterweg.

den 15 April.

Evert Maas, geh., 30 j., Vreeburg.

Johanna Kok, 5 d., buiten de
Weerd.

Johannes Cornelis de Jong, 2 j. en
8 m., Achter 't Vleeschhuis.

Levenloos aangegeven Zoon van
Johannes Theodorus Brux, Je-
rusalemsteeg.

den 16 April.

Johan Christoph van der Maal,
5 j. en 8 m., Breedstraat.

Jacoba van Middeldijk, wed. Jan
Jansen Jacobs, 77 j., Hekelsteeg.

Adrianus Kuipers, 3 j., Molen-
steeg, wijk B.

den 17 April.

Johanna Margaretha Booi, ongeh.,
37 j., Mariaplaats.

Christina Josina Laseur, wed. Ja-
cobus Barinck, 69 j., Nicolai-
kerkhof.

Barend van der Velden, ongeh.,
62 j., buiten de Tolsteegpoort.

den 18 April.

Wilhelmina van Zutphen, 4 m.,
Abraham Dolesteeg.

Twee levenloos aangegeven Zonen
van Joseph Levi Cohen, Schou-
tensteeg.

den 19 April.

Cornelis van Veenendaal, 9 d.,
buiten de Weerd.

Lisette Ebert, 10 m., Nicolaikazerne.

Johannes Cornelis van Gaideren,
ongeh., 42 j., Watersteeg, wijk C.

Petronella van der Steen, 17 d.,
buiten de Tolsteegpoort.

Gerardus van de Poel, weduwe-
naar, 79 j., Springweg.

Theodora Francisca van Laere,
11 m., buiten de Wittevrouten-
poort.

den 20 April.

Petronella Izeger, huisvr. van Ja-
cobus Monnee, 49 j., Geer-
truidasteeg.

Anna Elizabeth Postel, ongeh.,
21 j., Springweg.

Levenloos aangegeven Dochter van
Eduard Johannes van Deventer,
Viebrug.

den 21 April.

Christiaan Bakkenes, 2 d., Watersteeg, wijk C.
Jaantje van Erven, 7 w., buiten de Tolsteegpoort.

den 22 April.

Helena Bonnier, 3 m., Bergstraat.
Louis Vermeulen, weduenaar, 54 j. en 11 m., Vreeburg.
Johanna Catharina van Kempen, ongh., 19 j., Buurkerkhof.
Cornelis Lit, circa 7 j., buiten de Tolsteegpoort.
Jacob Vlaanderen, 3 j. en 9 m., Paardenveld.
Amelia Elizabetha Aletta Linker, 1 j. en 9 m., buiten de Weerd.
Johanna Godart, 5 j. en 7 m., Stroosteeg.

den 23 April.

Cornelis Meinard van Cleeff, ongh., circa 81 j., Lange Nieuwstr.
Johanna de Jong, huisvr. van Christoffel Reule, 72 j., buiten de Weerd.

den 24 April.

Petronella La Sueur, wed. Steven Nieuwendijk, 80 j., Ger. Diaconie Oude Mannen en Vrouwenhuis.
Anthonij Wilders, weduenaar, 81 j., Bartholomei gasthuis.
Martinus Croes, weduenaar, 62 j., buiten de Weerd.
Jeanette Leonarde Marguerite van der Bruch, ongh., 21 j. en 9 m., Rodenburgbrug.

den 25 April.

Johanna van Hoorn, ongh., 21 j., Pauwsteeg.

Arnoldus Janssen, 4 m., buiten de Tolsteegpoort.

Johanna Mock, ongh., 18 j., Boterstraat.

Hendrik Boone, 28 j., Hospitaal.
Levenloos aangegeven Dochter van Frans Lansaat, Molensteeg, B.

den 26 April.

Alida Jacoba de Wijs, ongh., 68 j., Nieuwe Gracht.

den 27 April.

Jan Cornelis Edema, circa 7 m., Bakkersteeg.

Johannes Oxenaar, ongh., 41 j., Springweg.

Jacoba Huntelaar, 1 j. en 2 m., Lange Lauwerstraat.

Justus van den Hoorn, geh., 74 j., Vissersteeg.

den 28 April.

Isaac Hendrik Jacobus van Lunteren, 18 d., Donkere gaard.

Gosina Ida van Gorkum, 2 j. en 9 m., Lange Smeesteeg.

Jan Rietveld, weduenaar, 78 j., Nicolaisteeg.

den 29 April.

Johanna van de Linde, wed. Hubertus van Rijn, 77 j., Jacobiebr.

Theodorus de Bruin, geh., 59 j., Achter de Twijestraat.

den 30 April.

Maria Anthonia Francisca van der Stok, 2 j., Magdalenasteeg.

Barend Christiaan Voortman, 6 m., buiten de Tolsteegpoort.

Gerardus Johannes van Beuge, 3 w., Voorstraat.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :**

Doodgeboren.	8.	Transport.	97.
Stuipen.	20.	Keeltering.	1.
Tering.	16.	Vuur in de ingewanden.	1.
Zenuwkoorts.	5.	Kanker.	1.
Beroerte	5.	Zuur.	1.
Verval van krachten.	18.	Zelfmoord.	1.
Slijmziekte.	2.	Aansteking der tong.	1.
Tanden.	3.	Beenbederf.	1.
Klierziekte.	3.	Graveel.	1.
Waterzucht.	8.	Beklemde breuk.	1.
Bezetting op de borst.	3.	Bloedspuwing.	1.
Borstkwaal.	4.	Croep.	1.
Gevolgen der kraam.	1.	Slijmhoest.	1.
Kinkhoest.	1.	Buikvlies ontsteking.	1.
	<u>97.</u>		<u>110.</u>

**HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT :**

	Mann. Vr. Tot.				Mann. Vr. Tot.		
Doodgeboren.	5	3	8.	Transport.	44.	34.	78.
Beneden het jaar.	15	12	27.	Van 50 tot 60 jaar.	2	2	4.
Van 1 tot 10 jaar.	12	10	22.	» 60 » 70 »	4	4	8.
» 10 » 20 »	»	»	3 3.	» 70 » 80 »	6	7	13.
» 20 » 30 »	3	3	6.	» 80 » 90 »	5	2	7.
» 30 » 40 »	2	2	4.	» 90 » 100 »	»	»	»
» 40 » 50 »	7	1	8.				
	<u>44—34—78.</u>				<u>61—49—110.</u>		

VERKOCHE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 2 April 1842, door den Notaris
G. H. STEVENS.

Drie Huizingen, Erven en Gronden, drie Kameren of Woningen, alsmede een ledig erf staande en gelegen te Utrecht, buiten de Tolsteegpoort, aan de Zuidwestzijde van de Ganssteeg, wijk K, N°. 221 à 227. Verkocht voor *f* 1,850.

Den 16 April 1842, door den Notaris
J. H. VAN SCHERMBEEK.

N°. 1. Eene Huizinge, Erf en Grond tot twee Woningen ingerigt met Kelders en Kluizen, staande en gelegen te Utrecht, aan de Noordzijde van de Voorstraat op den hoek van de Nieuwe Gracht aan de Wittenvrouwenbrug, wijk H, N°. 511 en 512. Verkocht voor *f* 4,850.

N°. 2. Een Huis, Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht, buiten de Waardpoort, aan de Westzijde van de Bemuurde Waard, op den Zeedijk tusschen de Steenen- en Knollenbruggen, wijk M, N°. 502. Verkocht voor *f* 910.

N°. 3. Twee dito, staande en gelegen als voren, aan de Noordzijde van de Kaatsteeg, wijk M, N°. 461 en 461 a. Verkocht voor *f* 610.

Nº. 4. Twaalf Huizen of Woningen met Erf en Grond, staande en gelegen in één blok, als voren op den Molenwerf, wijk M, Nº. 160 A en B, 161 a, 164 d. Verkocht voor *f* 1,085.

Nº. 5. Twee dito, te Utrecht, aan de Westzijde van de Ham- of Florasteeg, wijk C, Nº. 654 en 655. Verkocht voor *f* 610.

Nº. 6. Twee dito, te Utrecht, aan de Zuidzijde van de Nicolaisteeg, wijk B, Nº. 243 en 244. Verkocht voor *f* 2,145.

Nº. 7. Drie Woningen, aan de Noordzijde van de Bergstraat, wijk C, Nº. 925—927. Verkocht voor *f* 1,100.

Nº. 8. Een Huis, staande als voren, wijk C, Nº. 928. Verkocht voor *f* 900.

Nº. 9. Een aangenaam gelegen Plaaziertuin met Koepel en verdere Betimmering, te Utrecht, aan de Noordzijde van het Starrenbosch, wijk L, Nº. 187. Verkocht voor *f* 900.

Den 23 April 1842, door den Notaris

N. DE GRAAF.

Nº. 1. Een Huis met Erf en Tuin, met daarbij behorende Schuur of Stal en Woning, staande en gelegen te Utrecht, aan de Westzijde van de Lange Nieuwstraat, en uitkomende in de Abraham Dolesteeg, wijk A, Nº. 503, en

Nº. 2. Drie Woningen in de Abraham Dolesteeg, wijk A, Nº. 506, 507 en 508. Te zamen verkocht voor *f* 3,840.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND MEI 1842.

GEBORENEN

op

den 1 Mei.

Johanna Barthelina, D. van Bernardus Johannes Proost.

Maria, D. van Johannes Verkerk.

Hendrikus Philippus Jacobus, Z. van Hendrik Hol.

Gcertruid, D. van Wouter Bomer.

den 2 Mei.

Gijsbertus, Z. van Jan van Schaik.

Cornelia, D. van Willem Verweerd.

den 3 Mei.

Johannes Cornelis, Z. van Leonardus van Soest.

Catharina Willemina Susanna, D. van Bernardus Filet.

Gerardus, Z. van Hendrikus Levolger.

Johannes Gerardus, Z. van Johannes Westers.

Jeanne, D. van Corneille Terwogt.

Helena Johanna, D. van Martinus van Doorn.

Anna Catharina, D. van Johann Christoph Heidenreich.

Elisabeth, D. v. Hendricus Humme.

den 4 Mei.

Johannes Anthonius, Z. van Hendrikus Coenen.

Kastje, D. van Levij Marcus Polak.

den 5 Mei.

Hendrik, Z. van Jacob van Egmond.

Gerardus Hendrik, Z. van Gerardus Janssen.

Johanna Lamberta, D. van Antonij Catharinus Vierbergen.

Elisabeth Maria, D. van Arnoldus Adelaar.

Margaretha Catharina, D. van Pierre Augustin de Munck.

Catharina Anthonia Christina en Johannes Christiaan, D. en Z. van Theodorus Aarts.

Johannes, Z. van Matheus Pouw.

den 6 Mei.

Wilhelm Martinus Cornelis, Z. van Nicolaas Mispelblom van Altena.

Hermanus Daniel, Z. van Daniel de Ru.

Maria Wilhelmina, D. van Barend van Zijl.

den 7 Mei.

Hendrika Josina, D. van Marinus Cornelissen.

Geertruij, D. van Hendrik Janszen.

den 8 Mei.

Johanna, D. van Joannes Rijnders.

Johanna Cornelia, D. van Louis Mathieu Koentz.

Alida, D. van Hendrik Leget.
Hendrika, D. van Theodorus Meeuwissen.
Theodora Jacobina, D. van Hugo Christiaan Samuel Wanting.

den 9 Mei.

Andries Cornelis, Z. van Cornelis Willem Hoevenaar.
Jacoba, D. van Albertus Roelofs.
Lambertus Joseph, Z. van Willem Joseph Bosquion.

den 10 Mei.

Isaac, Z. van Willem Rijnders.
Jean Pierre, Z. van Jean Pierre Massee.
Roelof, Z. van Albert Romberg.
Catharina, D. van Pieter Vos.

den 11 Mei.

Margaretha, D. van Wilhelmus Koch.
Anthonius Stephanus Wessel, Z. van Antonius Stephanus Wessel Pel.
Dirk, Z. van Wilhelmus van Wijk.

den 12 Mei.

Jacob Hendrik, Z. van Mr. Louis Charles Hora Siccama.
Johannes, Z. van Johannes van Berkel.

den 13 Mei.

Jacobus Lambertus, Z. van Pieter Thomassen.
Bartholomeus Harmanus, Z. van Jan Pieter van Brussel.
Maria Christina, D. van Lucas Mur.
Dirkje Maria, D. van Willem Hendrik Cronselaar.

den 14 Mei.

Gerrit, Z. van Gerrit Kragten, overleden den 25 October 1841.
Moses, Z. van Jacob van Aals.
Bernardus, Z. v. Hendrik Huijden.
Catharina Wilhelmina Theodora Sara, D. van Jacobus Franciscus Marinus van Wiechen.

den 15 Mei.

Thomas, Z. van Bernardus Booije.
Jan, Z. van Johannes van Reenen.
Willem, Z. van Willem van Westbroek.
Johannes Jacobus, Z. van Johannes Kool.

den 16 Mei.

Jacobus, Z. van Jacobus Reichgeld.
Engelina Hendrika, D. van Johannes Stephanus Bleumer.
Wilhelmina Johanna, D. van Henricus Rek.
Dirk Barend, Z. van Dirk Kageenaar.
Maria Catharina, D. van Andreas Theodorus Smit.
Euphrosine Theresia Adelaide, D. van Adolphus Pieter Boellaard van Tuijl.

den 17 Mei.

Samuel Gerardus, Z. van Hendrik Jacobus Penning.
Dina, D. van Johann Heinrich Christian Frankfurth.
Petronella, D. van Johannes Gijsbert Fischer.
Anthonie, Z. van Antonie Straatman.

Cornelia Johanna, D. van Johannes van Fulpen.

Johanna, D. van Willem Versijde.
Gerardus Cornelis Marinus, Z. van Abrahamus Wiesman.

Henri Pierre Marie Gerard, Z. van Leopoldus Joannes Antonius van der Kun.

den 18 Mei.

Jacob, Z. van Jan Jansen.

Elisabeth, D. van Nicolaas Willem Le Maitre.

Hermanus, Z. van Hermanus Iseger.
Catharina, D. van Wilhelmus Christianus Wijnands.

Johannes, Z. van Abraham van der Stroom.

Cunera, D. van Hermanus van der Sluijsen.

den 19 Mei.

Hendrik Johannes, Z. van Jan Koeleman.

Gerardus, Z. van Gerardus Linnebank.

Roelof, Z. van Paulus Lorijn.

Johannes, Z. van Johannes Hensbroek.

Wilhelmus Johannes, Z. van Anthonius Thomassen.

Clasina, D. van Cornelis Kalkhoven.

Johan Philip Godfried en Albert Lieuwe, Zonen van Cornelis van der Post.

den 20 Mei.

Adrianus, Z. van Anthonie van Hussen.

Cornelis, Z. van Willem Staaring.

Johanna, D. van Martinus Michielse.

Johanna, D. van Leonardus Terlingen.

Johannes, Z. van Johannes Heerman.

Wilhelmina Aletta Catharina Abigaël Babora, D. van Idzert Cramer von Baumgarten.

Jan Hendrik, Z. van Jan Hendrik van Dugteren.

den 21 Mei.

Franciscus Jacobus, Z. van Wilhelmus Dekkers.

den 22 Mei.

Helena Maria, D. van Willem Christiaan ten Berg.

Wilhelmus Petrus Anthonius, Z. van Anthonie Gijsbert Garjeannes.

Anton Gerard Cornelis, Z. van Jens Jenssen Doodt.

den 23 Mei.

Johanna Petronella, D. van Anthonie Meulenbeek.

Jeannetje Petronella Wilhelmina, D. van Melis Johannes Velthuis.

den 24 Mei.

Johannes Jacobus, Z. van Christiaan Jacobus Lebbe.

Anthonius Johannes, Z. van Otto Greven.

Hermanus Jan Hendrik, Z. van Hermanus Jan Hendrik van Rijkelijkhuisen.

Maria Anna, D. van Jacobus Franciscus Johannes van Oost.

den 26 Mei.

Alida, D. van Jan Johannes van Leeuwen.

Maria, D. van Mattheus Johannes Schippers.

Jan, Z. van Salomon Schenk.

Petronella, D. van Johan Christiaan Frijlink.

Maria, D. van Johan Hendrik Schaad.

den 27 Mei.

Willem Ludovicus, Z. van Aegidius Franciscus Berends.

Adrianus, Z. van Johan Bernard Mollmann.

den 28 Mei.

Harmen Nicolaas, Z. van Harmen Vrind.

Hendrik, Z. van Carel den Bree.

Johanna Margaretha, D. van Cornelis Antonie Toeteman.

den 29 Mei.

Rijkje, D. van Hendrik Grondijs.

Hendrikus Leonardus, Z. van Johannes Gerardus de Boer.

Johannes Anthonius, Z. van Albertus Maarseveen.

Willem, Z. van Abraham Balfoort.

Hendrikus, Z. van Hubertus Theodorus Mittelbeck.

Johanna, D. van Jan Dirkse Landzaat.

Josephus Johannes, Z. van Johannes Kersbergen.

Antje Sophia, D. van Willem Zuidam.

den 30 Mei.

Arnoldus Nicolaas, Z. van Gerrit Jasper van Bommel.

Johannes Cornelis, Z. van Gerrit Geijsen.

Meije Gerarda, D. van Rembertus Kerkhof.

Elias, Z. van Philip Salomon Berlijn.

Johanna Engelina, D. van Deodorus Elmans.

den 31 Mei.

Christiaan Adriaan, Z. van Arnoldus Joannes Henricus Sijben.

Anna Christina, D. van Johan Gerhardus Beerman.

Maria Gosina, D. van Evert Appels.

GEBORENEN 141, waaronder 12 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 4 Mei.

Johannes Bernardus Determan en
Johanna Elisabetha van Rijn.
Hendrik Westeneng en Petronella
Meulders.
Pieter van Vulpen en Geertje
Petersen.
Pieter Schott, wed. en Cornelia Bron.
Matthijs Eijndhoven en Aartje van
Kooij.
Franciscus Johannes Grondeijis en
Elisabeth Koopman.
Theodorus Hom en Dirkje Doeser,
weduwe.
Gerrit Spierenburg en Johanna
Petronella Nuijs.
Frederik Willem Kinderman en
Geertrui Smit.
Willem Christiaan Perbal en Cor-
nelia van Veldhuizen.
Anthonij van Dam en Martina
van de Groenekan.
Hendrik Kok en Catharina Men-
gelaar.
Antonie Mulder en Adriana Ca-
tharina van den Brink.
Lambertus Hendricus Matthieu en
Neeltje van der Tol.
Cornelis Janse en Geertrui van
Kooten.
Willem van Vulpen en Jacoba
Peeters.
Evert Brummel en Wilhelmina
Goude.

Willem van der Bund en Hendrika
Johanna Geertruida Claassen.
Heinrich Wilhelm Schulte, wed.
en Joanna van Uden.
Petrus de Wit en Clara van
Hengstum.
Cornelis Pauw en Willemina van
der Klok.
Hermanus van Vliet, wed. en Metje
Catharina Margaretha van Luijn.
Hendrikus de Jager en Johanna
Catharina Grövers.
Johannes Otto Conradus van Wesel
en Wilhelmina Petronella Krous.

den 7 Mei.

Mr. Gerlach Cornelis Joannes van
Reenen en Jonkvr. Clara Fredri-
ka van de Poll.

den 11 Mei.

Franciscus Mönnich, wed. en
Grietje de Reus.
Jan de Wolff en Dirkje Stuivenberg.
Cornelis Nab en Aaltje Geijtenbeek.
Christianus Jacobus Lautenslager
en Johanna Hammkolk.
Franciscus Boereboom en Geertruij
van Dijk.
Johannes van Lemmen en Her-
mina Fierst van Wijnandsbergen.
David Toorenborg en Johanna
Catharina Eyeraars.
Leendert Westmaas, wed. en
Hillegje van Venendaal.
Gerrit van Luijn, wed. en Helena
Brandon.

Hendrik Kraimaat en Antonetta
Emhof.

Frans Flantua en Adriana de
Meijer.

Lambertus van Dam en Margaretha
Johanna Maaren.

Hendrikus Coenders en Antonia
de Beer.

Philippus Wittebol en Anna Wessel.

Hendrikus Isak Porton en Elisa-
beth Frins.

Arnoldus Wijnandus Blom en
Johanna Nieuwburg.

Johannes Wilhelmus de Wilt en
Clasina Christina Vos.

Hermanus van Dijk en Catharina
van Mechelen.

den 12 Mei.

Jacob Christiaan de Graaf en
Hendrica Pietronella Berg.

den 18 Mei.

Franciscus Machiel Bol en Johanna
Cunira Rijksen.

Melis Jacobus Fock en Johanna
Maria Rijkland.

Jan van Leeuwen en Maria
Oostveen.

Arie van den Berg en Johanna
Scherrenberg.

Willem van Buuren en Christina
van Zutphen.

Joannis van Hees en Marie Anne
de Jong.

Lambert August van der Straten,
wed. en Johanna Hogelander.

Jan Arend Oxener en Hendrika
Jacoba Koedam.

Hendric Schottel en Maria van
der Sluijs.

Dirk van Doorn en Jannigje
Koudeis.

Johannes Ket en Jannetje Paulina
Willemina Lankhout.

Johannes van Hasendonk en IJda
van Leersum.

Gerrit Johannes Jenken en Agnieta
Gerarda Andree.

Cornelis Hermanus Ebbes en
Marie Louise Roland.

Willem van Liesland, weduwnaar,
en Gerritje Janse.

Hendrik Anthonie Kelfkens en
Elisabeth Johanna Mulder.

Johannes Oostrom en Johanna
Vleming.

den 25 Mei.

Rijk Kemp en Aartje van Utrecht.
Hermanus Josephus Credoe, wed.
en Marie Elisabeth Dijkmans,
weduwe.

Johannes Adrianus Scheepes, we-
duwnaar en Teunisse Lodder.

Jan Willem de Man, weduwnaar,
en Janna Stekelenburg.

Otto Grem, weduwnaar en Jo-
hanna van de Bilt.

Dirk Essers en Johanna Carolina
van Galen.

Gerrit van Soest en Jacobina
Beckers.

Jan Hendrik de Heer, weduwe-
naar en Elisabeth Honcoop.

Johannes van den Brink en Her-
mina Groen.

den 27 Mei.

Samuel Dobbelaer de Wind en
Magdalena Cornelia Eltzman.

OVERLEDENEN

op

den 1 Mei.

Margaretha Hendrika Hövel, 2 j.
en 2 m., Massegast.

Hermanus Wilhelmus de Groot,
1 j. en 9 m., buiten de Weerd.

den 2 Mei.

Hendrica Catharina van Zomeren,
ongeh., 24 j., buiten de Tol-
steegpoort.

Jan Geurt van Eijbergen, geh.,
65 j., Hooge Jacobijnestraat.
Levenloos aangegeven Dochter on-
echt.

den 3 Mei.

Henricus Miltenburg, geh., 31 j.,
buiten de Weerd.

den 4 Mei.

Johanna Godart, circa 9 m.,
Stroosteeg.

Johanna de Mari, 4 m., Achterstr.
Bernardus Tollenaar, circa 3 m.,
buiten de Weerd.

Wilhelmina Jacoba Tienhoven,
4 m., Catharijnestraat.

Nicolaas Koos, weduenaar, 61 j.,
Oude Kamp.

den 5 Mei.

Johanna Gerarda Albers, ongeh.,
21 j., Vissersteeg.

Cornelia Cracijvanger, ongeh.,
26 j., Nieuwe gracht.

Jelle Popkes de Lang, 37 j.,
Heereveen.

Hendrika Fros, wed. Jan Ferdi-
nant, 77 j., Zonstraat.

den 6 Mei.

Willem Regter, geh., 41 j.,
Vreeburg.

den 7 Mei.

Jacobus Roelandschap, 4 m.,
Jacobiekerkhof.

Adriana Cornelia van der Steen,
1 j. en 9 m., buiten de Weerd.

Pieter Mathijs de Vries, 30 j.,
Hospitaal.

Cornelis Johannes de Bruijn, 1 j.
en 8 m., Geertruidasteeg.

Willem van Dijk, 8 j. en 5 m.,
Walsteeg.

den 8 Mei.

Anna Maria Wolterbeek, wed.
Jacobus van Mariënhoff, 78 j.,
Breestraat.

Levenloos aangegeven Zoon van
Petrus Saelman, Brandsteeg.

Johanna van der Os, wed. Cornelis
van den Dorpe, 72 j. en 11 m.,
Lange Nieuwstraat.

Johannes Hulsmeijer, geh., 68 j.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

Cornelis Stulting, geh., 70 j.,
Putsteeg.

den 9 Mei.

Johannes van der Karst, 3 m.,
ABCstraat.

den 10 Mei.

Albertus de Fremerij, 1 j. en 7 m.,
Hieronimusplein.

Elisabeth Taris, wed. Joseph Le
Brun, 70 j., Bakkersteeg.

den 11 Mei.

Dirk Weijmans, 3 j., Vissersteeg.

den 12 Mei.

Theodorus Averkamp, geh., 35 j.,
Predikheerenkerkhof.

Hendrica van Maurik, 2 j. en 6 m.,
Schalkwijksteeg.

Jan van den Brink, geh., 65 j.,
buiten de Weerd.

den 13 Mei.

Hendrik Schiks, weduwnaar, 73
j., Bartholomei gasthuis.

Reinier Tollenaar, 1 j. en 2 m.,
Mijlpoort.

Willem Schmit, ongeh., 35 j.,
aan de Zonstraat.

den 14 Mei.

Cornelia van Zutphen, ongeh.,
19 j., Lange Smeesteeg.

Johannes Pieter Hertog, geh.,
31 j., Groningen.

Dirk van Wijk, 3 d., Zandstraat.

Raard Postmus, 24 j., Hospitaal.

Wilhelm Everhard Bertram Drie-
ling, ongeh., circa 89 j., Jans-
brug.

den 15 Mei.

Maria Everdina Louisa Lagerweij,
huisvr. van Pieter Johannes

Schut, 25 j. en 6 m., Twijestraat.

Hendrich Bernhardt Scheffer, geh.,
57 j., te Maarn.

Jacob Lotz, 7 m., aan de Waag.
Johanna Wilhelmina van Loggem,
12 j. en 10 m., aan 't Zand.

den 16 Mei.

Lodewijk van Heijs, 4 w., Koe-
straat.

den 17 Mei.

Cornelis Leeman, weduwnaar,
54 j., Koestraat.

Cornelis Johannes van Luijn, on-
geh., 24 j., Korte Elisabethstr.

Johanna Agterberg, wed. Johannes
van Eerde, 75 j., buiten de
Wittevrouwenpoort.

Levenloos aangegeven Zoon van
Jan Fluit, Ridderschapstraat.

den 18 Mei.

Ot Janszen Verkerk, weduwnaar,
84 j., Kort Rosendaal.

Sara de Groot, wed. Pieter van
Hoorn, 74 j., buiten de Weerd.

Joseph Bernardus Grimbergen, 5
m., Nicolaikerkhof.

Johanna de Heus, 3 w., aan de
Catharijnepoort.

den 19 Mei.

Willem van Lonkhuijzen, geh.,
circa 44 j., Willemskazerne.

Petronella Hendrika van Baak,
5 m., Lange Nieuwstraat.

Arnoldus van der Werf, 2 j. en
10 m., Bergstraat.

Andries Kwak, 66 j., Galekopsteeg.

Jannetje van Garderen, wed. Cor-
nelis Stulting, 71 j., Putsteeg.

Antonius van Gelderen, geh., 74
j., buiten de Weerd.

Frederik Ket, ongeh., 43 j.,
Steenweg.

Antonia Everdina Heetveld, onge-
geh., 39 j., Oudkerkhof.

Geertruij Hazendonk, huisvr. van
Hendrik Janszen, 34 j., Pauw-
steeg.

den 20 Mei.

Leendert Dal, 1 j. en 4 m., aan
't Zand.

Gerardus Linnebank, 16 ure, Ni-
colaisteeg.

Johann Frederik Lodewijk Schrö-
der van der Kolk, 7 m., Krom-
me Nieuwe gracht.

den 21 Mei.

Arij Boon, ongeh., 28 j., te
Nieuwland.

Johanna van Ee, 1 j. en 9 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

Maria Hofman, 4 m., Mijlpoort.

den 22 Mei.

Jacomina de Groot, huisvr. van
Gerardus Linnebank, 35 j.,
Nicolaisteeg.

Hillegonda van Dijk, 14 d., Korte
Smeesteeg.

Geertruida van Eer, huisvr. van
Lambertus Soesbergen, 45 j.,
Pelmolen.

Albertus Koos, geh., 37 j., Wa-
tersteeg.

Aaltje van der Flier, 1 j. en 6 m.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

den 23 Mei.

Maria Engelberta van Wijk, 3 m.,
Haverstraat.

Amelia Hora Siccama, 1 j. en 3 m.,
Breedstraat.

Marinus Verkerk, 6 m., Lange
Nieuwstraat.

Christiaan Johannes Willekes, 4
j. en 6 m., Achterstraat.

Evert van der Grift, 23 j., Hospit.
Marinus Straatman, 1 j. en 10 m.,

Lange Viesteeg.

Magdalena Wilhelmina Cramer,
huisvr. van Jacobus Franciscus
Marinus van Wiechen, 36 j.,
Smeeburg.

Barendina Eersing, huisvr. van
Jacobus van den Berg, 62 j.,
buiten de Weerd.

Levenloos aangegeven Zoon v. Jan
Coenraad Steenhuijzen, Zandstr.

den 24 Mei.

Leonardus Bosch, 10 m., Zakken-
dragersteeg.

den 25 Mei.

Hendrik van Egmond, 20 d.,
Jufferstraat.

Evert Rasz, ongeh., 37 j. en 9 m.,
Bergstraat.

Pieter Ludwig, geh., 46 j., Lange
Viesteeg.

den 26 Mei.

Willem Dekker, 13 j. en 8 m.,
Walsteeg.

Anna Maria Snijders, ongeh.,
78 j., buiten de Weerd.

den 27 Mei.

Jacoba van Dongen, 3 j. en 7 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

Theresia Pijtak, 12 j., Minne-
broederstraat.

Dirk Croese, ongeh., 27 en 9 m.,
Zilversteeg.

Hubertus Ring, ongeh., 70 j.,
buiten de Catharijnepoort.

den 28 Mei.

Andries Cornelis Hoevenaar, 18
d., Weesbrug.

Johannes Helwegen, geh., 48 j.,
Kalverstraat.

Dirk Vernooij, weduenaar, 82 j.,
buiten de Tolsteegpoort.

Bernardus Uilenbroek, weduwe-
naar, 57 j., in de Twijestraat.

Gerarda de Gier, wed. Cornelis
van Lint, 75 j., Achterstraat.

den 29 Mei.

Charlotta Hendrica Schuwer, 1 j.
en 11 m., Kort Ademstraat.

Susanna Losschart, wed. Stephanus
Boodt, 82 j., in de Walsteeg.

Hermanus van Dam, circa 8 m.,
aan 't Zand.

den 30 Mei.

Justina Carolina Meijer, ongeh.,
55 j., Jufferstraat.

Pieter Johannes Voermans, 1 j. en
circa 2 m., buiten de Weerd.

Maria Adriana van de Grint, 5 m.,
Vinkenburgsteeg.

den 31 Mei.

Hendrik Reuvekamp, 24 j., Hos-
pitaal.

Theodorus de Bruin, geh., 31 j.,
aan de Walsteeg.

Hermanus Buijs, 6 m., te Rhenen.

OVERLEDENEN 107.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN:**

Doodgeboren.	4.	Transport.	87.
Stuipen.	15.	Bloedstorting.	1.
Tering.	24.	Borstziekte.	6.
Beroerte	3.	Koortsen.	3.
Verval van krachten. . . .	14	Bloedbraking.	1.
Slijmziekte.	6.	Waterkanker.	1.
Tanden.	3.	Hartziekte.	1.
Gevolgen der kraam. . . .	3.	Doodgevallen.	1.
Zuur.	1.	Diarhoea.	1.
Bloedspuwing.	1.	Borstontsteking.	1.
Water.	5.	Longziekte.	1.
Coliek.	1.	Pleuris.	1.
Verdronken.	1.	Verstopping in de maag. . .	1.
Longtering.	4.	Verlamming.	1.
Gevolgen van branden. . . .	2.		
	<u>87.</u>		<u>107.</u>

**HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:**

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	3	1	4.	Transport.	50.	30.	80.
Beneden het jaar.	15	9	24.	Van 50 tot 60 jaar.	3	1	4.
Van 1 tot 10 jaar.	11	8	19.	„ 60 „ 70 „	5	1	6.
„ 10 „ 20 „	1	3	4.	„ 70 „ 80 „	4	9	13.
„ 20 „ 30 „	6	4	10	„ 80 „ 90 „	3	1	4.
„ 30 „ 40 „	9	4	13.	„ 90 „ 100 „	„	„	„
„ 40 „ 50 „	5	1	6.				
			<u>50-30-80.</u>				<u>65-42-107.</u>

VERKOCHE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 21 Mei 1842, door den Notaris

J. H. VAN GROOTVELD.

Een ruim Kerkgebouw met deszelfs Erf, Grond en Tuin, staande en gelegen aan de Zuidzijde van de Dorstige Hartensteeg, wijk A, N°. 466, wijders eene Huizinge, Erf, Grond en Tuin tot pastorijs gestrekt hebbende, staande en gelegen aan de Westzijde van de Lange Nieuwstraat, wijk A, N°. 465, en nog twee Kameren of Woningen, staande naast elkander, aan de Zuidzijde van de Dorstige Hartensteeg, wijk A, N°. 463 en 464. Verkocht voor *f* 7,150.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND JUNIJ 1842.

GEBORENEN

op

den 1 Junij.

Frederik, Z. van Dirk Johannes ten Pierik.

Elisabeth, D. van Martinus Bleekstein.

Clasina, D. van Antonie van Roijen.

Michaël Hubertus, Z. van Aalbertus Geogradus Remkes.

Maria, D. van Johannes de Kruijff.

den 3 Junij.

Maria Anthonia Petronella, D. van Pieter Lancee.

Johannes Cornelis, Z. van Henricus Tibou.

Maria Sophia, D. van Frans van Leeuwenstijn.

Sara Johanna Susanna, D. van Hendrik Peter Scholte.

den 4 Junij.

Nicolaas, Z. van Willem van Schaik.

Dina Cornelia, D. van Pierre Luderus.

den 5 Junij.

Hendrika Johanna, D. van Hendrikus Schut.

Johannes Hendrikus, Z. van Adrianus Johannes Huinck.

Cornelis Leendert en Christiaan, Zonen van Johan Hendrik Akerman.

Jacobus, Z. van Hendrik Hazendonk.

Hendrikus, Z. van Petrus van Beek.

Geertruij, D. van Nicolaas Gentenaar.

den 6 Junij.

Geertruij Elisabeth, D. van Johannes Peters.

Corstiaan Arnoldus, Z. van Corstiaan Arnoldus van Veen.

den 7 Junij.

Jeanne, D. van Jonkheer Willem Iman Cornelis Rammelman Elsevier.

Hendrikus Johannes, Z. van Marinus Manks.

Jan Carel, Z. van Willem Schalken van Arkel.

den 8 Junij.

Johannes Hermanus, Z. van Hermanus Philippus Joannes Erman.

Casper, Z. van Casper van der Wouden.

Sander, Z. van Pieter Spierenburg.

Albertus Theodorus, Z. van Jacobus Theodorus Dolmans.

Sebastianus Johannes, Z. van Johannes Jansen.

Otto, Z. van Hendrikus Johannes van Hiel.

den 9 Junij.

Gerardus Wouterus Felicianus, Z. van Gerardus van Vogelpoel.

Hermanus Gerardus, Z. van Pieter Duwar.

Charles Antoine, Z. van Jonkheer Ernestus Pestere.

Hendrikus Gijsbertus, Z. van Theodorus van Hal.

Johannes Pieter, Z. van Johannes Gerardus Geelkerken.

Gijsberta, D. van Cornelis Hogelander.

den 10 Junij.

Wilhelmus Johannes, Z. van Simon Karsten.

Johannes Jacobus Eduardus, Z. van Jan Willem Geelen.

Willem Jacob, Z. van Pieter Visser.

Johanna Barendina, D. van Ludwig Wilhelm Mulder.

Jan Willem, Z. van Willem Lina.

den 11 Junij.

Petrus, Z. van Petrus Schreijnders.

Agatha, D. van Petrus Joannes Lancee.

Elisabeth, D. van Daniel Pieter Franken.

den 12 Junij.

Frederik Daniel, Z. van Bernardus van den Berkhof.

Thomas, Z. van Dirk Hoyius.

Johanna Catharina, D. van Johannes van Rams.

Cornelia Johanna, D. van Anthonie van Schaik.

Willem, Z. van Jacobus de Rijk.

den 13 Junij.

Everdina Diderieka, D. van Willem Jenken.

Anthonie en Wilhelmus, Zonen van Gijsbert van den Brink.

Jeannette, D. van Barend Nathan Heijmans.

Johannes, Z. van Laurentius Nuijs.

den 14 Junij.

Dirk, Z. van Dirk Vleming.

Petrus, Z. van Henrich Cornelius Westerheijden.

Hendrika Maria, D. van Cornelis Jannis Baptist Kuijper.

Paulus Johannes, Z. van Willem van Elst.

den 15 Junij.

Jacob, Z. van Simon Simons.

Alida, D. van Henricus van 't Schip.

Gerarda, D. van Arie Woudenberg.

den 16 Junij.

Herman Adam Ignatius, Z. van Theodorus van der Kieft.

Cornelis Johannes, Z. van Hermanus Stulting.

Johannes Jacobus, Z. van Jacob van Nieuwkasteel.

Cato, D. van Theodorus Baljet.

Mijntje, D. van Jacob van Aalst.

den 17 Junij.

Hendrikus, Z. van Hendrikus Mandersloot.

Johannes Anthonie, Z. van Jan Broekhuisen.

Anthonie, Z. van Antonius van Reenen.

Hendrik, Z. van Gerrit Hulsdouw.

Cornelis, Z. van Aalbert Ruijschestijn.

Franciscus Andreas Wilhelmus, Z. van Joseph Philippus Smit.

Constantia Henrietta, D. van Mr. Willem Matthias Jan van Dielen.

den 18 Junij.

Hendrikus Johannes, Z. van Johan Cornelis Hutien.

Hendrika, D. van Jan Oskam.

Johannes, Z. van Henricus Besters.

den 19 Junij.

Petrus Jacobus, Z. van Willem van Arnhem.

Wilhelmina, D. van Hendrik Kok.

Anna Catharina, D. van Jacob Wolf.

Geertruida, D. van Arie Verweij.

den 20 Junij.

Hermann Henrich, Z. van Hans Hermann Henrich Kracht.

Diderica Johanna, D. van Joannes Samuel D'Ancona.

Philippus Marinus, Z. van Philippus Maas.

Theodorus, Z. van Jan Hendrik Schaakman.

den 21 Junij.

Johanna, D. van Johannes Bouhuisen.

den 22 Junij.

Maria, D. van Johann Franciscus Josephus Theodorus Besamusca.

Johan Jacob, Z. van Johan Jacob Flenter.

Leendert, Z. van Gerrit Lagema.

den 23 Junij.

Gerritje, D. van Evert Smorenburg.

Johannes Anthonie, Z. van Joannis de Groot.

den 24 Junij.

Cornelis Johannes, Z. van Cornelis Johannes van Maanen.

Catharina Cornelia, D. van Dirk Mulder.

den 25 Junij.

Petronella, D. van Johannes van Veenendaal.

Clara Maria, D. van Hendrik Piket.

Margaretha Anthonia, D. van Bernardus Beekes.

Stijntje, D. van Coenraad Eijkman.

Frederik Gottlieb, Z. van Arie Theodorus de Haart.

Hendrika Johanna Casparina, D. van Hendrik Maufrieb Haus.

den 26 Junij.

Jacoba Janna, D. van Pieter Schottel.

Hendrikus, Z. van Anthonij Roelofs.

Johanna, D. van Johannes van den Berg.

den 27 Junij.

Jeanne Marianne, D. van Pieter Jakob Harrebomée.

den 28 Junij.

Clasina Hendrika Johanna, D. van Jan Cornelissen Blom.

Johannes, Z. van Pieter van Basten.	Geertruida Maria, D. van Joannes Vernooij.
Sophia Friederica, D. van Joannes Telen Speelman.	

den 30 Junij.

Johan Anthonie Louis, Z. van Jacobus Stringa.	Joanna Willemina, D. van Johannes Paulus Houtman.
Adriana, D. van Pieter Nicolaas den Daas.	

GEBORENEN 125, waaronder 16 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 1 Junij.

Pierre Jacques Rombout en Johanna van Ingen.
 Gerardus Petrus van Straatsburg en Johanna Elizabeth Smits.
 Jannis de Smit en Anna Heuting.
 Jan Fox en Cornelia Slof, (wettig gescheiden).
 Joannes ten Boekum en Clasina Hoorn.
 David Hipke en Johanna Maria van Leuwerden.
 Jacobus Hendrikus Rietvelt en Alida Catharina Schouten.
 Gerrit Visser en Anna Willemina Smit.
 Hermanus Ligteringen en Dirkje van Leersum.
 Hubert Bloemsaat en Johanna de Gier.
 Pieter Janssen en Adriana van den Ham.

Martinus van der Lingen en Anneke van Brink.
 Gerrit van Tricht en Letje Breij.

den 8 Junij.

Gerrit Wellerdieck en Burgie Eijndhoven.
 Stephanus van Erp, weduwnaar en Adriana Ockhuijsen.
 Klaas Verwoert, weduwnaar en Loewiesa Eliesabettaa Girr.
 Cornelis Pieter van Rijn en Antonia Hendrika ter Hoeve.
 Hendrik van Limme en Johanna Drogenbroek.
 Fredrik van der Stroom en Petronella Catharina de Bondt.
 Cornelis Donselaar en Geertrui Sikking.
 Johannes Hardenbol en Teunisjen Teunis.
 Abraham Hoevers en Alida Cornelie Mulder.

den 15 Junij.

Hendrik van Straalen en Johanna Wintershooven.

Pieter Hendrik Duburg en Frederica Steenbeek.

Aalbert van Nes, weduwnaar en Merregje Verbaan, weduwe.

Paulus Jacobus Koppe en Wilhelmina Dikx, weduwe.

den 16 Junij.

Hendricus Franciscus van Kessel en Johanna Virginia Poulina Tigges.

Izak Frederik van Voorthuisen en Maria Elisabeth Sanderson.

den 17 Junij.

Wilhelmus Petrus Martinus van Odijk, weduwnaar en Maria Jacobi Schuiten.

den 22 Junij.

Nicolaas de Groot en Gijske de Jong.

Gabriel Mulder en Maria Burgerhof.

Jacobus van der Worp en Maria Charlotta Christina Bosch.

Thomas den Daas en Cornelia Verheul, weduwe.

den 23 Junij.

Jan Gerrit Abendrood en Sara Lourentia Nicolaai Goedbloed.

den 29 Junij.

Johannes Philippus Schlecht en Elske Reinira Schoenmaker.

Theodorus Johannes van Everdingen en Johanna van Oort.

Petrus Cornelis van Deventer en Jacoba van Oort.

Hendrik Vredendaal, weduwnaar en Cornelia Kraan.

Cornelis Ladrak, weduwnaar en Anna Maria Andreoli.

Leonardus Abraham van Beest en Johanna Elisabeth de Man.

TE ZAMEN 40 PAREN.

OVERLEDENEN

o p

den 1 Junij.

Patronella Johanna Permetier, 1 j. en 8 m., Vrouw Juffestraat.
 Anna Pieterella Geertruida van Ochten ongeh., 30 j., Smeebr.
 Jacoba Ingenastius, 3 m., Kort Ademstraat.
 Johannes Cornelis Clous, 1 j. en 1 m., Geertruidakerkhof.

den 2 Junij.

Adriana Wilhelmina Sikkell, huisvr. van Gerrit Jasper van Bemmel, 35 j., buiten de Catharijnepoort
 Salomon van Wijnbergen, 11 w., Brandsteeg.

den 3 Junij.

Sophia Elisabeth Vreeswijk, circa 2 m., buiten de Weerd.
 Josephus Ludovicus Desmons, 8 m., te Amsterdam.
 Gerarda Duis, wed. Barend Blom, 74 j., buiten de Tolsteegpoort.
 Alida Margaretha Benne, 2 j. en 2 m., Lichtegaard.
 Anthonie van der Rijst, geh., 73 j., in de Twijestraat.

den 4 Junij.

Christina Cornelia Kroonenburg, ongeh., 16 j., buiten de Catharijnepoort.
 Fredrik Mulder, 3 m., te Jutphaas.

Wilhelmus Anthonius Glazer, 6 m., Koestraat.

den 5 Junij.

Levie Simon Vos, 24 j., Hospitaal.

den 6 Junij.

Johannes Meinders, 1 j. en 2 m., te Haarlem.
 Matthijs van Velthoven, circa 6 m., Springweg.
 Sijmon Groenevelt, geh., 60 j., buiten de Tolsteegpoort.

den 7 Junij.

Elisabeth Johanna Kok, wed. Cornelis Benjamin de Haart, 60 j., in 't Achterom.
 Levenloos aangegeven Dochter onecht.
 Wilhelmina Rademaker, huisvr. van Anthonie Philippus van den Berg, 56 j., buiten de Weerd.
 Jan Vlugt, 35 j., Hospitaal.
 Albertus Roelandschap, 2 j. en 6 m., Nicolaikerkhof.

den 8 Junij.

Theodorus Johannes de Hoog, 5 j. en 3 m., buiten de Weerd.
 Johannes Petrus van Nieuwkerk, 2 j. en 7 m., Viebrug.
 Lambertus Cornelis Brom, 1 j. en 5 m., Nieuwe gracht.
 Petrus Johannes Heijman, 4 m., Vissersteeg.

Adrianus Josephus Johannes Schel-
link, 5 m., Nieuwe gracht.

Abraham Ceneschal, 7 m., buiten
de Weerd.

Johanna Tollenaar, huisvr. van
Hendrik Groudijs, 27 j., Pad-
demoesje.

Arie Drapers, 17 j. en 6 m.,
te Krimpen aan de Lek.

den 9 Junij.

Eliza Johanna Hillegonda van
Westenberg, 2 d., in de Twije-
straat.

Gerardus Franken, geh., 52 j.,
Zandstraat.

Hendrika Barendina Averkamp,
7 m., Predikheerenkerkhof.

Levenloos aangegeven Zoon onecht.

den 10 Junij.

Anthonia Drie, 4 m., Bakkersteeg.

Cornelia Johanna Elling, 9 j. en
6 m., Vinkenburgersteeg.

Antoinetta Maria Cornelia Kelf-
kens, 5 m., buiten de Weerd.

Wilhelmina Hendrika van der
Kaaij, 1 j. en 9 m., Bakkerbrug

Anthonia Bos, wed. Bernardus van
Geelen, 49 j., Nieuwe kamp.

den 11 Junij.

Petronella Johanna Inkman, huis-
vr. van Hermanus Iseger, 40 j.,
Geertruidakerkhof.

Ida Hillegonda Constantia van
Westenberg, ongeh., 23 j., in
de Twijestraat.

den 12 Junij.

Leonardus Broers, 1 j. en 3 m.,
Predikheerenstraat.

Dirk Reeken, 8 w., buiten de
Weerd.

Catharina Muller, 13 j. en 3 m.,
Breedstraat.

den 13 Junij.

Wilhelmina Cornelia Sweerus,
huisvr. van Hermanus Philippus
Joannes Erman, 34 j., Teling-
straat.

Johanna Anthonia van Schaik, 5
m., Koningsteeg.

Cornelis van Kooten, geh., 80 j.,
Voorstraat.

Petrus Franciscus Oostveen, 4 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

den 14 Junij.

Martinus de Bruijn, weduwenaar,
72 j., Kort Rosendaal.

Sophia Heiltje Bakker, circa 6 j.,
Zandbrng.

Willem Frederik van den Brink,
geh., 46 j., buiten de Tolsteeg-
poort.

Levenloos aangegeven Zoon van
Adrianus Hendricus Elsing, Ni-
colaikerkhof.

den 15 Junij.

Willem Balfoort, 17 d., Vrouw
Juttestraat.

den 16 Junij.

Gerrit Wassink, geh., 42 j., aan
de Neude.

Anna Maria Schelling, wed. Cor-
nelis Soesbergen, 71 j. en 1 m.,
Groote hoek.

den 17 Junij.

Jan Prijs, 9 m., Pauwsteeg.

Willem Jacob van der Maal, geh.,
43 j., aan de Neude.

Abraham Groeneveld, weduwnaar,
82 j., buiten de Weerd.

Wilhelmina Alcida Cremer, 7 m.,
in de Twijestraat.

den 18 Junij.

Maria Antoinetta Tollenaar, 5 m.,
Elisabethstraat.

Wouter van de Fluijt, 23 j., Hos-
pitaal.

Maria Theresia Duponchelle, 3 j.
en 9 m., Vissersteeg.

Gerardus Alexander Leermakers,
4 m., buiten de Tolsteegpoort.

den 19 Junij.

Anna Elisabeth Geertruida Heitz,
circa 3 m., Zandbrug.

Jan Geert Koopman, ongeh., 31
j., te Linden.

Petrus Westerheijden, 5 d., bui-
ten de Tolsteegpoort.

den 20 Junij.

Maria Steltenberg, wed. Leendert
van den Berg, 72 j., buiten de
Tolsteegpoort.

den 21 Junij.

Anthonia van Maurik, 13 j.,
buiten de Catharijnepoort.

Jan de Jong, geh., 61 j., Voller-
brug.

Johannes Anthonius Maarseveen,
3 w., buiten de Catharijnepoort.

Johannes van der Maas, geh., 77
j., buiten de Weerd.

Johanna Maria van Dijk, wed.
Hermanus Schous, 73 j., Ma-
liebaan.

Jan Verbrugh, geh., 51 j., Korte
Nieuwstraat.

den 22 Junij.

Catharina de Brons, 4 m., Loef-
bergmakerstraat.

Geertruida Tiesman, 4 m., Kleine
Eliensteeg.

Cornelis van Rijn, weduwnaar,
51 j., buiten de Catharijnepoort.

Cornelia Adriana van der Teems,
3 m., buiten de Tolsteegpoort.

Jan Eijnhoven, 2 j. en 9 m.,
aan de Wittevrouwenpoort.

den 23 Junij.

Arnoldus Greebe, geh., 85 j. en
3 m., Geertruidabrug.

Susanna de Rijk, 9 m., buiten
de Weerd.

Alida Emmelot, 15 j., Catharijne-
straat.

den 24 Junij.

Jan van Sprakelaar, ongeh., 19
j., te Renswoude.

Elisabeth Spaarenberg, 2 j. en 11
m., Lijnmarkt.

Mr. Jan van de Poll, ongeh., 29
j. en 2½ m., te Amsterdam.

Willem Frederik Marinus Lapi-
doth, 2 m., buiten de Catha-
rijnepoort.

Pieter van Eck, circa 14 j., buiten
de Tolsteegpoort.

Maria Catharina van Dijk, 1 j. en
8 m., buiten de Weerd.

den 25 Junij.

Carolina Spaarenberg, 2 j. en 11
m., Lijnmarkt.

Hendrica Elisabeth Helena Betten-
haussen, 4 m., te Rosendaal.

Aletta Kreilkamp, wed. Johannes
van Gorkom, 81 j. en 6 m.,
Lange Nieuwstraat.

den 26 Junij.

Jan Quindt, ongh., 20 j., te
Maartensdijk.

Cornelia van Emmerik, wed. Her-
manus Johannes Cales, 56 j.,
Mariastraat.

Catharina Pellekaan, ongh., circa
21 j., buiten de Weerd.

den 27 Junij.

Maria Boshuizen, huisvr. van Phi-
lippus Maas, 30 j., Zilversteeg.

Adriana Ernou, huisvr. van Jo-
hannes Arnoldus Smit, 42 j.,
buiten de Tolsteegpoort.

Dirk Barneveld, ongh., 21 j. en
5 m., Hamsteeg.

Aaltje Jacoba Spiering, 6 j. en
7 m., Zilversteeg.

Hendrik van der Linden, 4 m.,
Galekopsteeg.

Hermanus Jan Hendrik van Rij-

kelijkhuisen, 5 w., Korte Min-
nebroederstraat.

Adriana de Kruijff, ongh., 25 j.,
Abstede.

den 28 Junij.

Elisabeth Maria Schallekis, circa
6 m., Achterom.

Pieter Johannes van Gorkom, 3
m., Zilversteeg.

Sjoerd Holkes Bosma, 23 j., Hos-
pitaal.

den 29 Junij.

Catharina Willemse, 2 j. en 3 m.,
Catharijnestraat.

Catharina van der Zand, 3 m.,
Tweede Achterstraat.

Jacob de Graaf, 49 j., buiten de
Weerd.

den 30 Junij.

Johannes Adrianus van Niekerken,
circa 9 m., buiten de Witte-
vrouwenpoort

Jan Hendrik Makkink, 36 j.,
Oudkerkhof.

Hendrik van Geelen, ongh., 19
j., St. Annastraat.

OVERLEDENEN 101.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN:**

Doodgeboren.	3.	Transport.	90.
Stuipen.	23.	Klierziekte.	3.
Tering.	19.	Zenuwkoorts.	5.
Beroerte	2.	Mazelen.	1.
Verval van krachten.	10.	Borsttering.	2.
Slijmziekte.	3.	Galkoorts.	1.
Tanden.	3.	Kliertering.	1.
Gevolgen der kraam.	6.	Beklemde breuk.	1.
Zuur.	6.	Ontsteking in de ingewanden.	1.
Waterzucht	3.	Kramppijnen.	1.
Verdronken.	1.	Verbrand.	1.
Longtering.	6.	Longberoerte.	1.
Borstziekte.	3.	Ontsteking in het buikvlies.	1.
Koortsen.	1.	Hersenontsteking.	1.
Doodgevallen.	1.		
	<u>90.</u>		<u>110.</u>

**HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:**

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	2	1	3.	Transport.	47.	44.	91.
Beneden het jaar.	19	17	36.	Van 50 tot 60 jaar.	3	2	5.
Van 1 tot 10 jaar.	9	11	20.	„ 60 „ 70 „	2	1	3.
„ 10 „ 20 „	4	4	8.	„ 70 „ 80 „	3	4	7.
„ 20 „ 30 „	6	4	10.	„ 80 „ 90 „	3	1	4.
„ 30 „ 40 „	3	4	7.	„ 90 „ 100 „	„	„	„
„ 40 „ 50 „	4	3	7.				
			<u>47-44-91.</u>				<u>58-52-110.</u>

VERKOCHE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 4 Junij 1842, door den Notaris N. DE GRAAF.

N°. 1. Een ruim Huis, genaamd *het Schippershuis*, staande te Utrecht, buiten de Catharijnepoort, aan de Noordzijde van den Rijn, wijk L, N°. 3. Verkocht voor f 2,460.

N°. 2. Een Huis met Plaats, te Utrecht, aan de Noordzijde van de Watersteeg, wijk C, N°. 231. Verkocht voor f 1,620.

N°. 3 en 4. Twee Huizen, als voren, aan de Zuidzijde van de Lange Smeesteeg, wijk B, N°. 611 en 612. Te zamen verkocht voor f 1,410.

N°. 5. Eene ruime Woning met Erf of Bleekveld, te Utrecht, aan de Noordzijde van de Kreupelstraat, wijk A, N°. 1046. Verkocht voor f 560.

N°. 6. Eene Woning met eenen Tuin, te Utrecht, als voren, N°. 1048. Verkocht voor f 580.

N°. 7 en 8. Twee Kamers of Woningen met Erf, te Utrecht, aan de Noordzijde van de Kleine Eligensteeg, wijk A, N°. 717 en 718. Te zamen verkocht voor f 830.

Den 11 Junij 1842, door denzelfden.

N°. 1. Eene Hofstede, met Huis en Stalling, Schuur, Berg, Tuin, Boomgaard en Weiland, groot 3 Bunders, 74 Roeden, 20 Ellen, staande en gelegen onder Maartensdijk, aan de Blaauwkapelsche steeg.

N. 2. Een Perceel best Bouw- en Weiland, daar-

nevens gelegen groot 3 Bunders, 47 Roeden, 10 Ellen.
Te zamen verkocht voor *f* 4,175.

Den 29 Junij 1842, door den Notaris H. VAN OMMEREN.

Het aanzienlijk Landgoed van ouds genaamd *de Abdij van Oostbroek* met deszelfs Heerenhuis, Koetshuis, Stalling, Tuinmans woning en verdere Gebouwen, met drie Bouwmans hofsteden met Boomgaarden, Bouw- en Weilanden, gelegen onder de Gemeente de Bilt en gedeeltelijk onder Zeist en Maartensdijk. Te zamen groot 163 Bunders, 94 Roeden, 84 Ellen, verkocht voor *f* 95,600.

Eene Hofstede, groot 29 Bunders, 1 Roede, 20 Ellen. Verkocht voor *f* 8,075.

Een dito, groot 25 Bunders, 14 Roeden, 80 Ellen. Verkocht voor *f* 15,900.

4 Bunders, 10 Roeden, 10 Ellen Weiland onder de Bilt. Verkocht voor *f* 3,025.

5 Bunders, 18 Roeden, 90 Ellen Bouw- en Weiland onder de Bilt. Verkocht voor *f* 3,050.

5 Bunders, 66 Roeden, 90 Ellen Bouwland en Bosch onder Zeijst. Verkocht voor *f* 3,900.

18 Bunders, 89 Roeden, 6 Ellen Bouw-, Wei- en Boschland met eene Woning, gelegen aan den Achterdijk onder Werkhoven. Verkocht voor *f* 10,400.

Voorts de volgende Tienden, gelegen onder de Bilt:
De Brandtiend. Verkocht voor *f* 700.

De Buurveldsche tiend. Verkocht voor *f* 1,850.

De Roth tiend. Verkocht voor *f* 2,000.

De tiend gaande uit het erf en goed Wantenaar onder Schalkwijk. Verkocht voor *f* 1,100.

De Bussen tiend onder het Hoogland bij Amersfoort. Verkocht voor *f* 5,625.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND JULIJ 1842.

GEBORENEN

op

den 1 Julij.

Aaltje, D. van Jacob Godschalk.
Christiaan, Z. van Bernardus Ockeloen.

Huberta, D. van Andries van Leeuwen.

den 2 Julij.

Anthonia Maria, D. van Nicolaas van Zal.

Huibertus, Z. van Hermanus Daniel Deussen.

Hendrika Wilhelmina Alida, D. van Jacob Gerardus van Eltingen.

Isaac Willem, Z. van Cornelis Martinus van Giessen.

den 3 Julij.

Barend, Z. van Aalt Esmcijer.

Theodorus, Z. van Adrianus IJscendoorn.

Willem, Z. van Willem Kasten.

Anthonia Magdalena, D. van Hendrik Rietveld.

den 4 Julij.

Jan Albertinus Bernardus, Z. van Jan Leonardus de Meijer.

den 5 Julij.

Alberta, D. van Henricus van Gaalen.

Julius Constantijn Frederik, Z. van Frederikus Joannes Has.
David, Z. van Johannes de Mink.

den 6 Julij.

Anthonia, D. van Johannes van Lent.

Franciscus Cornelis, Z. van Corsotiaan van der Wagt.

Maria, D. van Johannes Fredrik Vries.

Gerrit, Z. van Klaas Woudenberg.

den 8 Julij.

Johanna Maria Elisabeth, D. van Gerrit van Rennes.

Wilhelmina, D. van Joannes Mattu.

den 9 Julij.

Johan Hendrik, Z. van Pieter van Soest.

Herman, Z. van Adrianus van der Schaft.

Johanna, D. van Pieter Gravendaal.

Cornelis, Z. van Cornelis Mulder.

Jacobus Lambertus, Z. van Jacobus Petersen.

den 12 Julij.

Nicolaas Wilhelmus Jacobus Catharinus, Z. van Nicolaas Wilhelmus de Voogt.

Anthania, D. van Johannes van Gorkom.

Henrietta Francisca Louisa, D. van Henricus Joannes van Nieuwegen.
Laurens Gijsbertus, Z. van Marinus de Leur.

Johannes, Z. van Willem Frederik Slee.

den 13 Julij.

Wilhelmina Johanna Theodora, D. van Petrus Johannes van Dillen.
Willem, Z. van Derk Bakker.
Catharina Elisabeth, D. van Joannes Everardus van der Stroom.
Johan Wilhelm, Z. van Wilhelm Hensing.

den 14 Julij.

Johannes Hendrikus, Z. van Jacobus Hendricus de Nas.
Pieter Christiaan, Z. van Abraham Johannes Visser.
Joseph, Z. van Dirk Klarenbeek.
Antonius Johannes, Z. van Casper Antonius La Heij.

den 15 Julij.

Alexander, Z. van Antonie Jacobus Boers.
Christina Petronella Johanna, D. van Jacobus Wilhelmus van Haagen.
Hendrika, D. van Gerardus Hunteelaar.
Gerardus Johannes, Z. van Hermanus Muiteinan.

den 16 Julij.

Willem, Z. van Dirk Bredero.

den 17 Julij.

Hendrikus Johannes, Z. van Joseph Hendrik Thijssen.
Carolus Christiaan, Z. van Carolus Antonius van Dommelen.

den 18 Julij.

Catharina, D. van Dirk Sonnius.
Adrianus, Z. van Albertus van Heert.
Petrus Johannes, Z. van Pieter van Ingen.
George Hendrik, Z. van Christiaan Gottlieb Frederik Witte.
Cornelia Maria, D. van Jan Hentenaar.
Johanna Maria, D. van Joannes Franciscus Kluts.

den 19 Julij.

Alida Margaretha, D. van Dirk Anthonij van den Oever.
Sophia Fredrica Christina, D. van Christoffel Tongeren van Vlis-singen.
Ferdinand, Z. van Ferdinand Ponthier.
Maria Ida, D. van Hendrikus Kootker.
Catharina Maria, D. van Willem Pieter Combee.

den 20 Julij.

Rosalina Clara Theresia, D. van Antonius Piket.
Margaretha Maria Bartha, D. van Jan Isaak Coenraad de Jong.
Anna Maria, D. van Hendrik de Haan.

den 21 Julij.

Benoit, Z. van Mathias Huber.
 Petrus Johannes, Z. van Willem
 Verheul.
 Johannes, Z. van Wijnand Veclo.
 Olof Ernst Nicolaas, Z. van Ber-
 nardus Johannes Bolwerk.
 Michiel, Z. van Joannes de Groot.

den 23 Julij.

Gerritje, D. van Gerrit den Hartog.
 Johanna, D. van Joannes Elzen-
 doorn.
 Joseph, Z. van Joseph Kitz.
 Johannes Arie, Z. van Arie de
 Jong.
 Cornelis Aloisius, Z. van Carel
 van Eijk.

den 24 Julij.

Hendrikus, Z. van Adrianus Ver-
 hasselt.
 Louisa Sophia, D. van Lodewijk
 Hakbijl.
 Johanna, D. van Jan Zweers.

den 25 Julij.

Petrus Johannes, Z. van Petrus
 Hattink.
 Johannes, Z. van Adrianus Flantua.
 Maria, D. van Bart van Oort.
 Margaretha, D. van Johan Hom-
 rich.
 Frederik Johannes, Z. van Abra-
 ham Rudolf Swagers.

den 26 Julij.

Jacoba, D. van Gijsbert van
 Beijnhem.
 Hendrik, Z. van Hendrik van
 Schroon.

Geertruida Wijnanda, D. van Cor-
 nelis van Eijk.

den 27 Julij.

Levie Hijman, Z. van Philippus
 Logger.
 Nicolaas, Z. van Jacobus de Swart.
 Elisabeth Alcida, D. van Jean
 Louis Hoffmann.
 Maria Elisabeth, D. van Hermanus
 Ligteringen.

den 28 Julij.

Johannes Christiaan, Z. van Her-
 manus Schuddeboom.
 Anton Petrus Johannes, Z. van
 Petrus van der Sanden.
 Hendrika, D. van Teunis Heetvelt.
 Albert Sander, Z. van Johannes
 David Leusden.
 Gijsbertus Anthonie, Z. van Wil-
 lem Anthonij Perks.

den 29 Julij.

Johannes, Z. van Frederik Jaco-
 bus Ross.
 Marie Antoinette, D. van Frederik
 Christiaan Hendrik Baron Taets
 van Amerongen.
 Cornelis, Z. van Andries van
 Batum.
 Bernardus, Z. van Johannes Wes-
 termann.
 Bernard, Z. van Jacob Aron de
 Haas.

den 30 Julij.

Debora Johanna en Theodorus
 Jacobus, D. en Z. van Arnoldus
 Gerhardus Brusse.

Maria Helena Johanna, D. van
 Hendricus Johannes Terlingen.
 Margaretha, D. van Jacob Gel-
 hard.
 David Anthonie, Z. van David
 Broekman.
 Jacoba Cornelia, D. van Jacobus
 de Graaff, (overleden den 3
 Februarij 1842).
 Antonius Petrus, Z. van Stephanus
 Joannes Carels.

den 31 Julij.

Carolina Elisabeth, D. van Gerar-
 dus Legué.
 Jan Frederik, Z. van Wilhelmus
 Lingmont.
 Johan Coenraad, Z. van Jan Hen-
 drik van Helsdingen.
 Cornelia, D. van Coenraad Spie-
 ring.

GEBORENEN 139, waaronder 13 Onachten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

op

den 6 Julij.

Petrus Wilhelmus Josephus van
Antwerpen en Johanna Sanders.
Joannes van Overbeek en Jacomina
Reijmers.

Nicolaas Hoogelander en Dorothea
Hijmans.

Hendrik Sakkers en Elisabeth van
Leersum.

den 7 Julij.

Fredrik Wilhelm Christiaan Kree-
ke en Clotina Elisabeth ter
Bruggen.

Evert Suermont en Anna Jacoba
Cazius.

den 13 Julij.

Hendrik Willem van Hoorn, we-
duwnaar en Grietjen van Ling,
weduwe.

Jan Willem Gerrit Reinier Schorse
en Eliza Dorothea Maria Jensen.

den 15 Julij.

Carel August Lutgert en Belia
Aletta Sara Pabst.

den 20 Julij.

Johan Christoffel Jabns en Alida
Wilhelmina Christina Groos.

Mendrik Grolleman en Maria

Petronella Barendina van den
Brink.

Paulus Dieges, weduwnaar en
Elisabeth Wensing.

Jan van der Linden en Antonia
Schuurman.

Gerardus Rempkens, weduwnaar
en Elizabeth Zoon.

Henricus Heijer en Cornelia van
Hjzendoorn.

Ernst Peijters en Ida Margaretha
ter Bruggen.

den 27 Julij.

Cornelis Gerardus Diemel en Eme-
lia Amelia Lenaars.

Johannes van Dijk en Jannetje
Maarschalkerweert.

Hendrik van Oostrom en Wille-
mina Zweers.

Cornelis Kelfkens en Maria van
Stokkum.

Govert Thomas Gravendijk en Ge-
ritje van der Wijden.

Wijnand van Giessen en Elizabeth
Maria Verheul.

Hermanus van Ingen en Deliana
van Spengen, weduwe.

den 28 Julij.

Dirk de Rooij en Johanna Hen-
drika van der Voort.

TE ZAMEN 24 PAREN.

OVERLEDENEN

op

den 1 Julij.

Levenloos aangegeven Dochter van
Hendrik Lissenberg, Haverstraat.
Thedora van der Steen, huisvr.
van Jacobus de Rijk, 34 j.,
buiten de Weerd.
Elisabeth Goedhart, huisvr. van
Hendrik den Boode, 76 j.,
buiten de Weerd.
Roekus van der Star, geh., 46 j.,
buiten de Weerd.

den 2 Julij.

Gerardus Hols, ongeh., 33 j., te
Kessel in Limburg.
Geertruida Zuidendorp, 4 m.,
Kreupelstraat.
Willemijntje Mijer, huisvr. van
Pierre Augustin de Munik, 29 j.,
Kort Ademstraat.
Levenloos aangegeven Zoon (on-
echt).

Cornelis Johannes Schoonhoven,
3 m., aan de Maliebaan.

den 3 Julij.

Roelf van Wolde, 24 j., Hospitaal.
Johannes van Basten, 5 d., buiten
de Weerd.
Catharina de Vos, 8 w., Pelmolen.
Johannes van Zijl, 1 j. en 6 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

den 4 Julij.

Peter Jansen, ongeh., 32 j., te
Haps.

Cornelis van Vreeswijk, 1 j., Pel-
molen.

Abraham Johannes Homan, 4 j.,
Bagijnenhof.

Hendrik Jansen, geh., 45 j.,
buiten de Weerd.

Johanna van Kleef, wed. Dirk de
Jager, 71 j. en 6 m., Catha-
rijnestraat.

Antonia van der Torren, wed. Jo-
hannes Kromzigt, 47 j., Viebrug.

den 5 Julij.

Johanna Paulina Verbeek, huisvr.
van Martinus Johannes de Wilde,
20 j., aan de Hoogt.

Matthijs Otto, 7 j. en 6 m., Kreu-
pelstraat.

Jan van Tergou, ongeh., 22 j. en
7 m., Pelmolen.

den 6 Julij.

Wilhelmina Frederika Wolsing,
circa 4 m., Varkenmarkt.

Cornelis Helwegen, 2 j. en 7 m.,
Kalverstraat.

Jannetje Basin, wed. Willem Ross,
64 j., Tuchthuissteeg.

den 7 Julij.

Ulrich Freij, geh., circa 79 j.,
Jufferstraat.

Kornelis de Ruiter, 29 j., Hos-
pitaal.

Adriana Klijperdaal, 4 m., Wal-
steeg.

Levenloos aangegeven Dochter van
Jan Vendrig, buiten de Catha-
rijnepoort.

den 9 Julij.

Franciscus Koppers, geh., 56 j.,
Bagijnenhof.

Quirinus Johannes van Olderen,
4 m., Vrouwjuttestraat.

den 10 Julij.

Caarel Jan van Deventer, 11 m.,
buiten de Weerd.

Cornelia van Luik, wed. Aalt van
der Flier, 53 j., buiten de
Wittevrouwenpoort.

Johanna Jongeling, 1 j., Malie-
baan.

Maria Roose, circa 7 j., Springweg.

Johannes van Berkel, 2 m., Vis-
sersteeg

Arend de Ruiter, 2 j. en 7 m.,
Zadelsstraat.

Johannes van Beuge, weduwnaar,
68 j. en 4 m., Voorstraat.

Johannes Maarschalkerveerd, 2 j.
en 9 m., buiten de Weerd.

den 11 Julij.

Johannes Wessels, geh., 63 j.,
buiten de Weerd.

Marrigje Smaling, huisvr. van Ja-
cobus van Sante, 51 j., Zandstr.

Arend Gerritsen, 2 j., Kort Adem-
straat.

den 12 Julij.

Barendina Verbeek, 9 m., Maria-
plaats.

George Gilles van Dommelen, 1 j.
en 3 m., Predikheerenstraat.

Christina Maria Schneider, huisvr.

van Jan Hermanus Heemskerk,
53 j., Wittevrouwenstraat.

Jacoba Anthonia Rijkse, huisvr.
van Gijsbertus van der Linden,
37 j., Gaardbrug.

Antonia Maria Albertina de Wolff,
huisvr. van Daniel Jan Ludolph
Strick van Linschoten, 50 j.,
Zuilestraat.

Levenloos aangegeven Dochter van
Petrus Cornelis Hendrikx, Lange
Smeesteeg.

den 13 Julij.

Wilhelmina Alberta Tollenaar, 2
j. en 4 m., Zilversteeg.

Johannes Anthonie Verhaar, 4 m.,
buiten de Weerd.

den 14 Julij.

Maria Roelands, wed. Johannes
Permetier, 92 j. en 4 m., Beter-
straat.

den 15 Julij.

Maria Wilhelmina van Schaik, 1
j. en 2 m., Vissersteeg.

Jacobus Johannes Minjon, 5 m.,
Korte Jufferstraat.

Coenraad Christiaan Frické, 30 j.,
Springweg.

den 16 Julij.

Pieter van Oostrum, geh., 67 j.,
buiten de Weerd.

Hermina Maas, wed. Ambrosius
van der Maal, 69 j., 1e Zuilen.

Johann Alexander Rademacher,
47 j., Vuilesloot.

den 17 Julij.

Maria Sophia Vermeer, 4 m.,
Nieuwe gracht.

Arie Cornelis Buijzerd, 3 m.,
buiten de Catharijnepoort.

Hendrikus Philippus van Beuge,
2 j. en 8 m., Voorstraat.

Theodorus de Wilde, 1 j. en 1 m.,
Kleine Eligensteeg.

Marinus van Dijk, 3 j., buiten
de Catharijnepoort.

Leventl. aangegeven Zoon (onecht).

den 18 Julij.

Anna van Rossum, 3 m., Absteede.

Nicolaas Mastink, geh., 63 j.,
buiten de Weerd.

den 19 Julij.

Petronella van Luin, ongh., 30 j.,
Jufferstraat.

Maria Vries, 12 d., buiten de
Weerd.

Johanna Francina van Lottum, 8
m., Nieuwe gracht.

Asseltje Cecilia Roelofs, huisvr.
van Aart Rietveld, 49 j., Oude
Kamp.

den 20 Julij.

Levenloos aangegeven Dochter van
Johannes Cornelis Eyeraards,
Zuilestraat.

Johanna Christina Aletta Sophia
Rijzenbach, 10 m., Elisabethstr.

den 21 Julij.

Adriana van der Kraats, wed.
Willem Broer, 46 j., buiten
de Weerd.

Cornelia Mulder, 6 j., van Wijcks-
kade.

den 22 Julij.

Dirk Meijer, 4 m., buiten de
Weerd.

den 23 Julij.

Theodora Wilhelmina van Beuse-
kom, 9 m., Korte Vesteeg.

Willem Josephus Lodewijk Jo-
chems, 23 d., Potterstraat.

den 24 Julij.

Cornelis Lambertus van der Wurf,
ongeh., 29 j., Magdalenesteeg.

den 25 Julij.

Levenloos aangegeven Dochter (on-
echt).

Levenloos aangegeven Dochter van
Cornelis van Dijk, buiten de
Tolsteegpoort.

Anna Margarita Janssen, huisvr.
van Albertus Homan, 39 j.,
Bagijnenhof.

Catharina van Luijn, ongh., 43
j., Bergstraat.

Hendrik Koppers, 6 j. en 3 m.,
buiten de Catharijnepoort.

Jacob Oostrum, geh., 69 j., bui-
ten de Weerd.

den 26 Julij.

Johannes Gerardus van Oostveen,
44 j., Nieuwe gracht.

Reinier van Herwaarde, ongh.,
30 j., Catharijnestraat.

Johannes Frederik Loué, geh.,
67 j., buiten de Catharijnepoort.

Wilhelm Hatzmann, 2 j. en 3 m.,
Lange Lauwerstraat.

Johannes Coenraad Plieger, geh.,
63 j., Elisabethstraat.

den 27 Julij.

Jacoba Petronella Christina Gij-
bels, 1 j. en 5 m., Watersteeg.

Julius Constantijn Frederik Has,
3 w., Bregillestraat.

Rijkje Grondijs, circa 2 m., Lau-
wersteeg.

den 28 Julij.

Mijntje van Dort, circa 4 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

Johannes van der Wurf, 5 m.,
Bergstraat.

Lambertus Kappers, 4 j. en 2 m.,
Korte Viesteeg.

David de Mink, 3 w., Nieuwe
Kamp.

den 29 Julij.

Clara Johanna Lencke, huysvr.
van Elbertus Morren, 65 j.,
Schoutesteeg.

Jacoba van Zijl, wed. Thomas
Blom, 65 j., Zilversteeg.

den 30 Julij.

Maria van Luijn, 2 j. en 3 m.,
Watersteeg.

den 31 Julij.

Petrus Johannes Verheul, 10 d.,
buiten de Weerd.

Lijsje Blonk, 1 j. en 4 m., Berg-
straat.

Hendrik Flemink, 47 j., Tucht-
huissteeg.

Maria Bergstijn, 3 j. en 4 m.,
Koestraat.

Levenloos aangegeven Dochter van
Johannes van Gent, buiten de
Tolsteegpoort.

Machiel Agterberg, 21 j., buiten
de Tolsteegpoort.

OVERLEDENEN 1864.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :**

Doodgeboren.	9.	Transport.	90.
Stuipen.	15.	Graveel.	1.
Tering.	13.	Verzwering.	1.
Beroerte	2.	Kinkhoest.	2.
Verval van krachten.	10.	Diarrhee.	1.
Tanden.	2.	Ontsteking in het regter heup-	
Zuur.	2.	gewricht.	1.
Waterzucht.	9.	Subiet.	1.
Verdronken.	1.	Bezetting op de borst.	1.
Longtering.	3.	Croep.	1.
Borstziekte.	6.	Kanker.	1.
Koortsen.	3.	Slijmtering.	1.
Klierziekte.	2.	Ontsteking in de long.	1.
Zenuwkoorts.	1.	Slijmberoerte.	1.
Mazelen.	11.	Borstontsteking.	1.
Pleuris.	1.		
	90.		90.

**HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT :**

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	2	7	9.	Transport.	45.	39.	84.
Beneden het jaar.	14	13	27.	Van 50 tot 60 jaar.	1	4	5.
Van 1 tot 10 jaar.	16	9	25.	" 60 " 70 "	7	4	11.
" 10 " 20 "	"	"	"	" 70 " 80 "	1	2	3.
" 20 " 30 "	5	2	7.	" 80 " 90 "	"	"	"
" 30 " 40 "	4	4	8.	" 90 " 100 "	"	1	1.
" 40 " 50 "	4	4	8.				
	45	39	84.				54-50-104.

VERKOCHE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 2 Julij 1842, door den Notaris

J. H. VAN SCHERMBEEK.

Eene Huizinge, Erf, Grond, Stalling, Schuur en
Tuin, staande en gelegen te Utrecht, buiten de Weerd
aan de Oostzijde van de Vecht, tusschen de beide
sluizen, wijk M. N°. 82. Verkocht voor *f* 2,600.

Den 16 Julij 1842, door denzelfden.

De Hofstede, genaamd *Wintervliet*, geteekend N°. 27, bestaande in eene sterke Huizinge, met Tuin, Boomgaard, Bouw-, Wei- en Uiterwaardslanden, te zamen groot 31 Bunders, 20 Roeden, 31 Ellen, staande en gelegen in de Gemeente Tull en 't Waal aan den Lekdijk. Verkocht voor *f* 17,450.

Den 23 Julij 1842, door den Notaris
N. DE GRAAFF.

Een zeer ruim Huis, staande te Utrecht, aan de
Oostzijde van de Oude Gracht, op den Noordhoek der
Dorstige Hartsteeg, wijk A. N°. 30. Verkocht voor
f 5,600.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND JULIJ 1842.

GEBORENEN

op

den 1 Augustus.

Francina Elisabetha, D. van Jan
Jan van Rennes.
Jannigje Geertruida, D. van Jo-
hannes Jurje Wolf.
Aafje, D. van Klaas Visscher.
Hester, D. van Benjamin Samuel
van Lier.
Antoinetta Maria, D. van Antho-
nie van Veen.

den 2 Augustus.

Catharina Johanna, D. van Carel
Willem Faber.
Albertus Wilhelmus Franciscus, Z.
van Joannes Hendricus Dekker.
Jacobus Hendrikus, Z. van Johan-
nes Servatius van Wijk.
Dirkje, D. van Joannes Verkroos.

den 3 Augustus.

Jan Willem, Z. van David van
Buggum.
Theodora, D. van Theodorus van
Oort.

den 4 Augustus.

Wilhelmina Johanna, D. van Ger-
rit Heidsingen.
Adrianus, Z. van Adrianus van
Geelen.

den 5 Augustus.

Elizabeth, D. van Henricus Har-
derwijk.
Marinus Gerardus, Z. van Gerrit
Willem Monnee.
Wilmpje, D. van Hendrik van
Doesburg.

den 6 Augustus.

Johann Henrich Adolph, Z. van
Johann Heinrich Adolph Rose.
Maria Jacoba, D. van Theodorus
Kuipers.
Hendrika Petronella, D. van Fre-
derik van Straalen.

den 7 Augustus.

Paulus, Z. van Jasper van Gennip.
Cornelis Johannes, Z. van Johan-
nes Welbergen.
Maria, D. van Gerrit van Luijn.

den 8 Augustus.

Petronella Hendrika, D. van Gijs-
bertus Fetenburg.
Classina, D. van Pieter van Leeu-
wen.
Adrianus Johannes, Z. van Johan-
nes Isaak de Haart.
Hendrik, Z. van Hendrik Stomp.

den 9 Augustus.

Anthonia, D. van Antonij Gerrit Ullm.

Maria, D. van Pierre Jacques Romhout.

Antoine Henri, Z. van Charles Henri Dumont.

Theodorus Cornelis, Z. van Jan Oostveen.

den 10 Augustus.

Willem Laurens, Z. van Theodorus van Maurik.

Anthonia Carolina, D. van Joannes Lambooij.

den 11 Augustus.

Alida Anthonia Wilhelmina, D. van Jan Coops.

Maria Elisabeth, D. van Samuel Cornelis Tijkens.

Jannetje, D. van Jan van Manen.

den 12 Augustus.

Adrianus, Z. van Arie Vermeulen.

Willem, Z. van Willem Papendrop.

Naatje, D. van Wolff Mozes van Laar.

Adriana, D. van Cornelis van den Berg.

Adrianus Anthonius, Z. van Johannes Eijzenbach.

Willem, Z. van Hendrik van der Kaas.

den 13 Augustus.

Alegonda, D. van Gerardus Koelman.

Helena Maria, D. van Jan van Groenningen.

Levina Sebastiana, D. van Matthijs Rapis.

Jan, Z. van Hendrik Heijze.

den 14 Augustus.

Janna, D. van Pieter Janssen.

Jan, Z. van Anthonie van den Heoven.

den 15 Augustus.

Theodora, D. van Joannes van Tienhoven.

Hendrikus Jacobus Philippus, Z. van Henricus van Bergenheengouw.

Willem Jacobus, Z. van Hendrik van der Horst.

Frederik Jacobus, Z. van Pieter Jacobus Steffaen.

Wilhelmina Philippina Louisa, D. van Willem de Roos.

Jansje, D. van Hendrik Arie van Raam.

den 16 Augustus.

Stephanus, Z. van Michiel van Zijl.

Hendrika, D. van Gerardus Otto.

Andries Theoderus, Z. van Johannes Jacobus de Wit.

Jan Hendrik, Z. van Jan Hendrik van Soelen.

den 17 Augustus.

Johannes Christiaan, Z. van Hermanus Wennekes.

Niesje Maria, D. van Anthonij Kreek.

Johannes, Z. van Leendert Lancee.

Johanna, D. van Joannes Oosten-
derp.

Jacobus, Z. van Gerrit Jacobs.

den 18 Augustus.

Tonia, D. van Jacobus Anthonie van Asch.

Wilhelmus Johannis, Z. van Jan Drinkenburg.

Adrianus, Z. van Janus Schreutelkamp.

Albertus Nicolaas, Z. van Nicolaas Ballangee.

Gerarda, D. van Jacob Ruigrok.

den 19 Augustus.

Antje, D. van Hendrik Gies.

den 21 Augustus.

Pieter, Z. van Johannes Gijsbertus van Roijen.

Johanna Helena, D. van Willem Cino.

Theodorus Martinus, Z. van Johannes Lina.

Naatje, D. van Eliazer Levie Pach.

den 22 Augustus.

Abraham, Z. van Abraam Wouters.

Hendrik, Z. van Hendrik Brouwer.

Johanna Catharina, D. van Willem Verkroost.

Adolf, Z. van Walterus Gruijthuijzen.

den 23 Augustus.

Adriaan Robert, Z. van Johannes Robartus Peij.

Pieter Willem, Z. van Pieter Emmelot.

den 24 Augustus.

Pietje Johanna, D. van Cornelis Hermanus de Haart.

Hendrikus, Z. van Jacobus Bonetrop.

Geertruida Petronella, D. van Jan Everaars.

Maria Cornelia, D. van Abraham Hoeyers.

Wilhelmina Elisabeth, D. van Johan Michiel Muller.

den 25 Augustus.

Cornelis, Z. van Cornelis Christiaan Pappelendam.

Dirkje, D. van Evert van der Weert.

Jan Willem, Z. van Pieter Boom.

Friederich Carl, Z. van Julius Heinrich Hisgen.

Leentje, D. van Izak Manheim.

den 26 Augustus.

Wilhelmus Martinus, Z. van Willem Richel.

Celias Johan Anthonie, Z. van Jacobus Wijnandus Heije.

den 27 Augustus.

Jacob Johan Albert, Z. van Jonkhr.

Mr. Albert Coenen van 's Gravesloot.

Arnoldus Hendrik, Z. van Theodorus Anthonie van Tessel.

Henrietta Petronella Maria Antoinetta, D. van Stephanus van Ewijk.

Catharina Theodora Josina, D. van Cornelius de Groot.

Jan, Z. van Johannes Kellkens.

Frans, Z. van Frans Felix.

den 28 Augustus.

Johanna, D. van Roelof Schooneveld.

den 29 Augustus.

Anna, D. van Johannes Hoedemaker.

Johan Jurrien, Z. van Cornelis Ett.

Karel Johannes, Z. van Carl Rudolph Hartwich Poelcke.

Johannes Jacobus, Z. van Johannes Jacobus van Odijk.

den 30 Augustus.

Johannes Christiaan, Z. van Johannes van der Linden.

Hendrik Coenraad, Z. van Theodorus Weevers.

Wilhelmina, D. van Jacobus Johannes Calboe.

Johanna Catharina, D. van Wijnand van der Wolk.

Johannes, Z. van Gijsbertus de Bruijn.

Dirk Pieter Aalbert, Z. van Johannes van Zutphen.

Wilhelmus Cornelis, Z. van Gabriel Mulder.

Maria Hendrika, D. van Martinus Schepens.

Maria Hendrika, D. van Theodorus Mulder.

den 31 Augustus.

Salomon Nathan, Z. van Nathan Meijer Pappie.

Albertus, Z. van Albertus Raasveld.

Nelia Johanna, D. van Willem Pontier.

Elisabeth, D. van Kornelis Daniel de Haas.

Susanna Johanna, D. van Jacques Lethé.

Hendrika, D. van Abraham de Bruin.

GEBORENEN 122, waaronder 7 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 3 Augustus.

Hermanus Isger, weduwnaar en Wilhelmina Frederica Adriana Bogaart, weduwe.

Christoffel van der Horst, weduwnaar en Dicna Barbas.

David Henricus Elfrink en Catharina van Zutphen.

Jacobus Martinus van den Berg en Christina Elisabeth van der Graaf.

Hendricus Wilhelmus Tinnemans en Elisabeth van Kooten.

Jan Colak en Catharina Grondeijs.

Willem Regiena Beumer en Jentjen Lotz.

den 10 Augustus.

Samuel Cornelis Tijkens en Maria Postman.

Hendrik Dijkman en Angenita de Bruijn.

Abraham Verhoef en Cornelia Johanna den Hartog.

Pieter Abraham en Margaretha Harmsen.

Andries Huntelaar en Elisabeth van Meeverde.

Wilhelmus Josephus van der Bilt en Geertruida Jacoba le Maire.

den 11 Augustus.

Aleid Johan van Hoijsma en Louise Amelia de Jongh.

den 17 Augustus.

Carel Boomer en Huiberdina van Jonsveld.

Remko Hesse en Johanna Raboe.

Johannes Vreeswijk, weduwnaar en Catharina Louisa Elisabeth van der Veen.

Joannes Jacobus Vergeest, weduwen. en Marigje van Cleef, wed.

Cornelis van Kasteel en Maria Clara Minnerbreuke.

Gerardus Sneijder en Maria Fronica Giesen.

Cornelis van Benthem en Jenneke Jacoba Bergman.

Johannes Nicolaas Halbeek en Christina Bosman.

Johannes Bom en Johanna Hendrika van Tongeren.

den 24 Augustus.

Adrianus Masten, weduwnaar en Antonia Mensburg.

Jacobus de Rijk, weduwnaar en Stephanía van der Steen.

Jan Willem Gerdingh en Gijsberta Versteeg.

Johannes Helsdingen en Willemtje van den Berg.

Cornelis Zorn en Dirkje van Dommelen.

Johannis Jacobus van Loveren en Aleitta Everaarts.

Jan Krabbe en Cornelia van Schaffelaar.

Jan Laarman en Elletje Eggink.

den 25 Augustus.

Johannes Gerardus Koning en Johanna Wilhelmina van der Vlis.

den 31 Augustus.

Gijsbertus Anna Maas en Hendrica Geertruij van Ekeris.

Cornelis Elsendoorn, weduwnaar en Aleitta Maarschalkerweerd.

Louis Schreiber en Alberta Catrina Hendrica Weppelman.

Pieter Cubus, weduwnaar en Elisabeth Berendina Mentinck.

Rijk Verhaar en Gijsberta Wintershoven.

Petrus Antonius Kocken en Petronella Johanna de Bruijn.

Willem van Ingen en Johanna Schuurman.

Louinus Kortua en Hendrica van Veen.

OVERLEDENEN

op

den 1 Augustus.

Marinus Kruijs, geh., 64 j., Vischmarkt.

Lodewijk Rijnhart Goettsch, 2 j. en 8 m., Lange Viesteeg.

Christina Johanna van den Akker, circa 4 j., Lange Hamsteeg.

Mijntje Maarschalkerweerd, 5 j., buiten de Weerd.

Antonia Petronella Kolferschoten, wed. Johannes Geebing, 71 j., Boterstraat.

Francois Arnoult Jules Boellaard van Tuijl, 1 j. en 5 m., Malichaan.

den 2 Augustus.

Jan Blommaart, circa 4 m., Achterweg.

Wilhelmina Hendrika de Hul, circa 1 j. en 7 m., Lange Hamsteeg.

Francijntje de Geus, huisvr. Hendrik Baas, 41 j., Bergstraat.

Jacobus Nicolaas Mulder, 1 j. en 1 m., Breedstraat.

Christiaan Hendrik van der Maaren, circa 8 m., buiten de Wittevrouwenpoort.

Cornelis van Os, circa 4 m., Nicolaïkerkhof.

den 3 Augustus.

Wilhelmus Josephus Carels, 2 j., Veenstraat.

Franciscus Cornelis van der Waet, 4 w., buiten de Catharijnenpoort.
Theodorus van de Bilt, 1 j. en m., buiten de Tolsteegpoort
Theodora Castrop, 1 j. en 6 m., Catharijnenstraat.

den 4 Augustus.

Maria van Vreeden, wed. Willem Combee, 81 j., Bergstraat.

Berendina Koppers, 2 j. en 3 m., Korte Viesteeg.

Catharina Jurg, huisvr. Anthonie Schok, 31 j., buiten de Weerd.

Hendrika de Groot, 11 m., Zonstraat.

den 5 Augustus.

Hendrik Miltenburg, ong. 28 j., buiten de Weerd.

Margaretha Catharina de Munck, 3 m., Korte Ademstraat.

Johannes Koolen, 19 j., Hospitaal.

Johanna Hendrika van Loon, ong. 29 j., Bakkersteeg.

Alida Wilhelmina Sakkers, circa 2 j., Watersteeg.

den 6 Augustus.

Johanna Snijders, ong. 39 j., buiten de Tolsteegpoort.

Anthonie Balen, geh., 64 j., Rotterdam.

Heeltje Schuurman, wed. Sijmen de Graaf, 86 j., Catharijnenstraat.

Johanna Kroesnel, ong., 47 j.,
Stroosteeg

Levenl. aangegeven Zoon (onecht)-
Gijsbertus van de Vooren, 10 m.,
Pelmolen.

Antonius Johannes La Heij, 21 d.,
buiten de Weerd.

Levenloos aangegeven Zoon, (on-
echt).

den 7 Augustus.

George Hendrik Witte, 3 w., Bei-
jerbrug

Alexander Abrahamson, geb. 72 j.,
Oudkerkhof.

Johanna Christina Cornelia de Win-
ter, 1 j. en 2 m., Kalverstraat

Anna Francisca Stevens, 6 m.,
Wittevrouwenstraat.

den 8 Augustus.

Everdina Gesina van Demmel-
traadt, 2 j. en 6 m., Nicuwe
Gracht.

Antonius Willebrordus Vuerhard,
1 j. en 10 m., Steenweg.

Adriana Anna Meloen, 6 m.,
Mariaplaats.

Catharina Berndina de Groot, ruim
3 m., Catharijnenstraat.

Geertruij van Werkhoven, wed.
Frans de Bie, 82 j., Zilversteeg.

den 9 Augustus.

Christiaan Hitters, ong. 51 j.,
buiten de Weerd.

Levenloos aangegeven Zoon van
Nicolaas van Basten, Veenstraat.

Flip Caljouw, 22 j., Hospitaal.

Rijk de Lang, 7 m., buiten de
Catharijnenpoort.

Johanna Cornelia de Bruin, 29 j.,
Boterstraat.

Johanna Mastwijk, wed. Cornelis
van Kooten, 81 j., Voorstraat.

Cornelia Draggers, ong., 20 j.,
buiten de Weerd.

Helena Elisabeth Kops, ong. 51
j., Bakkerbrug.

den 10 Augustus.

Anthonius Bernardus Crol, 8 m.,
Koestraat.

Wilhelmus Johannes Coeleveld,
32 j., Hospitaal.

Johannes Wilhelmus, Brouwer, 1
j. en 5 m., Lange St. Jansstraat.

Hendrikus van Gelderen, ongeh.,
27 j., buiten de Weerd.

den 11 Augustus.

Anna Elisabeth Tecuwisse, 4 m.,
buiten de Weerd.

Antonius Petrus Carels, 10 d.,
Veenstraat.

Johannes Hermanus Maarschal-
kerweert, 3 m., buiten de Tol-
steegpoort.

Anna Adriana Margaretha Nieuw-
poort, 1 j. en 9 m., Zakkendra-
gersteeg.

den 12 Augustus.

Levenloos aangegeven Zoon (on-
echt).

den 13 Augustus.

Alida Wilhelmina Christina Johns,
1 j. en 9 m., Stroosteeg.

Anna Wilhelmina van Zuijlen,
ong. 21 j., te Breda.

Clasina Maria Ligteringe, 9 m.,
Rijnstraat.

Antonie van den Brink, 2 m.,
buiten de Weerd.

den 14 Augustus.

Gerritje Smorenburg, circa 2 m.,
Predikheerenstraat.

Louise Frederica Emilie Stoecker,
wed. Friedrich Stoecker, circa
58 j., Viebrug.

Petrus Johannes Snoeck, circa 6 j.,
Zilversteeg.

Anna Catharina Wolf, 8 w. buiten
de Tolsteegpoort.

Dirk Busgert, ong., 39 j., Pauwt.

Stephanus Gadella, circa 4 m.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

den 15 Augustus.

Dirkje Lagerweij, circa 4 m.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

Hermanus Johannes van Draanen,
2 j. en 10 m., Springweg.

Pieterrella Schut, huisvr. Johannes
Adelaar, 49 j., Brandsteeg.

den 16 Augustus.

Johanna Kiers, 4 m., Neude.

Anna Maria Bibers, huisvr. Hen-
drik Arendsen, 38 j., buiten
de Tolsteegpoort.

Cornelis van Tienhooven, ongh.,
36 j., buiten de Tolsteegpoort.

den 17 Augustus.

Gerardus Hattink, 1 j., en 10 m.,
Elisabethstraat.

Johanna van der Klok, 15 j.,
Gaardbrug.

Willem Frederik Bernard Kelf-
kens, 1 j. en 3 m., buiten de
Weerd.

Gijsbertus Emmelot, wed. 87 j.,
aan 't Zand.

Levenloes aangegeven Dochter van
Theodorus Cooltjes, Abstede.

Willem van den Wildenburg, 1 j.
en 10 m., Boterstraat.

den 18 Augustus.

Maria Margaretha Gladbeck, 3 j.
en 1 m., Walsteeg.

Johannes Hendrikus van der Lugt,
2 j. en 6 m., Rijnstraat.

Dirk Jan Hendrik van den Berg,
5 j. en 3 m., Zwaansteeg.

Cornelia Johanna van Fulpen, 3
m., Voorstraat.

Dirk Gijbels, geh., 33 j., N. gracht.

den 19 Augustus.

Dirkje Hendrica Hendriks, 2 j.
en 8 m., Boterstraat.

Abraham Rudolph Zwagers, 5 j.
en 2 m., Loefbergmakerstraat.

Hendrikus Mittelbeck, circa 3 m.,
achter den Dom.

Arie Gijbels, 1 j., Catharijnestraat.

Pieter van Ochten, geh. 76 j., aan
de Hoogt.

Cornelis Verweij, geh., 77 j. en
6 m., buiten de Tolsteegpoort.

Willem Adrianus Johannes Toe-
bes, 4 m., in de Twijestraat.

Geertruida van Rooijen, wed. Jan
Spruit, 84 j., buiten de Catha-
rijnepoort.

Gerrit van Oort, 2 j., b. de Weerd.

den 20 Augustus.

Johanna Kronenburg, 5 m., buiten
de Weerd.

Isaac Rijnders, 3 m., Achterom.

Johanna Dorothea Hendriks, ong.,
26 j. en 11 m., Domtrans.

Arentsje Margaretha van Kesteren,
wed. Abraham van Pesch, 82 j.,
Vollerbrug.

den 21 Augustus.

Johanna van Stralen, ongh. 26 j.,
Oude Kamp.

Johanna Odewald, 9 m., buiten
de Tolsteegpoort.

Geertruij Janszen, 3 m., Pauwsteeg.

den 22 Augustus.

Wilhelmina Peters, 3 j., W. Doelen.

Maria Vermeulen, wed. Jan van
Rooijen, 82 j., buiten de Weerd.

Johanna Bos, huisvr. Adrianus
Plantua, 52 j., Rodenburgstraat.

Antonia Elizabeth Camphuis, ong.,
34 j., Nieuwegracht.

Catharina Brouwer, 3 j. en 6 m.,
Varkeamarkt.

Matthijs Paist, geh. 45 j., Lange
Nieuwstraat.

den 23 Augustus.

Johanna Munter, 3 j., Achterstraat.

Lijdia van den Burg, 2 j. en 11 m.,
buiten de Weerd.

Sophia Everdina Verloop, 1 j. en
7 m., buiten de Weerd.

Johannes van Lopik, 5 j. en 9 m.,
Florasteeg.

Adrianus Anthonius Eyzenbach, 8
d., Elisabethstraat.

den 24 Augustus.

Adrianus van de Bilt, 11 m.
Wijden Doelen.

Johannes Franciscus van Voorst,
5 m., Catharijnesteeg.

Eva Cino, huisvr. Hendrik Eitma
ger, 40 j., Bakkerbrug.

Johannes Albertus Cornelis Hagen,
4 j. en 8 m., achter Clarenburg.

Gerritje Jansen, 4 j., Koestraat.

Aaltje Ruijs, ongh., 84 j., Oude
Kamp.

den 25 Augustus.

Cornelia van der Maas, 4 m.,
Mijlpoort

Elisabeth Perlee, 1 j. en 8 m., 10
Achterstraat.

Wilhelmus Johannes Hendrikus v.
Gent, 2 j. en 9 m., Springweg.

Wilhelmina Alletta Catharina
Abigael Barbara von Baumgarten,
3 m., buiten de Weerd.

Hendrik van der Vunt, geh., 55
j., Catharijnesteeg.

Johannes Overgoor, 1 j., Weesbr.
Marinus Everardus Anthonie Loran,
1 j. en 1 m., te Amsterdam.

Jansje Schoonbein, ongh. 18 j.,
Massegast.

Adriaan Willemse, 21 j., Hospitaal.

den 26 Augustus.

Magaretha de Wit, circa 8 m.,
Hemdsmeuwsteeg.

Marinus Schrijvers, 11 w., te Thiel.

Wilhelmus Johannes Adrianus
Deijman, 2 j. en 8 m., in de
Twijestraat.

Alida Justina van Rossum ongh.,
18 j., St. Jacobs-Gasthuissteeg.

den 27 Augustus.

Maria Cecilia Cornelia Beeker, 1
j., Bakkersteeg.

Levenl. aangegeven Zoon (onecht).

Johannes Gijsbertus Hendrikus
van Luijn, 1 j. en 5 m., Smee-
toren.

Berendina Johanna de Leeuw,
huisvr. van Adrianus Cornelis
van Well Groeneveld, 48 j.,
buiten de Weerd.

Leendert Dirk Anthonie Gijbels,
1 j. en 1 m., Zandstraat.

Alida van Leeuwen, 3 m., buiten
de Tolsteegpoort.

Wilhelmina Marianne Swagers,
circa 2 j., Loefbergmakerstraat.

Otto Johannes van den Hoek,
ruim 3 j., kleine Eliensteeg.

Johannes Kuipers, 44 j., buiten
de Weerd.

den 28 Augustus.

Marinus Gerardus Monnee, 3 w.,
Rietsteeg.

Sijmen de Graaf, 2 j. en 2 m.,
Catharijnenstraat.

den 29 Augustus.

Jacobus Montfoort, wed. 74 j.,
Geertruida-Kerkhof.

Jacob Groenhuijse, 1 j. en 4 m.,
Vinkenburgsteeg.

Frederik van Dijk, 11 j., te
Maartensdijk.

Hendrik Jan van Uijtert, 8 m.,
Maliëbaan.

Johannes Albertus Willekes, 1 j.
en 5 m., Haverstraat.

Christiaan Bernardus Geurssen,
2 m., hartsteeg.

Levenloos aangegeven Dochter
van Hendricus Hoonakker,
Nieuwe gracht.

den 30 Augustus.

Henrica Dijkhorst, 3 j. 5 m.,
Achterstraat.

Roelof Bol, geh., 73 j. aan 't St.
Janskerkhof.

Jan Schoonderbeek, circa 2 j.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

den 31 Augustus.

Johan Peter Fleck, 1 j., K. Viesteeg.
Hendrik Stomp, 3 w., Begijnestraat.

Mechteld Dievenbach, 1 j., en 1
m., Predikheerenstraat.

Andries Vierbergen, 1 j. en 6 m.,
Wijden Doelen.

Sophia Muller, 18 d., Breedstraat.

ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN:

Dodgeboren.	7.	Transport.	143.
Stuipen.	19.	Graveel.	1.
Tering.	23.	Slagaderbreuk.	1.
Beroerte	2.	Kinkhoest.	1.
Verval van krachten.	16	Ruggemergs ontsteking.	1.
Tanden.	6.	Verettering in het regter knie- gewricht en van aaristel.	1.
Zuur.	9.	Zinkingziekte.	1.
Water.	9.	Water in de borst.	1.
Verdronken.	1.	Congestee in het 't hoofd.	1.
Longtering.	2.	Kanker.	1.
Borstkwaal	4.	Klietring.	2.
Koorts.	2.	Kramp kolijk.	1.
Klierziekte.	3.	Slijmziekte.	2.
Zenuwkoorts.	4.	Bezetting op de borst.	1.
Mazelen.	35.		
Subiet.	1.		
	<u>143.</u>		<u>158.</u>

HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Dodgeboren.	5	2	7.	Transport.	45.	39.	84.
Beneden het jaar.	24	20	44.	Van 50 tot 60 jaar.	2	3	5.
Van 1 tot 10 jaar.	23	32	55.	„ 60 „ 70 „	2	„	2.
„ 10 „ 20 „	2	3	5.	„ 70 „ 80 „	5	1	6.
„ 20 „ 30 „	4	6	10.	„ 80 „ 90 „	1	8	9.
„ 30 „ 40 „	4	4	8.	„ 90 „ 100 „	„	„	„
„ 40 „ 50 „	2	5	7.				
			<u>45-39-84.</u>				<u>83-75-158.</u>

VERKOCHTE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 13 Augustus 1842, door den Notaris
C. J. NAGTGLAS.

Een Huis en Erf, staande en gelegen binnen Utrecht, aan de Zuidzijde van de Lange Smeesteeg, wijk B. N°. 547. Verkocht voor f 925.

Den 20 Augustus 1842, door den Notaris G. H. STEVENS.

N°. 1. Een nering doende Huizinge, met Erf en Grond, Kelders en Kluizen binnen Utrecht aan de Oude Gracht, op den hoek van de Jacobijnestraat, wijk H. N° 28. Verkocht voor f 3,000.

N°. 2. Een Huis met Erf, Grond en Tuin, te Utrecht, buiten de Waard, over de Sluis, wijk M. N°. 451. Verkocht voor f 1,420.

N°. 3. Vijf Kameren of Woningen onder een Dak, Erf en Grond, te Utrecht buiten de Waard, aan het Zwarte Water, wijk M. N°. 148 a 152. Verkocht voor f 1,620.

Den 27 Augustus 1842, door den Notaris
H. A. R. VOSMAER.

De Boerenhofstede den ouden Tempel, met stalling benevens daghuurders woningen en erf, alles te zamen 23 Bunders, 37 Roeden en 60 Ellen, aan elkander gelegen onder de gemeente Soest, ter wederzijde van den Straatweg, tusschen het Huis ter Heide en Amersfoort. Verkocht voor f 6,700.

Door den Notaris G. H. STEVENS.

N°. 1. Eene Hofstede bestaande in eene Huizinge twee Bergen met 5 Bunders en 84 Roeden, Tuin- Bouw- Wei- en Boomgaardland, gelegen in het Nedereind van Jutphaas, kanton IJsselstein. Verkocht voor f 3,575.

N°. 2. Een perceel Bouw- en Weiland, groot 3 Bunders, 4 Roeden en 38 Ellen, gelegen als voren. Verkocht voor f 2,200.

Door den Notaris H. VAN OMMEREN.

Een Huis, Erf, Grond, Plaats en Tuin, benevens bekluisde Kelders, staande en gelegen binnen Utrecht aan de Westzijde van de Nieuwe gracht aan de Runnebaan, wijk F. N°. 241. Verkocht voor f 9,150.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND SEPTEMBER 1842.

GEBORENEN

o p

den 1 September.

Jan, Z. van Johannes Dooser.
Hendrijtje, D. van Gijsbertus
van Asch.
Hendrika Maria, D. van Cornelis
Hendricus van Rossum.
Pieter Arnoldus Jacobus, Z. van
Jacobus Mernardus Fock.

den 2 September.

Louisa Anthonia, D. van Hendrik
Lamic.
Frans, Z. van Frans Flantua.
Johanna Louisa D. van Hendricus
Versteegen.

den 3 September.

Johan Adolph, Z. van Adolph
Julius Robert Natan.
Johan Hendrik, Z. van Jan Ni-
colaas Schaad.
Wilhelmina, D. van Reijer van
Kooten.
Alida Johanna Maria, D. van
Jean van Berck.
Franciscus, Z. van Petrus Simon
van Mechelen.

den 4 September.

Wilhelmina Ida, D. van Hendrik
Otto.

Jacobus, Z. van Cornelis Petrus
van Assenbergh.

Alida Hendrika, D. van Gerrit
Pronk.

Johanna, D. van Reinier Overbeek.

Bernardus Johannes, Z. van Lou-
werens Jan Roeper Bosch.

Goderina Adriana, D. van Arend
Nusman Hagenbeek.

Helena Theodora Nannetta, D.
van Johan Hendrik Schröder.

den 5 September.

Bartje Catharina, D. van Mattheus
Jan Daniel Ensie.

Elisabeth Maria, D. van Johannes
Bernardus Bosman.

den 6 September.

Christiaan, Z. van Dirk Gresnigt.

Diena Wijnanda, D. van Hendri-
kus Johannes Ligteringen.

Cornelis Abraham, Z. van Cornelis
Bakker.

Geertruida, D. van Johannes
Schreijer.

den 7 September.

Geertruida, D. van Hendrikus
Laddorp.

Elsje Wilhelmina, D. van Evert
Evertsen.

Mekje, D. van Johannes Frederik
Hendrik Put.

Petronella, D. van Hendrik Hoe-
vers.

den 8 September.

Dirk, Z. van Johannes Schut.

Gerrit, Z. van Jacobus Rijnbergen.

Petrus, Z. van Petrus van Elten.

den 9 September.

Daniel Wilhelm Andreas, Z. van
Wilhelm Jungmann.

Annetta Justina, D. van Petrus
de Coe.

Arnolda, D. van Johannes Weer-
denburg.

Catharina, D. van Gerrit Peper-
kamp.

den 10 September.

Mattheus Johannes, Z. van Mat-
theus van der Lee.

Willem, Z. van Evert Takken.

Johannes Jacobus, Z. van Johannes
van Piggelen.

den 11 September.

Johannes, Z. van Willem Chris-
tiaan van Dulst.

Wilhelmina Hendrika, D. van
Willem van Liefeland.

Johanna Christina, D. van Jacobus
Philippoom.

den 12 September.

Philippina, D. van Willem Jacobus
van Amerongen.

den 13 September.

Johanna Maria, D. van Henricus
Antonius Remmé.

Johannes, Z. van Adrianus Hel-
lemans.

Sara, D. van Jacob Polak.

den 14 September.

Egbertus Johannes Geertruidus, Z.
van Hendrik Engelbarts.

Pieter, Z. van Hermanus van
Schoik.

Wilhelmina Hendrika, D. van
Antonius Cornelius van Heij-
kamp.

den 15 September.

Rijk, Z. van Rijk Rijksen.

Gerardus Johannes, Z. van Ge-
rardus Johannes van der Schroeff.

Anthonia, D. van Johannes Atte-
velt.

Carel Anthonie, Z. van Antonius
van Ramele.

den 16 September.

Geertruij Elisabeth, D. van Jan
Dentro.

Barendina, D. van Jan Koelee.

Johannes Franciscus, Z. van Frans
Heinrich Ostermann.

Helena Johanna, D. van Gijsbertus
van Asten.

Johanna Maria, D. van Willem
Horst.

den 17 September.

Adrianus, Z. van Cornelius Vianen.

Klaas Sijbrandus, Z. van Herma-
nus van der Heiden.

Cornelis Wendelinus Willem, Z.
van Pieter Arnold van Walsem.

Philippus Elbertus, Z. van Willem
Frederik van Ittersum.

den 18 September.

Andries, Z. van Andries Spithout.
Wilhelmus, Z. van Cornelis Ag-
terberg.

Marinus Johannes, Z. van Teunis
van Basten.

Hendrik, Z. van Hendrik Jansen.
Catharina Hendrika, D. van Jan
Goedel.

den 19 September.

Wilhelmus Anthonius, Z. van Jo-
hannes Wilhelmus de Wilt.

Adrianus, Z. van Adrianus Wil-
lemse.

Maria, D. van Adolphus van Leer-
sum.

Gerardus Petrus, Z. van Gerardus
Petrus Tollenaar.

Fredricus Leo, Z. van Gerardus
Verweij.

den 20 September.

Petronella Wilhelmina, D. van
Theodorus de Rijk.

den 21 September.

Elisabeth, D. van Remko Hesse.

Betje, D. van Lion de Vries.

Adrianus Marinus, Z. van Joannes
de Groot.

Leonardus Adrianus, Z. van Leo-
nardus van Veen.

den 22 September.

Wilhelmina, D. van Philippus
Wittebol.

Everardus Johannes, Z. van Ge-
rardus Johannes van Berkel.

Neeltje Sophia, D. van Franz
Cottlieb Brinkmann.

den 23 September.

Alida, D. van Hendrik van der
Velden.

Johannes Jacob, Z. van Johannes
Jacob de Waal.

den 24 September.

Christina Johanna, D. van Coen-
raad Christiaan Frické, overl.
15 Julij 1842.

Catharina, D. van David van
Gorkom.

Johanna Wilhelmina, D. van Jo-
hannes Wesselo.

Catharina Maria, D. van Johannes
Vreeswijk.

Pieter Christiaan, Z. van Ernst
Louis Glinderman.

Willem, Z. van Klaas Kilian.

den 25 September.

Jacobus Anthonius, Z. van Matthijs
van der Pluijm.

Arie, Z. van Arie van den Berg.

Cornelis Hendrikus, Z. van Cor-
nelis Jansen.

Anna Geertruda, D. van Josephus
Anthonius Weller.

Elisabeth Frederika, D. van Cor-
nelis Schnell.

den 26 September.

Maria, D. van Franciscus Kuijten.

Reinerus Johannes, Z. van Johan-
nes Gerardus Wolff.

den 27 September.

Johanna, D. van Jan Jasper.

Johanna Christlina, D. van Jacobus
Christiaan Enthoven.

Christoffel Johannes, Z. van Cor-
nelis van Boeschoten.

Johanna Petronella, D. van Wil-
lem Anthonie Smiths.

den 28 September.

Carolina, D. van Johannes van
den Berkhof.

Dirk, Z. van Dirk van Batenburg.

Gijsbert, Z. van Faas Voorbergen.

den 29 September.

Gerardus Marinus, Z. van Johannes
Lodewijk van Hasselt.

Johannes, Z. van Jacobus van
Cleef.

Johanna Philippina, D. van Daniel
van Piggelen.

Maria Agnes, D. van Daniel An-
thonius Stern.

den 30 September.

Cornelis, Z. van Ernst Peijters.

GEBORENEN 124, waaronder 15 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJK EN.

o p

den 7 September.

Gerrit Huntelaar en Lena Cou-
sijnse.

Cornelis Voorhout en Dirkje Kuij-
per.

Benjamin Muijsert en Rijkje van
der Burg.

den 14 September.

Johannes Hansen en Maria Hen-
drika van der Stroom.

Martinus Bogert en Helena Petri.
Joannes Quant en Catharina van

Groningen.

Julianus Ente en Antonia van
Rhijn.

Jonkheer Mr. Charles Theodore
van der Bruggen van Lauwen-
recht en Jonkvrouw Robbertine
Baronnesse van Heeckeren van
Brandenburg.

den 21 September.

Willem van Rooijen en Hermine
Marie Detmars.

Berend Harenberg en Geertrui
van Arkel.

Jean Janssen en Christina van
Deijl.

Dirk Christiaan Luca, weduwnaar
en Elizabeth Catharina van
Zoelen, weduwe.

Lambertus Soesbergen, weduwe-
naar en Jannigje Janssen, we-
duwe.

den 28 September.

Boudewijn Dijserinck en Hendrika
Alida Savijn.

Joseph van Baalen en Anna van
der Linden.

Pieter Thien en Cornelia Beren-
dina van Dolderen.

Antonie Joan van der Monde en
Gerardina van Lottum.

Gerardus Rosenberg en Johanna
Vermaak.

Johannes van Maarle en Hendrijna
Groen.

Cornelius Haans, weduwnaar en
Cornelia Anthonetta Lowiesa
Hulskamp.

TE ZAMEN 20 PAREN.

OVERLEDENEN

o p

den 1 September.

Jan Heijn, 18 d., Predikheeren-
straat.
Clasina Catharina van Selm, 5 j.
en 9 m., Stroosteeg.
Aletta Bruijninck, huisvr. van Ja-
cob de Ruijter, 48 j., buiten de
Weerd.
Elisabeth Weijers, 4 j. en 2 m.,
Zandstraat
Constant Jurianus Grolman, 1 j.,
Lijnmarkt.
Jacobus Johannes Pauw, 1 j. en 4
m., Kleine Eliensteeg.
Adolf Gruijthuijzen, 11 d., buiten
de Wittevrouwenpoort.

den 2 September.

Jakob Daniel Cornelis Nepveu,
1 j. en 1 m., St. Janskerkhof.
Agnes Dorothea Maria Piket, 1 j.
en 6 m., Bakkerbrug
Geertruida Jorg, 1 j. en 1 m.,
Groenesteeg.
Leentje Blaauw, 1 j., Zadelstraat.
Hendrica van Schaik, ongh., 19
j., Springweg.
Johan Frederik van Reede, 42 j.,
Nieuwe Gracht.

den 3 September.

Bernardus Israël Scharp, 52 j.,
Veenstraat.
Johannes Cornelis Zwaak, 1 j. en
7 m., Groenesteeg.

Gerarda Wolsing, wed. Pieter van
Tessel, 58 j., Lange Hamsteeg.
Helena Maat, huisvr. van Johannes
van de Vooren, 57 j., Witte-
vrouwenstraat.
Cornelia Konijnenberg, 3 j. en
10 m., Pelmolen.
Johannes Jacobus Galboo, 3 j. en
10 m., Nieuwe Gracht.
Willem Schouten, 10 m., Geer-
truidabrug.

den 4 September.

Alida Margaretha van den Oever,
6 w., buiten de Catharijnepoort.
Cornelis Hendrikus Schutter, 1 j.
en 5 m., Nicolaisteeg.
Anthonie Johannes Bosschaart, 2
j., buiten de Weerd.
Jean Chaussé, wed., 68 j., Kind-
jeshaven
Willem Hagestein, 16 d., buiten
de Weerd.

den 5 September.

Karel Diesch, ongh., 22 j., Korte
Smedesteeg.
Johan Coenraad van Helsdingen,
5 w., Bergstraat.
Hendrik Hagendoorn, 9 j. en 11
m., R. C. Weeshuis.
Hendrik Vis, 2 j. en 6 m., Vre-
denburg.
Sophia Antonia Ageron, weduwe

Willem Broedelet, 26 j. en 4 m., Jacobiebrug.

Arnoldus Nicolaas van Bommel, ruim 3 m., buiten de Catharijpoort.

Martina Cornelia van Beurden, huisvr. van Christiaan de Bruin, 38 j., Hekelsteeg.

den 6 September.

Adriana Mechtelina den Dekker, huisvr. van Gerrit de Zeeuw, 44 j., Magdalenesteeg.

Johanna Maria Waanders, 1 j. en 3 m., aan 't Zand.

Sophia Romijn, 5 m., buiten de Weerd.

Jan Willem Boom, 10 d., buiten de Weerd.

Arnoldina Henrietta Augustina Volckman, ongeh., circa 40 j., Smedebrug.

Gerrit de Zeeuw, wed., 49 j., Magdalenesteeg.

Antonie Straatman, circa 4 m., buiten de Wittevrouwenpoort.

Wilhelmina Ghijsen, 8 m., Walsteeg.

Folkert van Niekerken, geh., 25 j., Gaardbrug.

den 7 September.

Albert Ruijschestein, geh., 28 j., buiten de Wittevrouwenpoort.

Gijsbert de Boer, 1 j., Lange Lauwerstraat.

Theresia Anna Maria Dubuf, 1 j. en 6 m., Mariaplaats.

Maria Theresia Broskij, 1 j. en 6 m., Rijnstraat.

Joanna Maria Eijssink, wed. Jan Verheij, 77 j., Teelingstraat.

den 8 September.

Petrus Schreijnders, circa 2 m., Vinkenburgsteeg.

Debora Johanna Brusse, 5 w., Elisabethstraat.

Francina Elisabetha van Rennes, 5 w., Mariaplaats.

Franciscus van Hassel, geh., 60 j., buiten de Wittevrouwenpoort.

Cornelis Dirk van Asperen, 1 j. en 6 m., Zonstraat.

Petrus van de Coolwijk, 7 m., achter de Twijestraat.

Christiaan Gresnigt, 2 d., buiten de Weerd.

Johannes Gabriel Cino, 1 j. en 5 m., Walsteeg.

den 9 September.

Johanna Aletta Robbers, 1 j. en 6 m., Buurkerksteeg.

Hendricus Gentenaar, 2 j. en 9 m., Bergstraat.

Elisabeth Olivier, 1 j. en 1 m., Florasteeg.

Johannes de Bruijn, 1 j., buiten de Wittevrouwenpoort.

Johanna Maria Doedes, huisvr. van Cornelis Arie van Stenis, 28 j., buiten de Weerd.

Aart Hendrik Hendriks, 5 j. en 3 m., Boterstraat.

den 10 September.

Jan Willem Grimmelikhuijzen, 1 j. en 7 m., Magdalenesteeg.

Elisabeth Muntendam, wed. Dib

bet de Haart, 71 j., achter de
Twijestraat.

Gerrit Leunen, 2 j. en 4 m., buiten
de Weerd.

Johanna Cornelia Verhoësen, 2 j.
en 5 m., Groenesteeg.

Arnoldus van Niekerk, ongeh.,
37 j., Varkenmarkt.

Wilhelm de Groot, circa 14 j.,
Lange Rosendaal.

Nicolaas de Bruijn, 6 j. en 5 m.,
ABCstraat.

den 11 September.

Pieter Johannes Ducro, 11 m.,
Springweg.

Theodorus Jacobus Brusse, 6 w.,
Elisabethstraat.

Hendrik Nicolaas Hermanus de
Lacosine, 9 m., Stroosteeg.

Wilhelmus Johannes Nicolaus Haas-
nebrink, circa 1 j., Beijerbrug.

Geertruida Hendrina Frietman, 1
j. en 10 m., Vissersteeg.

den 12 September.

Francina Meek, ongeh., 24 j.,
buiten de Catharijnepoort.

Anna van den Hoven, circa 2 j.,
buiten de Weerd.

Barendina Cornelia Lamfers, 1 j.
en 4 m., Voorstraat.

Laurens Willem de Jong, circa 2
j., achter 't Vleeschhuis.

Maria Victoria Fredrica Dekker,
6 m., Steenweg.

Maria Kuijper, wed. Anthonie
Filippus Lulij, 62 j., Loeffberg-
bergmakerstraat.

Maria Ida Kootker, 8 w., buiten
de Catharijnepoort.

den 13 September.

Anthonia Magdalena Rietveld, 2
m., Nicolaisteeg.

Jan Albertinus Bernardus de Mei-
jer, 2 m., Lange Nieuwstraat.

Willem Bernardus Jacobs, circa 7
m., Korte Jufferstraat.

Jacobus Justus Mulder, 3 j. en 6
m., Groenesteeg.

den 14 September.

Petronella Jacoba van den Berkhof,
1 j. en 5 m., Bergstraat.

Josephus Hendrikus Vervoort, 7
m., Varkenmarkt.

Heiltje Francina van Mill, 1 j. en
5 m., Potterstraat.

den 15 September.

Willem Kasten, 2 m., Zilversteeg.

Jan de Kok, circa 1 j., Haverstraat.

Johannes van Houten, geh., 48
j., buiten de Weerd.

Maria Debbes, 3 j. en 4 m., buiten
de Catharijnepoort.

Johanna Schut, 1 j. en 6 m., Pel-
molen.

Geurt Motshagen, 6 m., Pelmolen.

Elisabeth Jorg, 1 j. en 9 m., Jur-
rien Rodenburgsteeg. (Joderijtje.)

den 16 September.

Margaretha Floor, wed. Hendrik
Foeteman, 47 j., Kleine Elien-
steeg

Johannes Bernardus van Hoegee,
8 j. en 4 m., Pelmolen.

Joanna Henderina Hagen, 2 j. en 3 m., achter Klarenburg.
Maria Johanna Vos, circa 2 j., Vollerbrug.

den 17 September.

Hermanus Westerman, 3 m., Nicolaïkerkhof.
Gerardus van Wierst, 1 j. en 5 m., buiten de Weerd.
Hekus Rietveld, 6 m., buiten de Wittevrouwenpoort.
Cornelis Wil, geh. 74 j., St. Jansbrug.
Theodorus Wormer, geh., 64 j., buiten de Wittevrouwenpoort.

den 18 September.

Dirk-Christiaan Bredero, 1 j. en 3 m., Boterstraat.
Cornelis Adrianus van Deventer, 3 j., Bakkersteeg.
Levenloos aangegeven Zoon van Cornelis Dirk de Heus, Oudkerkhof.
Glaudi van Sandwijk, circa 5 m., Molensteeg.
Jacobus Bernardus Franciscus de Marie, 7 m., Korte Ademstraat.

den 19 September.

Levenloos aangegeven Dochter van Gerrit Wellerdieck, Mariaplaats.
Daniel Dekkers, 1 j. en 2 m., buiten de Weerd.
Bartha Johanna Tienhooven, 1 j. en 3 m., Veenstraat.
Catharina Susanna Christiaansen, circa 10 j., Achterom.
Levenloos aangegeven Dochter van Abraham le Gra, Steenweg.

den 20 September.

Lamberta van de Bilt, 1 j. en 2 m., buiten de Weerd.
Maria Peereboom, 5 j., Amsterdam.
Johanna Elisabeth van Loenen, 4 m., Varkenmarkt.
Philippus Elbertus van Itersum, 3 d., Vredenburg.
Megtel van Praag, 3 j. en 4 m., aan 't Zand.
Dirk Hendrik Block, 2 j. en 6 m., Pauwsteeg.
Cornelis de Rijk, geh., 79 j., buiten de Weerd.

den 22 September.

Sara Gieskes, huisvr. van Johan Christoffel Schneider, 65 j., Springweg.
Elisabeth van Veen, 1 j. en 5 m., Springweg.
Cornelis Peereboom, circa 4 j., Amsterdam.

den 23 September.

Petronella Piket, huisvr. van Willem Gebink, 41 j., Achterstraat.
Bernardus Laurens van der Klugt, 1 j. en 3 m., buiten de Wittevrouwenpoort.
Jacoba Maria Magdalena van Harinxma, circa 11 m., Beijerbrug.
Wilhelmina Maria le Blanc, 1 j. en 4 m., Florasteeg.
Dirkje Mock, 1 j. en 5 m., buiten de Catharijnepoort.
Johannes Hendrikus Landsaat, circa 4 j., Springweg.
Gerardus Antonius de Groot, 11 m., Magdalenesteeg.

den 24 September.

Johannes Franciskus Pastoor, 5 j.,
buiten de Weerd.

Gerardus Henricus Schouten, 7 m.,
Vollerbrug.

Johannes Mastwijk, geh., 33 j.,
achter 't Vleeschhuis.

Pieter Betlem, ongeh., 32 j., Ro-
denburgbrug.

Jacobus van der Linden, 10 m.,
Zuilensteeg.

Anthonie Rgli, geh., 69 j., Mijl-
poort.

Johanna Maria Hoonakker, 9 m.,
Maliebaan.

den 25 September.

Catharina Maria Smit, ong., 63 j.,
Nicolaikerkhof.

Antoni Nicolai, wed., 71 j., Au-
gustinusga.

Hendrika Johanna Oudegeest, 2
j., en 2 m., Groenesteeg.

Alida Margaretha Jansen, 6 m.,
Korte Koestraat.

den 26 September.

Pieter van den Hoorn, 1 j. en 10
m., Pelmolen.

Philip Frederik Stekelenburg, 2
j. en 3 m., Mariastraat.

den 28 September.

Andries de Wolf, 6 m., Molensteeg.

Marinus Johannes Stephanus Tie-
land, circa 2 j., Watersteeg.

Johannes Willem Hester, 2 j. en
7 m., buiten de Catharijnepoort.
Alida Donk, 2 j. en 1 m., buiten
de Weerd.

Petronella Dederika Elisabeth van
Schaik van Exter, 11 j., Burg-
haren.

Gerardus de Groot, 1 j., buiten
de Wittevrouwenpoort.

Jacobus Boelhouwer, 1 j. en 8 m.,
Boterstraat.

Geertrui Jacobs, huisvr. van Jo-
hannes Rooth, 71 j., achter den
Dom.

Marinus de Groot, 1 j. en 6 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

den 29 September.

Agnita Anthonia Meijer, 1 j. en 9
m., Springweg.

Jan Verhoeff, ongeh., 19 j., Geer-
truidakerkhof.

Theodora Angenita van Munster,
4 j. en 6 m., buiten de Witte-
vrouwenpoort.

den 30 September.

Arnoldus van Veldhoven, geh.,
33 j., Keukenstraat.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN:**

Doodgeboren.	3.	Transport.	130.
Stuipen.	19.	Haarworm.	1.
Tering.	25.	Borstziekte.	7.
Beroerte	4.	Bloedspuwing.	2.
Verval van krachten.	8.	Borsttering.	2.
Tanden.	5.	Kinkhoest.	3.
Zuur.	7.	Roodvonk.	1.
Water.	1.	Spru.	1.
Verdronken.	1.	Kinderziekte.	1.
Longtering.	2.	Verzakking.	1.
Koorts-en.	1.	Kramp in de ingewanden.	1.
Klierziekte.	2.	Kramp kolijk.	1.
Zenuwkoorts.	4.	Bezetting op de borst.	4.
Mazelen.	48.		<u>155.</u>
	<u>130.</u>		

**HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:**

	Mann. Vr. Tot.				Mann. Vr. Tot.		
Doodgeboren.	1	2	3.	Transport.	80.	58.	138.
Beneden het jaar.	29	12	41.	Van 50 tot 60 jaar.	1	2	3.
Van 1 tot 10 jaar.	37	33	70.	» 60 » 70 »	4	3	7.
» 10 » 20 »	3	3	6.	» 70 » 80 »	3	4	7.
» 20 » 30 »	3	2	5.	» 80 » 90 »	»	»	»
» 30 » 40 »	4	1	5.	» 90 » 100 »	»	»	»
» 40 » 50 »	3	5	8.				
			<u>80-58-138.</u>				<u>88-67-155.</u>

VERKOCHTE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 3 September 1842 door den Notaris J. H. VAN GROOTVELD.

Eene Huizinge met Erf, Grond, Plaats en Tuin, gelegen binnen Utrecht aan de Oostzijde van de Oude Gracht, tusschen de Geerte- en Smedebruggen, wijk A, N°. 68. Verkocht voor f 3,440.

Door den Notaris J. H. VAN SCHERMBEEK.

Vier woningen met derzelver Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht buiten de Tolsteegpoort, Westwaarts van den Vaartschen Rijn, naast het Vaartsche Veerhuis, wijk K, N°. 153-156. Verkocht voor f 1,610.

Den 10 September 1842 door denzelfden.

Eene Hofstede, bestaande in eene Huizinge met Achterhuis, Stallen, Schuur en twee Bergen met de daarbij behoorende Bouw- en Weilanden, te zamen groot 25 Bunders 61 Roeden 20 Ellen, staande en gelegen op de Zemelen aan den Dwarsdijk in de Gemeente Cothen. Verkocht voor f 10,800.

Door den Notaris M. WIGMAN.

N°. 1. Eene Hofstede, bestaande in eene Boerenwoning, Schuur en twee Bergen van ouds genaamd *Koningshof* met 41 bunders, 79 roeden, 60 ellen bouw-, wei-, en hooilanden, gelegen onder Themaat, gemeente Haarzuilens. Verkocht voor f 22,000.

N°. 2. 3 Bunders, 62 roeden en 10 ellen bouwland genaamd *Pas zijn land* ten oosten de Ockhuijserlaan gelegen als voren. Verkocht voor f 2,190.

N°. 3. Eene Hofstede genaamd *Ockhuijzen*, bestaande in eene Boerenwoning, Zomerhuis, Schuur en twee Bergen met 35 bunders, 13 roeden, 24 ellen bouw-, wei- en hooiland gelegen onder Themaat, gemeente Haarzuilens. Verkocht voor f 16,000.

N°. 4. Eene Hofstede genaamd *Hazenhof* bestaande in eene Boerenwoning, Schuur en een Berg met 18 bunders, 85 roeden, 26 ellen, bouw-, wei-, hooilanden en bosch gelegen onder Gielensdorp, gemeente Laag Nieuwkoop. Verkocht voor f 7,300.

Door den Notaris J. C. DWARS.

N°. 1. Een Huis met Erf, Grond, Tuin, Kelders en Kluizen tot twee woningen ingerigt, aan de Westzijde van de Oude Gracht tusschen de Volder- en Geertebruggen, wijk B, N°. 81 en 82. Verkocht voor f 4,100.

N°. 2. Zes woningen nabij de Tolsteegpoort en Pelmolen, wijk B, N°. 388 A tot 388 F. Verkocht voor f 1,275.

N°. 3. Een Huis met Grond, ingerigt tot twee woningen, mede nabij de Tolsteegpoort en Pelmolen, wijk B, N°. 363 en 364. Verkocht voor f 1,460.

N°. 4. Een Huis met Grond, mitsgaders vijf kamers Onder de Linden, naast het gesticht van Maria van Pallaas, wijk A, N°. 732. Verkocht voor f 700.

N°. 5. Drie Huizen of Woningen en drie Kelders met Grond in de Magdalenasteeg, wijk A, N°. 938, 939 en 940. Verkocht voor f 490.

N°. 7. Eene Woning met Erf en Grond aan 't Zand, wijk C, N°. 371. Verkocht voor f 815.

N°. 3. Eene Woning met Erf en Grond naast het voorgaande perceel, wijk C, N°. 370. Verkocht voor f 740.

N°. 9. Een Huis met Pakhuis of Schuur aan de Nieuwe Kade, wijk C, N°. 387 en 388. Verkocht voor f 2,600.

Den 17 September 1842 door den Notaris N. DE GRAAF.

N°. 1. Een Huis met Plaats, staande en gelegen te Utrecht aan de Zuidzijde van de Zalesiraat, uitkomende in de Boterstraat, wijk E, N°. 381. Verkocht voor f 3,000.

N°. 2. Een Huis naast het voorgaande perceel N°. 380. Verkocht voor f 1,875.

Den 24 September 1822 door den Notaris G. H. STEVENS.

Een Huizinge genaamd *Koningslust*, met Erf, Grond en Tuin te Utrecht, buiten de Wittevrouwenpoort aan den straatweg naar St. Maartensdijk, Wijk I, N°. 81. Verkocht voor 1,500.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND OCTOBER 1842.

GEBORENEN

op

den 1 October.

Hendrik Johannes, Z. van Jan van den Bol.

Adriana Hermina Maria, D. van Johan Christian Guise.

den 2 October.

Jan Willem, Z. van Jan Jacobus van Ingen.

Cornelia Frederika, D. van Cornelis Isaak Mostert.

Willem, Z. van Pieter van Kalken.

Willem Jacobus, Z. van Willem Jacobus Godijn.

den 3 October.

Helena Catharina, D. van Adrianus Bik.

Maria Janetta, D. van Ludovicus Anthonius Rogier.

Wilhelmina Helena, D. van Albert Ploeg.

Jannigje Wilhelmina, D. van Jan van Dorssen.

den 4 October.

Petrus, Z. van Johannes Philippus Bekker.

Gerrit Hendrik, Z. van Ernst Hendrik Kock.

Pieter, Z. van Wijnand Spierenburg.

Johannes, Z. van Joannes van Hulst.

Pieter Cornelis Guillamo, Z. van Nicolaas Johannes Kamperdijk.

den 5 October.

Albertus, Z. van Wilhelmus Willemse van den Bedem.

den 6 October.

Petronella, D. van Pieter Jacobus van Beusekom.

Anthonia, D. van Henricus Goedhart.

den 7 October.

Cornelis Hendrik, Z. van Tijme Wagenveld.

Johannes Petrus, Z. van Theodorus Ernestus Kuijper.

den 8 October.

Hendrika Clasina, D. van Jacobus Martinus van den Berg.

Maria Hendrika, D. van Cornelis Zorn.

Wilhelmus Hendrikus Johannes, Z. van Bernard Heinrich Entken.

Hendricus Carolus, Z. van Johannes Frederik Kerst.

Elisabeth Maria, D. van Leonardus Okhuijsen.

Johannes Gerardus, Z. van Reni-
rus van Kuijk.

den 9 October.

Elisabeth, D. van Michiel Koot.
Dirkje, D. van Daniel Simons.

den 10 October.

Maria Francina, D. van Jan Jacob
Hendriks.
Catharina Antoinetta, D. van Ste-
phanus Cohu.

den 11 October.

Maria, D. van Johan Peter Mohr.
Wilhelmina, D. van Anthonij
Baarspul.
Hendrik Johannes, Z. van Jacobus
van Geelen.
Johanna Wilhelmina, D. van Cor-
nelis Verdouw.
Cornelis Hugo, Z. van Anthonie
van Oosterom.

den 12 October.

Dirk Gerrardus, Z. van Dirk Ger-
rardus van Embden.
Evert Jan, Z. van Willem van de
Hagt.
Wilhelmina Hendrika, D. van
Gijsbert Willem van der Kaaij.

den 13 October.

Hermanus Gabriel, Z. van Gerrit
Hermanus Cino.
Anna Gerardina Cornelia en Maria
Bernardina Catharina, Dochters
van Gerrit Visser.
Philip, Z. van Adolph Schoon-
heijm.
Maria Cornelia, D. van Johannes
van der Steen.

den 14 October.

Geertruida Wilhelmina, D. van
Jan Hendrik de Kruijff.
Jacobus Franciscus, Z. van Jacob
te Boekhorst.
Anna Petronella Maria, D. van
Martinus van der Lingen.
Leonardus, Z. van Leonardus
Ronge.

den 15 October.

Wilhelmina, D. van David van
Leersum.
Cornelia Johanna, D. van Gerar-
dus Brouwers.
Maria Alberta Petronella, D. van
Jacobus Verzuu.
Joachim Jan, Z. van Evert van
Minkelen.
Pieter Marcus, Z. van Pieter
Marcus Luca.
Hendrik Arnoud, Z. van Jan Hen-
drik de Groot.

den 16 October.

Gerritje, D. van Arie van Buuren.
Anna Sebilla, D. van Dirk Arendts.
Johanna Anthonia, D. van Hen-
drikus de Jager.
Cornelia, D. van Johannes van
den Brink.

Jan Jacobus Arnoldus, Z. van Jan
Jacobus Arnoldus de Bock.

den 17 October.

Michiel Joseph, Z. van Hendrik
Croes.
Jacoba Johanna, D. van Aart
Borremann.
Nisa, D. van Ernst Christiaan
Klokke.

Maria Geertruida, D. van Klaas
van den Broek.

den 18 October.

Anthonius Willebrordus, Z. van
Joannes Vuerhard.

Franciscus Fredericus, Z. van Gau-
tier van ter Haterd.

Maria Gijsberta, D. van Gijsbertus
Mattheus van Ewijk.

den 19 October.

Cornelia Johanna, D. van Stepha-
nus van de Bilt.

Jansje, D. van Willem Nullen.

Dirk, Z. van Gorg Adam de Wit.

Wilhelmina Christina, D. van
Willem van der Linden.

Hendrikus Johannes, Z. van Ab-
raham Cornelis Vorster.

den 20 October.

Agnes, D. van Gerrit Dorrestijn.

Margaretha, D. van Johannes
Blanken.

Leonora, D. van Leendert Fad-
degon.

Johanna Wilhelmina, D. van Jo-
hannes van Liefland.

den 21 October.

Paulus Laurens, Z. van Paulus
Laurens Hessing.

Johannes, Z. van Johann Kruft.

Anna Henriette, D. van Henricus
Johannes Wilhelmus Thompson.

Maria Magdalena, D. van Charles
Chaspar Leonard de Gee.

Maria Cornelia, D. van Gerardus
Adrianus van der Warf.

den 22 October.

Maria, D. van Wijnand van der
Wel.

Johanna Maria, D. van Cornelis
Kinnegin.

Hendrik, Z. van Gerrit Agterberg.

Johannes, Z. van Thomas Vosmeer.

Johannes Hendrikus, Z. van Theo-
dorus Ernst.

Barendina Maria, D. van Lodowi-
cus Hessing.

Wilhelmina Gijsberta, D. van Ad-
rianus Lagas.

den 23 October.

Elisabeth Helena, D. van Johannes
Eijtinger.

Geertruida Cornelia, D. van Wil-
lem van der Elier.

Elisabeth Aletta, D. van Hendrik
Cornelis Goosens.

den 24 October.

Hendrikus Wilhelmus, Z. van
Willem van Praag.

Geertruida Christina, D. van Jo-
hannes Jacobus Augustinus.

den 25 October.

Petrus Johannes, Z. van Johannes
van der Straten.

Cornelia Elisabeth, D. van Anto-
nius de Bruijn.

Magdalena Catharina, D. van
Gerrit Rijsdam.

Lodewijk, Z. van Jan Jacob Reij-
ncker.

den 26 October.

Johanna Anna Hendrika, D. van
Hendrikus van Eck.

Richardus, Z. van Rijk Verhaar.
Johannes Hermanus, Z. van Hendrik van Draanen.

Anthonia, D. van Cornelis Attevelt.

Hermanus, Z. van Jacob Willem Oudegeest.

Hendrika Catharina, D. van Joannes Rietvelt.

den 27 October.

Johannes Nicolaas, Z. van Johannes Bernardus van Rijn.

Johannes Gerardus, Z. van Gerardus van Weenen.

Marinus Lambertus, Z. van Johannes Christiaan Bangard.

Jacobus, Z. van Johannes Abraham Dederiks Molster.

den 28 October.

Pieter, Z. van Wilhelm Kerper.

den 29 October.

Anthony, Z. van Klaas Jongerius.

Johannes, Z. van Theodorus den Bieman.

Maria, D. van Bernardus van Rooijen.

Cornelis, Z. van Klaas Visscher.

den 30 October.

Wilhelmina Maria, D. van Jan Korvezee.

Nicolaas, Z. van Nicolaus van Zutphen.

Hugo, Z. van Adrianus van Beem.

Bouwewina Hendrika, D. van Otto Jongbloed.

Louisa Berendina, D. van Johannes van Geelkerken.

Wilhelmus Jacobus, Z. van Johannes van Zeijl.

den 31 October.

Maria Alberta, D. van Joannes Suijkers.

Johanna Theodora Maria, D. van Antonius van Putten.

GEBORENEN 126, waaronder 8 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

op

den 5 October.

Jacobus Antonie van Oort en Ger-
ritje van Veenendaal.

Hendrikus Corver en Joanna Hen-
tenaar.

Gerrit Ouwejan en Maria Boot,
weduwe.

Willem Karel Burdorf en Bastiana
Christina Jochems.

Christiaan Verhoeven en Catharina
Elisabeth Kraneveld.

den 12 October.

Diderik Martinus Mullekes en
Aartje Broekman.

Teunis Strating en Harremijntje
Susanna Vroom, weduwe.

Johannes Jacobus Kemelingh, we-
duwenaar en Catharina Geertruij
Bohl, weduwe.

Dirk van der Neut en Klaasje van
den Berg, weduwe.

Simon van Hienen en Wilhelmina
van Niekerk.

den 25 October.

Hermanus Cornelis Voorhoeve en
Anna Christiana Francken.

den 26 October.

Christiaan Jorg en Aletta Hendrica
Hauer.

TE ZAMEN 12 PAREN.

OVERLEDENEN

op

den 1 October.

Alida Berlijn, wed. Pieter Veele,
59 j., Vrouwjulttestraat.

Wilhelmus Maximiliaan Hendrikus
van den Bergh, 8 m., Steenweg.

den 2 October.

Rijnier Glaser, 4 j., Predikheer-
renstraat.

Catharina Peperkamp, 3 w., Hoge
Jacobiijnenstraat.

Petrus van Dooren, 1 j. en 3 m.,
Groenesteeg.

Wilhelmina Dekker, 1 j. en 1 m.,
Ganssteeg.

Cornelis Richardus van der Biezen,
1 j., Veenstraat.

Elisabeth Tolhuis, 12 j., Water-
steeg.

Maria Hoogewijn, wed. Jacobus
Leenars, 85 j., Rietsteeg.

Johannes Loevesijn, 55 j., Achter
de Twijestraat.

Dirk van Vlooten, geh., 84 j.,
buiten de Weerd.

den 3 October.

Johannes van den Dorpe, 1 j. en
2 m., Lange Nieuwstraat.

Ludowina Margaretha van Ever-
dingen, ongeh., 82 j., Maria-
plaats.

Jozua Koos, weduwenaar, 89 j.,
Boterstraat.

Gerrit van Straaten, wed., 78 j.
en 9 m., buiten de Catharijnep.
Abraham Leenhard, 9 w., te Zeijst.

den 4 October.

Maria van Schevikoven, wed.
Johannes van Niekerk, 72 j.,
Varkenmarkt.

Johannes Gerardus de Boer, geh.,
33 j., Groenesteeg.

Clasina Gijsberta Maria Peters,
2 j. en 3 m., Lollestraat.

Willem Nieuwendijk, 10 j. en 2
m., buiten de Weerd.

Christina de Jong, 6 j. en 3 m.,
aan 't Zand.

den 5 October.

Laurens Rademaker, 49 j., Put-
steeg.

den 6 October.

Cornelis van der Tol, 3 j., Pel-
molen.

Neeltje van Heems, 6 j., Nicolai-
kazerne.

Gerhardus Johannes Pullen, 11
m., Zwaansteeg.

Willem Lodewijk Poessenou, 1 j.
en 6 m., achter 't Vleeschhuis.

Hermanus Johannes Conrad, on-
geh., 27 j., Wees-of Reguliebrug.

Johanna Maria Lievers, wed. Cor-
nelis de Groot, 60 j., Springw.

Gerardus Johannes Heitz, ongeh.,
circa 20 j., Lange Nieuwstraat.

den 7 October.

Johanna Lancee, 1 j. en 4 m.,
Eugen doelen.

Wilhelmina Antonetta Johanna
Vink, 11 m., Haverstraat.

Hillegonda Schoemaker, 2 j. en
7 m., Korte Viesteeg.

Frederik Johannes Swagers, 10 w.,
achter de Twijestraat.

Johannes Hulsbos, 1 j. en 1 m.,
buiten de Weerd.

Jacobus Jacobs, 7 w., buiten de
Weerd.

Johanna Wilhelmina Versteegen,
wed. Jan de Moulin, 68 j., aan
de Bakkerbrug.

den 8 October.

Marinus Catharinus de Bruijn, 1
j. en 4 m., Geertruidakerkhof.
Johannes Krijnders, 6 m., Keu-
kenstraat.

Maria Cornelia Berkhof, 2 j. en
4 m., Nieuwe Kade.

Christina Godart, 1 j. en 4 m.,
Springweg.

Levenloos aangegeven Dochter van
Joannes Esman, in de Twijestr.

den 9 October.

Dina van Soelen, 3 j., Geertrui-
dasteeg.

Eijsbertus de Kruijf, 1 j. en 6 m.,
buiten Tolsteeg.

Anthonia Vethaak, ongeh., 18 j.,
Varkenmarkt.

Johannes Christiaan Schuddeboom,
2 m., Rijnstraat.

Sophia Maria van Sandbrink, huis-

vr. van Joannes Esman, 34 j.,
in de Twijestraat.

Marinus van Zulphen, 10 m.,
Wijden Doelen.

Maria Catharina Millius, geh. met
Jacobus Cornelis Verbeke, 52
j., Haverstraat.

den 10 October.

Maria Verbeek, 3 j., Eugen doelen.

Hermana Uijlenberg, 1 j. en 3 m.,
Kromme Nieuwe Gracht.

Christianus Josephus Rijnboutt,
9 m., Voorstraat.

Wilhelmina Konijnenberg, ongeh.,
29 j., Zandbrug.

Leonardus Hofstede, 6 m., aan de
Catharijnepoort.

Catharina Wilhelmina Zwarts, 1 j.
en 2 m., aan 't Zand.

Anthonie Koot, 1 j., in Abstede.

Cornelis Theodorus van der Steen,
3 j. en 6 m., buiten de Weerd.

den 11 October.

Pieter Mongers, geh., 87 j.,
Weesbrug.

Johanna Ros, 3 m., Koestraat.

Pieter Nieuwpoort, 10 m., Zak-
kendragersteeg.

Johanna Adriana Uijlenberg, 1 j.
en 3 m., Kromme Nieuwe Gracht.

Jacob Cornelis Wilhelm Jungmann,
1 j., Telingstraat.

Johannes Petrus Eijkman, 1 j. en
11 m., Vuilesloot.

Catharina Wensing, wed. Chris-
tiaan Wintershoven, 78 j., aan
de Bregittestraat.

den 12 October.

Cornelia Fredrika Kuite, 1 j. en
10 m., Nicolaikazerne.

den 13 October.

Gerarda Maria Aret, 1 j. en 4 m.,
Massegast.

Adrianus Oderom, 1 j. en 5 m.,
Korte Lauwerstraat.

Beatrix Margaretha van der Elst,
wed. Johannes Adrianus van de
Water, 81 j., Lijnmarkt.

Johanna Verhaar, circa 5 j., bui-
ten de Wittevrouwenpoort.

den 14 October.

Johan Peter Fohr, ongeh., 22 j.,
buiten de Tolsteegpoort.

Agnes Antonia Johanna Verheul,
circa 5 j., Vredenburg.

Levenloos aangegeven Dochter van
Johannes Elsendoorn, Loefberg-
makerstraat.

Jan Jacob van Eijs, ongeh., 22 j.,
te Amsterdam.

den 15 October.

Alida Rebecca Gerritsen, 2 j.,
Watersteeg.

Johannes Jacobus Rentmeester, 3
j. en 3 m., Nicolaikerkhof.

Paulus Johannes Laurens Grimma-
likhuijzen, 1 j. en 9 m., Mag-
dalenesteeg.

Johanna Cornelia de Rijk, ongeh.,
25 j., buiten de Weerd.

Johannes de Grijff, 3 j., Geer-
truidakerkhof.

Catharina Maria van Zelm, 1 j.
en 9 m., Stroosteeg.

Jacobus Johannes Vermeulen, geh.,
21 j., buiten de Weerd.

Hendrikus Kersten, 3 j. en 11 m.,
Abstede.

den 16 October.

Jetje Harschel, 3 j. en 5 m.,
Donkerstraat.

Helena de Meijer, ongeh., 16 j.,
Nicolaikerkhof.

Jacoba Colijn, 2 j. en 7 m., Lange
Nieuwstraat.

Wilhelmina Hendrika van Lief-
land, 5 w., Oudkerkhof.

Cornelis Hugo van Oosterom, 5 d.,
aan de Molensteeg.

den 17 October.

Cornelis Lans, 20 j., Hospitaal.

den 18 October.

Neeltje Verhoef, huisvr. van Fried-
rich Willem Rosenkranz, 31 j.,
Boterstraat.

Elisabeth de Haas, wed. Cornelis
Lina, 74 j., buiten de Weerd.

den 19 October.

Arnoldus van Engelen, 5 w.,
Schutterssteeg.

Jacobus van Basten, 9 m., Schut-
tersteeg.

Hendrik Oudenhoff, ongeh., 24
j., Lijnmarkt.

Albertus Marinus Vos, 2 j., Bo-
terstraat.

Johannes Dirk van Dijk, 11 j. en
6 m., buiten de Weerd.

Hendricus Johannes Mastwijk, 2 j.
en 9 m., achter 't Vleeschhuis.

Elisabeth Verwoerd, ongeh., 66
j., aan de Bregittestraat.

den 20 October.

Wijnand Koopman, ongh., 82 j.,
Geertruidabrug.
Willem Vreeswijk, 1 j., Lange
Hamsteeg.
Gerard Hendrik van Voorst, circa
3 j., Lijnmarkt.
Johannes Gijsbertus Eijndhoven,
2 j. en 9 m., buiten de Tolsteeg-
poort.

den 21 October.

Leonardus Jacobus Lammerts van
Bueren, 1 j. en 3 m., buiten
de Weerd.

den 22 October.

Cornelis Weerdenburg, 3 j., bui-
ten de Tolsteegpoort.
Antje Oostveen, 1 j. en 4 m., bui-
ten de Weerd.

den 23 October.

Jan Mattu, 8 j. en 3 m., Brand-
steeg.
Anna Maria van Heekeren, wed.
Hendrik Rademaker, 65 j.,
Elisabethstraat.

den 24 October.

Maria Bernardina Catharina Visser,
12 d., Vischmarkt.
Wijnand van Nimwegen, 7 j. en
2 m., Pelmolen.

den 25 October.

Anna Elisabeth Theis, wed. Jacob
Gerber, 80 j., St. Janskerkhof.
Willem ten Broek, ongh., 63 j.,
Zandstraat.
Francina Johanna Neerings, 1 j.
en 6 m., buiten de Catharijnep.

Johannes Hoever, 6 j. en 8 m.,
Groote Eliensteeg.

den 26 October.

Gerrigje Morrée, 6 m., buiten
de Catharijnepoort.
François Theijs, geh., 40 j.,
Geertruidasteeg.
Johannes Cornelis van der Linden,
3 m., buiten de Weerd.
Clasina van Elten, 1 j. en 10 m.,
buiten de Tolsteegpoort.

den 27 October.

Franciscus van den Brink, 2 j. en
8 m., buiten de Wittevrouwenp.
Arnoldus van Terveen, 67 j.,
Kort Rozendaal.
Hendrik van der Lingen, 3 j. en
2 m., Klein Eliensteeg.

den 28 October.

Clasina Elisabeth Capel, huisvr.
van Johannes Jacobus Tiesman,
52 j., Choorstraat.
Anthonie Patist, circa 4 j., aan
t Zand.
Gerrit Jan Kooijer, 4 j., St. Anna-
straat.
Nicolaas van Leeuwen, geh., 30 j.,
Varkenmarkt.

den 29 October.

Gerard Petrus van Rooijen, 8 m.,
buiten de Catharijnepoort.
Joannes Hardij, geh., 40 j., Lange
Rosendaal.
Jan Stekelenburg, ongh., 23 j.,
Mariastraat.
Conrad Osterwalder, 52 j., Hos-
pitaal.

den 30 October.

Arnolda Weerdenburg, 7 w.,
buiten de Tolsteegpoort.
Levenloos aangegeven Dochter van
Christiaan Hardie, Galekopsteeg.

den 31 October.

Theodora Mulder, 1 j. en 9 m.,
Nicolaïkerkhof.
Catharina Schumacher, 1 j. en 1
m., Korte Viesteeg.

Rebecca Cohen, 1 j. en 2 m.,
Brandsteeg.

Wilhelmina Berck, 1 j. en 4 m.,
Veenstraat.

Levenloos aangegeven Dochter van
Johannes Hardenbol, Keuken-
straat (Kreupelstraat).

Arie van Gorkom, geh., 79 j.,
Zandstraat.

OVERLEDENEN 133.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN:**

Doodgeboren.	4.	Transport.	113.
Stuipen.	7.	Borstziekte.	3.
Tering.	26.	Kinkhoest.	1.
Beroerte	3.	Slijmberoerte.	1.
Verval van krachten.	12	Het Vuur.	1.
Tanden.	4.	Borstkwaal.	8.
Zuur.	1.	Hersenontsteking.	1.
Water.	5.	Gevolgen van de kraam.	1.
Koortsen.	3.	Beenbederf in den rug.	1.
Klierziekte.	4.	Ontsteking in het hoofd.	1.
Zenuwkoorts.	3.	Het water in de borst.	1.
Mazelen.	41.	Stikzinking.	1.
	<u>113.</u>		<u>133.</u>

**HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:**

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	"	4	4.	Transport.	63.	46.	109.
Beneden het jaar.	16	7	23.	Van 50 tot 60 jaar.	2	3	5.
Van 1 tot 10 jaar.	32	28	60.	" 60 " 70 "	2	4	6.
" 10 " 20 "	2	3	5.	" 70 " 80 "	2	3	5.
" 20 " 30 "	8	2	10.	" 80 " 90 "	4	4	8.
" 30 " 40 "	2	2	4.	" 90 " 100 "	"	"	"
" 40 " 50 "	3	"	3.				
			<u>63-46-109.</u>				<u>73-60-133.</u>

VERKOCHTE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 8 October 1842, door den Notaris G. H. STEVENS.

De Opstal en Erfhuur van een zeer aangenaam gelegen Plei-
zertuin, groot 26 Roeden, 10 Ellen, waarin Tuinhuis, Koepel,
met Kelder en Bergplaats, gelegen binnen Utrecht, op het Bagij-
nen bolwerk, wijk H, N°. 325. Verkocht voor f 3,425.

Denzelfden datum, door den Notaris H. VAN OMNEREN.

Een Huis, Erf, Grond en Plaats, binnen Utrecht, aan de
Westzijde van de Schoutensteeg, wijk G, N°. 132. Verkocht voor
f 3,950.

Den 22 October 1842, door den Notaris M. WIGMAN.

Eene Huizinge, Erf en Grond, gelegen binnen Utrecht, aan de
Zuidzijde van de Voorstraat, wijk H, N°. 532. Verkocht voor
f 3,350.

Denzelfden datum, door den Notaris N. DE GRAAF.

N°. 1. Een Huis, met Kelder, Kuis en Grond, gelegen bin-
nen Utrecht, aan de Oostzijde van de Oude Gracht, nabij de Jans-
brug en Drakenburgsteeg, wijk G, N°. 41. Verkocht voor f 2,140.

N°. 2. Eene Kamer of Woning met Erf, staande en gelegen te
Utrecht, aan de Noordzijde van de Keuken- of Kreupelstraat, wijk
A, N°. 1023. Verkocht voor f 505.

Den 29 October 1842, door den Notaris G. H. STEVENS.

4 Bunders, 44 Roeden, 50 Ellen Bouw- en Weiland, gelegen
op Rapijnen en het IJsselveld onder Linschoten. Verkocht voor
f 2,070.

Denzelfden datum, door den Notaris B. BOERS.

N°. 1. Een Huis, met Erf en Grond, staande en gelegen te
Utrecht, aan de Noordzijde van de Varkenmarkt, wijk C, N°. 595.

N°. 2. Een Huis, met Erf en Grond, gelegen als boven, N°. 596.

N°. 3. Drie Stallingen, staande op het Erf onder N°. 1 ver-
meld, wijk C, N°. 594, 711 en 712. Te zamen verkocht voor
f 2,350.

N°. 4. Een Huis, met Erf en Grond, gelegen als boven, aan
de Zuidzijde van de Drieharingsteeg, wijk D, N°. 94. Verkocht
voor f 930.

N°. 5. 3 Bunders, 27 Roeden, 50 Ellen Weiland, gelegen in
drie stukken, in de Gemeente van de Maartensdijk of Oostveen,
bekend op het kadaster gemeente Oostveen, sectie D, N°. 185,
186 en 187. Verkocht voor f 2,250.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND NOVEMBER 1842.

GEBORENEN

op

den 1 November.

Christiaan, Z. van Abraham Hermanus van Rooij.

Maria Francina, D. van Peter Werdekker.

Johanna Hendrika, D. van Antonie Borman.

Hendrika, D. van Jacobus van Hardeveld.

den 2 November.

Cornelia Maria, D. van Gerard Willem Dekking.

Martinus Otto, Z. van Johannes Croes.

den 3 November.

Theodorus Johannes, Z. van Henricus Gijsbertus Tiburtius Maassen.

Cornelia, D. van Hendrik Lee-
man.

den 4 November.

Johanna Catharina, D. van Lambertus Arnoldus Overhof.

Anthonic Johannes, Z. van Johannes Bosschaert.

den 5 November.

Johanna Hendrika, D. van Johannes van Rooij.

Johanna, D. van Hermanus de Groot.

den 6 November.

Christina, D. van Pieter van Oostrum.

Gerrit, Z. van Gerrit van Dorssen.
Theodorus Gijsbertus, Z. van Willem Pastoor.

Wilhelmina Johanna, D. van Frans van der Vlis.

Jacoba Geertruida, D. van Nicolaas Hemken.

Johanna Maria, D. van Izak Jongbloed.

Adriana Maria, D. van Antonius van den Heuvel.

den 7 November.

Wilhelmina, D. van Wilhelmus Jansen.

Anna Petronella, D. van Willem de Graaff.

den 8 November.

Johannes Cornelis, Z. van Theodorus Janssen Steenberg.

Hendrikus, Z. van Joannes Broc-
re.

Adrianus, Z. van Andries Henderik van der Schaft.

Petrus, Z. van Wilhelmus Maar-
seveen.

Wilhelmina, D. van Weerdenaar
Lith,

Wilhelmina Magdalena Christina,
D. van Gerardus Oudendammer.

Wilhelmina Johanna Alida, D. van
Pieter Cornelis de Fuijk.

den 9 November.

Willem Hendrik Cornelius, Z.
van Hendrik Vredendaal.

Cornelia Anna Jacoba, D. van
Mr. Jan Ignatius & Daniël Nep-
veu.

Johanna Wilhelmina Helena, D.
van Coenraad van der Horst.

Cornelia, D. van Johannis Lus-
sere.

Maria Louisa, D. van Cornelis
Ferree.

den 10 November.

Dina, D. van Christophorus Win-
tershove.

den 11 November.

Willem, Z. van Johannes Nahuij-
sen.

Maria, D. van Thomas Scherpen-
zeel.

Julius Johannes, Z. van Joseph
Vürtheim.

Emilie Sophie, D. van Johannes
Visscher.

den 12 November.

Anthonie, Z. van Anthonie van
Maanen.

Juliana Alberta, D. van Lamber-
tus Tragter.

Christoffel Alexander, Z. van Jo-
hannes Christoffel Paap.

den 13 November.

Maria Helena, D. van Christianus
Kersten.

Maria Petronella Cornelia, D. van
Jacobus van Nues.

Wilhelmina, D. van Hendrik van
Oostrom,

den 14 November.

Gerrit, Z. van Arie Rijsdam.

den 15 November.

Alida Catharina, D. van Nicolaas
Abrahamse.

Jacobus Arie Johannes, Z. van
Bernardus Linssen.

den 16 November.

Hermanus, Z. van Joannes Leo-
nardus Jacobus van Nicuwkas-
teel.

Jan Martinus, Z. van Anthonie
Rijnsburg.

Maartje Dirkje, D. van Gerardus
Dreverman.

den 17 November.

Cornelia, D. van Cornelis van
Zijl.

Geertruij, D. van Willem Arnol-
dus van Veen.

Egbertus, Z. van Thomas Jacobus
van Stappershoef.

Catharina Helena, D. van Rijk
Schock.

Carel Jacobus, Z. van Carel Hen-
drik Ginkel.

den 18 November.

Johannes Coenraad, Z. van Jacobus Beijrends.
 Jacobus Franciscus, Z. van Jan Soesbergen.
 Christianus Gerardus, Z. van Gerardus Wilhelmus van Rossum.
 Dirk, Z. van Dirk Troun van der Vliet.
 Catharina Martha, D. van Jan Anthonie van Housselt.

den 19 November.

Theodorus Wijnandus, Z. van Joannes Henricus Heesen.
 Evert, Z. van Aart van Soest.
 Hendrikus Franciskus, Z. van Theodorus Albers.
 Cornelia, D. van Joannes van Praag.

den 20 November.

Wilhelmina Adalia, D. van Jan Vreeswijk.

den 21 November.

George Willem, Z. van Georg Valentijn Burkert.
 Dirk Govert, Z. van Jan van Luijn.
 Anna Maria, D. van Jan Lodewijk Broskij.
 Willem Frederik, Z. van Barent Johannes Vermeulen.

den 22 November.

Frederica, D. van Jacob Groenhuijse.
 Anthonie, Z. van Anthonie van Maurik.

Hillegonda, D. van Cornelis Hardebol.

Maria Jakoba, D. van Jakobus Branswijk.

Maria Theodora, D. van Baltus Winterberg.

den 23 November.

Lodewijk Pieter, Z. van Jacobus van Beest.

Adriana Frederika Elisabeth, D. van Frederik Altena.

Caroline, D. van Thomas Ollis.

Adriana Geertruida, D. van Julianus Ente.

Wijnanda Adriana, D. van Joseph Gerrit Broeder.

den 24 November.

Gerardus Cornelis, Z. van Gerardus van Tussenbroek.

Jacobus, Z. van Petrus Johannes Clemens.

Maria, D. van Hendrik Stekelenburg.

den 25 November.

Jacobus Frederik, Z. van Jan Arend Oxener.

Carolina Geertruida, D. van Carolus Wilhelmus Hoegen.

den 26 November.

Wilhelmina Cornelia, D. van Martinus Bakker.

Anthonia Petronella, D. van Cornelis Henricus van Dam.

Maria Hendrika, D. van Pieter de Haan.

Johanna, D. van Johannes Fitski.

den 27 November.

Abraham, Z. van Mozis Nathan
Schepp.
Cornelia, D. van Geurt van Kuijk.
Gerardus Bernardus, Z. van Fran-
ciscus Odijk.

den 28 November.

Maria Magdalena, D. van Maarten
Boer.
Anna Alberta Gerarda, D. van
Christiaan Leffef.
Wilhelmina, D. van Willem Hoon-
akker.
Johannes, Z. van Arnoldus van
Lingen.
Margaretha Geertruida, D. van
Willem van Stokkum.

den 29 November.

Arnoldus Abraham, Z. van Ar-
noldus Wagenaar.

Johanna, D. van Barend Willem
van der Velden.

Johanna Jacoba, D. van Cornelis
Marce.

Wilhelmina, D. van Leendert van
Kasteel.

Alberta, D. van Joannes Vier-
hout.

Henrietta, D. van George Halin.

Johannes Theodorus Jacobus, Z.
van Johannes Jacobus Aarssen.

den 30 November.

Georg Philip, Z. van Georg Philip
Gottlieb.

Philippus, Z. van Pieter Jacobus
Marchal.

Dirk, Z. van Josephus de Rooij.

Hendrika Maria, D. van Corne-
lis Quint.

GEBORENEN 117, waaronder 10 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 2 November.

Willem van Manrik en Catharina
van Dam.
Nicolaas van Dokkum en Gijs-
berta Cornelia van Wildernis.
Arie Rozboom en Janna van
Zetten.
Fredericus Cornelius Giovanelli en
Antonia van den Akker.
Christiaan Verkroost en Maria van
Rossum.

Hermanus van der Heijde en Ma-
ria Antoinetta Nieuwenhuijsen.

Jacobus Schöffel, weduenaar en
Anna de Haas.

Johannes Braaij, weduenaar en
Johanna Petronella Lorette.

Jan van Elk en Alida van Gelder.

Gijsbertus Gerhardus van Heumen
en Christina Compier.

David Buitenweg, weduenaar en
Cornelis Nielsen.

Gerardus Hendricus van der Stroom
en Alberdina Adriana de Groot.
Nicolaas van Bentem en Maria
Hendrika Wischhoff.

den 9 November.

Jacobus de Bruijn en Naatje van
Lochem.
Hendrik Staal en Cornelia van
Maarschalkerweerd.
Johannes van Maurik en Antho-
nia de Groot.
Gerardus Linnebank, weduenaar
en Neeltje Gram.
Jacob van der Heij, weduenaar
en Dirkje van der Horst.
Gerrit Lokhorst, weduenaar en
Sofia Jacoba van Beusichem.
Wilhelmus van der Kuyl en Adri-
ana Maria Pieterella Kroese,
weduwe.

den 16 November.

Cornelis Schoonhoven en Alida
Brouwer.
Henricus Snee en Catharina Maria
Frederica Augustina van de Post-
hoorn.
Michiel de Groot en Geertrudis
van Oostveen.
Johannes Franciscus Henricus
Meeuws en Elisabeth Richel.
Willem Brans, weduenaar en
Maria Berkestijn.
Gerardus van der Hork en Anna
Catharina Maria Daris.
Willem Peereboom en Willemina
Smit.
Jacobus Coesemans, weduenaar
en Pieternel Johanna Everaars.

Johannes van Dam en Maria
Sturkenboom.

Cornelis van Lingen en Pieterella
Oostveen.

Jan Veer en Johanna van Dijk.

den 23 November.

Bartholomeus Daagen en Gertruij
Cornelia van den Brink.
Adrianus van Dillen en Cornelia
Gerarda Huijgens.
Gerardus van der Vlis en Antonia
Cornelia Jansen, weduwe.
Hendrik van Luijn en Jacoba
Maria Veenbrink.
Bernardus de Cruijf en Johanna
van Balkom.
Johannes Petrus Bruininck en
Johanna van der Linden.
Hendrik van der Weide en Naatje
Ohm.
Cornelis Wilhelmus Bogaerd en
Neeltje van de Voorn.
Pieter van Zutphen, weduenaar
en Anna Hendrina Hollensteijn.
Otto Verhoeven en Cornelia Wil-
lemina Johanna Kuijper.

den 24 November.

Johan Reinhard Seilberger, wed.
en Susanna Johanna Elisabeth
Steenhuisen.

den 30 November.

Andries Sternheim en Elisabeth
van Wijnbergen.
Johannes Vlok en Hendrica Klein.
Dirk Hendricus Roep en Anna
Geertruij Keksch.

OVERLEDENEN

o p

den 1 November.

Thomas Dirk van Loeve, 1 j. en 3 m., Haverstraat.
 Cornelia Fulker, 1 j. en 10 m., Vischmarkt.
 Petronella Johanna van Baaten, 2 j. en 2 m., buiten de Tolsteegpoort.
 Hessel Leendert Scheepmaker, 1 j. en 4 m., in de Twijestraat.
 Petrus Visser, 2 j. en 6 m., Florasteeg.
 Herman van der Schaft, 4 m., Nicolaisteeg.

den 2 November.

Cornelus Josephus Jacobus Wouters van Dalme, wed., 74 j., Korte Nieuwstraat.
 Hendrina Gijsbertha van Zadelhoff, wed. Jurjen Jansen, 59 j., buiten de Catharijnepoort.
 Klaas Jan Cuperus, geh., 42 j., te Amsterdam.
 Wilhelmina Jacoba van den Heuvel, 4 j. en 9 m., Nicolai kerkh.

den 3 November.

Regina Covenant, wed. Cornelis de Groot, aan de Walsteeg.
 Gerrit Stam, geh., 82 j., buiten de Wittevr. poort.
 Pieter Dunnewijk, 2 j. en 6 m., Achterstraat.

den 4 November.

Laurens Heijman, geh., 37 j., Groenesteeg.
 Jan Jacob Maigret, 2 j. en 3 m., buiten de Weerd.
 Johannes Anthonius Korndorffer, 4 m., Groenesteeg.
 Johannes van Dulst, 2 m., buiten de Tolsteegpoort.
 Johannes Hendrikus Ernst, 13 d., Mijlpoort.

den 6 November.

Hendrica Martijntje Johanna Scheepmaker, 1 j. en 4 m., in de Twijestraat.
 Jenneke Deliana Kalkhoven, huisvrouw van Johannes Carel van den Broek, 56 j., in de Twijestr.
 Hillegonda Rijnders, wed. Andries Niemans, 76 j., in het Gereformeerd Oude Mannen- en Vr. Huis.
 Johannes Hubertus Verhoeven, 4 j., Achterweg.
 Hendrikus Philippus Jacobus Hol, 5 m., Elisabethstraat.
 Levenloos aangegeven dochter, (onecht).
 Jan Kea, geh., 50 j., buiten de Catharijnepoort.

den 7 November.

Jannetje van 't Veld, ong., 31 j., onder de Linden.

Maria Pheiffer, wed. Johannes
Versteeg, 64 j., Stroosteeg.

Levenloos aangegeven dochter van
Gijsbertus Wilhelmus Zwaan,
Grocnesteeg.

Alexander de Blaauw, weduwen.,
78 j., buiten de Weerd.

Frederik Schoonheim, 2 j. en 7
m., buiten de Wittevrouwenp.

Johannes van Weede, 2 j. en 6
m., Nicolaisteeg.

Levenloos aangegeven Zoon van
Bart van Elsen.

Jacobus Jansen, 8 m., aan het
Zand.

Teunisjen Teunis, huisvr. van
Johannes Hardebol, 38 j., Keu-
kenstraat.

Maria Johanna Remkes, 6 w.,
Pelmolen.

den 8 November.

Gijsbert Hendrik Capoen, 1 j. en
8 m., Steenweg.

Jan Lagerwei, 1 j., Rijnstraat.

Maria Ante, wed. van Theodorus
Bos, 74 j., buiten de Weerd.

den 9 November.

Hendrika Wilhelmina Alida van
Ettinger, 4 m., Boterstraat.

Pieter Oostinje, ongh., 47 j.,
Culenborg.

Jacobus Johannes Maarseveen, 1
j. en 5 m., buiten de Weerd.

Johan Constand Nicolaas Driessen,
10 m., Willemskazerne.

Maria Cornelia van der Wurf, 3
w., buiten de Wittevr. poort.

Cornelia Stoutenburg, huisvr. van
Frans Jacobs, 40 j., aan de Bre-
gittestraat.

den 10 November.

Coenradus Voest, ongh., 67 j.,
Vissersteeg.

den 11 November.

Franciscus Blok, 64 j., Stroosteeg.

Arie Gijbels, geh., 66 j. en 10
m., Steenweg.

Herman Rottach, 40 j., Hospi-
taal.

den 12 November.

Derkje Wilhelmina Wagenrood, 11
m., Vredenburg.

Joseph Kitz, 3 m., Vreeburg.

Mijntje van Rooijen, wed. van
Anthonie van den Brink, 50
j., Zandstraat.

den 13 November.

Cornelis van der Bijl, geh., 63
j., Lange Lauwerstraat.

den 14 November.

Levenloos aangegeven Zoon van
Hubertus Oswaldus van Munster,
buiten de Wittevr. poort.

Elbert de Graaf, 15 j., buiten de
Weerd.

Naatje Herber, ongh., 22 j.,
Steenweg.

Leonardus Bruijnck, geh., 76
j., Grocnesteeg.

Joanna Jacoba Petronella Cohu,
ong., 21 j., Zadelstraat.

Marinus Johannes Dolmans, 4 j.
en 3 m., Steenweg.

Petronella de Ridder, 8 j., buiten
de Weerd.

den 15 November.

Mr. Hermannus Arntzenius, wed.,
77 j. en 7 m., Kr. N. Gracht.

Maria Arlaud, ongeh., 78 j., bui-
ten de Wittevr. poort.

den 16 November.

Jan Wijnand Ignatius Ram, ong.,
53 j. en 10 m., Kromme N. Gr.

Johanna Kippersluijs, 1 j. en 6
m., buiten de Wittevr. poort.

Jacobus Wirds, 2 j. en 6 m., Ach-
terstraat.

Johannes Broere, 7 j., buiten de
Weerd.

den 17 November.

Jacoba van Us, 8 w., Groenesteeg.

Willem Leeuwensteijn, 26 j., Hos-
pitaal.

den 18 November.

Levenloos aangegeven Zoon van
Alexander Koch, Lange Sme-
steeg.

Santje Herschel, huisvr. van Har-
tog Pinto, 48 j., Hekelsteeg.

Adriana Matthijssen, 3 j. en 6 m.,
Magdalenasteeg.

Cornelia Helena van der Veer,
6 w., Koningsteeg.

Hendrik van Schroon, 3 m., bui-
ten de Weerd.

den 19 November.

Cornelis Johannes van Welber-
gen, 3 m., Lijnmarkt.

Tjeerk Antonius Amerika, 22 j.,
Hospitaal.

Maria Francina Hendriks, 5 w.,
Pauwsteeg.

Abraham Ockeloen, weduwen., 57
j., Nieuwe Gracht.

den 20 November.

Cornelia Maria Dekking, 18 d.,
Oudkerkhof.

Maria de Kruijff, 5 m., buiten
de Weerd.

Hubertus van Leusden, 11 m.,
Breedstraat.

Johannes Dievenbach, 37 j., Stroo-
steeg.

Albertus Johannes van Hees, 3 j.
en 11 m., Molensteeg Zt.

Thérèse Dégabrielle, wed. Louis
de Linsky, 76 j., achter Kla-
renburg.

Adriana Sluijk, ongeh., 40 j.,
buiten de Catharijnepoort.

den 21 November.

Hendrika Johanna Casparina Haus,
4 m., Geertruidakerkhof.

Elselina van Rooijen, ongeh., 32
j., Weesbrug.

Maria Johanna Stulting, 11 j. en
4 m., Biegittestraat.

den 22 November.

Gerrit van Bentum, geb., 59 j.,
Geertruidakerkhof.

Lambertus Welling, 7 m., Bei-
jerbrug.

Hendrika Pikker, 4 j. en 6 m.,
buiten Tolsteeg.

Gerarda Grootejasper, huisvr. van
Anthonie van Liefland, 40 j.,
Zandbrug.

den 23 November.

Jansje Kooiman, ongh., 74 j.,
Ger. Oude Mannen- en Vrouwenh.
Rachel Sutro, 1 j. en 3 m., Vin-
kenburgsteeg.

Alida Korf, ongh., 78 j., St.
Agnitastraat.

Levenloos aangegeven Dochter van
Louis Schreiber, buiten de Ca-
tharijnepoort.

den 24 November.

Willem van Hoorn, 1 j. en 4 m.,
Tuchthuissteeg.

Michiel Hermanus Maarschalk-
weerd, 1 j. en 2 m., in de Twije-
straat.

Albertus van Schaik, weduwen.,
80 j., Watersteeg.

Johanna den Roode, 9 m., bui-
ten de Weerd.

den 25 November.

Anthonia Batenburgh, wed. Ger-
rit Kraanwinkel, 68 j., Lange
Nieuwstraat.

Hendrik Graskamp, weduwen.,
87 j., aan de Vischmarkt.

Karel Jacobus Monnee, ongh.,
18 j., Geertruidasteeg.

Dirk Tulp, 11 m., buit. de Weerd.

den 26 November.

Christina Jansen, ongh., 89 j.,
aan de Heerenstraat.

Jan de Ridder, geb., 51 j., buiten
de Wittevr. poort.

Michiel de Meijer, ongh., 20 j.
en 4 m., Geref. Burger Weesh.

den 27 November.

Wilhelmina Verlook, wed. Dirk
Wolsing, 80 j., Abraham Dole-
steeg.

Lambertus Cornelis van Meen-
gen, weduwen., 75 j., aan de
Heerenstraat.

Wilhelmina Maria Korvezce, 4
w., Korte Elisabethstraat.

Willem Frederik Vermeulen, 6 d.,
Rietsteeg.

Cornelia du Boeuff, wed. Gerardus
Hubertus van Woerden, 68 j.,
Muntstraat.

den 28 November.

Frans Frederik Schultekamp, 1 j.,
Schalkwijksteeg.

Wilhelmina de Bruijn, 6 w., Bo-
terstraat.

Clara Wessels, ongh., 83 j., aan
de Bregittenstraat.

Elizabeth Haringa, ongh., 23 j.,
Hekelsteeg.

Anthonia Koopman, wed. Jan God-
schalk, 78 j., Boterstraat.

Abraham Schepp, 1 d. en 20 ur.,
Varkenmarkt.

Richardus Verhaar, 1 m., Malie-
baan.

Maria Lamberts, huisvr. van Wil-
lem Otto, 76 j., Veenstraat.

Samuel Pieter Dauvellier, 56 j.,
Schuttersteeg.

Johanna Middelkoop, wed. Corne-
lis de Haan, 62 j., buiten de
Catharijnepoort.

den 29 November.

Gerrit Rijsdam, 15 d., Elisabeth-
straat.

Grietje van der Kaaij, huisvr. van
Willem Willemsen, 74 j., Keu-
kenstraat.

Jan Odijk, 6 m., buiten Tolsteeg.

Johanna Geertruida van Doorn,
wed. Dirk Molenkamp, 84 j., in
de Smeetoren.

Hendrik van der Hoek, 11 m.,
Kleine Eliensteeg.

Johanna Zweers, 4 m., Riet-
steeg.

den 30 November.

Leentje Manheim, 3 m., Brandsteeg.

Soetje Kok, huisvr. van Hendrik
Molenaar, 51 j. en 8 m., buiten
Tolsteeg.

Levenloos aangegeven Dochter van
Johannes Wilhelmus Gommich,
Vischmarkt.

Anna Maria Philippi, 4 j. en 9
m., Achter het Vleeschhuis.

Catharina Spithout, wed. Johannes
Burgerhoud, 82 j., Koestraat.

Gijsberta Bregard, ongeh., 78 j.,
Geref. Oude Mannen- en Vrou-
wenhuis.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN :**

Doodgeboren.	7.	Transport.	113.
Verval van krachten.	20.	Slijmziekte.	3.
Stuipen.	19.	Hersenontsteking.	1.
Tanden.	4.	Gevolgen van de kraam.	1.
Mazelen.	14.	Klierziekte.	2.
Waterzucht.	9.	Loungontsteking.	1.
Koortsen.	1.	Kwaadsappigheid.	1.
Slijmberoerte.	2.	Darmontsteking.	1.
Consumptie koorts.	1.	Bloedspuwing.	3.
Beroerte	5.	Beenbederf.	1.
Borstziekte.	6.	Zenuwkoorts.	2.
Tering.	21.	Water in de borst.	1.
Zuur.	3.	Leverziekte.	1.
Kanker.	1.	Bloedstorting.	1.
	<u>113.</u>		<u>132.</u>

**HET GETAL DER JAREN , HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN , IS ALS VOLGT :**

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	3	4	7.	Transport.	49.	41.	90.
Beneden het jaar.	18	15	33.	Van 50 tot 60 jaar.	6	4	10.
Van 1 tot 10 jaar.	17	10	27.	» 60 » 70 »	4	4	8.
» 10 » 20 »	2	2	4.	» 70 » 80 »	6	10	16.
» 20 » 30 »	4	3	7.	» 80 » 90 »	3	5	8.
» 30 » 40 »	2	3	5.	» 90 » 100 »	»	»	»
» 40 » 50 »	3	4	7.				
	<u>49</u>	<u>41</u>	<u>90.</u>				<u>68-64-132.</u>

VERKOCHE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 12 November 1842, door den Notaris

C. J. NAGTGLAS.

Een Huis en Erf, staande binnen Utrecht, in de Predikheerenstraat, wijk H, N°. 449. Verkocht voor f 1200.

Den 19 November 1842, door den Notaris

K. J. SLAET.

Eene Huizinge, Erve en Grond, staande binnen Utrecht, aan de Westzijde van de Oude Gracht, nabij de Vollerbrug, wijk B, N°. 77. Verkocht voor f 2,500.

Naamlijst

DER

GEBORENEN, HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN
BINNEN UTRECHT, IN DE MAAND DECEMBER 1842.

GEBORENEN

op

den 1 December.

Johan Balthazar, Z. van Johan
Fredrik Goettsch.
Johannes Pieter, Z. van Johannes
Frederik Ferdinand Hartwich.
Eduard Alexander, Z. van Hendrik
de Kievd.
Hendrika Anthonia, D. van Chris-
tian Willem Eschler.
Johannes Carel, Z. van Pieter Dirk
Christiaan Luca.

den 2 December.

Adrianus Gerardus, Z. van Adria-
nus van Dillen.

den 3 December.

Arie, Z. van Jacobus van de Bilt.
Johannes Franciscus, Z. van Jan
Antonij Rijntjes.

den 4 December.

Adrianus, Z. van Hermanus Gres-
nigt.
Dirk Jan, Z. van Johannes Gijbels.
Willem Hendrik, Z. van Willem
Hendrik de Jong.

den 5 December.

Rijk Pieter, Z. van Cornelis Grif-
foen.
Maria, D. van Jan Molenaar.

den 6 December.

Hendrik, Z. van Hendrik Goud-
riaan.
Gerrit, Z. van Petrus van den
Bogaart.
Gerardus Hendrikus, Z. van An-
tonie Oosterhout.
Daniel Nicolaas, Z. van Anthonius
Franciscus van Es.

den 7 December.

Hendrika Maria, D. van Gerardus
Degens.
Arnoldus Hendrikus, Z. van Ar-
noldus Pouw.
Willem, Z. van Cornelis de Groot.
Hendrika, D. van Pieter Bomer.

den 8 December.

Catharina Carolina, D. van Cor-
nelis Nab.
Tijmen, Z. van Jan van Wierst.
Aaltje Elisabeth en Jacobus Arnol-
dus, D. en Z. van Arnoldus
Jacobus Sutherland.
Gerrit Isaak, Z. van Gerrit Isaak
Godart.
Antje Gerarda, D. van Johannes
Roelofs.

den 9 December.

Anthonie, Z. van Joannes Adria-
nus Boksteijn.

Anthonie Adrianus Matthijs, Z.
 van Matthijs van Geelen.
 Johanna Adamina, D. van Jacobus
 Hanckamp van Harinxma.
 Dirk, Z. van Gerrit Jan Wolsing.
 Barbara Johanna, D. van Adrianus
 Oderom.

den 10 December.

Jacoba Johanna, D. van Leonardus
 Neerings.
 Johannes Gerardus, Z. van Gerar-
 dus Wiekenkamp.
 Willem Christiaan, Z. van Alex-
 ander Christiaan Ullm.

den 11 December.

Frederik Johan Benjamin, Z. van
 Jacobus Johannes Cornelis Kruls.

den 12 December.

Wilhelmina Anna Isidora Johanna,
 D. van Jan van der Hulst.
 Anna, D. van Jan Cornelis Voogd.
 Coenraadt Andries en Alexander,
 Zonen van Coenraadt Andries
 Philips.

den 13 December.

Clasina, D. van Gerardus Velt-
 huijsen.
 Hendrika Martina, D. van Abra-
 ham van der Slot.

den 14 December.

Willebrordus, Z. van Cornelius
 van den Wijngaart.
 Johanna Maria, D. van Joseph
 Wijnen.
 Anthonia, D. van Johannes Bom.
 Arnoldus Adrianus, Z. van Wil-
 helmus Oostveen.

den 15 December.

Marinus, Z. van Joannes Malhu,
 Johanna, D. van Johannes van
 Schaik.
 Evert, Z. van Melis Wallenburg.

den 16 December.

Pieter, Z. van Gerardus Wenncker.

den 17 December.

Hermanus, Z. van Johannes van
 Lent.
 Maria, D. van Anthonius van
 Schaik.
 Jacobus, Z. van Cornelis van der
 Steen.
 Petronella Josina, D. van Johan-
 nes van Maarle.
 Petrus, Z. van Jacobus Christianus
 Langlois.
 Jan, Z. van Anthonij de Bondt.

den 18 December.

Dirk Anthonius, Z. van Bernardus
 Hermanus Bals.
 Franciscus, Z. van Franciscus
 Verheuvcl.
 Johanna, D. van Willem van Mil-
 tenburg.
 Thedora, D. van Cornelius Rijken.

den 19 December.

Bastiaan, Z. van Willem Jongerius.
 Christoffel, Z. van Christoffel
 Lantzaat.
 Johannes, Z. van Johannes Ver-
 donk.
 Metje, D. van Teunis van de
 Bunt.
 Hendrik Gosuinus, Z. van Hen-
 drik Brinkman.

Albertus, Z. van Willem Hendrik
Molijn.

Willem, Z. van Willem Castrop.

Johannes, Z. van Jan Willem de
Groot.

Wilhelmina, D. van Theodorus
van Doorn.

den 20 December.

Johanna, D. van Philip Ooms.

Maria Elisabeth, D. van Jacobus
Coenraad Waal.

Hendrika Willemina Geertruij, D.
van Dirk Huigen.

Dirk, Z. van Albertus van Sta-
veren.

den 21 December.

Cornelia, D. van Bernardus van
der Linden.

Cornelis Jan, Z. van Livius Petrus
van den Broek.

Johannes Hendrikus, Z. van Da-
niel Peter Neu.

Johannes, Z. van Joannes Huiskes.

Carel Martinus, Z. van Thomas
Essenberg.

den 22 December.

Johannes Hendrik, Z. van Hen-
drik Jacobus van Eldik.

Anna, D. van Cornelis Oostveen.

Jacobus, Z. van Hendrikus van
Rooijen.

Elisabeth, D. van Benjamin Bos.

den 23 December.

Elisabeth, D. van Philip Wilhelm
Malcomesius.

Clasina, D. van Cornelis Zigman.

Maria Christina, D. van Evert
Jan van Dauren.

Petronella Elisabeth, D. van Pe-
trus Johannes van den Bosch.

den 24 December.

Bartholomeus Johannes, Z. van
Johannes Wilhelmus Andries
Mittelbeck.

den 25 December.

Jacob, Z. van Mattheus van den
Dorpe.

Johanna Hermina, D. van Teunis
van Tellingen.

Jacobus Lambertus, Z. van Theo-
dorus Nicolaas Schouten.

Hendrik Johannes, Z. van Jacobus
van Hasselt.

Gerhardus, Z. van Gerhardus
Oostveen.

Gerarda Hendrika, D. van Joannes
Antonius Willemsen.

den 26 December.

Gerarda Louisa, D. van Louwerens
Meulenbeck.

Gerrit, Z. van Gerrit van Rijn.

Dirk Hendrik, Z. van Coenraad
Bakhuijs.

den 27 December.

Wilhelmus Johannes, Z. van Cor-
nelis de Rijk.

Frederika Christophina Henriëtte,
D. van Gualtherus Johannes

Constantinus van Zijl de Jong.

Jacobus Johannes, Z. van Joannes
van Rooijen.

Frederik, Z. van Michiel Nicolaas
Beijer.

Willem, Z. van Willem Mulder.

den 28 December.

Catharina Johanna Elisabeth, D.
van Mr. Pieter Maria de la Court.
Maria, D. van Ellis Weijman.

den 29 December.

Michiel, Z. van Cornelis Koot.
Johanna Maria, D. van Bernardus
Hofman.

Hermanus, Z. van Lucas Blankers.
Cornelia, D. v. Christiaan Flentge.
Elisabeth, D. van Bernardus van
Schaik.

Johannes Thomas, Z. van Wille-
brordus Gijsbertus de Rijk.

den 30 December.

Johannes Arnoldus, Z. van Gerrit
Nieuwersteeg.

Nicolaas, Z. van Louis de Bruin.
Catharina, D. van Albertus Ste-
phanus Meijers.

Petrus Hendrikus, Z. van Henri-
cus Cornelius Blom.

den 31 December.

Petronella, D. van Wouter van
der Vorst.

Alida, D. van Jan Joseph Justus
de Heij.

Petrus, Z. van Jacobus van Nus.

GEBORENEN 126, waaronder 10 Onechten.

VOLTROKKEN HUWELIJKEN.

o p

den 7 December.

Steven Elsendoorn en Willemijntje Gadilla.

Franciscus van Zutphen, weduwnaar en Maria Helsdingen.

Gerardus Wenneker en Cornelia Schuurman.

Gerrit Beumer, weduwnaar en Frederica Pieterse.

Abram van der Kroon en Hendrika van Rossum.

den 8 December.

Jan Carel Hinlopen en Emilia Jacoba Bichon Visch.

den 9 December.

Arij Johannes de Bruijn en Charlotte Wilhelmine Benoist.

den 14 December.

Arij Nepes en Elisabeth Westerman.

Johannes Botzen en Keegje Klein.

Salomon Salomon en Betje Schuitemvoerder, weduwe.

Antonie Willem Schok, weduwnaar en Geertruida Jörg.

Cornelis van Bree en Johanna Margaretha Drijver.

George Freni en Elisabeth Frederika van Loo.

Antonie de Kruijf en Geertruij van Dijk.

den 28 December.

Emile Henri Roland en Margaretha Johanna van de Weijer.

Hendrik Lagerweij en Anna de Iles, weduwe.

Jan Rowaan en Risina van Zwol.

Andries van Zutphen en Geertjen de Ruiter.

Hendrik Jansen en Frederica Jansen.

Jan Jacob Martens en Jannigje Gentenaar.

den 29 December.

Jan Carel de Wit en Maria Wilhelmina Chevalier.

TE ZAMEN 21 PAREN.

OVERLEDENEN

op

den 1 December.

Gerrit Vermeent, ongh., 40 j.,

Oude Rhijn.

Geertruida Kaspers, 1 j. en 5 m.,

Kort Rosendaal.

Abraham Samuel van Hengelaar,

ongh., 25 j., Geertruidasteeg.

Levenloos aangegeven Dochter van

Albert van Schaik, Lollestraat.

Levenloos aangegeven Dochter (on-
echt).*den 2 December.*

Wilhelmus de Graaf, geh., 33 j.,

buiten de Weerd.

Levenloos aangegeven Zoon van

Odilius Aleijdis Josephus Robert,

buiten de Tolsteeg.

Levenloos aangegeven Dochter van

Wouterus van Hennekeler, bui-
ten de Weerd.*den 3 December.*

Levenloos aangegeven Zoon van

Gijsbertus Smit, buiten de Weerd.

Carolina Henrietta Bertram, wed.

Louis Robert, 72 j., Heerenstr.

den 4 December.

Jacoba Everaars, ongh., 31 j.,

Kleine Eliensteeg.

Wilhelmina Johanna van der Vlis,

4 w., Choorstraat.

Johanna Streumer, wed. Bernar-

dus van Hoorn, 88 j., Pelmolen.

Levenloos aangegeven Zoon (on-
echt).Levenloos aangegeven Zoon van
Willem Houtzagers, buiten de
Weerd.Huberta van Leeuwen, 5 m.,
Watersteeg.Machtelina van Bentem, ongh.,
36 j., Zwaansteeg.Dora Hammersma, ongh., 23 j.,
Muntstraat.*den 5 December.*Antoinetta Maria van Veen, 4 m.,
Bakkerbrug.Andries Hol, ongh., 42 j., bui-
ten de Weerd.Hendrik Joannis Osti, weduwe-
naar, 49 j. en 8 m., Kromme
Nieuwe gracht.Adriana Houdijk, wed. Petrus
Struijens, 84 j., Pauwsteeg.Jan Cornelis van der Schroeff,
weduwenaar, 80 j., buiten de
Weerd.*den 6 December.*Clasina Grimmelikhuisen, ongh.,
23 j., Nieuwe gracht.Hendrina Regardina van Lummel,
ongh., 20 j., aan den Drift.Pieter Cornelis Guillamo Kamper-
dijk, 2 m., St. Jansbrug.*den 7 December.*Christiaan Kunstler, 18 j., buiten
de Weerd.

Hendrik Kok, 60 j., buiten de Tolsteeg.

Maria Verkerk, wed. Hendrik Strik, 87 j., buiten de Witte vrouwenpoort.

den 8 December.

Margaretha Cornelia Zur Haar, 1 j. en 5 m., Willemskazerne.

Jan Abraham van Meegersen, geh., 59 j., Elisabethstraat.

Johanna Brunink, 1 j. en 6 m., buiten de Weerd.

Geertruijda van Zijl, ongeh., 21 j., Lange Nieuwstraat.

Augustinus Cornelis Jacobus van der Kleef, 1 j. en 5 m., Lijmarkt.

Johannes Carel Luca, 8 d., Korte Nieuwstraat.

den 9 December.

Henricus Degens, circa 11 m., Magdalenasteeg.

Johannes Theodorus Jacobus Aarsen, 10 d., buiten Tolsteeg.

Helena Bik, 3 m., Weesbrug.

Levenloos aangegeven Dochter van Gerardus Glissenaar, buiten Tolsteeg.

Jan Hom, ongeh., 70 j., buiten de Witte vrouwenpoort.

den 10 December.

Levenloos aangegeven Dochter van Hendrikus Dominicus Lindsen, aan de Hoogt.

Levenloos aangegeven Dochter van Joannes de Rijk, buiten de Weerd.

den 13 December.

Theodorus de Rijk, 2 j. en 7 m., buiten de Weerd.

Levenloos aangegeven Zoon van Michiel Adriaan van Koetsveld van Ankeren, St. Jansdam.

den 14 December.

Maria Petronella Hoencamp, 2 j. en 9 m., Tuchthuissteeg.

Jan Peter Schonenberg, 1 j. en 4 m., Varkenmarkt.

Wijnanda Susanna Maria van der Vlis, 2 j. en 6 m., in de Choorstraat.

Catharina Hertog, 5 m., Zandstraat.

Ludovica Antonia Lonaaris, huisvr. van Andries van Lint, 44 j., Jafferstraat.

den 15 December.

Cornelis van Doorn, geh., 84 j., Zandbrug.

Maria Lambregts, ongeh., 83 j., Achter Clarenburg.

Aalbert Knikmap, 6 j. en 11 m., in de Walsteeg.

Antje Noppen, huisvr. van Gerardus Glissenaar, 32 j., buiten Tolsteeg.

Gerardus Johannes Aloisius Berendsen, 1 j. en 9 m., Potterstraat.

den 16 December.

Johanna Bosch, wed. Adrianus de Koff, 78 j., Zuilensteeg.

Jannetje van Gelder, wed. Simon Salomon Manheim, 61 j., Brandsteeg.

Theodora Degens, huisvr. van Hendrik Mulder, 54 j., Koestraat.

den 17 December.

Wilhelmus Fisa, geh., 47 j., Stroosteeg.

Johann Anton Lessig, geh., 64 j., buiten de Catharijnepoort.

Maria Catharina Axmacher, ongeh., 75 j., Nieuwe gracht.

Jan van Nieuwcasteel, geh., 68 j., Groenesteeg.

den 18 December.

Lambertus van Meeverden, 6 j. en 6 m., Stroosteeg.

Agatha van Kuijlenburg, 4 j. en 10 m., buiten de Wittevrouwenpoort.

Frans Flantua, 3 m., Watersteeg.

Maria Francisca Holthuijzen, huisvr. van Willem van Nieuwenhuijzen, 59 j., Lange Lauwerstraat.

Johannes Jacobus van Piggelen, 3 m., St. Agnietestraat.

den 19 December.

Petronella Aletta de Marie, 13 j. en 7 m., Achterstraat.

Wilhelmina Hendrika Tappers, 15 j., Veenstraat.

Jan Boute, geh., 60 j., Keukenstraat.

Jan de Groot, geh., 73 j. en 8 m., Lange Nieuwstraat.

Helena van den Berg, huisvr. van Herman Helmke, 67 j., buiten de Weerd.

Hendrika van der Vooren, 3 m., Lange Nieuwstraat.

Susanna Clasina van Lottum, ongeh., 68 j., Groenesteeg.

den 20 December.

Christina Johanna van der Rijst, ongeh., 30 j., Mariaplaats.

Maria Magdalena de Gee, 2 m., Willemskazerne.

den 21 December.

Dirk Jan Gijbels, 17 d., Korte Viesteeg.

Sophia van der Pijl, ongeh., 16 j. en 8 m., Watersteeg.

Geertruida Carolina Nicolai, 1 j. en 2 m., buiten de Weerd.

Petronella Johanna Scheggetman, 11 m., Geertruidakerkhof.

Petronella Bakker, huisvr. van Pieter Dirk Christiaan Luca, 39 j., Korte Nieuwstraat.

den 22 December.

Josina Wilhelmina Dorland, huisvr. van Hendrik Jansen, 39 j., Donkerstraat.

den 23 December.

Cornelia de Graaf, huisvr. van Anthonius Lith, 81 j., buiten de Catharijnepoort.

Hendrica Theodora Wismeier, 4 j., Brandsteeg.

Elisabeth Thijssen, wed. Gerrit Doedes, 66 j., Bartholomei-gasthuis.

Agatha Petronella Stoops, 1 j. en 5 m., Zandstraat.

Levenloos aangegeven Dochter van Arend van Maastricht, buiten de Weerd.

Jacoba Hendrica Johanna van der
Star, ongeh., 23 j., Voorstraat.

den 24 December.

Willem Gezel, geh., 71 j. en 6
m., Predikheerenstraat.

Levenloos aangegeven Zoon van
Jacobus van der Worp, Lange
Nieuwstraat.

Cornelia de Bruijn, wed. Willem
Kronenburg, 86 j., Lange Ro-
zendaal.

den 25 December.

Wilhelmina Baarspul, 10 w.,
Nieuwe gracht.

Jacoba Maaswinkel, 1 j., aan de
Magdalenastraat.

den 26 December.

Levenloos aangegeven Dochter (on-
echt).

Levenloos aangegeven Dochter van
Cornelis Ligteringen, Rijnstraat.

Willem Verheij, 2 j. en 11 m.,
buiten de Wittevrouwenpoort.

den 27 December.

Christiaan Willem Eschler, 2 j.
en 6 m., Catharijnestraat.

Arres Johannes Jakob Linschoten,
10 m., Steenweg.

Dirkje Verheem, ongeh., 17 j.
en 6 m., Zandstraat.

den 28 December.

Grietje Smitshuijsen, huisvr. van
Jan Jansen, 51 j., aan 't Zand.

Gijsbertus Wilhelmus Swaan, 3 j.
en 8 m., Groenesteeg.

den 29 December.

Cornelia van Veen, huisvr. van
Jan Priems, 60 j., Mariaplaats.

Cornelis van Bommel, ongeh.,
86 j. en 9 m., aan de Zandbrug.

den 30 December.

Anna de Wit, huisvr. van Hendrik
Eerenst, 48 j., Stroosteeg.

den 31 December.

Franciscus Laurentius Mijnders,
2 j. en 4 m., buiten de Catha-
rijnepoort.

Jan van IJsselstein, ongeh., 46 j.,
buiten de Weerd.

Anna Sibilla Vroom, wed. Gerar-
dus Bernardus Specht, 82 j.,
van Wijckskade.

Maria van Schaik, 14 j., Lange
Viesteeeg.

Gerardus Hendrikus van Maar-
schalkerweert, 9 m., buiten
de Weerd.

Helena van Kasteel, 4 j., Juf-
ferstraat.

**ZIEKTEN EN TOEVALLLEN WAARAAN DE OVERLEDENEN
GESTORVEN ZIJN:**

Doodgeboren.	15.	Transport.	85.
Verval van krachten.	18.	Leverziekte.	1.
Stuipen.	11.	Verdronken.	2.
Tanden.	3.	Diarrhee.	1.
Mazelen.	7.	Pleuris.	1.
Waterzucht.	6.	Borstkwaal.	10.
Beroerte.	1.	Subiet.	2.
Tering.	14.	Keeltering.	2.
Slijmziekte.	2.	Bezetting op de borst.	3.
Klierziekte.	4.	Bezetting op het water.	1.
Bloedspuwing.	2.	Longziekte.	1.
Zenuwkoorts.	2.		
	<u>85.</u>		<u>109.</u>

**HET GETAL DER JAREN, HETWELK DE OVERLEDENEN
BEREIKT HEBBEN, IS ALS VOLGT:**

	Mann.	Vr.	Tot.		Mann.	Vr.	Tot.
Doodgeboren.	6	9	15.	Transport.	33.	47.	90.
Beneden het jaar.	8	9	17.	Van 50 tot 60 jaar.	1	3	4.
Van 1 tot 10 jaar.	11	10	21.	" 60 " 70 "	4	5	9.
" 10 " 20 "	1	6	7.	" 70 " 80 "	3	3	6.
" 20 " 30 "	1	5	6.	" 80 " 90 "	3	7	10.
" 30 " 40 "	1	6	7.	" 90 " 100 "			
" 40 " 50 "	5	2	7.				
			<u>33-47-70.</u>				<u>44-65-109.</u>

VERKOCHE VASTE GOEDEREN ENZ.

Den 3 December 1842, door den Notaris

J. H. VAN GROOTVELD.

Een Huis, Erf en Grond, staande en gelegen te Utrecht, onder Catharijne en het Lijnpad over het Paardenwater, wijk L, N°. 23. Verkocht voor f 1,300.

Den 17 December 1842, door den Notaris

J. C. DWARS.

Een Huis, ingerigt tot twee Woningen, staande te Utrecht, nabij de Tolsteegpoort, achter den Stadswal, wijk B, N°. 388, 389 en 389 bis. Verkocht voor f 960.

ERRATA.

Te Montfoort zijn in de maand October geboren :
van het Mannelijk geslacht 2 en van het Vrouwelijk ge-
slacht 4, waaronder geene onechte. Overleden : van
het Mannelijk geslacht geene en van het Vrouwelijk ge-
slacht 4. Doodgeborenen geene. Huwelijken en Echt-
scheidingen geene.

ALPHABETISCH REGISTER.

Andreae. Zie Beucker.	Bladz.
Aanstelling tot Chirurgijn.	246.
Asch van Wijck, (H. M. A. J. van) Het Slot de Horst, onder Rhenen. (<i>Met afbeelding</i>).	217. 253.
_____ Marktprijzen van weite en rogge te Utrecht, _____ van 1601 tot 1650.	247.
Beeldenstorm te Utrecht in 1566, door P. J. Vermeulen.	124.
Beucker Andreae, (J. H.) Statuten der Utrechtsche kerk, in _____ Handschrift te Turin.	160.
Bolhuis, (J. H. van) Over den Hofbeer.	6.
Booth, (Corn.) Beschrijving van Utrecht, met het plan der stad _____ in 1598, door A. van Vianen.	361.
_____ Beckenslagers — Clockenslagers.	285. 355.
Buchell, (A. van) Onderzoek wegens de oudheid en stichting _____ der stad Utrecht. (<i>Met afbeelding</i>).	289.
Buijsling, (Jo.) Zie Visscher.	
Dienstboden, (Ordonnantie op de) 1400.	244.
Dodt v. Flensburg, (J. J.) Aflaat in 1396.	67.
_____ Blijken v. mildheid der Utrechtsche regering.	138.
_____ Het Papegay • schieten van den Bisschop _____ van Utrecht.	383.
_____ Johan Snevius, instrumentmaker te Utrecht.	161.
_____ Loterij van aflaten, in 1518.	243.
_____ Mr. Gillis, Chirurgijn te Utrecht, geneest _____ Prins Willem I., in 1582.	377.
_____ Overdecte schuyten, 1572.	33.
_____ Over Emanuel van Meteren.	202.
_____ Over Jacob Kemp, fortificatie meester.	235.
_____ Over het verbidden van eenen ter dood _____ veroordeelden.	383. 380
_____ Over het uitgeven van het Utrechtsch Plac _____ caatboek.	426.
_____ Over Petrus Vorstius.	277. 313. 345.
_____ 's Raets merkwaardighe slittinghen, 1385 _____ tot 1441.	61. 96. 130. 164.

Dodt v. Flensburg, (J. J.) Reiskosten van Utrecht naar Brussel en weerom.	141.
Stads-Doctor, 1638.	33.
Verbod van Leesbibliotheken op te rigten.	321.
Verzoek van Olivier van Oort en Jac. Claesz., aengaende de Vaet door de straet van Magelanos.	390.
Kinderdoopen (Ordonnantie op het) 1389.	244.
Kleermakersgild 1580, in de Buurkerk.	105.
Maaltijden bij Halsregt afgeschapt in 1542.	245.
Marktprijzen van Weit en Rogge te Utrecht, van 1601—1650.	247.
	355. 391.
Maurits (Prins) te Utrecht. 25 Julij—13 Augustus 1618.	37. 73. 109.
Monde (N. v. d.) De gilden te Utrecht, 1455—1456. (<i>Met de afbeelding hunner zegels</i>).	1.
Levensberigt van A. G. van Onsenoort. (<i>Met portret</i>)	145.
Naamlijst (maandelijksche) van geboren en, voltrokken huwelijken en overledenen.	1. 13. 25. 37. 49. 61. 73. 85. 97. 109. 121.
Onsenoort (Levensberigt van A. G. van) (<i>Met portret</i>).	145.
Ontfanck van de penn. gecomen van collecte gedaen binnen Utrecht ter armen behouff den xvij Novembris 1588.	429.
Paardenmarkten.	68. 96. 321.
Staat van het bedrag der Kohieren van de belasting voor het Veefonds. Volgens de Wet van 30 Mei 1840	72. 108.
— der bevolking en derzelver godsdienstige gezindheden van de gemeente Utrecht, op den 1. Januarij 1842.	69.
— der Geborenen, voltrokken Huwelijken, Overledenen enz. in de onderscheiden gemeenten der Provincie Utrecht, over het jaar 1841.	216.
— (maandelijksche) der Geborenen, Huwelijken en Overledenen, in de steden der Provincie Utrecht.	36. 72. 108. 144. 180. 216. 252. 288. 324. 360. 396. 433.
— (tienjarige) der Vaccine in de Provincie Utrecht, van de jaren 1832—1841.	160.
— der Geborenen, Voltrokken Huwelijken, Overledenen, enz., in de stad Utrecht, over den jare 1842.	433.
— van het getal jaren van Overlijden, over den jare 1842.	434.
— van de ziekten of toevallen, als oorzaken van overlijden, over den jare 1842	435.
— der Geborenen, Voltrokken Huwelijken, Overledenen enz., in de steden der Provincie, over den jare 1842.	436.

Stand des Waters.	36. 72. 108. 144. 180. 216. 252. 288. 324. 360. 396. 432.
Steenboeten (Over de) te Utrecht.	 325.
Tafel van weerkundige waarnemingen.	34. 70. 106. 142. 178. 214. 430. 250. 286. 322. 358. 394.
Utrecht. Onderzoek wegens de Oudheid en Stichting der Stad	
Utrecht, door A. van Buchell. (<i>Met afbeelding</i>)	 289.
Utrecht (Betoog dat) oudtijds eene vrije Rijkstad geweest is.	300.
Vaart naar den Eem.	 285.
Verkoopingen van vaste goederen.	12. 24. 35. 47. 60. 71. 83. 96. 107. 120. 132.
Vermeulen, (P. J.) Beeldenstorm te Utrecht in 1566.	 124.
Over de Kaart van den Lande van Utrecht,	
van Bernard du Roy.	 197.
Over de geloofwaardigheid van oude be-	
scheiden.	 420
Vianen (A. v.) Zie Booth.	
Visscher, (L. G.) Oorspronck enz. van het Convent int Geyn,	
door Jo. Buysling, en aanteekeningen.	. . . 181. 269. 305. 338.
Manuaal der Conventualen van St. Caecilia	
binnen Utrecht	 397.
Waarnemingen (weerkundige). Zie Tafel.	
Waterstaatkundige Monniken.	 245.
Waterstand. Zie Stand des Waters.	
Weerkundige Waarnemingen. Zie Tafel.	

BERIGT VOOR DEN BINDER.

De Platen te plaatsen:

Zegels der Gilden te Utrecht, 1455—1456. Tegenover	bladz. 1.
Portret van Dr. A. G. van Onsenoort.	. . . — 145.
Het Slot de Horst	. . . — 217.
Kaart van Utrecht, a°. 690.	. . . — 289.
Kaart van Utrecht 1598, door A. van Vianen.	. . . — 361.

Errata.

Bladz. 95. In het 'getal der jaren, hetwelk de overledenen bereikt hebben, in de maand Augustus te Utrecht, staat: van 1 tot 10 jaar 23 mannen 32 vrouwen, lees: 32 mannen 23 vrouwen.

— 343 regel 7 van boven staat: Walraven, lees: Gijsbrecht.

— — — 18 — — — door den paus afgezet, lees: door den paus gedwardsboomd.

— 344 — 7 — — — abt van St. Peters, lees: abt van St. Pauwels.

— 359 vulle men den staat der geboren en te Montfoort aldus in:

Geboren van het Mannel. gesl. 2 en van het Vrouwel. gesl. 4.

Overleden van het Vrouwelijk geslacht 4.

STAAT

DER

GEBORENEN, VOLTROKKEN HUWELIJKEN EN OVERLEDENEN

in de onderscheidene Gemeenten der Provincie UTRECHT, gedurende het Jaar 1841.

	WETIG GEBOREN.		TOTAAL.	ONECHT GEBOREN.		TOTAAL.	OVERLEDENEN.		TOTAAL.	HUWELIJKEN.
	M.	V.		M.	V.		M.	V.		
ABCOUDE Baambrugge	25	25	46	0	0	0	17	11	28	5
ABCOUDE Proostdijk en Aasdonk	22	17	39	1	0	1	11	27	38	10
ACHTHOVEN met Heeswijk	1	1	2	1	0	1	0	1	1	1
AMERONGEN	7	7	14	0	0	0	5	2	5	2
AMERSFOORT	26	24	50	1	2	3	19	11	30	14
BAARN met Eembrugge	204	191	395	17	8	25	160	174	334	98
BENSCHOP	41	28	69	0	1	1	35	17	50	16
DE BILT met Oostbroek, Colenburg, Utenhovens Gereg.	26	28	54	1	2	3	18	19	37	7
BREUKLEN Nijenrode	25	25	50	2	0	2	16	18	34	5
BREUKLEN St. Pieters met Breukseleven	40	28	68	2	2	4	24	21	45	15
BUYNK met Vechten en ter Hull	15	12	27	1	0	1	9	10	19	1
BUNSCHOTEN	8	16	24	0	0	0	5	10	15	5
CABAUV	17	17	34	0	1	1	8	7	15	8
COTIEN met Nijndijk of den Dwaarsdijk	1	2	3	0	0	0	1	1	2	0
DARTHUIZEN	8	7	15	0	0	0	6	5	11	5
DOORN	4	7	11	0	0	0	5	2	5	1
DRIEBERGEN	25	25	50	0	2	2	7	14	21	4
DULST, de Haar en Zevenhuizen	22	12	34	1	0	1	8	6	14	6
EEMNES, Binnen- en Buitendijks	4	2	6	0	0	0	3	2	7	2
GEWERSKOP met Breukdijk, Gerverskop Staten en Gerverskop uit den Ham- s Gravesloot	26	18	44	0	0	0	11	15	20	5
HAAR ZULIENS, met Themaat Westreus, Themaat en den Engle, en de Hegge op Themaat	5	5	8	0	0	0	0	2	2	0
HAARLEM met Haamwijk, Bijleveld en Harmelerwaard, en den Indijk	1	5	4	1	0	1	1	5	4	0
HARMELLEN met Haamwijk, Bijleveld en Harmelerwaard, en den Indijk	8	2	7	0	0	0	4	0	4	0
HOENKOOPT met Dijkveld en Radeles	50	18	48	0	1	1	17	18	35	10
HOOGLAND met Emelhaar	8	5	11	0	0	0	4	4	8	4
HOUTEN en het Gooi	50	28	58	1	1	2	17	15	30	15
JAARSVELD	12	20	32	2	0	2	11	17	28	7
JUTPHAAS met het Over- en Noderinde van Jutphaas, het Gein en Rijnhuizen	30	20	49	2	5	5	12	10	22	4
KAMMERIK en de HOUTDIJKEN	42	37	79	0	2	2	29	18	47	10
KAMMERIK MIDDIJDE	8	11	19	0	0	0	7	16	25	4
KUCKENGEN met Spengen, Montforts Gereg. en Kockengen Lokhorst	7	9	16	0	0	0	9	4	13	5
LAAG NIEKOOPT met Gidjensdorp, Vijfhooven, Zuidind van Porungen, Loofs Gereg. van Ruwel of Lage Haar	12	6	18	1	0	1	8	9	17	6
LANGBROEK (Over- en Neder)	11	5	14	0	1	1	5	4	9	0
LIERSUM	20	20	40	0	1	1	9	12	21	5
LEISDEN met Aeschat	20	8	28	1	2	3	6	2	8	2
LINSCHOTEN met Mastwijk, Pelanen, Kattenbroek en de Uiterdijken van Mastwijk, Selagen en den Engle	18	15	33	0	1	1	9	15	22	12
LOENEN	17	17	34	1	0	1	8	7	15	4
LOENERSLOOT met Ontkoop en ter Aa	20	14	34	1	0	1	17	15	32	7
LOOSDRECHT	5	5	10	0	0	0	1	4	5	3
LOOPK met Zevenhoven	41	44	85	1	0	1	59	52	71	19
MAARN met Maarsbergen	25	17	42	1	0	1	16	16	32	10
MAARSEN	12	11	25	1	0	1	0	5	14	5
MAARSENVEEN (Nieuw), Oud Maarsseveen	29	19	48	2	4	5	18	14	32	16
MAARSENBOEK	19	24	43	1	0	1	14	15	29	5
MAARTENDIJK, of Oostvoen (Tvoordorp) met Oudwetering en Harverscop	5	0	5	0	0	0	5	0	5	0
MONTFOORT	54	25	57	1	1	2	14	9	23	18
MIDDECHT	40	28	68	1	5	4	35	50	65	42
NICHTVECHT	48	57	105	1	1	2	59	42	81	19
ODIK	6	6	12	0	0	0	2	5	5	1
OUDE RUN met Galekop, Papendorp en Heekop	11	4	15	0	0	0	6	2	8	1
OUDHUIZEN	11	4	15	0	0	0	8	5	11	2
OUDEWULVEN met Wulven, Waijen, Haamstede, Slagmaat, de groote en kleine Koppel en Maarschalkerwaard	12	7	19	0	1	1	6	5	11	5
POELSBROEK (Noord)	9	4	10	0	0	0	1	0	1	2
POELSBROEK (Zuid)	9	7	16	0	0	0	8	9	17	2
PORTENGEN (Noordinde van) Lettes Gereg.	2	6	8	0	0	0	6	5	11	2
RENSWOUDE	1	1	2	0	0	0	0	1	1	0
RHENEN	48	16	54	0	5	5	16	15	31	10
RHINAWAUN met Amelswaard	49	75	122	5	2	5	26	26	82	25
RUWEL met Breukelerwaard en Nieuwe Ter Aa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
RUSCHING	5	6	11	0	1	1	5	5	10	0
SCHALKWIJK met Puthoven, Blokhoven en Rietveld	2	6	8	0	0	0	5	0	5	3
SCHONAWAUN	16	47	55	1	0	1	11	15	26	8
SCHREWAARD	2	2	4	1	0	1	6	2	8	2
SOEST met de Bicht en Isselt	8	6	14	1	0	1	5	2	7	2
STERKENBURG met Hardenbroek	46	57	85	2	5	5	50	19	49	20
STOUTENBURG	5	6	9	0	0	0	3	4	7	0
TEGROP	5	41	16	0	0	0	8	9	15	5
TIENHOVEN met de Veenen	5	1	4	0	0	0	5	2	5	0
TULL en de WAAL met Hooswijk	3	5	8	1	0	1	4	4	8	3
UTRECHT, (1 Echtscheiding)	40	41	21	1	1	2	5	9	14	4
VENENDAALE	791	778	1577	95	65	160	646	647	424	365
VELDHUIZEN met Bijleveld, Rosweide, Reijerskop, Lichtenberg Reijerskop, Kreuningen, Reijerskop Moerle, of St. Pieters	62	40	101	5	6	9	44	48	92	13
VINKVEEN en WAVEVEEN met Demmerik, Waveren, Botshol en de Ruige Wilke	5	4	7	0	0	0	0	4	4	5
VLEUTEN en de Meern	51	47	98	0	0	0	37	53	72	15
VRIJLAND met den Dartschen Waard	24	18	59	0	2	2	10	8	18	8
VRIESWIJK of de Vaart	18	12	30	1	0	1	5	12	15	5
VUURSCHE (de)	26	21	47	5	0	5	15	12	25	10
WEERHOUTEN	4	5	7	0	0	0	1	0	1	2
WESTBROEK	11	12	23	1	1	2	5	4	9	2
WILLESKOP met kort Heeswijk en Blokland	10	12	22	0	2	2	8	16	5	5
WILLIGE LANGKRAK, aan deze zijde van de Lek	15	8	21	0	0	0	4	7	11	4
WILNIS met Westveen	2	6	14	0	0	0	2	1	3	1
WOLDBERG met Cereasten	50	50	60	0	0	0	19	15	32	15
WILVERHOUT met Vlooswijk, Kromwijk en Linschoterhaer	51	30	81	2	5	5	26	21	47	19
WIJK en DUCHSTEDDE	4	0	4	0	0	0	0	1	1	0
WISSELSTEIN	41	41	82	4	5	7	50	25	55	11
ZEGVELD	51	55	106	5	5	6	49	48	97	18
ZEIST met Austerlitz, den Brui, Stootwegen en Kattenbroek	16	10	26	1	0	1	16	8	24	4
ZEVENDER	65	67	120	1	5	4	26	26	52	19
ZULLEN met Zwoceren en Oostwaard	4	1	5	0	0	0	5	0	5	1
	12	7	19	0	0	0	7	9	16	8

Totaal der gehele Provincie. 1584 2400 4984 169 151 300 4856 1782 5618 1026

en 1 Echtscheiding.